

MILITAIR-RECHTELIJK TIJDSCHRIFT.

GEDRUKT EN UITGEGEVEN OP
LAST VAN DE DEPARTEMENTEN
VAN MARINE EN VAN OORLOG.

DEEL III.

's-GRAVENHAGE. — MOUTON & Co.

MEDEDEELINGEN VAN DE REDACTIE.

Justitieele Voorschriften voor de Landmacht.

Bij Koninklijk Besluit van 29 Juni 1907 (*Staatsblad* n°. 154) zijn onder contraseign van de Ministers van Oorlog en van Justitie vastgesteld Justitieele Voorschriften voor de Landmacht. Wij mogen niet nalaten de bijzondere aandacht van onze lezers op dezen belangrijken maatregel te vestigen.

Reeds vroeger was er sprake van de totstandkoming van zoodanig voorschrift. In het gewijzigd wetsontwerp, dat gevoegd was bij de Memorie van Antwoord van de vorige Regeering omtrent het nog steeds hangende wetsvoorstel tot wijziging van de militaire rechtspleging, werd een artikel (24) opgenomen, ten einde o. a. aan de bestaande Justitieele Voorschriften voor de Zeemacht de noodige rechtskracht te verlenen. De militaire rechtscolleges zijn dan ook aan deze voorschriften niet gebonden; zij strekken den officieren, die met de militaire justitie te maken hebben, slechts tot leidraad. En waar de afgetreden Minister van Marine ELLIS in evenbedoelde Memorie van Antwoord mede getuigde, dat de Justitieele Voorschriften der Marine voor haar een uitnemende gids blijken te zijn geweest (1), daar wagen wij de verwachting te koesteren dat thans ook de Landmacht dezelfde gunstige resultaten zal erlangen.

De Voorschriften der Landmacht zijn, zooals van zelf spreekt, bewerkt met inachtneming van hetgeen de militair-rechtelijke literatuur en jurisprudentie voor den inhoud tot nu toe kon aanbieden. In zooverre staan zij boven de geldende voorschriften der Marine, die in vele opzichten verouderd zijn, doch die niet aan eene omwerking werden onderworpen op grond van onzekerheid omtrent hetgeen ten aanzien van eene herziening der militaire strafwetgeving zou kunnen geschieden. Slechts bepalen de nieuw vastgestelde voorschriften zich uitsluitend tot resumtie van gegevens betreffende het formeele recht en is daarin niet opgenomen hetgeen de voorschriften der Zeemacht op materieel-strafrechtelijk gebied bevatten.

Eene verzameling bijlagen en modellen zullen, naar het ons voorkomt het gebruik van deze officieele handleiding zeer vergemakkelijken, evenals een aan de overdrukken toegevoegd alphabetisch register, dat wellicht voor vragen, die oogenblikkelijke beantwoording eischen, van veel nut zal kunnen zijn.

Door de invoering — op 1 September 1907 — van deze voorschriften zijn alle verspreide Koninklijke besluiten en Ministerieele aanschrijvingen betreffende de militaire rechtspleging bij de Landmacht vervallen. De inhoud van een en ander is echter, al dan niet gewijzigd, in deze Voorschriften terug te vinden.

---

(1) Zie den eersten jaargang van dit Tijdschrift, blz. 157.

Op enkele belangrijke wijzigingen vestigen wij de aandacht.
Eene nieuwe regeling der z. g. n. garnizoens-informatien komt voor in de artt. 7 en 8.

Officieren-commissarissen en voorzitter en leden der krijgsraden worden voor een jaar aangewezen, voor zooveel de wet toelaat gekozen uit hen, die zich op de rechtsstudie meer in het bijzonder hebben toegelegd. Buiten de residentien van de krijgsraden wordt de functie van secretaris van officieren-commissarissen waargenomen door een officier die zich tot de rechtsstudie meer in het bijzonder aangetrokken gevoelt. Voor al deze officieren is voldoende vrijstelling van andere diensten mogelijk gemaakt om hunne militair-rechterlijke werkzaamheden naar behooren te vervullen (artt. 22, 23, 24, 56).

Schriftelijke verdediging van beklagden, die voor den krijgsraad terechtstaan, wordt tevens mogelijk gemaakt. Zoowel officieren als advocaten zullen nu als verdedigers kunnen optreden. De auditeurs, die hebben zorg te dragen voor het bijhouden van lijsten van hen, die zich tot het verlenen van kosteloozen rechtsbijstand willen beschikbaar stellen, zullen zonder twijfel bereid bevonden worden om zoo mogelijk aan elken beklagde desverlangd de keus te laten of hij zich door een officier of door een advocaat wenscht te doen bijstaan (art. 81).

Officieren-commissarissen mogen voortaan geen onderzoek in een strafzaak houden zonder dat hun gebleken is, dat de betrokken Plaatselijke- of Garnizoenscommandant de zaak naar den krijgsraad heeft verwezen bij eene in afschrift aan den beklagde mede te deelen beschikking, op te maken volgens een bij de Voorschriften vastgesteld model (artt. 17 en 21.)

Eene uitvoerige serie bepalingen over het reclame-proces bevatten de artt. 12—15.

Een voorschrift omtrent het betalen van het maximum der op eene overtreding gestelde boete is opgenomen in art. 16, vierde lid.

Overleg is voortaan noodig tusschen officieren-commissarissen en den auditeur-militair, resp. secretaris, over het houden en inrichten van verhooren (art. 31). De hoogste of oudste in rang der officieren-commissarissen leidt in den regel de ondervragingen (art. 35).

Voordat de beklagde in den krijgsraad wordt gehoord, behooren de processtukken aan de leden bekend te zijn (art. 72). Het hooren van getuigen in den krijgsraad wordt op ruime schaal aanbevolen (art. 74).

Zoo zou nog heel wat meer kunnen worden opgenoemd, doch wij moeten hier afbreken. Slechts dit eene nog, wat niet direct uit deze Voorschriften blijkt: de maandelijks door het Departement van Oorlog aan de korpsen verzonden nominatieve staten van gevonniste militairen zullen vervallen. Inschrijving der vonnissen in de stamboeken geschiedt voortaan volgens de extracten, die aan de korpscommandanten worden toegezonden (art. 102 derde lid).

De formulieren zijn zooals uit het besluit blijkt, gedeeltelijk imperatief voorgeschreven, gedeeltelijk als leidraad aanbevolen. Het wil ons voorkomen dat alle formulieren zeer goed in de praktijk zullen kunnen worden gebezigd, al moge bij wijze van renvooi hier of daar eene verandering noodig blijken. Laten Heeren Auditeurs en Secretarissen eens een poging wagen om ze voor gemeenschappelijke rekening en gebruik te doen drukken. Zoodanige militair-rechtelijke coöperatie zou eene groote besparing op de bureaustukken kunnen meebrengen.

Eindelijk veroorloven wij ons nog een verzoek. Wij noodigen een ieder,

die op grond van de jurisprudentie van het Hoog Militair Gerechtshof mocht ontwaren, dat eene of andere wijziging in deze Voorschriften noodig is, beleefdelijk uit, daarvan aan ons mededeeling te doen. Het adres der redactie is steeds te vinden op de derde bladzijde van den omslag van elke aflevering. Desnoods zijn wij reeds dankbaar voor eene aanduiding van de desbetreffende beslissing van dat College.

De taak van den raadsman in het strafproces.

Nu uit de voorafgaande mededeeling blijkt, dat ook in het proces voor de krijgswaarden der Landmacht militaire beklagden door een raadsman zullen kunnen worden bijgestaan, achten wij het niet ondienstig om ten behoeve van officieren, die zich voor deze functie beschikbaar willen stellen, hier over te nemen een, zij het ook wat oud, verslag, voorkomende in de „Nieuwe Rotterdamsche Courant” van 14 Februari 1907, Tweede Blad B, van hetgeen in eene door de Juridische Faculteit van het Amsterdamsche Studentencorps op 13 Februari t. v. gehouden vergadering door Prof. Mr. D. SIMONS te Utrecht, werd medegedeeld omtrent de taak van den raadsman in het strafproces. Wellicht kan de lezing hiervan bijdragen tot eene juiste opvatting van deze gewichtige taak, niet alleen door de a. s. raadslieden in het proces voor den krijgswaard, maar ook door de leden van dat college zelf. De plichten van den officier-raadsman zijn van tweeërlei aard; hij is officier, doch tevens raadsman. Strijd tusschen de aan deze twee qualiteiten verbonden verplichtingen zal vermoedelijk niet altijd uitgesloten blijken. Men werke van weerszijden mede, eventueele moeilijkheden zoodanig op te lossen, dat de belangen van de verdediging niet worden geschaad.

Waarom is men hier en elders van de meening geweest dat in belangrijke zaken (1) geene beslissing mag vallen, zonder dat een raadsman voor den beklagde heeft kunnen optreden? aldus begon Mr. SIMONS.

Ter beantwoording dier vraag ging spr. na, het standpunt van alle personen welke aan de behandeling van een strafproces deelnemen. Naast den volkomen onpartijdigen rechter, staat het openbaar ministerie, vertegenwoordiger van de belangen der gemeenschap en van den Staat. Hij brengt alle punten voor de schuld van den beklagde bijeen, maar het is de taak niet van het O. M. als „zwartmaker” op te treden. Dat in tegenspraak met eene uiting die dezer dagen gehoord werd. Waar het O. M. het licht ziet, mag hij het niet verdonkeren — het belang der gemeenschap eischt vóór alles dat geen onschuldige veroordeeld wordt. Gelukkig mag men zeggen dat er in ons land vele ambtenaren van het O. M. zijn, die aldus hun taak opvatten. Zelfs komt het voor, dat het O. M. vrijspraak vraagt, terwijl de rechter nog meent te kunnen veroordeelen. Toch kan het niet worden geloofend, dat de eigenaardige functie van het O. M. er in den regel toe leidt, om meer voor te dragen wat tegen, dan wat voor

---

(1) Men vergeete niet dat Prof. SIMONS slechts het oog had op het burgerlijk strafproces, Vandaar dat niet alles letterlijk als op het militaire strafproces toepasselijk moet worden opgevat. In het militaire strafproces zal in *alle* krijgswaardzaken toevoeging van een raadsman mogelijk zijn.

den beklaagde pleit. En het is begrijpelijk dat het O. M., hetwelk verwijzing naar de openbare terechtzitting heeft gevraagd, meer de bezwarende dan de verlichtende omstandigheden ziet. Dit is menschelijk.

Naast dien onpartijdigen rechter en dien ambtenaar van het O. M. nu staat de advocaat, met dezen plicht om aan den rechter voor te leggen al datgene wat mogelijk en redelijkerwijze ten voordeele van den cliënt kan worden aangevoerd. Hij moet de onschuld beschermen, door de schuldbewijzen te toetsen, te critiseeren naar zijne gegevens. De plicht van den advocaat is om twijfel te wekken aan datgene wat door de andere partij wordt aangevoerd. Eerst als hij dit ter kennis van den rechter heeft gebracht, kan deze vaststellen of er overtuigend bewijs is.

De advocaat, die subjectief moet zijn in zijn oordeel, die de vertegenwoordiger is van de belangen van het individu tegenover de gemeenschap, die de tegenspraak overbrengt tegen den eisch namens den Staat tegen zijn cliënt. Want, zooals een Duitsch schrijver zegt: „allein dieser Widerspruch ist der Prüfstein der Wahrheit". Slechts als de advocaat zijn taak aldus opvat, heeft zijn optreden doel en beteekenis.

Dit betoog lichte spr. hierop nader toe. Hij haalde allereerst aan wat de Landsgerichtsrat Rosenberg naar aanleiding der protocollen van de Deutsche commissie tot herziening van het strafproces, schrijft over de taak van den verdediger. Deze meent dat de verdediger is een „priviligerter Beistand", een speciale „Vormund oder Pfleger" van de belangen van beklaagde. Spr. vereenigde zich in hoofdzaak met deze opvatting. De raadsman behoeft niet als vertegenwoordiger van beklaagde te worden beschouwd, maar wel als de behartiger van diens belangen.

Aan de hand van deze grondstelling ging spr. verder na, wat de taak van den verdediger is, daarbij besprekend de delicaatste vragen, welke zich bij de vervulling van die taak kunnen voordoen.

Vooreerst moet de verdediger nagaan of de geschreven rechten van den beklaagde worden nagekomen. De beklaagde is meestal niet op de hoogte van zijne rechten in het proces. In de tweede en de voornaamste plaats heeft hij de contrôle op het bewijsmateriaal, en de critiek op de uit dat bewijsmateriaal afgeleide gevolgtrekkingen. Het publiek ziet vaak in het pleidooi het voornaamste van de taak der advocaten, maar werkelijk mag dit pleidooi slechts de vrucht van den arbeid van den verdediger zijn. De contrôle is niet gemakkelijk, en ze wordt er niet gemakkelijker op, sinds men in den laatsten tijd meer en meer de betrouwbaarheid van getuigenverklaringen nagaat, ook op wetenschappelijke gronden. Aan het weergevings- en waarnemingsvermogen van vele beklaagden hapert, blijkens de wetenschappelijke onderzoekingen, veel.

Te dien aanzien blijkt wel eens verschil van meening tusschen O. M. en advocaat. Sommige ambtenaren meenen, dat zij wel wat mogen opmerken op getuigenverklaringen à décharge, maar geen aanmerkingen op die à charge willen veroorloven. De verdediger behoort in dit opzicht zeer voorzichtig en bescheiden te zijn. Maar als de verdediger op grond van ernstig onderzoek meent te mogen twijfelen aan getuigenverklaringen, dan zou hij in zijn plicht te kort schieten, wanneer hij zweeg. Ook ten aanzien van bewijsmateriaal, van onderzoek van deskundigen moet de verdediger scheepe contrôle oefenen, al heeft ten opzichte van het laatste onze wetgever het den advocaat niet gemakkelijk gemaakt. En naast die contrôle moet de verdediger alles verzamelen wat het schuldgebouw kan omvergoeien.

Terzijde van de vraag van schuld en onschuld, staat de beoordeeling

van den persoon van beklagde. Rechter en O. M. weten daar zoo weinig van. Maar de raadsman, die uren en uren alleen met een beklagde heeft kunnen doorbrengen, heeft dieper in het gemoed van beklagde kunnen zien. En waar nu aan onzen rechter zoo groote vrijheid is gegeven van toemeting van straf, daar hangt er voor den beklagde veel van af, welken indruk hij bij den rechter wekt.

Spreker legde hierop speciaal den nadruk, omdat juist hierin vaak uitsluitend de taak van den raadsman kan bestaan. Ook in zaken waarin schijnbaar weinig kan worden aangevoerd, kan de advocaat nog veel doen, als hij het geheele leven van den beklagde onderzoekt; dan vindt hij zooals Modderman het uitdrukt: „in dit leven nog wel een enkele tof dusver „onopgeslagen bladzijde, waarop de vrijspraak van zijn cliënt kan worden „gelezen.”

Dan behandelde spr. de principieele vraag of de advocaat overtuigd moet zijn van de objectieve juistheid zijner beweringen. Oppervlakkig zou men geneigd zijn daarop bevestigend te antwoorden.

En toch geloofde spr. in volle overtuiging, dat de vraag ontkennend moet worden beantwoord. De raadsman mag en moet feiten aanvoeren aan welker juistheid hij twijfelt. Er kunnen omstandigheden zijn, waaromtrent redelijke twijfel niet is uitgesloten.

Het komt niet aan op het subjectief inzicht van den verdediger. Hij moet zijn persoonlijke overtuiging buiten de rechtzaal plaatsen, tenzij die in het voordeel van beklagde is. Wel moet de verdediger gelooven aan hetgeen hij betoogt.

De raadsman moet zijn subjectief, d. w. z. hij moet niet zoeken de objectieve waarheid in het proces; hij moet opsporen alleen datgene wat ligt aan den kant van de onschuld. De raadsman moet zijn optimist, omdat hij steeds de goede eigenschappen in zijn cliënt moet zoeken. De raadsman moet zijn idealist, omdat hij in het donker altijd het licht moet kunnen onderkennen.

De in vele omstandigheden uiterst moeilijke vraag: „Wat moet de raadsman doen als de beklagde tegenover hem schuld bekent, en ontkent tegenover den rechter?“, besprak spr. vervolgens. Op den voorgrond stelde hij dat deze moeilijkheid zelden voorkomt. Maar de mogelijkheid bestaat. Spr. acht het verkieslijk dat de raadsman dan toch zijn taak voortzet en, met terzijdestelling van geheel zijn persoonlijke meening, datgene wat tegen zijn cliënt wordt aangevoerd, toetst aan hetgeen hem gebleken is.

Eene andere vraag is, of de advocaat bewijsmateriaal, dat hem bekend is, en aan het O. M. niet bekend, aan den officier van justitie moet mededeelen. Spr. meende van niet, tenzij dit materiaal kan dienen om den waren schuldige (een ander dan de cliënt) te ontdekken. Ten slotte gaf spr. nog eenige kleinere practische wenken over de wijze, waarop de raadsman zijn taak heeft te vervullen en hij besloot met er op te wijzen, dat die taak altijd schoon blijft, hetzij de advocaat pleit voor algeheele onschuld of voor verlichting der straf. Spr. eindigde met te wijzen op de schoone rol die de advocaat ook in het maatschappelijke leven, in gewichtige tijden kan spelen (met name noemde hij de Fransche revolutie en den strijd voor de vrijheid van drukpers hier te lande) en hij sprak zijn vertrouwen uit, dat de Nederlandsche advocatuur deze roeping zal trouw blijven.

Bij de laatste woorden van deze levendig toegejuichte rede voegen wij den wensch, dat het optreden van officieren als raadslieden van militaire beklagden tot geen slechtere resultaten zal aanleiding geven.

Rechtsbijstand voor den Krijgsraad.

De procedure voor de krijgsraden is onder de outsiders nog altijd bekend als zoo ongeveer het non plus ultra van willekeur en partijdigheid. Wie zich de moeite getroost heeft om van meer nabij van de in dit Tijdschrift verschenen militaire rechtspraak kennis te nemen, zal wellicht die opvatting — laten wij maar zeggen — niet altijd bevestigd hebben gevonden.

Oud, versleten, zijn de wetboeken, die moeten worden toegepast; de gaten zijn — althans volgens de tegenwoordige Regeering — niet meer te lappen. Toch heeft dit ook zijn goede zijde. Waar het mogelijk is, kruipt men door die gaten heen, nu niet in slechten, doch in goeden zin.

Verdediging van beklaagden voor den krijgsraad? 't Mocht wat! Is niet reeds een oud gezegde, een gemeenplaats, versleten als de wetten zelve, dat een militaire beklaagde door den krijgsraad kan veroordeeld worden zonder dat de leden, die niet tevens officier-commissaris zijn, diens gelaat hebben aanschouwd, zijn stemgeluid hebben vernomen? En dat zijn er vijf van de zeven.

En toch . . .

Wij zijn in de gelegenheid hierachter een vonnis te publiceeren van den Zeekrijgsraad aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Amsterdam, waaraan voorafgaat vooreerst het meest belangrijke gedeelte van de o. i. goed geslaagde, door den officier van administratie 1ste klasse DE WIJS als fiscaal samengestelde conclusie van eisch, waarvoor een jurist zich geenszins zou behoeven te schamen. En daarna volgt — men zou het niet durven gelooven als het er niet zoo duidelijk stond — een memorie van verdediging, samengesteld door Mr. H. WESTERMAN, advocaat te Amsterdam, door een burger-jurist nog wel, dien men achter de schermen liet zien!

Ziedaar nu de wijze, waarop voor de Zeekrijgsraden „in het duister” recht wordt gedaan.

Het doet ons genoegen, dat wij daarop bij deze gelegenheid enig licht kunnen laten vallen. Moge nu ook eens van elders eerlijk worden erkend dat men met de middelen, waarover men beschikken kan, woekert, evenals wij eerlijk zullen verklappen hoe de militaire rechter vrijheid vindt in deze verouderde procedure op inquisitoriaal grondslag verdediging te doen plaats hebben.

Art. 169 R. Z. (art. 187 R. L.) geeft aan den beklaagde, diens echtgenote of naastbestaande gelegenheid om aan den krijgsraad stukken, die tot bewijs van onschuld kunnen dienen, over te leggen. Zoodanig stuk, — zoo redeneert men — is ook een memorie van verdediging. Om die te kunnen samenstellen geeft men den gemachtigden of toegevoegden raadsman op onbekrompen wijze de gelegenheid om van de processtukken, zoodra de instructie het toelaat, kennis te nemen en met den beklaagde te spreken. Vermoedelijk is deze truc geheel in strijd met de bedoeling des wetgevers, doch zou er thans iemand te vinden zijn, die haar daarom zou afkeuren?

Slechts acht men het houden van pleidooien, zij het ook ingevolge de wet in niet-openbare terechtzittingen, ongeoorloofd en bepaalt zich de verdediging tot eene schriftelijke. Wij zouden geneigd zijn te vragen: waarom eigenlijk? Ce n' est que le premier pas qui coûte. Waar staat geschreven dat het „overleggen” van de zooveen bedoelde stukken niet van eene mondelinge toelichting vergezeld mag gaan?

Komt, Heeren leden van Zeekrijgsraden, wie durft het initiatief nemen om te doen uitmaken of het Hoog Militair Gerechtshof dergelijke mondelinge toelichting — alias pleidooi — zou dulden? Cassatie bestaat niet in

het militair strafproces en het is ons bekend dat het Hof den militairen beklaagde ten aanzien van de hem bij de wet zoo krap toegemeten bevoegdheid om zich te verdedigen een goed hart toedraagt: de schriftelijke verdediging, die reeds getolereerd wordt, kan daarvan getuigen. Welke Zeekrijgsraad wil er eene vernietiging van zijn vonnis aan wagen?

Grappig blijft intusschen, dat men zonder wetswijziging reeds zoover gekomen is. Zou het daarmede uit zijn? Wij hopen van harte van niet.

Disciplinaire afdoening van krijgsraadszaken.

Hierna volgen twee dispositiën van het Hoog Militair Gerechtshof van 24 October 1905 en van 11 December 1906 (blz. 48 en 78) die ons met elkander strijdig schijnen.

Bij de eerste wordt uitgemaakt dat een disciplinair afgedane dienstweigering niet meer door den krijgsraad kan worden onderzocht omdat art. 7 R. Z. de beslissing daaromtrent in handen legt van den commandant van het schip. Is die beslissing gevallen, dan kan daarop door niemand, ook niet door den militairen rechter, worden teruggekomen.

Bij de tweede betreft het een disciplinair afgedane dronkenschap en belediging van een ambtenaar in functie. Het Hof, dat van de zaak gesaisisseerd was omdat de gestrafte over de krijgstuchtelijke straf had gereclameerd, vernietigde die straf en renvoierde de zaak als een strafzaak, naar den auditeur-militair. Toch bestaat ook de bepaling van art. 9 R. L., overeenkomende met art. 7 R. Z. voormeld, hetwelk in casu was toegepast: de compagnies-commandant had disciplinair gestraft en de hoogere autoriteit (korpcommandant) had zich blijkbaar niet tegen die afdoening verzet.

Wij zijn niet in staat de inconsequentie van den Hove te verklaren. Daarbij komt nog, dat de stukken werden gesteld in handen van den auditeur-militair en niet, wat de aanhaling in de dispositie van de artt. 11 en 12 R. L. zou doen vermoeden, van den garnizoenscommandant. Was nu nog maar het in 1814 ongelukkigerwijze niet geschrapte art. 316 R. L. aangehaald! Wij achten dan ook deze beslissing van den Hove even onjuist als wij den eerste voor juist houden.

Toch hebben de garnizoenscommandant en de officieren-commissarissen termen gevonden om hunne medewerking te verleen en bij de instructie en heeft later de krijgsraad, als ware dit college volkomen bevoegd, vonnis geveld. Men houde in het oog, dat het Hof niet voor de eerste maal in den door ons juist geachten zin heeft beslist en herleze, des noodig, de beslissingen van 9 Mei 1902 en 16 Juni 1902 (Militaire Jurisprudentie I nos. 1 en 2) de eerste voor de landmacht, de tweede voor de zeemacht.

Art. 140 C. W. L.

Hierachter (blz. 94) wordt een vonnis van den Krijgsraad te Arnhem en de daarop gevolgde sententie van het Hoog Militair Gerechtshof afgedrukt, bij welk vonnis eene beschouwing wordt gehouden over art. 140 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande. Speciaal de beteekenis, van de uitdrukking „eenige van zijne kleine monteering stukken of zoogenaamde compagnies-goederen”, met de medeneming waarvan de aldaar bedoelde desertie gepaard gaat, wordt in het vonnis nagegaan. Wij hebben met bijzondere belangstelling ontwaard, dat de Krijgsraad, rekening houdende met de wordingsgeschiedenis van het wetboek, eene juiste uitlegging van

het artikel heeft trachten te vinden. Zoodanig streven verdient bijzondere toejuicing. Nog veel te weinig wordt na den ruim 90-jarigen levensduur van het wetboek ingezien, dat hier meer dan elders geldt het beginsel qu'il faut juger les écrits d'après leur date.

Wij willen onzerzijds de beteekenis van deze strafbepaling nog eens nagaan, omdat wij het niet met den Krijgsraad eens zijn.

Tot juist verstand van de bedoeling der uitdrukking, welke hierboven tusschen aanhalingsteekens vermeld is, moet in herinnering worden gebracht, dat bij de indiening van het ontwerp-C. W. L. 1815 van kracht was het bij Besluit van den Souvereinen Vorst van 14 Februari 1814, n°. 71, vastgestelde Provisioneel Reglement op de monsteringen, de betaling en administratie der Landmagt (Rec. Mil. 1813—1814 blz. 190 v.) volgens hetwelk de legeradministratie geschiedde. Dit reglement, dat eerst in 1819 door een nieuw werd vervangen, moet dus als grondslag worden aangenomen bij verklaring van termen van militair-administratieven aard in een wetboek, dat nog vier jaren vóór de totstandkoming van het nieuwe reglement van administratie werd gearresteerd.

Ten aanzien van de kleeding en uitrusting van onderofficieren en soldaten gold het beginsel, dat nieuw opgericht of uitgebreid wordende korpsen op kosten van den Staat volkomen werden gekleed en uitgerust (art. 70). Daarna werd voor elken nieuw aangenomen soldaat *aan het korps* aanritsgeld en equipementsgeld gegeven, in contanten of in kleeding- en equipmentstukken (artt. 72, 73 en 74); met die gelden werd de man eveneens geheel gekleed en uitgerust. Voorts werd voor ieder man een bijzonder fonds gevormd, de *reserve*, gevoed met bijdragen van den Staat. Daaruit moesten o. a. worden bekostigd de reparatiën aan alle kleedingstukken, waarvoor de soldij ontoereikend was, en de vernieuwing van kleine equipmentstukken, welke bij hun engagement gratis werden verstrekt (artt. 79—82). Al deze gelden werden *aan de korpsen* betaald op mandaten, opgemaakt overeenkomstig de opgaven der monsterrollen (art. 118).

Bij elk korps bestond een equipements-kas, waaruit in hoofdzaak betaald werden de gelden noodig voor het aanschaffen van grondstoffen en maakloon van kleeding en kleine equipmentstukken van nieuw aangekomen manschappen, alsmede voor reparatiën van wapenen en ledergoed (artt. 131—133). Deze uitgaven werden door elk korps op eigen gelegenheid gedaan; slechts moesten de leveranciers geregeld betaald worden en mocht de administratie zich niet in schulden steken (artt. 138 en 139).

Wat kleine uitrusting was, bepaalde art. 169: hemden, schoenen, sokken, onderbroeken, linnen pantalons, lederen petjes, halsdassen, slobkousen, kammen, borstels, ruïnaalden, zakboekjes, stalmutsen, kammen en borstels voor het schoonhouden der paarden; vernieuwing daarvan kwam ten laste van elks reserve (art. 170). De kleine uitrusting werd het *eigendom* van den man, al kon zij in een bepaald geval worden verbeurd (art. 170 al. 2). Evenzoo werd het montant van ieders *reserve* bij het verlaten van den dienst, behoudens uitzonderingen, uitbetaald (art. 184). Daarentegen werd hetgeen door overleden militairen of door deserteurs in hun ransel of mantelzak was achtergelaten, ten voordeele van *het korps* verkocht, indien het niet aan „het hospitaal der scabieuzen” ten gebruikte werd gegeven (art. 190).

De militair werd gekleed *door het korps* van de equipementsgelden, waarvoor steeds een voorraad moest worden bijgehouden (artt. 194—196). Ook de kleine equipmentstukken werden door het korps in voorraad gehouden (artt. 200 en 201). De kleeding, waarvan de vernieuwing niet geschiedde

ten laste van de *reserve*, werd, gelijk art. 206 uitdrukkelijk constateert, *geen eigendom* van den man. Deze kleedingstukken moest de man bij het verlaten van den dienst als regel teruggeven (art. 214).

Ook het ledergoed, zadels en tuigen werden uit de equipmentsgelden vernieuwd. Zij werden echter voor de eerste maal door den Staat geleverd (art. 226). De wapenen werden uit de Rijksmagazijnen verstrekt (art. 225). Versleten wapenen werden weder aan de magazijnen ingeleverd; versleten leergoed enz. ten behoeve van de equipmentskas verkocht (art. 231). Herstellingen aan al deze goederen kwamen ten laste van de equipmentskas (art. 233). Ook de paarden werden door en op kosten van den Staat aangeschaft en verstrekt (art. 76).

Uit het vorenstaande blijkt, dat door den militair volgens deze bepalingen op drieërlei wijze goederen in gebruik werden genomen:

1°. kleine equipmentstukken, als zijn eigendom.

2°. groote equipmentstukken, eigendom van het korps, geen eigendom van den man.

3°. wapenen en paarden, eigendom van het Rijk, geen eigendom van den man.

Thans de artikelen nagaan de van het Crimineel Wetboek voor de Landmacht, waarin op deze onderwerpen gezinspeeld wordt, ontmoet men de volgende bepalingen:

Artikel 118. Desertie van een schildwacht nabij den vijand met medeneming van *zijn* geweer; met medeneming van een zijdgeweer of bajonet, die aan een ander militair *toebehoort*. Desertie van een cavalierist met medeneming van een *compagnies-paard*. Naar het voorkomt is de wijze van uitdrukking van de eerste twee qualificatiën onjuist; van een *compagnies-paard* kan men spreken als men bedenkt dat de compagnie, vertegenwoordigd door haar commandant, de paarden verstrekte, na ze van den korpscommandant, die ze op zijn beurt van hoogerhand ontving, te hebben overgenomen.

Artikelen 140, 141. Desertie van een soldaat met medeneming van eenige van *zijne* kleine monteeringstukken of van zoogenaamde *compagnies-goederen*. Inderdaad waren, gelijk gezegd, de kleine equipmentstukken eigendom van den man. Blijkens het door den Raad van State bij de artt. 139--144 van het ontwerp-C. W. L. 1815 opgemerkte, wordt in dit medenemen op zich zelf niets ernstigs gezien. Slechts acht men daardoor een aanwijzing -- wellicht eene praesumptio juris et de jure, alzoo niet voor tegenbewijs vatbaar -- aanwezig dat de desertie met voorbedachten rade is geschied: de deserteur is eerst naar het kwartier gegaan om de bewuste voorwerpen bij zijne voorgenomen desertie mede te nemen. Het betoog omtrent het medenemen van het zijdgeweer -- dat tot de dagelijksche uitrusting van den man scheen te behooren -- is daarvoor het bewijs, dat nog versterkt wordt door de „kwade intentie” bij desertie met medeneming van *zijn* schietgeweer (art. 144 C. W. L.).

Artikel 145. Desertie van een cavalierist met medeneming van *zijn* *compagnies-paard*. Het bezittelijk voornaamwoord is hier evenals in art. 144 niet als een bewijs van eigendomsrecht op te vatten.

Artikel 146. De medeneming van zadel en schabrak, die natuurlijk op het *compagnies-paard* moesten worden bevestigd voordat de eigenlijke verwijdering kon plaats hebben, vergrootte zeker in de oogen van de ontwerpers de „kwade intentie” van den deserteur. Zonderling is echter dat de in de artt. 145 en 146 gestelde straffen zwaarder zijn dan die van art. 144, terwijl art. 147 een vermoeden doet ontstaan, dat de waarde van het mede-

genomene toch ook eenig gewicht in de schaal heeft gelegd. Er is echter steeds sprake van medeneming, nooit van ontvreemding, zooals bijv. in art. 152.

Artikelen 150, 151. Hier is desertie strafbaar gesteld, zelfs met de doodstraf indien een geladen schietgeweer wordt medegenomen. Uit de opmerking van den Raad van State blijkt, dat ook hier niet op de waarde van het medegenomene, doch uitsluitend op de „oogmerken” van den deserteur is gelet. Ook art. 151 doet niet anders vermoeden.

Artikel 192. Verkoopen of verpanden van een paard door een cavalierist, aan wien het dier van Gouvernementswege ten gebruike is gegeven. Dit artikel is correct geformuleerd.

Artikel 193. Verkoopen of verpanden van ten gebruike ontvangen wapenen, kleederen of equipement. Zie over dit artikel de sententie van het Hoog Militair Gerechtshof van 9 Mei 1902 (Militaire Jurisprudentie I n°. 1), waarbij echter de aan de orde gestelde vraag niet ten principale werd beslist. De strafwaardigheid van dit misdrijf werd door den Raad van State gering geacht omdat meestal de verpande goederen konden worden ingelost en dus niet voor den dienst onherroepelijk verloren waren.

Artikel 194. Veel zwaarder werd strafbaar gesteld ontvreemding van kazerneerings-, equipments- of kampementsgoederen uit de voorraden van het Gouvernement.

Reeds boven stipten wij aan, dat de medeneming van goederen van de compagnie bij het misdrijf van art. 140 als niets ernstigs wordt beschouwd. Inderdaad lezen wij in de plaats bij Prof v. d. HOEVEN, Onze Militaire Strafwetgeving, blz. 212, welke in het vonnis wordt aangehaald, geenszins, dat art. 140 (en ook art. 144) naast de desertie de ontvreemding van goederen strafbaar heeft willen stellen. Ware dit zoo, waarom is dan niet straf gesteld op het in uniform deserteeren zonder medeneming van extra-monteeringstukken? Hetgeen de deserteur aan heeft, al is dat ook niet meer dan de tenue van den dag, neemt hij toch ook mee en daaronder zijn ook goederen, die hem in het stelsel van het C. W. L. niet toebehooren. Welke plausibele verklaring ware ook — gesteld de Krijgsraad te Arnhem had gelijk — te geven voor de opmerking van den Commissaris-Generaal van Oorlog, iets verder op blz. 212 vermeld, welke door den Raad van State gegrond geoordeeld wordt? Hoe kan dan een desertie met zijdgeweer „niet wel anders worden beschouwd dan als eene gewone desertie, daar „zulks geen bij-oogmerken aanduidt”? De soldaat heeft, volgens den Commissaris-Generaal deze wapenen altijd bij zich, „en bij eene toevallige, „minst-schuldige desertie, kan hij zich daarvan niet te voren ontdoen; „die daad zoude dan zelfs meer opzet aanduiden.” Wie reimt sich das zusammen?

Alzoo is, naar het ons voorkomt, geene ontvreemding bij art. 140 strafbaar gesteld. Evenmin is o. i. de ontvreemding van art. 152 C. W. L. bij dat artikel met straf bedreigd. Ook hier is het bijkomend feit eenvoudig bedoeld als verzwarende omstandigheid bij de beoordeeling van het opzet van den deserteur tot het zich verwijderen van zijn korps. (·) Bovendien wordt in art. 140 C. W. L. gelijkgesteld de medeneming van kleine monteeringstukken, het eigendom van den man, en van compagnies-goederen, hem van wege het Gouvernement ten gebruike gegeven: het eerste kan

(1) Vergelijk: Mr. L. M. ROLLIN COUQUERQUE, het strafmaximum voor diefstal in de chambree, Tijdschr. v. Strafrecht XV, blz. 260.

nooit als ontvreemding of verduistering worden aangemerkt. Naar het schijnt zijn hier samengevat de in de chambree voor de hand liggende goederen van den deserteur, die hij niet aan of om behoefde te hebben om zich buiten de kazerne te mogen begeven. Daardoor wordt ook gereedelijk verklaard waarom art. 141 van misdaden en niet van misdaad spreekt. Het onderscheid tusschen de soort der medegenomen goederen vindt hier zijn terugslag. Art. 142 spreekt dan weer van misdaad in het enkelvoud, omdat dit op elk concreet geval ziet. Geheel daarmee klopt het door den Krijgsraad aangehaalde tweede stuk uit het advies van den Raad van State.

De strafverzwaring van art. 140 C. W. L. in vergelijking met de „toevallige, minst-schuldige desertie” is dus te zoeken in de grootere „kwade intentie” van den deserteur met opzicht tot het gepleegde misdrijf van desertie.

Ook is ons niet duidelijk het betoog van den Krijgsraad, dat met art. 140 C. W. L. niet bedoeld is bescherming van de militaire goederen als zoodanig. Met die stelling kunnen wij ons vereenigen, doch o. i. bevatten de artt. 192, 193 en 194 dergelijke voorschriften wel evenals art. 19 Reglement van Krijgstucht voor de Landmacht, welk laatste artikel de Krijgsraad noemt (1).

Na de eigenlijke geschiedenis van art. 140 te hebben afgehandeld en de beteekenis ervan te hebben vastgesteld, komt de Krijgsraad tot de verandering in het stelsel der militaire administratie in 1819 ingevoerd: toen werden alle goederen eigendom van den man, omdat ze hem op afrekening werden verstrekt. Slechts paarden en wapenen bleven eigendom van het Gouvernement. Konden dus al de goederen, aangeduid als compagnies-goederen, niet meer principieel onderscheiden worden van de kleine monteeringstukken, aangezien de eigendom der goederen tot de aanwezigheid van het misdrijf van art. 140 C. W. L. niets afdoet, zoo behoort het artikel toch — zij het dan wellicht analogice met behulp van art. 17 C. W. L. — toegepast te worden. Trouwens, nu sedert 1901 de kleding van wege het Gouvernement voor miliciens is ingevoerd, is er weder een groote hoeveelheid goederen aanwezig, welke met betrekking tot den eigendom met de oude compagnies-goederen vergeleken kunnen worden.

Naar onze meening is dus het geslagen vonnis onjuist, en heeft het Hoog Militair Gerechtshof terecht den man met toepassing van art. 140 C. W. L. schuldig verklaard aan tweede desertie in tijd van vrede door zonder verlof langer dan twee dagen afwezig te zijn gebleven van zijn korps zonder de reden zijner afwezigheid ten genoegen des rechters te bewijzen, gepleegd met medeneming van equipmentstukken boven de tenue van den dag en opgevolgd door vrijwillige aangifte binnen vier weken. De motiveering van de sententie zouden wij niet ongaarne hier en daar wat duidelijker hebben gezien terwijl het ons onverklaarbaar is, waarom het Hof niet heeft gebruik gemaakt van de historische argumenten, door den Krijgsraad in het vonnis opgenomen doch verkeerd begrepen.

Ontheffing van Militiedienst.

Een loteling, die zich bekwaamde voor het in 1907 te houden groot-ambtenaarsexamen ten einde, na geslaagd te zijn, in eene administratieve betrekking in Nederlandsch-Indië te worden geplaatst, had van den Minister van Oorlog voor de tweede maal uitstel van eerste-oefening verkregen, thans tot 9 Maart 1907, zoodat hij alsnu gehouden zou zijn die oefening te volbrengen en dientengevolge zijne vorenbedoelde studiën te onderbreken.

(1) Vergelijk hierover ook [de bovengenoemde sententie van het H. M. G. van 9 Mei 1902

Op grond van de omstandigheid dat het wegens het tekort aan Indische ambtenaren dringend noodig is dat deze loteling zijne studiën voltooit om zoo spoedig mogelijk ter beschikking van den dienst van den Staat in Nederlandsch-Indië te kunnen komen, wordt aan dezen loteling bij Koninklijk Besluit van 6 April 1907, n°. 28, met toepassing van de derde zinsnede van art. 113 der Militiewet 1901 voor den tijd van één jaar ontheffing verleend van den werkelijken dienst bij de militie, ingaande 9 Maart 1907.

Bij Koninklijk Besluit van 12 April 1907, n°. 57, is aan J. P. DE RIJCKE, te rekenen van 24 Maart 1907, ontheffing van den werkelijken dienst bij de militie voor zijn geheelen diensttijd verleend. Dit besluit berust op de volgende overwegingen:

dat genoemde loteling op 24 April 1884 te Eede is geboren uit aldaar gevestigde Belgische ouders;

dat hij derhalve krachtens de overgangsbepaling der wet van 12 December 1892 (Stbl. n°. 268), in verband met art. 5, n°. 1, van het Burgerlijk Wetboek, Nederlander was en die hoedanigheid nog bezat op 1 Januari 1903, tijdstip waarop hij hier te lande voor de militie moest worden ingeschreven;

dat die inschrijving dan ook in 1903 voor de lichting van 1904 geschiedde in de gemeente Eede, woonplaats zijns vaders;

dat hij, na bij de loting een nummer te hebben getrokken, hetwelk hem tot dienst verplichtte, en, na bij onherroepelijke uitspraak tot den dienst te zijn aangewezen, in 1904 bij de militie is ingelijfd;

dat hem, overeenkomstig art. 114 der Militiewet 1901 (Stbl. n°. 212 van 1901, n°. 293 van 1903), door Onzen Minister van Oorlog voor de tweede maal verlenging van uitstel van eerste-oefening is verleend tot 24 Maart 1907, zoodat hij alsnu gehouden is die oefening te volbrengen;

dat hij, hier te lande geboren, als afstammende van een Belgischen vader, tevens de Belgische nationaliteit bezit;

dat hij, in verband hiermede, in België tot dienst bij de militie verplicht is en in dat Rijk gedurende twee jaren onder de wapenen is geweest;

dat het onder die omstandigheden niet billijk zou zijn hem ook nog tot werkelijken dienst bij de militie hier te lande te verplichten.

Zekere loteling van de lichting 1871, op 11 Mei van dat jaar ingelijfd bij het Regiment Grenadiers en Jagers, was op 21 Juli 1874 in het genot van groot-verlof gesteld en op 17 September 1875 als deserteur uit de sterkte van zijn korps afgevoerd wegens het niet voldoen aan eene te zijnen aanzien gedane oproeping voor den werkelijken dienst. Thans wenschte hij, nu de desertie sedert lang verjaard is, naar Nederland terug te keeren. Bij Koninklijk Besluit van 27 Mei 1907, n°. 16, is hem, gelet op den reeds vervulden dienst en op zijn 56-jarigen leeftijd, ontheffing verleend van den werkelijken dienst bij de militie voor het nog onvervulde gedeelte van zijn diensttijd.

Vrijstelling van dienst bij de militie wegens broederdienst.

Een loteling der lichting 1907 was de jongste uit een gezin van zeven zonen, van wie de oudste drie op grond van art. 17 § 3 der Militiewet van 1861 niet voor de militie waren ingeschreven, de vierde meer dan vijf jaren als vrijwilliger bij het leger hier te lande heeft gediend, de vijfde wegens broederdienst is vrijgesteld en de zesde zich in werkelijken dienst bevindt. De loteling was door den Militieraad tot den dienst aangewezen,

welke uitspraak door Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland bij besluit van 21 Januari 1907, G. S. n°. 43, was gehandhaafd.

Van laatstgemelde beslissing kwam de loteling in beroep bij de Kroon. Hij voerde aan, dat bij de berekening van het aantal tot het gezin behorende zonen ter beoordeeling van mogelijke vrijstelling wegens broederdienst zijn medegeteld die broeders, welke, gelijk vermeld, niet voor de militie waren ingeschreven. De Militiewet 1901 maakt echter bij de regeling van de vrijstelling wegens broederdienst geen verschil tusschen zonen die wel en die niet voor de militie zijn ingeschreven. Blijkens art. 47 dezer wet moeten alle in het gezin aanwezige zonen worden medegerekend, uitgezonderd alleen die bedoeld in het derde lid van dat artikel, een en ander volgens art. 52, en in casu beoordeeld naar den toestand op 1 October 1906. De loteling in quaestie moet dus den goeden dienst bewijzen van vier der zeven zonen uit het gezin waartoe hij behoort.

Nu heeft de oudste niet gediend, de tweede is cadet geweest en was toen officier en de derde diende meer dan vijf jaren als vrijwilliger. Van de overige drie broeders kon de dienst van twee hunner in rekening worden gebracht, zoodat de loteling slechts den goeden dienst van drie zijner broeders kon bewijzen.

Bij Koninklijk besluit van 9 April 1907, n°. 29, volledig opgenomen in het W. v. d. B. A., n°. 3022, werd mitsdien het beroep ongegrond verklaard en het bestreden besluit gehandhaafd.

De vijfde uit een gezin van zeven zonen had voor de lichting 1907 een dienstplichtig nummer getrokken. De oudste drie der zonen hadden gediend, de vierde was vrijgesteld wegens broederdienst en de jongste twee hadden den militieplichtigen leeftijd nog niet bereikt. Voorts hadden nog tot het gezin behoord een zoon, die gedurende zijn diensttijd en een zoon, die, na vrijgesteld te zijn van militiedienst wegens broederdienst, waren overleden. Van den oudsten zoon bedroeg de diensttijd als vrijwilliger en voor zoverre deze niet met dien als plaatsvervanger samenviel, minder dan vijf jaren; die van den tweeden en derden zoon resp. vijf en zeven jaren.

De Militieraad nam ten aanzien van den diensttijd van den oudsten zoon aan dat diens dienst als plaatsvervanger en de daarmee samengevallen dienst als vrijwilliger volgens de laatste zinsnede van art. 53 der Militiewet 1901 niet kan gelden tot vrijmaking van een broeder of een halfbroeder van hem en dat de diensttijd als vrijwilliger voor zooveel die niet met dien als plaatsvervanger samenviel niet ten volle vijf jaren bedraagt, zooals art. 48, 2de, a der Militiewet 1901 vordert. Deze dienst gold dus niet als broederdienst.

Tegen deze beslissing kwam de voor den dienst aangewezen loteling op. Gedeputeerde Staten van *Friesland* vernietigden deze aanwijzing bij hunne beslissing van 7 Februari 1907, n°. 97, 1° Afd. M. S. Het College overwoog dat hier te beslissen valt, of, en zoo ja, in hoever ter zake van vrijstelling wegens broederdienst overleden zonen moeten worden medegerekend. De tweede zinsnede van art. 47 der Militiewet vermeldt vrijstelling wegens broederdienst wanneer drie of meer zoons „in een gezin aanwezig zijn.” Volgens art. 51 moet een getuigschrift worden overgelegd waaruit het „tot het gezin behorende” aantal zoons blijkt. Daaruit volgt dat het recht op vrijstelling moet worden beoordeeld naar den toestand van het gezin op het tijdstip, waarop de reden tot vrijstelling moet bestaan, d.i. in casu 1 October 1906, en dus naar het op dat tijdstip levende aantal broeders. Volgens art. 48 4°. der Militiewet 1901 mag van dezen regel

worden afgeweken ten aanzien van een gedurende zijn diensttijd overleden broeder. Dergelijke uitzondering bestaat niet voor een broeder die, na vrijgesteld te zijn van den dienst, overlijdt.

De betrokken loteling is dus te beschouwen als de zesde uit een gezin van acht zoons, waarvan de eerste, de derde en de vierde hebben gediend.

De Commissaris der Koningin in de provincie *Friesland* kwam van deze beslissing van Gedeputeerde Staten in beroep bij de Koningin.

Bij Koninklijk besluit van 31 Mei 1907, n°. 50, in extenso opgenomen in het W. v. d. B. A. n°. 3027, is dit beroep echter ongegrond verklaard.

Van tweelingbroeders, behoorende als jongste tot een gezin van vijf zonen, waarvan er op 1 October 1906 twee dienden, was de eene wegens eigen militairen dienst door den Militieraad van dienst bij de militie vrijgesteld. De andere werd tot het vervullen van militiedienst aangewezen omdat art. 50 der Militiewet 1901 niet toepasselijk is ingeval van twee in hetzelfde jaar geboren broeders één van den dienst wordt vrijgesteld en dus slechts een tot den dienst moet worden aangewezen. Deze uitspraak, bevestigd in hooger beroep, werd gehandhaafd bij Koninklijk Besluit van 18 Juni 1907, n°. 49, in extenso opgenomen in de Gemeentestem n°. 2911, sub 10.

Toepassing van militaire en burgerlijke pensioenwetten.

Tot onze voldoening kunnen wij aan de lezers van het Militair-Rechtelijk Tijdschrift eene belangrijke mededeeling doen.

De Redactie heeft zich tot den Pensioenraad voor Burgerlijke Ambtenaren en den Militairen Pensioenraad gewend met verzoek om, in het belang van meerdere kennis van de practijk onzer pensioenwetgeving, in de gelegenheid te worden gesteld merkwaaardige beslissingen op dit gebied door middel van dit Tijdschrift te publiceeren.

De Pensioenraad voor Burgerlijke Ambtenaren had tegen inwilliging van dit verzoek geen bezwaar en machtigde zijn Secretaris aan de Redactie daarvoor in aanmerking komende mededeelingen te doen toekomen. Tevens werd vergund deze mededeelingen toe te lichten of te argumenteeren, mits objectiviteit in acht worde genomen en noch nopens zaken noch nopens personen, ook al worden geen namen genoemd, gegevens van vertrouwelijk aard worden verstrekt.

Gelijke toezegging hopen wij van den Militairen Pensioenraad te ontvangen.

Naar wij verwachten zal dus het Militair-Rechtelijk Tijdschrift in de gelegenheid komen om aan belangstellenden de jurisprudentie — als men het zoo noemen mag — betreffende onze pensioenwetgeving volledig ter kennisneming aan te bieden. Veel van wat thans alleen aan enkele ingewijden bekend kon zijn zal thans voor een ieder en niet in de laatste plaats voor de ambtenaren, die van toepassing der pensioenwetten hunne studiën hebben te maken, toegankelijk worden en van nut kunnen wezen.

De Redactie heeft zich bereid verklaard een afzonderlijke rubriek tot opneming van deze mededeelingen te bestemmen en mag niet nalaten aan de beide Pensioenraden haar welgemeenden dank te betuigen voor den ondervonden steun. Ook spreekt zij de verwachting uit dat de openbaarmaking van de te verstrekken mededeelingen aan het oogmerk duurzaam moge blijven voldoen en dat de medewerking, in deze van den Secretaris en den Plaatsvervangend-Secretaris van de Pensioenraden reeds ondervonden, in even hooge mate bestendig moge zijn. Dat wij onzerzijds alles wat in ons vermogen is zullen aanwenden om deze nieuwe afdeeling tot haar recht te doen komen, behoeft geen betoog.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 2 September 1904.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. BARON VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ,
R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en
H. M. ENGELHARD.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

*De gepleegde diefstallen kunnen aan den beklaagde niet worden toegerekend.
Beklaagde lijdt aan krankzinnigheid in den vorm van imbecillitas, ge-
paard gaande met epileptische toevallen en lichte schemertoestanden van het
bewustzijn.*

Vrijspraak van den beklaagde.

Inhoud van het geneeskundig rapport.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof
tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht ambtshalve
en als bij Resolutie van den 29sten April 1904 geautoriseerd aan den Hove
te provoceeren van het vonnis, door den Krijgsraad in het Derde Militaire
Arrondissement, standplaats Arnhem, den 18^{den} April 1904 geweest in de
zaak tegen A., oud 20 jaar, geboren te Lonneker, milicien bij het 8ste
Regiment Infanterie, gedetineerd te Arnhem, alzoo impetrant van mandament
van appèl en eischer ambtshalve, ter eenre

en

genoemden A., gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde.

HET HOF,

Gelet op de verklaring van wege den gedaagde ter rolle gedaan, dat
hij zich refereert aan 's Hofs dispositie en afstand doet van pleidooi;

Gelet op de verklaring door den impetrant en eischer ambtshalve mede
ter rolle gedaan, dat hij insgelijks afstand doet van pleidooi;

Gezien de stukken van den processe;

Overwegende dat beklagde voor den Krijgsraad heeft terechtgestaan, beschuldigd:

dat hij op zekere dagen tusschen 11 Februari en 11 Maart 1904, terwijl hij corvée-dienst verrichtte op de wapenkamer in de Kloosterkazerne te Doesburg, eens eene aldaar berustende sabel, gemerkt 246, en eens een revolver, gemerkt 74, heeft weggenomen met het oogmerk om zich die voorwerpen wederrechtelijk toe te eigenen;

Overwegende dat beklagde heeft bekend, zich aan die feiten te hebben schuldig gemaakt en wijders heeft verklaard, dat hij eigenlijk niet wist wat hij met die voorwerpen zoude doen; dat het waar is dat hij de sabel wel eens te koop heeft aangeboden; dat hij de sabel op 21 Maart 1904 weder naar de wapenkamer heeft willen terug brengen, daar de soldaat C. hem er zoo over uithoorde, doch, de wapenkamer gesloten vindende, ze voor de deur heeft nedergelegd; dat hij de revolver in het plantsoen in den grond heeft gestopt, gewikkeld in een zakdoek, in de eerste helft van Maart 1904, daar hij ze niet langer bij zich durfde houden; dat hij de ten processe aanwezige hem vertoonde sabel herkent aan eene groote roestvlek en hij meent ze genummerd was 246, en dat de ten processe aanwezige, hem vertoonde revolver ook wel de door hem weggenomene zal zijn, doch hij dit niet zeker kan verklaren, daar hij het nummer niet kent;

Overwegende dat onder eede is verklaard door de volgende getuigen:

1°. korporaal D.:

dat hij van 1 Augustus 1903 tot 4 Maart 1904 op de wapenkamer te Doesburg geëmployeerd is geweest; dat elk kwartaal de aldaar aanwezige goederen worden opgenomen; dat de laatste maal dat de opname in zijne tegenwoordigheid is geschied, was op 11 Februari 1904, en dat alstoen alle sabels en revolvers present waren; dat beklagde meermalen onder zijn toezicht corvée-dienst op de wapenkamer heeft gehad;

2°. korporaal V.:

dat hij op 4 Maart 1904 den korporaal D. als geëmployeerde op de wapenkamer te Doesburg heeft afgelost; dat beklagde wel onder zijn toezicht corvée-dienst op de wapenkamer heeft gedaan; dat op Zaterdag 12 Maart 1904 er inspectie is geweest van den bataillonscommandant over de wapenkamer; dat getuige enkele dagen te voren op bekomen last de revolvers met de tasschen heeft nagezien en heeft bevonden dat in de revolvertasch n°. 74 geen revolver was; dat ongeveer zes of acht dagen vóór 22 Maart 1904 Luitenant D. B. hem gelastte om de nummers van de sabels te vergelijken met de nummers van de scheeden en hem toen bleek dat sabel n°. 246 mankeerde en hij dit aan Luitenant D. B. heeft opgegeven en dat hij, getuige, op den morgen van 22 Maart 1904 eene sabel, gemerkt 246, heeft gevonden aan den buitenkant voor de gesloten deur der wapenkamer;

3°. sergeant O.:

dat hij, op 21 Maart 1904 zijne sabel missende en daarnaar zoekende, van soldaat C. vernam, dat beklagde eene sabel in zijn bezit had; dat C. op getuiges last, het nummer heeft onderzocht en dit 246 was en dat dit getuiges sabel niet was; dat getuige den volgenden dag, zijnde geëmployeerde op de wapenkamer, heeft onderzocht of die sabel soms op de wapenkamer thuis behoorde en aldaar gedeponoord was voor een der paardenoppassers; dat, toen getuige dit aan korporaal V., die op de wapenkamer geëmployeerd was, mededeelde, deze hem zeide, dat hij even te voren eene sabel aan den buitenkant van de deur op de wapenkamer

had gevonden en hem die sabel liet zien en getuige toen zag dat dezelve genummerd was 246 en een en ander aan Luitenant D. B., officier van wapenen, heeft gerapporteerd; dat op 11 Maart 1904 de korporaal V. ontdekt had, dat in de revolver-foudraal n°. 74 geen revolver zat en dit heeft medegedeeld aan sergeant V. D., die toen nog op de wapenkamer was geëmployeerd, en er toen te vergeefs naar de revolver is gezocht; dan getuige op 22 Maart 1904, naar aanleiding van de mededeelingen van soldaat C. omtrent de sabel, aan C. heeft gevraagd of hij soms ook iets van de revolver wist en of men soms ook dacht dat beklaagde ze had, en getuige, na tengevolge van de mededeelingen van C. van de miliciens T. D. en T. H. vernomen hebbende, dat beklaagde in het bezit van eene revolver was geweest, den beklaagde heeft ondervraagd en zijne kist, kast en nachtleger heeft onderzocht, doch geene revolver heeft gevonden; dat echter, toen getuige dienzelfden dag des middags over de kamer kwam waar beklaagde te bed lag, deze hem vroeg te spreken en zeide: „ik krijg toch „straf en het zou mij spijten als de Luitenant D. B. de revolver moest „betalen; de revolver ligt begraven bij de ronde bank in het plantsoen”; dat getuige daarna met eenige onderofficieren en beklaagde, de revolver op aanwijzing van beklaagde aldaar heeft gevonden;

4°. sergeant B.:

dat hij op Dinsdag 22 Maart 1904 des avonds te ongeveer half zes uur op verzoek van den sergeant O., met dezen naar het plantsoen is gegaan waar, volgens opgave van beklaagde, de revolver bij de ronde bank zoude begraven zijn, en zij toen, op aanwijzing van beklaagde, de revolver, genummerd 74, gewikkeld in een rooden doek, in den grond begraven hebben gevonden, en dat beklaagde bij die gelegenheid zeide: „ze weer te hebben willen opgraven als hij met groot verlof ging”;

5°. sergeant IJ.:

dat op 22 Maart 1904 de beklaagde, die als kwartierziek te bed lag, aan Luitenant D. B. en hem heeft verklaard dat hij de sabel van de wapenkamer had weggenomen tijdens hij aldaar corvée-dienst had en ze gebruikte om met permissie uit te gaan; dat de soldaat C. ze een paar dagen voor hem in bewaring heeft gehad en hij aan C. had gezegd, dat ze hem toebehoorde, en dat hij nu den vorigen dag, 21 Maart 1904, de sabel des avonds omstreeks te 6 uur voor de deur der wapenkamer had neergelegd; dat blijkens de corvée-rooster, de beklaagde op 13 en 17 Februari, 7, 8 en 16 Maart 1904 corvée-dienst op de wapenkamer heeft gedaan;

6°. luitenant D. B.:

dat hij is officier van wapenen; dat op 11 Februari 1904 de laatste opname der goederen op de wapenkamer te Doesburg heeft plaats gehad en alstoen alle wapens present waren; dat getuige op 11 Maart 1904 aan korporaal V. heeft gelast om de revolvers met de tasschen na te zien en deze hem toen heeft gerapporteerd, dat revolver n°. 74 mankeerde; dat ongeveer een dag of zes vóór 22 Maart 1904 hij aan korporaal V. heeft gelast om de sabels en scheeden, wat de nummers betreft, bij elkaar te zoeken, daar zijn voorganger, korporaal D., ze had laten schoonmaken, maar de nummers verwisseld had; dat korporaal V. aan getuiges last heeft voldaan, doch sabel n°. 246 niet kon vinden en een sabel genummerd 2 met nog twee onduidelijke cijfers, overhield en getuige toen in de meening heeft verkeerd dat dit sabel 246 zoude zijn, doch toen op 22 Maart 1904 sabel n°. 246 vóór de wapenkamer was gevonden, begreep zich vergist te hebben; dat gedetineerde, op 22 Maart 1904 in getuiges tegenwoordigheid door sergeant IJ. omtrent de sabel ondervraagd wordende, bekende ze van

de wapenkamer te hebben medegenomen toen hij aldaar corvée-dienst had gehad, en ze den vorigen avond weder bij de deur van de wapenkamer te hebben neergelegd; dat, na vernomen te hebben, dat beklaagde in het bezit van een revolver zoude geweest zijn, getuige hem heeft gevraagd of hij iets wist van eene revolver en beklaagde toen beweerde niets van eene revolver te weten en ook geen revolver in zijn bezit te hebben gehad; dat bij een onderzoek van zijn kist en nachtleger ook geene revolver werd gevonden, doch dat des avonds te 8 uur de sergeant O. zich bij getuige vervoegde met een model-revolver n°. 74 welke op de wapenkamer mankeerde, en genoemde sergeant hem, getuige, mededeelde, dat beklaagde de plaats had aangewezen waar hij de revolver had verstopt en ze daar ook gevonden was; dat getuige de ten processe aanwezige, hem vertoonde sabel en revolver herkent als die welke op de wapenkamer zijn vermist geworden;

7°. soldaat C.:

dat hij van den beklaagde een paar dagen eene sabel, genummerd 246, in bewaring heeft gehad en deze zeide ze van eenen anderen soldaat te hebben gekocht, doch niet heeft willen zeggen van wien, en dat getuige dit aan sergeant O. heeft medegedeeld toen deze zeide zijne sabel te mankeeren;

8°. milicien B.:

dat, toen hij op Zondag (20 Maart 1904) met eenige kameraden en beklaagde op den Dierenschen dijk te Doesburg liep, deze er over sprak dat hij eene sabel te koop had voor 2 kwartjes;

9°. milicien T. D.:

dat beklaagde hem wel eens verteld had, dat hij een sabel had, doch getuige het niet geloofde, doch dat, toen op 21 Maart 1904 beklaagde weder over eene sabel sprak en zeide ze te willen verkoopen, getuige heeft geloofd dat hij er eene had, te meer daar beklaagde hem in zijn stroozak een hard voorwerp liet voelen, hetwelk op eene sabel gelek; dat getuige eenige weken te voren, van permissie terugkomende, aan beklaagde eenige patroontjes liet zien, welke hij van huis had medegenomen; dat, toen beklaagde hem vroeg ze te mogen hebben en getuige hem zeide „je „kunt er niets mede doen,“ beklaagde hem zeide een revolver te hebben; dat, toen getuige dit niet wilde gelooven, hij hem eene revolver, zijnde een model-revolver, liet zien welke hij in zijn kist had en getuige dit Maandag, zijnde 21 Maart 1904, aan soldaat C. heeft verteld, toen deze hem vertelde dat er op de wapenkamer een revolver mankeerde, en

10°. milicien O.:

dat, toen hij een week of zes vóór 24 Maart 1904 bij de kist van beklaagde met hem stond te praten, hij een gedeelte van een pistool of revolver zag en toen getuige vroeg: „wat heb je daar?“ beklaagde hierop niet antwoordde en er overheen praatte;

Overwegende dat door de bekentenis van beklaagde, bevestigd door de beëdigde verklaringen der getuigen, wettig en overtuigend bewezen is, dat beklaagde de voorwerpen in de telastelegging vermeld, op tijd en plaats daarin aangegeven, heeft weggenomen, met het oogmerk om zich die wederrechtelijk toe te eigenen;

Overwegende dat de moeder van beklaagde, bij schrijven van 6 April 1904 aan den Auditeur-Militair in het derde Militaire Arrondissement, standplaats Arnhem, heeft aangegeven, dat en waarom zij vermeende, dat beklaagde voor de door hem gepleegde feiten niet toerekenbaar kan geacht worden; dat de compagniescommandant van beklaagde den 11^{den}

April 1904 heeft verklaard, dat, naar zijne meening, beklaagdes geestvermogens niet normaal zijn; dat de Officier van gezondheid 1ste klasse J. NOOREN, te Doesburg, blijkens zijn rapport van 11 April 1904 de ontoerekenbaarheid van beklaagde ten aanzien van de door hem gepleegde feiten niet heeft uitgesloten, en dat eindelijk, blijkens een schrijven van den Commissaris van politie te Enschedé van 13 April 1904, beklaagde ongeveer vijf jaren geleden eene poging tot zelfmoord heeft gedaan;

Overwegende dat het Hof in een en ander grond heeft gevonden om een onderzoek door een deskundige te doen plaats hebben naar den geestestoestand van beklaagde en, bij Resolutie van 24 Mei 1904, als deskundige heeft benoemd Dr. W. H. Cox, Geneesheer-Directeur van het Geneeskundig gesticht voor krankzinnigen te Utrecht, ten einde, na kennisneming der processtukken, een onderzoek in te stellen naar den geestestoestand van beklaagde, en daarna aan het Hof zijn oordeel schriftelijk uit te brengen omtrent de volgende vragen:

1°. Is het aannemelijk dat beklaagde, tijdens hij het feit pleegde waarvoor hij terechtstaat, lijdende was aan eenige ziekelijke storing of aan gebrekkige ontwikkeling zijner verstandelijke vermogens?

zoo ja:

2°. Is het aannemelijk dat beklaagde het feit, waarvoor hij terechtstaat, heeft gepleegd onder den invloed dier storing of gebrekkige ontwikkeling?

of heeft die storing of gebrekkige ontwikkeling in 't geheel geen invloed gehad op het plegen van het feit?

dat deze deskundige, na op 27 Mei 1904 den vereischten eed te hebben afgelegd, den beklaagde herhaaldelijk heeft onderzocht en den 11^{den} Augustus 1904 heeft uitgebracht een uitvoerig schriftelijk rapport, waarin hij uiteenzet:

dat beklaagde als kind in zijne lichamelijke ontwikkeling achterlijk, als jongen in zijne geestelijke ontwikkeling niet achterlijk scheen, maar, nadat hij aan een lichamelijk trauma — op zeer harde wijze met zijn hoofd in aanraking komen met den grond — had blootgestaan, zeer abnormale handelingen verrichtte; dat hij niet in staat was goed een ambacht te leeren, dat hij plotselinge invallen had, waarvoor of zeer geringe redenen bestonden of waarvoor hij geen redenen kan opgeven, handelingen die slechts weinig herinnering bij hem achterlieten; dat hij bovendien leed aan epileptische toevallen, die zich gedurende den tijd der waarneming door den deskundige herhaaldelijk hebben voorgedaan, op grond van welk een en ander de deskundige als zijn oordeel heeft te kennen gegeven:

dat beklaagde lijdt aan krankzinnigheid in den vorm van imbecillitas, gepaard gaande met epileptische toevallen en lichte schemertoestanden van het bewustzijn;

dat het zeer aannemelijk is, dat beklaagde, tijdens het plegen der hem ten laste gelede feiten, lijdende was aan gebrekkige ontwikkeling en aan ziekelijke stoornis zijner verstandelijke vermogens, en dat hij, onder den invloed dier gebrekkige ontwikkeling en dier stoornis, de feiten heeft gepleegd, waarvoor hij terechtstaat;

Overwegende dat, op de gronden door den deskundige aangevoerd en welke door het Hof worden overgenomen, moet worden aangenomen, dat het wegnemen der sabel en der revolver door beklaagde gepleegd met het oogmerk om zich die voorwerpen wederrechtelijk toe te eigenen, hem wegens de gebrekkige ontwikkeling en ziekelijke storing zijner verstandelijke vermogens niet kan worden toegerekend, zoodat hij deswege niet

strafbaar is, de Krijgsraad hem ten onrechte aan de ten laste gelegde feiten heeft schuldig verklaard en beklaagde behoort te worden vrijgesproken van het hem ten laste gelegde;

Gezien de artikelen 117 Militiewet 1901, 37 van het Wetboek van Strafrecht en 181 der Rechtspleging bij de Landmacht;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis, den 18^{den} April 1904 door den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, standplaats Arnhem, tegen den beklaagde gewezen;

En opnieuw recht doende:

Spreekt den beklaagde A. vrij van het hem ten laste gelegde;

Gelast zijn ontslag uit het arrest, waarin hij zich ter zake der aanklacht bevindt;

De kosten in eersten aanleg en in hooger beroep te dragen door den Staat;

Ontzegt allen anderen eisch.

Gerechtigd geneeskundig onderzoek in zake den milicien-soldaat bij het 8ste Regiment Infanterie A.

Ter requisitie van het Hoog Militair Gerechtshof te Utrecht heeft de ondergeteekende W. H. Cox, M. Dr. en arts alhier, na den bij de wet gevorderden eed te hebben afgelegd, den gedetineerde A. herhaaldelijk bezocht en geneeskundig onderzocht en in aansluiting daaraan gesproken met zijn vader en zijn moeder. Daarna is door hem (ondergeteekende) het volgend Rapport opgemaakt.

RAPPORT.

Inleiding. De delicten.

A., milicien-soldaat bij het 8ste Regiment Infanterie, geboren op den 20sten November 1883 te Lonneker, heeft zich op zekere dagen tusschen 4 Februari en 4 Maart 1904, terwijl hij corvée-dienst verrichtte op de wapenkamer in de Kloosterkazerne te Doesburg, schuldig gemaakt aan het wegnemen van eene aldaar berustende sabel, genummerd 246, en eene revolver, genummerd 74, met het oogmerk om zich deze voorwerpen wederrechtelijk toe te eigenen.

Gedrag van den beklaagde na het plegen der geïncrimineerde feiten.

Na het wegnemen der genoemde voorwerpen heeft A. niet geweten, wat hij er mede moest aanvangen. Hij heeft de sabel een poosje in bewaring gegeven aan een kameraad, en zou hem ten verkoop hebben aangeboden aan een ander; hij heeft over de voorwerpen gesproken en ze laten zien en ten slotte de revolver begraven in het plantsoen en de sabel gelegd voor de gesloten deur der wapenkamer.

Over het wegnemen der genoemde wapenen door de bevoegde autoriteiten

ondervraagd, bekende A. terstond zich de sabel te hebben toegeëigend. De revolver zou hij evenwel niet hebben weggenomen.

Reeds op den avond van denzelfden dag waarop de ontkenning, de revolver betreffende, plaats had, bekende de gedetineerde, waar hij de revolver had geborgen, die dan ook op de aangeduide plaats werd aangetroffen.

Den 30sten Maart had het laatste verhoor van den milicien A. plaats door de officieren-commissarissen te Doesburg.

Den 2^{den} April daarop volgende heeft hij des namiddags 10 uur gepoogd zich door ophanging van het leven te berooven.

Een en ander gaf den Majoor garnizoenscommandant te Doesburg aanleiding om den Heer Auditeur-Militair te Arnhem over A. o. a. te schrijven: „gemeld werd, dat zijn levenswijze vrij geregeld was, doch eenigszins „zonderling en dat dit zonderlinge, in verband gebracht met de gepleegde „feiten van diefstal en poging tot zelfmoord, aan het normaal zijn zijner „geestvermogens deed twijfelen.”

Den 11^{den} April daarop volgende verklaarde de commandant van de 3de compagnie van het 1ste bataljon van het 8ste Regiment Infanterie in gelijken zin: „Ik vermeen dat de geestvermogens van den milicien A. niet „normaal zijn,” en ook op den eerste-luitenant P. en den tweede-luitenant D. V. R., beiden van opgemelde compagnie, maakte hij denzelfden indruk; in ieder geval is hij achterlijk.

Resolutie van het Hoog Militair Gerechtshof te Utrecht.

Den 24sten Mei 1904 besluit het Hof, naar aanleiding van de in appél aanhangige zaak tegen A., te benoemen Dr. W. H. Cox ten einde als deskundige een onderzoek in te stellen naar den geestestoestand van beklagde en daarna zijn oordeel schriftelijk uit te brengen omtrent de volgende vragen:

1°. Is het aannemelijk, dat beklagde, tijdens hij het feit pleegde waarvoor hij terechtstaat, lijdende was aan eenige ziekelijke storing of aan gebrekkige ontwikkeling zijner geestvermogens?

Zoo ja,

2°. Is het aannemelijk, dat beklagde het feit waarvoor hij terechtstaat, heeft gepleegd onder den invloed dier storing of gebrekkige ontwikkeling? of heeft die storing of gebrekkige ontwikkeling in 't geheel geen invloed gehad op het plegen van het feit?

Geschiedenis van den gedetineerde. Zijn afstamming.

De beide ouders van A. leven nog en zijn 44 en 40 jaar oud. De vader staat bekend als een goed werkman, eer intelligent dan achterlijk; hij is kleermaker van beroep en vlijtig van aard. Hoewel niet bepaald een dronkaard, gebruikt hij geregeld tamelijk veel sterken drank: hij is een stille drinker, die zich buiten de handen der politie weet te houden (inlichtingen van de politie te Enschedé). Dit laatste is hem ook vroeger gelukt, toen hij, in Duitschland in militairen dienst zijnde, na een ruzie met een officier zijn vaderland verliet vóór zijn diensttijd was afgelopen. Daar hij zeer opvliegend was, een eigenschap die hij nog niet heeft verloren, leidde een oneenigheid over een meisje tot een sabelgevecht met een meerdere. Hij werd op twee plaatsen gewond en tot vestingstraf veroordeeld. Door zijne desertie ontliet hij de straf. Hij is, zoo vertelt hij, ofschoon sedert zijn 14de jaar sukkelend, tamelijk gezond. Vroeger heeft hij typhus gehad en sedert tweemaal geelzucht; ook zou hij driemaal bloed hebben gehoest. Hij is zeer hardhoorend. Geslachtsziekten heeft hij niet

gehad. De ouders van den vader zijn beide dood. De vader (d. i. de grootvader van den delinkwent) werd 80 jaar; oorzaak van den dood onbekend; de moeder overleed op 31-jarigen leeftijd aan waterzucht. Van diezelfde moeder waren nog zeven kinderen, waarvan nog twee zusters in leven. Een der overledenen had longtering. Van de overlevende zusters is er een sukkelend, de andere goed, maar beide zenuwachtig. Van de moeder van den delinkwent leven nog beide ouders. Zij wonen te Nordhorn in Duitschland. Van die ouders is de man 66 jaar, de vrouw (een Duitche) 62 jaar. De man is goed gezond maar drinkt geregeld iederen avond voor negen cent jenever.

De moeder is reeds jaren (altijd, zegt de dochter) ziekelijk. Zij heeft een soort toevallen, die gepaard gaan met huilen en beven (hysterie?). Dit ouderenaar had negen kinderen. Van deze negen zijn er vier dood.

Van de levende is het volgende bekend. Het zijn behalve de moeder van den delinkwent, drie broeders en een zuster. Een dier broeders heeft een verzwering in 't hoofd met hevige pijnen; hij is steeds ziekelijk. De tweede heeft 1½ jaar doorgebracht in de gevangenis voor een verwonding (snede over den neus) die hij zijn zwager had toegebracht en daarna vier jaar in de gevangenis te 's-Bosch voor een poging tot moord. Deze broeder is zeer driftig, zijn leeftijd bedraagt 26 à 27 jaar.

De derde broeder heeft te Munster in Duitschland drie jaar in de gevangenis gezeten voor het verwonden van een ander met een mes. Tegenwoordig past deze goed op. Geen van drieën zou drinken; zij zijn evenwel driftig van aard.

De nog levende zuster woont in Enschedé; zij is goed gezond.

Van de overledenen kan worden meegedeeld, dat twee ongeveer vier weken oud zijn geworden. Het laatste kind dat ¼ jaar leefde was onmiskenbaar idioot. Het toonde geen opmerkzaamheid en was min of meer lam in de spieren, o. a. van den hals (getuigenis van de moeder van den gedetineerde). De moeder zelf van A. is tegenwoordig tamelijk gezond, hoewel ze last heeft van hoofdpijn. Vroeger was ze vooral gedurende de eerste zwangerschappen zwak, ze baarde twaalfmaal. Vier kinderen zijn dood. Hiervan werden er twee doodgeboren. Een werd 19 maanden oud, het andere 10 weken; van beide kinderen is de doodsoorzaak onbekend. Volgens het hoofd der R. C. school te Enschedé (woonplaats der ouders) zijn de kinderen d. z. de broeders van den beklagde, die op die school onderwijs genoten, wat hun verstandelijke vermogens betreft, boven het middelmatige, de meeste zelfs schrandere. Bij het verlaten der school zijn zij minder goed ontwikkeld, doordat ze veel verzuimen. Op school toonen ze reeds op jeugdigen leeftijd neiging tot stelen. Geen der kinderen is idioot of lijdt aan toevallen. Zij zijn allen gezond. De oudste op A. volgend is reeds driemaal veroordeeld voor diefstal, eenmaal voor het strikken van duiven, de tweede maal voor het wegnemen van sigaren en de derde keer voor het stelen en smokkelen van cognac.

Zijn levensloop.

De oudste der kinderen is de delinkwent. Hij werd geboren toen de ouders nog ongehuwd waren. Het huwelijk had plaats 3 à 4 maanden na de geboorte. Gedurende de zwangerschap braakte de moeder veel, zij was zeer zwak en moest in haar onderhoud voorzien door naaien. Het kind werd geboren met behulp van de forceps en het werd met koemelk gevoed. Latere kinderen zijn mede gevoed door de moeder, terwijl ze ook zonder

kunsthulp werden geboren. A. liep betrekkelijk laat, tusschen twee en drie jaar, hij sprak op den leeftijd van de meeste kinderen. Hij had geen stuipen; als kind van een half jaar heeft hij een ziekte gehad zoo ernstig, dat men hem bijna dood waande. Overigens groeide hij goed op en was hij nooit ziek, zelfs zou hij, volgens de moeder, verschoond zijn gebleven van mazelen en kinkhoest. Hij urineerde tot zijn 6de jaar in bed en leed veel aan neusbloedingen. Reeds vroeg bezocht hij de school en in 't leven toonde hij geen afwijkingen van andere kinderen; wel was hij vergeetachtig. Tot zijn 13de jaar bezocht hij de school. Daarna kwam hij op de fabriek van de firma STROINK te Gronau. Daar zijnde is hem het volgende ongeluk overkomen. Hij kreeg oneenigheid met een der andere arbeiders en deze oneenigheid had het gevolg dat hij tegen den grond is gegooid zoodanig, dat zijn hoofd op zeer harde wijze met den vloer in aanraking kwam en hij eenigen tijd bewusteloos was. Terwijl hij tot dien tijd altijd gewoon was (zoo zeggen de ouders) is hij na dit ongeval veranderd. Hij had dagelijks en later met tusschenpoozen toevallen. Die toevallen waren zeer verschillend van aard. De moeder vertelt: als men met hem stond te praten, verdraaide hij plotseling de oogen, dan sloeg hij met armen en beenen en liep hij hard weg. Soms bleef hij een paar uur weg en kwam hij goed weer terug. Ook liep hij wel eens op een draf weg om dan neer te vallen. Een paar maal is hij door menschen thuis gebracht, eenmaal door de politie. Die enkele malen was hij bewusteloos. Anders heeft de moeder hem nooit bewusteloos gezien.

De vader heeft gedurende de kroningsfeesten een toeval bijgewoond dat hij zich nog zeer goed herinnert. Hij was toen op het terrein druk bezig en in functie, toen hij bij zijn zoon werd geroepen, welke hij vond liggende op den grond, slaande met armen en beenen, schuim op den mond en blauw-bleek in 't gelaat. Men heeft toen niet gemerkt of hij in zijn kleeren had geurineerd. In 't algemeen beginnen de toevallen niet met een schreeuw, noch had men ooit bloed op zijn kussen gevonden of klaagde hij over een dikke tong. Aan de toevallen deden de ouders een jaar lang niets, slechts lieten zij den jongen met werken ophouden en hielden zij hem thuis. Toen 't niet overging is de moeder de paters gaan consulteren, die hem door middel van een drank hielpen, zoodat hij ongeveer een jaar van toevallen vrij bleef.

Daarna kreeg hij ze weer, maar veel minder frequent en niet zoo erg (aldus de ouders). Intusschen was de jongen vol rare streken, zooals de moeder zegt. Hij kon plotseling schreeuwen en zingen zonder reden. Eenmaal vond men hem bezig zijn broertje op te hangen aan een touw en kwam men op tijd om het kind af te snijden. Naar de reden van zijn daad gevraagd antwoordde hij lachend het niet te weten.

Toen de toevallen tijdelijk uitbleven, is de delinkwent bij J. gekomen om te leeren schilderen. Bij deze baas werkte hij drie jaren. Verder is hij werkzaam geweest op verschillende weverijen te Nordhorn en te Gronau, tot hij voor zijn eigen nummer in dienst moest.

Voor een 4- of 5-tal jaren is hij ook nog in dienst geweest voor korten tijd bij een smid T. Hij liet zich daar aan twee andere smidsknechts kennen als een jongen die dom was en onnoozel. Ook daar had hij toevallen. Als hij een berisping ontving zei hij wel eens: „Ik hang me op.” Op een goeden dag vonden twee knechten hem op zolder boven de smederij, terwijl hij bezig was een touw, dat stevig om zijn hals was gebonden, te bevestigen aan een dwarsbalk. Zij maakten hem los en brachten hem bij T. hun aller baas, die A. terstond naar huis zond.

Tehuis beweerde A., zocals in den regel in dergelijke gevallen, dat hij geen reden voor zijn daad kon opgeven.

Gedurende de laatste jaren voor den aanvang van zijn militairen dienstdienst, alsook gedurende zijn dienstdienst had A. van tijd tot tijd een toeval. Zijn moeder zegt, dat hij ze ook in dienst had; dit hoorde zij van jongens uit Enschedé. Die toevallen waren in den regel licht. Hij urineerde niet in zijn kleeren, beet niet op zijn tong. Hij voelt een plotselinge duizeligheid en zwaarte in 't hoofd, dan valt hij neer of blijft zitten.

In dienst getreden op 20 Mei 1903, heeft A. zich tamelijk goed gedragen. Hij kreeg eenige malen arrest en politiekamer. Eenmaal, op 28 Augustus 1903, werd hij door den krijgsraad veroordeeld, omdat hij zich had schuldig gemaakt aan het dragen van korporaalsstrepen, die hem niet toekwamen. Op zijn chefs, den commandant van zijn compagnie en de eerste- en tweede-luitenant dierzelfde compagnie, maakte hij den indruk van niet normaal te zijn, in ieder geval van zeer achterlijk.

Toen A. in de maanden Februari en Maart 1904 corvée-diensten moest verrichten in de wapenkamer van het garnizoen te Doesburg, heeft hij een revolver weggenomen en een sabel. Zoowel sabel als revolver heeft hij in zijn bezit gehouden en in zijn kist bewaard. Aan verschillende kameraden liet hij de ontvreemde voorwerpen zien of hij sprak er over.

Toen de opmerkzaamheid van verschillende personen op de voorwerpen was gevallen, een opmerkzaamheid, die door den delinkwent zelven was opgewekt, heeft hij zich van de voorwerpen trachten te ontdoen.

De revolver begroef hij en de sabel legde hij voor de deur van de wapenkamer. Bij het onderzoek door de bevoegde autoriteiten naar de vermiste voorwerpen ingesteld, bekende hij dadelijk het wegnemen van de sabel.

Op denzelfden dag, dat hij des morgens ontkende eene revolver in zijn bezit te hebben, gaf hij aan zijn kameraden de plaats op waar het wapen was geborgen en waar het ook werd gevonden.

Ondervraagd over de beweegreden voor het wegnemen, kon hij daarvoor niets opgeven. Wel is waar scheen het, alsof hij ze ten verkoop had aangeboden, maar de delinkwent zelf ontkende gedurende het verhoor (24 Maart 1904) de voorwerpen te hebben willen verkoopen; hij wist eigenlijk niet, wat ermede te moeten doen.

Tengevolge van het een en ander hierboven beschreven, werd A. in arrest gebracht.

Terwijl hij nog in arrest was, heeft hij op den 2^{den} April om 10 uur gepoogd zich door ophanging van het leven te berooven. Hij had zich hiervoor bediend van zijn tressen, die hij had losgetornd en die hij daarna had vastgehecht aan de tralies van zijn cel. Dit pogen werd intijds ontdekt en het koord doorgesneden. Intusschen was A. reeds bewusteloos en had de ademhaling opgehouden.

Na de toepassing der doelmatige handgrepen, werd de ademhaling spoedig hersteld en kwam de delinkwent tot bewustzijn. Op den inmiddels geroepen arts maakte hij een zeer kalmen indruk, terwijl hij geen redenen voor zijn daad wist op te geven.

Door den Auditeur-Militair te Arnhem werd op den 18^{den} April 1904 voor het plegen der twee misdrijven voor A. een militaire gevangenisstraf van vier maanden gerequisiteerd.

Daar zijn zaak in appél kwam bij het Hoog Militair Gerechtshof, is de delinkwent overgebracht naar het Huis van Bewaring te Utrecht, waar hij nog verblijft.

Toestand van den beklaaude. Lichamelijk.

De schedel is klein, het aangezicht daarmede vergeleken zeer groot, mondhoeken asymmetrisch, de wenkbrauwen eveneens, de rechter gelaatshelft grooter dan de linker. Lidteekens zijn aanwezig, links onder het oog, tengevolge van verwonding door een steen, die daartegen werd geworpen, een boven het linkeroog door een oorzaak den beklaaude onbekend, een recht boven het voorhoofd, tengevolge van het vallen op de straatsteenen bij een toeval op den Dierenschen weg. De hoofdlenge is 186 mM., de breedte 151 mM. en de omtrek 554 mM.

De schouders zijn asymmetrisch, het linkersleutelbeen hooger dan het rechter, de linkeronderarm langer dan de rechter. De heupen zijn tamelijk breed. Tand en kiezen zijn in de onderkaak alle aanwezig, de bovenkaak mist twee kiezen, een is er carieus. De tong wordt recht uitgestoken; er zijn geen lidteekens aan de tong; de achterwand der keelholte is ongevoelig; hoornvlies en oogslimvlies vertoonen normale reactie; het neus-slijmvlies is weinig gevoelig; in zijn jeugd is hij gewend geweest allerlei in zijn neus te steken, zoodat het in zijn mond terugkwam. De huid van het gelaat is bleek, die van het lichaam eveneens. De voeten zijn blauwachtig gekleurd, de handen eveneens en zweeterig. Buik en dijen zijn normaal gevoelig en vertoonen de gewone reacties. Drukking op de doornuitsteeksels van de 8ste en 9de rugwervel zeer gevoelig. Tastzin, pijn- en temperatuurgevoel zonder afwijkingen. Geen pijnen of bijzondere gevoelens in huid of slijmvliesen. De spieren zijn over 't geheel goed ontwikkeld. Krachtmeter geeft voor de rechterhand 70, links 85, de kracht is aan beide armen vrij goed, links grooter dan rechts. De reflexen van de achillespezen en kniepezen normaal. Het hart slaat aan onder de 4de rib binnen de lijn van de papil, de hartsdofheid is normaal.

De borstkas zet goed uit, het ademhalingsgeruisch is zacht, de harts-tonen normaal.

De polsfrequentie 66, de pols week. De overige organen ter plaatse waar ze behooren.

De urine bevat eiwit noch suiker.

De gezichtsscherpte is rechts $\frac{9}{12}$, links ook $\frac{9}{12}$.

Beklaagde bekent, dat hij bij 't gewoon schijfschieten zelden treffers maakte, daar hij de schijf niet goed kon zien; wel bij het schieten met Margapatronen (op korten afstand), hetgeen met zijn gezichtsscherpte, die geheel onvoldoende is, overeenkomt. De pupillen reageeren goed, de oogbewegingen zijn zonder afwijking; de kleur van het regenboogvlies aan beide oogen gelijk, bruin pigment om den binnenrand van de iris. Het gezichtsveld is niet beperkt; de kleuren worden goed herkend. Het linker oor hoort de fluisterstem op 6 Meter, aan het rechter oor is de fluisterstem onhoorbaar, de spreekstem pas op 25 cM. afstand hoorbaar. Hij zegt, vroeger een loopend oor te hebben gehad. Hij proeft zoet, zuur en bitter; zout geeft hij niet aan.

Rechts ruikt hij niets, links geeft hij de reukstoffen terstond aan.

Het gelaat is weinig bewegelijk, de gelaatsuitdrukking imbecil.

Geestelijk.

Abnormale gewaarwordingen heeft A. niet, geene hallucinaties en geene illusies. Hij is georiënteerd in plaats en tijd. In den regel geeft hij den datum goed op, waarop ik hem de vorige maal bezocht; hij weet hoelang hij in 't Huis van Bewaring is en hij weet bijna altijd den juiste datum

ook als hij zich eerst vergist, is hij daarna in staat zijn vergissing te herstellen.

Honger- en dorst-gevoelens wijken niet af. Hij voelt zich niet ziek; enkele dagen uitgezonderd, toen, gedurende zijn verblijf in het Huis van Bewaring, zijn maagfuncties niet normaal waren. Hij had toen ziektegevoel en hij was stil.

Hij is niet onverschillig voor vrouwen en hij vertelt wel eens met een meisje te hebben verkeerdt. Eenmaal heeft hij een gonorrhoea gehad. In het Huis van Bewaring correspondeerde hij druk over een meisje. Met zijne ouders kon hij vrij goed overweg, ook met zijne andere familieleden gaf zijn omgang geen moeilijkheden. Met zijn kameraden was hij goed. Zijn gevoelens over religie, maatschappij en zijne begrippen over goed en kwaad zijn weinig ontwikkeld.

Van het „Onze Vader” zegt hij een deel goed op, het overige heeft hij vergeten. Op het verzoek de tien geboden op te zeggen, komt er: „Eert uw vader en moeder. Gij zult uw evenmenschen . . . .” Verder komt hij niet.

„Iets wegnemen is niet goed, wel?” vraagde ik hem. „Nee, dat mag niet,” is zijn antwoord, „dan wordt men gestraft voor diefstal.” „Vindt je dat dan zelf niet naar als je iets wegneemt?” Na lang wachten komt het antwoord: „Daar kan ik niet over oordeelen, dokter.” „Wat gebeurt er nu?” „Ja, ik zal wel in de kast komen.” „En daarna?” „Ja dan kom ik er uit en ga ik weer dienen.”

„Wat zal het Hof doen?” „Ja, ik zal wel gestraft worden, dat is eenmaal zoo, ik heb 't verdiend.” „Jij kunt toch wel zorgen, dat je geen kwaad doet?” „Ja, dat weet ik niet.” „Hoe vinden je ouders het, dat je hier bent?” „Ja, dat weet ik niet.” „Krijg je wel eens brieven van je ouders?” „Jawel.” „Wat schreven ze je?” „Dat weet ik niet, daar prak- kizeer ik zoo niet over.” „Vinden zij 't niet naar dat je hier bent?” „Jawel.” „Wat schrijven ze daarover?” „Dat kan ik niet goed onthouden.” Alle antwoorden komen goedmoedig en onverschillig met een stillen glimlach en uit alles blijkt, dat de geheele gang van zaken een geringen indruk op den delinkwent heeft gemaakt. De gevolgen van den diefstal heeft hij nauwelijks overdacht en hij weet eigenlijk niet, waarom de voorwerpen door hem zijn weggenomen. Daarover ondervraagd, zegt hij: „De eerste maal, dat hij dacht ze mooi te kunnen gebruiken,” „Waarvoor?” „Aan een tooneel.” „Wat had je willen doen aan het tooneel?” „Komekeling willen spelen; ik ben licht van begrip en als je dan hier wat hoort en dan daar, dan rijm je 't bij elkaar.”

Eenige dagen later zegt hij wel te hebben gesproken over „bij het tooneel gaan” maar hij heeft dit maar gezegd, „hij wist niet wat hij zeggen zou.”

Een andere maal zegt hij, op de vraag, waarom hij de revolver heeft weggenomen: „Ja die kan ik gebruiken op het tooneel.” „Wat kan je dan daarmee doen?” „Met los kruit schieten, anders toch niet.”

Wederom op een anderen dag gevraagd, waarom hij de revolver begraven heeft, antwoordt hij: „Dat weet ik zelf niet.” „Wat dacht je er bij?” „Dat weet ik niet, of ik toen iets gedacht heb.”

Uit deze gesprekken blijkt duidelijk, dat het geheugen omtrent het gebeurde niet gedetailleerd, maar slechts summarisch en onvoldoende en de kritiek gering is. De stemming van A. is over 't geheel onverschillig. „Wat denk je dat ik bij je kom doen?” vraag ik hem. „Dat weet ik niet.” „Begrijp je dat ook niet?” „Nee.” Een enkele maal wordt hij rood en komt er een traan in zijn oog. Dit is bij uitzondering en betreft de vragen naar

de reden van zijn pogingen tot zelfmoord. Het affect is evenwel niet diep en het gaat snel voorbij. „Heb je in Doesburg, toen je in arrest was, geprobeerd je op te hangen?” Hij geeft geen antwoord en ziet voor zich. Eindelijk: „Dat weet ik niet.” „Waarom deed je dat?” „Dat weet ik niet.” „Herinner je dat je 't gedaan hebt?” „Jawel.” „Wat dacht je dan?” „Ik weet niet, ik was misschien opgewonden, anders kan ik niet zeggen.” „Wilde je zoo graag dood zijn?” „Mijn leven is toch niets meer waard,” schreiende. „Waarom vindt je dat?” „Dat kan ik niet zeggen, dat weet ik niet.”

In den regel is hij gedurende het gesprek tamelijk opmerkzaam, slechts op een dag is hij zeer suf. Het was 5 Juli. Hij wist toen niet wanneer ik de vorige maal bij hem was geweest, en zegt, dat hij bijna niet slapen kan en dat zijn maag van streek is.

De gesticulatie is normaal maar gering, de spraak monotoon en zonder affect, het schrift weinig ontwikkeld en met veel fouten. Hij maakt een aardig tekeningetje. Het op school geleerde heeft hij tamelijk goed onthouden. Hij noemt drie rivieren op uit Nederland; op een na de hoofdsteden der provinciën; hij vermenigvuldigt en deelt, telt op en trekt af, en maakt daarbij slechts één fout.

De voorstellingen omtrent zintuigelijke waarnemingen zijn correct, die over concrete voorwerpen uit het dagelijksch leven eveneens; hetzelfde geldt voor enkele eenvoudige abstracte onderwerpen.

Een wet is, zegt hij: „hier van de stad Utrecht, als de Burgemeester „en Secretaris een wet uitgeven voor de hondenbelasting.”

Recht is? „als iemand als bemiddelaar moet optreden tusschen vechtenden, dan geeft hij den een of ander gelijk.”

Maatschappij? „Als iemand gevangen zit en hij zegt, morgen keer ik „weer in de maatschappij terug. Dat bedoelt, dat hij weer in zijn burgerleven terugkomt.”

Het geheugen voor het verleden is niet sterk ontwikkeld. Dit blijkt in de eerste plaats uit zijn antwoorden, bovenvermeld in verband met zijn diefstal en de daaropvolgende handelingen. Bovendien uit zijn antwoorden op vragen in verband met zijn vroegere werkzaamheden. De fabrieken door hem opgegeven komen niet overeen met die, welke zijn ouders opgeven. Hij vergeet o. a. den smid T. waar hij de suicide-poging deed. Voorts negeert hij de poging gedaan te hebben. Hij erkent evenwel, dat men hem gevonden heeft, staande op een trap.

Ook een rijwiellamp-diefstal, waaraan hij zich schuldig maakte, wordt door hem anders uitgelegd.

Kortom bij al zijn daden blijkt te zijn afwezigheid van ethische of logische motieven, terwijl daarna slechts een gebrekkige herinnering aanwezig is.

Aan het eind van de beschrijving van den psychischen toestand zij nog het een en ander medegedeeld van de toevallen, die de beklagde had gedurende zijn verblijf in het Huis van Bewaring en die werden bijgewoond door andere gevangenen en door enkele bewaarders.

A. had, volgens de opgave, door mij in het Huis van Bewaring verkregen, zevenmaal een toeval.

28 Mei, 3, 15, 22 en 30 Juni, 8 en 17 Juli.

Die toevallen kenmerkten zich in den regel door volkomen verlies van bewustzijn, dat plotseling intrad, terwijl de patient valt zonder dat hij in staat is zijn val tegen te houden of gunstig te doen afloopen. (Ik vond hem eens met een ontveling aan zijn voorhoofd, bij een toeval gekregen).

Hij ziet blauwbleek en krijgt schuim op de lippen; trekkingen zijn er weinig, tenzij in het gelaat. Het ademen gaat moeielijk.

Hij urineert niet in de kleeren noch bijt hij op de tong. Een enkele maal heeft hij vóór 't toeval hoofdpijn.

A. zegt, dat hij vóór 't toeval een gevoel heeft of er een scherm voor zijn oogen komt.

Recapitulatie. Erfelijke invloed.

A. stamt aan beide zijden van neuropathische ouders.

De vader is een driftig man, een stille drinker; de meeste broeders en zusters van den vader stierven jong, de nog levende zusters zijn zenuwachtig. Van de moeder heeft de moeder (hysterische?) toevallen en zijn twee broeders driftige, zich aan ernstige delicten schuldig makende individuen, een jong broertje idioot en verlamd. Een broeder van den beklagde maakte zich herhaaldelijk schuldig aan diefstallen.

Degeneratie.

De beklagde heeft een kleine schedel en een breed gelaat. Hij heeft een asymmetrische schoudergordel en een asymmetrisch gelaat, vasomotorische afwijkingen aan handen en voeten.

Ethisch vooral, voorts sociaal en ten slotte intellectueel heeft hij zeer geringe gaven en is hij weinig ontwikkeld.

De epileptische toevallen moeten waarschijnlijk worden opgevat als te zijn ontstaan na het trauma.

Levensloop.

Gedurende zijn kortstondig leven heeft A. zich doen kennen als een kind, waarvan de lichamelijke ontwikkeling verlaat was. Een jongen, wiens geestelijke ontwikkeling niet achterlijk scheen, maar die, nadat hij aan een lichamelijk trauma had blootgestaan, zeer abnormale handelingen verrichtte.

Hij was niet in staat een goed ambacht te leeren, was dan wever, dan smid, dan schilder. Hij had plotselinge invallen (ophangen van zijn broertje en zich zelf) waarvoor of zeer geringe redenen waren of waarvoor hij geen reden kon opgeven; handelingen, die slechts weinig herinnering bij hem achterlieten. Hij leed bovendien aan epileptische toevallen.

In den militairen dienst bleef hij een achterlijk, aan toevallen lijdend, zich door ongemotiveerde invallen kenmerkend mensch, die, zonder te weten waarom, voorwerpen wegnam, die voor hem niet de minste waarde hadden, en die van zijn daden slechts een onvolledige herinnering overhoudt.

Conclusie.

De beklagde A. lijdt aan krankzinnigheid in den vorm van imbecillitas, gepaard gaande met epileptische toevallen en lichte schemertoestanden van het bewustzijn.

Het is dus aannemelijk dat hij tijdens hij het feit pleegde, waarvoor hij terechtstaat, lijdende was aan gebrekkige ontwikkeling en aan ziekelijke stoornis zijner verstandelijke vermogens.

Ook is het zeer aannemelijk dat hij het feit, waarvoor hij terechtstaat, heeft gepleegd onder den invloed dier gebrekkige ontwikkeling en dier stoornis.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 19 Mei 1905.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. BARON VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ,
R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY, en H. M.
ENGELHARD.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Verdediger: Mr. Dr. W. A. VAN ZIJST.

Beklaagde had zich opzettelijk de linker pink doen afkappen om wegens lichamelijke ongeschiktheid van zijne vrijwillige dienstverbintenis ontheven te worden.

Zijn opzet was echter niet gericht op het zich ongeschikt doen maken voor den dienst bij de militie, welke hij na de vervulling van zijne vrijwillige dienstverbintenis nog te volbrengen had.

Aangezien ook niet bewezen is, dat de verminking hem ongeschikt maakte voor den dienst bij de militie, wordt hij van het misdrijf van art. 206 Wetboek van Strafrecht vrijgesproken.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij Resolutie van 14 April 1905 geautoriseerd aan den Hove te provoceeren van het vonnis door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, standplaats 's-Hertogenbosch, den 7^{den} April 1905 gewezen in de zaak tegen een huzaar bij het 2de Regiment, oud 21 jaren, geboren te Groningen, gedetineerd te 's-Hertogenbosch, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), 10, 11 27, 206 1°. van het Wetboek van Strafrecht, 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64) en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan het zich opzettelijk ongeschikt laten maken voor den dienst bij de militie en veroordeeld tot eene gevangenisstraf van twee maanden, met bepaling dat de tijd, door hem vóór de tenuitvoerlegging van het vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde gevangenisstraf van 5 April 1905 zal worden in mindering gebracht, alsmede verwezen in de kosten en misen van de Justitie en in de kosten van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad,

Welke Advocaat-Fiscaal met betoog:

dat voorschreven vonnis berust op de volgende daarbij aangenomen feiten en omstandigheden:

dat beklagde, in den avond van 25 Maart 1905 te Venlo, zich opzettelijk heeft laten verminken, door zich den pink der linkerhand te doen afkappen door den huzaar L., welke verminking van dien aard is, dat hij daardoor ongeschikt is voor den dienst bij de militie;

dat die schuldigverklaring door de in eersten aanleg bijgebrachte bewijs-

middelen reeds was, althans nu mede door het in appèl nog aangevoerde bewijs is gerechtvaardigd;

dat de deswege aan den gedetineerde opgelegde gevangenisstraf Vertoon er echter te licht voorkomt;

verzocht en bij Resolutie van den 5^{den} Mei 1905 verkregen hebbende 's Hofs mandament van appèl, ten dage in rechten beteekend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot correctie van het vonnis alleen voor wat den duur der aan den gedaagde opgelegde gevangenisstraf betreft en dat de gedaagde alsnog zal worden veroordeeld tot zes maanden gevangenisstraf, met instandhouding overigens van het vonnis, ook wat den aftrek van het voorarrest betreft en verdere veroordeeling van den gedaagde in de kosten van den processe in appèl gevallen, desnoods ter taxatie en moderatie van den Hove, of tot zoodanige andere straf als het Hof in goede Justitie verstaan zal te behooren — alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ambtshalve, ter eenre, en ten aanzien van den hierna te melden eisch à minima tevens verweerder à minima,

en

genoemden huzaar, gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde, voor wien, voor antwoord in appèl en eisch à minima, bij schrifture ter rolle is te kennen gegeven:

dat gedaagde zich nòch met het vonnis, nòch met de conclusie van den Advocaat-Fiscaal kan vereenigen;

dat toch door gedaagde is ontkend en door de ten processe bijgebrachte bewijsmiddelen niet is bewezen:

1°. dat hij, toen hij zich den linker pink liet afsnijden, het opzet had zich daardoor ongeschikt te laten maken voor den *militie* dienst, en

2°. dat hij door die verminking inderdaad ongeschikt is geworden voor den dienst bij de *militie*;

dat gedaagde ten aanzien van het *eerste* punt opmerkt, dat hij met de voorschreven amputatie geen ander doel heeft gehad dan om op die wijze ontheven te worden van zijne *vrijwillige* dienstverbintenis en uit Venlo, waar hij niet aarden kon, weg te komen, doch daarbij aan zijne *militie* plichten *niet* gedacht heeft, laat staan het opzet heeft gehad om zich voor de vervulling dier plichten ongeschikt te maken;

dat de onwaarheid of ongeloofwaardigheid van gedaagdes opgaven te dien opzichte niet is gebleken, gelijk reeds door den Auditeur-Militair in diens ter eerste instantie genomen en tot vrijspraak strekkende conclusie, — waarnaar ten deze wordt verwezen — terecht is betoogd:

dat gedaagde ten aanzien van het sub 2°. vermelde punt uit de door den deskundige (Dr. ROMELIN) agelegde verklaring, releveert deze passage: „wanneer er goede wil bij hem is, *dan kan hij dienen bij alle wapens*, „maar bij absentie van goeden wil is hij ongeschikt; wanneer hij b.v. „milicien, bij welk wapen ook, was en hij miste zijn linker pink en hij „zou willen doordienen, *dan zou hij niet ongeschikt voor den dienst bij de „militie zijn*”;

dat daaruit rechtstreeks voortvloeit, dat het gemis der linker pink *alléén* (en eenige andere verminking heeft gedaagde zich niet laten toebrengen) hem gedaagde, *niet ongeschikt heeft gemaakt* voor den dienst bij de *militie*, en dus het hoofd-element van het in artikel 206 van het Wetboek van Strafrecht omschreven misdrijf ten eenenmale ontbreekt;

dat nu wel genoemde deskundige den gedaagde ongeschikt acht voor den *militie*-dienst door de combinatie van het gemis van de pink met de absentie van een goeden wil, doch gedaagde daarentegen aanvoert:

primo, dat van absentie van dien goeden wil ten processe niets is gebleken (gedaagde heeft juist verklaard, dat hij verder gaarne in dienst wil blijven);

secundo, dat allerminst is bewezen, dat die absentie van goeden wil, zoo zij voorheen bij gedaagde mocht hebben bestaan — quod non — ook in de toekomst zal aanwezig zijn, zoodat de betrekkelijke verklaring van Dr. ROMELJN niets anders is dan eene bloote gissing zonder eenige wetenschappelijke waarde of bewijskracht, en dan ook alle beteekenis mist, en

tertio, dat de absentie van goeden wil, ook al ware zij aanwezig of bewijsbaar — quod non — niet is een „handeling” die ongeschiktheid voor den militiedienst teweeg brengt en dus evenmin bestanddeel kan zijn van de in artikel 206 van het Wetboek van Strafrecht omschreven *strafbare* handeling „het zich ongeschikt maken of laten maken voor den dienst „bij de militie”;

dat uit het vorenstaande voortvloeit, dat het aan gedaagde ten laste gelegde niet valt onder de vigueur van artikel 206 van het Wetboek van Strafrecht en evenmin strafbaar is volgens eenige andere strafbepaling, en eisch doende à minima is geconcludeerd dat het Hof:

primo, den Advocaat-Fisikaal zijn in appèl gedanen eisch zal ontzeggen, *secundo*, het voormelde vonnis zal vernietigen, en

doende, wat de Krijgsraad had behooren te doen, het aan den gedaagde ten laste gelegde alsnog niet strafbaar verklaren en hem daarvan zal vrijspreken.

HET HOF,

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gezien de stukken van den processe;

Overwegende dat beklaagde voor den Krijgsraad heeft terechtgestaan, beschuldigd:

dat hij in den avond van 25 Maart 1905 te Venlo zich, met het doel zich ongeschikt te maken voor den krijgdsdienst, opzettelijk heeft verminkt door zich de pink der linkerhand af te snijden, welke verminking van dien aard is, dat hij daardoor ongeschikt is voor den dienst bij de militie;

subsidiar, dat hij op tijd en plaats voornoemd zich opzettelijk heeft laten verminken door zich de pink der linkerhand te doen afkappen door den huzaar L., welke verminking van dien aard is, dat hij daardoor ongeschikt is voor den dienst bij de militie;

Overwegende dat uit het aan beklaagde vertoonde uittreksel uit het stamboek blijkt, dat hij voor de lichting van 1903 voor de militie is ingeschreven, den 7^{den} April 1903 als huzaar in dienst is getreden met eene vrijwillige verbintenis voor zes jaren en in Maart 1904 is bestemd ter inlijving bij de militie;

Overwegende dat beklaagde zulks heeft erkend en opgegeven:

dat hij in den avond van 25 Maart 1905 met L. heeft afgesproken, dat deze hem een pink zou afsnijden om hem voor den dienst ongeschikt te maken; dat hij met C. eerst verschillende café's heeft bezocht en gedronken heeft om moed te krijgen en dat, toen zij ongeveer om half twaalf het laatste café uitkwamen, hij zijn pink heeft neergelegd op de stoep van eene kerk en L. hem de pink heeft afgehakt door met een steen te slaan op beklaagdes zakmes; dat hij met alle geweld uit Venlo wilde en, wel begrijpende niet naar Amsterdam te kunnen worden overgeplaatst, zich de verminking heeft doen toebrengen om van zijne dienstverbintenis

te worden ontheven, maar daarbij in het geheel niet heeft gedacht aan zijne militieplichten en allerminst het opzet heeft gehad om zich voor den dienst bij de militie ongeschikt te laten maken;

Overwegende dat deze bekentenis wordt bevestigd door de verklaringen der onder eede gehoorde getuigen:

1°. D. V., huzaar:

dat beklaagde op 25 Maart 1905 aan hem zijn voornemen heeft te kennen gegeven om zich dien avond de pink te laten afhakken en zich daardoor in het hospitaal te laten opnemen en dat hij hem dien avond den sleutel zijner kist heeft overhandigd met verzoek daarvoor te zorgen;

2°. v. D. W., huzaar:

dat beklaagde op 19 Maart 1905 tot hem gezegd heeft: „ik zal niet „lang meer dienen, want ik laat mij afkeuren;”

3°. J., wachtmeester:

dat hij als commandant der wacht den 25sten Maart 1905 te twaalf uur 's nachts den beklaagde met huzaar L. heeft binnengelaten; dat zij niet beschonken waren en beklaagde de pink der linkerhand miste; dat beklaagde hem vroeg of hij door mocht gaan naar het hospitaal om zijne hand te doen verbinden, zeggende: „ik ben mijn pink kwijtgeraakt bij eene „vechtpartij met burgers in de Jodenstraat;”

4°. Dr. D. ROMELJN, officier van gezondheid 1ste klasse, tevens gehoord als deskundige ook in hooger beroep:

dat hij den 26sten Maart 1905 den beklaagde het eerst heeft behandeld; dat deze bijna zijn geheele linker pink miste; dat beklaagde, indien er goede wil bij hem is, bij alle wapens kan dienen ook na de toegebrachte vermindering, maar dat hij, bij gebreke van goeden wil, tot den dienst ongeschikt is; dat hij den beklaagde, na de gebleken handelingen van dezen, voor den dienst ongeschikt acht, niet enkel door het gemis van de pink, maar door de afwezigheid van goeden wil, ook in verband met de pijn, die hij nu nog heeft in het litteeken;

Overwegende dat door beklaagdes bekentenis, bevestigd door de verklaringen der getuigen en van den deskundige, wel is bewezen dat beklaagde zich opzettelijk heeft verminkt door zich de pink der linkerhand te doen afsnijden, en dat hij zulks deed met het oogmerk om van zijne dienstverbintenis ontheven te worden;

dat echter niet is gebleken, dat daarbij beklaagdes opzet was gericht op het zich ongeschikt maken voor den dienst bij de militie, die hem, na de vervulling zijner dienstverbintenis nog wacht, en zijne opgaven, dat hij bij het plegen der daad uitsluitend heeft gedacht aan zijne vrijwillig aangegane dienstverbintenis, niet onaannemelijk is;

dat ook door de verklaring van den als deskundige gehoorde Dr. ROMELJN niet voldoende bewezen is dat de vermindering die beklaagde zich heeft doen toebrengen, hem ongeschikt maakt voor den dienst bij de militie;

dat beklaagde derhalve van het hem ten laste gelegde moet worden vrijgesproken;

Gezien artikel 181 der Rechtspleging bij de Landmacht;

Recht doende in hooger beroep, in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis den 7^{den} April 1905 door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, standplaats 's Hertogenbosch, tegen beklaagde gewezen;

En opnieuw recht doende:

Spreekt beklaagde vrij van het hem ten laste gelegde;

Gelast zijn ontslag uit het arrest, waarin hij zich ter zake van de aanklacht bevindt;

De kosten, zoo in eersten aanleg als in hooger beroep te dragen door den Staat;

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 19 Mei 1905.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. BARON VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ,
R. P. VERSPLJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en
H. M. ENGELHARD.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Verdediger: Mr. C. DE WILDE Jr.

De in het zakboekje van den militair der Landmacht opgenomen staat van de geschatte waarde der bovenkleeding behoeft niet bekrachtigd te worden door den compagniescommandant. Deze staat dient niet tot bewijs van den stand der rekening van den militair met het Rijk; daartoe dient de bij het schuldboek behoorende kwartaalstaat, nadat deze door den compagniescommandant is onderteekend.

Vervalsching van cijfers in den staat van het zakboekje is dus niet strafbaar als valsheid in geschrifte.

Daarentegen is vervalsching van den kwartaalstaat te straffen als valsheid in eene authentieke akte.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof
tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht ambts-
halve en als bij Resolutie van den 24sten Februari 1905 geautoriseerd aan
den Hove te provoceeren van het vonnis, door den Krijgsraad in het Derde
Militaire Arrondissement, standplaats Arnhem, den 10^{den} Februari 1905
gewezen in de zaak tegen X., oud 42 jaar, geboren te Geleen, sergeant-
majoor bij het 2de Regiment Infanterie, gerequireerde in persoon, die bij
gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 226, 1^e lid en sub 1°, juncto
225 en 56, 1^e lid, van het Wetboek van Strafrecht, 13 van het Crimineel
Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 der Wet van 14 November 1879
(*Staatsblad* n°. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64)
en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan
vervalschingen in authentieke akten, waardoor nadeel kon ontstaan, daar-
stellende één voortgezet misdrijf, en veroordeeld tot eene gevangenisstraf
van veertien dagen, alsmede verwezen in de kosten en misen van de Justitie
en in de kosten van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van
den Krijgsraad,

Welke Advocaat-Fiscaal met betoog:

dat voorschreven vonnis berust op de navolgende daarbij aangenomen
feiten en omstandigheden:

dat beklaagde, nadat de soldaat v. B. van de 2de compagnie, 3de bataillon 2de Regiment Infanterie, te Nijmegen, was gedetacheerd bij het 7de Regiment Infanterie te Amsterdam, op zekeren dag in het begin van December 1904 te Nijmegen in diens zakboekje, hetwelk uit Amsterdam naar Nijmegen was opgezonden, in kolom 8 van bladzijde 24 valschelijk, wat de waarde der schoenen op 1 October 1904 betreft, f 1.25 heeft veranderd in f 2.50 en het totaal bedrag dier kolom f 12.25, hetwelk f 12.30 moest zijn, heeft doorgeslagen en daarvoor in de plaats geschreven f 13.55 en deze veranderingen valschelijk heeft voorzien van eene paraaf, als geschreven door den kapitein K., die op 1 October 1904 de commandant der compagnie was, waartoe hij behoort en destijds ook nog de soldaat v. B. behoorde, en dat hij eenige dagen later te Nijmegen in den driemaandelijkschen staat der waarde van de kleeding op 1 October 1904, het bedrag van de getaxeerde waarde der schoenen van genoemden soldaat heeft veranderd van f 1.25 in f 2.50 en hij alzoo door voormelde handelingen vervalschingen van cijfers in die bescheiden heeft gepleegd eu valsche parafen van den compagniescommandant heeft geschreven, met het oogmerk om die bescheiden, waarin door hem die valschheden waren gepleegd, als onvervalscht te doen gebruiken;

dat in het zakboekje de schattingsstaat niet is onderteekend;

dat derhalve die ongeteekende staat is een stuk zonder eenige waarde;

dat het, in zoodanig stuk, willekeurig doorslaan van cijfers, daarvoor andere cijfers in de plaats stellen en die doorhaling en verandering goedkeuren met eens anders paraaf, in den zin der wet geen valscheid in geschrifte oplevert;

dat die staat, zoolang hij niet behoorlijk onderteekend is, een waardeloos stuk blijft;

dat gevolgelijk, naar het Vertooner voorkomt, de beklaagde, van het hem in de eerste plaats ten laste gelegde strafbare feit, had moeten zijn vrijgesproken;

dat Vertooner met de veroordeeling van den beklaagde wegens het hem in de tweede plaats ten laste gelegde strafbare feit en den duur der opgelegde gevangenisstraf, zich wel vereenigen kan, doch dit feit, naar Vertooner meent, anders had moeten zijn gequalificeerd, namelijk als: „valscheid in eene authentieke akte”;

Verzocht en bij Resolutie van den 5^{den} Maart 1905 verkregen hebbende 's Hof's mandament van appèl, ten dage in rechten beteekend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot correctie van het vonnis, voor zooveel betreft de schuldigverklaring van den gedaagde aan het hem in de eerste plaats ten laste gelegde feit en de qualificatie aan het hem in de tweede plaats ten laste gelegde feit gegeven, en dat de gedaagde alsnog, met aanhaling bovendien van artikel 181 der Rechtspleging bij de Landmacht, zal worden schuldig verklaard aan „valscheid in eene authentieke akte”, met vrijspraak van het meerdere hem ten laste gelegde, en met instandhouding overigens van het vonnis, de kosten van het hooger beroep te dragen door den Staat — alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ambtshalve, ter eenre en ten aanzien van den hierna te melden eisch à minima, tevens verweerder à minima,

en

genoemden X., gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde, tevens eischer à minima, voor wien, voor antwoord in appèl en eisch à minima, bij schrifture ter rolle is te kennen gegeven:

dat de gepleegde feiten, ter zake waarvan gedaagde bij het vonnis is veroordeeld, eene disciplinaire overtreding daarstellen en geenszins binnen het bereik der strafwet vallen;

en, eisch doende à minima, is geconcludeerd tot nullité van het vonnis en dat de gedaagde alsnog zal worden vrijgesproken van het hem ten laste gelegde en hij, ter zake van de door hem gepleegde disciplinaire overtreding, zal worden verwezen naar den Chef van zijn Korps ter disciplinaire correctie.

HET HOF,

Gehoord de pleidooien;

Gezien de stukken van den processe;

Overwegende dat beklaagde voor den Krijgsraad heeft terechtgestaan, beschuldigd:

dat hij, nadat de soldaat v. B. van de 2de compagnie, 3de bataillon 2de Regiment Infanterie te Nijmegen was gedetacheerd bij het 7de Regiment Infanterie te Amsterdam, op zekeren dag in het begin van December 1904 te Nijmegen in diens zakboekje, hetwelk van Amsterdam naar Nijmegen was opgezonden, in kolom 8 van bladzijde 24, valschelijk, wat de waarde der schoenen op 1 October 1904 betreft, *f* 1.25 heeft veranderd in *f* 2.50, en het totaal bedrag dier kolom *f* 12.25, hetwelk *f* 12.30 moest zijn, heeft doorgeslagen en daarvoor in de plaats geschreven *f* 13.55 en deze veranderingen valschelijk heeft voorzien van een paraaf als geschreven door den Kapitein K. die op 1 October 1904 de commandant der compagnie was, waartoe hij behoort en destijds ook nog de soldaat v. B. behoorde, en dat hij eenige dagen later te Nijmegen in den driemaandelijkschen staat der waarde van de kleeding op 1 October 1904, het bedrag van de getaxeerde waarde der schoenen van genoemden soldaat heeft veranderd van *f* 1.25 in *f* 2.50 en hij alzoo door voormelde handelingen vervalschingen van cijfers in die bescheiden heeft gepleegd en valsche parafen van den compagniescommandant heeft geschreven met het oogmerk om de bescheiden, waarin door hem die valschheden waren gepleegd, als onvervalscht te doen gebruiken;

Overwegende dat beklaagde in eersten aanleg heeft bekend wat hem is ten laste gelegd en dat hij, in hooger beroep gehoord, bij die bekentenis is gebleven, hebbende hij, gewezen op de mogelijkheid dat door de verandering van de cijfers in den driemaandelijkschen staat der waarde van de kleeding, in de telastelegging vermeld, nadeel kon ontstaan, opgegeven, dat in dit geval geen nadeel aan het Rijk is toegebracht omdat de tijdelijke schade is kunnen worden ingehaald, maar dat er wel nadeel zou zijn teweeggebracht indien v. B., vóórdat het tekort was ingehaald, ware overleden;

Overwegende dat de Krijgsraad terecht door beklaagdes bekentenis, in verband met de beëdigde verklaringen der getuigen, waarvan de zakelijke inhoud in het vonnis is opgenomen, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard de feiten, welke den beklaagde zijn ten laste gelegd;

dat echter de Krijgsraad ten onrechte heeft aangenomen dat de door beklaagde aangebrachte veranderingen in den staat op bladzijde 24 van het zakboekje opleveren valscheid in eene authentieke akte;

dat toch die staat in het zakboekje is opgenomen krachtens artikel 269 van het Reglement van Administratie bij de Landmacht, vastgesteld bij Koninklijk Besluit van 7 Februari 1886, n°. 14, welke bepaling nader is uitgewerkt bij de voorschriften tot uitvoering van dat Reglement, gegeven bij beschikking van den Minister van Oorlog van 1 October 1887, waarin ad artikel 269 voor elk van de stukken, die in het zakboekje worden opgenomen, vermeld wordt of zij door den compagniescommandant onder teekend of, zooals het daar heet, bekrachtigd wordt, maar dat zulks voor

den staat van de geschatte waarde der bovenkleeding niet is voorschreven; dat ook niet met den Krijgsraad kan worden aangenomen, dat deze staat dient tot constateering en tot bewijs van den stand der rekening met het Rijk, vermits, volgens artikel 261 b van het aangehaalde Reglement, tot het houden der uitrusting- en reserverekening bestemd is het schuldboek, en het bewijs dat, krachtens artikel 76 van gezegd Reglement, van de soldij moet worden ingehouden, geleverd wordt niet door den staat in het zakboekje maar door den bij het schuldboek behoorenden kwartaalstaat, nadat die door den compagniescommandant is onderteekend;

dat derhalve de niet-onderteekende staat, in het zakboekje opgenomen, niet is eene authentieke akte, noch een geschrift bestemd om tot bewijs van eenig feit te dienen, en beklagde nòch door het daarin veranderen van cijfers, nòch door het stellen van door niets gevorderde parafen, zich heeft schuldig gemaakt aan valscheid in geschrifte en evenmin aan eenig ander bij de wet met straf bedreigd feit, zoodat hij van dit gedeelte van het hem ten laste gelegde moet worden vrijgesproken;

Overwegende dat de Krijgsraad terecht de als wettig en overtuigend bewezen verklaarde vervalsching in den driemaandelijkschen staat der waarde van de kleeding heeft gequalificeerd als valscheid in authentieke akte;

dat toch in dien staat voorkomt de bij artikel 77 van het voormelde Reglement voorgeschreven aanvraag om inhouding van de soldij, welke aanvraag wordt geteekend door den compagniescommandant en bekrachtigd door den commandeerenden officier en waarin melding moet worden gemaakt van het bedrag der waarde van de kleeding, die voor het al dan niet inhouden van soldij in aanmerking komt;

dat deze akte, opgemaakt door een door het openbaar gezag aangesteld ambtenaar in den vorm door de bevoegde autoriteit voorgeschreven, is eene authentieke akte bestemd om tot bewijs te dienen van hetgeen daarin vermeld is, en dat door de vervalsching, welke beklagde daarin heeft aangebracht, schade aan het Rijk kon worden toegebracht, omdat daardoor inhouding van soldij niet als noodig werd aangegeven en dus niet plaats had terwijl zij, volgens de bestaande bepalingen, wel moest plaats hebben;

Overwegende dat de Krijgsraad terecht aan beklagde een zeer lichte straf heeft opgelegd en dat, nu het eerste der ten laste gelegde feiten wegvalt, die straf nog enigszins kan worden verminderd maar dat de bij het vonnis aan het tweede feit gegeven qualificatie niet is overeenkomstig de wet;

Gezien de bij het vonnis aangehaalde wetsbepalingen en bovendien artikel 181 der Rechtspleging bij de Landmacht en met weglating van artikel 56, eerste lid, van het Wetboek van Strafrecht;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis door den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, standplaats Arnhem, den 10^{den} Februari 1905 tegen beklagde gewezen voor zooveel hij daarbij is schuldig verklaard aan vervalschingen in authentieke akten, waardoor nadeel kon ontstaan, daarstellende één voortgezet misdrijf, en deswege veroordeeld tot veertien dagen gevangenisstraf;

En in zooverre opnieuw recht doende:

Verklaart den beklagde schuldig aan valscheid in eene authentieke akte;

Verordeelt hem te dier zake tot gevangenisstraf voor den tijd van acht dagen;

Spreekt hem vrij van hetgeen hem meer is ten laste gelegd betrekkelijk de veranderingen, in het zakboekje aangebracht;
 Houdt overigens het vonnis in stand;
 De kosten van het hooger beroep te dragen door den Staat;
 Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Dispositie van 13 Juni 1905.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. BAFON VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ,
 R. P. VERSPLJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en
 H. M. ENGELHARD.

Een militair, met verlof te Amsterdam, werd, volgens zijn bewerpen, aldaar beroofd van zijn geld. Ten einde naar zijn garnizoen te kunnen terugkeeren meldde hij zich bij de bevoegde militaire autoriteit met verzoek om een vervoerbiljet. Deswege werd hij door zijn korpscommandant gestraft.

Aangezien niet de omcaarheid gebleken is van de beweerde berooving en het Hof aanneemt, dat hem — wilde hij zich niet aan ongeoorloofd achterblijven van verlof schuldig maken — geen andere keus open stond, wordt zijne reclame over de opgelegde straf gegrond verklaard en de doorhaling der straf bevolen.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien de klacht, den 16^{den} Mei 1905 ingediend door een soldaat bij de 1ste reconvalescenten-compagnie van de Koloniale Reserve, over eene straf van acht dagen politiekamer, hem den 5^{den} Mei 1905 opgelegd door den korpscommandant, den Luitenant-Kolonel H. G. D., om reden: „met verlof te Amsterdam zijnde, zich aldaar bij den garnizoenscommandant voor „reisgeld gemeld“;

Gezien de schriftelijke toelichting, door den straffer den 22sten Mei 1905 gegeven omtrent de ingediende klacht;

Gelet op het verhoor van klager en van den na te noemen getuige, voor den Hove gehouden, en op de nadere opmerkingen van den straffer;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht strekkende tot wettigverklaring der klacht en last tot doorhaling der straf in klagers strafregister;

Overwegende dat ten processe is gebleken:

dat klager in den middag van Zaterdag 22 April 1905 met verlof voor 23 en 24 April naar Amsterdam is gegaan en dat hij zich daar den 24sten April 1905 des middags te omstreeks twaalf uur heeft aangemeld aan de wacht der kazerne „Oranje-Nassau“, opgevende te komen van de hoofdwacht; dat hij zeide dat in den afgelopen nacht zijn geld hem was ontstolen en hij nu verzocht om een vervoerbiljet, daar hij dat aan de hoofdwacht niet kon krijgen; dat hij niet dronken was en op den 25sten April — onder geleide — naar zijn garnizoen te Zutphen is gezonden;

Overwegende dat klager heeft opgegeven, bij zijn vertrek met verlof naar Amsterdam f 13,50 te hebben meegenomen, den eersten nacht te hebben doorgebracht in een bordeel in de Oudezijds-kapelsteeg, den volgenden dag in Amsterdam te hebben rondgelopen en des avonds op den Zeedijk met een vrouwspersoon te zijn meegegaan, bij wie hij den nacht heeft doorgebracht, na zijne portemonnaie, waarin zich vijf gulden bevond, onder het hoofdkussen te hebben geborgen; dat 's morgens, toen hij die portemonnaie wegnam, het geld er uit was, en op zijn aandrang om het terug te ontvangen een man verscheen, die hem dreigde zijn been lam te slaan;

Overwegende dat klagers opgave, dat hem het geld, dat hij bij zich had en dat voldoende was voor het betalen der terugreis, te Amsterdam is ontstolen of althans tegen zijn wil afhandig gemaakt, wel door geen bewijsmiddelen is gestaafd maar toch ook door geene ten processe gebleken omstandigheid onwaar is gebleken;

dat hij wel aan den commandant der kazernewacht, den als getuige gehoorde milicien-sergeant H. S., in strijd met de waarheid heeft opgegeven kreupel te loopen tengevolge van een schot in de heup, maar daaruit niet volgt, dat ook zijn beweren omtrent 't verlies van zijn geld onwaar is;

dat hij in die omstandigheden, zonder zich schuldig te maken aan strafbare afwezigheid, wel niet anders kon doen dan zich aan het militair gezag te melden en dat — blijkens inlichtingen ingewonnen door den Advocaat-Fisikaal — de ten behoeve van klager betaalde reiskosten worden ingehouden op de hem toekomende soldij, zoodat hij het aan het Rijk toegebrachte nadeel zal vergoeden;

Overwegende dat mitsdien de straf ten onrechte is opgelegd;

Gezien de artikelen 15—17 der Rechtspleging bij de Landmacht in verband met artikel 51 van 's Hofs Provisioneele Instructie;

Beschikkende op voormelde klacht;

Verklaart die wettig;

Gelast dat de straf, waartegen de klacht is gericht, in klagers strafregister zal worden doorgehaald;

Heft op het arrest waarin klager zich ter zake der ingediende klacht bevindt.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 8 September 1905.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. BAFON VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ,
R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en H. M.
ENGELHARD.

Advocaat-Fisikaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Een militair had met zijn sabel gehouwen in de richting van den commandant eener patrouille, ten gevolge waarvan een door die patrouille gearresteerden militair was ontvlucht.

Dit feit is niet te qualificeeren als het zich met de daad verzetten tegen een meerdere in rang.

Beklaagde wordt schuldig verklaard aan het misdrijf van het door bedreiging met geweld dwingen van ambtenaren tot het nalaten van eene rechtmatige ambtsverrichting, bij het begaan van welk feit de beklagde als ambtenaar gebruik heeft gemaakt van een middel, hem door zijn ambt geschonken.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof
tusschen

den Advocaat-Fisikaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij Resolutie van den 23sten Augustus 1905 geautoriseerd aan den Hove te provoceeren van het vonnis, door den Krijgsraad in het Eerste Militaire Arrondissement, standplaats 's-Gravenhage, den 9^{den} Augustus 1905 gewezen in de zaak tegen een milicien-kanonnier, oud 21 jaren, geboren te Tiel, dienende bij het 3de Regiment Veld-Artillerie, in onderhoud bij het 3de Regiment Vesting-Artillerie, gedetineerd te 's Gravenhage, die, bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64), 117 der Militiewet 1901, 179 en 27 van het Wetboek van Strafrecht en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan het door bedreiging met geweld dwingen van ambtenaren tot het nalaten van eene rechtmatige ambtsverrichting en veroordeeld tot eene gevangenisstraf van zes weken, met bepaling dat de tijd, na beklagdes eerste verhoor in de residentie van den Krijgsraad op den 9^{den} Augustus 1905 in voorloopige verzekerde bewaring doorgebracht, in mindering zal strekken van de opgelegde straf, alsmede verwezen in de kosten en misen van de Justitie en in die van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad,

Welke Advocaat-Fisikaal met betoeg:

dat voorschreven vonnis berust op de volgende daarbij aangenomen feiten en omstandigheden:

dat beklagde te Gorinchem op den 30sten Juli 1905, ten einde een arrestant te ontzetten, zwaaiende met uitgetrokken sabel op eene patrouille, onder commando van den korporaal Th. J. G., is ingelooopen, waarop de beide tot die patrouille behorende manschappen uitweken, en alstoen met die sabel een krachtigen houw gegeven naar het hoofd van gemelden korporaal, welken deze, door te bukken, ontweek, ten gevolge van welke handelingen de gearresteerde soldaat J. aan de patrouille is ontloopen;

dat deze feiten, zoomede de schuld van den beklagde daaraan, door de in het vonnis vermelde bewijsmiddelen, wettig en overtuigend zijn bewezen;

dat beklagde zich daardoor heeft schuldig gemaakt aan het zich met de daad verzetten tegen een meerdere in rang;

Verzocht en bij Resolutie van den 30sten Augustus 1905 verkregen hebbende 's Hof's mandament van appel, ten dage in rechten beteekend ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot correctie van het vonnis voor wat de qualificatie der bewezen strafbare feiten en de opgelegde strafsoorten betreft en dat de gedaagde alsnog met weglating der artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191) en 179 van het Wetboek van Strafrecht en met aanhaling der artikelen 100 van het

Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 7 en 19 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), 10, 55 en 91 van het Wetboek van Strafrecht, 3 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64) en 2 en 7 der Wet van 17 September 1870 (*Staatsblad* n°. 162), zal worden schuldig verklaard aan: het door een soldaat in tijd van vrede en niet voor den vijand zich met de daad verzetten tegen zijn meerdere in rang en deswege zal worden veroordeeld tot zes weken militaire gevangenisstraf, met instandhouding overigens van het beroepen vonnis, ook wat de toepassing van artikel 27 van het Wetboek van Strafrecht betreft, of tot zoodanige andere straf als het Hof in goede Justitie verstaan zal te behooren — alzoo impetrant van mandament van appel en eischer ambts-halve, ter eenre

en

genoemden milicien-kanonnier, gedaagde in voorschreven cas ter andere zijde.

HET HOF,

Gelet op de verklaring, van wege den gedaagde ter rolle gedaan, dat hij zich refereert aan 's Hofs dispositie en afstand doet van pleidooi;

Gelet op de verklaring, door den impetrant en eischer ambts-halve mede ter rolle gedaan, dat hij insgelijks afstand doet van pleidooi;

Gezien de stukken van den processe;

Overwegende dat de beklagde voor den Krijgsraad heeft terechtgestaan ter zake dat hij te Gorinchem in den avond van 30 Juli 1905, ten einde een arrestant te ontzetten, zwaaiende met uitgetrokken sabel op eene patrouille onder commando van den korporaal Th. J. G. heeft ingeloopt, waarop de beide tot die patrouille behorende manschappen uitweken en alstoen met die sabel een krachtigen houw heeft gegeven naar het hoofd van gemelden korporaal, welken deze, door te bukken, ontweek, tengevolge van welke handeling de gearresteerde soldaat J. aan de patrouille is ontlopen;

Overwegende dat de Krijgsraad terecht hetgeen aan den beklagde is ten laste gelegd wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard door de onder eede afgelegde verklaringen van de gehoorde getuigen, van welke verklaringen de inhoud in het vonnis is opgenomen;

Overwegende echter dat de qualificatie, door den Krijgsraad gegeven aan het strafbare feit, door den beklagde begaan (het door bedreiging met geweld dwingen van ambtenaren tot het nalaten van eene rechtmatige ambtsverrichting) niet is volledig, daar de beklagde, zijnde een ambtenaar, bij het begaan van het strafbare feit heeft gebruik gemaakt van een middel (namelijk van eene sabel), hem door zijn ambt geschonken, zoodat de straf, bedreigd tegen het door den beklagde gepleegde misdrijf, met een derde kan worden verhoogd;

Overwegende voorts, ook in verband met de vorige overweging, dat de straf, door den Krijgsraad aan den beklagde opgelegd (eene gevangenisstraf voor den tijd van zes weken) eenigermate is te licht in verhouding tot het feit, waaraan de beklagde zich heeft schuldig gemaakt;

Gezien de bij het vonnis aangehaalde wetsartikelen met bijvoeging van de artikelen 44 en 84 van het Wetboek van Strafrecht;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin;

Verbeterd het vonnis, door den Krijgsraad in het Eerste Militaire Arrondissement, standplaats 's-Gravenhage, 9 Augustus 1905 in de zaak tegen beklagde gewezen, alleen wat betreft de qualificatie, door den Krijgsraad

aan het door den beklaagde gepleegde strafbare feit gegeven, en den duur van de door den Krijgsraad aan den beklaagde opgelegde gevangenisstraf;

Verklaart den beklaagde schuldig aan het misdrijf van het door bedreiging met geweld dwingen van ambtenaren tot het nalaten van eene rechtmatige ambtsverrichting, bij het begaan van welk feit de beklaagde als ambtenaar gebruik heeft gemaakt van een middel hem door zijn ambt geschonken;

Veroordeelt den beklaagde tot eene gevangenisstraf voor den tijd van twee maanden;

Houdt overigens het vonnis in stand, onder andere wat betreft de bepaling dat de tijd, door den veroordeelde sedert 9 Augustus 1905 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, in mindering zal worden gebracht bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf;

Verwijst den veroordeelde in de kosten van het hooger beroep;

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 19 September 1905.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. BAIJON VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ,
R. P. VERSPLJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en
H. M. ENGELHARD.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Verdediger: Mr. P. G. H. DOP.

Onjuiste vermelding in het stamboek van den datum, waarop een milicien met groot verlof is gegaan.

Een uittreksel uit het verlofgangersregister kon door het betrokken gemeentebestuur niet worden verstrekt, omdat de registers over de jaren 1892 en 1893 niet meer voorhanden waren. Aanwijzingen omtrent de inschrijving van een verlofganger in dat register.

Eene oproeping tot den werkelijken dienst onder deze omstandigheden als wettig geschied aangenomen.

Niet-voldoening daaraan is als desertie strafbaar, ook na de herziening van art. 133 der Militiewet 1901, omdat de daarbij voorgeschreven vormen in acht genomen waren en de desertie nog niet verjaard was. Daartoe doet ook niets af het feit, dat hij zonder verlof naar het buitenland was vertrokken vóórdat de oproeping geschiedde en met het oogmerk 's Lands dienst voor goed te verlaten.

Aan den beklaagde, die korporaal is, wordt niet de straf van degradatie opgelegd.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof
tusschen

een milicien-korporaal bij het 5de Regiment Infanterie, oud 33 jaren, geboren te 's-Gravenhage, gerequireerde in persoon, die bij vonnis van den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, standplaats Arnhem, gewezen den 6^{den} Juli 1905, met aanhaling der artikelen 130 en 145 der

Wet van 19 Augustus 1861 (Staatsblad n°. 72), zijnde de artikelen 117 en 133 der Militiewet 1901, gewijzigd bij de Wet van 5 December 1903 (Staatsblad n°. 293), der artikelen 134 en 17 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, der Wet van 14 Februari 1887 (Staatsblad n°. 35), der artikelen 19 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad n°. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad n°. 64), en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan eerste desertie in tijd van vrede, door het als verlofganger der Nationale Militie niet voldoen aan eene oproeping tot den werkelijken dienst, met vrijwillige aangifte na vier weken, misdrijf wat het misdadige betreft meest overeenkomende met eerste desertie in tijd van vrede, opgevolgd door arrestatie, en veroordeeld tot eene militaire detentie voor den tijd van een maand, alsmede in de proceskosten,

bij welk vonnis, op grond van de daarbij aangevoerde bewijsmiddelen, als wettig en overtuigend bewezen is aangenomen, dat beklaagde als milicien-korporaal, tengevolge van verkorting van zijn dienstdienst voor eersteoefening, met verlof afwezig zijnde van zijn korps, het 5de Regiment Infanterie te Utrecht, en op 29 April 1893 gesteld zijnde in het genot van groot verlof, als verlofganger der Nationale Militie gevestigd zijnde in de gemeente Oudeurijn, overeenkomstig de beschikking van den Minister van Oorlog dd. 2 November 1891, VII^{de} Afdeling, n°. 35, in zijn tweede dienstjaar, zijnde 1893, bij openbare kennisgeving door den burgemeester der gemeente Oudenrijn, op 23 Juni 1893 aldaar opgeroepen zijnde om op 10 Juli 1903 bij zijn korps te Utrecht voor herhalingsoefeningen onder de wapens te komen, niet aan die oproeping heeft voldaan, voortdurend afwezig is gebleven van zijn korps en zich eerst op 10 Maart 1905 bij den Plaatselijken Commandant te Utrecht heeft aangemeld;

van welk vonnis beklaagde zich beroepen heeft op het Hof, alzoo impetrant van mandament van appél en eischer, ter eenre, voor wien bij schrifture ter rolle is geconcludeerd tot nullité of correctie van het vonnis en dat aan den Auditeur-Militair diens eisch en conclusie, op en jegens den impetrant gedaan en genomen, zal worden ontzegd, en ten aanzien van den hierna te melden eisch à minima tevens verweerder à minima,

en

den Advocaat-Fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht ambtshalve en als bij 's Hofs Resolutie van den 25sten Juli 1905 geautoriseerd om dit appél r. o. voor den Auditeur-Militair in het Derde Militaire Arrondissement, standplaats Arnhem, te vervolgen, mitsdien gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde, tevens eischer à minima, door wien voor antwoord in appél en eisch à minima bij schrifture ter rolle is betoogd:

dat de in het vonnis aan de bewezen strafbare feiten gegeven qualificatie onvolledig is;

dat zij behoort te luiden: eerste desertie in tijd van vrede, gepleegd door een korporaal (onderofficier) door, als verlofganger der nationale militie, niet te voldoen aan eene oproeping voor den werkelijken dienst, met vrijwillige aangifte na vier weken, misdrijf ten aanzien van het misdadige, de meeste overeenkomst hebbende met eerste desertie in tijd van vrede, gepleegd door een korporaal (onderofficier) opgevolgd door arrestatie; dat de impetrant wegens dat misdrijf zijn graad niet behoort te behouden;

en is geconcludeerd tot correctie van het vonnis voor wat de aan de bewezen strafbare feiten gegeven qualificatie betreft en de impetrant wegens

die feiten niet is gedegradeerd en dat alsnog de impetrant en verweerder, met aanhaling tevens der artikelen 2 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande en 13 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad n°. 191), zal worden schuldig verklaard aan eerste desertie in tijd van vrede gepleegd door een korporaal (onderofficier), door, als verlofganger der Nationale Militie, niet te voldoen aan eene oproeping voor den werkelijken dienst, met vrijwillige aangifte nà vier weken, misdrijf, ten aanzien van het misdadige, de meeste overeenkomst hebbende met eerste desertie in tijd van vrede, gepleegd door een korporaal (onderofficier), opgevolgd door arrestatie; dat hij voorts zal worden gedegradeerd en mitsdien teruggebracht tot den stand van soldaat, met instandhouding overigens van het beroepen vonnis en met zijne veroordeeling, alsmede veroordeeld in de kosten van den processe en in appèl gevallen desnoods ter taxatie van den Hove.

HET HOF,

Gehoord de pleidooien;

Gezien de stukken van den processe;

Overwegende dat appellant voor den Krijgsraad heeft terechtgestaan, beschuldigd:

dat hij, tengevolge van verkorting van zijn dienstdtijd voor eerste-oefening, met verlof afwezig zijnde van zijn korps, het 5de Regiment Infanterie te Utrecht, en op 29 April 1893 gesteld zijnde in het genot van groot verlof, als verlofganger der Nationale Militie *gevestigd* zijnde in de Gemeente Oudenrijn, overeenkomstig de beschikking van Zijne Excellentie den Minister van Oorlog dd. 2 November 1891, VII^{de} Afdeling, n°. 35, in zijn tweede dienstjaar, zijnde 1893, bij openbare kennisgeving door den burgemeester der Gemeente Oudenrijn op 23 Juni 1893 aldaar opgeroepen zijnde om op 10 Juli 1893 bij zijn korps te Utrecht voor herhalingsoefeningen onder de wapens te komen, niet aan die oproeping heeft voldaan, voortdurend van zijn korps afwezig is gebleven en zich eerst op 10 Maart 1905 bij den Plaatselijken Commandant te Utrecht heeft aangemeld;

Overwegende dat uit het ten processe aanwezige uittreksel uit het stamboek van onderofficieren en soldaten van het 5de Regiment Infanterie, overeenkomstig het oorspronkelijke afgegeven door den secretaris van de hoofdadministratie van dat Regiment, blijkt:

dat appellant den 6^{den} Mei 1892 bij dat Regiment is ingedeeld als loteling van de lichting van 1892 uit de gemeente Utrecht en den 29sten April 1893 is gesteld in het genot van groot verlof, na den 3^{den} September 1892 te zijn bevorderd tot korporaal;

Overwegende dat appellant heeft opgegeven, dat zijn eerste-oefeningstijd heeft geduurd ongeveer tot November 1892 omdat hij, vóór zijn inlijving, door vrijwillige oefening in den wapenhandel, blijkens destijds overgelegd getuigschrift, voldoende practische en theoretische militaire kennis had verkregen; dat hij, wegens ziekte tot 4 November 1892, dus langer onder de wapenen is geweest dan bij de bepalingen betreffende verkorting van den oefeningstijd was voorgeschreven en, na het eindigen van dien oefeningstijd, rechtstreeks naar de Gemeente Oudenrijn is vertrokken, zonder dat hij met zekerheid weet of hij zich toen, ter viseering van zijn verlofpas, bij den burgemeester van Oudenrijn heeft aangemeld; dat hij echter aanneemt zulks gedaan te hebben, omdat hij ter zake van niet-aanmelding geene waarschuwing of nadeelige gevolgen heeft ondervonden;

Overwegende dat die opgave van appellant bevestigd wordt door de verklaring van den getuige adjudant-onderofficier G. C., dat appellant bij

eene oefening eene verwonding heeft opgedaan, tengevolge waarvan hij in het hospitaal werd opgenomen, zoodat de tijd, gedurende welken hij daar verpleegd is, niet werd gerekend tot den termijn van drie maanden, binnen welken hij, krachtens de bestaande bepalingen, tot milicien-korporaal moest zijn aangesteld om op verkorting van den oefeningstijd te kunnen aanspraak maken;

Overwegende dat bij Koninklijk Besluit van 26 October 1891, n°. 36 (Recueil Militair 1891 blz. 387 en volgende) de eerste-oefeningstijd, bij artikel 122 der Militiewet van 1861 bepaald op een jaar, is verminderd tot vijf maanden voor de militieplichtigen der lichting van 1892, die eene zekere mate van geoefendheid hadden verkregen, binnen drie maanden werkelijken dienst tot milicien-korporaal bevorderd werden en binnen gemelde vijf maanden bleken bruikbare korporaaals te zijn;

Overwegende dat derhalve kan worden aangenomen, dat de eerste-oefeningstijd van appellant slechts vijf maanden behoefde te duren maar dat die wegens ziekte is verlengd tot 4 November 1892, op welken dag hij is gesteld in het genot van verlof als bedoeld in artikel 131 der Militiewet van 1861 en op hem toepasselijk waren de bepalingen omtrent het opkomen in werkelijken dienst, welke echter bij voormeld Koninklijk Besluit van 1891 in dier voege waren geregeld, dat hij in het tweede en in het derde jaar van zijn diensttijd op den 9^d of op den 10^{den} Juli, telkens voor eene maand, onder de wapenen moest komen;

dat mitsdien de vermelding in het stamboek, dat appellant eerst op 29 April 1893 is gesteld in het genot van groot verlof, niet is overeenkomstig het bij het aangehaald Koninklijk Besluit bepaalde;

Overwegende dat, blijkens afschrift der openbare kennisgeving van den burgemeester van Oudenrijn van 23 Juni 1893, gedaan bij aanplakking ter plaatse als daartoe algemeen gebruikelijk is, appellant is opgeroepen in werkelijken dienst tegen 10 Juli 1893 en dat door zijne bekentenis in verband met de verklaring van getuige C. dat appellant — voor zoover hem bekend is — op dien dag niet bij zijn korps is verschenen, wettig en overtuigend is bewezen dat appellant aan die oproeping niet heeft voldaan;

Overwegende dat nòch de aan appellant uitgereikte verlofpas, nòch een uittreksel uit het register van verlofgangers in de Gemeente Oudenrijn ten processe aanwezig is, omdat hij de eerste bij zijn overhaast vertrek uit Zuid-Afrika heeft achtergelaten en omdat de registers van verlofgangers in Oudenrijn blijkens schrijven van den burgemeester dier gemeente van 27 April 1905, over de jaren 1892 en 1893 niet meer voorhanden zijn;

dat echter, blijkens schrijven van den burgemeester van Oudenrijn aan dien van Utrecht van 29 November 1892 (in afschrift voor gelijkkluidend geteekend door den secretaris der gemeente Utrecht), eerstgenoemde aan laatstgemelden heeft kennis gegeven dat appellant, komende van zijn korps, op dien 29sten November 1892 in het register model 26 der Gemeente Oudenrijn is ingeschreven;

dat die kennisgeving eene aanwijzing oplevert, waardoor in verband met appellants opgave dat hij zich na het eindigen van zijn oefeningstijd rechtstreeks naar de Gemeente Oudenrijn heeft begeven en geene waarschuwing of nadeelige gevolgen heeft ondervonden van niet-aanmelding, terwijl hij zich met zekerheid meent te herinneren, dat hij zich bij zijn vertrek niet bij den burgemeester van Oudenrijn heeft gemeld, om zijn verlofpas voor vertrek uit die gemeente te doen viseeren — als wettig en overtuigend bewezen moet worden aangenomen, dat hij zich in die gemeente heeft gevestigd als verlofganger en aldaar nog als zoodanig gevestigd was of, voor de vervulling zijner militieplichten, geacht werd te zijn, toen hij op

23 Juni 1893 in werkelijken dienst werd geroepen;

Overwegende dat appellant door aan die oproeping geen gehoor te geven, ingevolge artikel 145 der Militiewet van 1861, als deserteur moest worden behandeld en dat zulks, ook na de herziening dier wet, is voorgeschreven bij het in 1903 gewijzigd artikel 133 der Militiewet 1901 nadat, blijkens de ten processe overgelegde copie-missive van den Minister van Oorlog van 12 Augustus 1893 aan den Commandeerenden Officier van het 5de Regiment Infanterie, de last is verstrekt om den appellant als deserteur af te voeren;

dat appellant derhalve, door op 10 Juli 1893 niet aan de hem betreffende oproeping voor den werkelijken dienst te voldoen, pleegde het misdrijf van desertie, en het recht tot strafvordering wegens dat misdrijf, ingevolge het bepaalde bij artikel 18 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), gewijzigd bij de wetten van 15 en 19 April 1886 (*Staatsbladen* n°. 64 en 92), met den tienden Juli 1905 zou zijn vervallen indien appellant zich niet vóór dien tijd — op 10 Maart 1905 — had aangemeld en dientengevolge eene vervolging tegen hem was aangevangen;

Overwegende dat die niet-voldoening aan de oproeping in werkelijken dienst het bij de wet gesteld gevolg: dat appellant als deserteur behandeld moest worden, niet verloor doordat hij op het eind van December 1892 naar Southampton en in Januari 1893 vandaar naar Zuid-Afrika is vertrokken zonder het verlof te hebben verkregen, bedoeld bij artikel 136 der Militiewet van 1861, en — zooals hij opgeeft — met het oogmerk 's Lands dienst voor goed te verlaten, vermits overtreding van het bij dat artikel bepaalde den overtreder niet doet zijn schuldig aan het misdrijf van desertie maar alleen tengevolge heeft, dat hij in werkelijken dienst wordt geroepen, zoodat de vraag: of hij wegens het niet-opkomen in Juli 1893 deserteur kon worden na reeds in December of Januari bevorens desertie te hebben gepleegd, niet behoeft te worden onderzocht;

Overwegende dat appellant derhalve bij het vonnis terecht is schuldig verklaard aan desertie, maar dat de aan het bewezen verklaarde feit gegeven qualificatie moet worden aangevuld door daarin op te nemen, dat de desertie is gepleegd door een onderofficier;

Overwegende dat de bij het vonnis opgelegde straf in goede verhouding staat tot de zwaarte van het gepleegde feit en dat appellants goed gedrag in den dienst en de reden, waardoor hij niet aan de oproeping voldeed, aanleiding geven om die straf niet te verzwaren met de bijkomende straf van degradatie;

Gezien de bij het vonnis aangehaalde wetsbepalingen en bovendien artikel 2 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Verbetert het vonnis den 6^{den} Juli 1905 door den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement ter hoofdplaats Arnhem tegen appellant gewezen, alleen voor zooveel betreft de daarbij aan het bewezen verklaarde feit gegeven qualificatie;

En in zooverre opnieuw recht doende:

Verklaart den appellant schuldig aan eerste desertie in tijd van vrede, gepleegd door een onderofficier (korporaal), door, als verlofganger der Nationale Militie, niet te voldoen aan eene oproeping voor den werkelijken dienst, gevolgd door vrijwillige aanmelding doch niet binnen vier weken, misdrijf ten aanzien van het misdadige de meeste overeenkomst hebbende met eerste desertie in tijd van vrede, gepleegd door een onderofficier (korporaal), opgevolgd door arrestatie;

Houdt overigens het vonnis in stand, bepaaldelijk ook wat betreft de daarbij opgelegde straf van eene maand militaire detentie en de veroordeeling in de kosten;

Verwijst den appellant in de kosten van het hooger beroep;

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Dispositie van 17 October 1905.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. BAFON VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ, R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en H. M. ENGELHARD.

Misbruik, gemaakt door een maréchaussée, van de bevoegdheid om iemand aan den lijve te onderzoeken, ten einde te constateeren dat deze persoon geen verboden wapenen bij zich droeg.

Ofschoon de betrokken maréchaussée niet de hoofddader was geweest, werd hij toch disciplinair gestraft omdat niet gebleken is, dat hem tot het bieden van de behulpzame hand een bevel is gegeven door een meerdere.

Deze strafoplegging is terecht geschied omdat de gepleegde handelingen niet strooken met de plichten van den maréchaussée en verzet hadden kunnen uitlokken.

De ingebrachte klacht ongegrond verklaard.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien de verklaring, gedagteekend 12 Augustus 1905, ingediend door A., maréchaussée te paard bij de 2de Divisie Koninklijke Maréchaussée, waarbij deze verklaart zich bezwaard te gevoelen over eene straf van vier dagen politiekamer, hem den 9^{den} Augustus 1905 opgelegd door den Divisiecommandant, den Luitenant-Kolonel J. T. O., om reden: „Een ouder maréchaussée, zonder met dezen in dienst te zijn, behulpzaam geweest bij het „tot tweemaal toe, zonder wettige redenen aan den lijve onderzoeken van „een persoon, die in gezelschap was van een gemeente-veldwachter”, — en deswege een onderzoek door dit Hof te erlangen;

Gezien de nadere toelichting der straf door den straffer en de schriftelijke verantwoording van den klager;

Gelet op het verhoor van klager en getuigen, voor den Hove gehouden;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, strekkende tot wijziging der strafreden en ongegrond verklaren der klacht;

Overwegende dat uit de overgelegde stukken en uit de gehouden verhooren is gebleken:

dat op Zondag 23 Juli 1905 klager met de maréchaussées S. en T., des

avonds na zeven uur, zijn gegaan naar hun kosthuis te Groesbeek om aldaar het avondeten te gebruiken; dat daarna S. daar is gebleven, T. naar de kazerne is gegaan en klager naar de herberg van d. D., waar hij tot ongeveer elf uur is verbleven, totdat hij, die herberg verlatende, S. aantrof, die hem zeide even mee te gaan om een broeder van den gemeente-veldwachter W., genaamd H. W., te visiteeren ten einde te onderzoeken of hij een revolver bij zich had;

dat H. W., terwijl zijn broeder, de veldwachter, de herberg van J. was binnengegaan om het sluitingsuur aan te zeggen, zich daarvoor op straat bevond en toen door S. werd gefouilleerd terwijl klager daarbij stond en een stok, door H. W. in de hand gedragen, onderzocht; dat de veldwachter M. M. J. W. bij hen kwam en er hun opmerkelijk op maakte, dat voor visitatie aan den lijve geen grond aanwezig was, maar dat zij met hun onderzoek zijn doorgedaan totdat zij daarmede gereed waren;

dat de veldwachter W. met zijn genoemden broeder zijne ronde door de gemeente hebbende volbracht, te ongeveer twaalf uur des middernachts de kazerne der Maréchaussée voorbijkwam, waar klager met S. en T. aan het hek stonden; dat T. zich naar binnen begaf en S. andermaal H. W. heeft staande gehouden en hem onderzocht of hij een revolver bij zich had, waarbij klager S. heeft vergezeld; dat, bij deze tweede visitatie, eene woordenwisseling is ontstaan tusschen de beide broeders W. eenerzijds en S. anderzijds, en, volgens verklaring van beide eerstgenoemden, zoowel S. als klager H. W. hebben onderzocht en daartoe aangegrepen, terwijl, volgens opgaven van klager, de veldwachter wilde trachten zijn broeder te ontzetten en hij, klager, op het gezegde van S.: „A, kom hier”, zich tusschen den veldwachter en diens broeder in plaatste, welke laatste nog door S. werd vastgehouden;

dat zoowel S. als klager wel hebben opgegeven van geruchten, die hun zouden zijn ter oore gekomen, als zou H. W., zonder daartoe bevoegd te zijn, met een revolver in den zak loopen, maar dat, bij een door den brigadecommandant daaromtrent ingesteld onderzoek, van het bestaan van zoodanige geruchten, veel min van grond daartoe, iets is gebleken;

Overwegende dat de straffer terecht op grond van de toedracht van het voorgevallene, welke door het onderzoek voor den Hove in hoofdzaak is gebleken hem met juistheid bekend te zijn geweest, heeft aangenomen, dat op tijd en plaats voormeld door beide maréchaussées misbruik is gemaakt van de macht, die hun ambt hun schenkt, door, zonder wettige redenen, tot tweemaal toe een persoon aan den lijve te onderzoeken, terwijl die persoon in gezelschap was van een ambtenaar belast met het opsporen van misdrijven en dus geacht kon worden zich niet aan overtreding schuldig te maken;

Overwegende dat wel is waar de maréchaussée S. de hoofdanlegger is geweest van voormeld bedrijf maar dat ook klager daaraan heeft medegewerkt, de eerste maal door den stok van H. W. af te nemen en dien te onderzoeken, de tweede maal, hetzij daadwerkelijk — zooals de getuigen W. verklaren — hetzij door zijne tusshenkomst, zooals hij zelf aangeeft, en in elk geval door zijne tegenwoordigheid;

Overwegende dat klager zich, ter rechtvaardiging van de door hem verleende medewerking, beroept op het daartoe door hem ontvangen bevel van S. die, als oudste der aanwezige maréchaussées bij afwezigheid van den brigadecommandant over hem te bevelen had;

Overwegende dat niet is gebleken, dat S. gedurende die afwezigheid door den districtscommandant was belast met het commando der brigade maar

dat — ook al ware zulks het geval — van een bepaald bevel, door S. aan klager gegeven om hem bij zijne onbehoorlijke handelingen bij te staan, niets is gebleken, toonende het geheele verloop der zaak veeleer aan, dat klager zich gewillig en gaarne tot medewerking aan die handelingen geleend heeft;

Overwegende dat bij de strafreden terecht is aangegeven, dat klager bij het begaan zijner handelingen niet in dienst was, daar van eene bevolen dienstverrichting niets is gebleken maar integendeel S. en klager dien avond grootendeels doorbrachten in verschillende herbergen zonder op eenigerlei wijze dienst te verrichten;

Overwegende dat klagers gedragingen niet zijn overeen te brengen met de plichten der Maréchaussée daar zij — in stede van, zooals hun dienst vereischt, te zijn van preventieven aard en de bescherming van ieders rechten te beoogen — integendeel strekten om van zijne bevoegdheid als ambtenaar van politie misbruik te maken en daardoor licht aanleiding hadden kunnen geven tot verzet door den onderzochten persoon;

dat hij derhalve terecht is gestraft en de opgelegde straf niet te zwaar is; Krachtens artikel 15 en volgende der Rechtspleging bij de Landmacht in verband met artikel 51 van 's Hofs Provisioneele Instructie, beschikkende op voormelde klacht;

Verklaart die ongegrond;

Handhaaft de opgelegde straf.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Dispositie van 24 October 1905.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: L. A. WALAARDT SACRÉ, R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN,
C. J. G. DE BOOY en H. M. ENGELHARD.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Er bestond aanleiding een marinier te verdenken van verduistering en van dienstweigering. De commandant van het schip, waarop de marinier diende, had hem wegens dit laatste vergrijp disciplinair gestraft.

Nu door dien commandant op grond van art. 7 R. Z. in de zaak was beslist, moet buiten beschouwing blijven de vraag of artt. 97 en 98 C. W. Z. hier van toepassing waren.

Er was terecht straf opgelegd en een klacht daarover werd in geen enkel opzicht gerechtvaardigd geacht. Wegens ongegrond en lichtvaardig klagen wordt aan reclamant een tweede straf opgelegd, waarop echter het arrest, ter zake van het indienen dier klacht ondergaan, in mindering wordt gebracht.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen de verklaring dd. 17 September 1905 van een marinier 3^a klasse, dienende aan boord van Harer Majesteits Pantserschip „Kortenaer”

houdende dat hij zich bezwaard gevoelt over de straf van tienmaal 24 uren provoost-arrest, om den derden dag gewone voeding, hem den 16^{den} September 1905 opgelegd door zijnen commandant, den kapitein ter zee J. C., wegens: „verdacht wordende zich de som van f 1.50 te hebben „toegeëigend, door hem van een onderofficier ontvangen tot het betalen „eener rekening, pertinent geweigerd de order van den eerste-officier op te „volgen om zich onder geleide van den sergeant der Mariniers naar den „wal te begeven ten einde den persoon aan te wijzen aan wien door hem, „naar zijn zeggen, dit geld was afgedragen en zich zoodoende te zuiveren „van de op hem rustende verdenking”, — en verzocht dat zijne zaak nader door den competenten rechter worde onderzocht;

Gelezen de bij deze zaak behorende processtukken;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fisikaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, daartoe strekkende dat het Hof, met eene wijziging in de strafreden, de klacht ongegrond en zóódanig lichtvaardig zal verklaren, dat zij niet anders dan aan verregaande oneerbiedigheid kan worden toegeschreven en klager deswege zal straffen;

Overwegende dat de bedoelde straf aan klager is opgelegd omdat hij, verdacht zijnde een bedrag van f 1.50, hem gegeven door den sergeant-schrijver J. C. R. ter betaling van bindloon van twee boeken bij den boekbinder O. te Paramaribo, te hebben verduisterd, pertinent weigerde om de order van den eerste-officier op te volgen om zich onder geleide van den sergeant der Mariniers naar den wal te begeven ten einde den negerjongen aan te wijzen, aan wien door hem, naar zijn zeggen, dit geld was afgedragen;

Overwegende dat klager bij het onderzoek zijner klacht door Officier-Commissarissen heeft verklaard zich te beklagen over de redenen zijner straf; dat hij wel wilde gestraft worden wegens dienstweigeren, doch niet voor de f 1.50, waarvan hij verdacht wordt zich die te hebben toegeëigend, en dat hij weigerde om de order van den eerste-officier, om met den sergeant der Mariniers naar den wal te gaan om het onderzoek bij den heer O. te doen plaats hebben, op te volgen, en daardoor in de gelegenheid gesteld te worden om zich van die verdenking te zuiveren omdat hij, wanneer hij gelijk heeft, niet onder geleide naar den wal wil gaan voor een dergelijk onderzoek, daar hij geen moordenaar is; dat hij erkent, dat de verklaring van den sergeant-schrijver R., in het proces-verbaal van voorloopig onderzoek aanleiding gaf om hem te verdenken van het verduisteren van de f 1.50;

Overwegende dat door den sergeant der Mariniers J. F. met betrekking tot de bedoelde klacht onder eede voor Officier-Commissarissen is verklaard, dat hij van den eerste-officier order kreeg om met klager naar den Heer O. te gaan, doch dat deze weigerde te gaan, waarop hij zulks aan den eerste-officier mededeelde, welke de order persoonlijk aan klager herhaalde; dat klager hierop antwoordde: „neen, ik ga niet mede,” waarop de eerste-officier hem op de gevolgen zijner weigering wees, doch klager bleef volharden en in arrest werd gesteld; dat hij daarop alleen naar den wal is gezonden en, evenals den vorigen dag, toen hij dezelfde zaak had onderzocht, vernam dat de f 1.50 niet waren ontvangen; dat ook het personeel was ondervraagd doch dat niemand het geld had ontvangen; dat hij daarvan een schriftelijke verklaring, onderteekend door den Heer O., had medegebracht;

Overwegende dat door den Luitenant ter Zee 1ste klasse W. H. C. H., eerste-officier aan boord van Harer Majesteits Pantserschip „Kortenaar”,

met betrekking tot de bedoelde klacht onder eede voor Officiëren-Commissarissen is verklaard, dat den 10^{den} September j.l. hem gerapporteerd was door den sergeant-schrijver R., dat deze, eenigen tijd geleden, aan klager, die tot September oppasser bij de onderofficiëren geweest was, f 1.50 had gegeven om dat bedrag te betalen bij den boekbinder O. doch dat hem, R., ter oore was gekomen dat die som nog niet was voldaan; dat, toen klager hem zeide dat hij de f 1.50 wel betaald had, hij den sergeant der Mariniers naar O. zond om de zaak te onderzoeken en dat O. aan dezen verklaarde de f 1.50 niet te hebben ontvangen; dat, toen hij het resultaat van dit onderzoek aan klager mededeelde, deze hem zeide dat hij den 9^{den} September getracht had de f 1.50 te voldoen, doch, O. niet aantreffende, hij het bedrag had afgedragen aan een negerjongen op het erf, met verzoek dit aan O. te geven; dat hem voorkwam, dat de eenige wijze, om te onderzoeken of zulks waar was, zoude zijn door klager ter plaatse den neger te doen aanwijzen; dat hij daarom aan klager zeide dat deze den volgenden morgen, onder geleide van den sergeant naar den wal moest gaan om daar te trachten de zaak tot klaarheid te brengen, waarop klager antwoordde: „goed, mijnheer”; dat hij den volgenden morgen zijn order aan klager herhaalde, waarop deze geen tegenwerping maakte; dat echter, toen de sergeant met klager van boord zoude gaan, deze tegen dien onderofficier zeide, dat hij niet wilde gaan, omdat hij het niet noodig vond, daar hij de overtuiging had de f 1.50 te hebben betaald; dat hij daarop klager voor zich liet verschijnen en hem de order herhaalde, waarop deze zeide: „ik ga niet mede;” dat hij daarop klager op de gevolgen van zijne weigering wees, doch dat deze nogmaals zeide: „ik ga niet mee”; dat hij daarop klager in arrest zette en den sergeant alleen naar O. zond om nogmaals te vragen of mogelijk was, dat het verhaal van klager waarheid bevatte; dat door O. toen pertinent werd verklaard dat de som van f 1.50 niet betaald was, welke verklaring hij schriftelijk medegaf;

Overwegende dat door straffer in zijne memorie aan het Hof is medegedeeld dat de instructie in zake de bedoelde klacht hem geene aanleiding tot bijzondere opmerkingen geeft; dat het hem alleen niet duidelijk is, op welken grond klager zich beklagt over de reden zijner straf, waar deze bij zijne laatste verhoor volmondig erkent, dat er alle aanleiding bestond hem te verdenken van verduistering, en ook erkent strafbaar te zijn wegens het weigeren een hem gegeven order op te volgen, terwijl de strafreden geen andere clausules bevat; dat de zaak reeds in eerste instantie krijgstuuchtelijk door hem werd afgedaan naar aanleiding van het door hem ingewonnen advies van den fungeerend-Fiscaal aan boord van Harer Majesteits „Kortenaer,” waaruit hem bleek dat aan grooten twijfel onderhevig was, of bij deze zaak wel sprake was van dienstweigering zooals die behoort te worden verstaan;

Overwegende dat uit de hierboven aangehaalde beëdigde verklaringen van de getuigen F. en H., uit de erkenning van klager en uit de andere ten processe aanwezige bescheiden blijkt, dat er redenen waren om klager te verdenken van het verduisteren van de bedoelde f 1.50;

Overwegende dat eveneens uit de meergenoemde beëdigde verklaringen en uit klagers bekentenis blijkt, dat hij geweigerd heeft om de order op te volgen, hem door den eerste-officier gegeven, om met den sergeant der mariniers naar den wal te gaan, om door een onderzoek ter plaatse in de gelegenheid te worden gesteld, om zich van de op hem rustende verdenking te kunnen zuiveren;

Overwegende dat, nu door den Commandeerenden Officier, volgens artikel 7 van de Rechtspleging bij de Zeemacht, is uitgemaakt, dat de zaak van dien aard was, dat die buiten krijgsraad kon worden afgedaan, de vraag, of het door klager bedreven feit al dan niet eene dienstweigering in den zin van de artikelen 97 en 98 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water uitmaakt, buiten beschouwing blijft;

Overwegende dat klager zich dus heeft schuldig gemaakt aan het in de strafreden genoemde feit, hetwelk strafbaar is ingevolge artikel 28 van het Reglement van Krijgstucht voor het Krijgsvolk te Water;

Overwegende dat derhalve de straf aan klager den 16^{den} September 1905 terecht is opgelegd, de reden daarvoor met juistheid is omschreven en die straf niet te zwaar is;

Overwegende dat niets het indienen der klacht rechtvaardigt en deze dus aan verregaande oneerbiedigheid moet worden toegeschreven;

Gezien de artikelen 9—12 der Rechtspleging bij de Zeemacht, 2 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 194) en 50 van 's Hofs Provisioneele Instructie;

Beschikkende op voormelde klacht;

Verklaart die zoodanig ongegrond en lichtvaardig dat zij niet anders dan aan verregaande oneerbiedigheid kan worden toegeschreven;

Straft klager deswege met 14 dagen scheepsarrest;

Bepaalt dat dit arrest zal beschouwd worden als te zijn ondergaan door het arrest, door klager tengevolge van het indienen van zijn klacht gehouden;

Bepaalt dat afschrift dezer beschikking zal worden uitgereikt aan klager, aan straffer en aan den Advocaat-Fisikaal.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 24 October 1905.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: L. A. WALAARDT SACRÉ, R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN,
C. J. G. DE BOOY en H. M. ENGELHARD.

Advocaat-Fisikaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Een beklagde had zich — behalve aan diefstal — ook schuldig gemaakt aan ongeoorloofde verwijdering van zijn korps gedurende 4 dagen met vrijwillige aanmelding. Dit is geen bij het C. W. L. strafbaar gesteld feit doch behoort krijgstuchtelijk te worden behandeld.

De Krijgsraad had nu dit feit wettig en overtuigend bewezen verklaard en den beklagde met aanhaling van art. 181 R. L. daarvan vrijgesproken, terwijl aan de betrokken militaire autoriteit werd overgelaten de disciplinaire afdoening der eerste desertie in tijd van vrede, opgevolgd door vrijwillige aanmelding binnen vier weken.

Het Hof maakt uit, dat de Krijgsraad zich van het geven eener beslissing over dit niet te zijner competentie staand feit had moeten onthouden: be-

klaagde wordt alsnog ter zake van het hem in zooverre ten laste gelegde verwezen naar de bedoelde militaire autoriteit.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof
tusschen

een huzaar bij het 3de Regiment, oud 28 jaren, geboren te Nieuw-Beijerland, gedetineerd te 's-Gravenhage, die bij vonnis van den Krijgsraad in het Eerste Militaire Arrondissement, standplaats 's-Gravenhage, gewezen den 21sten September 1905, met aanhaling der artikelen 13 en 135 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad n°. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad n°. 64), 310 en 27 van het Wetboek van Strafrecht en 181 en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan diefstal en veroordeeld tot eene gevangenisstraf van drie maanden, met bepaling dat de tijd, na beklagdes eerste verhoor in de residentie van den Krijgsraad op 16 September 1905 in voorloopige verzekerde bewaring doorgebracht, in mindering zal strekken van de opgelegde straf, alsmede verwezen in de kosten en misen van de Justitie en in die van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad, terwijl hij is vrijgesproken van de hem ten laste gelegde en wettig en overtuigend bewezen verklaarde desertie, als opleverende geen volgens het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande strafbaar misdrijf, zijnde aan de betrokken militaire autoriteit de beslissing gelaten in hoeverre beklagde daarvoor, namelijk voor de door hem gepleegde eerste desertie in tijd van vrede gevolgd door vrijwillige aanmelding binnen vier weken, disciplinair behoort te worden gecorrigeerd;

bij welk vonnis, op grond van de daarbij aangevoerde bewijsmiddelen, als wettig en overtuigend bewezen is aangenomen, dat beklagde te 's-Gravenhage:

1°. op den 1sten September 1905 zonder verlof zijn korps en garnizoen heeft verlaten, terwijl hij zich op 5 September d. a. v. bij de politie aldaar vrijwillig heeft aangemeld;

2°. op 5 September 1905 aan den Loosduinschen weg met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening, heeft weggenomen een kistje, gevuld met drie en tachtig sigaren, uit den winkel n°. 709 aldaar, welk kistje met sigaren toebehoorde aan de winkelierster Ch. W., althans aan een ander dan aan hem, beklagde;

van welk vonnis beklagde zich beroepen heeft op het Hof, alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ter centre

en

den Advocaat-Fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij 's Hof's Resolutie van den 29sten September 1905, geautoriseerd om dit appèl r. o. voor den Auditeur-Militair in het Eerste Militaire Arrondissement, standplaats 's-Gravenhage, te vervolgen, mitsdien gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde.

HET HOF,

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gezien de stukken van den processe;

Overwegende dat beklaagde voor den Krijgsraad heeft terechtgestaan, beschuldigd:

1°. dat hij te 's-Gravenhage op den 1sten September 1905, zonder verlof zijn korps en garnizoen heeft verlaten, terwijl hij zich op 5 September d. a. v. bij de politie te 's-Gravenhage heeft aangemeld;

2°. op 5 September 1905 te 's-Gravenhage aan den Loosduinschen weg, met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening, heeft weggenomen een kistje, gevuld met drie en tachtig sigaren, uit den winkel n°. 709 aldaar, welk kistje met sigaren toebehoort aan de winkelierster Ch. W., althans aan een ander dan aan hem, beklaagde;

Overwegende dat de Krijgsraad terecht door de wettige bewijsmiddelen, in het vonnis weergegeven, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard wat aan den beklaagde in de tweede plaats was ten laste gelegd; dat de daaraan bij het vonnis gegeven qualificatie is overeenkomstig de wet en dat de opgelegde straf staat in goede verhouding tot het misdrijf;

dat echter het aan den beklaagde in de eerste plaats ten laste gelegde, gelijk het èn bij de klacht èn bij zijn verhoor voor Officieren-Commissarissen en het daarop gevolgd recolement in den Krijgsraad was omschreven, niet oplevert een feit bij het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande of bij eenige andere wet als misdrijf of overtreding strafbaar gesteld, maar de correctie van beklaagde ter zake daarvan bij artikel 135 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande aan de krijgstucht is overgelaten, zoodat, toen gedurende de behandeling der zaak bleek, dat den beklaagde niet was ten laste gelegd een feit, hetwelk te zijner berechting stond en zoodanig feit ook niet bleek door beklaagde te zijn gepleegd, de Krijgsraad zich had moeten onthouden van het geven eener beslissing daarover en hij er zich toe had moeten bepalen, den beklaagde ter zake van dat feit te verwijzen naar de bevoegde militaire autoriteit;

dat mitsdien het vonnis, voor zoover het omtrent dit feit eene beslissing en eene uitspraak behelst, moet worden te niet gedaan;

Gezien de bij het vonnis aangehaalde wetsbepalingen met weglating van artikel 181 der Rechtspleging bij de Landmacht;

Recht doende in hooger beroep, in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis, den 21sten September 1905 door den Krijgsraad in het Eerste Militaire Arrondissement ter hoofdplaats 's-Gravenhage, tegen beklaagde gegeven, voor zoover daarbij het feit onder 1°. den beklaagde ten laste gelegd wettig en overtuigend bewezen is verklaard en hij daarvan is vrijgesproken met overlating aan de betrokken militaire autoriteit in hoeverre beklaagde van de door hem gepleegde eerste desertie in tijd van vrede, gevolgd door vrijwillige aanmelding binnen vier weken, disciplinair behoort te worden gecorrigeerd;

En in zooverre opnieuw recht doende:

Verwijst den beklaagde ter zake van het hem in de eerste plaats ten laste gelegde naar de bevoegde militaire autoriteit;

Houdt het vonnis overigens in stand voor zoover beklaagde daarbij is schuldig verklaard aan diefstal en deswege is veroordeeld tot gevangenisstraf van drie maanden, met toerekening der voorloopige hechtenis sedert 16 September 1905;

De kosten in hooger beroep te dragen door den Staat.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 27 October 1905.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. BARON VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ,
R. P. VERSPLJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en
H. M. ENGELHARD.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Behalve een rijwielverduistering was aan den beklaagde ten laste gelegd, dat hij met het oogmerk om zich wederrechtelijk te bevoordeelen iemand heeft bewogen tot het afgeven van een rijwiel door zich voor te doen als eigenaar van dat rijwiel, wetende dat dit niet aan hem, beklaagde, toebehoorde.

De Krijgsraad had hem deswege als schuldig aan oplichting gestraft.

Het Hof neemt echter aan, dat niet gebleken is en uit het enkele feit dat beklaagde het rijwiel is komen afhalen niet kan worden afgeleid, dat hij gehandeld heeft als eigenaar of dat hij eene hoedanigheid zou hebben aangenomen, welke hem bevoegd maakte rechten op dat rijwiel uit te oefenen, die hem uit zich zelven niet toekwamen. Ook uit anderen hoofde zijn de elementen van het misdrijf van oplichting niet aanwezig.

Beklaagde wordt dus hiervan vrijgesproken.

Veroordeeling in de kosten uitgesproken voor zoover die gemaakt zijn ter zake van de vervolging wegens rijwielverduistering.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof
tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij Resolutie van den 26sten September 1905 geautoriseerd aan den Hove te provoceeren van het vonnis door den Zeekrijgsraad aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord, den 11^{den} September 1905 geweest in de zaak tegen een stoker 2de klasse, oud 21 jaren, geboren te den Helder, gedetineerd aan boord van gemelden bodem, — alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ambtshalve, ter eenre

en

bedoelden stoker 2de klasse, gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde.

HET HOF,

Gelet op de verklaring van wege den gedaagde ter rolle gedaan, dat hij zich refereert aan 's Hofs dispositie en afstand doet van pleidooi;

Gelet op de verklaring, door den impetrant en eischer ambtshalve mede ter rolle gedaan, dat hij insgelijks afstand doet van pleidooi;

Gezien de stukken van den processe;

Overwegende dat beklaagde voor den Krijgsraad heeft terechtstaan, beschuldigd:

1°. dat hij te Schagen in den namiddag van den 17^{den} Juli 1905 opzettelijk een van den rijwielhandelaar D. te den Helder gehuurd rijwiel, een zoogenaamd vrijwiel, merk „Brillant”, dat aan dien D., althans aan een

ander dan aan hem, beklaagde, toebehoorende dat hij, beklaagde, anders dan door misdrijf onder zich had, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend en er als heer en meester over beschikt heeft, door het eigendunkelijk en ten eigen bate aan zekeren W. W. aldaar te verkoopen;

2°. dat hij in den namiddag van den 18^{den} Juli 1905 te Amsterdam in de tapperij aan de Martelaarsgracht n°. 2, met het oogmerk om zich wederrechtelijk te bevoordeelen, den persoon van J. C. O. heeft bewogen tot het afgeven van een rijwiel door zich voor te doen als eigenaar van dat rijwiel, terwijl het hem bekend was dat dit rijwiel, dat niet aan hem, beklaagde, toebehoorde, daar den vorigen avond door den torpedomaker K. aan den vader van J. C. O. in bewaring was gegeven;

Overwegende dat de Krijgsraad terecht door de wettige bewijsmiddelen, waarvan de inhoud in het vonnis is opgenomen, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard wat aan den beklaagde in de eerste plaats is ten laste gelegd en dat dit feit bij het vonnis met juistheid is gequalificeerd als verduistering;

Overwegende dat de Krijgsraad evenzeer terecht, door de verklaringen der getuigen K., Th. J. O. en J. C. O., wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, dat beklaagde op 18 Juli 1905 des voormiddags uit de tapperij van Th. J. O., te Amsterdam, een rijwiel, dat daar den vorigen avond in zijn bijzijn door K. in bewaring was gegeven, en dat, zooals beklaagde wist, door K. te den Helder van een ander was gehuurd, en dus niet aan beklaagde toebehoorde, heeft medegenomen nadat het hem door getuige J. C. O. was afgegeven;

dat echter ten onrechte door den Krijgsraad is aangenomen, dat beklaagde zich dat rijwiel heeft doen afgeven door het aannemen van eene valsche hoedanigheid, n.l. die van eigenaar van het rijwiel, vermits ten processe niets is gebleken en uit het enkele feit dat beklaagde het rijwiel in de tapperij is komen halen, niet kan worden afgeleid, dat hij zich daarbij heeft voorgedaan als eigenaar, veel min dat hij eene hoedanigheid heeft aangenomen, welke hem bevoegd zou maken op dat rijwiel rechten uit te oefenen, die hem uit zich zelve niet toekwamen;

dat ook niet is gebleken dat beklaagde, om zich dat rijwiel te doen afgeven, een der andere middelen heeft gebezigd, welker aanwending door de wet vereischt wordt om het bewerken dier afgifte als oplichting strafbaar te doen zijn;

Overwegende dat derhalve de vereischten van strafbare oplichting in dit feit niet aanwezig zijn, beklaagde van dit gedeelte der telastelegging behoort te worden vrijgesproken en de straf, wegens het hem in de eerste plaats ten laste gelegde, waaraan hij is schuldig bevonden, moet worden bepaald;

Overwegende dat beklaagde, ter zake van de bij het vonnis bewezen verklaarde verduistering, ongeschikt is om in den militairen stand te blijven;

Gezien de bij het vonnis aangehaalde wetsbepalingen, met weglating van de artikelen 57 en 326 van het Wetboek van Strafrecht, en gezien bovendien artikel 163 der Rechtspleging bij de Zeemacht;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis, den 11^{den} September 1905 door den Krijgsraad aan boord van Harer Majesteits Wachtschip te Willemsoord tegen beklaagde gewezen voor zooveel hij daarbij is schuldig verkaard aan oplichting en voor zooveel betreft de daarbij wegens de twee misdrijven, waaraan het vonnis hem schuldig verklaart, opgelegde straf en verwijzing in de kosten;

En in zooverre opnieuw recht doende,
Spreekt den beklaagde vrij van het hem in de tweede plaats ten laste gelegde;

Houdt het vonnis in stand voor zooveel hij daarbij is schuldig verklaard aan verduistering;

Veroordeelt hem te dier zake tot gevangenisstraf van één jaar;

Bepaalt dat de tijd, sedert twee en twintig Augustus 1905 door den veroordeelde voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering dier straf zal worden in mindering gebracht;

Ontzegt den veroordeelde het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor den tijd van vijf jaren;

Verwijst den veroordeelde in de kosten in eersten aanleg gevallen, voor zoover die gemaakt zijn ter zake van de vervolging betreffende het feit waaraan hij is schuldig verklaard;

Bepaalt dat de overige kosten en die in hooger beroep zullen komen ten laste van den Staat.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 27 October 1905.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: L. A. WALAARDT SACRÉ, R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN,
C. J. G. DE BOOY, en H. M. ENGELHARD.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Aanvulling der telastelegging in hooger beroep.

Beklaagde had, volgens zijne verklaring, een geldstuk, dat hem ten behoeve van een militair ter hand was gesteld, niet aan dezen, doch ter overbrenging aan een ander afgegeven. Toen het geldstuk zijne bestemming niet bereikte en een onderzoek volgde, legde beklagde tegenstrijdige verklaringen af.

Ofschoon er wel grond is hem van verduistering te verdenken is toch ook eene andere verklaring van zijn gedrag mogelijk en is derhalve het overtuigend bewijs van het misdrijf niet geleverd. Vrijspraak heeft mitsdien plaats.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof
tusschen

een sergeant, dienende bij de 2de compagnie, 4de bataillon, 2de Regiment Infanterie, oud 25 jaren, geboren te de Roodeschool (gemeente Uithuizermeden), gedetineerd te 's-Hertogenbosch, die bij vonnis van den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, standplaats 's-Hertogenbosch, gewezen den 22sten September 1905, met aanhaling der artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 10, 11, 27 en 321 van het Wetboek van Strafrecht, 1 en 13 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad n°. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad n°. 64) en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan verduistering en veroordeeld tot eene gevangenisstraf van vijf maanden, met degradatie, mitsdien terugbrenging tot den stand van soldaat, met

bepaling dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde gevangenisstraf van 13 September 1905 in mindering zal worden gebracht, alsmede verwezen in de kosten en misen van de Justitie en in de kosten van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad;

bij welk vonnis op grond van de daarbij aangevoerde bewijsmiddelen als wettig en overtuigend bewezen is aangenomen dat beklaagde op 9 Augustus 1905 te 's-Hertogenbosch een Rijksdaalder, welke hem door den cadet-korporaal E. was ter hand gesteld om dien af te dragen aan den milicien-soldaat J. v. d. V., niet aan dien milicien heeft afgedragen, maar zich opzettelijk dat geldstuk, dat niet aan hem toebehoorde, wederrechtelijk heeft toegeëigend;

van welk vonnis beklaagde zich beroepen heeft op het Hof, alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer, ter eenre

en

den Advocaat-Fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij 's Hof's Resolutie van den 25sten September 1905 geautoriseerd om dit appèl r. o. voor den Auditeur-Militair in het Tweede Militaire Arrondissement, standplaats 's-Hertogenbosch, te vervolgen, mitsdien geadaagde in voorschreven cas, ter andere zijde.

HET HOF,

Gehoord de pleidooien;

Gezien de stukken van den processe;

Overwegende dat de appellant voor den Krijgsraad heeft terecht gestaan, beschuldigd:

dat hij op 9 Augustus 1905 te 's-Hertogenbosch een Rijksdaalder, welke hem door den cadet-korporaal E. was ter hand gesteld om dien af te dragen aan den milicien-soldaat J. v. d. V., niet aan dien milicien heeft afgedragen, maar zich opzettelijk dat geldstuk, dat niet aan hem toebehoorde, wederrechtelijk heeft toegeëigend;

welke beschuldiging in hooger beroep is aangevuld in dier voege dat hem nader is ten laste gelegd:

dat de opzettelijk wederrechtelijk toegeëigende Rijksdaalder aan een ander dan aan hem, beklaagde, toebehoorde en dat hij dien anders dan door misdrijf onder zich had;

Overwegende dat appellant heeft ontkend zich aan het hem ten laste gelegde te hebben schuldig gemaakt en heeft opgegeven: dat hij op 9 Augustus 1905 wel een Rijksdaalder heeft ontvangen van den cadet-korporaal E., die korporaal was van de wacht aan de Jacobs-kazerne te 's-Hertogenbosch, om dien af te geven aan den milicien v. d. V. uit Boxtel, maar dat hij dien Rijksdaalder inderdaad heeft afgegeven aan een soldaat, die zeide „v. d. V.” te heeten en uit Boxtel te komen;

Overwegende dat uit de verklaringen der getuigen, zoo in eersten aanleg als in hooger beroep gehoord, is gebleken:

dat op 9 Augustus 1905 de cadet-korporaal E., die waarnemend commandant was der kazernewacht aan de Jacobs-kazerne te 's-Hertogenbosch, van een vrachtrijder een Rijksdaalder heeft aangenomen, bestemd voor den milicien „Chef v. d. V.” uit Boxtel; dat E. dat geldstuk kort daarop aan den appelland, die wachtcommandant was, nadat deze in de wacht was

teruggekeerd, heeft ter hand gesteld met de mededeeling voor wien dat geldstuk bestemd was; dat appellant daarop heeft laten blazen: „korporaal van de week”, en bij den korporaal, die verscheen, heeft geïnformeerd naar v. d. V.; dat de milicien J. v. d. V. uit Boxtel, voor wien de Rijksdaalder bestemd was, dien niet heeft ontvangen, en dat appellant op een der eerste dagen van September 1905, aan den kapitein B. die, op verzoek van den vrachtrijder onderzocht waar de Rijksdaalder gebleven was, heeft verklaard niets van de ontvangst van dat geld te weten, daarop aan den cadet-korporaal E. heeft gevraagd eene onware verklaring af te leggen, en, bij een tweede verhoor, aan den kapitein B. heeft verklaard er wel van te weten maar den Rijksdaalder aan v. d. V. te hebben afgegeven;

Overwegende dat de gedragingen van appellant, nadat hij door kapitein B. over de ontvangst van het geld was ondervraagd, wel grond kunnen opleveren om hem te verdenken dat hij zich het ontvangen geldstuk opzettelijk wederrechtelijk heeft toegeëigend, maar dat het ook mogelijk is, dat die afkeurenswaardige gedragingen enkel het gevolg waren daarvan, dat hij tot inzicht is gekomen den Rijksdaalder aan een ander dan den rechthebbende te hebben afgegeven en zich uit de moeilijkheden wilde redden, die daarvan voor hem het gevolg zouden zijn;

Overwegende dat bij deze mogelijkheid het Hof niet de overtuiging heeft gekregen dat appellant zich aan het hem ten laste gelegde heeft schuldig gemaakt en hij derhalve daarvan moet worden vrijgesproken;

Gezien artikel 181 der Rechtspleging bij de Landmacht;

Recht doende in hooger beroep, in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis den 22sten September 1905 door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, ter hoofdplaats 's-Hertogenbosch, tegen appellant gewezen;

En opnieuw recht doende:

Spreekt beklaagde vrij van het hem ten laste gelegde;

Gelast zijn ontslag uit het arrest waarin hij zich ter zake van deze aanklacht bevindt;

De kosten in eersten aanleg en in hooger beroep te dragen door den Staat;

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 31 October 1905.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. BAFON VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ,
R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en
H. M. ENGELHARD.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Een beschonken korporaal had zich, toen hij in arrest werd genomen, verzet tegen een wachtmeester der Koninklijke Maréchaussée. Aangezien de beklaagde beschonken en zeer woedend was en vermits de onderofficier der Maréchaussée

niet heeft gezegd dat hij wachtmeester was, staat niet vast dat beklaagde in hem zijn meerdere in rang heeft herkend.

Beklaagde wordt veroordeeld niet wegens het plegen van daden van geweld tegen een meerdere in rang, doch wegens wederspanningheid.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof
tusschen

J., oud 27 jaren, geboren te Rotterdam, huzaar bij het 2de Regiment, gedetineerd te 's-Hertogenbosch, die bij vonnis door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, standplaats 's-Hertogenbosch, gewezen den 11^{den} September 1905, met aanhaling der artikelen 99 en 100 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 2 en 7 der Wet van 17 September 1870 (Staatsblad n°. 162), 7, 10 en 19 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad n°. 191), 3 en 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad n°. 64), 27, 58 en 91 van het Wetboek van Strafrecht, en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan:

a. het door een soldaat met woorden bedreigen van eenen meerdere in rang, en

b. het door een soldaat in tijd van vrede en niet voor den vijand plegen van daden van geweld tegen zijnen meerdere in rang,

en veroordeeld tot eene militaire detentie van twee maanden en eene militaire gevangenisstraf van drie maanden, met bepaling dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van het vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde militaire detentie, van 2 September 1905 zal worden in mindering gebracht, alsmede verwezen in de kosten en misen van de Justitie en in de kosten van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad;

terwijl bij hetzelfde vonnis

A., oud 31 jaren, geboren te Rotterdam, korporaal bij het 2de Regiment Huzaren, eerst gedetineerd te 's-Hertogenbosch, doch later ingevolge 's-Hofs resolutie van den 22sten September 1905, den 23sten September d. a. v. bij handtasting uit zijn arrest ontslagen, mitsdien thans gerequireerde in persoon, met aanhaling der artikelen 2, 13 en 100 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 2 en 7 der Wet van 17 September 1870 (Staatsblad n°. 162), 1, 3 en 7 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad n°. 191), 23, 27, 62, 91 en 453 van het Wetboek van Strafrecht, 3 en 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad n°. 64) en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan:

a. het zich in kennelijken staat van dronkenschap bevinden op den openbaren weg, en

b. het door een onderofficier in tijd van vrede en niet voor den vijand plegen van daden van geweld tegen zijn meerdere in rang,

en veroordeeld:

a. tot eene geldboete van drie gulden, bij niet-betaling binnen twee maanden na den dag, waarop het vonnis kan worden ten uitvoer gelegd, te vervangen door drie dagen hechtenis; en

b. tot eene militaire gevangenisstraf van drie weken, met bepaling dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van het vonnis van 2 tot 6 September 1905 en daarna van 11 September d. a. v. voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde gevangenisstraf zal worden in mindering gebracht alsmede verwezen in de kosten en misen van de Justitie en in de kosten van den

processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad;

bij welk vonnis, op grond van de daarbij aangevoerde bewijsmiddelen, als wettig en overtuigend bewezen is aangenomen dat de beklaagde J. op den 20sten Augustus 1905, des avonds te ruim 10 uur, te Venlo:

a. den wachtmeester der Koninklijke Maréchaussée H. W., zijn meerdere in rang, met woorden heeft bedreigd door dien meerdere opzettelijk bedreigend toe te voegen, dat hij hem het hart af zoude steken en aan riemen zoude snijden;

b. met geopend mes op genoemden meerdere in rang, den wachtmeester W., is toegesprongen en aangevallen;

van welk vonnis de beklagde J. zich, voor zooveel hem betreft, beroepen heeft op het Hof, alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer, ter eenre

en

den Advocaat-Fisikaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij 's Hof's Resolutie van den 19^{den} September 1905 geautoriseerd om dit appèl r. o. voor den Auditeur-Militair in het Tweede Militaire Arrondissement, standplaats 's-Hertogenbosch, te vervolgen, mitsdien gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde;

mitsgaders tusschen

genoemden Advocaat-Fisikaal, ambtshalve en als bij Resolutie van den 22sten September 1905, geautoriseerd om van voorschreven vonnis voor zooveel den beklagde A. betreft, aan den Hove te provooceren, en alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ambtshalve, ter eenre

en

genoemden A., gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde.

HET HOF,

Gelet op de verklaring, door partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gezien de stukken van den processe;

Overwegende dat aan de beklagden is ten laste gelegd:

aan den eersten beklagde (korporaal A.),

dat hij op 20 Augustus 1905 des avonds te ruim tien uur te Venlo op den openbaren weg, de Vleeschstraat, zich heeft bevonden in kenlijken staat van dronkenschap en zich met de daad heeft verzet tegen den wachtmeester der Koninklijke Maréchaussée H. W., zijnen meerdere in rang, door te trekken, heen en weer te duwen en te trappen, toen die wachtmeester te zamen met de maréchaussées B. en G., hem in arrest had genomen;

aan den tweeden beklagde (huzaar J.), dat hij op 20 Augustus 1905 des avonds te ruim tien uur te Venlo den wachtmeester der Koninklijke Maréchaussée H. W., zijnen meerdere in rang, met woorden heeft bedreigd door dien meerdere opzettelijk bedreigend toe te voegen, dat hij dezen het hart af zoude steken en aan riemen zoude snijden en voorts met geopend mes op genoemden meerdere in rang, den wachtmeester W., is toegesprongen en aangevallen;

Overwegende wat den eersten beklagde (korporaal A.) betreft, dat de Krijgsraad terecht hetgeen aan de en is ten laste gelegd, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard door de bewijsmiddelen, waarvan de inhoud

in het vonnis is opgenomen en terecht dien beklaagde deswege heeft schuldig verklaard aan de overtreding van „het zich in kenlijken staat „van dronkenschap bevinden op den openbaren weg”, doch ten onrechte dien beklaagde deswege heeft schuldig verklaard aan het misdrijf van „het „door een onderofficier in tijd van vrede en niet voor den vijand plegen „van daden van geweld tegen zijn meerdere in rang”;

Overwegende toch dat niet is bewezen, dat die beklaagde heeft geweten dat hij zich tegen een wachtmeester der Koninklijke Maréchaussée met de daad verzette, hebbende integendeel de wachtmeester der Koninklijke Maréchaussée, H. W., tegen wien die beklaagde zich heeft verzet door te trekken, heen en weer te duwen en te trappen, in hooger beroep bij het Hof als getuige onder eede verklaard, dat het mogelijk is dat de beklaagde korporaal, die zeer woedend was, het onderscheid tusschen de maréchaussées en hem, wachtmeester, voor zooveel den rang betreft, niet heeft gezien, terwijl hij, wachtmeester, den beklaagde korporaal ook niet heeft gezegd, dat hij wachtmeester was;

Overwegende dat die beklaagde derhalve, doordat hij zich met geweld heeft verzet tegen een ambtenaar werkzaam in de rechtmatige uitoefening zijner bediening, zich heeft schuldig gemaakt aan het misdrijf van „weder-spannigheid”;

Overwegende voorts dat de door den Krijgsraad aan den eersten beklagde opgelegde geldboete van drie gulden, met vervangende hechtenis voor den tijd van drie dagen, eene straf is, die in goede verhouding staat tot de overtreding van „het zich in kenlijken staat van dronkenschap be- „vinden op den openbaren weg”, waaraan de beklaagde zich heeft schuldig gemaakt, doch dat de door den Krijgsraad aan den beklaagde opgelegde militaire gevangenisstraf voor den tijd van drie weken moet worden ver- anderd in gevangenisstraf van gelijken duur, zulks in verband met de beslissing dat de beklaagde zich niet heeft schuldig gemaakt aan het mis- drijf van „het door een onderofficier in tijd van vrede en niet voor den „vijand plegen van daden van geweld tegen zijn meerdere in rang”, maar aan het misdrijf van „weder-spannigheid”;

Overwegende eindelijk dat de Krijgsraad den eersten beklaagde ten onrechte niet heeft gedegradeerd, zijnde die beklaagde ter zake van het door hem gepleegde misdrijf van „weder-spannigheid” ongeschikt om den graad van korporaal te behouden;

Overwegende wat den tweeden beklaagde (J.) betreft, dat de Krijgsraad terecht hetgeen aan dezen beklaagde is ten laste gelegd wettig en over- tuigend bewezen heeft verklaard door de bewijsmiddelen, waarvan de inhoud in het vonnis is opgenomen, en dien beklaagde terecht deswege heeft schuldig verklaard aan de misdrijven van „het door een soldaat met „woorden bedreigen van een meerdere in rang” en „het door een soldaat „in tijd van vrede en niet voor den vijand plegen van daden van geweld „tegen zijn meerdere in rang”, terwijl de aan dien beklaagde opgelegde straffen van militaire detentie voor den tijd van twee maanden en militaire gevangenisstraf voor den tijd van drie maanden in goede verhouding staan tot de misdrijven, waaraan hij zich heeft schuldig gemaakt;

Gezien de bij het vonnis aangehaalde wetsartikelen, met bijvoeging van artikel 180 van het Wetboek van Strafrecht en artikel 13 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad n°. 191);

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Verbeterd het vonnis, door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, standplaats 's-Hertogenbosch, 11 September 1905 in de

zaak tegen A. en J. gewezen, alleen voor zooveel betreft de qualificatie door den Krijgsraad aan het door den eersten beklaagde begane misdrijf gegeven, de soort van gevangenisstraf aan dien eersten beklaagde opgelegd en voor zooveel die eerste beklaagde niet is gedegradeerd;

Verklaart den eersten beklaagde A. schuldig aan het misdrijf van „wederspanningheid”;

Veroordeelt hem deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van drie weken, met bepaling dat de tijd, door dien veroordeelde van 2—6 September 1905 en van 11 tot 23 September 1905 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, in mindering zal worden gebracht van de hem opgelegde gevangenisstraf;

Degradeert hem en brengt hem mitsdien terug tot den stand van soldaat;

Houdt overigens het vonnis in stand, onder andere wat betreft de veroordeeling van den eersten beklaagde ter zake van „het zich in kenlijken „staat van dronkenschap bevinden op den openbaren weg” tot eene geldboete van drie gulden of vervangende hechtenis voor den tijd van drie dagen, en de veroordeeling van den tweeden beklaagde ter zake van „het „door een soldaat met woorden bedreigen van een meerdere in rang” en „het door een soldaat in tijd van vrede en niet voor den vijand plegen „van daden van geweld tegen zijn meerdere in rang”, tot eene militaire detentie voor den tijd van twee maanden en eene militaire gevangenisstraf voor den tijd van drie maanden, met bepaling dat de tijd, door dien veroordeelde sedert 2 September 1905 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, in mindering zal worden gebracht, eerst van de hem opgelegde militaire detentie en daarna van de hem opgelegde militaire gevangenisstraf;

Verwijst de veroordeelden in de kosten van het hooger beroep;

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 3 November 1905.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. BAFON VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ,
R. P. VERSPLIJK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en
H. M. ENGELHARD.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Vernietiging van het beroepen vonnis als niet voldoende met redenen omkleed, omdat daaruit niet blijkt op welke overtuigingsstukken recht is gedaan.

Beklaagde heeft door opzettelijk onjuiste invulling van staten, model n°. 25 van het Reglement van Administratie der Landmacht zeven en zestig malen het misdrijf gepleegd, bij art. 195 C. W. L. strafbaar gesteld.

Overneming van die gegevens van de staten model n°. 25, in de staten model n°. 26, is geen nieuw misdrijf.

Aansprakelijkheid van den sergeant-majoor eener compagnie voor de juist invulling dezer staten model n°. 25.

Stechte contrôle door den compagniescommandant op den beklagde uitgeoefend wordt als verzachtende omstandigheid aangenomen.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

B., oud 41 jaren, geboren te Grave, sergeant-majoor-administrateur bij de 2de compagnie, 4de bataillon van het 2de Regiment Infanterie, gedetineerd te 's-Hertogenbosch, die bij vonnis van den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, standplaats 's-Hertogenbosch, gewezen den 2^{den} September 1905, met aanhaling der artikelen 195 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 2, 12 en 19 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad n°. 191), 27, 57 en 91 van het Wetboek van Strafrecht, 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad n°. 64) en 181 en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, met vrijspraak van het meerder ten laste gelegde, is schuldig verklaard aan het door een militair bij de opgaaf der betalingen en leverantiën aan zijne onderhoorigen willens en wetens hooger opgeven van het getal der manschappen dan het wezenlijk bedraagt, vijftien maal gepleegd, en veroordeeld tot eene militaire gevangenisstraf van een jaar en zes maanden, met ontzegging van het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor den tijd van vijf jaren en bepaling dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde militaire gevangenisstraf van den 25sten Augustus 1905 in mindering zal worden gebracht, alsmede verwezen in de kosten en misen van de Justitie en in de kosten van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad;

bij welk vonnis op grond van de daarbij aangevoerde bewijsmiddelen, als wettig en overtuigend bewezen is aangenomen, dat beklagde te 's-Hertogenbosch als sergeant-majoor bij de 2de compagnie, 4de bataillon 2de Regiment Infanterie, en als zoodanig, ingevolge artikel 167 van het Reglement van Administratie bij de Landmacht, belast met de werkzaamheden der administratie van gemelde compagnie:

a. op de voorzijde van 14 staten, voorgeschreven bij artikel 263 van bovengemeld reglement (staat model n°. 26) van zijne compagnie, loopende over het tijdvak van 25 Mei 1905 tot en met 31 Juli d. a. v., telkens willens en wetens het getal der manschappen der compagnie hooger heeft opgegeven dan het wezenlijk bedroeg, door daarop te vermelden twee reserve-sergeanten, die niet onder de wapenen waren;

b. omstreeks het begin der maand Juli 1905, op de monsterrol van zijne compagnie over het 2de kwartaal van 1905 over het tijdvak van 2 Mei tot en met 30 Juni 1905 willens en wetens, het getal der manschappen dier compagnie hooger heeft opgegeven dan het wezenlijk bedroeg, door daarop te vermelden als van 2 Mei 1905 af bij de compagnie onder de wapenen, de reserve-sergeanten v. H. en v. d. V., die dien tijd niet onder de wapenen waren geweest, en die beide reserve-sergeanten daarop te berekenen voor soldij, brood en de vergoeding voor levensmiddelen voor het tijdvak van 2 Mei 1905 tot en met 30 Juni d. a. v.;

van welk vonnis beklagde zich beroepen heeft op het Hof, alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer, ter eenre

en

den Advocaat-Fisikaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambts-halve en als bij 's Hofs Resolutie van den 8sten September 1905 geautoriseerd om dit appel r. o. voor den Auditeur-Militair in het Tweede Militaire Arrondissement, standplaats 's-Hertogenbosch, te vervolgen, mitsdien ge-daagde in voorschreven cas, ter audere zijde.

HET HOF,

Gehoord de pleidooien ;

Gezien de stukken van den processe ;

Overwegende dat aan beklagde is ten laste gelegd :

dat hij op 2 Mei 1905 te 's-Hertogenbosch, als sergeant-majoor bij de 2de compagnie, 4de bataillon, 2de Regiment Infanterie, en als zoodanig, ingevolge artikel 167 van het Reglement van Administratie bij de Landmacht, belast met de werkzaamheden der administratie van gemelde compagnie, willens en wetens in het administratieboek, voorgeschreven bij art. 261^a van het Reglement van Administratie bij de Landmacht, van die compagnie, *bestemd* tot het houden van aantekening van personeel en paarden en van de veranderingen en bewegingen, die daarbij plaats hebben en *tot verantwoording van de ontvangen gelden en goederen* boven het getal der manschappen, dat die compagnie wezenlijk bedroeg, heeft opgegeven, als op dien dag onder de wapenen gekomen, de reserve-sergeanten v. H. en v. d. V., en genoemde reserve-sergeanten van 2 Mei 1905 tot en met 31 Juli 1905, op welken dag hij hen als met groot verlof vertrokken heeft gemeld, dagelijks heeft berekend voor soldij, brood en de vergoeding voor levensmiddelen, waarop zij recht zouden hebben gehad wanneer zij werkelijk bij die compagnie onder de wapenen waren gekomen en in verband daarmede :

a. op 2 Mei 1905 te 's-Hertogenbosch op den staat, bedoeld bij artikel 262 van het Reglement van Administratie bij de Landmacht (staat model n°. 25) van gemelde compagnie dd. 2 Mei 1905, genoemde reserve-sergeanten heeft opgegeven als dien dag onder de wapenen gekomen en hen, willens en wetens, boven het getal der manschappen, dat die compagnie op dien dag wezenlijk bedroeg, heeft berekend voor soldij, brood en vergoeding voor levensmiddelen, en verder, gedurende de maanden Mei, Juni en Juli 1905 te 's-Hertogenbosch van 2 Mei 1905 tot en met 30 Juli 1905 dagelijks heeft nagelaten deze valsche opgave op de dagelijksche staten (model n°. 25) zijner compagnie buiten werking te stellen, totdat hij op 31 Juli 1905 op staat model n°. 25 zijner compagnie van dien datum de reserve-sergeanten v. H. en v. d. V. als met groot verlof vertrokken heeft vermeld ;

b. gedurende de maanden Mei, Juni en Juli 1905 te 's-Hertogenbosch op de voorzijde van een achtttiental der staten, voorgeschreven bij artikel 263 van het Reglement van Administratie bij de Landmacht (staat model n°. 26), van gemelde compagnie, loopende over het tijdvak van 2 Mei 1905 tot en met 31 Juli 1905, telkens willens en wetens het getal der manschappen der compagnie hooger heeft opgegeven dan het wezenlijk bedroeg, door daarop te vermelden twee reserve-sergeanten, die niet onder de wapenen waren, en

c. omstreeks het begin der maand Juli 1905 te 's-Hertogenbosch, op de monsterrol van zijne compagnie over het 2de kwartaal 1905, over het

tijdvak van 2 Mei tot en met 30 Juni 1905, willens en wetens het getal der manschappen der compagnie hooger heeft opgegeven dan het wezenlijk bedroeg, door daarop te vermelden, als van 2 Mei 1905 bij de compagnie onder de wapenen, de reserve-sergeanten v. H. en v. d. V., die dien tijd niet onder de wapenen waren geweest, en die beide reserve-sergeanten daarop te berekenen voor soldij, brood en de vergoeding voor levensmiddelen over het tijdvak van 2 Mei tot en met 30 Juni 1905;

Overwegende dat bij het vonnis het aan beklaagde ten laste gelegde voor een gedeelte wettig en overtuigend bewezen is verklaard o. a. op grond van de overgelegde overtuigingsstukken, zonder dat blijkt, welke stukken zijn overgelegd, zoodat het vonnis, als niet voldoende met redenen omkleed, moet worden te niet gedaan;

Overwegende dat uit de navermelde stukken ten processe voorhanden en alle aan den beklaagde voorgehouden, blijkt:

a. uit het administratieboek der 2de compagnie van het 4de bataillon van het 2de Regiment Infanterie over 1905, dat daarin onder het hoofd „Contrôle van de officieren, onderofficieren en soldaten”, achter de namen der daarin ingeschreven reserve-sergeanten v. H. (stamboeknummer 90467) en v. d. V. (stamboeknummer 92497) staat vermeld, dat zij op 2 Mei 1905 onder de wapenen zijn gekomen en dat zij den 31sten Juli 1905 met groot verlof vertrokken zijn;

dat daarin in de afdeeling „Personeel”, dagelijksche aantekening „van de „sterkte, van de veranderingen en bewegingen en van hetgeen aankomt en „ontvangen en genoten is”, onder den dag van 2 Mei 1905 als „bedrag van „het aankomende voor soldij” voorkomt f 25.53 en voor het getal rations brood van 0.6 K.G. 80, en dat die cijfers bij de bedragen voor soldij en brood over de volgende dagen zijn doorberekend totdat op 31 Juli 1905 is vermeld dat de n°s. 13 en 15 (zijnde de voornoemde reserve-sergeanten) met groot verlof zijn gegaan;

b. uit den staat (model n°. 25) van 2 Mei 1905 van de 2de compagnie, 4de bataillon, 2de Regiment Infanterie, door den beklaagde als sergeant-majoor ondertekend als naar waarheid opgemaakt, dat daarin, onder de contrôle-nummers 13 en 15, voorkomen de reserve-sergeanten v. H. (stamboeknummer 90467) en v. d. V. (stamboeknummer 92497) als „van groot „verlof terug” en dat achter elk van hen in de kolom soldij als „heden meer” is ingevuld 82 centen en onder brood 0.6 K.G. in de kolom „heden meer” is ingevuld één ration, na welke invulling als bedrag van het aankomende op heden is vermeld in de kolom „heden” van de soldij 2553 centen en onder de rations brood van 0.6 K.G. 80 rations, welke eindcijfers zijn verkregen door voormelde soldijen en rations als „heden meer” vermeld, in rekening te brengen bij het aankomende volgens den staat van den vorigen dag;

uit de 89 staten (model n°. 25), volgende op den voormelden van 2 Mei, dat daarin telkens het cijfer van den vorigen dag is overgenomen en in de afrekening is opgenomen, totdat op dien van 31 Juli 1905 de voornoemde reserve-sergeanten zijn vermeld als „met groot verlof” en het hun komende wegens soldij en brood, met gelijke bedragen als bovenvermeld, is gebracht: voor *soldij* in de kolom „*morgen minder*” en voor *brood* in de kolom „*heden minder*”.

c. uit den staat houdende berekening van het aankomende op 5 Mei 1905 (model n°. 26) van de 2de compagnie, 4de bataillon, 2de Regiment Infanterie, ondertekend door den commandant dier compagnie, met machtiging op den beklaagde om het van 30 April tot 5 Mei aankomende in

geld ad f 142.77 te ontvangen en daarvoor te quiteeren en voor „voldaan” geteekend door den beklaagde; dat daarin op de voorzijde vermeld zijn twee reserve-sergeanten, waarachter ingevuld is in de kolom „aankomende soldij” 164 centen en in de kolom „rations brood van 0.6 K.G.” 2;

dat gelijke vermelding voorkomt op dezelfde staten van 10 Mei, 15 Mei, 20 Mei, 25 Mei, 31 Mei, 5 Juni, 10 Juni, 15 Juni, 20 Juni, 25 Juni, 30 Juni, 5 Juli, 10 Juli, 25 Juli en 31 Juli van het jaar 1905, terwijl op die staten van 15 en 20 Juli telkens voorkomen soldijen en rations brood als komende aan vier sergeanten, al welke staten zijn onderteekend als die van 5 Mei 1905 en voor voldaan geteekend door beklaagde;

d. uit de monsterrol van onderofficieren en soldaten van de 2de compagnie, 4de bataillon, 2de Regiment Infanterie, over het 2de kwartaal van 1905, den 1sten Juli 1905 geteekend door den commandant dier compagnie v. L. T., dat daarin de kolom „Namen en Stamboeknummers” onder de „nummers op de contrôle” 13 en 15 bevat de namen „v. H., 90467, reserve-sergeant” en „v. d. V., 92497, reserve-sergeant” met vermelding achter die namen: „met groot verlof, 2 Mei terug” en invulling in de kolom van hun komende soldij, achter elken naam, 60;

Overwegende dat beklaagde heeft opgegeven *in eersten aanleg*:

dat in het administratie-boek oorspronkelijk door hem met potlood vermeld was, dat op 2 Mei 1905 de reserve-sergeanten v. H. en v. d. V. onder de wapenen zouden komen; dat hij zich echter niet kan herinneren, hoe die aantekening daarin is gekomen en in de meening moet verkeerd hebben eene kennisgeving van dien aard gezien te hebben; dat hij die twee sergeanten daarom ook op den staat (model n°. 25) van 2 Mei 1905 heeft gezet en ze daarna met inkt in het administratieboek heeft ingeschreven, en dat al de hierboven vermelde staten (model n°. 25) van 2 Mei tot en met 31 Juli 1905 door hem zijn opgemaakt; dat door die verkeerde vermelding op dien staat (model n°. 25) ook de staten (model n°. 26) fout zijn geworden, oorspronkelijk zonder dat hijzelf het wist;

dat hij op de hierboven vermelde staten (model n°. 26) van 15 Juli en 20 Juli 1905 de beide reserve-sergeanten heeft opgenomen onder het getal der gewone sergeanten zijner compagnie; dat hij omstreeks het eind van Mei de onjuistheid der opgaven heeft bemerkt, de fout niet durfde bekennen en sedert, willens en wetens, op de staten (n°. 26) twee reserve-sergeanten heeft gebracht boven de werkelijke sterkte, het eerst op dien van 20 Mei of op dien van 25 Mei 1905 tot den 31sten Juli 1905; dat hij, bij het opmaken der monsterrol over het tweede kwartaal 1905, om diezelfde reden, willens en wetens, heeft opgegeven dat genoemde twee reserve-sergeanten van twee Mei tot en met 30 Juli 1905 onder de wapenen waren geweest, terwijl zulks niet het geval was;

dat hij, in weerwil van de vermelding dier beide reserve-sergeanten op den staat (n°. 25) van 2 Mei, hen nòch op dien dag nòch later op het dagelijksch rapport heeft vermeld, vermoedelijk omdat hij dat rapport pleegt op te maken naar het voorgaande rapport en voor zoover hem de gegevens voor den geest staan;

dat hij het geld, dat hij voor de reserve-sergeanten heeft ontvangen, zich nooit heeft toegetigend doch dat steeds ter zijde heeft gelegd met het doel de fout later — bij werkelijke opkomst — te herstellen;

waarbij hij in hooger beroep heeft gevoegd:

dat de bovenvermelde aantekening in het administratieboek onder dagteekening van 2 Mei 1905 in de kolom „bedrag van het aankomende enz.” f 25.53 voor soldij en 80 voor rations brood van 0.6 K.G., door hem in

dat boek is ingeschreven evenals de aantekeningen bij al de volgende dagen tot en met 30 Juli, bij welke alle hij het op 2 Mei te veel opgegevene heeft overgenomen, totdat hij op 31 Juli heeft vermeld dat de nos. 13 en 15 met groot verlof waren gegaan, en hij dus al die dagen die beide reserve-sergeanten heeft opgegeven terwijl zij bij de compagnie niet aanwezig waren;

dat hij op den staat (model n°. 26) van 5 Mei 1905, in de kolom „onderofficieren en soldaten in het genot van soldij met levensmiddelen-vergoeding”, twee reserve-sergeanten heeft ingevuld en daarachter in de kolom „aankomende soldij” 1.64 en in de kolom „rations brood van „0.6 K.G.” 2, overeenkomstig welke cijfers op de achterzijde van dien staat als aankomende bedragen zijn vermeld de cijfers, daaromtrent in het administratieboek opgenomen; dat hij met al die staten (model n°. 26) op die wijze is doorgestaan totdat hij op den 31sten Juli de beide reserve-sergeanten heeft vermeld als met groot verlof vertrokken, met dien verstande dat hij op de staten (model n°. 26) van 15 en 20 Juli geen reserve-sergeanten heeft vermeld, maar het getal der gewone sergeanten zijner compagnie twee hooger heeft opgegeven;

dat hij in de bovenvermelde monsterrol de genoemde twee reserve-sergeanten heeft vermeld als op 1 April 1905 met groot verlof zijnde en op 2 Mei 1905 teruggekomen en deelnemende in de onderofficiersmenage, terwijl in de kolom „gewone soldij met levensmiddelen” als aantal dagen, waarop zij aanspraak hebben op vergoeding voor levensmiddelen, is opgegeven 60, voor soldij 60 en voor 0.6 K.G. brood 60; dat hij het geld, door hem te veel ontvangen, steeds heeft ter zijde gelegd, maar op 31 Juli 1905 met de verkeerde boeking heeft opgehouden omdat het bedrag, dat hij overhield, te hoog werd;

Overwegende dat onder eede is verklaard door de getuigen:

1°. Jhr. E. A. J. N. v. H. en W. v. D. V., reserve-sergeanten bij het 2de Regiment Infanterie, eensluitend:

dat zij in het jaar 1905 op den dag van hun verhoor — 29 Augustus 1905 — nog niet bij hun korps onder de wapenen waren geweest;

2°. J. C. v. L. T., Kapitein bij het 2de Regiment Infanterie:

dat hij de staten (model n°. 25) hierboven vermeld, die door hem zijn geteekend voor „nagezien, in orde bevonden en dus bekrachtigd” en met name den staat van 2 Mei 1905, niet heeft gecontroleerd en dus niet gemerkt heeft, dat er twee reserve-sergeanten op waren vermeld, evenmin als hij er op gelet heeft, dat op den staat van 31 Juli die twee reserve-sergeanten nog voor soldij voorkwamen; dat hij ook de staten (model n°. 26), hierboven vermeld, heeft geteekend, zonder op de vermelding dier reserve-sergeanten te letten; dat hij ook de monsterrol, hierboven vermeld, heeft geteekend zonder die te controleren met de summierre aantekeningen; dat hij de zaak is gaan onderzoeken na door den Luitenant-Kwartiermeester E. op de fout opmerkzaam te zijn gemaakt en toen de berekening heeft gemaakt, waaruit bleek dat in 't geheel f 160.16 te veel was opgegeven; dat hij het geld gefourneerd heeft en het later van de familie van beklaagde heeft teruggekregen; dat beklaagde hem, op zijne desbetreffende vraag, heeft geantwoord, dat het geld er niet was;

Overwegende dat door de bekentenis van beklaagde, bevestigd door de verklaringen der getuigen v. H. en v. D. V., wettig en overtuigend is bewezen, dat de opgaven omtrent deze twee getuigen, voorkomende in de stukken hierboven onder a, b, c en d vermeld en daar breder omschreven, alle door beklaagde zijn gesteld in strijd met de werkelijkheid en dat hij

daardoor in al die stukken het getal der manschappen hooger heeft opgegeven dan het wezenlijk bedroeg;

dat voor zooveel betreft de staten n°. 25, door beklagde opgemaakt na 20 of 25 Mei 1905, hij heeft erkend zulks willens en wetens te hebben gedaan;

dat het wel niet aannemelijk is, dat hij, bij het opmaken der aan dien tijd voorafgaande staten, niet zou hebben geweten, dat daarop ten onrechte de beide reserve-sergeanten, als bij de compagnie aanwezig voorkwamen, maar dat de mogelijkheid niet is uitgesloten, dat hem zulks door slordigheid is ontgaan, zoodat als wettig en overtuigend bewezen slechts kan worden aangenomen dat beklagde in de staten model n°. 25, opgemaakt na 25 Mei tot en met 31 Juli 1905, het getal der manschappen zijner compagnie willens en wetens hooger heeft opgegeven dan het wezenlijk bedroeg en dat die verkeerde opgaven door hem gedaan zijn in de hiervoren onder *b* vermelde staten model n°. 25, die inhielden opgaaf der betalingen en leverantiën aan zijne onderhoorigen, zoodat hij zich daardoor zeven en zestig malen schuldig maakte aan het misdrijf bij artikel 195 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande omschreven;

dat die opgaven in de staten model n°. 25 den grondslag vormen van de om de vijf (zes) dagen opgemaakte staten model n°. 26 (hiervoren vermeld onder *c*) en van de aantekeningen in het administratieboek en op de monsterrol (hierboven vermeld onder *a* en *d*), zoodat beklagde, door de eenmaal verkeerd door hem opgegeven cijfers in laatstgemelde stukken over te nemen, wel volhardde bij de te hooge opgaven door hem gedaan, maar hij niet telkens opnieuw het voormeld misdrijf pleegde;

Overwegende dat beklagde, krachtens artikel 167 van het Reglement van administratie bij de Landmacht, als sergeant-majoor belast was met de werkzaamheden van de administratie der compagnie, welke wel, krachtens diezelfde bepaling, gevoerd wordt door den compagnies-commandant, maar waarbij de sergeant-majoor, overeenkomstig het model van den staat n°. 25, dien staat moet opmaken en door zijne onderteekening verklaart dat hij het daarop (aan beide zijden) ingevulde naar waarheid heeft opgemaakt;

dat derhalve beklagdes aansprakelijkheid voor de juistheid van het door hem opgegevene uit den inhoud van het door hem geteekende stuk ontwijfelbaar voortvloeit;

Overwegende dat uit de verklaring van den getuige v. L. T. is gebleken, dat deze bij het onderteekenen der door beklagde gedane opgaven niet heeft gedaan wat hij, blijkens de door hem onderteekende woorden, had behooren te doen en dat dit ontbreken van het noodige toezicht op beklagdes administratieve werkzaamheden wel aanleiding geeft om hem eene niet zware straf op te leggen, maar dat toch beklagde, ter zake van de gepleegde misdrijven, ongeschikt is om in den militairen stand te blijven;

Gezien de artikelen 195 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 7, 12 en 19 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad n°. 191), 10, 27, 55, 57 en 91 van het Wetboek van Strafrecht, 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad n°. 64) en 181 en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis, den 2^{den} September 1905 door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, ter hoofdplaats 's-Hertogenbosch, tegen beklagde gewezen;

En opnieuw recht doende:

Verklaart den beklagde schuldig aan het door een militair, bij de opgaaf der betalingen en leverantiën aan zijne onderhoorigen, willens en wetens hooger opgeven van het getal zijner manschappen dan het wezenlijk draagt, zeven en zestig malen gepleegd;

Veroordeelt hem te dier zake tot militaire gevangenisstraf voor den tijd van negen maanden;

Bepaalt dat de tijd, door hem sedert vijf en twintig Augustus 1905 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf in mindering zal worden gebracht;

Ontzegt hem het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor den tijd van vijf jaren:

Verwijst hem in de kosten in eersten aanleg gevallen;

De kosten in hooger beroep te dragen door den Staat;

Spreekt hem vrij van het meer ten laste gelegde;

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 21 November 1905.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. BARON VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ,
R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en H. M.
ENGELHARD.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Beklaagde was tweemaal kort na elkander gedeserteerd met ontvreemding van goederen uit de kazerne. Voor beide misdrijven staat hij nu op grond van art. 152 C. W. L. terecht. Qualificatie aan deze misdrijven gegeven.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

een soldaat bij het 6de Regiment Infanterie, oud 17 jaren, geboren te Rotterdam, gedetineerd te 's-Hertogenbosch, die bij vonnis van den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, standplaats 's-Hertogenbosch, gewezen den 24sten October 1905, met aanhaling van de artikelen 152 en 159 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, der Wet van 14 Februari 1887 (Staatsblad n°. 35), der artikelen 7, 12 en 19 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad n°. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad n°. 64), 27, 55, 57 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan desertie in tijd van vrede door een militair, door langer dan twee dagen van zijn korps en garnizoen afwezig te zijn, zonder de reden van zijne afwezigheid ten genoegen des rechters te kunnen bewijzen, gepaard gaande met ontvreemding van eens anders goed uit de kazerne, tweemaal gepleegd,

en veroordeeld tot eene militaire gevangenisstraf van één jaar, met ontzegging van het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor den tijd van vijf jaren, met bepaling dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis voorloopig in verzeerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der opgelegde militaire gevangenisstraf van 5 October 1905 in mindering zal worden gebracht, alsmede verwezen in de kosten en misen van de Justitie en in de kosten van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad,

bij welk vonnis, op grond van de daarbij aangevoerde bewijsmiddelen, als wettig en overtuigend bewezen is aangenomen:

dat beklagde, na reeds te hebben ondergaan eene militaire detentiestraf van eene maand, waartoe hij werd veroordeeld bij vonnis van den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement dd. 21 Juli 1905, ter zake van eerste desertie in tijd van vrede,

a. destijds geëmployeerd bij den staf van het 6de Regiment Infanterie, den 23sten Augustus 1905, des namiddags omstreeks half vier uur, zonder verlof zijn kwartier „de Klooster-kazerne” te Breda, heeft verlaten met medeneming uit de kazerne van een door hem ontvreemden degen, toebehoorende aan den soldaat B. en moedwillig en zonder verlof van zijn korps en garnizoen afwezig is gebleven totdat hij op den 30sten Augustus 1905, des namiddags omstreeks vier uur, te Rotterdam door de politie is gearresteerd;

b. den 4^{den} September 1905, des namiddags omstreeks half negen uur, door verbreking van het raam en een rooster, de arrest-kamer n°. 54 in de Chassé-kazerne te Breda heeft verlaten, zich heeft begeven naar de Klooster-kazerne te Breda en na aldaar op de kamer en de gang van de 4de compagnie, 3de bataillon, 6de Regiment Infanterie te hebben weggenomen een kepi, toebehoorende aan den élève-muzikant v. d. I., en eene tuniek en eene pantalon, respectievelijk in gebruik bij de miliciens B. en K. en toebehoorende aan het Rijk, zonder verlof zijn garnizoen Breda heeft verlaten en moedwillig en zonder verlof van zijn korps en garnizoen afwezig is gebleven, totdat hij op 22 September 1905, des namiddags omstreeks 4 uur, te Rotterdam door de politie is gearresteerd;

van welk vonnis beklagde zich beroepen heeft op het Hof, alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer, ter eenre, voor wien bij schrifture ter rolle is te kennen gegeven, dat hij zich voor eisch en conclusie wenscht te refereeren aan de prudentie van den Hove, zoowel wat betreft het al of niet bewezene van de ten laste gelegde feiten en de qualificatie daaraan te geven, als den aard en duur der op te leggen straffen,

en

den Advocaat-Fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij 's Hof's Resolutie van den 31sten October 1905 geautoriseerd om dit appèl r. o. voor den Auditeur-Militair in het Tweede Militaire Arrondissement, standplaats 's-Hertogenbosch, te vervolgen, mitsdien gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde.

HET HOF,

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gezien de stukken van den processe;

Overwegende dat de beklaagde voor den Krijgsraad heeft terechtgestaan ter zake dat hij, na reeds te hebben ondergaan eene militaire detentiestraf van eene maand, waartoe hij werd veroordeeld bij vonnis van den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement dd. 21 Juli 1905, ter zake van eerste desertie in tijd van vrede,

1°. destijds geëmployeerd bij den staf van het 6de Regiment Infanterie, op 23 Augustus 1905 des namiddags omstreeks half vier uur zonder verlof zijn kwartier, de Klooster-kazerne te Breda, heeft verlaten met medeneming uit de kazerne van eenen door hem ontvreemden degen, toebehoorende aan den soldaat B. en moedwillig en zonder verlof van zijn korps en garnizoen afwezig is gebleven totdat hij op 30 Augustus 1905, des namiddags omstreeks vier uur, te Rotterdam door de politie is gearresteerd;

2°. op 4 September 1905, des namiddags omstreeks half negen uur, door verbrekking van het raam en een rooster de arrestkamer n°. 54 in de Chassé-kazerne te Breda heeft verlaten, zich heeft begeven naar de Kloosterkazerne te Breda en, na aldaar op de kamer en de gang van de 4de compagnie, 3de bataillon, 6de Regiment Infanterie, te hebben weggenomen eene kepi, toebehoorende aan den élève-muzikant v. d. L., en eene tuniek en eene pantalon, respectievelijk in gebruik bij de miliciens B. en L. en toebehoorende aan het Rijk, zonder verlof zijn garnizoen Breda heeft verlaten en moedwillig en zonder verlof van zijn korps en garnizoen afwezig is gebleven totdat hij op 22 September 1905, des namiddags omstreeks 4 uur, te Rotterdam door de politie is gearresteerd;

Overwegende dat de Krijgsraad terecht hetgeen aan den beklaagde is ten laste gelegd wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard door de bewijsmiddelen, waarvan de inhoud in het vonnis is opgenomen;

Overwegende dat de Krijgsraad minder volledig den beklaagde heeft schuldig verklaard aan: „desertie in tijd van vrede door een militair door langer dan twee dagen zonder verlof van zijn korps en garnizoen afwezig te zijn zonder de reden van zijne afwezigheid ten genoegen des rechters te kunnen bewijzen, gepaard gaande met ontvreemding van eens anders goed uit de kazerne, twee maal gepleegd”, aangezien door het ten processe overgelegde extract-vonnissen bewezen is dat de beklaagde, bij vonnis van den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement van 21 Juli 1905, veroordeeld is wegens eerste desertie;

Overwegende dat de Krijgsraad terecht heeft uitgesproken de ontzegging aan den beklaagde voor den tijd van vijf jaren van het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen, daar de door den beklaagde gepleegde feiten van dien aard zijn dat hij ter zake daarvan ongeschikt is om in den militairen stand te blijven;

Overwegende echter dat de door den Krijgsraad aan den beklaagde opgelegde militaire gevangenisstraf voor den tijd van één jaar is te zwaar wanneer men in aanmerking neemt den jeugdigen leeftijd van den beklaagde, op 19 Juli van dit jaar pas zeventien jaren oud geworden, en de omstandigheid dat een gedeelte van de waarde van den door hem ontvreemden degen op zijn verzoek door zijnen vader is vergoed en de door hem ontvreemde kepi, tuniek en pantalon door hem zijn teruggegeven;

Gezien de bij het vonnis aangehaalde wetsartikelen, met bijvoeging van artikel 136 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Verbetert het vonnis, door den Krijgsraad in het Tweede Militaire

Arrondissement, standplaats 's-Hertogenbosch, 24 October 1905 in de zaak tegen beklaagde geweest, alleen wat betreft de qualificatie, door den Krijgsraad gegeven aan de feiten, door den beklaagde gepleegd, en den duur van de aan den beklaagde opgelegde militaire gevangenisstraf;

Verklaart den beklaagde schuldig aan twee misdrijven van tweede desertie in tijd van vrede door een militair, door zonder verlof langer dan twee dagen afwezig te zijn van zijn korps en garnizoen, zonder de reden van zijne afwezigheid ten genoegen des rechters te kunnen bewijzen, gepaard gaande met ontvreemding van eens anders goed uit de kazerne en gevolgd door arrestatie zulks na vroegere veroordeeling wegens eerste desertie; (1)

Veroordeelt den beklaagde deswege tot eene militaire gevangenisstraf voor den tijd van zes maanden;

Houdt overigens het vonnis in stand, onder andere wat betreft de ontzeggung aan den beklaagde voor den tijd van vijf jaren van het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerd te dienen en de bepaling dat de tijd, door den veroordeelde sedert 5 October 1905 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde militaire gevangenisstraf in mindering zal worden gebracht;

Bepaalt dat de kosten van het hooger beroep zullen worden gedragen door den Staat;

Ontzegt allen anderen eisch.

Krijgsraad

in het 3de Militaire Arrondissement, standplaats Arnhem.

Vonnis van 28 September 1906.

Geaprobeerd door het Hoog Militair Gerechtshof bij dispositie van 5 October 1906.

President: Majoor B. J. LAND.

Leden: Kapiteins C. F. J. DE THOUARS en K. L. L. H. VAN NISTELROOY,
Luitenants M. W. VIEWEG, Jhr. J. G. L. CALKOEN, A. J. D. DE WINTER
en Jhr. J. H. REPELAER VAN DRIEL.

Auditeur-Militair: Mr. W. C. SCHEIDIUS.

Een aan een militair gegeven order om ten bureele van zijn chef te komen om te worden gehoord over een te zijnen laste ingebracht rapport, is een dienstbevel. Niet-voldoening aan dat bevel is strafbaar krachtens art. 95 C. W. L.

Conclusie van eisch.

Post alia:

Overwegende dat voor schuldigverklaring aan het misdrijf, voorzien bij

(1) Wij houden het nog altijd voor onjuist, dat deze beklaagde alleen op grond van art. 152 C. W. L. is veroordeeld en niet ook wegens diefstal. De vermelding van den diefstal in art. 152 C. W. L. is o. i. uitsluitend bedoeld als verzwarende omstandigheid der desertie, doch behoort bovendien afzonderlijk te worden berecht en gestraft. Zie het opstel in Tijdschr. v. Strafr. XV, blz. 260. (Red. M. R. T.)

artikel 95 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, gevorderd wordt, dat een gegeven order betrekking heeft tot den eigentlichen *dienst* en niet elke opzettelijke ongehoorzaamheid den dader doet vallen in de termen van dit artikel, doch alleen het niet-nakomen van zoodanige bevelen, die dadelijke *dienstverrigtingen* ten grondslag hebben, wier stipte naleving door het algemeen belang wordt vereischt;

Overwegende dat daaronder niet gerekend worden kan een order om op het bureau bij zijnen chef te verschijnen ten einde te worden gehoord en zich te verantwoorden over eene ten zijnen laste ingediend rapport;

Overwegende dat gerequireerde zich alzoo niet schuldig maakte aan *dienstweigering* in den zin der wet, doch slechts aan eene *krijgstuchtelijke overtreding*, waarvan de bestraffing niet behoort tot de competentie van den Krijgsraad en behoort te worden overgelaten aan den chef van den gerequireerde;

Gezien artikel 181 der Rechtspleging bij de Landmacht;

heeft de eer te requireeren en te concludereen dat de Krijgsraad verklare wel wettig bewezen dat de gerequireerde heeft gepleegd het feit aan hem ten laste gelegd, doch verklare dat dit feit niet daarstelt het misdrijf van *dienstweigering*, den gerequireerde *vrijspreke* van de beschuldiging van *dienstweigering* en de zaak verwijze naar den chef van den gerequireerde, de proceskosten te dragen door den Staat.

DE KRIJGSRAAD IN HET DERDE MILITAIRE ARRONDISSEMENT, STANDPLAATS ARNHEM,

Overwegende dat de gerequireerde, oud 32 jaren, geboren te Rotterdam, geëmployeerde 3de klasse (ziekenoppasser) bij de Militaire Hospitalen, is beschuldigd:

dat hij, als ziekenoppasser geëmployeerd in het Militaire Hospitaal te Arnhem, in den voormiddag van 3 September 1906, omstreeks half twaalf, in het Militair Hospitaal te Arnhem, ten einde zich te verantwoorden omtrent het rapport van den ziekenopzichter, sergeant P., dat hij op 1 September te voren had toegelaten dat op de zaal, waar hij toezicht had, door een verpleegde een pijp tabak werd gerookt — door den sergeant-majoor-schrijver D. geroepen wordende om op het bureau bij den chef van het Militair Hospitaal te komen, gezegd heeft: „dat doe ik niet”; dat toen hij hem nogmaals riep om daar te komen, hij wederom gezegd heeft: „dat doe ik niet”; en dat, toen hij daarna bepaald hem gelastte om daarheen te gaan, hij nogmaals gezegd heeft: „dat doe ik niet”;

Overwegende dat de gerequireerde zulks heeft bekend en te zijner verontschuldiging heeft aangevoerd, dat hij het in opgewondenheid heeft gedaan; dat hem reeds 's morgens door den administrateur was gezegd, daarvoor op het rapport te zullen moeten komen; dat hij dacht er niets van zoude komen daar het maar een kleinigheid was en alstoen daarover aan het soezen is geraakt en opgewonden is geworden omdat er rapport van gemaakt was, doch erg berouw heeft het gedaan te hebben;

Overwegende dat de sergeant-ziekenopzichter in het Militair Hospitaal te Arnhem, J. H. P., als getuige onder eede heeft verklaard, dat hij, op 1 September j.l. ziende, dat op de zaal in het hospitaal, waar gerequireerde het opzicht had, de verpleegde v. d. B. een pijp tabak zat te rooken, hetgeen verboden is, hij den gerequireerde hierover eene bemerking heeft gemaakt en hem gezegd, dit niet te mogen toelaten; dat gerequireerde

niets heeft geantwoord; dat getuige het dienzelfden dag mondeling aan den administrateur heeft medegeedeeld en den volgenden morgen daarvan een schriftelijk rapport heeft ingediend; dat getuige niets geen klagen over gerequireerde heeft; dat deze zeer gewillig is en nooit tegenspreekt;

Overwegende dat de sergeant-majoor-schrijver in het Militair Hospitaal te Arnhem, T. J. N. D. als getuige onder eede heeft verklaard, dat, toen hij op 3 September j.l., omstreeks half twaalf des voormiddags, op het bureau van den administrateur in het Militair Hospitaal alhier kwam, zich aldaar de chef van het Hospitaal, de overste K. bevond en deze hem zeide, om den ziekenoppasser, den gerequireerde, te roepen, om op het bureau te komen; dat getuige wel wist, dat er een rapport over dezen was ingekomen, maar toen niet wist waarover; dat getuige toen naar de zaal is gegaan waar gerequireerde toezicht had en tot hem heeft gezegd: „je moet even op het bureau komen” en deze hierop antwoordde: „dat doe ik niet”; dat het getuige wel voorkwam, dat hij wat opgewonden was; dat getuige hem even daarna nogmaals heeft gezegd: „je moet even op het bureau komen bij den chef”, en hij hierop wederom antwoordde: „dat doe ik niet voor die flauwe kul”; dat het getuige is opgevallen, dat gerequireerde wat bleek zag; dat getuige zich toen heeft verwijderd en, in den gang den onderadjutant-administrateur ontmoetende, dezen heeft medegeedeeld, dat hij den gerequireerde tweemaal had aangeropen om op het bureau te komen, doch deze telkens had gezegd: „het niet te willen doen”; dat de administrateur hem, getuige, toen heeft gezegd om terug te gaan en gerequireerde bepaald te gelasten om op het bureau te komen; dat getuige toen weder naar gerequireerde is toegegaan en tot hem heeft gezegd: „ik gelast je om op het bureau te komen” en deze daarop weder antwoordde: „ik doe het niet”; dat getuige toen naar het bureau is gegaan en het voorgevallene aan den chef heeft gerapporteerd; dat de chef alstoen het bureau heeft verlaten en getuige nog tot 12 uur op het bureau is gebleven en gerequireerde toen aldaar nog niet was verschenen; dat gerequireerde ongeveer twee maanden bij getuige op het magazijn heeft gewerkt, altijd zeer gewillig was en nooit tegenspraak als men hem eene bemerking maakte en zijn werk altijd goed deed;

Overwegende dat door de bekentenis van den gerequireerde in verband met de beëdigde verklaring van den getuige D., wettig en overtuigend is bewezen, dat de gerequireerde zich schuldig maakte aan het feit hem ten laste gelegd;

Overwegende dat het moeten verschijnen van een militair voor zijnen chef ten einde zich te verantwoorden over een tegen hem ingebragt rapport is eene dienstverrigting en alzoo de gerequireerde zich schuldig maakte aan: *het uitdrukkelijk weigeren om te voldoen aan de order van dengene die boven hem gesteld is, tot eene dienstverrigting, in tijd van vrede;*

Gezien de artikelen 95, tweede gedeelte, van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 19 en 7 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad n°. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad n°. 64) en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht;

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, dat de gerequireerde als ziekenoppasser geëmployeerd in het Militair Hospitaal te Arnhem, in den voormiddag van 3 September 1906 omstreeks half twaalf voormiddags in het Militair Hospitaal te Arnhem — ten einde zich te verantwoorden omtrent het rapport van den ziekenopzichter, sergeant P., dat hij op 1 September te voren had toegelaten dat op de zaal, waar hij toezicht had, door een verpleegde een pijp tabak werd gerookt — door den sergeant-majoor-schrijver

D. geroepen wordende om op het bureau bij den chef van het Militair Hospitaal te komen, heeft gezegd: „dat doe ik niet”; dat toen hij hem nogmaals riep om aldaar te komen, hij wederom heeft gezegd: „dat doe ik niet” en dat toen hij hem daarna bepaald gelastte om daarheen te gaan, hij nogmaals heeft gezegd: „dat doe ik niet”;

Verklaart den gerequireerde *schuldig aan het uitdrukkelijk weigeren om te voldoen aan de order van dengene die boven hem gesteld is, tot eene dienstverrichting, in tijd van vrede;*

Veroordeelt hem tot eene *militaire gevangenisstraf van veertien dagen* en in de proceskosten.

Krijgsraad

in het 3de Militaire Arrondissement, standplaats Arnhem.

Dispositie van 27 October 1906.

President: Luitenant-Kolonel F. E. H. LIEBERT.

Leden: Majoor P. D. BUIZE, Kapiteins G. W. MOSSEL, C. F. J. DE THOUARS, C. E. BAUD, Jhr. R. J. RUTGERS VAN ROZENBURG en W. ABRESCH.

Voor de behandeling van deze klacht schijnt de krijgsraad met opzicht tot den strafoplegger te zijn samengesteld met inachtneming van het beginsel an art. 39 R. L.

De Krijgsraad heeft een reclamant, die zich ingevolge art. 16 R. L. in arrest bevond, daaruit ontslagen.

Art. 52 van het Reglement op den Inwendigen Dienst der Infanterie schrijft voor, dat in elke soldatenkamer één soldaat als kamerwacht moet worden aangewezen. Bij deze aanwijzing behoeft geen verschil te worden gemaakt tusschen Zon- en werkdagen. Ook doet niet ter zake de omstandigheid dat de aangewezen soldaten met politiekamer zijn gestraft.

In casu wordt beslist dat met dit artikel niet in strijd is gehandeld terwijl een beroep op een corvée-rooster wordt afgewezen omdat die rooster niet behoorlijk was opgemaakt en geparafeerd. De aan klager opgelegde straf wordt geroyeerd.

DE KRIJGSRAAD IN HET DERDE MILITAIRE ARRONDISSEMENT, STANDPLAATS ARNHEM,

Gezien de stukken van den processe;

Gehoord den reclamant en den strafoplegger;

Gehoord het advies van den Auditeur-Militair, mondeling uitgebracht, strekkende tot gegrondverklaring der reclame, met last tot royement der straf en der strafreden;

Overwegende dat reclamant, *oud 19 jaren, geboren te Utrecht, sergeant bij het 11de Regiment Infanterie, in garnizoen te Ede*, blijkens zijn opgave en blijkens het extract-strafregister op 5 September 1906 door zijn compagniescommandant is gestraft met 4 dagen politiekamer om deze reden:

als sergeant van de week eigendunkelijk twee soldaten, die gestraft waren met politiekamer, te commandeeren voor kamerwacht;

dat hij op 8 September 1906, dus tijdig, heeft verzocht dat zijn zaak door een krijgsraad worde onderzocht, welk verzoek, blijkens zijne opgave voor den Krijgsraad gedaan, zoowel de straf als de strafreden betreft; dat hij na het ondergaan van zijne krijgstucltelijke straf blijkens ambtsberigt van den bataillonscommandant, arrest in het kwartier houdt, tot zijn ontslag daaruit door den Krijgsraad op 6 October 1906;

Overwegende dat reclamant in hoofdzaak tot toelichting zijner reclame heeft opgegeven, dat sergeant v. S. op Zaterdag 1 September 1906 twee milicien-soldaten voor kamerwacht op 2 September 1906 heeft aangewezen, v. d. B. en G.; dat hij dit briefje later heeft verscheurd; dat reclamant 's avonds de week van hem heeft overgenomen, daar sergeant v. S. met permissie ging en alnog de twee milicien-soldaten P. B. en H. J. B. voor kamerwacht op 2 September 1906 heeft aangewezen; dat al deze vier milicien-soldaten met politiekamer gestraft waren; dat hij heeft nagegaan wie het eerst in aanmerking kwamen; dat hij de corvéeën zoo pleegt te commandeeren, dat diegene invalt, die van soortgelijke corvéeën het langst is vrijgesteld geweest; dat P. B. nog nimmer dienst als kamerwacht had gedaan sinds zijne africhting einde Juni; dat de corvée-rooster, dien hij ten processe heeft overgelegd, niet in orde is; dat de paraphen van den officier van de week ontbreken; dat in September ingeschreven staan, die reeds op 31 Augustus milicien-korporaal waren; dat P. B. volgens den rooster negenmaal in Augustus corvée heeft gedaan, terwijl hij die maand bij-kok onderofficieren is geweest; dat hij den kapitein niet bepaald heeft medegedeeld, dat hij slechts twee der milicien-soldaten had gecommandeerd; dat anderzijds de kapitein hem ook niet de namen heeft medegedeeld van diegenen, die reclamant ten onrechte zoude hebben gecommandeerd; dat hij dacht dat de kapitein dat wist; dat hem de strafreden nimmer is medegedeeld; dat hij die voor het eerst in den Krijgsraad op 6 October 1906 heeft vernomen; dat hij bij zijn verhoor op 5 September te 6 uur v. m. zeer kalm was; dat de kapitein toen zeide: „je hebt den dienst overgekregen „en toen waren de corvéeën al uitgemaakt; waarom heb je toen nog twee „mensen kamerwacht gemaakt? Twee mensen zijn voldoende“; dat reclamant antwoordde, dat hiervoor geen vaste regel bestaat; dat hij rechtens vier kamerwachters heeft aangewezen; dat hij op de vraag van den kapitein waarom hij politiekamer-arrestanten had aangewezen, geantwoord heeft zoo goed mogelijk volgens den corvée-rooster te zijn te werk gegaan; dat hij op de bemerking van den kapitein dat hij daarvoor geen arrestanten had mogen nemen, antwoordde, dat anderen dan tevens vrij waren;

Overwegende dat de strafoplegger heeft verklaard, dat hem op 3 September 1906 is gebleken, dat reclamant op 1 September 1906 soldaten had gecommandeerd voor kamerwacht op 2 September 1906, die gestraft waren met politiekamer; dat hij de zaak dien dag en den volgenden dag onderzocht heeft en hem toen uit den corvée-rooster, thans ten processe aanwezig, is gebleken, dat twee der aangewezenen niet het eerst aan de beurt waren; dat hij bij het opleggen der straf in de meening verkeerde, dat reclamant alle vier milicien-soldaten, die als kamerwacht op 2 September 1906 hadden dienst gedaan, had gecommandeerd en voor het eerst in den Krijgsraad vernam, dat reclamant beweert, dat hij slechts twee van de vier had gecommandeerd; dat de milicien-soldaat v. d. B. een der ten onrechte gecommandeerden was; dat hij reclamant te voren heeft gevraagd, waarom hij vier soldaten had gecommandeerd die politiekamer hadden; dat reclamant,

die vreeselijk zenuwachtig was, hierop niets antwoordde; dat hij op 5 September 1906 aan reclamant de feiten heeft medegedeeld, op grond waarvan hij gestraft was en den sergeant-fourier P., dienstdoend sergeant-majoor-instructeur, op 6 September 1906 bevolen heeft aan reclamant zijn straf mede te deelen; dat hij den ten processe aanwezigen corvée-rooster als volkomen juist beschouwde en in zijne overtuiging gesterkt werd door de verklaring van reclamant bij het onderzoek, dat hij het gedaan had om hen in vrijheid te stellen; dat hem bovendien bekend was, dat reclamant wel wat familiaar met zijn minderen omging;

Overwegende dat de navolgende getuigen, allen tijdens het gebeurde in garnizoen te Ede, onder eede hebben verklaard:

1°. C. H. v. S., sergeant: dat hij Zaterdagmiddag 1 September 1906 met permissie is gegaan; dat hij aan reclamant heeft gezocht den dienst van hem over te nemen, hetgeen deze op zich nam; dat getuige niet den dienst voor 2 September 1906 heeft uitgemaakt en geen kamerwachten voor dien dag heeft aangewezen; dat hij aan reclamant wel heeft gevraagd of hij, getuige, den dienst voor Zondag zou uitmaken, maar dat de ander zeide, het zelf wel te zullen doen;

2°. H. J. G., milicien-soldaat: dat hij op 2 September 1906 kamerwacht is geweest; dat hij met de getuigen H. J. B., P. B. en v. d. B., daarvoor op Zaterdagavond 1 September 1906 door reclamant is aangewezen; dat zij allen met politiekamer waren gestraft; dat hij tot 31 Augustus 1906 bij de opleiding was geweest en nog geen kazerne-corvée had gehad; dat hij niet weet, dat de kamerwachten onregelmatig werden aangewezen;

3°. W. v. d. B., milicien-soldaat: als de vorige getuige, behalve dat hij verklaart dat de aanwijzing door reclamant op Zondagochtend geschied is; dat het zoowat zijn beurt was om kamerwacht te zijn; dat hij aleens kamerwacht was geweest, maar in lang niet was aangewezen;

4°. H. J. B., milicien-soldaat: als de tweede getuige, onder bijvoeging dat het hem volstrekt niet bevreemde dat zij werden aangewezen; dat het hem niet bekend is, dat de kamerwachten niet volgens toerbeurt werden aangewezen en hij ook nimmer over onregelmatigheid in zooverre heeft hooren klagen;

5°. P. B., milicien-soldaat: als de derde getuige, onder bijvoeging dat hij bij-kok in de onderofficieren-keuken was geweest sinds 28 Juli tot einde Augustus en nog geen dienst als kamerwacht had gedaan; en

6°. K. P., sergeant-fourier: dat de in rechten aanwezige corvée-rooster den strafoplegger bij het onderzoek gediend heeft; dat hij nooit klachten over onregelmatigheid omtrent het aanwijzen van kamerwachten heeft vernomen; dat reclamant Dinsdag- of Woensdagmorgen, 4 of 5 September, vóór het uitrukken bij den strafoplegger op het bureau is geweest; dat deze aan reclamant vroeg waarom hij dat gedaan had, en reclamant antwoordde: „om de menschen zooveel mogelijk in vrijheid te stellen”; dat de strafoplegger nog opmerkte, hoe hij er bij kwam kamerwachten aan te stellen wanneer er al twee waren aangewezen; dat reclamant vóór getuige wegging; dat de strafoplegger reclamant in zijne tegenwoordigheid niet heeft medegedeeld dat hij gestraft was; dat de strafoplegger aan getuige na reclamant's vertrek mededeelde hem op te schrijven voor 4 dagen politiekamer met de mutatie van het strafregister; dat de strafoplegger niet de namen der twee soldaten in zijne tegenwoordigheid genoemd heeft; dat getuige aan reclamant de straf heeft medegedeeld, niet de strafreden; dat hij eenig bevel daartoe niet heeft ontvangen;

Overwegende dat de Krijgsraad van oordeel is, dat uit het gehouden

onderzoek niet is gebleken, dat reclamant eenigszins in zijn plicht is te kort geschoten; dat art. 52 van het Reglement op den Inwendigen Dienst der Infanterie 1903 stellig voorschrijft, dat in elke soldatenkamer dagelijks door den sergeant van de week één soldaat als kamerwacht wordt aangewezen, zoodat reclamant terecht heeft geoordeeld, dat twee kamerwachten voor den dienst in de vier soldatenkamers op 2 September 1906 niet voldoende waren; dat de omstandigheid dat 2 September 1906 op een Zondag viel van geen belang is, daar het Reglement niet onderscheidt tusschen Zon- en werkdagen; dat het evenmin ter zake doet, dat de aangewezenen met politiekamer gestraft waren, daar ook deze omstandigheid bij de beslissing wie moet worden aangewezen, onverschillig is; dat de aanwijzing, volgens gemeld artikel, in dier voege moet geschieden, dat ieder dienstdoend soldaat zooveel mogelijk zijn beurt krijgt; dat de Krijgsraad niet uit het onderzoek der zaak de wetenschap heeft verkregen, dat reclamant door de aanwijzing zooals hij gedaan heeft — aangenomen zelfs dat hij alle vier soldaten, H. J. B., P. B., v. d. B. en G., heeft aangewezen — in strijd met het hier bepaalde gehandeld heeft; noch dat hij, zooals de strafreden stelt, eigendunkelijk twee soldaten heeft aangewezen; dat de strafoplegger zich, wat de aanwijzing door reclamant van den miliciens v. d. B. betreft, op den corvée-rooster heeft beroepen, doch dat den Krijgsraad is gebleken, dat aan dezen corvée-rooster alle waarde moet worden ontzegd; dat daarin geen paraaf van den luitenant van de week voorkomt, ongeacht het bepaalde in art. 92 laatste zinsnede van het reglement; dat G. en P. B. daarin wel als voor corvéeën in Augustus aangewezen staan, hoewel eerstgenoemde tot 31 Augustus bij de opleiding en laatstgenoemde tot einde Augustus bij-kok onderofficieren is geweest en geen van beiden vóór 2 September kamerwacht is geweest; dat, indien de strafoplegger aan reclamant de strafreden had medegedeeld — welke mededeeling *niet* is geschied — hem de namen van de, naar het oordeel van den strafoplegger ten onrechte voor kamerwacht aangewezen soldaten had genoemd en deze soldaten bevorens had gehoord, wellicht dadelijk zou zijn gebleken dat het niet veilig was op den corvée-rooster alleen af te gaan;

Beschikkende krachtens de artikelen 15—17 der Rechtspleging bij de Landmacht;

Verklaart de reclame gegrond,

Gelast het roeyement van de straf en de strafreden.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Dispositie van 11 December 1906.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. BARON VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ,
R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en H. M.
ENGELHARD.

Aan een militair was eene disciplinaire straf opgelegd wegens feiten, die volgens het proces-verbaal der Rijksveldwacht strafbaar zouden zijn ingevolge

de bepalingen van de artt. 426, 266 en 267 Wetboek van Strafrecht. De gestrafte had zich daarover bij den Krijgsraad beklaagd, welk college de klacht ongegrond had verklaard.

Het Hof vernietigt deze dispositie uit overweging dat krijgstucltelijke afdoening ongeoorloofd was waar het feiten betreft, waarvan de door de wet ingestelde rechter behoort kennis te nemen. Het stelt de stukken in handen van den auditeur-militair ten einde daarmee te handelen volgens de wet.

Gezien de dispositie den 22sten November 1906 genomen door den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, ter hoofdplaats Arnhem, op de klacht van den milicien-soldaat bij het 11de Regiment Infanterie, in garnizoen te Ede, over de straf van veertien dagen politiekamer, hem den 3^{den} November 1906 opgelegd door zijn compagniescommandant, den Eerste-Luitenant D., wegens: „het in dronkenschap plegen van ongeregeldheden „op straat, het niet naar behooren opvolgen van door de politie gegeven „aanmaningen om hiermede op te houden, waardoor de openbare orde werd „verstoord (eerste dronkenschap)”, bij welke dispositie de klacht is verklaard ongegrond en de opgelegde straf gehandhaafd, van welke dispositie de klager zich heeft voorzien in hooger beroep;

Gelet op de memorie van grieven door appellant ingediend;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal strekkende tot bevestiging der dispositie;

Overwegende dat uit de stukken blijkt dat de straf, waartegen het beklag is gericht, is opgelegd naar aanleiding van een proces-verbaal op den ambts-eed opgemaakt door J. R. M., brigadier-titulair der Rijksveldwacht, en M. v. E., gemeente- en onbezoldigd Rijksveldwachter te Ede, waarbij deze beambten vermelden, dat appellant op den 1sten November 1906 te Ede door hen is waargenomen terwijl hij op den openbaren weg in staat van dronkenschap verkeerde en door zingen, schreeuwen en vloeken de openbare orde verstoorde en dat daardoor een volksoploop ontstond; dat hij door zijne kameraden naar de kazerne werd begeleid en tot hen — beambten — die hem volgden, de woorden richtte: „Jullie kunnen mij de klooten kussen, „ploerten dat je bent!”;

Overwegende dat deze in dat proces-verbaal vermelde feiten zijn strafbaar krachtens de artikelen 426, 266 en 267 van het Wetboek van Strafrecht en derhalve daarover door een krijgsraad moet worden uitspraak gedaan; dat wel in het eerstvermelde feit ook handelingen zijn begrepen waartegen is voorzien bij artikel 20 van het Reglement van Krijgstucht voor het Krijgsvolk te Lande maar dat daarin geen voldoende grond is gelegen om door krijgstucltelijke afdoening de behandeling der aanklacht, gelijk die bij het proces-verbaal is omschreven, door den bij de wet geroepen rechter te doen achterwege blijven;

Gezien de artikelen 11 en 12 der Rechtspleging bij de Landmacht en 55 van 's Hofs Provisioneele Instructie;

Doet te niet de door den compagniescommandant, Eerste-Luitenant D. als voormeld aan appellant opgelegde krijgstucltelijke straf, waartegen het beklag gericht is;

Gelast dat die in klagers strafregister zal worden doorgehaald;

Stelt de stukken deze zaak betreffende in handen van den Auditeur-Militair in het Derde Militaire Arrondissement te Arnhem, ten einde daarmee te handelen volgens de wet.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 21 December 1906.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. Baron van ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ,
R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en H. M.
ENGELHARD.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Verdediger: Mr. J. HAMBURGER A.DZN.

Uit het vrijsprekend vonnis van den Krijgsraad blijkt niet de grond waarop de vrijspraak berust, zoodat het, als niet voldoende met redenen omkleed, moet worden vernietigd.

Het Hof doet recht op eene telastelegging waaruit niet blijkt, waar het strafbaar feit is gepleegd.

Een landweerplichtige had niet voldaan aan eene te zijnen aanzien gedane oproeping in werkelijken dienst. Hij was dus schuldig aan desertie.

Als reden zijner afwezigheid werd aangevoerd dat hij verlof had om in het buitenland verblijf te houden; dat hij meende vrij te zijn van opkomst onder de wapenen; dat hij voor priester studeert in een Belgisch klooster; dat hij ontheffing van werkelijken dienst had gevraagd doch geen antwoord had bekomen op dat request en meende dat alles in orde was.

Te dezen opzichte bleek, dat geen vrijstelling van opkomst onder de wapenen was verleend; dat het request om vrijstelling van opkomst voor herhalingsoefeningen niet in overeenstemming met de bestaande voorschriften was ingericht; dat deze beslissing hem niet kon worden medegedeeld, aangezien zijn adres bij den burgemeester niet, zooals behoorde, bekend was. Beklaagde had zich moeten vergewissen dat inderdaad alles in orde was. Door dit niet te doen heeft hij zelf de schuld van het gebeurde. De reden zijner afwezigheid is dus niet ten genoegen des rechters bewezen geworden.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof
tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij Resolutie van den 26sten October 1906 geautoriseerd aan den Hove te provoceren van het vonnis door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, standplaats 's-Hertogenbosch, den 19^{den} October 1906 gewezen in de zaak tegen N. N., oud 31 jaar, geboren te Zeeland, landweerplichtige bij het 44ste bataillon Landweer-Infanterie, gerequireerde in persoon, die bij gemeld vonnis, met aanhaling van de artikelen 21 van de Landweerwet en 181 der Rechtspleging bij de Landmacht, is vrijgesproken van de beschuldiging dat hij als landweerplichtig verloganger van het 44ste bataillon Landweer-Infanterie, niet heeft voldaan aan eene te zijnen aanzien gedane oproeping in werkelijken dienst, gegrond op de bepaling van artikel 11 der Landweerwet, tegen 25 Juni 1906, de kosten ten laste van den Staat,

Welke Advocaat-Fiscaal met betoog:

dat hij zich met die vrijspraak niet vereenigen kan;

dat toch, waar beklagde als verloganger van de landweer, niet voldeed aan eene oproeping voor den werkelijken dienst en tot zijne

afvoering als deserteur door den Minister van Oorlog de last werd verstrekt, hij, beklaagde, als deserteur vervolgd en veroordeeld had moeten zijn;

dat echter, uit het ten deze gehouden onderzoek ook gebleken is dat dat verzuim van op te komen onder voor beklaagde zeer verzachtende omstandigheden is begaan;

verzocht en bij Resolutie van den 9^{den} November 1906 verkregen hebbende 's Hofs mandament van appèl, ten dage in rechten beteekend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot nullité van het vonnis en dat de gedaagde alsnog, met aanhaling der artikelen 3 der Wet van 24 Juni 1901 (Staatsblad n°. 159), 11, 21 en 36 der Landweeerwet, 134 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 159 van dat Wetboek, zooals het is gewijzigd bij de Wet van 14 Februari 1887 (Staatsblad n°. 35), 10 en 19 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad n°. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad n°. 64), 91 van het Wetboek van Strafrecht en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, zal worden schuldig verklaard aan eerste deserte in tijd van vrede, gepleegd door een soldaat, door, als verlofganger der Landweeer, niet te voldoen aan eene oproeping voor den werkelijken dienst en deswege veroordeeld tot drie dagen militaire detentie en verdere veroordeeling van den gedaagde in de kosten en misen der Justitie en die van den processe in ersten aanleg en in appèl gevallen, desnoods ter taxatie en moderatie van den Hove, of tot zoodanige andere straf als het Hof in goede Justitie verstaan zal te behooren, — alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ambtshalve, ter eenre,

en

genoemden N. N., gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde.

HET HOF,

Gehoord de pleidooien;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat beklaagde voor den Krijgsraad heeft terechtgestaan, beschuldigd:

dat hij als landweerplichtig verlofganger van het 44ste bataillon Landweeer-Infanterie niet heeft voldaan aan eene te zijnen aanzien gedane oproeping in werkelijken dienst, gegrond op de bepaling van artikel 11 der Landweeerwet, tegen 25 Juni 1906;

Overwegende dat de Krijgsraad, na eerst te hebben overwogen dat het den beklaagde ten laste gelegde feit wel wettig doch niet overtuigend bewezen is, en hij daarvan behoort te worden vrijgesproken, daarna in een onderzoek treedt naar de door hem opgegeven redenen zijner afwezigheid en die voldoende acht om die afwezigheid aan te merken als niet strafbaar;

dat derhalve niet blijkt op welken grond de vrijspraak van beklaagde berust en het vonnis, als niet voldoende gemotiveerd, behoort te worden vernietigd;

Overwegende dat, hoewel bij de telastelegging niet is aangegeven, waar beklaagde het hem ten laste gelegde feit heeft gepleegd, niettemin kan worden aangenomen dat hij, door de hem vertoonde openbare kennisgeving van 5 Mei 1906, waarin als plaats van opkomst is vermeld de Citadelpkazerne te 's Hertogenbosch, daaromtrent is ingelicht, zoodat hij in zijne verdediging niet is benadeeld;

Overwegende dat beklagde heeft bekend niet te hebben voldaan aan de voormelde te zijnen aanzien gedane oproeping en daarbij heeft opgegeven:

dat hij niet wist dat hij op moest komen; dat hij in 1904 toestemming heeft gekregen om voor twee jaar naar België te gaan; dat op die toestemming ook stond dat hij ontheven was van inspectie maken en naar hij meent, ook van werkelijken dienst; dat hij meende dat hij ook vrij was van opkomst voor de landweer; dat, zoo hij geweten had, dat hij in Juni 1906 op moest komen, hij niet in verzuim was gebleven; dat hij in het geheel geen kennis heeft gekregen; dat hij studeert in het klooster der Salesianen te Hechtel in Belgisch Limburg voor Katholiek priester; dat hij daar in 1904 is gekomen; dat hij zich vrijwillig heeft gemeld, nadat hij den hem ten processe overgelegden brief van den Burgemeester van Zeeland had ontvangen, dat hij in begin April 1906 wederom ontheffing van den werkelijken dienst heeft gevraagd aan den Burgemeester van Grave; dat de Burgemeester van Zeeland hem heeft geantwoord welken weg hij moest inslaan; dat hij dien weg heeft gevolgd; dat hij den Burgemeester van Grave heeft verzocht zijn request te steunen; dat hij niet weet of die Burgemeester dat request heeft verzonden; dat hij op zijn request geen antwoord heeft gekregen; dat hij dacht, geen antwoord krijgende, dat zijn verzoek toegestaan was;

Overwegende dat in de volgende ten processe overgelegde stukken staat vermeld:

1°. in het extract-stamboek:

dat de beklagde op den 1sten Augustus 1903 is overgenomen van het 6^{den} Regiment Infanterie, op dien datum is bestemd als dienstplichtige bij de Landweer en op den 1sten Augustus 1903 met groot verlof is gegaan; dat hij op den 29sten Augustus 1906 als deserteur is afgevoerd wegens het niet voldoen aan eene te zijnen aanzien gedane oproeping in werkelijken dienst;

2°. in het zakboekje van den beklagde:

dat, ingevolge machtiging van het Departement van Oorlog, de Luitenant-Kolonel Provinciaal-Adjutant in Noord-Brabant, tijdelijk belast met het bevel over een groep landweerdistricten, aan N. N., die behoort tot het 44ste Landweer-bataillon, op den 1sten Augustus 1903 tot nadere oproeping verlof heeft gegeven om zich te begeven naar Grave, provincie Noord-Brabant; dat de Burgemeester van Grave dien verlofpas op 12 December 1903 voor „gezien” heeft geteekend;

3°. in het afschrift van de openbare kennisgeving van den Burgemeester van Grave dd. 5 Mei 1906, welke openbare kennisgeving, blijkens daarop gestelde verklaring van dien Burgemeester, is geschied bij aanplakking ter plaatse als daartoe gebruikelijk is:

dat de dienstplichtige verlofgangers der Landweer, district n°. 44, behoorende o. a. tot de lichte 1903 der Infanterie, voor den tijd van zes dagen onder de wapenen worden geroepen en dat zij zich op den 25sten Juni 1906 moeten aanmelden aan de Citadel-karzerne te 's Hertogenbosch;

4°. in het afschrift van de missive van den Minister van Oorlog dd. 27 Augustus 1906, S. L. en V., VII^{de} Afdeling, n°. 317, gericht aan den Commandant aangewezen voor het bevel over de groep van landweerdistricten n°. 43 en 44:

dat voornoemde Commandant gemachtigd wordt den dienstplichtige N. N., voorkomende onder het volgnummer 4 van het verslag van voormelden Commandant dd. 6 Augustus 1906 wegens het niet voldoen aan de te zijnen aanzien gedane oproeping voor den werkelijken dienst, als

deserteur af te voeren, ten ware hij zich inmiddels, vóór of op den datum van ontvangst dezer missive, alsnog mocht hebben aangemeld ter vervulling van de op hem ingevolge artikel 11 der Landweeerwet rustende verplichting;

Overwegende dat onder eede is verklaard door H. J. H., oud 64 jaar, Luitenant-Kolonel, Commandant van het 44ste bataillon Landweeer-Infanterie, ter standplaats s' Hertogenbosch:

dat de beklagde zich den 3^{den} October 1906 vrijwillig bij hem heeft aangemeld; dat de toestand, waarin de beklagde zich ten aanzien van de Landweeerwet bevond, hem, getuige, heeft genoopt hem aan te raden zich ten spoedigste te melden; dat hij dit den beklagde heeft doen weten door middel van den Burgemeester van Zeeland;

Overwegende dat door beklagdes bekentenis, bevestigd door de verklaring van den genoemden getuige en door den inhoud der stukken hierboven vermeld, wettig en overtuigend is bewezen dat beklagde, als den 1sten Augustus 1903 bestemd voor den dienst voor de landweeer en sedert in het genot van groot verlof, niet heeft voldaan aan eene oproeping tot den werkelijken dienst, weshalve hij, krachtens artikel 36 der Landweeerwet, als deserteur moet worden behandeld en, ingevolge het bepaalde bij artikel 159 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, gelijk dat is gewijzigd bij de Wet van 14 Februari 1887 (Staatsblad no. 35), alleen te beslissen blijft of hij de reden zijner afwezigheid ten genoegen des rechters heeft kunnen bewijzen;

Overwegende ten aanzien van hetgeen door beklagde is aangevoerd om zijn niet-voldoen aan de oproeping tot den werkelijken dienst te rechtvaardigen:

dat uit de ten processe aanwezige bescheiden blijkt:

dat beklagde bij beschikking van den Commissaris der Koningin in Noord-Brabant van 27 Mei 1904 toestemming heeft verkregen om zich voor den tijd van twee achtereenvolgende jaren te begeven naar België met vrijstelling van de verplichting tot bijwonen van het in dien tijd te houden onderzoek maar niet van die tot het opkomen in werkelijken dienst en onder verplichting om te zorgen dat zijn adres bij den burgemeester zijner gemeente steeds bekend zij;

dat hij aan den Commissaris der Koningin in Noord-Brabant een verzoek heeft ingediend om weder voor twee jaren vergunning te bekomen tot verblijf in België, welk adres den 14^{den} April 1906 door den Commissaris der Koningin is toegezonden aan den burgemeester van Grave met verzoek beklagde mede te deelen dat, vermits hij ook verzocht vrijstelling van opkomst onder de wapenen voor herhalingsoefeningen, hij zich, overeenkomstig § 40 van de Landweeer-instructie I, tot den Minister van Oorlog moest wenden en dat — indien hij verkeerde in het geval van artikel 113, eerste zinsnede, der Militiewet 1901 — hij zich moest wenden tot Hare Majesteit de Koningin met een verzoek om ontheffing, onder overlegging van het vereischt bewijsstuk, afgegeven door een bisschop hier te lande;

dat dit schrijven door den burgemeester van Grave niet aan beklagde is medegedeeld omdat deze, zonder adres op te geven, naar het buitenland was vertrokken, maar dat die burgemeester daarvan kennis heeft gegeven aan den Overste van het Fransch missiehuis te Grave, waar beklagde vroeger gestudeerd had, en van dezen later bericht had ontvangen dat de Bisschop van 's Hertogenbosch zijne tusschenkomst niet kon verleenen, omdat beklagde reeds behoorde tot een buitenlandsche klooster-orde;

Overwegende dat uit een en ander wel volgt dat beklagde in de

meening kan hebben verkeerd dat hij het noodige had gedaan om ontheffing te verkrijgen van den dienst bij de Landweer maar hij daardoor niet ontheven was van de zorg om zich te vergewissen, of die ontheffing hem werkelijk verleend was, en dat, had hij daarnaar behoorlijk onderzocht, hem zou zijn gebleken, dat zulks het geval niet was;

dat derhalve de door beklagde opgegeven redenen zijn niet-opkomen in werkelijken dienst niet rechtvaardigen ofschoon daarin wel grond is te vinden om hem eene lichte straf op te leggen;

Gezien de artikelen 3 der Wet van 24 Juni 1901 (Staatsblad n°. 159), 11, 21 en 36 der Landweerwet, 134, 159 en 17 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, de Wet van 14 Februari 1887 (Staatsblad n°. 35), de artikelen 10 en 19 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad n°. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad n°. 64), 91 van het Wetboek van Strafrecht en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht;

Recht doende in hooger beroep, in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis den 19^{den} October 1906 door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, ter hoofdplaats 's-Hertogenbosch, tegen beklagde gewezen;

Verklaart N. N. schuldig aan: eerste desertie in tijd van vrede, gepleegd door een soldaat, door als verlofganger van de Landweer, niet te voldoen aan eene oproeping voor den werkelijken dienst, gevolgd door vrijwillige aanmelding doch niet binnen vier weken, misdrijf wat het misdadige betreft de meeste overeenkomst hebbende met eerste desertie in tijd van vrede, gepleegd door een soldaat, opgevolgd door arrestatie;

Veroordeelt hem te dier zake tot militaire detentie voor den tijd van drie dagen (1);

Verwijst hem in de kosten zoo in eersten aanleg als in hooger beroep gevallen.

Zeekrijgsraad aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Amsterdam.

Vonnis van 21 Februari 1907.

Geaprobeerd door het Hoog Militair Gerechtshof op 1 Maart 1907.

President: Kapitein ter Zee G. A. DE COCQ.

Leden: Officier van administratie 2de klasse J. R. J. DE RAADT, Luitenants ter Zee 2de klasse J. A. WICHERS HOETH, J. F. C. VAN SCHREVEN, J. C. JAGER, O. D. F. DE RIDDER en M. H. DE BEAUFORT.

Fiscaal: Officier van administratie 1ste klasse E. G. DE WIJS.

Raadsman: Mr. H. WESTERMAN Jr., Advocaat.

Het in arrest stellen van hen die zich op den openbaren weg in kenlijken staat van dronkenschap bevinden is ambtsplicht der politie. Zoodanige personen mogen zelfs, indien hun gedrag daartoe aanleiding geeft, in een arrestanten-lokaal worden opgesloten.

(1) Bij wege van gratie is de opgelegde detentiestraf, naar ons werd medegedeeld. in eene geldboete veranderd. (Red. M. R. T.)

Het zich tegen den arresteerenden politiebeampte verzetten is dus te qualificeeren als wederspanningheid.

Mishandeling van een politieambtenaar ter gelegenheid van de opsluiting in een arrestanten-lokaal heeft plaats terwijl die ambtenaar is in de rechtmatige uitoefening van zijne bediening.

Eisch en conclusie, den Zeekrijgsraad aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Amsterdam overgegeven door den fungeerenden Fiskaal, eischer ambtshalve, ter eenre, op en jegens X., gedaagde in voorschreven zaak, ter andere zijde.

De eischer ambtshalve draagt voor, dat de beklagde, oud enz. . . .

Overwegende dat de als bewezen aangenomen feiten behooren te worden gequalificeerd:

het sub 1°. ten laste gelegde als:

„Het zich in kenlijken staat van dronkenschap op den openbaren weg bevinden”, strafbaar gesteld bij art. 453 van het Wetboek van Strafrecht; dat toch de beslissing dat de Nieuwendijk te Amsterdam een openbare weg is, door den Krijgsraad uit eigen wetenschap mag worden gegeven;

het sub 2°. ten laste gelegde als:

„Wederspanningheid”, strafbaar gesteld bij art. 180 van het Wetboek van Strafrecht; en

het sub 3°. ten laste gelegde als:

„Mishandeling van een ambtenaar gedurende en ter zake van de rechtmatige uitoefening zijner bediening, terwijl tijdens het plegen van dat misdrijf nog geen vijf jaren zijn verlopen sedert de schuldige eene tegen hem wegens mishandeling uitgesproken gevangenisstraf heeft ondergaan”, strafbaar ingevolge art. 300 ^{j^{is}}. artt. 304 en 422 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende dat, wat betreft de wederspanningheid, nog valt op te merken:

dat volgens art. 180 van het Wetboek van Strafrecht, wordt geëischt, dat de ambtenaar zij in de rechtmatige uitoefening zijner bediening;

dat aan dezen eisch ook in casu is voldaan nu art. 41 van het Wetboek van Strafvordering aan elk dienaar der openbare macht den plicht oplegt bij ontdekking van een strafbaar feit op heeterdaad (in het onderhavige geval openbare dronkenschap) den verdachte aan te houden waarbij het er niets toe doet welke verdere, den arrestant onbekende bedoeling de arresteerende ambtenaar daarbij heeft, of hij n.l. van plan is zijn arrestant voor een officier of hulpofficier van Justitie te brengen, gelijk art. 41 voorschrijft, dan wel hem voor eigen veiligheid aan een politiebureau tijdelijk te doen opsluiten (verg. arresten van den Hoogen Raad van 24 Juni 1895, W. v. h. R. n°. 6697, en 24 Juni 1901, W. v. h. R. n°. 7627);

dat dezelfde vraag zich voordoet ten aanzien van het sub 3°. gequalificeerde misdrijf en hier meer bezwaren ontmoet omdat geen uitdrukkelijke **wetsbepaling** is aan te wijzen die den inspecteur van politie de bevoegdheid gaf om den wegens dronkenschap op het politiebureau gebrachten beklagde in een arrestantenlokaal op te sluiten;

dat op dit punt, zoowel in wetenschap als rechtspraak de meeningen sterk verdeeld zijn, al naarmate men zich ten aanzien der politioneele bevoegdheden stelt op het standpunt der z. g. rechtmatigheids- of der plichtmatigheidstheorie;

dat naar eischers meening echter de inspecteur B. was in de rechtmatige uitoefening van zijn ambt omdat het tot de algemeene taak der politie behoort preventief op te treden en personen die voor eigen of anders veiligheid gevaar opleveren, tijdelijk onschadelijk te maken, op welk beginsel ook rust het voorschrift vastgesteld bij art. 3 van het Koninklijk besluit van 11 November 1856 (Staatsblad n°. 114), houdende bepalingen omtrent den dienst der Rijksveldwachters en waarbij gezegd wordt dat de taak der Rijksveldwacht in het algemeen o. a. bestaat in:

„e. het in bewaring nemen van zwervende, *beschonkene* en verlaten personen”;

dat echter, voor het geval de Krijgsraad mocht aannemen, dat de inspecteur B. niet was in de rechtmatige uitoefening zijner bediening, dan toch in elk geval overblijft eenvoudige mishandeling;

Overwegende betreffende de recidive:

dat wel in art. 422 van het Wetboek van Strafrecht art. 304 niet wordt genoemd, maar dit ook niet noodig was, omdat in art. 304 slechts een bijzondere vorm van het in het wél genoemde art. 300 omschreven misdrijf is strafbaar gesteld, waarvan het eenige gevolg is dat de verhooging van een derde op het strafmaximum van art. 300 niet op het *verhoogd* maximum van art. 304 moet worden berekend (arrest Hooge Raad van 21 November 1904, W. v. h. R. n°. 8148);

Overwegende ten slotte betreffende de op te leggen straf:

dat beklagdes conduitebeoordeelingen over het algemeen niet ongunstig zijn, ofschoon hij bij herhaling, zoowel disciplinair als twee malen bij rechterlijk vonnis wegens mishandeling, wederspanningheid en gelijksoortige feiten is gestraft;

dat al wil eischer wel aannemen dat in dronkenschap gepleegde misdrijven wellicht een minder ernstig karakter dragen, omdat wel vaststaat dat in dien toestand de wilskracht en het denkvermogen altijd eenigermate verzwakt zijn, toch anderzijds deze beklagde, die bij ondervinding wist — gelijk hij ook in zijn verhoor heeft erkend — dat hij, dronken zijnde, bijzondere neiging tot handtastelijkheden krijgt, juist daarom ook bijzonder moest oppassen om niet dronken te worden;

dat bovendien verzet tegen het gezag, aan de handhaving waarvan ook de militair juist mede zijn reden van bestaan ontleent, in dezen daarom steeds meer strafwaardig zal zijn dan in den gewonen burger;

En vermits enz.

Memorie van Verdediging.

Edelachtbare Heeren!

De vraag die in deze zaak aan Uwen Raad ter beantwoording staat en die voor een groot deel de al of niet strafbaarheid van dezen dader beheerscht is deze: of de agenten van politie, die beklagde aanhielden, alsook de inspecteur van politie die gelastte hem in het arrestantenlokaal te brengen, waren: in de rechtmatige uitoefening hunner bediening.

Het zij mij vergund — ook in verband met hetgeen door den eischer ambtshalve hieromtrent op duidelijke wijze in zijn conclusie van eisch in het midden is gebracht — op het volgende te wijzen:

De voorstanders der legaliteits-theorie verkondigen in deze, dat een ambtenaar slechts dan gezegd kan worden in de rechtmatige uitoefening van zijne bediening te zijn, wanneer elk zijner handelingen afzonderlijk door

een bepaald wettelijk voorschrift kan worden goedge maakt (NOYON, ad art. 180).

De voorstanders der plichtmatigheidstheorie achten een ambtenaar ook dan in de rechtmatige uitoefening van zijne bediening wanneer de ambtenaar handelt volgens zijn plicht en zonder wetscheennis (NOYON, *ibid.*).

Nu kan betoogd worden en kan men de meening zijn toegedaan, dat in het onderhavige geval noch het een noch het ander hier het geval was.

Wat de legaliteitstheorie betreft, zou immers een bepaald wettelijk voorschrift moeten worden aangetoond, krachtens hetwelk zij gerechtigd waren te handelen, zooals zij deden.

Art. 41 van het Wetboek van Strafvordering zou het eenige wettelijk voorschrift zijn dat hier zou moeten gelden, doch het kan betwijfeld worden of dit voorschrift hier gelden mag.

Dit voorschrift rechtvaardigt immers alleen: aanhouding bij ontdekking op heeterdaad om den verdachte voor den officier of hulpofficier van Justitie te brengen.

Nu weten wij uit de eigen verklaringen der bedoelde agenten dat dit doel door hen *niet* beoogd werd, doch dat zij slechts beklaagde „voor zijn eigen veiligheid” naar het politiebureau wilden brengen. Nu is 't wel waar, dat de agenten eenmaal op het politiebureau gekomen en nadat door beklagde gansch andere dingen gedaan waren, proces-verbaal hebben opgemaakt voor de overtreding van art. 453 van het Wetboek van Strafrecht, van welke zij dan den beklagde op heeterdaad betrapten, maar dit neemt niet weg, dat dit niet de beweegreden was toen zij beklagde arresteerden (in zooverre dus ook een onjuist gekozen woord) en evenmin deden zij dit om beklagde voor den officier van Justitie te brengen.

Ware beklagde gewillig mede gegaan en hadde hij zich zijn roes uitgeslapen, dan ware hem 's morgens zijn naam gevraagd en hem uitgeleide gedaan, zonder eenig verder gevolg, zooals zoovele dergelijke gevallen in een groote stad.

Nu is 't, door beklagdes toedoen, anders geloopt, doch dit verandert niets aan het aanvankelijke doel, dat de agenten bij de aanhouding hadden.

Vandaar dat 't betwijfeld kan en mag worden of art. 41 van het Wetboek van Strafvordering hier ingeroepen kan worden.

Wat de plichtmatigheidstheorie betreft dient gevraagd te worden of het plicht van de agenten was met beklagde te handelen, zooals zij deden.

Op deze vraag kan 't evenzeer zijn dat men een ontkennend antwoord meent te moeten geven, naar gelang elk voorkomend geval zich voordoet. En nu dient er in een geval als het onze op gewezen te worden, dat, waar beklagde wel is waar dronken was, doch te zamen was en bleef met zijn kameraad, die zeer wel in staat was voor beklagdes veiligheid — zoo die al gevaar liep! — te zorgen, bezwaarlijk in dit geval de agenten een plicht vervulden die noodzakelijk was en hun geboden.

Overigens geloof ik, dat het aannemen van de plichtmatigheidstheorie vele gevaren oplevert, doordat men daarbij meer geneigd is de hand te houden boven het gezag dan gelijkelijk te letten op de belangen en rechten van het individu.

De arresten van den Hoogen Raad, door den eischer ambtshalve aangehaald, zijn ongetwijfeld belangrijk in deze zaak, doch daarnaast kunnen even zoovele van juist tegenovergestelde beslissingen gesteld worden. Ik wil slechts aanhalen Rechtbank Winschoten 4—9—'89 W. 5786 en ook verwijzen naar T. v. S. IV blz. 479 waar onder n°. 28 de redactie van het Tijdschrift de beslissing: dat politieagenten zijn in de rechtmatige uitoefening van

hun bediening wanneer zij een beschonkene voor eigen veiligheid naar het politiebureau brengen, een „bedenkelijke beslissing” noemt.

Het in bewaring nemen van zwervende, beschonken en verlaten personen, waar het door eischer ambtshalve aangehaalde K. B. van 11 November 1856 op doelt, kan hier bezwaarlijk in aanmerking komen als doelende op gansch andere gevallen, verband houdende met bedelarij en landlooperij en geschreven voor den dienst van de Rijksveldwacht. Het woord „zwervende” lijkt mij bovendien te behooren tot beide andere categoriën.

Wanneer dus in deze strijdvraag beslist wordt, dat de aanvangsdaad der politieagenten zoodanig was, dat daaruit niet mag of behoeft te volgen dat zij in de rechtmatige uitoefening van hunne bediening waren, zal het gevolg hiervan zijn dat al de verdere handelingen, door beklagde daarna verricht, buiten beschouwing kunnen blijven als voortvloeiende uit het eerste — niet rechtmatig handelen der ambtenaren.

Nog een enkel woord omtrent de rechtmatigheid van de handeling van den inspecteur van politie, die gelastte den beklagde in het arrestantenlokaal te brengen (werpen ware hier wellicht juister terminologie).

Dat dit bevel steunde op eenig wettelijk voorschrift kan moeilijk volgehouden worden. De inspecteur verklaart trouwens zelf, dat „dit zoo de gewoonte is bij de politie in de Warmoesstraat te Amsterdam”. Over deze „gewoonten” van de politie met name in de Warmoesstraat te Amsterdam is het laatste woord (naar aanleiding van andere bekende zaken) nog niet gesproken, doch zeker is 't dat een wettelijk voorschrift voor de handeling van dezen inspecteur niet bekend is. Of hij daarentegen ook bijgeval art. 157 van de Grondwet overtreden heeft thans buiten beschouwing gelaten.

Met deze opmerkingen in het belang van den beklagde zou ik kunnen volstaan, ware 't niet dat ik nog de aandacht moet vestigen op de processen-verbaal in deze zaak.

De vraag mag gesteld worden of deze wel zullen kunnen en mogen gelden.

Het is toch eigenlijk onmogelijk dat deze inderdaad zijn opgemaakt op den tijd, die zij vermelden.

Te 11.30 den 30sten Januari 1907 werd beklagde op den Nieuwendijk ter hoogte van n°. 125 door verbalisanten aangehouden, alzoo een half uur vóór 31 Januari. In dat half uur zou dus — ware 't juist dat de verbaalen eveneens den 30sten Januari zijn opgemaakt, zooals zij vermelden — zich moeten hebben voorgedaan: de geheele overbrenging van beklagde, zijn op den grond liggen, zijn transport (dat niet gemakkelijk was) zijn aankomst in het politiebureau in de Warmoesstraat en bovendien het opstellen en schrijven van het proces-verbaal.

Bovendien is er in het proces-verbaal van den inspecteur deze fout dat 't is opgemaakt in vervolge van dat der agenten van politie voor art. 180 van het Wetboek van Strafrecht. Het proces-verbaal der agenten is echter niet opgemaakt krachtens overtreding van art. 180 maar van art. 453 van het Wetboek van Strafrecht.

Ook wordt beklagde aangediend als matroos 1^e kl. a/b Hr. Ms. Admiraal Wassenaer, terwijl een bodem van dien naam niet bij onze Zeemacht bekend is.

De straf eindelijk, door den eischer ambtshalve gevraagd komt mij te hoog voor als men bedenkt wat en hoe eigenlijk door beklagde gehandeld is en afgezien van de drieledige acte van beschuldiging die, met de recidive, er zoo ernstig uitziet. Als wij hier zien dat twee politieagenten in overigens zeer te prijzen menschlievende opoffering een dronken matroos naar het politiebureau willen overbrengen voor zijn eigen veiligheid en

opmerken dat deze opoffering gansch niet noodig was en dat de bejegening van de agenten en den inspecteur blijkbaar evenmin zoo zijn geweest als strikt noodig was (zie ook de verklaring van den kameraad van beklaagde omtrent de bejegening, toen hij verzocht beklaagde mee te mogen nemen naar boord) en daarnaast beschouwen de verschillende zeer gunstige rapporten omtrent beklaagde, die bekend staat als een flink en knap matroos, dan geloof ik dat 4 maanden gevangenisstraf voor dezen beklaagde te streng is en beveel ik met vertrouwen den beklaagde ook in dit opzicht bij Uwen Raad aan.

DE ZEEKRIJGSRAAD
AAN BOORD VAN Hr. Ms. WACHTSCHIP TE AMSTERDAM,

Gezien den eisch en de conclusie van den eischer ambtshalve houdende een schuldigverklaring aan:

1^e. „het zich in kenlijken staat van dronkenschap op den openbaren weg bevinden”;

2^e. „wederspanningheid”;

3^e. „mishandeling van een ambtenaar gedurende en ter zake van de rechtmatige uitoefening zijner bediening, terwijl tijdens het plegen van dat misdrijf nog geen vijf jaren zijn verlopen sedert de schuldige eene tegen hem wegens mishandeling uitgesproken gevangenisstraf heeft ondergaan,” en een veroordeeling ter zake van de sub 1^e vermelde overtreding tot eene geldboete van f 3,— (drie gulden) bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag waarop het vonnis kan worden ten uitvoer gelegd te vervangen door hechtenis van drie dagen en ter zake van de sub 2^e en 3^e vermelde misdrijven tot eene gevangenisstraf voor den tijd van vier maanden en in de kosten”;

mitsgaders de verdere processtukken door dezen, onder behoorlijken inventaris, overgelegd;

Gezien de memorie van verdediging, mede ten processe aanwezig;

Overwegende dat uit de bekentenis van gerequireerde en uit de verder ten processe overgelegde stukken is bewezen:

dat de beklaagde, oud naar zijne opgave 28 jaren geboren te Schiedam, laatstelijk gediend hebbende als matroos 1^e klasse aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Amsterdam, zich in Januari 1893 vrijwillig voor den tijd van twaalf jaren in den Zeedienst heeft verbonden als jongen, ingaande 5 Januari 1895, dat zijn tegenwoordige diensttijd zou eindigen 19 Februari 1907 en dat hem de krijgsartikelen zijn voorgelezen;

Overwegende dat de gerequireerde voor den Zeekrijgsraad terecht staat, beschuldigd van de navolgende feiten:

1^e. dat hij zich den 30sten Januari 1907 des avonds omstreeks half twaalf op den Nieuwendijk te Amsterdam in kenlijken staat van dronkenschap heeft bevonden;

2^e. dat hij zich den 30sten Januari 1907 des avonds omstreeks half twaalf ter hoogte van de Oudebrugsteeg te Amsterdam door rukken, duwen en schoppen heeft verzet tegen de in uniform gekleede agenten van politie der gemeente Amsterdam M. F. D., J. B. en A. v. G., toen deze ambtenaren hem wilden overbrengen naar het politiebureau aan de Warmoesstraat, omdat zij hem in kenlijken staat van dronkenschap op den openbaren weg aantroffen, en

3^e. dat hij den 30ten Januari 1907 des avonds ruim half twaalf op het politiebureau aan de Warmoesstraat te Amsterdam den aldaar als wachtcom-

mandant dienstdoenden Inspecteur van Politie der gemeente Amsterdam C. B., wiens kwaliteit hij kende en onder wiens leiding hij, beklaagde, wegens het zich in kenlijken staat van dronkenschap op den openbaren weg bevinden, naar een arrestantenlokaal werd gebracht, heeft mishandeld, door genoemden ambtenaar moedwillig in het aangezicht te grijpen en met kracht in den wang te knijpen, waardoor die politieambtenaar bloedend verwond werd, zulks terwijl nog geen vijf jaren verlopen zijn, sedert de beklaagde eene wegens mishandeling tegen hem uitgesproken gevangenisstraf heeft ondergaan;

Overwegende dat door den als getuige onder eede gehoorde matroos-schrijver P. B. uit eigen waarneming is verklaard:

dat hij in den avond van 30 Januari 1907 omstreeks 7 uur met den beklaagde en den matroos L. is gaan passagieren; dat zij dien avond verschillende café's hebben bezocht en daar nog al flink hebben gedronken, de beklaagde misschien wel een twaalf borrels heeft gebruikt; dat zij omstreeks half twaalf, na een café op den Nieuwendijk te hebben verlaten, werden gevolgd door twee agenten; dat getuige op eens zag dat L. een klap kreeg van een burger en even later dat beklaagde door de politie werd meegenomen; dat de beklaagde wel dronken was en de straat zwaaide, maar, zolang hij in getuige's gezelschap was, toch nog wel wist wat hij zeide en deed;

Overwegende dat in een proces-verbaal in dato 30 Januari 1907 op den ambtseid opgemaakt door de agenten van politie der gemeente Amsterdam M. F. D. en J. B. is gerelateerd: dat verbalisanten zich op laatstgenoemden datum des namiddags te half twaalf in uniform gekleed bevonden op den Nieuwendijk te Amsterdam en aldaar een persoon, gekleed in de uniform van matroos der Koninklijke Marine zagen, die zich in kenlijken staat van dronkenschap bevond, hetgeen hun bleek uit zijn zwaaienden gang en het rieken naar gebruikten sterken drank;

dat zij dien matroos ter ontzuivering en voor eigen veiligheid naar het politiebureau in de Warmoesstraat wilden overbrengen;

dat hij aanvankelijk gewillig met hen medeging, maar zich in de Oudebrugsteeg plotseling op den grond wierp, uitroepende: „ik wil niet verder „met jullie mede en zal eens laten zien wie ik ben”;

dat de verbalisanten den matroos van den grond wilden optillen, maar deze den agent B. bij de keel greep en diens jas losrukte;

dat het den verbalisanten, toen nog geholpen door den ook in uniform gekleeden politieagent der gemeente Amsterdam A. v. G., gelukte den matroos, die doorging met zich krachtig tegen de drie agenten te verzetten, door te rukken, te trekken en naar hen te trappen, te overmeesteren en hem over te brengen naar het politiebureau aan de Warmoesstraat; dat de gearresteerde aldaar opgaf te zijn X., matroos 1ste klasse aan boord van Hr. Ms. Wachtschip „Admiraal van Wassenaer”;

Overwegende dat verder in een proces-verbaal in dato 30 Januari 1907 opgemaakt op de belofte bij den aanvang zijner bediening afgelegd, door den Inspecteur van Politie, tevens buitengewoon veldwachter der gemeente Amsterdam C. B., wordt verklaard:

dat hij, inspecteur, zich den 30sten Januari 1907, 's avonds omstreeks 11 uur 35 minuten, als wachtcommandant bevond aan het bureau van politie in de Warmoesstraat te Amsterdam, toen aldaar door de agenten van politie D., B. en v. G., wegens openbare dronkenschap werd binnengeleid een persoon, die opgaf genaamd te zijn X., als matroos 1ste klasse dienende aan boord van Hr. Ms. Wachtschip „Admiraal van Wassenaer”;

dat X. onder verbalisants leiding eerst onder hevig verzet werd gefouilleerd en daarna naar een arrestantenlokaal zou worden overgebracht; dat beklagde zich echter uit de handen der daarmede belaste politieagenten wist los te rukken en toen onder het uiten der woorden: „ik zal jullie „eens laten zien wat ik kan!” hem, inspecteur, aanviel, in het aangezicht greep en met alle kracht in de linkerwang kneep, roepende: „ik zal jou „wel krijgen, verrekte hoofdagent””; dat dientengevolge onder en dicht bij verbalisants linker oog eene vrij hevig bloedende schram ontstond en ook nog op twee plaatsen in zijn gezicht bloedende wondjes veroorzaakt waren;

Overwegende dat alsnog door den als getuige onder eede, mede ter toelichting van zijn verbaal, gehoorde agent van politie M. F. D., uit eigen waarneming is verklaard:

dat hij den beklagde, alvorens tot diens arrestatie over te gaan, heeft gewaarschuwd kalm zijn weg te gaan maar dat hij daaraan niet wilde voldoen; dat beklagde door rumoerigheid hinderlijk was voor het publiek en, ofschoon wel flink dronken, toch nog zeer goed wist wat hij deed en zeide en hem getuige nog gevraagd heeft: „waarom moet ik eigenlijk mee „naar het politiebureau?”; dat getuige op last van den inspecteur B. die in uniform was gekleed en in diens tegenwoordigheid, samen met v. G. den beklagde op het politiebureau aan de Warmoesstraat wilde overbrengen naar het arrestantenlokaal; dat beklagde zich echter wist los te rukken en onder het uiten der woorden: „ik zal jou wel krijgen, verrekte hoofd- „agent” of iets van diezelfde betekenis, op den inspecteur toevloog en hem in het gezicht pakte, waarna getuige en v. G., met behulp van nog twee andere agenten den beklagde met kracht van den inspecteur afgetrokken en in het arrestantenlokaal hebben opgesloten; dat getuige later heeft gezien dat de inspecteur vrij erg bloedde uit een wond aan de linker wang ter hoogte van den neus;

Overwegende dat eindelijk door een behoorlijk gewaarmerkt extract-
vonnis, door den beklagde als juist erkend, wordt bewezen dat hij den 7^{den} Juli 1905 door den Zeekrijgsraad aan boord van Hr. Ms. Pantser-
schip „Kortenaer” wegens mishandeling is veroordeeld tot ééne maand
gevangenisstraf;

Overwegende dat ten slotte door den beklagde wordt erkend dat hij den 30sten Januari 1907, 's avonds om 7 uur, van het Wachtschip te Amsterdam samen met den schrijver B. en matroos L. is gaan passagieren; dat zij dien avond verschillende herbergen hebben bezocht in de buurt van den Haarlemmerdijk en den Nieuwendijk en hij toen nogal veel jenever heeft gedronken; dat hij zich herinnert het laatst te zijn geweest in een café op de Haarlemmerstraat, maar verder van niets meer afweet, totdat hij den volgenden morgen bij het ontwaken ontdekte, dat hij zich in het politie-
bureau aan de Warmoesstraat bevond en dat op zijn lichaam en handen verschillende blauwe plekken en lichte wonden waren; dat de hem door den Zeekrijgsraad aan boord van de „Kortenaer” opgelegde gevangenisstraf door hem is ondergaan in Juni of Juli 1905;

Overwegende dat door bovengenoemde bewijsmiddelen wettig en over-
tuigend zijn bewezen alle de aan den beklagde ten laste gelegde feiten,
alsmede zijne schuld daaraan, en wel:

het sub 1°. ten laste gelegde door het ambtseedig proces-verbaal van den agent van politie M. F. D., de beëdigde verklaring van den getuige B. en de aanwijzingen voortvloeiende uit beklagdes eigen erkentenis;

dat de Nieuwendijk te Amsterdam door den Krijgsraad uit eigen waar-
neming als „openbare weg” wordt beschouwd;

het sub 2°. ten laste gelegde door het ambtseedig proces-verbaal van de agenten van politie D. en B., nader toegelicht door de beëdigde verklaring van den agent D.;

dat het feit, waarvan beklaagde verdacht werd, strafbaar was volgens art. 453 Wetboek van Strafrecht, zoodat elk dienaar der openbare macht bevoegd en zelfs verplicht was hem aan te houden;

dat de genoemde agenten van politie, zulks doende, waren in de rechtmatige uitoefening hunner bediening, onverschillig door welke bedoeling zij zich bij het doen der aanhouding hebben laten leiden;

het sub 3°. ten laste gelegde door het ambtseedig proces-verbaal van den inspecteur van politie C. B. en de beëdigde verklaring van den agent D.; en wat de vroeger ondergane straf betreft door bovenvermeld extract-
vonnis en beklaagdes bekentenis;

Overwegende dat de beklaagde nog opgeeft, zich door zijn dronkenschap van de hem ten laste gelegde feiten niets meer te herinneren, maar, aangenomen dat dit waar is, daardoor zijne schuld niet wordt weggenomen, nu toch de niet-herinnering van eene begane handeling volstrekt niet insluit, dat men ook op het oogenblik dier handeling geheel onbewust te werk ging;

dat dit in het onderhavige geval ten overvloede blijkt uit de verklaringen van de getuigen D. en B., die beiden opgeven dat beklaagde op den bewusten avond wel dronken was, doch niet in die mate dat hij niet meer wist wat hij deed en zeide;

dat verder de opvatting, die voor een politiebeampte steeds een uitdrukkelijk wetsvoorschrift vordert als grondslag voor zijn optreden, den Krijgsraad onaannemelijk voorkomt, maar deze veeleer van oordeel is, dat zekere ambtshandelingen, liggende in de richting der werkzaamheden, waarvoor zijn ambt is ingesteld, van dien ambtenaar verwacht, zooda niet geëischt mogen worden;

dat de maatregel van preventie door den inspecteur B. op beklaagde toegepast door 't voorafgaand gedrag van dezen laatste alleszins gerechtvaardigd werd en zeer zeker valt in de richting der werkzaamheden aan dien ambtenaar opgedragen;

dat de Krijgsraad op die gronden van oordeel is dat de inspecteur van politie B. was in de rechtmatige uitoefening zijner bediening;

Overwegende dat de als bewezen aangenomen feiten, behooren te worden gequalificeerd:

het sub 1°. ten laste gelegde als:

„het zich in kenlijken staat van dronkenschap op den openbaren weg bevinden”;

het sub 2°. ten laste gelegde als:

„wederspannigheid” en

het sub 3°. ten laste gelegde als:

„mishandeling van een ambtenaar gedurende en ter zake van de rechtmatige uitoefening zijner bediening, terwijl tijdens het plegen van dat misdrijf nog geen vijf jaren zijn verlopen sedert de schuldige eene tegen hem wegens mishandeling uitgesproken gevangenisstraf heeft ondergaan”;

Gezien de artt. 1, 2, 12 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, 23, 57, 62, 180, 300, 304, 422 en 453 Wetboek van Strafrecht en art. 167 Rechtspleging bij de Zeemacht, 1 en 3 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad n°. 193) en 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad n°. 64);

De Zeekrijgsraad aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Amsterdam,

Recht doende in naam en van wege Hare Majesteit de Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau enz. enz.,

Verklaart den beklagde schuldig aan:

1°. „het zich in kenlijken staat van dronkenschap op den openbaren weg bevinden”;

2°. „wederspanningheid” en

3°. „mishandeling van een ambtenaar gedurende en ter zake van de rechtmatige uitoefening zijner bediening, terwijl tijdens het plegen van dat misdrijf nog geen vijf jaren zijn verlopen sedert de schuldige eene tegen hem wegens mishandeling uitgesproken gevangenisstraf heeft ondergaan”;

Veroordeelt hem tot eene geldboete van *f* 3.— (drie gulden) bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag, waarop het vonnis kan worden ten uitvoer gelegd, te vervangen door hechtenis van drie dagen, ter zake van de sub 1°. vermelde overtreding en tot eene gevangenisstraf voor den tijd van twee maanden ter zake van de sub 2°. en 3. vermelde misdrijven;

Veroordeelt hem eindelijk in de kosten en misen van de Justitie en die van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van dezen Krijgsraad;

Ontzegt den eischer ambtshalve allen verderen of anderen eisch, ten deze gedaan en genomen.

Krijgsraad in het 3de Militaire Arrondissement, standplaats Arnhem.

Vonnis van 13 Februari 1907.

President: Majoor P. D. BULZE.

Leden: Kapiteins Jhr. R. J. RUTGERS VAN ROZENBURG en G. W. F. EPKEMA;
Luitenants H. A. ANDRÉ DE LA PORTE, L. H. CADERIUS VAN VEEN, C. H.
F. THIEME en J. MELJER.

Auditeur-militair: Mr. W. F. VAN MEURS.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 5 April 1907.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. BAFON VAN ITTERSUM, L. A. WALLARDT SACRÉ,
R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en H. M.
ENGELHARD.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Beteekenis en geldigheid van art. 140 C. W. L.

Stelt dit artikel strafbaar desertie en tevens ontvreemding van goederen, als daar bedoeld? Krijgsraad: Ja, Hof: Neen.

Sedert 1819 worden de kleedingstukken aan den man op rekening (dus in eigendom) verstrekt en is derhalve ontvreemding niet meer mogelijk.

Aan den korpscommandant wordt door den Krijgsraad ter beoordeeling overgelaten in hoeverre de veroordeelde voor de medeneming van equipementsgoederen boven de tenue van den dag disciplinair behoort te worden gestraft. De Krijgsraad spreekt hem daarvan vrij.

Het Hof vernietigt dit vonnis en veroordeelt den beklagde wegens desertie met medeneming van equipementstukken boven de tenue van den dag.

[Zie over het vonnis blz. 7 v. hiervóór.]

DE KRIJGSRAAD IN HET DERDE MILITAIRE ARRONDISSEMENT, STANDPLAATS ARNHEM,

Overwegende dat de beklagde, oud 20 jaar, geboren te Middelharnis, huzaar bij het Eskadron Ordonnansen, in garnizoen te Amersfoort, gerequireerde in persoon, is beschuldigd, dat hij op 24 December 1906 zonder verlof zijn corps, het Eskadron Ordonnansen te Amersfoort, heeft verlaten met medeneming van de attila, een paar lage schoenen, eikelsnoeren en een pluim zijner uitrusting boven de tenue van den dag, voortdurend afwezig is gebleven en zich op 4 Januari 1907 bij den commandant der

kazernewacht van de Mariniers-kazerne te Rotterdam heeft aangemeld, na op 19 November 1906 met provoost wegens eerste desertie te zijn gestraft geweest;

Overwegende dat beklagde heeft bekend zich aan het hem ten laste gelegde feit te hebben schuldig gemaakt, zoomede dat hij door niets tot die afwezigheid is gedwongen geweest, behalve wat betreft de medeneming van de eikelsnoeren en een pluim, die hij verklaart in zijn kastje te hebben achtergelaten; dat hij op 19 November 1906 met provoost wegens eerste desertie is gestraft;

Overwegende dat uit beklagde's strafregister blijkt, dat hij op 19 November 1906 met 10 dagen provoost is gestraft geweest wegens mankeeren in de kazerne en in alle diensten gedurende vijf dagen (desertie);

Overwegende dat de navolgende getuigen onder eede hebben verklaard:

1°. A. C. C., wachtmeeester bij het Eskadron Ordonnansen in garnizoen te Amersfoort: dat hij als beklagde's sectiecommandant hem op den morgen van 25 December 1906 op het morgenappèl mankeerend heeft gemeld; dat hij daarna zijne uitrusting heeft ingenomen en niet aanwezig heeft gevonden, behalve de goederen behoorende tot de tenue van den dag van 24 December 1906, een attila, een paar lage schoenen, eikelsnoeren en een pluim; dat hij beklagde niet heeft teruggezien vóór 4 Januari 1907 in den namiddag, doch dat getuige van den avond van 30 December 1906 tot den avond van 1 Januari 1907 niet in het garnizoen is geweest;

2°. P. S., wachtmeeester, als voren: dat hij, op 24 December 1906 wachtmeeester van de week zijnde, beklagde op het avondappèl mankeerend heeft gemeld; dat hij beklagde daarna tot 31 December 1906, toen getuige met verlof is vertrokken, niet weder bij het eskadron heeft gezien;

3°. W. J. V., korporaal als voren: dat hij beklagde, nadat wachtmeeester S. hem als commandant van de wacht in de kazerne der bereden wapens te Amersfoort op 24 December 1906 na het avondappèl kennis had gegeven dat beklagde op dat appèl mankeerde, tot 4 Januari 1907 des avonds ten zes uur niet weder bij het eskadron heeft gezien;

4°. A. K., sergeant der Mariniers te Rotterdam: dat hij op 4 Januari 1907 commandant der kazernewacht van de Mariniers-kazerne, tevens hoofdwacht te Rotterdam was; dat iemand gekleed in uniform van huzaar en verklarende te zijn X., huzaar bij het Eskadron Ordonnansen en in garnizoen te Amersfoort, zich bij hem heeft aangemeld; dat getuige hem in arrest heeft gesteld; en

5°. J. v. d. V., korporaal als sub 3°: dat hij op 4 Januari 1907 commandant van de wacht in de kazerne voor de bereden wapens te Amersfoort was; dat beklagde omstreeks 5 uur 's middags, onder geleide van een sergeant van de Mariniers en een marinier, is binnengebracht en door getuige in arrest gesteld; dat hij was gekleed in attila, pantalon, rijlaarzen en stalmuts;

Overwegende dat door de bekentenis van beklagde, bevestigd door de beëdigde verklaringen der getuigen en het uittreksel uit het strafregister wettig en overtuigend is bewezen, dat hij zich aan het hem ten laste gelegde feit heeft schuldig gemaakt, behalve wat betreft de eikelsnoeren en een pluim, waarvan de medeneming door beklagde niet wettig en overtuigend is bewezen en van welk gedeelte der klacht hij zal behooren te worden vrijgesproken;

Overwegende betrekkelijk de vraag naar de toepasselijkheid van art. 140 Crimineel Wetboek;

Overwegende aangaande de beteekenis van de woorden „kleine monte-

ring stukken of zoogenaamde Compagnies-goederen", dat in vorige ontwerpen en reglementen in plaats van deze woorden staat: „compagnies-goederen" of „compagnies-goederen tot zijn lijf behoorende", o. a. in het ontwerp van 1808 (Themis 1866 blz. 830), hetwelk, zooals historisch vaststaat, tot grondslag van ons Crimineel Wetboek heeft gediend; dat de uitdrukking van ons artikel voor het eerst voorkomt in het ontwerp van 27 Januari 1815, artt. 139 t/m 144, zonder dat blijkt van de reden van verandering; dat het waarschijnlijk is dat met de woorden hetzelfde bedoeld wordt als met de woorden: „compagnies-goederen" of: „compagnies-goederen tot zijn „lijf behoorende" in de vorige ontwerpen en reglementen; dat deze opvatting versterking vindt in het voorgevallene bij voornoemd ontwerp van 1815 (vgl. mr. H. VAN DER HOEVEN, Onze militaire strafwetgeving blz. 212): „Ad art. 139 t/m 144. Op art. 139 heeft de Com^s. Genl. voor het „Dep. v. O. aangemerkt, dat een Onder-Officier, die niet alleen deserteert, „maar daar en boven goederen van de compagnie medeneemt, veel schuldiger is dan een soldaat in hetzelfde geval, en dus ook veel zwaarder „moet worden gestraft";

Overwegende dat dus kennelijk de bedoeling van de artikelen 140 vgg. is geweest te straffen desertie, gepaard met ontvreemding van goed aan de compagnie of den Staat in eigendom toebehoorende; dat deze zelfde beteekenis van „compagnie" voorkomt in de artikelen 118, 145 en 146, waar gesproken wordt, van compagnie's-paard, waarmede niets anders wordt aangeduid dan een paard van de compagnie, d.i. het eigendom van de compagnie en niet van den deserteur, in tegenstelling van „het paard, hem van gouvernementewege ten gebruike gegeven", waarvan art. 192 Crimineel Wetboek spreekt;

Overwegende dat de afzonderlijke strafbaarstelling bij art. 140 vgg. van desertie, gepaard met medeneming van compagnies-goed boven de tenue van den dag, naast de strafbaarstelling van desertie, gepaard met medeneming van goed uit de kazerne in art. 152 en de strafbaarstelling van diefstal van kazerneerings-, equipments- of kampementsgoederen in art. 194 verklaarbaar is; dat toch zonder het voorschrift van art. 140 vgg. iedere deserteur zich zoude schuldig maken aan diefstal (of verduistering), immers het als heer en meester over het aan een ander, de compagnie of den Staat, in eigendom toebehoorend goed, tenzij hij zich te voren van al zijne militaire goederen zoude hebben ontdaan;

Overwegende dat in art. 141 tegen een onderofficier, die zich aan de *misdaaden*, in het voorgaand artikel vermeld, schuldig maakt, straf bedreigt, terwijl daarentegen het volgend artikel wederom in het enkelvoud spreekt: „edoch wanneer zoodanige onderofficier of soldaat binnen vier weken *na de gepleegde misdaad* zich vrijwillig in arrest begeeft"; dat in de fransche tekst juist wordt gesproken van „dans ce cas", en dat met het oog op de toelichting tot het ontwerp van 1815 duidelijk is, dat de wetgever bepaaldelijk aan *misdaaden* gedacht heeft; dat toch, na de toelichting op de artikelen 139 t/m 144 van dat ontwerp, hierboven aangehaald, de memorie vervolgt:

„Tengevolge van deze aanmerking, waarmede de Raad¹⁾ zich gereedelijk „kan vereenigen, zoude dezelve voordragen, dat de Onder-Officier, die zich „aan de *misdaaden* in art. 139 vermeld, zoude schuldig maken, als een „eerloze schelm zoude behooren te worden weggejaagd. Deze aanmerking

(1) Namelijk: de Raad van State. De cursiveering in dit citaat is van den Krijgsraad [Red. M. R. T.]

„staat in verband met de volgende artikelen 140, 141, 142, 143 en 144, „in welke dan, naar het inzien van den Raad, ook zoude moeten worden „gesteld, dat, wanneer een Onder-Officier zich aan de daarin vermelde „*misdaden* zoude schuldig maken, deze altijd zwaarder worde gestraft dan „een soldaat in hetzelfde geval verkeerende”;

Overwegende dat dus moet worden aangenomen, nu de artikelen 140 m. 143 van het Crimineel Wetboek luiden als de artikelen 139 tot en met 142 van het Ontwerp 1815, in die artikelen niet van *een*, maar van *twee* misdaden de rede is, namelijk van desertie en medeneming d. i. ontvreemding van goed van de compagnie; dat hieruit zich ook gereede-lijk de verzwaring van straf, in vergelijking met de gewone desertie, laat verklaren; dat deze opvatting bevestiging vindt bij vergelijking van de artt. 1—5 van het zesde kapittel van het Ontwerp van 11 Augustus 1808;

Overwegende dat kennelijk niet bedoeld is bescherming van de militaire goederen, als zoodanig, ter voorkoming van de vermindering van den militairen voorraad, waarmede ongetwijfeld de weerbaarheid van het leger zoude kunnen worden geschaad;

dat toch een dergelijke algemeene bepaling in het Crimineel Wetboek niet voorkomt en het niet aannemelijk is, dat de wetgever alleen een strafbepaling zou hebben gegeven, voor het geval het weerloos maken of verduisteren van militaire kleeding of uitrusting gepaard zou gaan met desertie en anders niet; dat het tegendeel trouwens volgt uit het Reglement van Krijgstucht, artikel 19, waar slechts als disciplinaire overtreding het verkoopen, verpanden enz. van de kleine monteeringstukken wordt gestraft;

Overwegende dat te minder mag worden aangenomen dat bescherming van den militairen voorraad als zoodanig is bedoeld, omdat soortgelijke strafbepaling dan wel: 1°. niet alleen voor minderen zou zijn bepaald, 2°. niet alleen voor desertie in tijd van vrede zoude gelden, terwijl in oorlogstijd de noodzakelijkheid van soortgelijke bepaling veel sterker spreekt, en 3°. niet alleen voor het krijgsvolk te lande, maar eveneens voor het krijgsvolk te water zou zijn vastgesteld, terwijl in het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water geen dergelijke artikelen als in die van het Crimineel Wetboek te Lande voorkomen;

Overwegende dat de strafbepaling van art. 140 vgg. bij het tot stand komen van het Crimineel Wetboek alleszins te rechtvaardigen was; dat degene die deserteerde en meer goed van de compagnie medenam dan de tenue van den dag was, zich kennelijk aan toeëigening daarvan schuldig maakte; dat nochtans niet is in te zien, waarin het misdadige bestaat, sedert in art. 49 van het provisioneele reglement op de administratie van 1 Februari 1819 bepaald is, dat alle kleedingstukken voortaan aan de minderen op rekening van hun kleedingfonds worden verstrekt; dat vaak de medeneming zonder eenige kwade bedoeling of arglist geschiedt, zooals in het onderhavige geval bij beklagde het geval was bij de medeneming van de attila; dat het met gezonde rechtsbegrippen niet is overeen te brengen het meerdere — het verkoopen of het zoek maken van de op rekening verstrekte kleeding — *niet* voor misdrijf te houden, maar het mindere — het medenemen dierzelfde kleeding zonder meer, — wel;

Overwegende dat derhalve de medeneming door beklagde van zijne hem in eigendom toebehoorende goederen, attila en een paar lage schoenen, boven de tenue van den dag, geen misdaad oplevert en hij in zooverre zal behooren te worden vrijgesproken, onverlet de bevoegdheid van den commandeerenden officier om te beoordeelen in hoever deze handeling

bestaanbaar is met de instandhouding eener goede krijgstucht;

Gezien de artikelen 137 en 159 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, de Wet van 14 Februari 1887 (Staatsblad n°. 35) 19 en 7 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad n°. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad n°. 64), 27 van het Wetboek van Strafrecht en 181 en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht;

Verklaart het wettig en overtuigend bewezen, dat beklaagde op 24 December 1906 zonder verlof zijn corps, het Eskadron Ordonnansen te Amersfoort, heeft verlaten, voortdurend afwezig is gebleven en zich op 4 Januari 1907 bij den commandant der kazernewacht van de Marinierskazerne te Rotterdam heeft aangemeld, na op 19 November 1906 met provooft wegens eerste desertie gestraft te zijn geweest;

Kwalificeert het als: *tweede desertie gepleegd door een soldaat in tijd van vrede, door zonder verlof langer dan twee dagen afwezig te zijn van zijn corps, zonder de reden van afwezigheid ten genoegen des rechters te bewijzen, opgevolgd door vrijwillige aangifte binnen vier weken;*

Verklaart beklaagde hieraan schuldig;

Veroordeelt hem tot eene militaire detentie van twee maanden;

Bepaalt dat de tijd door beklaagde sedert 5 Januari 1907 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der straf in mindering zal worden gebracht;

Laat over aan den commandeerenden officier de beoordeeling in hoeverre de medeneming van de attila en het paar lage schoenen boven de tenne van den dag bestaanbaar is met de instandhouding eener goede krijgstucht;

Verwijst hem in de proceskosten;

Spreekt hem van het wijders ten laste gelegde vrij.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof,
tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht ambtshalve en als bij Resolutie van den 8sten Maart 1907 geautoriseerd aan den Hove te provoceren van het vonnis, door den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, standplaats Arnhem, den 13^{den} Februari 1907 gewezen in de zaak tegen een huzaar bij het Eskadron Ordonnansen, oud 20 jaar, geboren te Middelharnis, gerequireerde in persoon, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 137 en 159 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, der Wet van 14 Februari 1887 (Staatsblad n°. 35), der artikelen 19 en 7 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad n°. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (Staatsblad n°. 64), 27 van het Wetboek van Strafrecht en 181 en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, met vrijspraak van het wijders ten laste gelegde, is schuldig verklaard aan tweede desertie gepleegd door een soldaat in tijd van vrede, door zonder verlof langer dan twee dagen afwezig te zijn van zijn corps, zonder de reden van afwezigheid ten genoegen des rechters te bewijzen, opgevolgd door vrijwillige aangifte binnen vier weken, en veroordeeld tot eene militaire detentie van twee maanden, met bepaling dat de tijd door beklaagde sedert 5 Januari 1907 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der straf in mindering zal worden gebracht, alsmede verwezen in de proceskosten, terwijl aan den commandeerende-officier de beoordeeling is overgelaten in hoeverre de medeneming van de attila en het paar lage

schoenen boven de tenue van den dag bestaanbaar is met de instandhouding eener goede krijgstuicht,

Welke Advocaat-Fisikaal met betoog:

dat voorschreven vonnis berust op de volgende daarbij aangenomen feiten en omstandigheden:

dat beklaagde op 24 December 1906 zonder verlof zijn korps, het Eskadron Ordonnansen te Amersfoort, heeft verlaten met medeneming van de attila, een paar lage schoenen, eikelsnoeren en een pluim zijner uitrusting boven de tenue van den dag, voortdurend afwezig is gebleven en zich op 4 Januari 1907 bij den commandant der kazernewacht van de Marinierskazerne te Rotterdam heeft aangemeld, na op 19 November 1906 met provoost wegens eerste desertie te zijn gestraft geweest;

dat Vertoonster zich met de gedeeltelijke vrijspraak niet kan vereenigen;

dat toch elke medeneming van goed, dat niet tot de tenue van den dag behoort, door een militair, die desertie pleegt, medeneming van goed boven de dagtenue oplevert en mitsdien den militair, die zich daaraan schuldig maakt, in de strafbepaling van artikel 140 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande doet vallen;

dat beklaagde nu zulk een medeneming, tijdens zijn desertie, erkent, welke daarenboven rechtens voldoende wordt gestaafd;

dat de rechter artikel 140 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, als het overtreden wordt, heeft toe te passen, omdat dat artikel nog altijd geldt, en niet mag beoordeelen of het nog reden van bestaan heeft;

dat beoordeeling van de innerlijke waarde of billijkheid der wet den rechter in elk geval verboden is;

dat Vertoonster volstrekt niet toegeeft, dat niet in te zien zou zijn waarin het misdadige der medeneming van goed boven de dagtenue door een militair, die desertie pleegt, bestaat, integendeel!

dat, naar Vertoonsters meening, die medeneming daarom eene verzwarende omstandigheid is, wyl zij de desertie gemakkelijker maakt en bevordert;

dat, gelet op de omstandigheden waaronder de beklaagde de onderwerpelijke desertie pleegde, hij met twee maanden militaire detentie onvoldoende is gestraft en dat de duur dier detentie aanmerkelijk behoort te worden verzwaaard;

verzocht en bij Resolutie van den 19^{den} Maart 1907 verkregen hebbende 's Hofs mandament van appèl, ten dage in rechten beteekend, ter rolle van Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot correctie van het vonnis, voor zoover de gedaagde daarbij is vrijgesproken van de omstandigheid, dat zijne desertie is gepaard gegaan met medeneming van goed boven de tenue van den dag, en voor wat den duur der aan hem opgelegde straf betreft, en dat de gedaagde alsnog, met aanhaling tevens der artikelen 140 en 142 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 19 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en weglating van artikel 181 der Rechtspleging bij de Landmacht, zal worden schuldig verklaard aan: tweede desertie in tijd van vrede, gepleegd door een soldaat, door zonder verlof langer dan twee dagen van zijn korps afwezig te zijn, zonder de reden van afwezigheid ten genoegen des rechters te bewijzen, met medeneming van goederen, tot zijne uitrusting behoorende, boven de zoodanige, welke hij toen, gekleed zijnde, moest of kon aan hebben, opgevolgd door vrijwillige in-arrest-begeving binnen vier weken, en deswege veroordeeld tot zes maanden militaire detentie, met bepaling, dat de tijd door den gedaagde vóór 's Hofs sententie van 8--13 Februari 1907 voorloopig in

verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der detentiestraf in mindering zal worden gebracht, met instandhouding overigens van het beroepen vonnis, en verdere veroordeeling van den gedaagde in de kosten en misen der Justitie en die van den processe in appèl gevallen, desnoods ter taxatie en moderatie van den Hove, of tot zoodanige andere straf als het Hof in goede justitie verstaan zal te behooren, — alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ambtshalve ten eenre

en

bedoelden gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde.

HET HOF,

Gelet op de verklaring, van wege den gedaagde ter rolle gedaan, dat hij zich refereert aan 's Hofs dispositie en afstand doet van pleidooi;

Gelet op de verklaring, door den impetrant en eischer ambtshalve mede ter rolle gedaan, dat hij insgelijks afstand doet van pleidooi;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat beklaagde voor den Krijgsraad heeft terechtstaan beschuldigd:

dat hij op 24 December 1906 zonder verlof zijn korps, het Eskadron Ordonnansen te Amersfoort, heeft verlaten, met medeneming van de attila, een paar lage schoenen, eikelsnoeren en een pluim zijner uitrusting boven de tenue van den dag, voortdurend afwezig is gebleven en zich op 4 Januari 1907 bij den commandant der kazernewacht van de Marinierskazerne te Rotterdam heeft aangemeld, na op 19 November 1906 wegens eerste desertie met provoost te zijn gestraft;

Overwegende dat de Krijgsraad terecht, door de bekentenis van beklagde, bevestigd door de verklaringen der getuigen in het vonnis opgenomen, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard wat aan den beklagde was ten laste gelegd, behalve de medeneming van de eikelsnoeren en eene pluim, waarvan hij terecht bij het vonnis is vrijgesproken;

Overwegende dat de Krijgsraad ten onrechte heeft aangenomen dat de medeneming door beklagde boven de tenue van den dag van de attila en de lage schoenen, welke hem in eigendom toebehoorden, geen misdad deed oplevert en hem in zooverre heeft vrijgesproken, onverlet de bevoegdheid van den commandeerende-officier om te beoordeelen in hoever deze handeling bestaanbaar is met de instandhouding eener goede krijgstuicht;

Overwegende toch dat bij artikel 140 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande de medeneming van kleine monteeringstukken of zoogenaamde compagniesgoederen boven de zoodanige welke de deserteur tijdens de desertie aan heeft, of gekleed zijnde, moest of kon aan hebben, op zich zelve is aangemerkt als verzwarende omstandigheid der gepleegde desertie, zonder onderscheid of die medegenomen goederen aan den deserteur zelve of aan een ander toebehooren;

dat zulks reeds volgt uit de bewoordingen van het artikel, dat enkel gewaagt van medeneming en niet van ontvreemding of van wederrechtelijke toeigening, terwijl het bevestigd wordt door den inhoud van artikel 152, waar de desertie, gepaard met ontvreemding van eens anders goed uit de kazerne of van een zijner kameraden, wordt strafbaar gesteld als afzonderlijk misdrijf, geheel onderscheiden van de verschillende soorten van desertie in de voorafgaande artikelen behandeld en bedreigd met eene veel zwaardere straf dan in de artikelen 140—142 is bepaald;

dat het ook alleszins verklaarbaar is dat de wetgever in de medeneming als voormeld eene verzwarende omstandigheid der desertie heeft gezien omdat de soldaat daardoor zijne desertie gemakkelijker kan maken of zich daardoor voorzien van voorwerpen, die 't hem mogelijk maken bij zijne desertie te volharden;

dat deze opvatting geheel overeenstemt met het bepaalde bij artikel 158 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande: dat geene vrijwillige terugkomst zal baten, indien de desertie met eenige verzwarende omstandigheden is gepaard geweest dan alleen in de gevallen, welke bij dit wetboek speciaal zijn uitgezonderd;

dat immers door die verzwarende omstandigheid wordt uitgesloten het voorrecht, bij artikel 135 aan de vrijwillige terugkomst binnen vier weken toegekend, zoodat niet de medeneming als voormeld tot misdaad maakt wat anders geen misdrijf zou zijn, maar zij als bijkomende omstandigheid ten gevolge heeft dat de misdaad van desertie niet door de vrijwillige terugkomst verschoond en krijgstuhtelijk gestraft wordt;

Overwegende dat beklagde derhalve ten onrechte is vrijgesproken van desertie onder de verzwarende omstandigheid dat die is gepaard gegaan met medeneming van goederen boven de tenue van den dag en het vonnis ten aanzien der qualificatie aan het bewezen verklaarde feit gegeven en ten aanzien der opgelegde straf moet worden verbeterd;

Gezien de bij het vonnis aangehaalde wetsbepalingen en bovendien de artikelen 140 en 142 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande en 19, 55 en 91 van het Wetboek van Strafrecht;

Doet te niet het vonnis, door den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, ter hoofdplaats Arnhem, den 13^{den} Februari 1907 tegen beklagde gewezen, alleen voor zooveel betreft de daarbij aan het bewezen verklaarde feit gegeven qualificatie, de opgelegde straf en het overlaten aan de beoordeeling van den commandeerenden officier, in hoeverre de medeneming van de attila en het paar lage schoenen boven de tenue van den dag bestaanbaar is met de instandhouding eener goede krijgstuht;

Verklaart den gedaagde schuldig aan: „tweede desertie in tijd van vrede, „gepleegd door een soldaat, door zonder verlof langer dan twee dagen „van zijn korps afwezig te zijn, zonder de reden van zijn afwezigheid ten „genoegen des rechters te bewijzen, gevolgd door vrijwillig zich in arrest „begeven binnen vier weken, tevens gepleegd met medeneming van eenige „zijner kleine monteringsstukken of zoogenaamde compagniesgoederen „boven de zoodanige welke hij op dien tijd aanhad of, gekleed zijnde, „moest of kon aanhebben”;

Veroordeelt hem te dier zake tot militaire detentie voor den tijd van drie maanden;

Bepaalt dat de tijd, door hem van 4 Januari 1907 tot 13 Februari d. a. v. voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der opgelegde straf in mindering zal worden gebracht;

Houdt overigens het vonnis in stand;

Verwijst den beklagde in de kosten, in hooger beroep gevallen;

Ontzegt allen anderen eisch.

WETGEVING.

Wijziging van de Landweeerwet.

Bij Koninklijke boodschap van 20 Juni 1907 werd aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal ter overweging aangeboden het navolgend wetsontwerp tot wijziging der Landweeerwet (*Staatsblad* 1901, n°. 160), aangevuld bij de wet van den 27sten April 1906 (*Staatsblad* n°. 73) met Memorie van Toelichting.

Ontwerp van Wet.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN,
PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, saluut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat wijziging wenschelijk is van artikel 40 der Landweeerwet (*Staatsblad* 1901, n°. 160), aangevuld bij de wet van den 27sten April 1906 (*Staatsblad* n°. 73);

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

EENIG ARTIKEL.

Het eerste lid van artikel 40 der Landweeerwet (*Staatsblad* 1901, n°. 160), aangevuld bij de wet van den 27sten April 1906 (*Staatsblad* n°. 73), wordt gelezen als volgt:

Vier jaren na den dag, waarop voor de eerste maal ingelijfd bij de militie te land ingevolge wettelijk voorschrift zijn aangewezen tot het bij de landweeer volbrengen van een verlengden militiediensttijd, vervallen, voor zoover bij deze wet geen uitzondering is gemaakt de wet op de schutterijen en de wetten van 19 December 1832 (*Staatsblad* n°. 58), 31 December 1832 (*Staatsblad* n°. 67) en 16 December 1886 (*Staatsblad* n°. 213).

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministerieele Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven,

De Minister van Oorlog,

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

Memorie van Toelichting.

Volgens artikel 40 der Landweerwet vervallen, voor zooveel bij die wet geene uitzondering is gemaakt, de wet op de schutterijen en de andere in bedoeld artikel 40 vermelde wetten *vijf* jaren na den dag, waarop voor de eerste maal ingelijfd en bij de militie te land ingevolge wettelijk voorschrift, d. i. ingevolge art. 3 der wet van 24 Juni 1901 (*Staatsblad* n°. 159) zijn aangewezen tot het bij de landweer volbrengen van een verlengden militie-diensttijd.

Vermits deze aanwijzing voor de eerste maal plaats had op 1 Augustus 1903, zal de Schutterijwet e. a. vervallen op 2 Augustus 1908.

Het komt den ondergeteekenden echter voor, dat zulks niet in de bedoeling van den wetgever heeft gelegen.

Deze zienswijze vindt haren grond in de eerste plaats in het eerste lid van artikel 41, naar luid waarvan de wet op de schutterijen buiten toepassing blijft ten aanzien van hen, die zich in het jaar waarin de Landweerwet in werking treedt — hetgeen krachtens het Koninklijk besluit van 14 Januari 1903 (*Staatsblad* n°. 34) op 1 April van dat jaar het geval is geweest — en in een der vier volgende jaren — alzoo in 1904, 1905, 1906 en 1907 — ter inschrijving zouden moeten aangeven.

Vervalt nu de Schutterijwet eerst op 2 Augustus 1908, dan is het gevolg hiervan, dat voor hen die op 1 Januari van dat jaar hun 25ste levensjaar zullen zijn ingetreden, verplichting tot aangifte ter inschrijving zal bestaan, met den aanleve van dien voor de bij de uitvoering der wet betrokken autoriteiten en colleges, zonder dat die inschrijving e. a. eenig nut kan hebben, aangezien de wet vervallen zal zijn vóór dat de dienstplicht kan aanvangen.

Bovendien zou, bleef artikel 40, eerste lid, der Landweerwet onveranderd, hieraan het bezwaar verbonden zijn, dat in alle gemeenten des Rijks de schutterij zou moeten blijven bestaan, ofschoon zij samengesteld zou wezen — behoudens hier of daar bij uitzondering, ten aanzien van na Augustus 1902 ingelijfde nalatigen en van hen die nog vrijwillig bij de schutterij dienen of daarbij, hoezeer recht op ontslag hebbende, zijn blijven door-dienen — uit personen, die, krachtens artikel 23, tweeden volzin, der Schutterijwet, in reserve zijn en in tijd van vrede, desverlangd, tot geenerlei schutterlijken dienst verplicht kunnen worden.

Het onder deze omstandigheden één jaar langer doen voortleven van de schutterijen — dienstdoende en rustende — is, nadat in de voorgaande vijf jaren geene inschrijving e. a. plaats had, voor het tot het doen van aangifte ter inschrijving verplichte deel der bevolking, niet zonder bezwaar en zou tevens voor de bij de zaak betrokken autoriteiten en colleges en, in eenige gemeenten, voor de gemeentekas niet wel te verdedigen zijn, omdat alles in hoofdzaak zou neerkomen op eene doellooze formaliteit.

Op grond van een en ander meenen de ondergeteekenden dan ook, dat het de bedoeling is geweest, de schutterijen op te heffen zoodra de daarvoor in aanmerking komende ingelijfd en bij de militie te land behoorende tot de oudste vijf lichten — alzoo tot de lichten 1895—1899 — voor den dienst bij de landweer aangewezen zullen zijn.

Ten einde die bedoeling tot haar recht te doen komen, is voorgesteld in den aanhef van artikel 40 der Landweerwet voor het woord „vijf” te lezen „vier”.

Dit schijnt de voorkeur te verdienen boven vervanging, in het eerste lid van art. 41, van het woord „vier” door „vijf”, omdat dan wel vervalt

de verplichting tot aangifte ter inschrijving in Mei 1908, met den aanleve van dien, maar de instelling der schutterij zelve in alle gemeenten in wezen blijft tot 2 Augustus van dat jaar.

De Minister van Oorlog,

VAN RAPPARD.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

P. RINK.

In het onder dagteekening van 26 Juni 1907 door de Commissie van Rapporteurs uitgebracht verslag werd medegedeeld, dat bij het afdeelingsonderzoek van het wetsontwerp van verschillende zijden uiting werd gegeven aan teleurstelling over het feit, dat de Regeering deze gelegenheid niet heeft aangegrepen om tevens eene wettelijke regeling voor te dragen ten behoeve van hen aan wie bij de schutterijen bezoldigde betrekkingen waren opgedragen en die dus door de opheffing geldelijk nadeel lijdten. Vrij algemeen werd de wensch uitgesproken, dat het ontwerp eener dergelijke regeling alsnog vóór de sluiting van de tegenwoordige zitting aan de Kamer worde aangeboden.

Bij de behandeling van het Wetsontwerp in de vergadering van 28 Juni 1907 van de Tweede Kamer der Staten-Generaal deelde de Minister van Binnenlandsche Zaken mede, dat door de Regeering in het wetsontwerp een wijziging was gebracht strekkende om in plaats van „eenig artikel” te lezen: „art. 1” en om als „art. 2” in te voegen: „Deze wet treedt in „werking met den dag harer afkondiging”.

Tegen deze aanvulling bestond geen bezwaar, waarop het wetsontwerp zonder beraadslaging en hoofdelijke stemming werd aangenomen. (*Handelingen* II, 1906—1907, blz. 2229).

In het op 5 Juli 1907 vastgesteld eindverslag van de Commissie van Rapporteurs uit de Eerste Kamer der Staten-Generaal werd medegedeeld, dat het wetsontwerp met ingenomenheid was ontvangen. Slechts werd het in een afdeeling betreurd, dat niet tevens een regeling was voorgedragen ten behoeve van hen, die bij de schutterijen bezoldigde betrekkingen hadden bekleed en door de opheffing daarvan gevoelig in hunne geldelijke belangen worden getroffen. Er werd op zoodanige regeling alsnog aangedrongen, nu de meeste gemeentebesturen het niet op hun weg achtten te dier zake iets te doen om de getroffen en in hun verlies tegemoet te komen.

Het wetsontwerp werd daarop in de vergadering van 11 Juli 1907 door de Eerste Kamer behandeld.

De Minister van Binnenlandsche Zaken deed naar aanleiding van het eindverslag uitkomen, dat het wetsontwerp slechts beoogt eene vergissing te herstellen, welke bij het tot stand komen der Landweerwet begaan is. In dat kader past niet eene regeling van eene schadevergoeding voor bezoldigde leden van de schutterij.

Wel is een desbetreffend onderzoek ingesteld doch nog niet afgeloopen. Eenige bijzonderheden werden medegedeeld. (*Handelingen* I, 1906—1907 blz. 604).

Het wetsontwerp werd daarna zonder hoofdelijke stemming aangenomen en draagt als wet de dagteekening van 13 Juli 1907 (*Staatsblad* n°. 187).

Wijziging van art. 42 Regeeringsreglement Nederlandsch-Indië.

Bij Koninklijke Boodschap van 7 November 1906 werd aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal ter overweging aangeboden het volgend ontwerp van wet met memorie van toelichting tot wijziging van art. 42 van het bij de wet van 2 September 1854 (*Staatsblad* n°. 129) vastgestelde Reglement op het beleid der Regeering van *Nederlandsch-Indië*.

Ontwerp van Wet.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN,
PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ.. ENZ., ENZ.

Allen die deze zullen zien of hooren lezen, saluut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat het wenschelijk is artikel 42 van het bij de wet van 2 September 1854 (*Staatsblad* n°. 129) vastgestelde Reglement op het beleid der regeering van Nederlandsch-Indië, aan te vullen;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

EENIG ARTIKEL.

Artikel 42 van het bij de wet van 2 September 1854 (*Staatsblad* n°. 129) vastgestelde Reglement op het beleid der regeering van Nederlandsch-Indië wordt gelezen:

Artikel 42. 1. De Gouverneur-Generaal is opperbevelhebber van de in Nederlandsch-Indië aanwezige landmacht.

2. De bevelhebber der landmacht wordt door den Koning benoemd.

3. De officieren worden in Nederland door den Koning, in Nederlandsch-Indië door den Gouverneur-Generaal benoemd.

4. Op den voet, bij algemeene verordening te bepalen, wordt de rang van opperofficier verleend door den Koning en geschieden alle overige bevorderingen van de officieren door den Gouverneur-Generaal.

5. De opperofficieren worden ontslagen door den Koning, alle overige officieren, in Nederland, door den Koning, in Nederlandsch-Indië, door den Gouverneur-Generaal, een en ander op den voet bij algemeene verordening te bepalen.

6. De regelen omtrent het toekennen van pensioenen en gagementen worden bij algemeene verordening gesteld.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministerieele Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

De Minister van Koloniën,

Memorie van Toelichting.

Zooals in de Memorie van Antwoord (bladz. 58) op het Voorloopig Verslag van de Tweede Kamer der Staten-Generaal nopens de ontwerp-begroting voor het jaar 1906 werd medegedeeld, had het door het Indisch legerbestuur bewerkt concept voor de herziening van de „Regeling van de bevordering, het ontslag en het op non-activiteit stellen van de Europeesche officieren der in Nederlandsch-Indië aanwezige landmacht, vastgesteld bij Koninklijk besluit van 24 November 1859, n°. 69 (*Indisch Staatsblad* 1860, n°. 26), den Gouverneur-Generaal bereikt.

Dat concept, door den Landvoogd op verschillende punten gewijzigd, werd den ondergeteekende eenigen tijd geleden aangeboden, en is thans in behandeling bij het Departement van Koloniën.

Daarbij is echter nader de aandacht gevallen op de omstandigheid, dat eene bepalingen van de genoemde Regeling, welke bij de herziening gehandhaafd zullen moeten worden, niet geacht kunnen worden geheel in overeenstemming te zijn met de letter van artikel 42 van het Regeeringsreglement, tot uitvoering van welk artikel de Regeling strekt.

En nu de ondergeteekende zich beijvert de nieuwe Regeling op de bevordering zoo spoedig doenlijk nader voor te bereiden, kunnen de bedoelde bepalingen niet in eene nieuwe regeling worden opgenomen, alvorens alle twijfel aan overeenstemming met artikel 42 is opgeheven, en dat doel is alleen te bereiken door dat artikel te herzien.

De bepalingen waaromtrent er reden is voor zoodanigen twijfel, betreffen de benoeming en het ontslag van de officieren.

In het tweede en het derde lid van artikel 42 wordt daaromtrent het volgende voorgeschreven:

„In Nederlandsch-Indië worden de officieren door den Gouverneur-Generaal benoemd.

Zij worden door hem bevorderd en ontslagen, op den voet bij algemeene verordening bepaald.”

Wat nu de benoeming betreft, is de werkelijkheid, dat, nu sedert 1894 de opleiding der officieren van het leger in Nederlandsch-Indië uitsluitend in Nederland plaats heeft, alle officieren hunne aanstelling in Nederland krijgen van den Koning, terwijl slechts bij zeer hooge uitzondering — ter belooning van bijzondere verdiensten van onderofficieren te velde — een officier door den Gouverneur-Generaal wordt benoemd.

Nu kan deze practijk — de regeling van 1859 zwijgt over de benoeming van andere officieren dan opperofficieren — niet gezegd worden in strijd te zijn met artikel 42, want in het tweede lid staat, dat in *Nederlandsch-Indië* de officieren benoemd worden door den Gouverneur-Generaal.

Maar als men in aanmerking neemt, dat artikel 49 van het Regeeringsreglement den Gouverneur-Generaal de bevoegdheid geeft om de ambtenaren, behoudens de bij het reglement genoemde uitzonderingen, te benoemen, en dat hij ook werkelijk alle ambtenaren, met uitzondering van die enkelen, benoemt, — dan is het toch vreemd, dat de Landvoogd van dezelfde bevoegdheid, hem ten aanzien van de officieren even uitdrukkelijk gegeven, als regel geen gebruik *kan* maken.

Daarbij komt, dat de benoeming door den Koning van de officieren van het leger in Nederlandsch-Indië (behalve voor de opperofficieren) nergens is voorgeschreven, noch in het Regeeringsreglement, noch in de Bevorderingsregeling, terwijl toch de benoeming voor de officieren van de landmacht

in Nederland, in artikel 60 van de Grondwet uitdrukkelijk aan den Koning is opgedragen.

Terwijl in het derde lid van artikel 42 bepaald is, dat de officieren door den Gouverneur-Generaal ontslagen worden, wordt in artikel 32 van de Bevorderingsregeling voorgeschreven, dat de in Nederlandsch-Indië aanwezige officieren, tot en met den rang van kolonel ingesloten, door den Gouverneur-Generaal worden ontslagen, de met verlof in Nederland vertoevende officieren door den Koning.

Hier is dus bepaald strijd tusschen het Regeeringsreglement en het Koninklijk besluit.

Het ontslag van de opperofficieren, ook van degenen die in Indië zijn, door den Koning vindt hierna bespreking. Overigens is die bepaling in de Bevorderingsregeling zeer verklaarbaar, daar zij eenvoudig de sanctionneering was van een gebruik, dat door de eischen der practijk ontstaan moest. Het spreekt toch vanzelf, dat een officier die het leger wenscht te verlaten, terwijl hij hier te lande vertoeft, zich, evenals de civiele ambtenaar, die in hetzelfde geval verkeert, gemakkelijker tot den Minister van Oorlog wendt met zijn verzoek om ontslag en het daaropvolgend verzoek tot regeling van zijn pensioen, dan tot den Gouverneur-Generaal. En het ligt voor de hand om thans in deze aan het gemak van belanghebbenden te gemoet te komen, te eerder omdat daardoor ook de administratie zeer is vereenvoudigd.

Daarom is het wenschelijk, artikel 42 aan te vullen met een voorschrift nopens het ontslag van in Nederland vertoevende officieren door den Koning. Natuurlijk is het de bedoeling, om, evenals thans gebruik is, de met verlof zijnde officieren, zonder voorkennis van de Indische Regeering, hier te lande alleen te ontslaan op eigen verzoek, dan wel wegens door de geneeskundige commissie geconstateerde fysieke ongeschiktheid voor den militairen dienst, doch dit kan bepaald worden in het Bevorderingsreglement; het Regeeringsreglement is daarvoor de plaats niet.

Nu voor de beide genoemde punten wijziging van artikel 42 noodig is, kan van de gelegenheid gebruik gemaakt worden om den vaak geopperden twijfel weg te nemen, of de benoeming en het ontslag van de opperofficieren — dat zijn de legercommandant en de generaal-majours — door den Koning, zooals is voorgeschreven in de artikelen 1, 2 en 31 van de Bevorderingsregeling, wel in overeenstemming is met artikel 42 van het Regeeringsreglement.

Het is *steeds* gebruikelijk geweest, dat de opperofficieren door den Koning werden benoemd, en uit niets valt op te maken, dat het bij het tot stand komen van het Regeeringsreglement in 1854 in de bedoeling heeft gelegen om met dien regel te breken. Misschien achtte men in den algemeenen term „officieren” de opperofficieren niet begrepen; wellicht ook werd er geen bezwaar in gezien, omdat de *benoeming* der opperofficieren, als geschiedende in Nederland, viel buiten den regel van artikel 42, tweede lid, volgens hetwelk de benoeming *in Nederlandsch-Indië* geschiedt door den Gouverneur-Generaal. In het Koninklijk besluit toch wordt gesproken van de *benoeming* van den legercommandant en de opperofficieren, terwijl omtrent officieren van lageren rang *steeds* sprake is van *bevordering*. Aan den anderen kant valt echter niet te weerspreken, dat eene benoeming tot generaal-majoor toch ook is eene bevordering van den rang van kolonel tot den rang van generaal-majoor.

Er is dus alle reden tot twijfel of, naar de letter, het Koninklijk besluit op dit punt wel volkomen gedekt wordt door artikel 42 van het Regeerings-

reglement, en daar er geen enkele reden is om dit benoemingsrecht van den Koning over te dragen op den Gouverneur-Generaal — immers ook de hoogste civiele ambtenaren in Nederlandsch-Indië, alsmede de vlootvoogd die daarginds beveelt, worden door den Koning benoemd — is het wenschelijk de oorzaak van twijfel weg te nemen door het hierbedoeld recht in artikel 42 van het Regeeringsreglement uitdrukkelijk aan den Koning toe te kennen.

Het eerste en het laatste lid van het voorgestelde artikel zijn geheel gelijkkluidend met het eerste en laatste lid van het bestaande artikel.

De overige alinea's vinden in de bovenstaande beschouwingen voldoende toelichting.

De Minister van Koloniën,

D. FOCK.

Omtrent dit wetsontwerp werd uitgebracht het volgend

Voorloopig Verslag.

Voor zoover het wetsontwerp er toe strekt om de wettelijke bepalingen met feitelijke toestanden in overeenstemming te brengen, kon men er zich vrij algemeen mede vereenigen. Sommige leden wezen er daarbij op, dat de Minister wel in korten tijd zijn meening aangaande het zich al of niet verdragen van het Koninklijk besluit van 1859 met art. 42 van het Regeeringsreglement heeft gewijzigd. In de zitting der Tweede Kamer van 30 November 1905 (*Handelingen* blz. 266) zeide de Minister, naar aanleiding van een opmerking van den heer DUYMAER VAN TWIST, dat de benoeming van generaals van het Indische leger door den Koning in strijd was met art. 42 voornoemd, dat hij zulks niet kon toegeven, en thans reeds blijkt hij zich geheel met die opvatting te vereenigen.

Verschillende leden merkten op, dat de thans voorgestelde redactie van art. 42 ruimte laat voor enkele vragen, welke, naar hunne meening, bij deze gelegenheid gevoeglijk tot oplossing konden worden gebracht. Met verwijzing te dezer zake naar een hoofdartikel in de *Nieuwe Rotterdamse Courant* van 24 en 25 November 1906, waarin zij een uitnemende vertolking van hunne bedenkingen hadden gevonden, gaven bedoelde leden die weer als volgt:

Alinea 2. Het ware wenschelijk ook een bepaling op te nemen, geldende voor het geval, dat een tijdelijke voorziening in het bevelhebberschap der landmacht noodzakelijk is. Volgens art. 1, alinea 2, van het Koninklijk besluit, opgenomen in het *Indisch Staatsblad* van 1860 n°. 26, voorziet de Gouverneur-Generaal in de tijdelijke waarneming. Ter voorkoming van mogelijken twijfel schijnt het voorzichtig die bevoegdheid van den Gouverneur-Generaal wettelijk vast te stellen.

Alinea 3. Gevraagd werd of het de bedoeling is vast te stellen, dat in Nederland de Koning, in Nederlandsch-Indië de Gouverneur-Generaal het benoemingsrecht heeft, dan wel, dat in Nederland vertoevende personen door den Koning, in Nederlandsch-Indië vertoevende door den Gouverneur-Generaal tot officier worden benoemd. In het laatste geval vereischt, naar men meende, de redactie verduidelijking.

Alinea 4. In dit lid wordt alleen gesproken over het verleenen, door

den Koning, van den rang van opperofficier, niet ook over bevordering van opperofficieren (van generaal-majoor tot luitenant-generaal). Die *bevordering* zou derhalve eigenlijk tot de bevoegdheid van den Gouverneur-Generaal behooren. Dit kan de bedoeling niet zijn, daar immers tot dusverre de bevordering van een generaal-majoor tot luitenant-generaal steeds door den Koning is geschied en niet blijkt van den wensch bij den Minister om hierin verandering te brengen. Wellicht zou de bedenking zijn te ondervangen door in plaats van „wordt de rang” te lezen „worden de rangen”.

Uit de woorden „alle overige bevorderingen” kan voorts worden afgeleid, dat ook de gedetacheerden bij het Nederlandsch-Indisch leger door den Gouverneur-Generaal tot hoogere rangen worden bevorderd. Ook dit is tot nog toe nimmer geschied en ook ten deze blijkt niet, dat de Minister van de bestaande practijk wil afwijken. Het schijnt daarom wenschelijk de redactie te verbeteren, zóó, dat daarin duidelijk uitkomt, dat de bepaling slechts betrekking heeft op officieren, behoorende tot het Nederlandsch-Indische leger.

Alinea 5. Het schijnt wenschelijk ook rekening te houden met de mogelijkheid, dat een officier, beneden den rang van generaal, en nòch in Nederland, nòch in Nederlandsch-Indië verblijvende, voor ontslag in aanmerking komt. De woorden: „in Nederland” zouden daartoe zijn te vervangen door „buiten Nederlandsch-Indië verblijvende”.

Verscheidene leden gaven naar aanleiding dezer wetsvoordracht te kennen het te betreuren, dat bij deze gelegenheid ten aanzien van de benoeming, bevordering en ontslag der Indische officieren niet van stelsel verandering is. Als een bewijs van de ongenoegdheid van den Minister om tot een ander stelsel over te gaan, hadden zij de indiening van het wetsontwerp met leedwezen gezien.

Vooreerst waren er eenige leden, die een bevestiging van het bestaande stelsel weinig in overeenstemming oordeelden met het bestaande streven om Indië in de regeling van zuiver Indische aangelegenheden meer en meer zelfstandig te maken en den Indischen bestuursorganen in de keuze van personen meer vrijheid te laten dan tot nu toe het geval was. Dat de regeling van de verdediging der kolonie aan den Gouverneur-Generaal is overgelaten is een maatregel in dien geest. Het ware, meende men, nu rationeel ook de benoeming en bevordering van de officieren van het Indische leger volledig bij den Gouverneur-Generaal te brengen.

Tegen deze zienswijze werd echter door anderen aangevoerd, dat voormeld streven, hoe juist het in vele gevallen moge zijn, toch niet zoover behoeft te worden doorgevoerd, dat het toezicht van uit het moederland daardoor bedenkelijk zoude verslappen. Men bedenke, dat in Indië een zekere coteriegeest geenszins onbestaanbaar is. Het is daartegenover ten zeerste gewenscht, dat de Regeering hier te lande niet alle hare bevoegdheden uit handen geeft en in het bijzonder dat zij zich het recht van benoeming in de hoogere rangen blijft voorbehouden.

Verscheidene leden verklaarden de bevestiging van het bestaande stelsel te betreuren, omdat zij van meening waren dat de positie van de Indische officieren bij de wet behoort te worden geregeld. Het geldt hier, naar zij opmerkten, een desideratum, dat al jaren lang is gehoord en dat in de bij de Tweede Kamer ingediende motie van de heeren DUYMAER VAN TWIST en VAN DE VELDE (Gedrukte Stukken, Zitting 1906—1907, n°. 85) is belichaamd. In den laatsten tijd is de zaak nog in het bijzonder, onder veler aandacht

gekomen door de eenigszins bevreemdende wijze, waarop de luitenant CHRISTOFFEL, aan wiens uitnemende verdiensten overigens van alle zijden gaarne hulde werd gebracht, is bevorderd. Met het oog op een en ander had het velen bevreemd, dat de Minister in de Memorie van Toelichting het punt zelfs niet aanroert. Zij zagen in dat stilzwijgen een miskennen van de billijkheid van het verlangen, dat het Indisch officierenkorps te dezen opzichte algemeen koestert. De wenschelijkheid werd in verband daarmee betoogd om vóór de openbare beraadslaging over het onderwerpelijke wetsontwerp genoemde motie in behandeling te nemen.

Met betrekking tot de quaestie van wettelijke regeling merkten voorbedoelde leden nog het volgende op.

Zoolang aan de Indische officieren een wettelijke regeling van hun positie wordt onthouden, schijnen die officieren in zekeren zin als de minderwaardigen van hunne Nederlandsche collega's te worden beschouwd. Welke goede reden toch zou zich tegen zulk een regeling verzetten? De Minister BAUD heeft indertijd beweerd, dat het Indisch leger niets anders kon noch mocht zijn dan een werktuig van het uitvoerend gezag en dat elke poging om, door een in het moederland gemaakte wet, den band tusschen leger en uitvoerend gezag in Indië te verzwakken, op de samenstelling van het leger, op den geest, die het bezielt, nadeelig zou werken. Die zienswijze kan echter thans toch bezwaarlijk worden volgehouden. Naar de meening der hier aan het woord zijnde leden versterkt een wettelijke regeling bedoelden band eerder dan dat zij hem verzwakt, en zij beriepen zich ten bewijze op de meetings, die in het jaar 1868 in Indië plaats hadden, en op den minder goeden geest, die, blijkens sommige uitingen, tegenwoordig in het Indische officierskorps schijnt te heerschen.

Een grondwettelijk bezwaar bestaat tegen bedoelde regeling niet. Art. 61 der Grondwet maakt een regeling bij de wet afhankelijk van het bestaan eener behoefte daaraan. Dienovereenkomstig verklaarde de Regeering uitdrukkelijk bij de behandeling van art. 42 van het Regeeringsreglement in de Tweede Kamer, dat, wanneer de behoefte moest worden erkend te bestaan, zij zich aan den plicht om zulk een regeling tot stand te brengen, niet zou onttrekken.

Op bedoeld tijdstip bestond die behoefte inderdaad nog niet. Gelijk de Minister zich uitliet bij de behandeling van een amendement VAN HORVELL, kon men toen niet volhouden, dat de positie van het Indische leger gelijk was aan die van het Nederlandsche. Het laatste immers bestond uit landskinderen, het eerste niet.

Echter is thans die toestand geheel veranderd; bedoelde ongelijkheid is voor een groot deel opgeheven. De behoefte aan wettelijke regeling is in meer dan één geval ten duidelijkste aan het licht getreden.

Voorts merkten de hier aan het woord zijnde leden nog op, dat moeilijk kan worden beweerd, dat regeling bij Koninklijk besluit even groote stabiliteit geeft als een regeling bij de wet. Immers de Koninklijke besluiten van 24 November 1859 n°s. 69 en 70 (*Indisch Staatsblad* n°s. 26 en 27 van 1860), waarbij de positie der Indische officieren werd vastgesteld, is, voor zooveel besluit n°. 69 betreft 15 maal, en voor zooveel n°. 70 aangaat, 7 maal gewijzigd.

Op grond van het bovenstaande drongen bedoelde leden er met kracht op aan, dat de Minister het initiatief neme om tot een wettelijke regeling van dit onderwerp te komen.

Andere leden merkten tegen deze beschouwingen op, dat zij een wettelijke regeling van de rechtspositie, zooals die in de motie der heeren

DUYMAER VAN TWIST en VAN DE VELDE wordt verlangd, geenszins noodig achtten. In tegenstelling met wat voor civiele ambtenaren geldt, is de behoefte daaraan, naar het oordeel van deze leden, allermint gebleken; de voorwaarde, door de Grondwet gesteld, is dus niet vervuld. De leden, die voorstanders waren van het beginsel, dat zuiver Indische aangelegenheden zooveel mogelijk in Indië hunne regeling vinden, hadden tegen een wettelijke regeling à fortiori bezwaar. Ten bewijze hoezeer het genoemd beginsel veld wint, beriepen zij zich te dezer plaatse op de voorgenomen reorganisatie van den Raad van Indië en op een uitspraak van den hoogleeraar DE LOUWER, op bladz. 165 van zijn bekend standaardwerk (5de uitgave).

Intusschen waren er onder deze leden wel enkele, die, met het oog op de sonderlinge begrippen van militaire autoriteiten, die in den laatsten tijd nog al eens aan het licht traden, het aanbevelenswaardig achtten de rechtspositie van militairen met meer waarborgen te bekleeden dan die van niet-militairen. In hoeverre daartoe regeling *bij de wet* noodig ware, lieten deze leden in het midden.

Sommige leden stelden de vraag, of de Minister bereid is het concept van een herziening der geldende regeling van 1859, dat blijkens de Memorie van Toelichting bij het Departement in behandeling is, aan de Kamer ter kennisneming over te leggen.

Andere leden vroegen, of door de onderwerpelijke regeling ook in eenig opzicht wordt vooruitgelopen op de quaestie van fusie der Nederlandsche en Indische officierskorpsen, de wenschelijkheid van welke fusie overigens met het oog op de veranderingen, die onze eigene weermacht behoort te ondergaan, in twijfel werd getrokken. Verschillende leden meenden, dat de gestelde vraag ontkennend moest worden beantwoord.

Aldus vastgesteld door de Commissie van Rapporteurs den 4^{den} Juni 1907.

BOS.

VAN DEVENTER.

BOGAARDT.

DUYMAER VAN TWIST.

DE WAAL MALEFIJT.

Op dit verslag volgde de onderstaande

Memorie van Antwoord.

Aangenaam was het den ondergeteekende te ervaren, dat de door hem ondernomen poging, om allen twijfel weg te nemen aan overeenstemming van de wettelijke bepalingen met feitelijke toestanden, vrij algemeen instemming heeft gevonden.

De ondergeteekende ziet geen heil in eene nadere bespreking van de op 30 November 1905 in de Tweede Kamer der Staten-Generaal ter sprake gebrachte vraag of de benoeming van generaals van het Indische leger door den Koning wel met art. 42 van het Regeeringsreglement is overeen te brengen. Daargelaten welke ondergeteekende's opvatting ter zake moge

zijn, nu de regeling van de bevordering, het ontslag en het op non-activiteit stellen van de officieren der in Nederlandsch-Indië aanwezige landmacht moet worden herzien, moet vooraf worden gezorgd, dat alle twijfel omtrent de bedoeling van de wettelijke bepaling, waaruit de regeling voortvloeit, uitgesloten zij.

Met belangstelling heeft de ondergeteekende kennis genomen van de opmerkingen in het Voorloopig Verslag naar aanleiding van de voorgestelde redactie van art. 42 gemaakt.

De ondergeteekende erkent de wenschelijkheid om het artikel zoo te redigeeren dat alle mogelijke twijfel wordt voorkomen. Hij is dus gaarne bereid de redactie ter vermindering van onduidelijkheid nog nader aan te vullen.

De alinea's 2, 3, 4 en 5 zijn dus thans in den in het Voorloopig Verslag aangegeven zin gewijzigd. Alleen kan de ondergeteekende, voor zoover alinea 4 betreft, niet toegeven, dat de uitdrukking „alle overige bevorderingen” ruimte zou laten tot onzekerheid met betrekking tot de vraag, of ook de van het leger hier te lande in *Indië* gedetacheerde officieren door den Gouverneur-Generaal zouden zijn te bevorderen. Het wetsontwerp toch handelt alleen over de officieren, die werkelijk *behooren tot* het Indische leger, en dat doen de gedetacheerde officieren niet. Evenmin als de uitdrukking „alle overige bevorderingen” *kan* geacht worden te slaan op andere landsdienaren dan *militaire* officieren, kan zij gerekend worden te doelen op officieren, die *behooren tot* eene andere landmacht dan die waarvan in het wetsontwerp sprake is.

Ernstig heeft de ondergeteekende overwogen, of van deze gelegenheid gebruik zou moeten worden gemaakt, om ten aanzien van de benoeming, de bevordering en het ontslag van de Indische officieren van stelsel te veranderen. Maar hij heeft daartoe geen vrijheid kunnen vinden.

Behoud van het bestaande stelsel strijdt geenszins — zooals eenige leden oordeelen het geval te zijn — met het bestaande streven om Indië in de regeling van zuiver Indische aangelegenheden meer en meer zelfstandig te maken. Welke zelfstandigheid men ook aan Indië moge willen toekennen, de bedoeling kan toch nooit zijn om den band, die tusschen het moederland en de kolonie bestaat, te verbreken. Waarom zou dus niet, evenals ten aanzien van de hoogste civiele betrekkingen het geval is, ook de benoeming voor de hoogste militaire rangen aan de Regeering hier te lande blijven voorbehouden? Dezelfde mate van onafhankelijkheid die de Koninklijke benoeming aan de hoogste civiele ambtenaren waarborgt, moet ook aan de militairen van de hoogste rangen worden verzekerd.

Tegen de benoeming en het ontslag door den Koning van de officieren, die buiten Nederlandsch-Indië vertoeven, kan voorts geen bezwaar bestaan; het is, zooals in de Memorie van Toelichting is beoogd, zoowel in het belang van de betrokken personen als van de vereenvoudiging der administratie, dat de benoeming en het ontslag van die officieren niet bij den Gouverneur-Generaal worden overgebracht.

De ondergeteekende meent, dat hij het juiste standpunt heeft ingenomen door in de Memorie van Toelichting de vraag, of de regeling van de positie der officieren bij de wet dan wel bij Koninklijk besluit behoort te worden vastgesteld, niet aan te roeren. Immers bij dit wetsontwerp wordt omtrent die vraag niets beslist, zoodat er geen aanleiding kan zijn om bij de toelichting en de verdediging van dit wetsontwerp ten aanzien van die vraag nader in beschouwingen te treden. En er is te meer reden om bij dit wetsontwerp de meerbedoelde vraag niet te behandelen, omdat door de

heeren DUYMAER VAN TWIST EN VAN DE VELDE eene motie ter zake is ingediend en er bij de behandeling van die motie alle gelegenheid zal zijn om de vraag te bespreken. Alleen acht de ondergeteekende zich verplicht op te komen tegen de in het Voorloopig Verslag opgenomen bewering dat de luitenant CHRISTOFFEL *op eenigszins bevreedende wijze* zou zijn bevorderd. In de zitting van de Tweede Kamer van 21 November 1906 (*Handelingen* bladz. 393 en 394) heeft hij, naar hem voorkomt, aangetoond dat die bevordering alleszins gerechtvaardigd was en in het belang van den dienst moest geschieden; hij verwijst dus naar de toen door hem gesproken woorden, waarmede de thans weder geuite bewering hem toeschijnt volkomen wederlegd te zijn.

Ten aanzien van de in het Voorloopig Verslag ter sprake gebrachte wenschelijkheid om vóór de openbare beraadslaging over het onderwerpelijke wetsontwerp de genoemde motie van de heeren DUYMAER VAN TWIST EN VAN DE VELDE in behandeling te nemen, meent de ondergeteekende zich geen partij te moeten stellen. De Kamer regelt zelf hare werkzaamheden en die werkzaamheden zullen door de Kamer zeker zóó geregeld worden, als het meest in het belang is te achten van het te verkrijgen resultaat.

De ondergeteekende kan op dit oogenblik het bij zijn Departement in behandeling genomen concept van eene herziening der geldende regeling van 1859 nog niet ter kennisneming aan de Kamer overleggen, vermits dat concept nog wordt bewerkt. Eerst wanneer de behandeling van het concept aan het Departement van Koloniën geheel zal zijn beëindigd, zal kunnen worden beslist of en hoe het aan de Kamer ter kennisneming zal worden overgelegd.

De vraag aan het slot van het Voorloopig Verslag gedaan, of door de onderwerpelijke regeling ook in eenig opzicht wordt vooruitgegaan op de quaestie van fusie der Nederlandsche en Indische officierskorpsen, is door verschillende leden te recht ontkennend beantwoord. Van zoodanig vooruitgaan kan ook daarom geen sprake zijn, omdat de bedoelde fusie, mocht zij ooit tot stand kunnen komen, toch zeker een speciale wettelijke regeling zou behoeven.

De Minister van Koloniën,

D. FOCK.

Gewijzigd Ontwerp van Wet.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen die deze zullen zien of hooren lezen, saluut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat het wenschelijk is artikel 42 van het bij de wet van 2 September 1854 (*Staatsblad* n°. 129) vastgestelde Reglement op het beleid der regeering van Nederlandsch-Indië, aan te vullen;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

EENIG ARTIKEL.

Artikel 42 van het bij de wet van 2 September 1854 (*Staatsblad* n°. 129) vastgestelde Reglement op het beleid der regeering van Nederlandsch Indië wordt gelezen:

Artikel 42. 1. De Gouverneur-Generaal is opperbevelhebber van de in Nederlandsch-Indië aanwezige landmacht.

2. De bevelhebber der landmacht wordt door den Koning benoemd. Wanneer bij het opvallen van de plaats van den bevelhebber de benoeming van zijn opvolger niet geschied of in Nederlandsch-Indië niet bekend is, of wanneer de benoemde in de spoedige aanvaarding zijner betrekking verhinderd wordt, voorziet de Gouverneur-Generaal in de tijdelijke waarneming.

3. De officieren worden door den Koning of door den Gouverneur-Generaal benoemd, al naar gelang hij, die aldus benoemd wordt, verblijf houdt buiten dan wel binnen Nederlandsch-Indië.

4. Op den voet, bij algemeene verordening te bepalen, worden de rangen van opperofficier verleend door den Koning en geschieden alle overige bevorderingen van de officieren door den Gouverneur-Generaal.

5. De opperofficieren en alle buiten Nederlandsch-Indië vertoevende officieren worden ontslagen door den Koning, alle overige officieren door den Gouverneur-Generaal, een en ander op den voet bij algemeene verordening te bepalen.

6. De regelen omtrent het toekennen van pensioenen en gagementen worden bij algemeene verordening gesteld.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministerieele Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

De Minister van Koloniën,

MEDEDEELINGEN VAN DE REDACTIE.

Justitieele Voorschriften voor de Landmacht.

Het was te verwachten dat de Justitieele Voorschriften voor de Landmacht, dezen zomer verschenen, niet zonder beoordeeling den weg naar de militair-rechterlijke practijk zouden vinden. De opneming van deze bij Koninklijk besluit vastgestelde Voorschriften in het *Staatsblad* (noodig geacht omdat een op dito wijze bekend gemaakt Koninklijk besluit moest worden ingetrokken) was een waarborg, dat voor het ontbreken van de noodige bekendheid van den inhoud ook aan niet-militairen niet behoefde te worden gevreesd. Daarbij kwam dat de omvang der Voorschriften meewerkte om spoedige ontdekking te bevorderen. Reeds aanstonds na de verschijning kon men in een weinig bekend dagblad eene opmerking lezen over wat later de redactie van het Weekblad van het Recht noemde het „taaltje” waarin vooral sommige der modellen zijn gesteld, (1) modellen die dienen moeten om uit te voeren een verouderde verstek-procedure uit de achttiende eeuw, ons in de twintigste eeuw als een fossiel door den wetgever van 1814 nagelaten. Was voor dat verwijt grond? Tot zekere hoogte stellig. Het is inderdaad zonderling voor moderne oogen en voor moderne ooren om b.v. het formulier van model n°. 35, voorafgegaan en gevolgd door tromslag of trompettengeschal, te zien en hooren lezen door een provoost-geweldige voor de deur van het gebouw waarin de krijgsraad zitting houdt. Waren die executanten nog maar in achttiendeeuwsche uniformen gestoken, men zou aan een historische voorstelling kunnen gelooven. Doch hoe zou men dergelijke formulieren, welke equivalent het burgerlijke strafprocesrecht te eenemale mist, in dragelijk Nederlandsch omzetten, en dat nog wel terwijl de wet zelve de oude uitdrukkingswijze onveranderd is blijven handhaven? Trouwens, wij willen niet nalaten mede te deelen, dat, naar ons bekend is, de gewraakte modellen genomen zijn naar het voorbeeld van nog niet lang geleden in eene dergelijke verstekprocedure bij het Hoog Militair Gerechtshof gebezigde stukken, waarop recht is gedaan. Wie de beslissingen van dit College in de laatste jaren heeft gevolgd, zal, naar wij durven te onderstellen, geen aanleiding vinden om het van angstvallig vasthouden aan tradities en vrees voor moderne opvattingen te beschuldigen. Maar men bedenke dat niet alleen voor dit College doch voor de militaire justitie in het algemeen in beginsel juist is, dat ten aanzien van de manier van procedeeen wordt gevolgd de stijl en practijk, bij den Hove van Holland tot in den jare 1810 in gebruik geweest zijnde (art. 75 der Prov. Instructie).

Van de meer wetenschappelijke beoordeelingen verdient de aandacht het

(1) Men bedenke echter tevens dat ook de moderne rechtstaal met de spreektaal op gespannen voet staat. Ook daar zijn oude en vreemde termen schering en inslag en pogingen om de rechtstaal te verhollandschen liepen zonder fout op mislukking uit.

hoofdartikel „Militair Procesrecht” in het Weekblad van het Recht van 25 September 1907, n°. 8579. De Redactie begint met te constateeren dat ons burgerlijk strafproces verouderd is, terwijl ons militair strafproces waard is om in een antiquiteiten-museum te worden opgeborgen. Vooral over dit laatste is, volgens die redactie, verschil van gevoelen uitgesloten. Ongetwijfeld, voegen wij daarbij, de Justitieele Voorschriften zijn daar om het te allen overvloede te bewijzen.

De tegenwoordige Regeering, die, volgens het hoofdartikel, de herziening van het militair strafprocesrecht wel ter hand nam, doch den aangevangen arbeid liet rusten, heeft, „ten einde de richtige behandeling van „strafzaken bij de Krijgsraden bij de Landmacht zooveel mogelijk te „bevorderen” eenen anderen weg ingeslagen. Zij wil den wetgever er „buiten laten en eene poging wagen om bij onveranderd behoud van de „van 1814 dagteekenende „Regtspleging bij de Landmagt”, wat nieuw „bloed te brengen in dit van ouderdom verzwakte lichaam.” De bij de militaire rechtspleging betrokken autoriteiten „ontvangen aanwijzingen, „hoe zij hebben te handelen, op welke wijze zij de wettelijke bepalingen „hebben te interpreteren en toe te passen.”

Tot zekere hoogte wordt hier overdreven waarde aan de voorschriften toegekend. Slechts voor een deel, voorzover de uitvoerende macht meende bevoegd te zijn tot het geven van dergelijke aanwijzingen met opzicht tot de vervolging der misdrijven, zijn zij in de Voorschriften opgenomen. Voor het grootste deel zal het echter wel de bedoeling zijn geweest systematisch te ordenen en bijeen te brengen wat de practijk der militaire rechtspraak, onder de auspicien van het Hoog Militair Gerechtshof, daaromtrent opleverde. Vandaar dat slechts voor een deel — de Nieuwe Rotterdamsche Courant, zooals hieronder blijken zal, merkte het ook op — imperatieve voorschriften zijn gegeven; vandaar dat het, naar wij meenen te weten, in de bedoeling ligt om op grond van de veranderingen, welke de practijk mocht aan de hand doen, de Justitieele Voorschriften periodiek te wijzigen en te houden op de hoogte van den tijd. Is er dus nieuw bloed in een van ouderdom verzwakt lichaam gebracht, dan danke men dit niet in de eerste plaats aan deze Regeering doch aan de militaire jurisprudentie, aan het Hoog Militair Gerechtshof vóór alles, waar men met moderne begrippen en opvattingen rekening hield en — laat ons dit er bij voegen — kon houden omdat de oude wetgeving op nagenoeg alle punten daartoe ruimte laat.

De Voorschriften vormen o. i. dus slechts een handleiding bij de militaire rechtspraak, waarin van het standpunt der moderne practijk voor opkomende vragen veelal eene oplossing gegeven wordt, die het moderne rechtsgevoel niet zelden geheel bevredigt. Raadpleging van die handleiding door de betrokkenen is, juist omdat ze van Regeeringswege komt, wij zouden bijna zeggen verplicht. Kan men zich grooter waarborg denken dat op eenvormige en juiste wijze zal worden onderzocht en gewerkt? Doch de Regeering bedenke, dat zij aan het gezag, dat deze handleiding onwillekeurig heeft, verplicht is haar doorlopend bij te werken en wij kunnen niet nalaten de aandacht van de militaire rechtscolleges en autoriteiten op dit belang uitdrukkelijk te wijzen opdat een ieder, wien het aangaat, de Regeering ook ongevraagd op de hoogte houde van noëdig gebleken veranderingen.

Voor elkeen zal het thans duidelijk zijn, dat aan de Voorschriften geene rechtskracht is toe te kennen. Aldus ook het Weekblad van het Recht, dat echter, gelijk mede uit het voorafgaande volgt, ten onrechte meent, dat zij in strijd zijn met art. 150 der Grondwet, volgens welk

artikel „de regeling der rechtspleging, ook der militaire, aan den wetgever „is voorbehouden. Aan de Kroon komt het recht niet toe eene dergelijke „algemeene regeling vast te stellen als hier werd gegeven, omtrent een „onderwerp, waarvan de regeling aan den wetgever is opgedragen.” Dat heeft de Regeering o. i. in de verste verte niet bedoeld. De rechtspraak heeft de wettelijke regeling geïnterpreteerd en vervormd. De Regeering herhaalde slechts in het algemeen wat de rechtspraak rechtsgeldig had beslist in enkele gevallen, terwijl zij bij gebleken noodzaak haar voorschriften door andere zal vervangen. Betreedt de Regeering daarmee een terrein „waar de Grondwet „voor haar een „verboden toegang” heeft geplaatst”? Wij kunnen het niet inzien. Aan de Krijgsraden wordt immers 'in de uitoefening van hunne rechterlijke functiën de ook door het Weekblad van het Recht geëischte volle vrijheid gelaten; mag de Regeering nu niet in de Voorschriften opnemen enkele aan de rechtspraak ontleende „wenken en raadgevingen” (1) — zooals het Weekblad ze noemt — welke opvolging in den regel door het Hoog Militair Gerechtshof geëischt is en wordt en op welke niet-naleving geen straf staat, tenzij men als zoodanig wil beschouwen de vernietiging der procedure door het Hoog Militair Gerechtshof krachtens art. 58 zijner Provisioneele Instructie, iets waarvan ten slotte de beklaagde of ook — wat niet te hopen is — de auditeurs-militair (artt. 59, 60 Prov. Instr.) de dupe worden.

Volgens de redactie van het Weekblad van het Recht treedt de Regeering haar eigen raad, om toch vooral de wetten stipt na te leven, althans in één geval met voeten. Het betreft nl. de geldende praktijk dat de krijgswaardsleden voor meerdere zaken — tot nu toe voor alle zaken, die in den loop van een maand voorkomen — worden aangewezen. „Deze wijze van „doen (is) met de letter der wet niet in overeenstemming.” Wel mogelijk. Doch dan herinnere zich de hooggeleerde redacteur van het Weekblad, die in dit opzicht de literatuur heeft geraadpleegd, dat die praktijk gebaseerd was op eene ministerieele aanschrijving uit het jaar 1875, welke op hare beurt weer steunde op beslissingen van het Hoog Militair Gerechtshof, dat al sedert jaren en jaren deze praktijk tolereerde en voor zoover wij weten nog tolereert. Wat nu voor een tijdvak van een maand geschiedde, zal voortaan voor een tijdvak van een jaar plaats vinden. Het nut is apert en waar het Hof tegen dergelijke „ongetwijfeld onwettige” benoeming nimmer heeft geprotesteerd, mag redelijkerwijze verwacht worden dat zulks ook thans niet zal geschieden. En wanneer zulks desniettemin mocht gebeuren, dan zal de Regeering zeker wel aanstands bereid worden bevonden haar Voorschriften in zooverre te wijzigen en met de nieuwe opvatting in overeenstemming te brengen. Is het Hof echter met ons van oordeel, dat wij, eenmaal bezittende een militaire rechtspraak door leeken, voor de behoorlijke uitoefening daarvan zoo theoretisch als practisch de noodige waarborgen dienen te geven, dan zal de „voorgescreven” maatregel bij het Hof — dat gelukkig niet onderworpen is aan de van streng wettelijk standpunt getuigende cassatie van het Weekblad van het Recht, — eer steun dan afbrekende critiek vinden.

De redactie van het Weekblad van het Recht erkent ten slotte dat de Voorschriften vele goede bepalingen inhouden, bv. art. 81 omtrent de verdediging van beklaagden. Zij kan zich echter met het werk niet verzoenen. „Wat hier wordt gegeven is broddelwerk, kan niet anders zijn dan dat.

(1) Het is mogelijk dat de formuleering niet overal even goed in den toon gehouden is. Als bindende voorschriften voor de krijgswaards zijn ook deze bepalingen stellig niet bedoeld.

„Eene radicale, principieele herziening van ons militair strafproces is noodig. „Misschien zou men zich tijdelijk met een partieele kunnen tevreden stellen, „mits van wat breeder inzicht getuigend dan die door de vorige regeering „is voorgesteld, indien daardoor de grootste gebreken van het bestaande „wel niet worden weggenomen, doch belangrijk zouden worden verzwakt. „Dit geschiedt echter niet, dit kan niet geschieden door Voorschriften, „zooals hier werden gegeven en die natuurlijk de wettelijke regeling, met „al haar fouten en gebreken, in hoofdzaak onaangetast moesten laten.” Voor het grootste deel kunnen wij den hooggeachten schrijver verwijzen naar de hieronder overgenomen hoofdartikelen van de Nieuwe Rotterdamsche Courant, waar getoond wordt, dat voor de handelwijze van de Regeering zeer wel plausible verklaringen mogelijk zijn. Zou bovendien iemand onderstellen dat een Regeering, die de militaire rechtspraak, in welken omvang dan ook, handhaaft, in den tegenwoordigen tijd zou durven komen met een wetsontwerp, waarbij niet bleek dat voor behoorlijke opleiding van militaire rechters in alle opzichten het mogelijke werd gedaan? Vermoedelijk niet. Doch dan bedenke men dat hoe eer hoe beter de weg naar deze opleiding moet worden ingeslagen opdat het succes van eene dergelijke nieuwe regeling niet reeds van meet af aan in de waagschaal wordt gesteld. Daartoe hoopt het „broddelwerk” der Justitieele Voorschriften sedert 1 September jl. mede te werken en wij meenen dat deze hoop niet aanstonds ijdel zal blijken. Vertraging in den herzieningsarbeid hebben deze Voorschriften bij ons weten niet gebracht; eer het tegendeel, nu zij aanleiding hebben gegeven tot het krachtige en gelukkig groot gezag hebbend betoog in die richting, waarmede het hoofdartikel in het Weekblad van het Recht sluit.

In de tweede plaats verdienen buitengewone aandacht twee hoofdartikelen in de Nieuwe Rotterdamsche Courant resp. van 29 September en 1 October 1907. Zijn onze vermoedens omtrent de identiteit van den schrijver juist, dan komen zij van niet minder gezaghebbende zijde. Het jammer vindende dat deze couranten-artikelen, welks *genus* niet zelden met ééndagsvlinders vergeleken wordt, spoedig buiten het bereik van belangstellenden zouden geraken, veroorloven wij ons de vrijheid ze hierna in te lasschen.

De Justitieele Voorschriften voor de Landmacht.

I.

Den 29sten Juni van dit jaar werd in *Staatsblad* (n°. 154) uitgevaardigd en in *Staatscourant* (n°. 183) afgekondigd een koninklijk besluit, „houdende „vaststelling van de Justitieele Voorschriften voor de Landmacht”, aan dat besluit gehecht.

Het is genomen op de voordracht en met de medeonderteekening van de Ministers van Oorlog en van Justitie, en de considerans luidt: „dat „het wenschelijk is voorschriften vast te stellen, ten einde de richtige „behandeling van strafzaken bij de krijgsraden bij de Landmacht zooveel „mogelijk te bevorderen”.

Een algemeene maatregel van bestuur is het niet; ook is de Raad van State blijkbaar daarop niet gehoord. Het besluit geeft de koninklijke sanctie op wat het best aangeduid kan worden als een Practische Handleiding voor de Militaire Justitie, bij de toepassing der geldende wetgeving.

Het belangrijke stuk, de „Voorschriften” zelve, telt 136 artikelen, waarvan sommige met een groot aantal onderdeelen; en voorts een reeks bij-

lagen, veelal modellen voor processen-verbaal, requisitoiren, dispositiën e. m. De volgorde is grootendeels die van het geldende wetboek op de „Regtspleging bij de Landmacht”, waarvan de titel-opschriften zijn overgenomen en waarvan de artikel-cijfers bij de corresponderende artikels der „Voorschriften” telkens in parenthesi vermeld staan.

Zoo worden in deze Voorschriften verwerkt en uitgewerkt: allereerst voormelde „Regtspleging voor het Krijgsvolk te Lande”, en daarnaast wetsbepalingen van lateren datum, zooals art. 74 van het Wetboek van Strafrecht omtrent de vrijwillige afdoening bij overtredingen, en — wat aanstonds de aandacht trekt — de Kinderwetten; zoo ontmoet men ook onder de bijlagen een uitvoerige uiteenzetting van de in 1896 bij koninklijk besluit vastgestelde bepalingen omtrent de telkaarten, de strafregisters en het anthropometrisch signalement. Maar tusschen deze verwerkingen en verwijzingen zijn voortdurend ingevlochten directe *voorschriften* omtrent wetstoepassing en omtrent administratief-justitieele behandeling van zaken, alsook herinneringen aan de rechtspraak van het Hoog Militair Gerechtshof. Inderdaad alles — het werd reeds gezegd — naar het model van een *Handleiding voor de Practijk*.

Hoe is de regeering tot de vaststelling van deze voorschriften gekomen? waarom thans? waarom in dezen vorm? wat is daarin uitnemends, wat bedenkelijks? Vragen genoeg, die zich opdringen bij de lectuur.

Het denkbeeld is niet nieuw. Bij de Marine bestaan justitieele voorschriften van soortgelijken aard al heel lang, en het is wel waarschijnlijk dat die met het oog op de wetten en wetsveranderingen van latere dagteekening, en nu ook naar aanleiding van wat voor de landmacht geschiedde, zullen worden herzien.

Maar formeel is tusschen beide een belangrijk onderscheid. De marinevoorschriften zijn gegeven bij ministerieele aanschrijving; die voor het leger zijn nu vastgesteld bij koninklijk besluit.

De bovengenoemde ministers zullen hun goede redenen wel hebben gehad om de sanctie der Koningin te vragen; maar vooralsnog schijnt ons de gekozen vorm niet zonder bezwaar. De in de voorschriften verwerkte bepalingen der wet binden, omdat zij wet zijn; van verwerkte algemeene voorschriften, in eenig koninklijk besluit neergelegd, geldt hetzelfde; ook die hebben hun rechtskracht in en uit zichzelf. Op het gebied nu van wetsuitlegging en wetstoepassing bezitten de autoriteiten — en dit geldt bepaaldelijk van de militaire rechters, de krijgsraden — deels een hun door de wet gewaarborgde en voor hun ambtsvervulling noodzakelijke zelfstandigheid van eigen oordeel; deels hebben zij ook op dit gebied ongetwijfeld bevelen of wenken van hooger hand te ontvangen en te volgen; maar die hoogere macht kan, naar buiten, even goed vertegenwoordigd worden door de ministers als door de Koningin. Dat de ministers voor zich de *machtiging* der Koningin verlangden, laat zich verklaren — die was reeds noodig wegens de in verband met de nieuwe voorschriften gewenschte uitdrukkelijke intrekking van enkele koninklijke besluiten van ouden datum —; maar dit behoefde nog niet te leiden tot een koninklijk besluit tot vaststelling dezer „Voorschriften” in hun geheel. Ware het stuk enkel geworden een ministerieele aanschrijving, dan had het het karakter van *handleiding* — d. i. van *herinnering* aan den inhoud van wetten en wettelijke voorschriften; van *aanbeveling* om zus of zoo te handelen, waar de autoriteiten wettelijk zelfstandigheid bezitten; van *verwijzing* naar de rechtspraak van het Hoog Militair Gerechtshof, bij enkele principiele punten; van *bevel*, waar bevelen kunnen worden gegeven — zuiverder

kunnen worden bewaard. De Koningin, bekleed met het oppergezag over Zee- en Landmacht, gelast; bij den minister behoort meer een algemeene leiding in onderdeelen en hij kan lichter treden in de onderscheidingen van herinneringen, aanbevelingen, verwijzingen en bevelen zooeven bedoeld.

Want de innerlijke noodwendigheid van die onderscheidingen is onafwijsbaar en onbetwistbaar. Dat is ook door den steller der Voorschriften wel bedacht. Zoo wordt reeds in de Inleiding gezegd, dat aan sommige der bijgevoegde *modellen*, voor zoover zij n.l. bestemd zijn voor *gerechtelijke* autoriteiten, in de eerste plaats „als *toelichting* beteekenis moet worden gehecht.” Zoo wordt in de „Algemeene Voorschriften” aan de officieren studie van wetten en van werken over strafrecht aanbevolen en wordt een vingervijzing gegeven omtrent de goede methode van wetsuitlegging. Zoo wordt in het corpus der voorschriften zelve, bepaaldelijk in dat deel, dat op de behandeling voor de krijgsraden betrekking heeft, herhaaldelijk een terminologie gevolgd als deze: dit wordt aanbevolen; dat zal bij voorkeur moeten geschieden; iets anders wordt door de billijkheid gevorderd e. z. m.

Maar het geheele samenstel draagt toch tot opschrift *Voorschriften*; de verhouding, waarin de officier staat tot het oppergezag, brengt mede, dat hij tegenover de van daar uitgegane voorschriften den plicht der gehoorzaamheid sterk gevoelt, terwijl hij toch juist in zake rechtspleging, bepaaldelijk waar hij rechter is, een absolute zelfstandigheid bezit.

Wij willen niet zeggen, dat in deze voorschriften ergens de grenzen der regeermacht overschreden zijn en houden er ons in ieder geval van overtuigd, dat gestreefd is naar een terminologie, die dat vermijden mocht, zoodat zelfs waar b.v. geschreven staat, dat het uitstel voor het doen van eisch, door den auditeur aangevraagd, omdat hij het advies van den advocaat-fiscaal inwacht, hem *behoort* te worden verleend, de uitdrukking „behoort” verklaard moet worden in den algemeenen zin, dat het wel behoorlijk zou wezen. Maar wij zijn zeker van oordeel, dat de juiste verhoudingsverschillen, waarop wij boven wezen, duidelijker hadden kunnen uitkomen en beter zouden zijn gewaarborgd, indien slechts ware uitgegeven een *ministerieele* handleiding, waarin de zelfstandigheid der rechtsprekende organen nadrukkelijk ware op den voorgrond gesteld en dan verder met nauwgezetheid de noodzakelijke verscheidenheid van uitdrukkingen ware in acht genomen.

Nu de vraag: waarom deze voorschriften thans, en was het uitvaardigen daarvan een wijze daad?

Men gevoelt waar hier de mogelijke bedenkelijkheid schuilt: immers in de noodzakelijkheid eener algeheele hervorming der Militaire Rechtspleging en in het gevaar dat deze voorschriften — juist omdat zij in het verouderd stelsel zooveel goede dingen trachten te schuiven als het maar enigszins verdraagt — van dat stelsel het leven rekken.

De algeheele hervorming is urgent, om twee redenen: vooreerst om de absolute achterlijkheid van het bestaande, een gebrek, dat eigenlijk reeds een gebrek was bij de geboorte, in 1814, maar dat sinds gegroeid is tot een anachronisme, een onredelijkheid, een onrechtvaardigheid; en ten andere, omdat het nieuwe militaire materiele strafrecht en tuchtrecht, sinds eenige jaren reeds in het *Staatsblad* afgekondigd, alleen nog op een herziene rechtspleging wacht, om in het leven te treden. Een niet geringe urgentie! En hoe staat het daarmee? Het vorige Kabinet diende een herzieningsontwerp in van vrij zonderling voorkomen — een met eenige nieuwe kleuren opgeverfde uitgave van de oude rechtspleging zelve; maar dan toch een ontwerp, dat, indien het noodshalve d'emblee ware vastgesteld, in het proces

menige verbetering en het materiele recht in werking had gebracht. De regeering van Augustus 1905 trok het in (1); en het voornemen was toen, om een voor de militaire toestanden pasklaar gemaakte bewerking van het gemeene Wetboek van Strafvordering zeer spoedig te doen samenstellen. Of dit werk is tegengevallen? Misschien. Immers zoodanig ontwerp werd nog niet ingediend.

Mogelijk echter heeft een andere overweging de ministers er toe gebracht, om, voorloopig, door Voorschriften als die wij thans bespreken, zelve in de Rechtspleging iets van de moderne ziel te blazen en daarvoor niet af te wachten het tot stand komen van een wet. Wij kunnen ons denken — ja zeer goed denken, als iets zeer redelijks denken — een overwegen als dit: wat baat het, of wij de Staten-Generaal overstelpen met wetsontwerpen, vooral met wetsontwerpen van eenige uitgebreidheid? Het parlementaire werk gaat zoo traag; de lust om te beraadslagen en om te amendeeren is zoo geweldig groot — de laatst behandelde ontwerpen blijven onvergetelijke getuigen — dat wie dien weg inslaat, het einde van den tocht met geen mogelijkheid kan zien of berekenen. Zoover is het gekomen, dat de productie-kracht van onzen wetgever is geworden een element van absolute onberekenbaarheid.

En daarom, hoezeer de regeering geen oogenblik hebbe te vergeten, dat alleen de wet hier afdoende herziening brengen kan; dat geen wet in de wereld kan komen zonder dat eerst een ontwerp werd ingediend; dat het indienen van ontwerpen de taak is der regeering; dat hier iedere onnoodige vertraging onvergeeflijk is — toch deed zij o. i. met deze voorschriften een wijs werk. Hadde zij eerst een herzieningsontwerp ingediend, dan lag de zaak niet meer in hare handen; dan ware haar door regelen van voegzaamheid de weg afgesneden om, hoe lang de parlementaire wandelweg van dat ontwerp ook wezen of worden mocht, inmiddels iets te bereiken door voorschriften van regeeringswege. Maar nu die voorschriften er eenmaal zijn, nu blijven zij hunnen invloed oefenen, zonder dat het indienen en later het behandelen van een wetsontwerp er ook maar in het minst door behoeft te worden opgehouden. Althans daarvoor bestaat niet de minste noodzakelijkheid, noch van buiten, noch innerlijk.

De regeering heeft dus nog haar legislatieve toezegging na te komen en na te komen met spoed. Zij is als medewetgeefster niet ontlast door wat zij als regeering deed. Maar dat zij inmiddels iets deed als regeering en het nu deed, dat heeft toch — met het gemaakte voorbehoud omtrent den vorm — onze oprechte instemming.

Wat zij dan deed? Daarover in een tweede artikel.

II. (Slot).

Eenige jaren geleden — vergissen wij ons niet, dan was het in en naar aanleiding van de juristenvergadering die gehouden is in 1900 (2) — werd nog al heftig de oude, reeds meermalen behandelde strijdvraag opnieuw bezien en besproken, of de speciale militaire rechtspraak — in tijd van vrede — niet moest ophouden en in die van den gewonnen strafrechter moest opgaan, met behoud voor de militaire chefs van de disciplinaire afdoening alleen, waarbij dan groote ruimte moest zijn van beweging onder cauteelen van verantwoordelijkheid en beklag.

1) Dit is niet juist; het wetsontwerp is nog niet ingetrokken. (Red. M. R. T.)

(2) In het origineel staat ten onrechte 1901. (Red. M. R. T.)

Wij hebben ons in vroegere opstellen altijd gesteld aan den kant van hen, die deze vraag gaarne beantwoord zien in bevestigenden zin; zelfs voor de zuiver militaire delicten; zelfs voor de zeemacht, ofschoon dit nog bijzondere nitwerking behoeven zou. Wij hadden ons altijd de maatschappelijke arbeidsverdeeling aldus gedacht: dat het militair beroep eischt training voor de landsverdediging, het rechterlijk beroep training voor rechtspraak.

Maar de loop der dingen is hier te lande niet geweest een beweging naar een oplossing in deze richting. De hand, die het aanwilde en aandurfde om door één enkel wetsartikel de gansche strafrechtspleging voor militairen over te werpen naar die van het gemeene recht, is niet uitgestoken tot leiding of beslissing.

Toch is wel gevoeld, dat men ook in het oude zog niet kon blijven varen. Er is onder de officieren een lust opgekomen om ook ernstige training te zoeken voor rechtsbedeeling en rechtspraak; en van hooger hand is in den laatsten tijd dat streven gesteund.

Enkele officieren, van leger en vloot, hebben zich de moeite getroost om, onder den dienst door, het staatsexamen in te studeeren, student te worden, colleges te houden, faculteitsexamen te doen en te promoveeren, als doctoren in de rechten met andere juristen te staan op gelijken voet; en die gevallen blijven zich voordoen. Voor de aspirant-officieren van administratie der Kon. Marine, de aanstaande fiskalen, is een speciale juridische opleiding al lang in werking; maar het Marine-departement heeft, enkele jaren geleden, meer nog gedaan en de gelegenheid geopend, voor den zeeofficier zoowel als voor den officier van administratie, om voor een speciale commissie een speciaal examen af te leggen in rechtskundige vakken, bepaaldelijk in gemeen en militair strafrecht, staatsrecht en volkenrecht, daardoor een bijzondere aanteekening van bekwaamheid in rechtskennis te erlangen en daardoor in het genot te worden gesteld van een extra-toelage boven hun traktement. Voor de landmacht is, naar wij meenen, onlangs een regeling getroffen van dezelfde strekking (1). Niet in een afzonderlijken voor hen alleen bestemden cursus — wat het vorige Kabinet voor het leger gewenscht had en ook de minister STAAL nog had voorgesteld, maar de Tweede Kamer bij amendement uit zijn begrooting voor 1907 lichtte — maar door eigen vrije studie, desgewenscht op de colleges der universiteiten, zouden zij zich voor dat speciale examen hebben voor te bereiden; en de regeering zou door vrijstelling of vergemakkelijking van den dienst mogelijk te maken en, naar wij meenen, ook wel door de extra-kosten van deze studiën te dragen of mee te dragen, de hoogere rechtskundige opleiding bevorderen. De instelling is zeker nog niet in vollen groei; maar reeds nu wordt de opengestelde gelegenheid aangegrepen; het speciale examen is reeds gedaan; het staat nog meer gedaan te worden; en nieuwe belangstellenden melden zich aan ter voorbereiding. Inderdaad is hier met belangstelling, met opgewektheid iets nieuws in het leven ge-roepen, dat voorshands frissche groeikracht vertoont en, naar het zich laat aanzien, vruchtdragend zal zijn.

Deze beweging is er en stellig moet met belangstelling worden afgewacht, wat zij voor rechtspleging, rechtspraak en rechtsontwikkeling zal geven.

De regeering heeft van deze door haar zelve gesteunde beweging ook partij getrokken in de Justitieele Voorschriften waarover wij het nu hebben.

(1) Voor zoover wij weten, is dit nog niet het geval. Jammer genoeg, er is zooveel in te halen.

Art. 2 zegt het uitdrukkelijk: „Aan alle officieren wordt aanbevolen, zich „door het bestudeeren van de in Nederland vigeerende militaire wetten, „van de wetboeken van strafrecht en strafvordering en van andere over het „militaire engemeene recht handelende werken, de voor het uitoefenen van „de militaire justitie noodige rechtskennis eigen te maken.”

Maar de stellers der Voorschriften denken zich naast deze algemeene belangstelling van allen, de speciale studie van enkelen en willen die bijzonder benuttigen; vandaar art. 23: „Het verdient aanbeveling zoo „mogelijk tot secretaris van officieren-commissarissen te benoemen een tot „het garnizoen behoorend officier, die zich in het bijzonder op de studie van het militair en algemeen strafrecht toelegt”; en art. 56 (4): „De beide „leden, die niet als president of als commissarissen zitting in den krijgsgaad „moeten hebben, zullen bij voorkeur worden gekozen uit de subalterne „officieren, die zich op de studie van militair en algemeen strafrecht toeleggen.”

In dezen zelfden geest is nog meer gedacht.

Daar is allereerst de instelling eener *vaste commissie* voor het voorloopig onderzoek, waarvan de wet op de rechtspleging alleen dit voorschrijft: „De commandeerende officier van het korps waartoe de gearresteerde behoort, „zal daarop de zaak onderzoeken.” In de Voorschriften wordt deze wettelijke opdracht nu aldus uitgewerkt, dat het onderzoek feitelijk geschiedt door een commissie, welke na afloop den commandant rapporteert; dat die commissie zal bestaan uit twee officieren, een kapitein en een luitenant, welke laatste in den regel tevens als secretaris fungeert; en — hierop valt nadruk — dat het in elk garnizoen is een vaste commissie, voor een vol kalenderjaar, dit summier onderzoek dus leidend in alle zaken, welke in dat jaar mochten opkomen. In deze betrekkelijke permanentie is dan een element neergelegd van oefening, van studie, van theoretische en praktische vorming. Daarom staat ook nog in hetzelfde artikel der Voorschriften: „Aan de commissie wordt, ter beoordeeling van den garnizoenscommandant, „zoo veel mogelijk en noodig ontheffing verleend van het vervullen van „andere diensten.”

Het vruchtbaar denkbeeld van een betrekkelijke permanentie wordt nu nog verder vastgehouden en voor de benoeming van officieren-commissiën (1) — de leiders van de voorbereidende informatiën — en voor de samenstelling der krijgsgaad.

Dit denkbeeld is aan de geldende rechtspleging vreemd; daar wordt uitgegaan van de gedachte, dat voor *elke* zaak, waaromtrent beslist is, dat zij voor een krijgsgaad zal worden gebracht, bijzondere commissarissen worden aangewezen en een bijzondere vierschaar wordt gespannen.

Maar om de goede en gezonde reden, zooeven genoemd, sturen de Voorschriften nu ook hierbij de zaken in andere richting.

Ten aanzien van officieren-commissarissen bepaalt art. 22, dat met den eersten werkdag na Nieuwjaar in elk garnizoen buiten de residentie van een krijgsgaad zoowel als in de residentie van elken krijgsgaad — in de laatstbedoelde garnizoenen is een dubbel stel noodig — twee *vaste* officieren-commissarissen zullen worden aangewezen, als zoodanig fungeerend voor een vol jaar. De „Rechtspleging” spreekt van het inacht nemen van toerbeurten en van het opmaken van een rooster. Dit zal blijven geschieden, maar de rooster zal een jaarrooster zijn. Wij zouden niet weten, wat formeel hiertegen ware, waarom niet de regeering den commandanten gelasten kan voor deze informeerende functie aldus te handelen.

(1) Lees: Officieren-Commissarissen. (Red. M. R. T.)

Ten aanzien van de samenstelling der krijgsraden staat de zaak materieel eenigszins anders, omdat wij hier te doen hebben met de aanwijzing van *rechters*, terwijl alleen de wet de aanwijzing van rechters mag beheerschen; er moet dus op formeele nakoming van de wet met meer nauwgezetheid nog worden toegezien. De *wet* nu bepaalt, dat, telkens wanneer een misdaad is begaan, waaromtrent door officieren-commissarissen informatiën genomen zijn, een krijgsraad van zeven officieren „geordonneerd” of „gecommandeerd” wordt voor die zaak. Het spreekt nu wel van zelf, dat formeel krijgsraden voor een jaar — d. i. zoo dat zij zonder nader speciaal commando van zelf iedere in dat jaar voorkomende zaak berechten — niet kunnen worden gevormd. Maar dat staat nu ook niet in art. 56 der Voorschriften. Met zorg is hier blijkbaar een andere terminologie gekozen. Het heet nu zoo: „Met inachtneming van het bepaalde bij het volgend lid, worden „voor alle zaken, welke in een zelfde kalenderjaar voor den krijgsraad „worden gebracht, *dezelfde officieren* als president en leden van den krijgsraad aangewezen.” Juister ware het indien in de plaats van „voor alle zaken” gesteld ware „voor elke zaak”; maar de zinsnede dat „*dezelfde officieren*” worden aangewezen, ondersteelt toch duidelijk een herhaalde aanwijzing. De eenige vraag, die men kan wagen, is misschien deze, of de bevelhebbers, van wie de ordonneering van een krijgsraad uitgaat, niet wellicht inmenging van hooger hand in de uitoefening van dezen hunnen wettelijken aanwijzingsplicht zouden afwijzen. Naar onze meening is ook deze inmenging door het militair verband volkomen gewettigd. Maar, aangenomen, dat dit twijfelachtig moet heeten, dan is eenige tegenstand tegen het nu voorgeschrevene zeker niet te wachten, of liever, kan het gerustelijk worden afgewacht, omdat het toch niet komen zal. Het denkbeeld zelf der Voorschriften is zoo gezond en gelukkig, dat het door het gansche leger met ingenomenheid zal worden aanvaard.

Wij hebben tot dus verre bij onze herinnering aan den inhoud der Voorschriften het zwaartepunt gezocht in wat gedaan is voor de vorming der personen, aan wie informatiedienst of rechtspraak zullen worden toevertrouwd. Terecht. Maar ook daarnaast staan voorschriften van groote waarde, rakende de rechtspleging zelve. Zoo verwijzen wij naar wat gezegd wordt: omtrent een welgeformuleerden *rechtsingang* vanwege den commandeerenden officier en omtrent de *verdediging*. Het is een lust om te lezen hoe de armzalige artikelen 187 en 188 der Rechtspleging, vormend het hoofdstuk „Van het aannemen van bewijzen van onschuld”, zijn uitgewerkt in de 12 onderartikelen van art. 81 der Voorschriften. Wat in het gebrekkig kader der wet nog van een verdediging kan worden gemaakt, is er wezenlijk van gemaakt.

Maar hoe pijnlijk moet het de stellers der Voorschriften dan wel hebben aangedaan, dat zij door een verouderde wet gedwongen werden in datzelfde art. 81 nadrukkelijk neer te schrijven: „De raadsman kan niet bij de „zittingen tegenwoordig zijn, noch de zaak mondeling toelichten.”

Met deze aanhaling willen wij eindigen. Die woorden moeten onze wetgevende organen wel zeer treffen. Zoolang zulke woorden nog door de Koningin aan de rechters over Haar leger moeten worden voorgehouden, omdat de wet het Haar gelast, kan het geweten van den wetgever geen rust hebben en allermint zich paaien met wat de regeering binnen de grenzen van het wettelijk bereikbare deed, hoe lofwaardig dat ook is.

Wij hebben aan deze beoordeeling niet veel toe te voegen. Over het formeele bezwaar, vaststelling bij Koninklijk besluit spraken wij reeds

boven. Naar het schijnt is bij de rechtspleging voor het krijgsvolk te lande van den aanvang af veelvuldig tot aanvulling of uitwerking een beroep op de Kroon gedaan. Eerst in later tijd zijn dergelijke maatregelen meer bij ministerieele beschikking genomen. Nu al het bestaande op dit stuk door ééne regeling moest worden vervangen, kon men toch moeilijk anders doen dan een Koninklijk besluit provoceeren. Immers men kon deze beschikking toch niet uitvaardigen voordat de koninklijke besluiten, die vervallen moesten, ingetrokken waren, doch dan zou er een periode van overgang zijn waarin niets gold. Ook heeft het o. i. bezwaar, aan de Koningin eene voorwaardelijke intrekking ter bekrachtiging voor te leggen, onder voorwaarde n.l. dat de Ministers eene beschikking zullen nemen. Al had men misschien van den aanvang af liever een anderen weg moeten volgen, nu eenmaal de tusschenkomst van de Kroon ingeroepen was geworden, kon men o. i. niet zonder bezwaar dien weg verlaten.

Dat ook wij doordrongen zijn van de noodzakelijkheid eener spoedige verandering van ons militair strafprocesrecht, al staan wij tegenover de vraag of het behoud ervan noodzakelijk is, op een ander standpunt dan de N. R. Ct., het behoeft zeer zeker geen betoog. Toch gevoelen wij een niet te miskennen moeilijkheid. Het hoofdartikel van het Weekblad van het Recht vangt aan met de woorden: „Ons burgerlijk strafproces is ver-, ouderd”. Wat kan met deze o. i. fundamenteele waarheid de toekomstige wetgeving op militair-processueel gebied ons slechts brengen? Een nieuwe oude, of, wil men liever, een oude nieuwe procedure. Immers het zou stellig niet de algemeene instemming hebben indien het Wetboek van Militaire Strafvordering in spe op eenig gebied van nieuwere beginselen uitging dan het bestaande algemeene wetboek. Doch dan zal de wetgever spoedig voor een tweede omwerking komen te staan, al mocht men er ook in slagen de herzieningsontwerpen van beide wetboeken gelijktijdig te doen behandelen.

Voorts voegen wij hierbij eenige vluchtige opmerkingen, waartoe de oppervlakkige lezing der Justitieele Voorschriften voor de Landmacht aan een onzer medewerkers te Amsterdam aanleiding gaf.

Art. 22³. De woorden aan het slot „alsmede in de artt. 242, 245 en 257” bepalen dat ook als de onbevoegdheidsvraag is opgeworpen in de Residentie van den Krijgsraad, het *andere* stel Off.-Comm. optreedt nadat de onbevoegdheidsbewering is verworpen. Het onderzoek wordt dus voortgezet door *andere* Off.-Comm. dan die er *aanvankelijk* mee belast waren. Is dit wel wenschelijk en is het wel overeenkomstig de wet? Art. 245 zegt: „de Officieren-Commissarissen”, dat zijn m. i. dezelfde.

Art. 26³. Waarom moet er bij herhaling van militaire misdrijven *steeds* een extract-vonnis worden overgelegd?

Vergeeten zijn hier artt. 184, 254, 314 W. v. S. en tal van speciale wetten en verordeningen. Het kan zich ook voordoen bij art. 439, 1°, W. v. S.

Art. 41². Beter ware de *militaire* strafzaak *eerst* af te handelen.

Art. 45². Is in strijd met de jurisprudentie van de gewone rechtscolleges.

Artt. 46¹ en 47¹ kloppen niet, als de getuigen tot de zeemacht behooren.

Art. 47⁴. Art. 192 W. v. S. zal hier soms ook toepasselijk kunnen zijn.

Art. 51¹. „Belofte” en „*hebben gezegd*” kloppen niet. Eveneens is onjuist „dat belof ik” aan het slot van art. 51². Juist daarentegen is het slot van het model-getuigenverhoor (blz. 145).

Art. 73¹. Art. 401 W. v. S. is hier minder juist aangehaald.

Art. 94⁹. Art. 7° der Wet van 1879 eischt dat verband met het gepleegde feit niet.

Art. 115. Het geval van art. 225 R. L. kan practisch niet meer voorkomen.

Blz. 192. De model-staat van kosten is ten aanzien der onderteekening niet in overeenstemming met art. 238 R. L.; dit artikel eischt toch onderteekening van president *en leden*.

Blz. 197. Een *vooralsnog* onbevoegdverklaring is in de wet onbekend. Het H. M. G. schijnt in latere jaren dat „vooralsnog” ook niet meer te bezigen.

Blz. 161ⁿ. Vermelding der „executie” is niet juist; evenzoo in model-*vernis* blz. 188. Zie ook art. 102¹ J. V. Bij de landmacht geschiedt executie na 1879 niet meer in den zin als hier bedoeld.

Eindelijk moeten wij nog de aandacht vestigen op het Koninklijk Besluit van 30 September 1907 (*Staatsblad* n°. 262), waarbij in hoofdzaak art. 7, eerste lid, en art. 22, eerste lid, der Justitieele Voorschriften in dien zin zijn gewijzigd dat men de aldaar bedoelde commissiën in kleine garnizoenen kan samenstellen uit twee luitenants, in plaats van uit een kapitein of ritmeester en een luitenant.

Ook is ons bekend, dat eene uitgave wordt voorbereid (bij de Gebroeders VAN CLEEF te 's-Gravenhage) van de Regtspleging bij de Landmagt, gecombineerd met de Justitieele Voorschriften. Voor de practijk ontegenzeggelijk van groot gemak.

Militaire rechtspleging in West-Indië.

Bij Koninklijke boodschap van 12 December 1906 zijn aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal ter overweging aangeboden twee wetsontwerpen (1), ten doel hebbende art. 128 van het Reglement op het beleid der Regeering in de kolonie *Suriname* en art. 149 van het overeenkomstige reglement voor de kolonie *Curaçao* te wijzigen in dien zin, dat door den Koning aan het Hoog Militair Gerechtshof hier te lande rechtsmacht in koloniale militaire strafzaken kan worden opgedragen. Ten gevolge van de voorgenomen reorganisatie van het garnizoen in *Suriname* zal zich het geval kunnen voordoen, dat voor de bezetting van militaire rechtersplaatsen aldaar geen voldoende aantal actief dienende of gepensioneerde officieren der landmacht beschikbaar is. Met inbegrip van officieren van gezondheid en militaire apothekers zullen voor de militaire justitie slechts 8 officieren disponibel zijn, terwijl er thans 12 vereischt worden. De Regeering wenscht daarin te voorzien door het Militair Gerechtshof voor de Nederlandsche West-Indische bezittingen af te schaffen en de aan dit college toegekende bevoegdheden over te dragen aan het Hoog Militair Gerechtshof te Utrecht. De Ministers van Koloniën en van Justitie, die de Memorie van Toelichting onderteekenden, waren van oordeel, dat door dien maatregel toeneming der werkzaamheden voor laatstgenoemd college niet noemenswaard zou plaats vinden. Immers in eersten aanleg zal hoogst zelden behoeven te worden recht gesproken (2), terwijl volgens den Gouverneur van *Suriname* het aantal appel- en approbatie-zaken voor *Suriname* en *Curaçao* te zamen op gemiddeld acht en dertien moet worden geschat. Wijziging van de aangehaalde artikelen van de genoemde Regeeringsreglementen is daartoe echter noodzakelijk.

In het Verslag der Commissie van Rapporteurs uit de Kamer wordt namens sommige leden de vrees geuit, dat de behandeling der zaken, in

(1) Gedr. Stukken 1906—1907 — 158

(2) Heeft men ook gedacht om de kennisneming van klachtzaken?

het bijzonder van de appèl-zaken, onder dezen maatregel zou lijden. Men meende te weten dat het Hoog Militair Gerechtshof onverplicht, in het belang van eene nauwgezette behandeling meermalen beklaagden en getuigen voor zich doet verschijnen. Waar het geldt personen, in West-Indië vertoevende, zal de groote afstand, met de daaraan verbonden financieele en andere bezwaren, oorzaak zijn dat dien weg niet zal worden ingeslagen. De justiciabelen zouden dan in waarborgen voor eene goede rechtsbedeeling achteruit gaan. Voorts werd in overweging gegeven in de nieuwe regeling der militaire rechtspleging in die koloniën de krijgsraden voor een deel uit rechtsgeleerden te doen bestaan. Men meende dat de rechtspleging daardoor zeer zou worden gebaat, terwijl dan de approbatie van krijgsraads-onvissen zou kunnen vervallen.

De Ministers waren van oordeel, dat de uitgesproken vrees voor min-goede behandeling van appèl-zaken niet als bezwaar tegen het ontwerp mag gelden. De beide instantiën moeten, volgens de Regeering, behouden blijven en dan moet over dat bezwaar worden heengestapt. Trouwens, de toestand voor Curaçao is reeds zooals die voor Suriname, na aanneming van het desbetreffend wetsontwerp worden zal. Bovendien schijnt het Militair Gerechtshof te Paramaribo slechts bij hooge uitzondering beklaagden en getuigen te hooren. De justiciabelen zullen dus niet in waarborgen voor eene goede rechtsbedeeling achteruit gaan, wanneer dat hooren eene zeldzame uitzondering blijft. Met betrekking tot de tweede opmerking deelde de Minister van Koloniën mede, dat het denkbeeld om rechtsgeleerden in de krijgsraden zitting te doen nemen bij hem in overweging, terwijl het vraagstuk der approbatie bij hem in studie is.

Na deze schriftelijke verklaringen werden de wetsontwerpen in de vergadering van de Tweede Kamer der Staten-Generaal van 10 October jl. zonder beraadslaging of hoofdelijke stemming aangenomen (*Handelingen* II, 1907—1908, blz. 28).

Wij veroorloven ons de vrijheid op deze wetsontwerpen c. a. een paar kantteekeningen te maken.

Bij deze aangelegenheid staan twee belangen tegenover elkander: het belang der justiciabelen eenerzijds en het militair en financieel belang van den Staat anderzijds.

Wat het belang der justiciabelen betreft staan wij aan de zijde van het Verslag der Commissie van Rapporteurs. Dat het Militair Gerechtshof te Paramaribo slechts bij hooge uitzondering beklaagden en getuigen in appèl-zaken hoort, achten wij een slechte practijk, waarmede het Hoog Militair Gerechtshof terecht gebroken heeft (1). Er bestaat geen enkele aanleiding om aan te nemen, dat op den duur in Suriname de toestand niet veranderen zou in denzelfden geest: in het Militair Gerechtshof aldaar hebben toch ook juristen zitting, die ongetwijfeld weten wat het zeggen wil, recht te doen op stomme papieren. En gaat het wel aan op dergelijke min juiste en gelukkig voor verandering vatbare opvatting van zijne taak door het Militair Gerechtshof een beroep te doen om te verzekeren dat de militaire justiciabelen niet in waarborgen voor eene goede rechtsbedeeling achteruit gaan? Men legt toch aan het Hof te Utrecht niet den plicht op om alleen in zeldzame gevallen getuigen en beklaagden te hooren? Hoe zou het worden opgevat, indien het Hoog Militair Gerechtshof eens van oordeel

(1) Laatstelijk werd hieraan nog herinnerd ter gelegenheid van de bespreking van het request der Utrechtsche praktijks aan den Miuister van Justitie, M. R. T., II blz. 77.

bleek, dat zijne Westindische justiciabelen niet op minder waarborgen voor goede rechtsbedeeling aanspraak hebben dan hunne Nederlandsche lotgenooten, en zijne tegenover deze laatsten gevolgde praktijk ook op Westindische zaken ging toepassen? Het Hof zou toch vermoedelijk in de eerste plaats aan dit belang denken, terwijl ook de justiciabelen allicht zouden willen onderzoeken of de aangebrachte verandering te hunnen opzichte een verbetering zou zijn.

De reorganisatie van het garnizoen te Suriname is mede gegrond op financieele overwegingen. Inkrimping van het aantal officieren heeft vermindering van uitgaven tengevolge. Doch zou die vermindering opwegen tegen de kosten van de verhooren, welke c. q. door het Hoog Militair Gerechtshof zouden kunnen worden bevolen, transportkosten van beklagden met geleiders en van getuigen, gezwegen nog van het nadeel dat zou kunnen ontstaan uit het langdurig bij elkaar brengen van getuigen op hetzelfde schip, het beginsel van art. 160 al. 4 van het Wetboek van Strafvordering ten spijt?

En hoe zou het met de kans op spoedige en behoorlijke afdoening van dergelijke zaken staan als het Hof eens besloot tot toepassing van art. 98 R. L. voor Westindische getuigenverhooren? Is voorts het Hof, recht doende in Westindische zaken, te beschouwen als een koloniale rechter in Nederland, die het koloniale strafrecht moet toepassen? Is de bevoegdheid van den Gouverneur tot het verleenen van gratie van bij dergelijke sententiën opgelegde straffen nog wel te steunen op art. 39 van de Regeeringsreglementen en zou de Kroon daartoe de bevoegdheid bezitten? Op deze vragen geeft de Toelichting geen bescheid, terwijl de voorraad praktische moeilijkheden hiermede nog niet uitgeput schijnt.

Wij kunnen de vraag niet terughouden of niet op eenvoudiger en doelmatiger wijze in het gerezen bezwaar ware te voorzien, zonder dat wijziging van de Regeeringsreglementen noodig is. Waarom neemt de Minister van Koloniën niet over het denkbeeld, in het nog steeds aanhangige wetsontwerp tot wijziging van de Rechtspleging bij de Landmacht en van die bij de Zeemacht alsmede van de Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof (Gedr. Stukken 1903—1904 n°. 156) neergelegd om het aantal leden der krijgsraden te verminderen? In de nieuwe redactie, welke art. 132 R. L. zou erlangen, was dit aantal beperkt tot vijf. Kon men het aantal officieren-commissarissen beperken tot één, dan zou zelfs met drie leden kunnen worden volstaan, terwijl dan tevens de medewerking van zeeofficieren zou kunnen vervallen.

Het Militair Gerechtshof te Suriname bestaat volgens de thans geldende wettelijke voorschriften uit zeven leden, drie juristen (president en oudste twee leden van het Gerechtshof aldaar) en vier officieren. Zoover ons bekend is, heeft de vermindering van het aantal leden van het Hoog Militair Gerechtshof hier te lande in 1858 op de samenstelling van het Militair Gerechtshof te Suriname geen invloed uitgeoefend. Zou dan thans het oogenblik niet gekomen zijn om ook te Suriname te doen wat in 1858 in Nederland geschiedde, doch dan, gelet op de geringe getalsterkte van het officierskorps in Suriname, nog radicaler? O. i. zou zonder bezwaar ook het aantal leden van het Militair Gerechtshof tot drie kunnen worden teruggebracht, nl. den president van het Gerechtshof als voorzitter en twee officieren als leden.

Omvangrijke wijziging van het bij Koninklijk besluit van 19 Februari 1832, n°. 25, vastgestelde Reglement op de Militaire Regtspleging bij de Landmagt in de Nederlandsche West-Indische bezittingen behoeft dit niet

mede te brengen. Alles zou wellicht in twee artikelen kunnen worden samengevat, één om te verklaren dat de bij art. 1 toepasselijk verklaarde Rechtspleging bij de Landmacht (*Stbl.* 1814 n°. 85) (1) in zooverre niet wordt gevolgd, dat slechts één officier-commissaris (kapitein of luitenant) zal worden benoemd, en dat het aantal leden van de krijgsraden drie zal zijn, den voorzitter inbegrepen. Het tweede artikel zou art. 3 van het Reglement van Militaire Regtspleging voor zooveel noodig moeten wijzigen. Een Koninklijk besluit is toch ook noodig als het wetsontwerp bekrachtigd wordt.

Indien wij ons niet zeer vergissen is op deze wijze aan de gevoelde bezwaren zonder wetswijziging en zonder nieuwe moeilijkheden te scheppen tegemoet te komen.

Eindelijk trof ons nog de verzekering van den Minister van Koloniën, dat bij hem — en dus niet bij zijn ambtgenoot van Justitie, die de Toelichting en de Memorie van Antwoord mede ondertekende — het denkbeeld in overweging is om in de krijgsraden rechtsgeleerden te doen zitting nemen alsmede om de approbatie af te schaffen. Worden dergelijke nieuwe beginselen bij ons geïmporteerd via de koloniën? En welk bijzonder motief bestaat er om in onze koloniën een maatregel in te voeren van zoo groote beteekenis, welke in het moederland zelfs niet overwogen schijnt te worden? Zou het naar analogie van art. 76 van het Regeeringsreglement voor Ned.-Indië, niet meer op den weg van het Koloniaal bestuur liggen om, vóórdat het tot invoering van wijzigingen op dit gebied het initiatief neemt, eens af te wachten welke nieuwe wetsvoorschriften op militair-processueel gebied door deze — of door eene volgende — Regeering voor de Nederlandsche zee- en landmacht zullen worden voorgesteld en in het Staatsblad gebracht?

Rechtsgeleerde studie bij de Marine.

Aan den Officier van Administratie der 1ste klasse J. P. ZUR MÜHLEN en aan die der 2de klasse T. AKKERMAN, J. DOLK en T. MEIJER is door den Minister van Marine de gelegenheid geopend om zich door studie in rechtsgeleerde vakken aan eene der Nederlandsche universiteiten te bekwamen tot het verkrijgen van het diploma voor meer uitgebreide rechtskennis.

Voorts heeft genoemde Minister eene oproeping doen uitgaan, om aan drie zeeofficieren (luitenants ter zee der 1ste klasse of kapiteins der Mariniers) dezelfde gelegenheid tot speciale studie te geven. Na afdoop van hunne algemeene rechtsgeleerde studiën stelt de Minister zich voor, hen een cursus in het militair strafrecht te doen volgen onder leiding van den Officier van Administratie der 1ste klasse, leeraar in het militair strafrecht bij de opleiding van aspirant-administrateurs te Amsterdam.

De Officier van Administratie der 2de klasse H. D. RUBENKONING, jur. cand., wordt 1 November 1907 geplaatst bij de Kweekschool voor Zeevaart te Leiden en daardoor in de gelegenheid gesteld om zijne studie tot het

(1) In de door ons geraadpleegde uitgave van het Reglement, Publicatieblad van Curaçao 1816—1851, n°. 166, blz. 555 v., staat als jaartal aangegeven 1824. Zonderling dat deze drukfout op blz. 1 der Memorie van Toelichting op de onderwerpelijke wetsvoorstellen is overgenomen. Wist men noch bij het Departement van Koloniën, noch bij het Departement van Justitie beter? Ook ware het beter geweest de in het Reglement van Militaire Regtspleging voorkomende uitdrukking „gearresteerd bij besluit van Z. M.” door eene juistere te vervangen dan die welke gebezigd werd: „gearresteerd bij het Koninklijk besluit”. Al moge het intitulé van het Staatsblad zoo luiden, een vluchtige kennismaking van den inhoud toont reeds aan dat wij met eene wet te doen hebben; trouwens het slot van de Memorie van Toelichting noemt haar ook zoo.

Zie overigens over de verbindende kracht der Rechtspleging in de Koloniën: Militaire Jurisprudentie, deel II, n°. 49.

behalen van den doctoralen graad in de rechtswetenschap aan de universiteit aldaar te voltooien.

Eindelijk kan nog worden medegedeeld, dat de Officier van Administratie der 2de klasse G. J. JURTE in Juli 1907 voor het doctoraal examen in deze faculteit is geslaagd en den 10^{den} October jl. te Leiden op stellingen is gepromoveerd tot doctor in de rechtswetenschap. Hij is thans te Amsterdam geplaatst.

Rechtsgeleerde cursus voor Officiëren der Land- en Zeemacht.

Tot ons leedwezen vernemen wij dat de bij Koninklijk besluit van 10 Mei 1905, n°. 49, ingestelde cursus voor officieren van Land- en Zeemacht om zich onder deskundige leiding in rechtsgeleerde vakken te bekwamen, bij besluit van 19 Augustus 1907, n°. 172, door H. M. de Koningin is opgeheven. Zooals onze lezers zich zullen herinneren (1) was de inwerking-treding ervan door toedoen van de nu afgetreden Ministers van Oorlog en Marine bij Koninklijk besluit van 23 September 1905, n°. 136, geschorst. Al moge daardoor de centralisatie in deze studie voorshands onmogelijk geworden zijn, het bovenstaand bericht toont duidelijk aan, dat men althans bij de Zeemacht niet bij de pakken blijft zitten. Dat wij dit laatste toejuichen behoeft geen betoog.

Toepassing van burgerlijke en militaire pensioenwetten.

Ten vervolge op de mededeeling, hiervóór op blz. 14 opgenomen, kunnen wij thans onzen lezers berichten, dat de van den Militairen Pensioenraad verwachte toezegging inderdaad is ingekomen.

In dit nummer maken wij een begin met de rubriek Pensioenzaken. Wij openen haar met het ingediende wetsontwerp tot wijziging van art. 24 der Burgerlijke Pensioenwet, dat aan veelvuldig geuite klachten van gepensioneerde militairen, die later in burgerlijken Rijksdienst zijn getreden, een einde zal maken. Dit wetsontwerp kwam ons voor, in deze rubriek meer op zijn plaats te zijn dan in de algemeene rubriek „Wetgeving” gelijk wij onze vroegere rubriek „Officieel gedeelte” hebben herdoopt.

Presidenten van Krijgsraden bij de Landmacht.

Met meer dan gewone belangstelling lezen wij in de Memorie van Toelichting op het ontwerp van wet tot vaststelling van Hoofdstuk VIII der Staatsbegrooting voor het dienstjaar 1908, dat, in verband met eene voorgenomen uitbreiding van het aantal hoofdofficiëren bij de infanterie en artillerie ten einde zooveel mogelijk reeds in vreedstijd het officierspersoneel in zijn rang te doen vervullen de functiën, welke het in oorlogstijd op zich heeft te nemen en daardoor een mobilisatie te bespoedigen, aan vijf honner tevens de functie zal worden opgedragen van president van een der krijgsraden bij de Landmacht. Daardoor wordt het voordeel verkregen, zegt de Minister van Oorlog, dat deze belangrijke functie gedurende langeren tijd achtereen vervuld kan worden door de officieren aan welke zij wordt opgedragen. Wij meenen dat hierdoor inderdaad opnieuw een schrede is gezet op den weg om de in verval geraakte militaire rechtspraak in het rechte spoor te brengen. Alles behoort met de eischen des tijds

(1) Zie den eersten jaargang M. R. T. blz. 3, 59, 138 en 144 deel II blz. 141 267 en 269.

mede te gaan en niet het minst de uitoefening der militaire rechtspraak. Slechte uitoefening van dezen tak van *militairen* dienst was in 1783 oorzaak van zijne afschaffing, zeer ten nadeele van het leger. Laat dit voor hen, die thans daarop invloed hebben, eene les zijn om met kracht den achterstand in te halen. Zonder opleiding — zoo theoretisch als practisch — geen goed rechter. *Caveant consules!*

Straflokalen in Fransche kazernes.

In Frankrijk heeft het Departement van Oorlog de studie doen ter hand nemen van de eischen, waaraan een moderne kazerne behoort te voldoen. In Februari 1903 werd reeds een wedstrijd geopend voor mannen uit de militaire praktijk om plannen en beschrijvingen daarvoor samen te stellen en in te zenden. Deze werden onderworpen aan het oordeel van eene commissie van militaire deskundigen van alle wapens en van specialiteiten op medisch, hygienisch en bouwkundig gebied. In verband met de beoordeeling van deze commissie heeft het Departement van Oorlog daarop samengesteld een programma, bevattende de eischen, waaraan thans een model-kazerne heeft te voldoen. De bouwkosten per man, vroeger geraamd op duizend francs, achtereenvolgens verhoogd tot vijftienhonderd à zestienhonderd francs, worden thans begroot op achttienhonderd francs.

Natuurlijk zijn de détails van deze bouwkundige eischen voor kazernes voornamelijk van belang voor genie-officieren. Voor zooveel dit nut kan hebben, vermelden wij, dat wij het eerste gedeelte daarvan aantreffen op den omslag (blz. 7 en 9) van de hun vermoedelijk welbekende „Nouvelles annales de la construction” van October 1907. Voor onze lezers is echter in het bijzonder van belang hetgeen medegedeeld wordt onder het hoofd:

„*Locaux disciplinaires*. Ils seront organisés suivant le système cellulaire, élevés sur un sous-sol disposé autour d'un préau. Chaque cellule sera munie d'un lit de camp facilement démontable et nettoyable dans toutes ses parties. Elle contiendra un siège de latrines du système du tout-à-l'égout, ou, à défaut, un baquet hygiénique placé dans un réduit bien ventilé et pouvant s'enlever du dehors.

„A ces locaux sera annexé un dépôt des effets et des armes des hommes punis et un lavabo.

„Les chambres de discipline des sous-officiers seront installés en dehors des locaux disciplinaires des hommes.

„Le logement du casernier comportera trois pièces; il sera placé près de l'entrée du quartier. A proximité, on pourra disposer un magasin du génie et une remise pour pompe à incendie.”

Wellicht kan het vorenstaande ook bij ons nut hebben. Opgemerkt zij dat omtrent verlichting, ventilatie en verwarming niets bijzonders vermeld wordt. In het algemeen geldt daaromtrent het volgende, dat, althans voor wat de ramen betreft, wel met de noodige reserve zal moeten worden aanvaard:

„Des fenêtres larges et opposées, descendant du plafond jusqu'à 80 centimètres du sol et munies de barres d'appui, serviront à l'éclairage et à la ventilation de jour; la ventilation de nuit sera assurée par des systèmes d'aération analogues aux vitres Castaing et aux ventouses Renard.

„L'éclairage électrique est recommandé et à son défaut l'éclairage au gaz; dans ce dernier cas, les dortoirs seront éclairés de l'extérieur.

„Les pièces habitées seront chauffées par la vapeur à basse pression venant soit d'une usine centrale, soit d'un calorifère installée dans une cave de chaque bâtiment.”

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Dispositie van 24 November 1905.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. BARON VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ,
R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en
H. M. ENGELHARD.

Het gedrag van den klager was „liederlijk” omdat zijne handelwijze op het uur en de plaats waar zij voorviel, aanstoot gaf aan ieder die den klager aldus moest zien en daarbij tot schande strekte aan den rang van onderofficier.

Degradatie was dus de eenig mogelijke straf.

Het zich in gepaste bevoordingen beklagen over een opgelegde straf is nimmer eene handeling, die aan verregaande oneerbiedigheid is toe te schrijven.

De klacht ongegrond verklaard.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen de klacht dd. 2 November 1905 van een soldaat (gedegradeerd sergeant) der Koloniale Reserve, in garnizoen te Nijmegen, over de zwaarte en de strafreden der straf van degradatie hem den 30sten October tevoren opgelegd door zijnen korpscommandant, den luitenant-kolonel R. G. D., met de strafreden: „gemankeerd op het middag-appel en liederlijk gedrag „in het openbaar, door in beschonken toestand aan den arm eener publieke „vrouw door de stad te loopen (dronkenschap)”;

Gelezen de betreffende mededeelingen van den klager, de toelichtingen van den bestraffer en de verschillende bescheiden ter zake dienende;

Gehoord de voor dit Hof gegeven verklaringen van den klager en die onder eede afgelegd door den adjudant-onderofficier van de week M., die van het gebeurde met klager op den 29sten October jl. rapport heeft gemaakt;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, strekkende om de klacht zóódanig ongegrond en lichtvaardig te verklaren, dat dezelve niet anders dan aan eene verregaande oneerbiedigheid kan worden toegeschreven en den klager deswege ingevolge de wet te straffen;

Overwegende dat uit des bestraffers toelichting is gebleken dat de straf, waarover wordt geklaagd, is opgelegd omdat klager zich niet heeft ontzien om, aan den arm eener te slechter naam en faam bekend staande vrouw, op klaarlichten dag, te 11^{1/2} uur des Zondags, op 't uur dat zich te Nijmegen veel publiek op straat ophoudt, in beschonken toestand door een der hoofdstraten der stad te loopen; dat klager herhaaldelijk reeds vroeger werd gewezen op het slechte voorbeeld dat hij, door zijn gedrag, aan zijn minderen gaf; dat klager daarbij werd gewaarschuwd, dat, indien hij geen beter gedrag aan den dag legde, bestraffer zich genoodzaakt zoude zien hem terug te brengen tot den stand van soldaat, ook omdat zich bij het korps onder de minderen vele jeugdige militairen bevinden; dat het op den 29sten October begaan vergrijp den naam van „liederlijk” verdient terwijl de dronkenschap, die er een deel van uitmaakt, niet op de afwezigheid van besef wijst, aangezien klager bij het passeeren van een schildwachter de vrouw, in de strafreden bedoeld, losliet om het saluut van den schildwachter te beantwoorden; dat klager thans wel beweert dat die vrouw geen „publieke vrouw” is maar dat hij, op den 30sten October door den bestraffer ter verantwoording geroepen, erkend had te hebben geweten dat de bedoelde vrouw, afgescheiden van de omstandigheid dat dergelijke vrouwen officieel niet te Nijmegen bestaan, eene „publieke vrouw” was; dat uit de straffen, welke aan klager, vóór het voorgevallene op den 29sten October, zijn opgelegd, blijkt dat hij weinig begrip heeft hoe hij zich als onderofficier heeft te gedragen;

Overwegende dat klager zoowel schriftelijk als mondeling hiertegen inbrengt, dat de straf te zwaar is aangezien hij sedert 3 Januari 1903 niet gestraft is voor dronkenschap, na dien tijd, op 8 Mei 1905, is toegelaten tot een reëngement in zijnen graad en zich dus vóór dien niet slecht had gedragen en, na de bovenbedoelde straf van 3 Januari 1903, geen straf van cachot meer heeft ondergaan; dat de vrouw, met wie hij op den bedoelden dag geloopt heeft, geen „publieke vrouw” is en de toestand waarin hij zich toen bevond en de gepleegde handeling niet billijken de benaming van „liederlijk gedrag”, in de strafreden daaraan gegeven; dat, indien deze benaming alstoen verdiend was geweest, de adjudant-onderofficier, die den toestand zag en de handeling opmerkte, toch zeker verplicht zoude zijn geweest om hem te laten arresteeren om te voorkomen dat hij langer voor schandaal liep; dat de ontmoeting met de vrouw op dien dag toevallig is geweest, doch hij haar van vroeger kende; dat zoowel de commissaris van politie desgevraagd, als zij zelve, ontkennen dat de naam van „publieke vrouw” verdiend is en dat het gearmd opwandelen geschiedde als begeleiding maar niet als ondersteuning van den beschonken klager;

Overwegende dat door den adjudant-onderofficier der week M. op den 30sten October jl. aan den korpscommandant werd gerapporteerd dat door hem, terwijl hij zat voor het raam van het bureau, is waargenomen dat klager den vorigen dag om half twaalf, in beschonken toestand, aan den arm van eene als „clandestine prostituée” bekend staande vrouw, uit de Lange Hezelstraat de Papegas is ingegaan en dit later door hem, onder eede, voor dit Hof is herhaald, onder bijvoeging dat die vrouw onder die aanduiding algemeen in de kazerne bekend staat, terwijl door den adjudant-

onderofficier-schrijver S. en den adjudant-onderofficier E., beiden van het korps, bijna in dezelfde bewoordingen, schriftelijk hetzelfde is verklaard;

Overwegende dat uit het bovenstaande is gebleken dat klager zich op den genoemden dag en het genoemde uur in de nabijheid der kazerne heeft schuldig gemaakt aan de feiten in de strafreden gemeld; dat wel in die strafreden de bedoelde vrouw wordt aangewezen als „publieke vrouw” en die aanduiding had moeten luiden „eene vrouw van zeer verdachte zeden”, maar dat deze onjuiste aanduiding geen verschil in de beoordeeling der feiten oplevert; dat de bestempeling met den naam van „liederlijk” van het gedrag van klager op den 29sten October jl. daarentegen juist is omdat zoodanige gedraging op dat uur en op die plaats aanstoot geeft aan ieder die het moet zien en daarbij tot schande strekt aan den rang dien klager toen nog bekleedde;

Overwegende dat een sergeant, die zich gedraagt op de wijze als in de strafreden is aangegeven, een zeer slecht voorbeeld geeft aan zijne minderen, daardoor bewijst onwaardig te zijn om een graad te kunnen bekleden en diensvolgens moet worden gedegradeerd;

Overwegende dat de bij de wet geoorloofde weg, welke klager heeft ingeslagen om de zwaarte zijner straf alsnog te zien verminderen door zich daarover bij dit Hof in gepaste bewoordingen te beklagen, niet aan eene verregaande oneerbiedigheid is toe te schrijven;

Gezien de artikelen 15, 16 en 18 van de Rechtspleging bij de Landmacht, 27 van het Reglement van Krijgstucht voor het Krijgsvolk te Lande en 51 van 's Hofs Provisioneele Instructie;

Beschikkende op bovengenoemde klacht;

Verklaart die ongegrond;

Beveelt dat in de strafreden de woorden „publieke vrouw” zullen worden vervangen door „vrouw van zeer verdachte zeden”;

Bepaalt dat afschrift dezer beschikking zal worden uitgereikt aan klager, aan bestraffer en aan den Advocaat-Fisikaal.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 24 November 1905.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. BARON VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ,
R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en
H. M. ENGELHARD.

Advocaat-Fisikaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

De oproeping onder de wapenen krachtens art. 131 der Militiewet 1901 behoort uit te gaan van den Minister van Oorlog. Indien het bestuur der Gemeente waar de verlofganger is ingeschreven, bij het bekend maken van die oproeping in den datum tegen welken de opkomst bevolen is, wijziging brengt, vitiëert dit de kennisgeving. Het niet voldoen aan zoodanige kennisgeving maakt den achtergebleven verlofganger niet tot deserteur, ook al is

als datum van opkomst in die kennisgeving eene latere vermeld dan door den Minister was aangegeven.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht ambtshalve en als bij 's Hofs Resolutie van den 3^{den} November 1905 geautoriseerd aan den Hove te provoceeren van het vonnis, door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, standplaats 's Hertogenbosch, den 27sten October 1905 gewezen in de zaak tegen een milicien-soldaat-plaatsvervanger bij het 2de Regiment Infanterie, oud 30 jaren, geboren te Maastricht, eerst gedetineerd te 's Hertogenbosch, doch, ingevolge 's Hofs Resolutie van den 3^{den} November 1905, den 6^{den} November d. a. v. bij handtasting uit zijn arrest ontslagen, mitsdien thans gerequireerde in persoon, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 138, 139 en 159 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, der Wet van 14 Februari 1887 (*Staatsblad* n°. 35), der artikelen 6, 117, 130, 131 en 133 der Militiewet 1901, der Wet van 23 December 1903 (*Staatsblad* n°. 293), der artikelen 7, 12 en 19 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64), 27 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan desertie in tijd van vrede, gepleegd door een soldaat, door, na reeds driemaal ter zake van desertie gestraft te zijn, als milicien-plaatsvervanger-verlofganger der Nationale Militie niet te voldoen aan eene te zijnen aanzien gedane oproeping in werkelijken dienst, gegrond op de bepaling van artikel 131 der Militiewet 1901, en veroordeeld tot eene militaire gevangenisstraf van zes maanden, met ontzegging van het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor den tijd van vijf jaren, met bepaling dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde militaire gevangenisstraf van den 24sten October 1905 in mindering zal worden gebracht, alsmede verwezen in de kosten en misen van de Justitie en in de kosten van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad — alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ambtshalve, ter eenre

en

genoemden milicien-soldaat-plaatsvervanger, gedaagde in voorschreven cas ter andere zijde.

HET HOF,

Gelet op de verklaring van wege den gedaagde ter rolle gedaan, dat hij zich refereert aan 's Hofs dispositie en afstand doet van pleidooi;

Gelet op de verklaring door den impetrant en eischer ambtshalve mede ter rolle gedaan, dat hij insgelijks afstand doet van pleidooi;

Gezien de stukken vaa den processe;

Overwegende dat beklagde voor den Krijgsraad heeft terechtstaan, beschuldigd:

dat hij als milicien-plaatsvervanger-verlofganger der Nationale Militie, lichter 1897, niet heeft voldaan aan eene te zijnen aanzien gedane oproeping

in werkelijken dienst tegen 14 November 1904, gegrond op de bepaling van artikel 131 der Militiewet 1901, dit na in het jaar 1902 te hebben ondergaan eene militaire gevangenisstraf van drie maanden, hem opgelegd wegens derde desertie in tijd van vrede;

Overwegende dat uit de ten processe voorhanden stukken, alle in het vonnis breedvoerig vermeld, blijkt, dat beklaagde, als milicien-plaatsvervanger voor de lichting 1897, laatstelijk den 19^{den} October 1903 in het genot is gesteld van groot verlof en zich den 4^{den} December 1903 bij den burgemeester der gemeente Maastricht heeft aangemeld, waar hij sedert als verlofganger gevestigd is gebleven;

dat hij niet heeft voldaan aan de oproeping tot het jaarlijksch onderzoek op 24 Juni 1904, gedaan bij openbare kennisgeving van Burgemeester en Wethouders van Maastricht den 29sten April 1904 en evenmin aan de oproeping tot na-inspectie, den 1sten Juli 1904 gedaan door hetzelfde gemeentebestuur tegen 16 Juli 1904;

dat beklaagde, tengevolge van deze verzuimen door den Minister van Oorlog den 7^{den} October 1904 is aangewezen om onder de wapenen te worden geroepen en gedurende zes weken te worden gehouden, met bepaling dat hij op 14 November 1904 bij zijn korps aanwezig moest zijn;

dat hij daarop bij openbare kennisgeving van den burgemeester van Maastricht van 25 October 1904 is gelast om zich op Donderdag den zeventienden November aanstaande bij zijn korps, in garnizoen te Maastricht, aan te melden, ten einde ingevolge artikel 131 der Militiewet 1901, voor zes weken onder de wapenen te komen;

Overwegende dat de Militiewet, in artikel 131 bepalende dat de verlofganger in de daar aangeduide gevallen in werkelijken dienst wordt geroepen, niet aangeeft door welke autoriteit die oproeping moet worden gelast, maar dat uit de bijvoeging: dat de duur van dezen dienst door den Minister van Oorlog wordt bepaald, volgt — hetgeen ook reeds in den aard der zaak is gelegen — dat de last tot de oproeping in werkelijken dienst moet uitgaan van het hoofd van het algemeen bestuur, ten deze zijnde de Minister van Oorlog;

dat derhalve geene oproeping wettig kan geschieden dan krachtens een door den Minister van Oorlog verstrekten last en overeenkomstig het bij dien last bepaalde, zoodat eene oproeping door den burgemeester gedaan tegen een anderen tijd dan bij den last door de bevoegde macht was aangewezen, niet is eene oproeping krachtens en overeenkomstig de wet;

Overwegende dat mitsdien de oproeping van beklaagde tegen 17 November 1904 gedaan, terwijl die oproeping tegen 14 November 1904 door den Minister van Oorlog was gelast, niet tengevolge kan hebben dat beklaagde, ten gevolge van zijn niet-opkomen op 17 November 1904 als deserteur moet worden behandeld, terwijl hij — beschuldigd niet te hebben voldaan aan eene oproeping in werkelijken dienst tegen 14 November 1904 — tegen dien dag niet is opgeroepen;

dat hiertegen niet afdoet de overweging van den Krijgsraad dat de onjuiste datum in de bedoelde kennisgeving moet beschouwd worden als den beklaagde niet te hebben geschaad, vermits tot de oproeping, gelijk die heeft plaats gehad, door het daartoe bevoegd gezag de last niet was gegeven en de omstandigheid, dat beklaagde op dien onjuist aangegeven dag ook niet onder de wapenen is gekomen, die krachtlooze oproeping niet geldig kon maken en hem ook niet is ten laste gelegd;

dat mitsdien beklaagde van het hem ten laste gelegde moet worden vrijgesproken;

Gezien de artikelen 181 der Rechtspleging bij de Landmacht en 117 der Militiewet 1901;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis den 27sten October 1905 door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, hoofdplaats 's Hertogenbosch, tegen beklaagde geweest, en

Opnieuw recht doende:

Spreekt den beklaagde vrij van het hem ten laste gelegde;

Heft op het verband waaronder hij zich tengevolge van zijn ontslag bij handtasting bevindt;

De kosten in eersten aanleg en in hooger beroep te dragen door den Staat.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Dispositie van 28 November 1905.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. BARON VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ,
R. P. VERSPLJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en
H. M. ENGELHARD.

*Marcheeren van een detachement elders dan in het midden van de straat.
Tegenover de verklaring van een meerdere als getuige in een klachtzaak
eene ontkenenis van den klager onaannemelijk verklaard.*

*Verandering in de strafreden van het woord „stoep” in „verhoogd
voetpad”.*

De klacht ongegrond verklaard.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien de schriftelijke verklaring van een sergeant bij de 2de compagnie, van het 1ste bataillon 8ste Regiment Infanterie, in garnizoen te Doesburg, houdende dat hij zich beklagt over een gedeelte der reden van de straf van acht dagen kamerarrest, hem den 11^{den} October 1905 opgelegd door den Directeur der Normaal-Schietschool te 's Gravenhage, wegens: „als „geleider van een detachement onderofficieren met dat detachement, in „stede van op den middenweg, op de stoep aan den huizenkant gemarcheerd „en, na waarschuwing door een sergeant-majoor, dien weg nog enkele „oogenblikken blijven volgen, om een brief in een postbus te werpen en „door een ander onderofficier te doen werpen”;

Gelet op de schriftelijke toelichting door klager en straffer omtrent het gebeurde gegeven, op de mededeelingen van klager bij zijn voor den Hove gehouden verhoor en op de verklaring van den gehoorde getuige;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, strekkende tot handhaving der straf met wijziging der strafreden;

Overwegende dat uit het onderzoek is gebleken:

dat klager op 11 October 1905 als geleider van vier onderofficieren zich begeven heeft van de Frederikskazerne te 's Gravenhage naar de schietbanen te Waalsdorp; dat hij, gaande door de Javastraat, met zijn detachement heeft geloopt op het verhoogd voetpad (trottoir) en een briefkaart heeft geworpen in de brievenbus, die zich bij den noordoostelijken hoek dier straat bevindt, en heeft toegelaten dat een der vier andere sergeanten eveneens een brief daarin wierp; dat, toen hij met zijn detachement vier à vijf passen van de bus verwijderd was, de sergeant-majoor van het Nederlandsch Indische leger, gedetacheerd bij de Normaal-Schietschool A. B., gezeten op een rijwiel, hem achterop reed en, zeer langzaam naast het detachement zich voortbewegend in de richting naar het Kanaal, in het algemeen heeft gezegd: „je mag daar niet loopen”, waarop hij en een ander onderofficier dien sergeant-majoor aankeken en elk een brief in de bus wierpen, waarna door den sergeant-majoor gezegd werd: „nu weet je „dat de overste onlangs een onderofficier daarvoor gestraft heeft en toch „doen jelui het, nu zal ik er rapport van maken”; dat klager den vorigen dag door denzelfden sergeant-majoor was onderhouden over het onordelijk marcheeren toen deze als geleider van hetzelfde detachement langs het Kanaal liep;

Overwegende dat klager de reden der straf gedeeltelijk onjuist acht omdat de waarschuwing van den sergeant-majoor door hem niet gehoord is, daar hij wel iets heeft hooren zeggen toen hij bij de brievenbus was maar dat dit in zoo'n kort tijdsverloop werd gezegd dat het niet tot hem is doorgedrongen;

Overwegende dat tegenover de door eede bevestigde verklaring van den sergeant-majoor B.: dat hij de bovenvermelde woorden duidelijk en overluid gezegd heeft terwijl hij zeer langzaam klager achterop en daarna naast hem reed, dat klager hem daarna aankeek, den brief in de bus deed en toen eerst zich van het trottoir verwijderde, en dat er geen rijtuigen in de nabijheid waren, — de opgaven van klager, dat hij de waarschuwing van den sergeant-majoor niet heeft gehoord of dat die niet tot hem is doorgedrongen, niet is aannemelijk evenmin als zijn beweren dat alles in zoo'n kort tijdsverloop is geschied, dat hij aan het gezegde van den sergeant-majoor geen gevolg kon geven;

dat derhalve klager ter zake van het gebeurde — als niet bestaanbaar met een goede krijgstucht — terecht is gestraft, de straf niet te zwaar en de daarvoor aangegeven reden juist is, maar dat het woord „stoep”, in de strafreden voorkomende, moet worden vervangen door: „verhoogd voetpad”;

Krachtens de artikelen 15 en volgende van de Rechtspleging bij de Landmacht in verband met artikel 51 van 's Hofs Provisioneele Instructie beschikkende op voormelde klacht;

Verklaart die niet gegrond;

Handhaaft de opgelegde straf en de daarvoor ingeschreven reden met vervanging van het daarin voorkomende woord „stoep” door „verhoogd voetpad”;

Gelast dat afschrift dezer dispositie zal worden uitgereikt aan klager, aan straffer en aan den Advocaat-Fiscaal.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 8 December 1905.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. BARON VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ,
R. P. VERSPIJK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en H. M.
ENGELHARD.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Beklaagde had zich, behalve aan desertie, schuldig gemaakt aan zeven misdrijven van verduistering door het verkoopen of beleenen van gehuurde rijwielen.

De Krijgsraad had hem voor die zeven feiten schuldig verklaard aan evenzoo vele misdrijven van verduistering, als ééne voortgezette handeling beschouwd.

Het Hof is echter van oordeel, dat die zeven feiten uitvloeisels zijn geweest van op zich zelf staande besluiten, telkens betreffende het rijwiel dat hij op dat oogenblik onder zich had.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij Resolutie van den 14^{den} November 1905 geautoriseerd aan den Hove te provoceeren van het vonnis, door den Krijgsraad in het Eerste Militaire Arrondissement, standplaats 's Gravenhage, den 8sten November 1905 gewezen in de zaak tegen een korporaal-kok bij het Regiment Grenadiers en Jagers, oud 30 jaren, geboren te 's Gravenhage, gedetineerd te 's Gravenhage — alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ambtshalve ter eenre

en

bedoelden beklagde, gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde.

HET HOF,

Gelet op de verklaring door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gezien de stukken van den processe;

Overwegende dat beklagde voor den Krijgsraad heeft terechtstaan, beschuldigd:

dat hij in het jaar 1905:

I. opzettelijk na te noemen rijwielen, aan een ander dan aan hem, beklagde, toebehoorende en die hij, op na te vermelden wijze, anders dan door misdrijf onder zich had, wederrechtelijk zich heeft toegesigend:

A. door eigendunkelijk ten eigen bate, met het recht van wederinkoop te verkoopen:

a. te 's Gravenhage:

1°. op 20 Juli, het rijwiel, dat hij op dien dag van de 's Gravenhaagsche Wielrijschool in de Parkstraat had gehuurd, aan W. v. d. S. aan de Helmersstraat;

2°. op 24 Juli, het rijwiel, dat hij op dien dag van den rijwielhandelaar A. d. H. aan de Paviljoensgracht had gehuurd, aan G. F. aan den Noord-West-Binnensingel;

3°. op 14 Augustus, het rijwiel, dat hij op dien dag van den rijwielhandelaar A. O. F. aan de Herderinnestraat had gehuurd, aan G. H. in de van Ostadestraat;

4°. op 7 Augustus, het rijwiel, dat hij op 2 Augustus bevorens van den korporaal D. T van het Regiment Grenadiers en Jagers in bruikleen had ontvangen, aan de Voorschotbank „Confidentia” in de Willemstraat;

b. te Utrecht:

op 22 Augustus, het rijwiel, dat hij op dien dag van den rijwielhandelaar P. G. D. aan den Jansdam had gehuurd, aan C. H. aan den Springweg;

c. te Rotterdam:

op 28 Augustus, het rijwiel, dat hij op dien dag van B. C. P., filiaalhouder van den rijwielhandelaar P. G. V. aan de Taborstraat had gehuurd, aan E. N. B. aan de Lange Warande;

B. door eigendunkelijk en ten eigen bate te beleenen:

te Delft:

op 17 Augustus, in de Stadsbank van leening, het rijwiel dat hij op dien dag in de rijwielzaak van B. aan de Casuariestraat te 's Gravenhage had gehuurd;

II. op 17 Augustus zijn korps en garnizoen te 's Gravenhage zonder verlof heeft verlaten en daarvan, zonder geldige reden, tot 20 September afwezig is gebleven, toen hij, vrijwillig en zonder achterhaald te zijn, zich aangaf in de wacht der Chassé-kazerne te Breda;

Overwegende dat de Krijgsraad terecht door beklaagdes bekentenis, bevestigd door de verklaringen der onder eede gehoorde getuigen, in het vonnis opgenomen, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, dat beklaagde zich aan al die feiten, gelijk zij hem zijn ten laste gelegd, heeft schuldig gemaakt;

dat het feit onder II omschreven, bij het vonnis met juistheid is gequalificeerd en de daarop opgelegde straf in goede verhouding staat tot de zwaarte daarvan;

dat ook de zeven feiten onder I aangegeven terecht bij het vonnis zijn gequalificeerd als even zoovele verduisteringen, maar dat ten onrechte bij het vonnis is aangenomen dat die feiten in zoodanig verband staan, dat zij als ééne voortgezette handeling behooren te worden aangemerkt;

dat toch die verduisteringen zijn gepleegd gedurende het tijdperk van 20 Juli tot 28 Augustus 1905 op verschillende plaatsen ten nadeele van verschillende personen, van wie beklaagde telkens opnieuw een der verduisterde rijwielen in huur of ter leen had ontvangen, zoodat hij elke verduistering pleegde na opnieuw een rijwiel onder zich te hebben gekregen en derhalve telkens een op zich zelf staand besluit heeft moeten nemen om zich het voorwerp, dat hij toen onder zich had, wederrechtelijk toe te eigenen;

dat beklaagde wel heeft beweerd er voortdurend op uit te zijn geweest om rijwielen te verduisteren ten einde daardoor aan geld te komen om zijne schulden te betalen, maar dat daaruit nog niet volgt, dat al de verschillende bewezen verklaarde feiten het gevolg zijn van een en hetzelfde

ongeoorloofd besluit, terwijl van de juistheid van beklagdes beweren omtrent het hebben van schulden of van het betalen daarvan uit de opbrengst der verduisterde rijwielen, door hem niets nader is aangegeven, veel min bewezen;

Overwegende dat — ook al moet mitsdien de bij het vonnis aan de feiten onder 1°. vermeld gegeven qualificatie worden gewijzigd, — de deswege opgelegde straffen in goede verhouding staan tot de zwaarte dier feiten;

Gezien de bij het vonnis aangehaalde wetsbepalingen, met weglating van artikel 56 van het Wetboek van Strafrecht en gezien artikel 57 van dat Wetboek;

Recht doende in hooger beroep, in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis den 8sten November 1905 door den Krijgsraad in het Eerste Militaire Arrondissement, ter hoofdplaats 's Gravenhage, tegen beklagde gewezen alléén voor zoover hij daarbij is schuldig verklaard aan verduistering, zeven malen gepleegd, als één voortgezette handeling beschouwd;

En in zooverre opnieuw recht doende:

Verklaart den beklagde schuldig aan 1°. verduistering, zeven malen gepleegd;

Houdt overigens het vonnis in stand waarbij hij is schuldig verklaard aan:

2°. eerste desertie in tijd van vrede door een onderofficier, opgevolgd door vrijwillige terugkomst, doch niet binnen vier weken, misdrijf ten aanzien van het misdadige het meest overeenkomst hebbende met eerste desertie in tijd van vrede, gevolgd door arrestatie;

en is gestraft met: 1°. gevangenisstraf van één jaar en zes maanden en 2°. eene militaire detentie van zes weken, met toerekening der voorloopige hechtenis sedert twee en twintig September 1905 eerst op de militaire detentie en daarna op de gevangenisstraf en waarbij hem voor vijf jaren het recht is ontzegd om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen en hij is verwezen in de kosten van eersten aanleg;

Bepaalt dat de kosten in hooger beroep zullen komen ten laste van den Staat;

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Dispositie van 15 December 1905.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. BARON VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ,
R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY EN
H. M. ENGELHARD.

Het behoort aan boord van een oorlogsschip tot den dienst van den korporaal van de wacht om een kwart uur vóór parade het signaal daarvoor te laten blazen.

Wel moet de boven hem gestelde onderofficier der wacht controleeren

dat dit signaal gegeven wordt, doch in casu is niet gebleken dat die onder-officier daarvoor tijdig had kunnen zorgen.

De dienst van den klager liet over het algemeen te wenschen over, doch, daar uit de omschrijving der strafreden niet bleek dat hij ook met het oog daarop gestraft was, is er ook op dezen grond geen aanleiding de straf te handhaven.

De klacht gegrond verklaard en de straf geroyeerd.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen de verklaring dd. 21 November 1905 van een sergeant der Mariniers, dienende aan boord van Harer Majesteits pantserdekschip „Friesland”, houdende dat hij zich bij het Hoog Militair Gerechtshof wenscht te beklagen over de straf van: „eene berisping”, hem dien dag opgelegd door zijnen commandant den kapitein ter zee J. B. S., wegens: „op onvoldoende wijze zijn dienst gedaan”;

Gelezen de bij deze klacht behorende processtukken;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, strekkende tot wettigverklaring der klacht;

Overwegende dat de bedoelde straf aan klager is opgelegd omdat hij den 20sten November jl. niet gezorgd had dat de schepelingen, die op parade moesten komen, tijdig stonden aangetreden;

Overwegende dat door klager bij zijn verhoor voor Officieren-Commissarissen en in zijne memorie aan het Hof is opgegeven dat, in den morgen van den 20sten November jl. te 8 uur 40 min., de sergeant-ziekenverpleger hem mededeelde, dat de provoost-arrestant A. vrij van dienst was geworden en onmiddellijk in den ziekenboeg moest worden opgenomen; dat hij daarop naar den officier van de week ging, naar wien hij nog al eenigen tijd moest zoeken, om het geval met den arrestant te rapporteeren; dat hij daarna naar vooruit ging om den korporaal der Mariniers v. V. te gelasten om den arrestant A. uit het provoost-arrest te ontslaan en dien naar den ziekenboeg te zenden; dat hij daarop naar zijn hut ging tot wijziging van het arrestanten-rapport; dat hij zich daarna naar het bovendeck begaf en, ziende dat het 8 uur 53 min. was, aan den korporaal der wacht vroeg of hij had laten oplazen voor parade, waarop deze op de klok keek, hard weg liep naar voren en den pijper van de wacht praaide; dat hij gelooft dat het ongeveer 8 uur 55 min. was toen werd opgeblazen; dat ongeveer één of twee minuten voor negen uur de overste hem vroeg waarom de parade nog niet stond aangetreden, waarop hij antwoordde dat de korporaal vergeten had op tijd te laten oplazen; dat de parade echter present was vóórdat twee glazen werd geslagen; dat hij niet weet of het toen negen uur was of later; dat hij van het verzuim van den korporaal rapport heeft gemaakt; dat de commandant hem den volgenden dag op parade toevoegde dat er al meerdere klachten waren ingekomen over de wijze waarop hij zijn dienst deed en dat hij nu zoude gestraft worden omdat hij niet gezorgd had dat de parade op tijd stond aangetreden; dat hij daarop tot den commandant gezegd had, dat het de korporaal van de wacht was die vergeten had te laten oplazen en dat de overste bepaald had, dat de korporaal van de wacht moest laten oplazen; dat, toen de overste hierop zeide dat hij dit loog, hij aan den commandant mededeelde dat hij een orderboekje had aangelegd, waarin stond dat de korporaal van de wacht voor parade moest laten oplazen en dat de overste dit had

goedgekeurd; dat, voordat hij dit laatste had gezegd, de commandant reeds gezegd had, dat hij met een berisping gestraft werd; dat hij van den overste en van den luitenant-detachements-commandant meerdere aanmerkingen heeft gehad over de wijze waarop hij zijn dienst verricht; dat hij het is, die er voor zorgt dat de schepelingen op parade present zijn en het op voorparade mededeelt als zij op parade moeten komen; dat hij meent dat, indien zijn zaak volledig onderzocht was, hij niet zoude zijn gestraft; dat het sein voor het aantreden der wacht n.l. „appèl voor gestraften” ook het sein is voor hen die door hem gewaarschuwd zijn om op parade te komen; dat de samenvallende dienstverrichtingen van het controleeren van den dienst van den korporaal van de wacht en het opvolgen van de order van den geneeskundigen dienst, twee dienstzaken zijn welke niet gelijktijdig kunnen worden verricht en daarin de reden ligt dat hij den korporaal niet kon controleeren;

Overwegende dat de opgaven van klager omtrent het gebeurde op den 20sten November, wat betreft het oplazen voor parade, worden bevestigd door de beëdigde verklaringen voor Officieren-Commissarissen van den korporaal der Mariniers F. W. M. en den pijper 3de klasse P. N. v. D.;

Overwegende dat door den Kapitein-Luitenant ter zee J. W. T., Eerste-Officier aan boord van Harer Majesteits „Friesland”, onder eede voor Officieren-Commissarissen is verklaard, dat 's morgens van den 20sten November j.l. een paar minuten voor negen uur het rapport voor parade nog niet was aangetreden, daar er vergeten was daarvoor te doen oplazen; dat hij den sergeant der Mariniers, die iederen morgen de parade laat aantreden, daarvoor op het rapport heeft gebracht; dat het beslist na negen uur was toen twee glazen werden geslagen; dat het waar is dat het orderboekje, waarover klager spreekt, door hem is goedgekeurd;

Overwegende dat uit het extract van bovengenoemd orderboekje blijkt dat de korporaal der wacht vijftien minuten vóór parade door den tambour of pijper het signaal voor het aantreden der wacht moet laten blazen;

Overwegende dat door den straffer in zijne memorie aan het Hof is medegedeeld, dat hem reeds herhaalde malen was opgevallen de slappe en weinig militaire wijze, waarop klager zijn dienst deed; dat hij daarop ook reeds de aandacht van den eerste-officier had gevestigd en dezen verzocht had om klager op het rapport te brengen, zoodra er weder klachten over hem waren, er bijvoegende dat het dan in diens boekje zoude komen, omdat die menschen zich anders later verongelijkt voelen wanneer zij een slechte beoordeeling krijgen; dat hij den 20sten November j.l., nadat hij gewaarschuwd was van „tijd van parade”, en aan dek kwam, nog moest wachten met de behandeling van het rapport omdat te laat was opgeblazen, en de menschen dus nog niet present waren; dat, toen hij den volgenden dag op parade aan klager diens tekortkoming onder het oog bracht en dezen waarschuwde, dat hij over 't algemeen weinig tevreden was over de wijze waarop hij zijn dienst deed, klager hem antwoordde dat hij zijn nusterste best deed; dat hij daarop zeide dat, wanneer *dat* klagers uiterste best was, deze, naar zijne meening, niet geschikt was voor zijne betrekking, omdat hij (straffer) zich daarmede niet kon tevreden stellen; dat hij, om aan klagers breedsprakigheid een einde te maken, hem heeft medegedeeld dat hij hem straffe met eene berisping wegens: „op onvoldoende wijze „zijn dienst gedaan”, en dat daarmede de zaak uit was;

Overwegende dat uit het bovenstaande blijkt, dat op den 20sten November j.l. het signaal voor het aantreden der wacht voor parade te laat is geblazen, waardoor de schepelingen, die dien morgen op parade moesten

komen, niet tijdig daarvoor present waren en dat het tot den dienst van den korporaal van de wacht behoort om dat signaal een kwart uur vóór parade te laten blazen;

Overwegende dat nu wel, uit den aard zijner betrekking, klager den dienst der aan hem ondergeschikte korporaals der Mariniers moet controleren, doch dat hij heeft beweerd den morgen van den 20sten November j.l. door andere diensten te zijn verhinderd om vóór 8 uur 53 min. zijne aandacht aan het signaal voor parade te hebben kunnen schenken, welke bewering op generlei wijze is weerlegd, zoodat het dus niet aan hem kan worden geweten dat op den bewusten morgen niet op tijd voor de parade werd opgeblazen;

Overwegende dat gebleken is dat klager van den eerste-officier en van den luitenant-detachements-commandant reeds meerdere aanmerkingen had gekregen over de wijze, waarop hij zijn dienst verrichtte, doch dat de straf waarover hij zich beklagt hem niet ook daarvoor, doch alléén voor het gebeurde op 20 November is opgelegd, daar zulks in het eerste geval in de strafreden had moeten zijn uitgedrukt;

Overwegende dat klager zich niet heeft schuldig gemaakt aan het in de strafreden bedoelde feit;

Gezien de artikelen 9, 10 en 11 der Rechtspleging bij de Zeemacht en 50 van 's Hof's Provisioneele Instructie;

Beschikkende op voormelde klacht;

Verklaart die te zijn wettig;

Beveelt dat straf en strafreden in klagers conduiteboekje en in het strafregister zullen worden doorgehaald;

Bepaalt dat afschrift dezer beschikking zal worden uitgereikt aan den straffer en aan den Advocaat-Fisikaal, en dat zij zal worden medegedeeld aan klager.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 29 December 1905.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. Baron VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ,
R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en H. M.
ENGELHARD.

Advocaat-Fisikaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Bij het openbaar afkondigen van de oproeping, bedoeld in art. 130 der Militiewet 1901 moet den opgeroepene een behoorlijke termijn worden gelaten om aan die oproeping te voldoen.

Aangezien geen buitengewone omstandigheden aanwezig waren, moet worden aangenomen als met den geest der wet overeenkomende, dat tusschen den dag der afkondiging en den dag van opkomst ten minste tien dagen moeten verloop.

Vrijspraak van desertie van den beklagde omdat zoodanige termijn hem niet gelaten was.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht ambtshalve en als bij Resolutie van den 5^{den} December 1905 geautoriseerd aan den Hove te provoceeren van het vonnis door den Krijgsraad in het Eerste Militaire Arrondissement, standplaats 's Gravenhage, den 20sten November 1905 gewezen in de zaak tegen een milicien-soldaat-nummervwisselaar-verlofganger bij het 4de Regiment Infanterie, oud 28 jaren, geboren te Leiden, eerder gedetineerd te 's Gravenhage, doch sedert 20 November 1905 bij handtasting uit zijn arrest ontslagen, mitsdien thans gerequireerde in persoon, — alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ambtshalve, ter eenre

en

bedoelden milicien-soldaat-nummervwisselaar-verlofganger, gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde.

HET HOF,

Gelet op de verklaring, van wege den gedaagde ter rolle gedaan, dat hij zich refereert aan 's Hofs dispositie en afstand doet van pleidooi;

Gelet op de verklaring door den impetrant en eischer ambtshalve mede ter rolle gedaan, dat hij insgelijks afstand doet van pleidooi;

Gezien de stukken van den processe;

Overwegende dat beklagde voor den Krijgsraad heeft terechtgestaan beschuldigd dat hij te Leiden op den 31sten Juli 1905 als milicien-verlofganger niet heeft voldaan aan eene oproeping voor den werkelijken dienst;

Overwegende dat uit de ten processe aanwezige stukken, aan den beklagde vertoond, en uit zijn opgaven is gebleken:

dat beklagde op den 3^{den} Maart 1897 is ingedeeld als nummervwisselaar voor de lichting der Nationale Militie van dat jaar voor de gemeente Leiden, bij het 2de bataillon van het 11de Regiment Infanterie;

dat hij, laatstelijk den 8sten Augustus 1903 gesteld in het genot van groot verlof, den 15^{den} Augustus 1903 zijn verlofpas heeft doen afteekenen door den burgemeester van 's Gravenhage, alwaar die den 22sten April 1905 is afgeteekend voor vertrek naar Leiden, alwaar die den 27sten April 1905 door den burgemeester voor aankomst is geteekend, en waar beklagde op het Register der verlofgangers is ingeschreven en alsnog stond ingeschreven toen bij openbare kennisgeving van Burgemeester en Wethouders dier gemeente van 13 Mei 1905 de verlofgangers zijner lichting tegen 27 Juni 1905 werden opgeroepen tot het onderzoek, bij artikel 125 der Militiewet 1901 bedoeld;

dat hij aan die oproeping niet heeft voldaan en daarna bij openbare kennisgeving van Burgemeester en Wethouders voormeld van 11 Juli 1905 andermaal is opgeroepen tegen 22 Juli 1905 tot het onderzoek bij artikel 130 der Militiewet 1901 voorgeschreven;

dat hij ook aan die oproeping niet heeft voldaan en dat daarop door den Minister van Oorlog bij schrijven van 25 Juli 1905 aan den burge-

meester der gemeente Leiden de last is verstrekt om den beklagde voor den tijd van zes weken in werkelijken dienst te roepen en daarbij als dag van opkomst te stellen 31 Juli 1905, waarop gezegde burgemeester bij openbare kennisgeving van 27 Juli 1905 den beklagde heeft opgeroepen om op den 31sten daaraanvolgende zich bij zijn korps, in garnizoen te Leiden, te bevinden;

dat beklagde ook aan die oproeping niet heeft voldaan en, krachtens last van den Minister van Oorlog van 25 Augustus 1905, op den 30sten Augustus daaraanvolgende als deserteur is afgevoerd;

dat al de genoemde openbare kennisgevingen zijn gedaan te Leiden ter plaatse daarvoor in de gemeente gebruikelijk;

Overwegende dat bij de Militiewet niet is bepaald, op welke wijze de oproeping tot den werkelijken dienst moet worden gebracht ter kennis van den daartoe verplichten verlofganger, maar dat — indien die oproeping geschiedt bij openbare kennisgeving — een bekwame termijn moet worden in acht genomen tusschen den dag der kennisgeving en dien der opkomst, om met grond te kunnen aannemen dat die oproeping te zijner kennis is gekomen;

dat, nu bij artikel 126 der wet voor de jaarlijks terugkeerende en den verlofganger bekende opkomst ter inspectie een termijn is gesteld van tien dagen, het met den geest der wet niet zou strooken, voor eene oproeping, die hem niet met zekerheid bekend is als te zullen geschieden, een korteren termijn aan te nemen, onverminderd zijne verplichting om in buitengewone omstandigheden, als bij de wet aangegeven, onmiddellijk aan de oproeping te voldoen;

Overwegende dat zulke buitengewone omstandigheden in dit geval niet hebben bestaan en de oproeping van beklagde op den 27sten Juli 1905 gedaan om den 31sten daaraanvolgende in werkelijken dienst te komen, derhalve niet beantwoordt aan de wettelijke eischen voor zoodanige oproeping gesteld en hij, door daaraan niet te voldoen, niet strafbaar is geworden als deserteur;

Gezien de artikelen 181 der Rechtspleging bij de Landmacht en 117 van de Militiewet 1901;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis den 20sten November 1905 door den Krijgsraad in het Eerste Militaire Arrondissement, ter hoofdplaats 's Gravenhage, tegen beklagde gewezen;

En opnieuw recht doende:

Spreekt beklagde vrij van het hem ten laste gelegde;

Heft op het verband, waaronder hij zich ter zake van het ontslag bij handtasting bevindt;

De kosten in eersten aanleg en in hooger beroep te dragen door den Staat.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Dispositie van 9 Januari 1906.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. BARON VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ,
R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en H. M.
ENGELHARD.

Op grond van art. 129 van het Reglement voor den Garnizoensdienst moeten de commandant van een wacht voortdurend en de manschappen in den regel in tenue gekleed zijn.

Klager is wegens het als wachtcommandant dragen van een niet geheel gesloten jas terecht gestraft.

De opgelegde straf wordt echter veel te zwaar geacht en van acht dagen politiekamer teruggebracht tot een dag kwartierarrest.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen de klacht van een korporaal bij de 3de compagnie, 4de bataillon van het Regiment Grenadiers en Jagers, den 18^{den} December 1905 ingediend over de zwaarte der straf van acht dagen politiekamer, hem den 15^{den} bevorens opgelegd door den Plaatselijke-Commandant te 's Gravenhage, wegens: „als commandant der wacht te Waalsdorp, bij het visiteeren dier „wacht door den Plaatselijke-Adjutant, des nachts ongeveer twee uur niet „behoorlijk gekleed aangetroffen, hebbende hij den kraag en de beide „bovenste knopen zijner tuniek losgemaakt”;

Gelet op de verklaringen der ten deze gehoorde getuigen, op die van klager en op de schriftelijke toelichting door straffer ingezonden;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, strekkende tot wettig verklaren der klacht en doorhaling der straf in klagers strafregister;

Overwegende dat uit het onderzoek is gebleken:

dat klager in den nacht van 13 op 14 December 1905 als commandant van de Wacht te Waalsdorp in het wachtlokaal aldaar heeft zitten lezen en den haak van den kraag alsmede de bovenste twee knopen zijner tuniek los had, toen de Luitenant Plaatselijke-Adjutant C. te ongeveer twee uur de wacht kwam visiteeren;

dat hij, door het raam ziende dat de luitenant plaatselijke-adjutant zijn rijwiel neerzette, is opgestaan om hem de deur te openen en de twee knopen heeft dicht gemaakt maar dat, toen de luitenant plaatselijke-adjutant binnenkwam, de haak van zijn kraag nog open was;

Overwegende dat in artikel 129 van het Reglement voor den Garnizoensdienst is voorgeschreven welke vrijheden de commandanten der wachten aan hunne manschappen op het punt der tenue kunnen toestaan;

dat dus, als regel, zonder die vergunning de geheele wacht in tenue gekleed moet zijn;

dat van eene vergunning in dien geest aan den commandant der wacht niet gerept wordt en deze dus gedurende den wachttijd in tenue gekleed moet blijven;

Overwegende dat klager bij het visiteeren der wacht is aangetroffen met

eene niet geheel gesloten jas, waardoor hij zich aan overtreding der krijgstucht heeft schuldig gemaakt en dus terecht gestraft is;

dat de overtreding echter in dit geval van zóó lichten aard is geweest, dat eene straf van acht dagen politiekamer veel te zwaar is te achten;

Krachtens de artikelen 15, 16 en 17 der Rechtspleging bij de Landmacht in verband met artikel 51 van 's Hofs Provisioneele Instructie, beschikkende op voormelde klacht:

Verklaart die over de zwaarte der straf *gegrond*;

Wijzigt de opgelegde straf in: een dag kwartierarrest;

Beveelt dat die wijziging zal worden ingeschreven in het strafregister van klager;

Bepaalt dat afschrift dezer beschikking zal worden uitgereikt aan straffer en aan den Advocaat-Fisikaal en een extract aan klager.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 19 Januari 1906.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. BAFON VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ,
R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en H. M. ENGELHARD.

Advocaat-Fisikaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Beklaagde had als schildwacht eenigen tijd na het uur waarop hij had moeten zijn afgelost, eigendunkelijk zijn post verlaten en was dus niet aldaar bevonden.

Het Hof nam echter niet aan dat eene daarop gevolgde ontvluchting van een arrestant uit de kazerne mogelijk was gemaakt door het ontbreken van toezicht door dien schildwacht.

Aangezien ook geen ander nadeel van het verlaten van zijn post het gevolg is geweest, wordt art. 98 C. W. L. niet toepasselijk geacht en beklaagde na vrijspraak naar zijn commandant verwezen ter beoordeeling of disciplinaire bestraffing geboden was.

(Zie ook de sententie op blz. 152).

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fisikaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht ambts-halve en als bij Resolutie van den 12^{den} December 1905 geautoriseerd aan den Hove te provooceren van het vonnis, door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, standplaats 's Hertogenbosch, den 28sten November 1905 gewezen in de zaak tegen een milicien-soldaat bij het 2de Regiment Infanterie, oud 20 jaren, geboren te Urmond, gerequireerde in persoon, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 117 der Militiewet 1901, 98 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 7 en 19 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), 2 en 7 der Wet van 17 September 1870 (*Staatsblad* n°. 162), 9 der Wet van 15 April 1886

(*Staatsblad* n°. 64) en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan het als schildwacht in tijd van vrede en niet voor den vijand niet op zijnen post bevonden worden, en veroordeeld tot eene militaire gevangenisstraf van een dag, alsmede verwezen in de kosten en misen van de Justitie en in de kosten van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad — alzoo impetrant van mandament van appel en eischer ambtshalve ter eenre

en

bedoelden milicien-soldaat, gedaagde in voorschreven cas ter andere zijde.

HET HOF,

Gelet op de verklaring, van wege den gedaagde ter rolle gedaan, dat hij zich refereert aan 's Hof's dispositie en afstand doet van pleidooi;

Gelet op de verklaring, door den impetrant en eischer ambtshalve mede ter rolle gedaan, dat hij insgelijks afstand doet van pleidooi;

Gezien de stukken van den processe;

Overwegende dat beklagde voor den Krijgsraad heeft terechtstaan, beschuldigd:

dat hij in den morgen van 13 November 1905 als schildwacht op post geplaatst op de achterplaats der kazerne „les bons Enfants” te Maastricht, te omstreeks half zeven ure dien post eigendunkelijk heeft verlaten;

Overwegende dat beklagde, in eersten aanleg en bij zijn nader verhoor in hooger beroep, heeft opgegeven:

dat hij, deel uitmakende van de kazernewacht, in den morgen van 13 November 1905 van vier tot zes uur op post was geplaatst op de achterplaats der kazerne „les bons Enfants” te Maastricht; dat hij om zes uur niet is afgelost maar dat, ongeveer vijf minuten over zessen, de milicien K., die ook tot de wacht behoorde, tot hem kwam en zeide: „A., je kunt inrukken” en op zijn antwoord: „je wilt mij verneuken”, liet volgen: „ga maar, de commandant van de wacht heeft het mij gezegd”; dat hij toen naar het wachtlokaal is gegaan, waar de commandant hem zag binnenkomen en tot hem zeide: „ga je maar wasschen en oppoetsen”; dat hij, volgens de consignes, op de achterplaats moest heen- en weer loopen en, onder meer opletten of er iemand over den muur heenging; dat hij niet wist dat er arrestanten waren, maar, omstreeks te zeven uur, gehoord heeft dat een gearresteerde, genaamd M., was ontvlucht;

Overwegende dat door de volgende getuigen onder eede is verklaard in eersten aanleg en in hooger beroep:

1°. A. B., sergeant:

dat hij van 12 op 13 November 1905 was commandant der wacht aan de kazerne „les bons Enfants” te Maastricht, tot welke wacht ook behoorde de beklagde, die om vier uur des morgens op post is gesteld op de achterplaats, maar om zes uur niet is afgelost doordat hij (getuige) zich van de wacht moest verwijderen en de korporaal der wacht, aan wien hij zulks nog herinnerd had, daarvoor niet heeft gezorgd; dat er dien nacht een gearresteerde was, genaamd M., dien hij, ruim kwart na zes uur, heeft gewekt en geleid naar het waschlokaal, vanwaar deze is ontvlucht, terwijl hij getuige zich eenige passen van de deur van dat lokaal verwijderd had om in de wacht te zien hoe laat het was; dat die arrestant vermoedelijk verder is ontkomen over den muur bij de achterplaats, daar hij heeft bevonden dat de daar aanwezige spoelington verschoven was;

2°. P. H. S., korporaal:

dat hij met beklaagde op wacht is geweest van 12 op 13 November 1905 aan de kazernewacht voormeld; dat hij 's avonds van den 12^{den} den gearresteerde M. had zien zitten in de provoost of in de politiekamer en des morgens van den 13^{den} op het vernemen dat deze ontvlucht was, is gaan zoeken maar niets van hem heeft gevonden dan op de achterplaats bij den muur een handdoek, waarop de vuile afdruk van een voet; dat hij den beklaagde om vier uur des morgens op post had gebracht maar om zes uur niet heeft afgelost omdat hij geheel alleen in de wacht was en allen naar boven waren om zich te wasschen; dat hij na zes uur heeft bevonden, dat de post op de achterplaats verlaten was en dat zulks, tusschen zes en zeven uur des morgens, wel meer voorkomt;

Overwegende dat door de bekentenis van beklaagde, bevestigd door de verklaringen der getuigen, wettig en overtuigend is bewezen dat hij op 13 November 1905, eenigen tijd na zes uur des morgens, op welk uur hij had moeten worden afgelost, zijn post als schildwacht op de achterplaats der kazerne „les bons Enfants” te Maastricht eigendunkelijk heeft verlaten en dus niet daarop is bevonden;

Overwegende dat door de verklaringen der getuigen A. B. en P. H. S. wettig en overtuigend is bewezen, dat in den morgen van 13 November 1905 te ruim zes uur een gearresteerde, de soldaat M., uit voormelde kazerne is ontvlucht;

dat echter niet overtuigend is bewezen dat het verlaten van zijn post door beklaagde tot die ontvluchting aanleiding heeft gegeven, vermits de ontvluchting van M. reeds is aangevangen bij het waschlokaal aan het andere einde der kazerne en zoowel de getuigen A. B. als P. H. S. hebben verklaard het mogelijk te achten dat M. over de achterplaats en den muur zou zijn ontvlucht, door achter beklaagde om te sluipen, ook al ware beklaagde op zijn post geweest;

Overwegende dat ook niet is gebleken van eenig ander nadeel, waartoe het verlaten van zijn post door beklaagde aanleiding zou hebben gegeven, zoodat tot toepassing der straf, bij artikel 98 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande bedreigd, geen grond bestaat en ingevolge het bij dat artikel bepaalde, de beklaagde, ter zake van het verlaten van zijn post, aan de krijgstucht moet worden overgelaten;

Gezien de artikelen 98 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande en 181 der Rechtspleging bij de Landmacht;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis den 28sten November 1905 door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, ter hoofdplaats 's Hertogenbosch, tegen beklaagde gewezen;

En opnieuw recht doende:

Spreekt den beklaagde vrij van het hem ten laste gelegde;

Heft op het verband waaronder hij zich ter zake van het ontslag bij handtasting bevindt;

Verwijst hem naar den Commandeerenden Officier van zijn korps ter beoordeeling of hij, ter zake van het verlaten van zijn post op 13 November 1905 op de achterplaats der kazerne „les bons Enfants” te Maastricht, krijgstuchtelijk moet worden gestraft;

Bepaalt dat de kosten in eersten aanleg en in hooger beroep komen ten laste van den Staat;

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 19 Januari 1906.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. BARON VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ,
R. P. VERSPLJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en
H. M. ENGELHARD.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Aanvulling van de telastelegging in hooger beroep.

Het vonnis a quo vernietigd omdat recht was gedaan op de verklaring van een getuige, welke niet op eigen wetenschap berustte.

Beklaagde veroordeeld op bekentenis en verklaring van één getuige wegens misdrijf bedoeld in art. 97 C. W. L.

Lichte straf opgelegd.

(Zie ook de sententie op blz. 149.)

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij Resolutie van den 12^{den} December 1905 geautoriseerd aan den Hove te provoceeren van het vonnis door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, standplaats 's Hertogenbosch, den 18^{den} November 1905 gewezen in de zaak tegen een sergeant bij het 2de Regiment Infanterie, oud 24 jaren, geboren te Rotterdam, gerequireerde in persoon, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 97 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 7 en 19 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64) en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan het door een onderofficier door schuld veroorzaken dat een gearresteerde aan de wacht, aan welke zijne bewaking was toevertrouwd, is ontkomen en veroordeeld tot eene militaire gevangenisstraf van ééne week, alsmede verwezen in de kosten en misen van de Justitie en in de kosten van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad — alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ambtshalve, ter eenre

en

bedoelden beklaagde, gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde.

HET HOF,

Gelet op de verklaring, van wege den gedaagde ter rolle gedaan, dat hij zich refereert aan 's Hof's dispositie en afstand doet van pleidooi;

Gelet op de verklaring, door den impetrant en eischer ambtshalve mede ter rolle gedaan, dat hij insgelijks afstand doet van pleidooi;

Gezien de stukken van den processe;

Overwegende dat beklaagde voor den Krijgsraad heeft terechtgestaan, beschuldigd:

dat, tengevolge van zijne schuld, een deserteur van wien als arrestant

de bewaking was toevertrouwd aan de kazernewacht van de kazerne „les bons Enfants” te Maastricht, van welke wacht op dat tijdstip beklaagde de commandant was, in den morgen van 13 November 1905 omstreeks half zeven ure aan die wacht is ontkomen;

Overwegende dat de Krijgsraad het aan den beklaagde ten laste gelegde wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard door diens bekentenis, bevestigd door de beëdigde verklaring van den getuige v. d. W.;

dat echter de verklaring van dien getuige, blijkens het van zijn verhoor opgemaakt proces-verbaal, nòch ten aanzien van het aanwezig zijn, nòch ten aanzien van het ontkomen van een gearresteerde, berust op zijn eigen waarneming, zoodat het vonnis, als gewezen op onwettig bewijs, moet worden vernietigd;

Overwegende dat, in hooger beroep, het aan beklaagde ten laste gelegde is aangevuld als volgt:

dat, ten gevolge van zijne schuld of van zijne onachtzaamheid, een deserteur, van wien als arrestant de bewaking was toevertrouwd aan de kazernewacht van de kazerne „les bons Enfants” te Maastricht, van welke wacht beklaagde op dat tijdstip de commandant was, in den morgen van 13 November 1905 omstreeks half zeven uur aan die wacht is ontkomen;

Overwegende dat beklaagde het hem ten laste gelegde heeft bekend, daarbij opgevend: dat hij den 12den November 1905 de kazernewacht van de kazerne „les bons Enfants” te Maastricht als commandant heeft overgenomen en dat zich toen onder bewaking van die wacht in een der arrestkamers bevond soldaat M., die zich vrijwillig in arrest had begeven en den 13^{den} des morgens naar 's Hertogenbosch moest worden vervoerd om voor den krijgsraad terecht te staan; dat hij dien arrestant des morgens heeft gewekt en geleid naar het waschlokaal in de kazerne, voor hetwelk hij zelf is blijven heen en weer loopen totdat hij zich een paar schreden van de deur verwijderd heeft om in het wachvertrek te zien hoe laat het was, omdat hij meende dat het tijd was een korporaal-hoornblazer, die in arrest zat, te wekken om de reveille te blazen; dat hij, daarvan teruggekomen, bij het waschlokaal is blijven heen en weer loopen totdat hij, daarin geen geluid meer hoorende, is gaan kijken en bemerkte dat de gearresteerde ontlucht was en wel over de achterplaats der kazerne, waar een handdoek nog gevonden werd; dat hij den gearresteerde naar het waschlokaal heeft gebracht omdat hij zulks gewend was te doen en dat hij slechts een paar seconden is weg geweest van de deur van het waschlokaal; dat hij de manschappen der wacht naar boven had laten gaan om zich te reinigen;

Overwegende dat door den volgende getuige onder eede is verklaard:

P. H. S. korporaal:

dat hij van 12 op 13 November deel uitmaakte van de kazernewacht van de kazerne „les bons Enfants” te Maastricht; dat aan die wacht waren toevertrouwd gearresteerden, een van welken was de hem bekende soldaat M., die zich had aangemeld als deserteur;

dat hij des morgens omstreeks tien minuten over zessen den post op de achterplaats der kazerne is gaan inhalen om zich te gaan oppoetsen, maar daar geen post gevonden heeft; dat hij zulks aan den commandant der wacht heeft gemeld, daarna, met diens toestemming, naar zijn chambrée is gegaan om zich te reinigen en toen geroepen werd met de mededeeling, dat de gearresteerde ontlucht was; dat hij M. niet heeft zien ontluchten maar wel heeft gemerkt dat het lokaal, waarin hij opgesloten was geweest, ledig was; dat hij nog een onderzoek heeft ingesteld maar daarbij niets

heeft gevonden dan een handdoek op de achterplaats nabij den muur; dat beklaagde als commandant der wacht, vóórdat de gearresteerde ontvlucht was, de twee manschappen, die in de wacht aanwezig waren, naar boven had gestuurd om zich te reinigen;

Overwegende dat door de bekentenis van den beklaagde, bevestigd door de verklaring van den getuige S., wettig en overtuigend is bewezen dat in den vroegen morgen van 13 November 1905 een soldaat M., die als deserteur zich aangemeld had en van wien de bewaring was toevertrouwd aan de kazernewacht der kazerne „les bons Enfants” te Maastricht, aan die wacht is ontkomen; dat zulks niet had kunnen geschieden indien beklaagde, terwijl die gearresteerde in het waschklokaal bezig was zich te reinigen, voor de deur van dat lokaal was blijven waken tegen zijn ontvluchting en die ontvluchting dus mogelijk is geworden doordat beklaagde zich, zij het ook maar voor eenige oogenblikken, van die deur verwijderd heeft om naar het wachtlokaal te gaan, weshalve het ontkomen van den gearresteerde door beklaagdes onachtzaamheid is veroorzaakt;

Overwegende dat de omstandigheid dat die gearresteerde zich vrijwillig als deserteur had aangemeld bij den beklaagde — zooals deze heeft opgegeven — de verwachting kon vestigen, dat hij niet zou ontvluchten en derhalve grond oplevert tot het opleggen van een lichte straf;

Gezien de artikelen 97 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 7 en 19 der Wet van 17 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), 91 van het Wetboek van Strafrecht, 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64) en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, ter hoofdplaats 's Hertogenbosch, den 28sten November 1905 tegen beklaagde gewezen;

En opnieuw recht doende:

Verklaart beklaagde schuldig aan: het door een onderofficier door onachtzaamheid veroorzaken, dat een gearresteerde aan de wacht, aan welke zijne bewaking was toevertrouwd, is ontkomen;

Veroordeelt hem te dier zake tot militaire gevangenisstraf van zeven dagen;

Verwijst hem in de kosten in eersten aanleg gevallen, die in hooger beroep te dragen door den Staat;

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 2 Februari 1906.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. BARON VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ,
R. P. VERSPIJK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en
H. M. ENGELHARD.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Wijziging der telastelegging in hooger beroep.

Ten eigen bate gebruiken van vleesch door een korporaal-kok ten nadeele

van de soldaten-ménage. Qualificatie van dit misdrijf: diefstal of verduistering? De Krijgsraad nam het eerste aan, het Hof het laatste.

Vrijspraak van niet bewezen verklaarde ontvreemding van koffie.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof,

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij Resolutie van den 5^{den} Januari 1906 geautoriseerd aan den Hove te provoceeren van het vonnis, door den Krijgsraad in het Vierde Militaire Arrondissement, standplaats Haarlem, den 22sten December 1905 gewezen in de zaak tegen een korporaal-kok bij het 10de Regiment Infanterie, oud 30 jaren, geboren te Haarlem, gedetineerd te Haarlem, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 17 en 191 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 27 en 91 van het Wetboek van Strafrecht, 7, 12 en 19 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64) en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan diefstal van vleesch en koffie, gepleegd in de keuken der kazerne door den korporaal-kok van de ménage der manschappen, ten nadeele van de aan de ménage deelnemende manschappen, ten behoeve van wie het ontvreemde was aangekocht, — misdrijf, wat het misdadige betreft, de meeste overeenkomst hebbende met het bestelen van een kameraad in de chambrée, en veroordeeld tot eene militaire gevangenisstraf van één jaar met ontzegging van het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor den tijd van vijf jaar, met bepaling dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis, voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde militaire gevangenisstraf van 5 December 1905 in mindering zal worden gebracht, hebbende op genoemden datum plaats gehad zijn eerste verhoor als beklaagde voor Officier-en-Commissarissen uit den Krijgsraad, alsmede verwezen in de kosten en misen van de Justitie en in de kosten van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad — alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ambtshalve, ter eenre

en

bedoelden korporaal-kok, gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde.

HET HOF,

Gelet op de verklaring, van wege den gedaagde ter rolle gedaan, dat hij zich refereert aan 's Hofs dispositie en afstand doet van pleidooi;

Gelet op de verklaring, door den impetrant en eischer ambtshalve mede ter rolle gedaan, dat hij insgelijks afstand doet van pleidooi;

Gelet op hetgeen de beklaagde bij zijn verhoor voor 't Hof heeft in 't midden gebracht;

Gezien de stukken van den processe;

Overwegende dat bij den Krijgsraad aan den beklaagde is ten laste gelegd, dat hij te Haarlem in de Infanteriekazerne op 29 November 1905 in den vooravond in de manschappen-keuken, waar hij als korporaal-kok werkzaam was, weggenomen en zich wederrechtelijk toegeëigend heeft ten nadeele

van de soldaten-ménage drie en een half kilogram gehakt vleesch en vijf en een half hectogram koffie, een en ander ingekocht ten koste van de manschappen, deelnemers aan de ménage, en dus aan hen toebehoorende;

Overwegende dat in hooger beroep bij het Hof aan den beklagde nader is ten laste gelegd, dat hij te Haarlem in den namiddag van 29 November 1905, terwijl hij in de Infanterie-kazerne in de manschappen-keuken als korporaal-kok werkzaam was, opzettelijk ongeveer drie en een half kilogram gehakt vleesch en vijf en een half hectogram gemalen koffie, aan de soldaten-ménage van het 10de Regiment Infanterie, althans aan een ander dan aan hem, beklagde, toebehoorende en die hij uithoofde van zijne voornoemde persoonlijke dienstbetrekking, alzoo anders dan door misdrijf, onder zich had, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend;

Overwegende dat de beklagde heeft bekend zich aan hetgeen hem in hooger beroep bij het Hof is ten laste gelegd te hebben schuldig gemaakt, opgevende, dat hij in den namiddag van 29 November 1905 terwijl hij in de Infanterie-kazerne te Haarlem in de manschappen-keuken in zijne betrekking van korporaal-kok bezig was tot gehakt te bereiden het vleesch, dat voor het middageten der manschappen, aan de ménage deelnemende, was ingekocht en door hem in ontvangst was genomen van den assistent-ménagemeester, van tijd tot tijd eene hoeveelheid van dat vleesch geworpen heeft op een handdoek, liggende in eene kast onder de toonbank, waaraan hij werkzaam was; dat hij later dien doek met vleesch uit de keuken heeft weggenomen met het voornemen dien door de achterpoort van de kazerne naar zijne woning te brengen; dat hij op dienzelfden dag uit eene opene kast in voormelde manschappen-keuken met bovengemeld voornemen heeft weggenomen eene hoeveelheid koffie, eveneens toebehoorende aan de manschappen, deelnemende aan de ménage, welke koffie hem niet in handen was gegeven om die te zetten; dat hij ook vroeger zich aan dergelijke oneerlijke feiten heeft schuldig gemaakt en dat hij dit steeds heeft gedaan ten einde te voorzien in het onderhoud van de vrouw met wie hij leefde, en in dat van de twee jeugdige kinderen, die hij bij gemelde vrouw heeft verwekt;

Overwegende dat bij het Hof als getuigen onder eede hebben verklaard:

1°. J. A. J. D., adjudant-onderofficier bij het 10de Regiment Infanterie, in garnizoen te Haarlem, dat hij in den avond van 29 November 1905, op grond dat werd vermoed dat de beklagde door de achterpoort van de Infanterie-kazerne te Haarlem levensmiddelen uit de manschappen-keuken buiten de kazerne zou brengen, is gaan staan in een lokaal, gelegen aan de binnenzijde van die poort; dat hij van uit dat lokaal den beklagde heeft zien komen uit de richting van de keuken naar die poort; dat de beklagde in de rechterhand een toegeknoopten handdoek had, die afkomstig was uit de keuken; dat hij den beklagde heeft nageloopt en hem heeft ingehaald op het oogenblik waarop deze met een sleutel de poort wilde openen; dat hij den beklagde heeft overgebracht naar het bataillons-bureau, waar hij heeft bevonden dat de handdoek, dien de beklagde in de hand had, inhield eene hoeveelheid van ongeveer drie en een half kilogram gehakt vleesch, dat beklagde toen aan hem heeft bekend, dat vleesch te hebben ontvreemd uit de keuken ten nadeele van de soldaten-ménage;

2°. N. W. A. S., sergeant bij het 10de Regiment Infanterie, in garnizoen te Haarlem, dat hij op 29 November 1905 als sergeant-ménagemeester eene hoeveelheid door hem ingekocht rundvleesch in de manschappen-keuken van de Infanterie-kazerne te Haarlem heeft gebracht, ten einde door den beklagde, die op dien dag in gemelde keuken als korporaal-kok dienst

deed, tot gehakt te worden bereid; dat hij er niet bij tegenwoordig is geweest toen de beklagde het vleesch tot gehakt bereidde;

3°. L. A. M., sergeant bij het 10de Regiment Infanterie, in garnizoen te Haarlem, dat hij op 29 November 1905 als assistent-ménagemeester eene hoeveelheid door hem ingekocht varkensvleesch in de manschappen-keuken van de Infanterie-kazerne te Haarlem heeft gebracht, ten einde door den beklagde, die op dien dag in gemelde keuken als korporaal-kok dienst deed, tot gehakt te worden bereid; dat hij er bij tegenwoordig is geweest toen de beklagde het vleesch tot gehakt bereidde;

Overwegende dat door de bekentenis van den beklagde, bevestigd door de verklaringen van de onder eede gehoorde getuigen, den adjudant-onderofficier D., den sergeant S. en den sergeant M., wettig en overtuigend is bewezen, dat de beklagde, zooals hem in hooger beroep bij het Hof is ten laste gelegd, te Haarlem in den namiddag van 29 November 1905, terwijl hij in de Infanterie-kazerne in de manschappen-keuken als korporaal-kok werkzaam was, opzettelijk ongeveer drie en een half kilogram gehakt vleesch, aan de soldaten-ménage van het 10de Regiment Infanterie, althans aan een ander dan aan hem beklagde, toebehoorende, en die hij uithoofde van zijne voornoemde persoonlijke dienstbetrekking, alzoo anders dan door misdrijf, onder zich had, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend;

Overwegende dat niet is bewezen hetgeen aan den beklagde bij den Krijgsraad is ten laste gelegd en dat evenmin is bewezen de opzettelijke wederrechtelijke toeëigening van vijf en een half hectogram gemalen koffie, aan de soldaten-ménage van het 10de Regiment Infanterie toebehoorende, zooals aan den beklagde in hooger beroep bij het Hof is ten laste gelegd, zijnde de bekentenis, door den beklagde daaromtrent afgelegd, niet voldoende bevestigd;

Overwegende toch dat de als getuige gehoorde adjudant-onderofficier D., toen hij den beklagde in den avond van 29 November 1905 bij de achterpoort van de kazerne aanhield, in het bezit van den beklagde wel vleesch maar geen koffie heeft bevonden en dat geen getuige heeft verklaard gezien te hebben dat de beklagde op 29 November 1905 koffie, aan de soldaten-ménage toebehoorende, in de manschappen-keuken [der kazerne onder zich heeft gehad;

Overwegende dat de beklagde ter zake van het feit, waaraan hij zich heeft schuldig gemaakt, niet geschikt is langer in den militairen stand te blijven;

Gezien de artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1, 2 en 12 van de Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), 27, 321 en 322 van het Wetboek van Strafrecht, 9 van de Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64) en 181 en 185 van de Rechtspleging bij de Landmacht;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Vernietigt het vonnis door den Krijgsraad in het Vierde Militaire Arrondissement, standplaats Haarlem, 22 December 1905 in de zaak tegen beklagde gewezen;

Verklaart den beklagde schuldig aan het misdrijf van „verduistering, gepleegd door hem die het goed uithoofde van zijne persoonlijke dienstbetrekking onder zich heeft”;

Veroordeelt hem deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van zes maanden, met bepaling dat de tijd, door den beklagde voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering dier gevangenisstraf zal worden in mindering gebracht sedert den vierden December 1905'

zijnde de beklagde op dezen dag ingesloten in het Huis van Bewaring te Haarlem;

Ontzegt aan den beklagde het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor den tijd van vijf jaren;

Spreekt den beklagde vrij van hetgeen hem is ten laste gelegd bij den Krijgsraad en van hetgeen hem in hooger beroep bij het Hof meer is ten laste gelegd dan bewezen verklaard;

Bepaalt dat de kosten bij den Krijgsraad zullen worden gedragen door den Staat en dat de kosten in hooger beroep voor de helft zullen worden gedragen door den beklagde en voor de helft door den Staat;

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Dispositie van 6 Februari 1906.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. BARON VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ,
R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en
H. M. ENGELHARD.

Klager was disciplinair gestraft wegens het plegen von baldadigheden op straat.

Het Hof neemt aan dat de gepleegde feiten niet alleen overtuigend, doch, ongeacht klagers ontkenenis, zelfs wettig waren bewezen.

Onder deze omstandigheden bestist het Hof, dat de klacht niet anders dan aan verregaande oneerbiedigheid kan worden toegeschreven.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een klacht d.d. 27 December 1905 van een stoker 1ste klasse op den Monitor „Reinier Claeszen”, over eene straf van acht dagen strafdienst met inhouding der halve soldij, hem den 27ste December 1905 opgelegd door den waarnemend-commandant van dien bodem, wegens: „Het plegen van baldadigheid op straat”;

Gelezen de betrekkelijk deze zaak aan het Hof overgelegde stukken en de later ingewonnen berichten;

Gelet op de consideratiën en het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, ter zake gevraagd, strekkende tot ongegrondverklaring der klacht en de indiening daarvan toe te schrijven aan verregaande oneerbiedigheid;

Overwegende dat bestraffer opgeeft, dat klager, die met verlof was te den Helder, op Zondag 24 December 1905 onder militair geleide door den commandant van het Wachtschip te Willemsoord naar zijn bodem te Hellevoetsluis was opgezonden;

dat hij uit een ontvangen politie-rapport, betrekking hebbende op klager, meende te mogen besluiten dat deze zich had schuldig gemaakt aan baldadigheid op straat, door een trap te geven tegen de luiken bij P. v. D¹ H., niettegenstaande hij op voorparade alles ten stelligste ontkende;

Overwegende dat uit het nachtrapport van de politie te den Helder d.d. 23 December 1905 blijkt dat politieagenten in den nacht van 22 op 23 December zich op verzoek begeven hebben naar de woning van P. v. d. H., wonende aan de Kerkgracht, omdat een stoker aldaar een trap tegen de luiken zijner woning had gegeven; dat klager, op aanwijzing van v. d. H. voor laatstgenoemdes woning is aangehouden;

Overwegende dat de volgende getuigen, ieder voor zich, onder eede hebben verklaard:

P. v. d. H., koffiehuishouder:

dat hij klager zeer goed kent, daar deze eenigen tijd verkeering heeft gehad met zijne bij hem inwonende pleegdochter;

dat hij in den nacht van 22 op 23 December 1905 te omstreeks half twaalf, reeds te bed zijnde, een ruit in zijn woning hoorde verbreken, dat hij zich naar boven begaf en een manspersoon zich zag verwijderen in de richting van de Veldstraat, welke persoon, na een eindje doorgelopen te hebben, terugkeerde, door de jaloezieën gluurde en tegen een der jaloezieën een trap gaf;

dat hij inmiddels, bij het schijnsel van de lantaarn dien persoon herkend had als te zijn . . . .,

dat hij hem heeft toegeroepen: „. . . ., dat is nu de tweede maal, pas „op voor de derde”, en dat hij dat zeide, omdat hij overtuigd was, dat klager ook de ruit verbrijzeld had, daar er in den omtrek geen ander persoon te bekennen was geweest;

dat, toen de politie aan zijne woning was, klager weer passeerde en toen op zijne aanwijzing werd aangehouden;

Ph. G., werkmán:

dat hij in den nacht van Vrijdag op Zaterdag voor Kerstmis te omstreeks half twaalf op den Kanaalweg liep en op eens, uit de richting van de daarover liggende Kerkgracht, het geluid van een harden slag hoorde en dadelijk den kant, van waar het geluid kwam, uitziende zag dat een marine-klant met een zijner voeten een schop gaf tegen de voordeur en met zijn hand een slag tegen een der jaloezieën van de woning van getuige v. d. H.;

dat hij, bij het schijnsel van een lantaarn, zag dat bedoelde persoon bleek van uitzicht en middelmatig van grootte was en zwart haar had;

dat hij, later in den nacht op het politiebureau in den hem vertoonden persoon den marine-man herkende, dien hij schop en slag had zien geven;

dat er, toen hij klager dat had zien doen, niemand in de buurt van de woning van v. d. H. te zien was;

G. A., agent van politie tevens onbezoldigd Rijksveldwachter:

dat hij zich met zijn kameraad v. R. naar de woning van v. d. H. begeven heeft, omdat hij vernam dat daar baldadigheden hadden plaats gehad;

dat, toen zij zich daar op de hoogte stelden van hetgeen gebeurd was, een marine-schepeling de woning passeerde en zij, op aanwijzing van v. d. H. dien persoon, na vernomen te hebben dat hij . . . . heette, hebben gezocht mede te gaan naar het politiebureau aan welk verzoek hij bereidwillig voldeed;

dat hij op het politiebureau niet ontkende, maar ook niet bekende de dader der ongeregelheden te zijn en op hem gedane vragen ontwijkende antwoorden gaf;

Overwegende dat klager ontkent en, voor het Hof gehoord, is blijven

ontkennen zich te hebben schuldig gemaakt aan het feit, waarvoor hij is gestraft en beweert dat de getuigen zich in den persoon moeten vergissen ;

Overwegende dat de beëdigde verklaringen hierboven gemeld allen twijfel daaromtrent uitsluiten en het niet alleen overtuigend maar zelfs wettig bewezen is, dat klager zich schuldig maakte aan de voormelde baldadigheid op straat ;

dat hij dus terecht gestraft is en de straf ook niet te zwaar is ;

dat, waar de schuld van klager zoo vast staat, het indienen der klacht niet anders dan aan verregaande oneerbiedigheid kan worden toegeschreven ;

Gezien de artikelen 9—12 der Rechtspleging bij de Zeemacht, 2 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 194) en 50 van 's Hofs Provisioneele Instructie ;

Disponeerende op bovenvermelde klacht :

Verklaart die ongegrond en wel zóódanig ongegrond en lichtvaardig dat zij niet anders dan aan verregaande oneerbiedigheid kan worden toegeschreven ;

Legt den klager eene disciplinaire straf op van twee dagen provoostarrest ;

Bepaalt dat afschrift dezer beschikking zal worden uitgereikt aan klager, aan bestraffer en aan den Advocaat-Fisikaal.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 13 Februari 1906.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. BARON VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ,
R. P. VERSPLJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en H. M.
ENGELHARD.

Advocaat-Fisikaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Een valschelijk opgemaakte verklaring van een opperwachtmeester, dat beklagde's dienstitjd was geëindigd en overging naar een ander wapen, is geen geschrift dat bestemd is om tot bewijs van eenig feit te dienen. Vrijspraak van valscheid in geschrifte.

Verduistering niet aanwezig geacht wegens het ontbreken van het opzet tot wederrechtelijke toeëigening. Vrijspraak ook hiervan.

Beklaagde wordt wegens het verkoopen van kleedingstukken gerenvoyeerd aan zijn korpscommandant ter beoordeeling of na de ondergane voorloopige hechtenis nog disciplinaire bestraffing deswege moet volgen.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

een huzaar bij het 4de Regiment Huzaren, oud 27 jaren, geboren te Harlingen, thans gedetineerd te Arnhem, die bij vonnis, door den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, standplaats Arnhem, gewezen den

28sten December 1905, met aanhaling der artikelen 225, 321, 56 al. 2, 57 en 27 van het Wetboek van Strafrecht, 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1, 2 al. 2, en 12 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64), en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan:

1°. valsheid in onderhandsch geschrift en het opzettelijk gebruik maken van dit valsch onderhandsch geschrift als ware het echt en onvervalscht, door welk gebruik nadeel kon ontstaan;

2°. twee misdrijven van verduistering,

en veroordeeld tot eene gevangenisstraf voor den tijd van vier maanden, alsmede in de proceskosten, met bepaling dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van het vonnis in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van het vonnis in mindering der straf zal worden gebracht van 1 December 1905, alsmede met ontzegging van het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen gedurende vijf jaren;

van welk vonnis beklaagde zich beroepen heeft op het Hof — alzoo impetrant van mandament van appel en eischer, ter eenre

en

den Advocaat-Fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambts-halve en als bij 's Hof's Resolutie van den 9^{den} Januari 1906 geautoriseerd om dit appel r. o. voor den Auditeur-Militair in het Derde Militaire Arrondissement, standplaats Arnhem, te vervolgen, mitsdien gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde.

HET HOF,

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gelet op hetgeen de appellant bij zijn verhoor voor 't Hof heeft in 't midden gebracht;

Gezien de stukken van den processe;

Overwegende dat beklaagde voor den Krijgsraad heeft terecht gestaan, beschuldigd:

1°. dat hij op 8 November 1905 te Zutphen, toen de koopman S. C. had geweigerd om militaire uitrustingsstukken van hem te koop, tenzij door hem een schriftelijk bewijs werd overgelegd om ze te mogen verkoopen, opzettelijk een briefje heeft geschreven luidende: „opperwacht^m. „D. G. S^r. verklaard gaarne dat de huzaar . . . . zijn diensttijd bij regiment „is geëindigd; gaat naar de rijdende artillerie”, en deze verklaring valschelijk heeft ondertekend „D. G.”, zonder tot het opmaken en onderteekenen van die verklaring door dien opperwachmeester te zijn gemachtigd, en zulks om dit briefje als echt te gebruiken, en dat hij daarna opzettelijk van dit briefje heeft gebruik gemaakt door hetzelfde aan genoemden C. over te leggen tot bewijs, gerechtigd te zijn om zijne militaire uitrustingsstukken te verkoopen;

II°. dat hij vervolgens voor f 5.— aan genoemden C. te Zutphen ten eigen bate opzettelijk heeft verkocht, met eenige goederen behoorende tot zijne eigene uitrusting, tevens:

1°. een haverzak, genommerd 676, toebehoorende aan den huzaar W., waarvan deze hem het gebruik om mede te poetsen had toegestaan;

2°. twee handdoeken, genommerd 760, toebehoorende aan den huzaar S., welke hij erkent ten verzoeken van S. in den haverzak te hebben geborgen,

en hij alzoo dien haverzak en die handdoeken zich wederrechtelijk heeft toegeëigend;

Overwegende ten aanzien van het onder I vermelde, dat de Krijgsraad terecht als wettig en overtuigend bewezen heeft aangenomen wat daarin aan den beklagde is ten laste gelegd;

dat echter bij het vonnis niet is onderzocht of het door beklagde vervaardigde geschrift is van dien aard, dat het valschelijk opmaken daarvan kan opleveren het misdrijf van valscheid in geschriften;

Overwegende te dien aanzien dat uit den inhoud van dat geschrift niet eenig recht, eenige verbintenis of eenige bevrijding van schuld kan ontstaan;

dat het ook niet bestemd is om tot bewijs van eenig feit te dienen, vermits eene verklaring als daarin vervat, afgegeven door een opperwachtmeester, nòch volgens de wet, nòch krachtens eenig voorschrift van het administratief gezag, kan dienen tot bewijs van het feit dat een soldaat zijn diensttijd heeft volbracht of tot een ander korps overgaat, of van eenig ander feit dat voor eenige rechtsverhouding beteekenis heeft;

dat het ook in geen opzicht voldoet aan de voorschriften door het administratief militair gezag vastgesteld omtrent het verleenen aan een militair beneden den rang van officier van vergunning om zich te ontdoen van zijne voorwerpen van kleeding, zoodat, al ware het geschrift opgemaakt en ondertekend door den opperwachtmeester D. G., de koopman C. daardoor niet zou zijn bevoegd geweest om de kleedingstukken van beklagde te kooplen zonder het verbod van artikel 439 van het Wetboek van Strafrecht te overtreden;

dat wel beklagde dat geschrift bedriegelijk heeft vervaardigd en gebezigd om daardoor den koopman C. te doen gelooven dat hij, beklagde, zijn diensttijd bij het 4de Regiment Huzaren had volbracht en dat hij overging naar de Rijdende-Artillerie en dezen koopman daarmede te brengen tot de gevolgtrekking dat beklagde de goederen, tot zijne kleeding behoorende, mocht verkoopen, maar dat deze bestemming, eenzijdig door beklagde aan het geschrift gegeven, niet in staat is om het te maken tot een geschrift, bestemd om tot bewijs van eenig feit te dienen;

dat mitsdien beklagde van het hem onder I ten laste gelegde behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende ten aanzien van het onder II den beklagde ten laste gelegde:

dat wel wettig en overtuigend is bewezen dat beklagde den haverzak van W. en de handdoeken van S. aan den koopman C. heeft verkocht zonder bevoegd te zijn om daarover te beschikken, maar dat het, ook na het nader in hooger beroep gehouden verhoor van de getuigen W. en S., niet overtuigend is bewezen, dat beklagde bij den verkoop dier voorwerpen het opzet had om ze zich wederrechtelijk toe te eigenen;

dat toch W. heeft verklaard aan beklagde te hebben gezegd dat het hem niet schelen kon of hij den haverzak, die afgekeurd was en als poetslap gebruikt werd, terug ontving, terwijl de verklaring van S. de mogelijkheid niet uitsluit dat de twee aan dezen toebehoorende handdoeken toevallig in het pak van beklagde zijn geraakt en door dezen met al zijn ander goed verkocht, zonder dat hij er op gelet heeft;

Overwegende dat beklagde derhalve ook van dit hem ten laste gelegde behoort te worden vrijgesproken;

Gezien artikel 181 der Rechtspleging bij de Landmacht;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis, den 28sten December 1905 door den Krijgsraad

in het Derde Militaire Arrondissement, ter hoofdplaats Arnhem, tegen beklaagde gewezen;

En opnieuw recht doende:

Spreekt den beklaagde vrij van het hem ten laste gelegde;

Gelast zijn ontslag uit het arrest waarin hij zich ter zake der tegen hem ingebrachte beschuldigingen bevindt;

Laat aan den Commandeerenden Officier de beslissing, in hoever beklaagde door het verkoopen van zijne kleeding de krijgstucht heeft overtreden en deswege na de ondergane voorloopige hechtenis, nog disciplinair behoort te worden gestraft;

De kosten in eersten aanleg en in hooger beroep te dragen door den Staat; Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 16 Februari 1906.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. BARON VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ, R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en H. M. ENGELHARD.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Ontvangst van een gedaagde in persoon in submissie, met ontheffing van de verplichting tot persoonlijke comparitie.

Het ten laste gelegde feit wettig en overtuigend bewezen verklaard op grond van de erkenning van den gedaagde en een ambtseedig proces-verbaal van een gemeente-veldwachter.

Gedaagde schuldig verklaard aan het buiten noodzakelijkheid met een paard onder den man berijden van den berm van een openbaren kunstweg als bedoeld in het Politie-reglement op de openbare wegen en voetpaden in Noord-Brabant 1904, ter plaatse waar zulks door kennelijke teekens als verboden was aangegeven, welke overtreding was strafbaar gesteld bij de verordening dd. 19 Augustus 1905 der Gemeente Ginneken en Bavel.

Alzoo een hoofd-officier, uit kracht van een mandament door den Advocaat-Fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht te zijnen laste geïmpetreed, gedaagde in persoon, aan het Hof bij request heeft te kennen gegeven:

dat hij is gedagvaard om in persoon ter rolle van het Hof te verschijnen op Dinsdag 13 Februari 1906, des voormiddags te 10½ uur, om aan te hooren zoodanigen eisch en conclusie, mitsgaders verzoek of verzoeken als alsdan jegens hem, gedaagde, zullen worden gedaan en genomen, zich daartegen te verantwoorden en voort te procederen als naar rechten;

dat hij is geïnformeerd dat dit verhoor moet plaats hebben ter zake dat hij zou hebben overtreden de bepaling van artikel 1 van de verordening op het door ruiters berijden der bermen of zijkanten langs de openbare

kunswegen en de openbare voetpaden in de gemeente Ginneken en Bavel van 19 Augustus 1905;

dat hij moet erkennen, op tijd en plaats vermeld in het door den gemeenten onbezoldigd Rijksveldwachter P. J. A. te Ulvenhout, gemeente Ginneken en Bavel, in dato 6 December 1905 tegen hem opgemaakt proces-verbaal, te paard te hebben gereden op den berm, gelegen langs den openbaren weg van Ulvenhout naar Ginneken;

dat hij echter opmerkt dat de in het voormelde proces-verbaal van den gemeente- en onbezoldigd Rijksveldwachter A. bedoelde mededeeling van het Bestuur der gemeente Ginneken en Bavel, aangaande het verbod omtrent het berijden van voetpaden en bermen met paarden onder den man, niet inhoudt de namen der wegen, waarvan de bermen niet mogen bereden worden, zoodat de wetenschap, welke bermen verboden zijn, eerst door de practijk kan verkregen worden;

dat de weg Ulvenhout—Ginneken door hem den laatsten tijd niet bereden was;

dat hij in den voormiddag van 6 December jl. van uit het Ulvenhoutsche bosch op dien weg gekomen is en daar ter plaatse geen bord aanwezig was, waarop meerbedoelde verbodsbepaling stond vermeld ter bekendmaking met het verbod, dien berm met een paard te berijden;

dat verzoeker wel is waar van den veldwachter vernomen heeft en hem ook later persoonlijk is gebleken, dat zich bij den zuidelijken uitgang van Ginneken op den weg naar Ulvenhout zulk een bord bevindt, doch deze plaats op $\pm$ 2 Kilometer afstand verwijderd is van het punt waarop verzoeker op dien dag gekomen is, zoodat verzoeker, toen hij op dien berm kwam, niet kon weten en het hem ook niet bekend was, dat de berm van bedoelden weg niet bereden mocht worden;

dat verzoeker vertrouwt, dat de oorzaak van de door hem gepleegde overtreding, door hem bij deze opgegeven, door het Hof als genoegzaam verschoonend zal worden in aanmerking genomen, terwijl hij zich gaarne van de personeele comparitie ontslagen zag;

dat hij den Hove daarom eerbiedig verzoekt deze als eene volledige submittie aan te nemen, hem van de personeele verschijning vrij te stellen en de op de overtreding bij de wet gestelde straf zoodanig gunstig te mitigeeren als het Hof in goede Justitie zal vermeenen te behooren;

Zoo is het, dat het Hoog Militair Gerechtshof,

Gezien het voorschreven request van den gedaagde in persoon;

Gelet op de Resolutie van 9 Februari 1906, waarbij de gedaagde in persoon in submittie ontrangen en vrijgesteld is van de persoonlijke comparitie;

Gelezen de memorie van den Advocaat-Fiscaal van Harer Majesteits Zee- en Landmacht dd. 12 Februari 1906, die den Hove daarbij ten aanzien van deze zaak dient van consideratiën en advies;

Gezien de bij deze memorie overgelegde stukken;

Overwegende dat bij exploit van den 30sten Januari 1906, ingevolge het mandament van den 26sten bevorens, aan den gedaagde beteekend, deze is gedagvaard wegens het op 6 December 1905 te Ulvenhout, gemeente Ginneken en Bavel, niettegenstaande het door kennelijke teekens aangegeven verbod, buiten noodzakelijkheid met een paard onder den man berijden der bermen of zijkanten langs den openbaren kunstweg van Ginneken naar Ulvenhout;

Overwegende dat in het proces-verbaal den 6^{den} December 1905 door

P. J. A., gemeente- en onbezoldigd Rijksveldwachter te Ginneken en Bavel, opgemaakt op den eed bij de aanvaarding zijner bediening afgelegd, is vermeld: dat hij op dien dag des voormiddags omstreeks half twaalf den gedaagde heeft bekeurd wegens het rijden met een paard onder den man over de zijbermen van den openbaren weg te Ulvenhout, gemeente Ginneken en Bavel, en dat hij den gedaagde er op heeft gewezen dat dit niet geoorloofd was;

Overwegende dat gedaagde bij zijn verzoek om in submissie te worden ontvangen heeft erkend op tijd en plaats voormeld te paard te hebben gereden op den berm, gelegen langs den openbaren weg van Ulvenhout naar Ginneken;

Overwegende dat bij verordening, vastgesteld door den Raad der gemeente Ginneken en Bavel den 19^{den} Augustus 1905 en afgekondigd den 14^{den} September 1905, aan ruiters is verboden, de bermen of zijkanten langs de openbare kunstwegen als bedoeld in het Politierglement op de openbare wegen en voetpaden in Noord-Brabant 1904, buiten noodzakelijkheid met paarden onder den man te berijden, voor zoover dit door kennelijke teekens is aangegeven;

Overwegende dat in het voormeld proces-verbaal tevens is vermeld en gedaagde bij zijn verzoek heeft erkend, dat op het eind van den weg, op welks berm hij heeft gereden, bij den zuidelijken uitgang van Ginneken zich een bord bevindt, waarop gezegde verbodsbepaling vermeld stond, zoodat wettig en overtuigend is bewezen wat aan gedaagde is ten laste gelegd;

Gezien de artikelen 1 en 2 der voormelde verordening, 1 en 3 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), 23 en 91 van het Wetboek van Strafrecht, 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64), 185 der Rechtspleging bij de Landmacht en 51 van 's Hof's Provisioneele Instructie (1);

Recht doende in eerste instantie in naam der Koningin!

Verklaart den gedaagde schuldig aan:

het buiten noodzakelijkheid met een paard onder den man berijden van den berm van een openbaren kunstweg als bedoeld in het Politierglement op de openbare wegen en voetpaden in Noord-Brabant 1904, ter plaatse waar zulks door kennelijke teekens als verboden was aangegeven;

Veroordeelt hem te dier zake tot geldboete van twee gulden, bij gebreke van betaling binnen twee maanden nadat deze uitspraak kan worden ten uitvoer gelegd, te vervangen door hechtenis van één dag;

Verwijst den veroordeelde in de kosten;

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 16 Februari 1906.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. BARON VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ,
R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN C. J. G. DE BOOY, en
H. M. ENGELHARD.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Telasteleggiag in eersten aanleg van een nieuw feit.

(1) Het is ons niet duidelijk waarom niet zijn aangehaald art. 75 Prov. Instr. alsmede de krachtens dit artikel toegepaste voor het Hof van Holland gegolden hebbende bepalingen op het stuk van komen in submissie. Belangstellenden in deze procedure verwijzen wij o. a. naar de artt. 589-593 van Ontwerp 1810 (M. R. T. I, blz. 344) en de daarnaast gedrukte varianten betreffende de ontwerp-Instructie H. M. G.

[Red. M. R. T.]

Wijziging der telasteleggingen in hooger beroep, o. a. door nieuwe telastelegging van recidive.

Diefstal door twee stalwachts (geen medeplichtigheid) van haar uit de staarten van Rijkspaarden. Beklaagden schuldig verklaard aan diefstal door twee vereenigde ambtenaren, die door het begaan daarvan een bijzonderen ambtsplicht schondden en gebruik maakten van de gelegenheid, hun door hun ambt geschonken.

Aan beklagden was ten onrechte opgelegd de straf van militaire gevangenisstraf.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof
tusschen

den Advocaat-Fisikaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht ambtshalve en als bij Resolutie van den 16^{den} Januari 1906 geautoriseerd aan den Hove te provoceeren van het vonnis door den Krijgsraad in het Vijfde Militaire Arrondissement, standplaats Leeuwarden, den 4^{den} Januari 1906 gewezen in de zaak tegen A., oud 21 jaren, geboren te IJsselstein, huzaar, en B., oud 21 jaren, geboren te Assen, milicien-huzaar, beiden bij het 4de Regiment, gedetineerd te Leeuwarden, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 117 der Militiewet 1901, 11, 44, 84^s 55, 47, 311 4°., 421 en 27 van het Wetboek van Strafrecht, 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1, 2 en 12 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64), en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, zijn schuldig verklaard aan diefstal door twee vereenigde personen, die door het begaan daarvan een bijzonderen ambtsplicht hebben geschondden, en veroordeeld A. tot eene militaire gevangenisstraf van vier maanden en B. tot eene militaire gevangenisstraf van zes maanden, met ontzegging aan ieder hunner van het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor den tijd van drie jaren, met bepaling dat de tijd, door de veroordeelden sedert hun eerste verhoor als beklagden voor Officieren-Commissarissen uit den Krijgsraad, zijnde den 14^{den} December 1905, in voorloopige verzekerde bewaring doorgebracht, voor ieder hunner in mindering zal strekken van de straf, die bij het vonnis is opgelegd, alsmede verwezen in de kosten en misen der Justitie en die van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad — alzoo impetrant van mandament van appel en eischer ambtshalve ter

en

genoemde A. en B., gedaagden in voorschreven cas, ter andere zijde :

HET HOF,

Gelet op de verklaring, van wege den gedaagde A. ter rolle gedaan, dat hij zich aan 's Hofs dispositie refereert ;

Gelet op de verklaring door partijen mede ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi ;

Gelet op hetgeen de gedaagden, bij hun verhoor voor het Hof, in 't midden hebben gebracht ;

Gezien de stukken van den processe ;

Overwegende dat beklagden voor den Krijgsraad hebben terechtstaan, beschuldigd :

Ia. de beklagde A.: dat hij, in vereeniging met den beklagde B., den 29sten November 1905 in de cavaleriestallen van het 2de, 3de en 4de peloton te Deventer, terwijl bij stalwacht was van het 3de peloton, van de staarten van eenige paarden haar heeft afgeknipt of gesneden, welk haar hij wist dat, evenals de paarden, aan het Rijk, althans niet aan hem beklagde, toebehoorde, met het oogmerk om zich dat haar wederrechtelijk toe te eigenen, en

dat hij medeplichtig is aan gelijk feit door den huzaar B., op tijd en plaats vermeld, begaan, door, terwijl deze daarmede bezig was, op den uitkijk te gaan staan, met het oogmerk om hem alzoo behulpzaam te zijn;

b. de beklagde B.: dat hij, in vereeniging met den huzaar A. den 29sten November 1905 in de cavaleriestallen van het 2de, 3de en 4de peloton te Deventer, terwijl hij stalwacht was van het 3de peloton, van de staarten van eenige paarden haar heeft afgeknipt of gesneden, welk haar hij wist dat, evenals de paarden, aan het Rijk, althans niet aan hem beklagde, toebehoorde, met het oogmerk zich dat haar wederrechtelijk toe te eigenen, en

dat hij medeplichtig is aan een gelijk feit door den huzaar A. op tijd en plaats begaan door, terwijl deze daarmede bezig was, op den uitkijk te gaan staan, met het oogmerk om hem alzoo behulpzaam te zijn;

waarna beide beklagden nader zijn beschuldigd:

II. dat zij op 29 November 1905, terwijl zij beiden op stalwacht waren in de stallen van het 3de peloton der Cavaleriekazerne te Deventer, in deze stallen en in die van het 2de en 4de peloton, waaraan de aan het Rijk behorende troepenpaarden van het 1ste eskadron, 4de Regiment Huzaren waren gestald, gezamenlijk en in overleg met elkaar, uit de staarten van achttien dezer paarden eenig haar hebben afgesneden of geknipt en weggenomen, met het oogmerk zich dat haar wederrechtelijk toe te eigenen;

waarna aan beide beklagde in hooger beroep met wijziging van het hun in eerste instantie ten laste gelegde, nader is ten laste gelegd:

III. dat zij den 29sten November 1905 te Deventer in de stallen van het 2de, 3de en 4de peloton van het eerste eskadron, 4de Regiment Huzaren, waarin aan het Rijk toebehoorende paarden van dat eskadron waren gestald, te zamen en in vereeniging, uit de staarten van achttien dier paarden of daaromtrent, van welke die, in de stallen van het 2de en 3de peloton geplaatst, zij als stalwachten in die stallen in het bijzonder te bewaken hadden, haar hebben gesneden of geknipt en weggenomen, met het oogmerk om dat haar zich wederrechtelijk toe te eigenen, zulks terwijl nog geen vijf jaren verlopen waren sedert beklagde B. eene tegen hem wegens diefstal uitgesproken gevangenisstraf van vijf maanden geheel had ondergaan;

Overwegende dat door de verklaringen der na te noemen onder eede gehoorde getuigen, waarvan de zakelijke inhoud in het vonnis is weergegeven, wettig en overtuigend is bewezen:

a. opperwachmeester v. Z. en huzaar Z.

dat beklagden waren aangewezen om van 28 op 29 November 1905 stalwacht te zijn in de stallen van het 1ste eskadron, 4de Regiment Huzaren te Deventer en toen daar ook werkelijk stalwacht zijn geweest;

b. huzaren v. D. en v. G., wachmeesters J., C. en K. en opperwachmeester B.:

dat op 29 November 1905, nadat de dienst van beklagden als stalwacht was afgelopen, van eenige Rijkspaarden, ten getale van achttien,

gestald in de stallen van het 1ste eskadron van het 4de Regiment Huzaren te Deventer, haar uit de staarten was gesneden;

c. H. en Z. :

dat in den avond van 29 November 1905 de beide beklaagden zich hebben begeven naar den koopman H. te Deventer en dat deze van beklaagde A. heeft gekocht voor veertig centen een partijtje paardenhaar;

d. ritmeester v. O., wachmeester v. K., fourier A. en maréchausé v. d. M., van wie de twee laatstgenoemden ook in hooger beroep zijn gehoord; dat bij een onderzoek, den 30sten November 1905 door den ritmeester v. O. op het eskadrons-bureel ingesteld, nadat de beklaagde A. had bekend uit de staarten van eenige paarden in voormelde stallen, waar hij, van 28 op 29 November te voren, stalwacht was geweest, haar te hebben gesneden, ook de beklaagde B. na eenige aarzeling heeft bekend dat hij, met het hem bij die gelegenheid vertoonde mes, mede haar had gesneden uit de staarten van eenige daar aanwezige paarden;

e. H., B., (in hooger beroep gehoord) en v. d. M. :

dat het haar, door laatstgenoemden bij den koopman H. in beslag genomen en ten processe voorhanden, veel gelijkenis heeft met het haar der paarden in de stallen van voormeld eskadron gestald;

Overwegende dat beklaagde A. heeft bekend dat hij op tijd en plaats voormeld was aangewezen als stalwacht en toen haar heeft gesneden uit de staarten van eenige daar gestalde paarden met een knipmes, dat hij daartoe van beklaagde B. had geleend; dat hij dit haar met het door B. afgesneden heeft in een zakje gedaan en aan den koopman H. verkocht voor veertig centen, waarvan hij de helft aan B. heeft gegeven;

dat beklaagde B. heeft opgegeven:

dat hij op tijd en plaats voormeld als stalwacht geplaatst was en toen een knipmes heeft geleend aan beklaagde A.; dat hij wel wist dat A. haar heeft afgesneden of geknipt, maar dat hij zelf dat niet heeft gedaan, en niet op den uitkijk heeft gestaan; dat A. het door hem (A.) afgesneden haar in een zakje heeft gedaan en dat hij met A. naar den koopman H. is gegaan waar het haar verkocht is voor veertig centen, waarvan A. hem op straat de helft heeft gegeven; dat hij zich niet kan begrijpen op het bureel van den ritmeester te hebben verklaard, dat hij haar heeft afgesneden of afgeknipt; dat hij erkent bij sententie van dit Hof van 14 Maart 1905 wegens diefstal te zijn veroordeeld tot vijf maanden gevangenisstraf en dat hij die straf heeft ondergaan;

Overwegende dat dit laatste bovendien blijkt uit een door den Auditeur-Militair in het Derde Militaire Arrondissement voor extract gelijkluidend uitgegeven natreksel uit voormelde sententie en door dezen daarop op zijn ambtseid gestelde verklaring dat die straf geheel is ondergaan;

Overwegende dat door de bekentenis van A., bevestigd door de verklaringen der getuigen, waarvan de inhoud in het vonnis is opgenomen en hierboven is weergegeven, wettig en overtuigend is bewezen, dat hij zich heeft schuldig gemaakt aan het hem ten laste gelegde feit, gelijk dit in eersten aanleg onder II en in hooger beroep onder III te zijnen aanzien is omschreven;

dat door de aanwijzingen, blijkende uit de verklaringen dierzelfde getuigen, gelijk die in het vonnis zijn opgenomen en hierboven onder *a.*, *b.* en *c.* zijn samengevat, in verband met de buitengerechtelijke bekentenis onder *d.* vermeld, wettig en overtuigend is bewezen, dat ook beklaagde B. zich heeft schuldig gemaakt aan het hem in eersten aanleg onder II en in hooger beroep onder III ten laste gelegde, terwijl door zijne bekentenis

in hooger beroep, in verband met het aangehaalde uittreksel, wettig en overtuigend is bewezen, dat tijdens het plegen van het feit, waaraan hij is schuldig bevonden, nog geen vijf jaren waren verloopen sedert hij eene hem wegens diefstal opgelegde gevangenisstraf geheel had ondergaan;

Overwegende dat door de voormelde bewijsmiddelen tevens wettig en overtuigend is bewezen dat beklagden, door het afsnijden en wegnemen van haar uit de staarten der paarden in de stallen, waar zij als stalwachts waren geplaatst, deels een bijzonderen ambtsplicht schonden, deels gebruik maakten van de gelegenheid, hun door hun ambt geschonken;

Overwegende dat beklagden derhalve bij het vonnis terecht zijn schuldig verklaard aan de daarbij bewezen verklaarde feiten, maar dat de schuldigverklaring van beklagde B. moet worden aangevuld met de in hooger beroep ten laste gelede herhaling;

dat ook bij het vonnis terecht is aangenomen dat de beklagde B., ter zake van het gepleegde feit, ongeschikt is om in den militairen stand te blijven, terwijl ten onrechte aan beide beklagden is opgelegd de straf van militaire gevangenis;

dat zij van hetgeen hun is ten laste gelegd boven hetgeen hiervoren als bewezen is aangenomen behooren te worden vrijgesproken;

Gezien de bij het vonnis aangehaalde wetsbepalingen en bovendien artikel 181 der Rechtspleging bij de Landmacht;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Verbetert het vonnis den 4^{den} Januari 1906 door den Krijgsraad in het Vijfde Militaire Arrondissement, hoofdplaats Leeuwarden, tegen beklagden gewezen voor zooveel betreft de qualificatie daarbij aan de bewezen verklaarde feiten gegeven en de deswege opgelegde straffen;

En in zooverre opnieuw recht doende:

Verklaart de beklagden A. en B. schuldig aan diefstal door twee vereenigde ambtenaren (tot de gewapende macht behoorende personen), die door het begaan daarvan een bijzonderen ambtsplicht schonden en gebruik maakten van de gelegenheid hun door hun ambt geschonken, gepleegd door B. op een tijdstip toen nog geen vijf jaren waren verloopen sedert hij eene wegens diefstal uitgesproken gevangenisstraf geheel had ondergaan;

Veroordeelt beklagde A. tot gevangenisstraf voor den tijd van vier maanden,

en beklagde B. tot gevangenisstraf voor den tijd van zes maanden;

Ontzegt aan beklagde B. het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor den tijd van drie jaren;

Bepaalt dat de tijd, door elk der beklagden sedert 14 December 1905 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der aan hen opgelegde gevangenisstraffen in mindering zal worden gebracht;

Spreekt de beklagden vrij van hetgeen hun boven het bewezen verklaarde is ten laste gelegd;

Houdt het vonnis overigens in stand;

De kosten van het hooger beroep te dragen door den Staat;

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 16 Februari 1906.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. BARON VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ,
R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en H. M.
ENGELHARD.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Desertie recidiveert alleen wanneer ze gepleegd is tijdens hetzelfde dienstverband van beklaagde.

Verbetering van het vonnis a quo, waarbij daarmede geen rekening was gehouden.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof
tusschen

een milicien-huzaar bij het 3de Regiment Huzaren, oud 21 jaren, geboren te 's-Gravenhage, gedetineerd te 's-Gravenhage, die bij vonnis van den Krijgsraad in het Eerste Militaire Arrondissement, standplaats 's-Gravenhage, gewezen den 16^{den} Januari 1906, met aanhaling der artikelen 17, 136 en 159 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, der Wet van 14 Februari 1887 (*Staatsblad* n°. 35), der artikelen 4, 7 en 19 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64), 117 der Militiewet 1901, 27 van het Wetboek van Strafrecht en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan tweede desertie in tijd van vrede, gepleegd door een soldaat, opgevolgd door vrijwillige aanmelding doch niet binnen vier weken, misdrijf ten aanzien van het misdadige het meest overeenkomst hebbende met tweede desertie in tijd van vrede, gevolgd door arrestatie, en veroordeeld tot eene militaire gevangenisstraf van twee maanden, met bepaling dat de tijd, na beklaagdes eerste verhoor in de residentie van den Krijgsraad, op 13 Januari 1906, in voorloopige verzekerde bewaring doorgebracht, in mindering zal strekken van de opgelegde straf, alsmede verzeven in de kosten en misen van de Justitie en in die van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad,

van welk vonnis beklaagde zich beroepen heeft op het Hof — alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ter eenre

en

den Advocaat-Fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij 's Hof's Resolutie van den 26sten Januari 1906 geautoriseerd om dit appèl r. o. voor den Auditeur-Militair in het Eerste Militaire Arrondissement, standplaats 's-Gravenhage, te vervolgen, mitsdien gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde.

HET HOF,

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gezien de stukken van den processe;

Overwegende dat de beklaagde voor den Krijgsraad heeft terechtgestaan ter zake dat hij op 8 November 1905 te 's-Gravenhage zonder verlof zijn korps en garnizoen heeft verlaten en voortdurend is afwezig gebleven, hebbende hij zich op 9 Januari 1906 wederom vrijwillig bij zijn korps aangemeld, zulks na reeds ter zake van eerste desertie te zijn gestraft;

Overwegende dat de Krijgsraad terecht hetgeen aan den beklaagde is ten laste gelegd, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard door de bewijsmiddelen waarvan de inhoud in het vonnis is opgenomen;

Overwegende echter dat de Krijgsraad ten onrechte den beklaagde deswege heeft schuldig verklaard aan: „*tweede* desertie in tijd van vrede, „gepleegd door een soldaat, opgevolgd door vrijwillige aanmelding doch „niet binnen vier weken, misdrijf ten aanzien van het misdadige het meest „overeenkomst hebbende met tweede desertie in tijd van vrede, gevolgd door „arrestatie”, en ten onrechte aan den beklaagde heeft opgelegd eene militaire *gevangenisstraf* van twee maanden;

Overwegende toch dat uit de ten processe aanwezige, aan den beklaagde bij zijn verhoor van 13 Januari 1906 voorgehouden en den beklaagde betreffende uittreksels uit het stamboek van de onderofficieren en minderen van het 3de Regiment Huzaren en uit het strafregister van het 4de eskadron van dat regiment blijkt, dat hij de eerste desertie, waarvoor hij 4 Mei 1904 krijgstuhtelijk is gestraft met veertien dagen provoost, om den anderen dag te water en te brood en gesloten, heeft gepleegd 1 Mei 1904, gedurende de vrijwillige dienstverbintenis, door hem 20 Januari 1904 aangegaan voor den tijd van zes jaren, zijnde hij 24 Juni 1904 met verbreking van gemelde vrijwillige verbintenis, op grond van de voorwaarden sub 1°. a der engagementsakte, zonder paspoort uit den dienst ontslagen, terwijl de desertie, waaraan de beklaagde bij vonnis van den Krijgsraad is schuldig verklaard, door hem is gepleegd 8 November 1905 tijdens hij als loteling van de lichting van het jaar 1905 uit de gemeente 's-Gravenhage in dienst was, zoodat de beklaagde de desertie, ter zake van welke hij thans voor den Krijgsraad heeft terechtgestaan, heeft gepleegd onder een ander dienstverband dan hetwelk bestond tijdens het plegen der desertie, waarvoor hij krijgstuhtelijk is gestraft, weshalve de thans bewezen verklaarde desertie bij het vonnis van den Krijgsraad ten onrechte is gequalificeerd als *tweede* desertie en ten onrechte bij dat vonnis aan den beklaagde is opgelegd militaire *gevangenisstraf* in plaats van militaire detentie;

Gezien de bij het vonnis aangehaalde wetsartikelen, met weglating van de artikelen 136 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande en 7 van de Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), en met aanhaling van de artikelen 134 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande en 10 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191);

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Verbeteret het vonnis, door den Krijgsraad in het Eerste Militaire Arrondissement, standplaats 's-Gravenhage, 16 Januari 1906 in de zaak tegen beklaagde gewezen, alleen wat betreft de qualificatie, gegeven aan hetgeen bewezen is verklaard en de straf, die aan den beklaagde is opgelegd;

Verklaart den beklaagde schuldig aan: „eerste desertie in tijd van vrede, „gepleegd door een soldaat, gevolgd door vrijwillige terugkomst doch niet „binnen vier weken, misdrijf ten aanzien van het misdadige de meeste „overeenkomst hebbende met eerste desertie in tijd van vrede, gepleegd „door een soldaat, gevolgd door arrestatie”;

Veroordeelt hem deswege tot eene militaire detentie voor den tijd van twee maanden, met bepaling dat de tijd, door den beklaagde voorloopig in verzeerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde militaire detentie in mindering zal worden gebracht sedert den elfden Januari 1906, zijnde hij op dezen dag ingesloten in het Huis van Bewaring te 's-Gravenhage;

Houdt overigens het vonnis in stand;

Bepaalt dat de kosten van het hooger beroep zullen worden gedragen door den Staat;

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 16 Februari 1906.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. BARON VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ, R. P. VERSPIJK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY, en H. M. ENGELHARD.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Beklaagde was, als landweerplichtige met provoost gestraft, door de politie uit zijn huis gehaald en op last van den garnizoenscommandant naar het provoost-lokaal gebracht. Hij had daar geweigerd te voldoen aan een order om zijne inmiddels gehaalde uniform aan te trekken.

De Advocaat-Fiscaal was van oordeel dat deze weigering geen misdrijf doch eene krijgstucltelijke overtreding was (art. 11 R. v. Kr. L.).

Het Hof overwoog dat beklaagde niet aan de militaire strafwetten onderworpen was, daar hij niet in werkelijken dienst was.

Derhalve verklaart het Hof den militairen rechter onbevoegd om over den beklaagde en het hem ten laste gelegde feit te oordeelen en verwijst hem deswege naar den bevoegden rechter.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

een landweerplichtige in de 15de compagnie Landweer-Vesting-Artillerie in het 21ste Landweerdistrict, oud 28 jaren, geboren te Schoorl, eerst gedetineerd te Haarlem, doch, ingevolge 's Hofs Resolutie van den 30sten Januari 1906, den 31sten Januari d. a. v. bij handtasting uit zijn arrest ontslagen, mitsdien thans gerequireerde in persoon, die bij vonnis van den Krijgsraad in het Vierde Militaire Arrondissement, standplaats Haarlem, gewezen den 19^{den} Januari 1906, met aanhaling der artikelen 21 van de Landweerwet van 24 Juni 1901 (*Staatsblad* n°. 160), 95 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 7 en 19 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64), en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan het uitdrukkelijk weigeren en opzettelijk nalaten een order van dengeen die boven hem gesteld is, te gehoorzamen of na te komen,

niet in eene affaire tegen den vijand of in eene plaats, welke dadelijk belegerd of berend is, en veroordeeld tot eene militaire gevangenisstraf van drie maanden, met bepaling dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis, voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde militaire gevangenisstraf van 16 Januari 1906 in mindering zal worden gebracht, hebbende op genoemden datum plaats gehad zijn eerste verhoor als beklaagde voor Officieren-Commissarissen uit den Krijgsraad, alsmede verwezen in de kosten en misen van de Justitie en in de kosten van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad,

van welk vonnis beklaagde zich beroepen heeft op het Hof — alzoo impetrant van mandament van appel en eischer ter eenre

en

den Advocaat-Fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambts-halve en als bij 's Hofs Resolutie van den 30sten Januari 1906 geautoriseerd om dit appel r. o. voor den Auditeur-Militair in het Vierde Militaire Arrondissement, standplaats Haarlem, te vervolgen, mitsdien gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde, tevens eischer à minima, door wien, voor antwoord in appel en eisch à minima, bij schrifture ter rolle is betoogd :

dat de aan beklaagde ten laste gelegde feiten, Vertooners inziens, niet opleveren dienstweigering, daar de order, aan den met provoost gestraften impetrant gegeven, om van kleeders te verwisselen en de militaire uniform-kleeding aan te trekken, geen betrekking had op eenige dienstverrichting, doch slechts als een maatregel van orde is aan te merken ;

dat de impetrant, met te weigeren die order op te volgen, wel artikel 11 van het Reglement van Krijgstucht voor het Krijgsvolk te Lande heeft overtreden ;

en is geconcludeerd tot nullité van het vonnis en dat alsnog de impetrant en verweerder à minima, met aanhaling van artikel 181 der Rechtspleging bij de Landmacht, zal worden vrijgesproken van de hem ten laste gelegde beschuldiging en het recht van den Commandant van het Korps waartoe de impetrant behoort zal worden onverkort gelaten, om den impetrant, wegens overtreding van artikel 11 van het Reglement van Krijgstucht voor het Krijgsvolk te Lande, krijgstuchtelijk te straffen, — de kosten van den processe, zoowel in eersten aanleg als in hooger beroep gevallen, te dragen door den Staat.

HET HOF,

Gelet op de verklaring door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi ;

Gezien de stukken van den processe ;

Overwegende dat appellant voor den Krijgsraad heeft terechtstaan, beschuldigd :

dat hij te Haarlem in de Infanterie-kazerne op 11 Januari 1906 in het provoost-lokaal, waarin hij was overgebracht tot het ondergaan van vier dagen provoost, hem opgelegd door zijn Districtscommandant, uitdrukkelijk geweigerd en opzettelijk nagelaten heeft te voldoen aan den hem door den kapitein, bij wiens compagnie hij in onderhoud was, herhaaldelijk gegeven last om zijn uniform aan te trekken, den kapitein toevoegende : „ik trek de uniform niet aan” ;

Overwegende dat uit de stukken en uit het gehouden onderzoek is gebleken :

dat beklaagde, na volbrachten dienst bij de Nationale Militie, den 1sten Augustus 1905 is overgaan naar de 15de compagnie Vesting-Artillerie van de Landweer in het 21ste Landweerdistrict, en dat hij den 28sten December 1905 door zijn Districtscommandant is gestraft met vier dagen arrest in de provoost wegens: „zonder geldige reden niet bij het jaarlijksch onderzoek „voor den Districtscommandant verschenen”;

dat hij den 11^{den} Januari 1906, op verzoek van den Districtscommandant door de agenten van politie tevens buitengewoon gemeente-veldwachters te Haarlem E. F., en F. H. aan zijne woning te Haarlem is aangehouden en vrijwillig overgebracht naar het bureau van politie aldaar: dat hij vandaar is overgebracht naar het bureau van den Garnizoenscommandant, vanwaar hij, ten verzoeken van den luitenant, plaatselijke-adjudant, door de politie-agenten is overgebracht naar de Infanterie-kazerne te Haarlem;

dat appellant bij zijne aanhouding was gekleed in burgerkleeren en dat, op verzoek van den luitenant, plaatselijke-adjudant, door een agent van politie de militaire uniformkleeding is afgehaald van het stadhuis te Haarlem, waar die op den 21sten December 1905 met het zakboekje van appellant in een open kistje was bezorgd met een brief van appellant aan den burgemeester;

dat appellant in voormelde kazerne in de provoost gebracht is en hem daar door den kapitein v. I. herhaaldelijk gelast is zijn uniform, die in een kistje naast hem stond, aan te trekken; dat hij zulks steeds heeft geweigerd en het ook daarna niet heeft gedaan, ofschoon het kistje met de uniformkleeding bij hem was gelaten;

Overwegende dat appellant krachtens artikel 22 der Landweernet dienstplichtige bij de Landweer in het genot was van verlof zoolang hij niet bij de Landweer of bij een der korpsen van het Leger in werkelijken dienst was, vermits van eene vrijwillige verbintenis als in dat artikel genoemd wordt, hier geen sprake is;

dat, krachtens het bepaalde bij artikel 21 der Landweernet, het Crimineel Wetboek en het Reglement van Krijgstucht voor het Krijgsvolk te Lande van toepassing zijn op het personeel van de Landweer, dat zich onder de wapenen bevindt, en, met opzicht tot de verschillende gevallen van desertie, op het geheele Landweerpersoneel;

dat hier een geval van desertie niet aanwezig is, zoodat moet worden onderzocht of appellant verkeerde in een der gevallen, waarin hij, krachtens het bij gezegd artikel bepaalde, geacht werd onder de wapenen te zijn;

dat van de drie daar opgenoemde gevallen alleen het eerste in aanmerking kan komen vermits het onderzoek, bij artikel 29 der wet bedoeld, was afgeloopen en appellant tijdens de weigering niet in uniform was gekleed;

dat appellant zich op 11 Januari 1906 niet bij eene afdeeling van de Landweer of bij een der korpsen van het Leger in werkelijken dienst bevond na daartoe te zijn opgeroepen op eene der wijzen bij den achtsten titel der Landweerinstructie I bepaald;

dat hij ook niet kon geacht worden in werkelijken dienst te zijn gesteld door het verblijf in de provoost eener kazerne, waar hij tot het ondergaan van eene straf, hem, krachtens artikel 32 der Landweernet opgelegd, was opgesloten, vermits hij geene bepaling der wet aan die straf het gevolg is verbonden dat de in het genot van verlof zijnde landweerplichtige daardoor in werkelijken dienst treedt, integendeel dit gevolg, krachtens artikel 35 der wet, eerst intreedt na de overtreding van artikel 34 en dan nog slechts nadat hij daartoe is opgeroepen en aan die oproeping voldoet;

dat ook de uitdrukking „behoudens het bepaalde in artikel 21” niet tengevolge heeft dat de verlofganger, aan wien, krachtens artikel 32, de straf van arrest wordt opgelegd, daardoor in werkelijken dienst komt, maar alleen: dat hij, behalve in de gevallen in artikel 21 opgenoemd, ook in de gevallen bij artikel 32 genoemd door zijn Districtscommandant met de krijgstuhtelijke straf van arrest kan worden gestraft, welk arrest kan worden ondergaan zoowel in een huis van bewaring als in eene provoost en waaraan dus niet het karakter van werkelijken dienst is toegekend;

Overwegende dat mitsdien op appellant, toen hij het hem ten laste gelegde feit pleegde, het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande niet van toepassing was en de militaire rechter niet bevoegd is om over hem en het hem ten laste gelegde feit te oordeelen;

Gezien de aangehaalde wetsbepalingen:

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis den 19^{den} Januari 1906 door den Krijgsraad in het Vierde Militaire Arrondissement, hoofdplaats Haarlem, tegen beklaagde gewezen;

En opnieuw recht doende:

Verklaart den Militairen Rechter onbevoegd om over den beklaagde en het hem ten laste gelegde feit te oordeelen;

Verwijst hem te dier zake naar den bevoegden rechter;

Heft op het verband, waaronder beklaagde zich ter zake van het ontslag bij handtasting bevindt;

De kosten in eersten aanleg en in hooger beroep te dragen door den Staat.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 2 Maart 1906.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. BARON VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ,
R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en
H. M. ENGELHARD.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Het Hof heeft den Advocaat-Fiscaal, die zich met het vonnis a quo wel kon vereenigen en geadviseerd had tot approbatie, gemachtigd om in appèl te komen.

Beklaagde heeft zich schuldig gemaakt aan het bij avond op den openbaren weg te Bergen op Zoom berijden van een niet behoortijk verlicht rijwiel.

Bij het plegen der overtreding was daarop toepasselijk het provinciaal wegenreglement, terwijl vóór het vellen van het vonnis toepasselijk werd het K. B. van 6 Nov. 1905 (Stbl. n°. 294). Bij de verordening was op het feit gesteld boete van ten hoogste f 3.— met mogelijkheid van verbeurdverklaring der voorwerpen waarmede de overtreding was pleeged. Bij het K. B. is als hoogste geldboete op dit feit gesteld f 50.—.

Omdat niet gebleken is dat het rijwiel minder waard was dan f 47.—,

wordt aangenomen dat de nieuwe strafbepaling voor beklaagde gunstiger is.

Daarbij beslist het Hof tevens dat art. 44 der Invoeringswet van het Wetboek van Strafrecht slechts een overgangsbepaling was en niet geldt voor strafbare feiten nà 1 September 1886 gepleegd.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht ambtshalve en als bij Resolutie van den 13^{den} Februari 1906 geautoriseerd aan den Hove te provoceeren van het vonnis door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, standplaats 's Hertogenbosch, den 27sten Januari 1906 gewezen in de zaak tegen een sergeant bij het 11de Regiment Infanterie, oud 23 jaren, geboren te Oosterland, gerequireerde in persoon, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 en 3 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), 1, 2^e lid, en 23 van het Wetboek van Strafrecht, 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64), 33b en 42a van het Politie-Reglement op de wegen in Noord-Brabant 1904, vastgesteld bij besluit der Provinciale Staten van dat gewest dd. 4 November 1903, goedgekeurd bij Koninklijk Besluit van 16 November 1903, n°. 35, afgekondigd 3 December 1903, 20 en 29 van het Koninklijk Besluit van 6 November 1905 (*Staatsblad* n°. 294), van het Koninklijk Besluit van 6 November 1905 (*Staatsblad* n°. 295), der Wet van 10 Februari 1905 (*Staatsblad* n°. 69) en van artikel 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan het te Bergen op Zoom, in de provincie Noord-Brabant, later dan één uur na zonsondergang en vroeger dan een uur vóór zonsopgang rijden met een rijwiel, dat niet voorzien is van een helder lichtgevende aan de voorzijde van dat rijwiel bevestigde en naar voren uitstralende lantaarn, op eenen openbaren weg, en veroordeeld tot eene geldboete van vijftig cents, met bepaling dat deze boete, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag waarop de rechterlijke uitspraak kan worden ten uitvoer gelegd, zal worden vervangen door één dag hechtenis, alsmede verwezen in de kosten en misen van de Justitie en in de kosten van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad,

Welke Advocaat-Fiscaal met betoog:

dat voorschreven vonnis berust op de volgende daarbij aangenomen feiten en omstandigheden:

dat beklaagde op den 30sten December 1905, te omstreeks elf uur in den namiddag, dat is later dan één uur nà zonsondergang en vroeger dan één uur voor zonsopgang te Bergen op Zoom op den openbaren weg, n.l. op de Blauwehandstraat aldaar, heeft gereden op een rijwiel, zonder dat dit rijwiel was voorzien van een helder lichtgevende, aan de voorzijde van dat rijwiel bevestigde en naar voren uitstralende lantaarn;

dat Vertoonner zich met gemeld vonnis wèl kan vereenigen;

dat het, naar Vertoonner dunkt, kan worden geapprobeerde;

dat, met den Krijgsraad, het Vertoonner voorkomt, dat de strafbepaling van het Noord-Brabantsch politiereglement voor den gedaagde gunstiger is dan die van het Koninklijk Besluit van 6 November 1905 (*Staatsblad* n°. 294) en dat daarom terecht eerstgenoemde strafbepaling op den gedaagde is toegepast;

dat ook hier alléén de maxima der bedreigde hoofdstraffen — in het

politierglement drie gulden en in het Koninklijk Besluit vijftig gulden — in vergelijking moeten worden gebracht;

dat de bijkomende straf in dat reglement — verbeurdverklaring van de aan den veroordeelde toebehoorende voorwerpen waarmede de overtreding is gepleegd — niet in vergelijking komt;

dat die verbeurdverklaring toch slechts facultatief is gesteld;

dat daarenboven de waarde van het verbeurdverklaarde heel wat minder dan vijftig gulden kan zijn;

dat de Vertoonster R. O. dit verzoek echter alleen indient om daarmede te voldoen aan 's Hofs bovengemelde autorisatie, en bij deze posequeert het appèl op den 20sten Februari 1906 aan den Hove geïnterjecteerd;

verzocht en bij Resolutie van den 23sten Februari 1906 verkregen hebbende 's Hofs mandament van appèl ten dage in rechten betekend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot bevestiging van het vonnis, de kosten van het hooger beroep te dragen door den Staat, — alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ambtshalve, ter eenre

en

bedoelden sergeant, gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde.

HET HOF,

Gelet op de verklaring, van wege den gedaagde ter rolle gedaan, dat hij zich refereert aan 's Hofs dispositie en afstand doen van pleidooi;

Gelet op de verklaring, door den impetrant en eischer ambtshalve mede ter rolle gedaan, dat hij insgelijks afstand doet van pleidooi;

Gezien de stukken van den processe;

Overwegende dat beklagde voor den Krijgsraad heeft terechtstaan ter zake dat hij:

op den 30sten December 1905 te omstreeks 11 uur in den namiddag, dat is dus later dan één uur na zonsondergang en vroeger dan een uur vóór zonsopgang, te Bergen-op-Zoom, op den openbaren weg, n. l. op de Blauwe Handstraat aldaar, heeft gereden op een rijwiel, zonder dat dat rijwiel was voorzien van een helder-lichtgevende aan de voorzijde van dat rijwiel bevestigde en naar voren uitstralende lantaarn;

Overwegende dat de Krijgsraad terecht door de wettige bewijsmiddelen, waarvan de inhoud in het vonnis is opgenomen, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard wat aan beklagde was ten laste gelegd;

dat dat feit, toen het gepleegd werd, was verboden bij artikel 33 van het „Politierglement op de wegen in Noord Brabant 1904”, terwijl het, tijdens de uitspraak van het vonnis, als overtreding van artikel 20 van het Koninklijk Besluit van 6 November 1905 (*Staatsblad* n°. 294) bij artikel 29 van dat besluit was strafbaar gesteld;

dat daarop bij artikel 42 van het Provinciaal Reglement was gesteld de straf van geldboete van ten hoogste drie gulden en bepaald dat bovendien de aan den veroordeelde toebehoorende voorwerpen, waarmede de overtreding is gepleegd, kunnen worden verbeurd verklaard;

dat, krachtens artikel 142 der Provinciale Wet, deze strafbepaling heeft opgehouden te gelden met den eersten Januari 1906, nadat bij artikelen 29 in verband met artikel 20 van den algemeenen maatregel van bestuur vastgesteld bij Koninklijk Besluit van 6 November 1905 (*Staatsblad* n°. 294), krachtens de artikelen 2 en 17 der Motor- en Rijwielwet 1905 (*Staatsblad* n°. 69) is gesteld de straf van geldboete van ten hoogste vijftig gulden;

dat deze laatste strafbepaling voor den verdachte gunstiger is dan die van geldboete van ten hoogste drie gulden met facultatieve verbeurdverklaring van het aan den overtreder toebehoorend rijwiel, waarmede de overtreding is gepleegd, vermits bij deze de mogelijkheid bestaat, dat de overtreder door de straf een zwaarder geldelijk verlies lijdt dan wanneer hem het maximum der geldboete ware opgelegd, terwijl niet is gebleken dat het rijwiel, waarmede beklaagde de overtreding pleegde, niet aan hem behoorde en eene geringere waarde had dan het verschil tusschen de hoogste bedragen der bij beide strafbepalingen bedreigde geldboeten;

dat wel bij artikel 44 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64) is bepaald, dat bij de vergelijking der straffen, bij de oude strafwetgeving gesteld, met die bij het Wetboek van Strafrecht bedreigd, de bijkomende straffen niet in vergelijking worden gebracht, maar dat deze bepaling, blijkens het opschrift van de vijfde paragraaf dier wet en van de geheele wet, alleen betrekking had op strafbare feiten vóór den 1sten September 1886 gepleegd en op of na dien dag te berechten, zoodat zij niet vaststelt een algemeen geldend beginsel van wetgeving, te minder waar destijds de bijkomende straffen der nieuwe wet niet geheel met die der oude wet overeenkwamen;

Overwegende dat mitsdien bij het vonnis ten onrechte is toegepast de strafbepaling van artikel 42a van het aangehaalde politiereglement;

Gezien de bij het vonnis aangehaalde wetsbepalingen en artikel 33 met weglating van artikel 42a van het Politie Reglement op de openbare wegen en voetpaden in Noord-Brabant, vastgesteld door de Staten dier provincie den 4ten November 1903, goedgekeurd bij Koninklijk Besluit van 16 November 1903 n°. 35 en afgekondigd in het Provinciaal Blad van Noord-Brabant van 1903 n°. 39 den 28sten December 1903, en gezien artikel 2 der Motor- en Rijwielwet 1905 (*Staatsblad* n°. 69);

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Verbeteret het vonnis den 27^{sen} Januari 1906 door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, ter hoofdplaats 's-Hertogenbosch, tegen den beklaagde gewezen, alleen voor zooveel betreft de toepassing der daarbij aangehaalde strafbepaling;

Houdt overigens het vonnis in stand, waarbij beklaagde is schuldig verklaard aan het te Bergen-op-Zoom in de provincie Noord-Brabant later dan één uur na zonsondergang en vroeger dan één uur vóór zonsopgang rijden met een rijwiel dat niet voorzien was van een helder lichtgevende aan de voorzijde van dat rijwiel bevestigde en naar voren uitstralende lantaarn op een openbaren weg,

en hij is veroordeeld tot geldboete van vijftig cents, te vervangen door één dag hechtenis, en verwezen in de kosten in eersten aanleg gevallen.

Bepaalt dat de kosten in hooger beroep zullen worden gedragen door den Staat.

Zeekrijgsraad aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Amsterdam.

Vonnis van 27 Februari 1907.

Voor zooveel noodig geaprobeerd door het Hoog Militair Gerechtshof bij Resolutie van 19 Maart 1907.

President: G. A. DE COCK, Kapitein t/Zee.

Leden: J. M. LANGLOIS VAN DEN BERGH, Off. v. Adm. 1^e kl.; J. R. J. DE RAADT, Off. v. Adm. 2^e kl.; Luitenants t/Zee 2^e klasse J. A. WICHERS HOETH, J. C. JAGER, T. AKKERMAN en M. H. DE BEAUFORT.

Fung. Fiskaal: E. G. DE WIJS, Off. v. Adm. 1^e klasse.

Een politiebeampte is niet bevoegd iemand aan te houden en over te brengen naar het politie-bureau om te onderzoeken of hij zich ook aan vroeger ontdekte strafbare feiten heeft schuldig gemaakt. Dit toch doende, is hij niet in de rechtmatige uitoefening zijner bediening.

Beklaagde wordt door den geraadpleegden psychiater beschouwd als een imbecil. Deze storing zijner geestvermogens werkte beperkend op de faculteit om ten aanzien van de gepleegde feiten zijn wil te bepalen. Hij behoort echter niet thuis in een krankzinnigengesticht; bij hem bestaat verminderde toerekeningsvatbaarheid.

De Krijgsraad neemt de toerekeningsvatbaarheid aan en beslist, dat, nu er geen asyls voor geestelijk gedesequibreerden bestaan, een zij het ook geringe straf moet worden opgelegd, waarvan het College eenigen invloed ten goede verwacht.

Inhoud van het verslag van den psychiater.

DE ZEEKRIJGSRAAD AAN BOORD VAN H.M. MS. WACHTSCHIP TE AMSTERDAM,

heeft gewezen het navolgende vonnis in de zaak van den Fung.-Fiskaal, eischer ambtshalve op en jegens Q., oud naar zijne opgave 25 jaren, geboren te Amsterdam, gedetineerd aan boord van gemelden bodem.

Gezien den eisch en conclusie van den eischer ambtshalve, houdende een schuldigverklaring aan:

1°. desertie in tijd van vrede door zonder verlof langer dan twee dagen afwezig te zijn geweest van den bodem, waarop hij diende, zonder de reden van afwezigheid ten genoegen des rechters te kunnen bewijzen;

2°. diefstal, waarbij de schuldige zich den toegang tot de plaats des misdrijs heeft verschafft en het weg te nemen goed onder zijn bereik heeft gebracht door middel van braak en inklimming, tweemaal gepleegd;

3°. diefstal, waarbij de schuldige zich den toegang tot de plaats des misdrijs heeft verschafft en het weg te nemen goed onder zijn bereik heeft gebracht door middel van inklimming;

4°. diefstal, twee malen gepleegd;

5°. diefstal, waarbij de schuldige zich den toegang tot de plaats des misdrijs heeft verschafft en het weg te nemen goed onder zijn bereik heeft gebracht door middel van een valschen sleutel,

en vrijspraak van het beklagde sub 2°. ten laste gelegde en een veroordeeling tot eene militaire gevangenisstraf voor den tijd van een maand en eene gevangenisstraf voor den tijd van tien weken, gepaard met ontzegging van het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor den tijd van vijf jaren, met ingang der straffen op 30 November 1906, den datum van rechtsingang, en een veroordeeling in de kosten,

mitsgaders de verdere processale stukken door denzelfden onder behoorlijken inventaris overgelegd;

Overwegende dat uit de ten processe overgelegde stukken is gebleken dat de gedetineerde, oud naar zijne opgave 25 jaren, geboren te Amsterdam, laatstelijk dienende als marinier 3de klasse aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Amsterdam, sedert 23 November 1906 gedetineerd aan boord van dezen bodem, zich den 1sten September 1904 vrijwillig voor den tijd van zes jaren in den zeedienst heeft verbonden, als marinier 3de klasse bij het Korps Mariniers, en dat hem de krijgswetartikelen zijn voorgelezen; dat hij voor den Zeekrijgsraad terechtstaat, beschuldigd van de navolgende feiten:

1°. dat hij, dienende aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Amsterdam, op 4 November 1906 is achtergebleven van passagieren, daarna steeds zonder verlof is afwezig gebleven en 21 November 1906 door de politie te Amsterdam is gearresteerd;

2°. dat hij in den avond van den 21sten November 1906, omstreeks 8 uur 30 min. zich op weg van de Nassaukade hoek Fagelstraat naar het Frederik Hendrikplantsoen te Amsterdam, telkens door rukken en trekken verzet heeft tegen A. v. G., hoofdagent van politie, rechercheur te Amsterdam, tevens onbezoldigd Rijksveldwachter en C. F., hoofdagent van politie, buitengewoon gemeente-veldwachter te Amsterdam, toen deze zich op surveillance bevindende ambtenaren, wier kwaliteit hij kende, hem gearresteerd hadden en wilden overbrengen naar het politiepsthuis aan het Frederik Hendrikplantsoen, omdat zij vermoedden dat hij zich aan een strafbaar feit had schuldig gemaakt;

3°. a. dat hij op 13 of 14 November 1906 uit de diamantslijperij „de Palmboom” aan den Middenweg te Amsterdam heeft weggenomen met het oogmerk zich die voorwerpen wederrechtelijk toe te eigenen: een nikkelen bril, een zakknipmes, een grijs colbertjasje en een koperen loupe, alle welke goederen aan een ander dan aan hem toebehoorden, hebbende hij zich den toegang tot de plaats waar zij geborgen waren verschaft en zodoende die goederen onder zijn bereik gebracht door overklimming van eene schutting en inklimming, gepaard met het stukslaan van eene glasruit;

b. dat hij op 14 of 15 November 1906 uit een loodsje, staande achter de woning van H. J. K. te Amsterdam, heeft weggenomen met het oogmerk zich wederrechtelijk toe te eigenen de navolgende aan genoemden K. toebehoorende goederen: 2 lichtblauwe sporthemden, 1 wit laken, 1 wit overhemd, 2 witte zakdoeken, 1 paar gele schoenen, 1 zak met vodden, 1 duffel pijjeker, 4 meter gutta-percha slang, hebbende hij zich den toegang tot de plaats waar zij geborgen waren verschaft en zodoende die goederen onder zijn bereik gebracht door overklimming van eene schutting;

c. dat hij op den 19^{den} November 1906 van achter een hekje aan den Achterweg te Amsterdam heeft weggenomen een ijzeren pot, een zinken emmer en een kolenbak, toebehoorende aan A. H., weduwe van L. V., met het oogmerk zich die voorwerpen wederrechtelijk toe te eigenen;

d. dat hij op den 19^{den} of 20sten November 1906 uit een gesloten loods

aan den Achterweg te Amsterdam heeft weggenomen een koperen lamp en een mes, toebehoorende aan G. L., met het oogmerk zich die voorwerpen wederrechtelijk toe te eigenen, hebbende hij zich den toegang tot de plaats waar zij zich bevonden verschaft en ze zodoende onder zijn bereik gebracht door het stukslaan van twee glasruiten en daardoor mogelijk gemaakte inklimming;

e. dat hij op 20 of 21 November 1906 van eene lijn achter woningen aan den Middenweg te Amsterdam heeft weggenomen met het oogmerk zich wederrechtelijk toe te eigenen: twee roode blouses, twee paar zwarte vrouwenkousen, een paar grijze manskousen en vier paar zwarte kinderkousen, al welke goederen aan een ander dan aan hem, beklaagde, toebehoorden;

f. dat hij eveneens op 20 of 21 November 1906 uit een kantoor aan den Middenweg te Amsterdam heeft weggenomen met het oogmerk zich wederrechtelijk toe te eigenen de navolgende aan anderen dan aan hem toebehoorende goederen: twee wekkerklokjes, een blauwe werkmanskiel, een colbertjasje, een broek, een houten tabakspijp, drie sleutels, een kistje met pl. m. 20 sigaren, een schuier, dertien gasbrandertjes, drie postzegels van 5 cent, twee spellen kaarten en een verbanddoek, hebbende hij zich den toegang tot de plaats, waar zich die goederen bevonden, verschaft en ze zodoende onder zijn bereik gebracht, door het slot van het kantoor met een tot opening van dat slot niet bestemden sleutel te openen;

Overwegende dat de beklaagde volledig bekend zich aan al de hem ten laste gelegde feiten te hebben schuldig gemaakt en daarbij opgeeft:

dat hij Zaterdag 3 November 1906 om 5 uur 's avonds van het Wachtschip te Amsterdam is gaan passagieren en den volgenden morgen om 8 uur aan boord moest terug zijn;

dat hij echter niet is teruggekeerd, maar zich heeft begeven naar het huis zijner ouders te Amsterdam en aldaar is gebleven tot Dinsdag 6 November;

dat hij van niemand vergunning had verkregen om achter te blijven en ook geen reden had waardoor hij verhinderd was op tijd van passagieren terug te keeren;

dat hij op laatstgenoemden dag zich in burgerkleeding heeft gekleed en na te zijn ontsnapt aan de rechercheurs, die hem ten huize zijner ouders kwamen zoeken, de straat is opgelopen en niet meer thuis is geweest, maar steeds in Amsterdam heeft rondgezworven, totdat hij in den avond van 21 November 1906 door de politie is gearresteerd;

dat hij n. l. op dien avond omstreeks half negen, met het plan uit stelen te gaan, liep op den Achterweg te Amsterdam en toen merkte dat hij werd nagelopen door twee rechercheurs;

dat hij daarom harder ging loopen, eindelijk zelfs in draf, maar steeds werd achtervolgd door die rechercheurs, die hem eindelijk te pakken kregen op de hoogte der Nassaukade;

dat zij, zich bekend makende als politieagenten, hem aldaar hebben gearresteerd, waartegen beklaagde zich heeft trachten te verzetten, maar het hem niet gelukt is aan de arrestatie te ontkomen;

dat hij vervolgens is overgebracht naar het politiepsthuis aan het Frederik Hendrikplantsoen, aldaar is gefouilleerd en verder geleid is naar het politiebureau aan de Raampoort, vanwaar hij Vrijdag 23 November onder geleide is afgehaald en aan boord van het Wachtschip in arrest is gesteld in het provoosthuis;

dat beklaagde verder ten aanzien van de hem sub 3° ten laste gelegde feiten opgeeft:

3a dat hij in den avond van 13 November j.l. omstreeks 7 uur aan den Middenweg te Amsterdam bij eene diamantslijperij over eene schutting, vervolgens op een dak is geklommen, eene glasruit heeft stukgeslagen en dat hij daardoor naar binnen is geklommen en aldaar heeft weggenomen: een nikkelen bril, een zakknipmes, een colbertjasje en een koperen loupe;

dat hij het hem voor Officiëren-Commissarissen vertoonde mes en de loupe herkent als dezelfde die door hem zijn weggenomen;

dat hij de bril heeft weggegeven aan eene vrouw en het jasje heeft verkocht aan een uitdrager, terwijl de loupe en het mes bij zijne arrestatie nog in zijn bezit waren;

3b. dat hij in den avond van 14 November 1906 omstreeks 10 uur over eene schutting is geklommen aan den Achterweg te Amsterdam, zoodoende kwam bij een openstaand loodsje en daaruit heeft weggenomen: twee lichtblauwe sporthemden, een wit laken, een witte rok, een wit overhemd, twee witte zakdoeken, een paar gele schoenen, een zak met vossen, een duffel pijjekker en $\pm$ 4 meter gutta-percha slang, al welke goederen hij aan verschillende personen heeft verkocht; de witte goederen bij een uitdrager aan de Lindengracht, de gutta-percha slang bij een wijnhandelaar, M., in de Marnixstraat;

dat hij de hem voor Officiëren-Commissarissen vertoonde jekker en gummi-slang herkent als dezelfde die door hem zijn weggenomen;

3c. dat hij in den avond van 19 November j.l. achter een openstaand hekje aan den Achterweg te Amsterdam zag staan: een ijzeren pot, een zinken emmer en een kolenbak, welke voorwerpen hij heeft weggenomen en ze dadelijk daarop voor 15 centen heeft verkocht aan B., een vossenkoopman in de Bloemstraat;

3d. dat hij daarna dienzelfden avond (19 November) er weer op uit is gegaan en aan den Achterweg over eene schutting is geklommen, toen kwam bij een gesloten loods, waarvan hij twee glasruiten heeft stukgeslagen, door het gat naar binnen is geklommen, in die loods den nacht heeft doorgebracht en daaruit den volgenden morgen heeft meegenomen een koperen lamp en een mes, welke koperen lamp hij voor zeven stuivers heeft verkocht in een schafthuis aan de Egelantierstraat;

dat hij het hem voor Officiëren-Commissarissen vertoonde mes herkent als hetzelfde dat door hem is weggenomen;

3e. dat hij in den nacht van 20 op 21 November daaraanvolgende omstreeks één uur door een gang, die leidt naar den achterkant van woningen, is geloopt en daar vond hangen twee roode blouses, een paar zwarte vrouwenkousen, een paar grijze manskousen en zeven paar kinderkousen, maar beklagde bij zijn tweede verhoor opgeeft, dat het wel mogelijk is dat hij zich in het aantal kousen heeft vergist en dit aantal ook wel kan geweest zijn: twee paar zwarte vrouwenkousen, een paar grijze manskousen en vier paar kinderkousen;

dat hij al die goederen heeft meegenomen en den volgenden morgen heeft verkocht bij een uitdrager in de Goudsbloemstraat;

dat hij de hem voor Officiëren-Commissarissen vertoonde twee blouses herkent als dezelfde die door hem zijn weggenomen;

3f. dat hij vervolgens dienzelfden nacht, met de zooeven genoemde goederen nog in zijn bezit, verder geloopt is en toen kwam bij een gesloten kantoortje aan den Middenweg;

dat hij met een vroeger door hem op straat gevonden sleutel het slot van dat kantoortje heeft geopend, er den nacht verder doorgebracht en

's morgens bij zijn vertrek heeft medegenomen: twee wekkerklokjes, een blauwe werkmanskiel, een colbertjasje, een broek, een houten tabakspijp, drie sleutels, een kistje met ongeveer 20 sigaren, een schuier, dertien gasbrandertjes en een verbanddoek; dat hij de hem voor Officiieren-Commissarissen vertoonde wekker, schuier, dertien gasbrandertjes, verbanddoek en drie sleutels herkent als de door hem weggenomene;

dat hij de wekkerklokjes, de kiel, het colbertjasje en de broek heeft verkocht bij dienzelfden uitdrager in de Goudbloemstraat, terwijl de rest bij zijn arrestatie nog in zijn bezit was;

dat beklaagde eindelijk opgeeft te hebben geweten dat al die op verschillende dagen door hem weggenomen goederen aan een ander toebehoorden en niemand hem vergunning had gegeven daarover te beschikken; dat hij ze heeft weggenomen om ze te kunnen verkopen en zoodoende aan geld te komen;

Overwegende dat vorenstaande bekentenissen worden bevestigd:

Wat het sub. 1°. ten laste gelegde betreft:

1°. door een behoorlijk gewaarmerkt extract-scheepsjournaal, gehouden aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Amsterdam, waaruit blijkt dat op de dagwacht van Zondag 4 November 1906 ten 8 uur 15 min. bij het ochtend-appel van passagieren mankeerde de marinier 3de klasse Q.;

dat die marinier op de ochtend-, middag- en avondappels van 5 tot en met 17 November 1906 steeds als mankeerende is vermeld en op den 18^{den} November is afgevoerd als deserteur;

dat op Vrijdag 23 November daaraanvolgende ten 1½ uur namiddags onder geleide is aan boord gebracht de marinier 3de klasse Q.;

2°. door een op den ambtseel opgemaakt proces-verbaal in dato 23 November 1906 van den hoofdagent van politie, rechercheur, tevens onbezoldigd Rijksveldwachter A. D. G., die opgeeft dat door hem in vereeniging met den hoofdagent van politie, buitengewoon gemeente-veldwachter C. F. in den avond van 21 November jl. aan de Nassaukade te Amsterdam is gearresteerd een persoon, die later opgaf te zijn de marinier 3de klasse Q.;

Wat het sub 2°. ten laste gelegde betreft:

door datzelfde zoo juist genoemde proces-verbaal, waarbij gerelateerd wordt dat bij de evengenoemde arrestatie de aangehoudene getracht heeft tijdens zijne overbrenging naar het politieposthuis aan het Frederik Hendrikplantsoen door rukken en trekken los te komen, hoewel aan den beklaagde, blijkens de beëdigde verklaring van den ter toelichting van zijn proces-verbaal gehoorde politieambtenaar A. D. G. was medegedeeld, dat hij te doen had met de politie;

Wat het sub 3°. ten laste gelegde betreft:

door de verklaringen van de navolgende onder eede gehoorde getuigen:

1°. J. P. D. W., die opgeeft:

dat door hem uit de diamantslijperij „de Palmboom” aan den Middenweg te Amsterdam is vermist een hem toebehoorende nikkelen bril, die in den avond van 13 November 1906, omstreeks half zeven aldaar door hem was achtergelaten en den volgende morgen om 7 uur verdwenen was;

dat hij niemand vergunning heeft gegeven dien bril weg te nemen;

dat die bril, nieuw, eene waarde had van f 6.— en hij hem een dag of wat later van de politie weder heeft teruggekregen;

dat hij nog gezien heeft dat er in den morgen, toen hij zijn bril vermistte, op dezelfde zaal waar die geborgen was, eene ruit stuk was;

2°. M. Z., huisvrouw van A. D. J., die opgeeft:

dat zij in den haar vertoonden beklaagde den persoon herkent van wien

zij eene week of wat geleden eens twee brillen heeft cadeau gekregen, welke brillen later door haar weer zijn afgestaan aan een rechercheur van politie, die haar mededeelde dat die brillen gestolen waren;

dat verder uit het proces-verbaal van A. v. G. blijkt, dat door hem van M. Z. een bril is ontvangen, welken door J. P. v. W. als zijn eigendom werd herkend en daarna aan dezen is afgestaan;

3^e. P. J. B., die opgeeft:

dat door hem, eveneens uit de diamantslijperij „de Palmboom” is vermist een hem toebehoorend mes (hetzelfde als het hem door Officieren-Commissarissen vertoonde) welk mes in den avond van 13 November 1906, half zeven, door hem in „de Palmboom” was achtergelaten en den volgenden morgen om half negen weg was;

dat hij niemand vergunning had gegeven het mes, dat nieuw 40 of 45 cent had gekost, weg te nemen;

dat hij nog in den morgen dat hij het mes vermist, gezien heeft, dat in de diamantslijperij, ter hoogte van de plaats waar het mes had gelegen, een ruit stuk was, die den vorigen avond nog heel was en een gat vertoonde groot genoeg, dat iemand er door kon kruipen;

dat verder uit het verbaal van A. v. G. blijkt, dat door hem op beklagde, na diens arrestatie, is gevonden een knipmes;

4^e. A. L., die opgeeft:

dat door hem in den morgen van 14 Novemeer 1906, omstreeks 6 uur, uit de diamantslijperij „de Palmboom”, een hem toebehoorend colbertjasje, eene waarde van ongeveer een gulden vertegenwoordigende, werd vermist, welk jasje hij den vorigen avond omstreeks 7 uur aldaar had achtergelaten;

dat hij niemand vergunning had gegeven dat jasje weg te nemen en hij het niet heeft teruggekregen;

5^e. J. P. N., die verklaart:

dat door hem in den morgen van 14 November jl., omstreeks 7 uur, uit de diamantslijperij „de Palmboom” eene hem toebehoorende loupe, dezelfde als de hem door Officieren-Commissarissen vertoonde, ter waarde van 75 cent, is vermist, welke loupe hij den vorigen avond omstreeks 6 uur nog had zien liggen;

dat hij niemand vergunning had gegeven die loupe weg te nemen;

dat uit het proces-verbaal van A. v. G. blijkt, dat door hem bij diens arrestatie op beklagde is bevonden eene loupe;

Wat het sub 3b ten laste gelegde betreft: door de verklaringen van de navolgende onder eede gehoorde getuigen:

1^e. H. J. K., die opgeeft:

dat door hem in den morgen van 15 November 1906 uit een loodsje, staande achter zijne woning aan den Achterweg te Amsterdam, en te bereiken door overklimming van eene schutting, zijn vermist de navolgende aan hem, zijne vrouw, zijn zoon of zijne dochter toebehoorende goederen: twee lichtblauwe sporthemden, een wit laken, een witte rok, een wit overhemd, twee witte zakdoeken, een paar gele schoenen, een donkerblauwe duffel pijjcker (dezelfde als de hem door Officieren-Commissarissen vertoonde), een goenizak met voden en een gutta-percha slang (dezelfde als de hem door Officieren-Commissarissen vertoonde) ter gezamenlijke waarde van een kleine twintig gulden, al welke goederen den vorigen dag, 14 November, nog in dat loodsje aanwezig waren;

dat de gummislang door hem is teruggekocht voor 15 centen, de witte rok, het laken, de twee sporthemden en een overhemd voor f 1,25, terwijl

de jekker nog in het bezit der politie is gelaten, maar hij de andere goederen niet heeft teruggekregen;

2^e. J. C. M., wonende aan de Lindengracht, die opgeeft:

dat hij in den hem vertoonden beklagde den persoon herkent, van wien hij op 15 November jl. voor 50 centen heeft gekocht: twee sporthemden, een laken, een witte rok en een overhemd; dat hij eene week later die goederen voor f 1.25 weder heeft afgestaan aan twee rechercheurs;

3^e. A. H., die verklaart:

dat hij in den hem vertoonden beklagde den persoon herkent van wien hij voor 15 cent een gummislang van 4 meter lengte, dezelfde als de hem door Officieren-Commissarissen vertoonde, heeft gekocht, welke slang ongeveer eene week later door een rechercheur in beslag is genomen;

dat verder uit het verbaal van A. D. G. blijkt, dat door hem op beklagde bij diens arrestatie is bevonden een jekker;

Wat het sub 3c ten laste gelegde betreft: door de verklaringen van de navolgende onder eede gehoorde getuigen:

1^e. A. H., die opgeeft:

dat zij op Maandag, 19 November jl., 's avonds 12 uur, van achter een hekje bij haar huisje aan den Achterweg te Amsterdam heeft vermist een haar toebehoorende kolenbak, ijzeren pot en zinken emmer, welke goederen, ter waarde van een paar gulden, vier uren vroeger daar nog aanwezig waren;

dat zij niemand vergunning had gegeven die voorwerpen weg te nemen en zij ze later voor vijf cent weer heeft teruggekregen van een voddenkoopman in de Bloemstraat;

2^e. J. B., zijne zaak in lompen drijvende in de Bloemstraat te Amsterdam, die verklaart:

dat hij in den hem vertoonden beklagde den persoon herkent van wien hij in den avond van 19 November 1906, ongeveer half negen, voor 15 cent heeft gekocht: een steenkolenbak, een ijzeren pot en een zinken emmer;

dat den volgenden morgen die goederen door eene juffrouw in het bijzijn der politie als de hare werden herkend en zijn vader ze haar toen weder heeft afgestaan;

Wat het sub 3d ten laste gelegde betreft:

door de verklaringen van de navolgende onder eede gehoorde getuigen:

1^e. A. J. L., die opgeeft:

dat door hem in den morgen van 20 November 1906, ten 7 uur, uit eene timmermanswerkplaats aan den Achterweg te Amsterdam zijn vermist: een aan zijn vader G. L. toebehoorende koperen hanglamp en een stopmes (hetzelfde als het hem door Officieren-Commissarissen vertoonde), welke voorwerpen, ter waarde van ongeveer een Rijksdaalder, den vorigen avond half zes door hem in die werkplaats nog aanwezig waren gezien;

dat in dien morgen van 20 November door hem aan den zijkant van die werkplaats twee ruiten gebroken werden bevonden die den vorigen avond nog heel waren, terwijl het ter bescherming van die ruiten dienende kippengaas in de hoogte was geschoven, zoodat een gat was gemaakt, voldoende groot om te kunnen door kruipen;

dat hij de lamp door tusschenkomst van de recherche weer heeft teruggekocht voor 35 cent, terwijl het mes nog in handen van de politie was gelaten;

2^e. H. S. B., schafthuisher aan de Egelantierstraat, die verklaart:

dat hij den hem vertoonden beklagde herkent als de persoon die wel eens in zijn schafthuis heeft gegeten en van wien hij op 20 November jl.

voor zeven stuivers eene lamp heeft gekocht; dat hij die lamp twee dagen later voor denzelfden prijs weer heeft afgestaan aan een rechercheur van politie, die hem mededeelde dat die lamp was gestolen;

dat verder uit het proces-verbaal van A. d. G. nog blijkt, dat bij zijne arrestatie op beklagde is bevonden een klein mesje;

Wat het sub 3e ten laste gelegde betreft:

door de verklaringen van de navolgende onder eede gehoorde getuigen:

1e. A. R., huisvrouw van J. B., die opgeeft:

dat zij in den morgen van 21 November 1906 van eene drooglijn op een erf bij haar huis, Middenweg 26 te Amsterdam, heeft vermist de volgende haar toebehoorende goederen, als: een roode vrouwenblouse (dezelfde als de haar door Officieren-Commissarissen vertoonde), een paar grijze manskousen, twee paar zwarte vrouwenkousen en vier paar zwarte kinderousen, welke kleedingstukken zij den vorigen avond om 9 uur nog had zien hangen;

dat zij niemand vergunning had gegeven die goederen, ongeveer ter waarde van een gulden of vijf, weg te nemen en zij ze alle, op één paar kousen na, door tusschenkomst van de politie voor 20 cent heeft teruggekregen, terwijl de blouse nog in handen van de politie is gelaten;

2e. B. P., huisvrouw van P. d. V., die verklaart:

dat zij in den morgen van 21 November 1906, om 8 uur, van een lijntje op eene binnenplaats bij haar huis, Middenweg 30 te Amsterdam, heeft vermist: eene haar toebehoorende blouse (dezelfde als de haar door Officieren-Commissarissen vertoonde) ter waarde van ongeveer één gulden, welke blouse zij aldaar den vorigen avond omstreeks 6 uur had opgehangen;

dat zij niemand vergunning had gegeven die blouse weg te nemen en zij ze door tusschenkomst van de politie voor 5 cent weer heeft teruggekregen, maar ze nog in handen van de politie is gebleven;

3e. L. Z., wonende in de Goudsbloemstraat te Amsterdam, die verklaart in zijn verhoor op 7 December 1906: dat hij den hem vertoonden beklagde herkent als de persoon van wien hij een dag of veertien te voren, 's morgens vroeg, onder andere heeft gekocht 14 Kilogram lompen en twee blouses (dezelfde als de hem door Officieren-Commissarissen vertoonde);

dat denzelfden dag een rechercheur van politie bij hem kwam, die hem deze goederen als van diefstal afkomstig aanwees en aan wien hij toen de twee blouses heeft afgestaan voor een dubbeltje en eenige kousen voor vijftien cent;

Wat het sub 3f ten laste gelegde betreft:

door de verklaringen van de navolgende onder eede gehoorde getuigen:

1e. G. v. d. W., die opgeeft:

dat hij in den morgen van den 21sten November 1906, omstreeks 8 uur, uit zijn kantoor en daaraan verbonden werkplaats aan den Middenweg te Amsterdam heeft vermist:

twee wekkerklokjes, een blauwe kiel, een paar oude jassen, een of twee oude broeken, een houten tabakspijp, drie sleutels, een kistje met ± 20 sigaren, een schuier, ongeveer 13 gasbrandertjes, drie postzegels van 5 cent, twee spellen kaarten en een verbanddoek, al welke goederen den vorigen avond half zes daar nog aanwezig waren;

dat die goederen, door getuige berekend op eene waarde van 4 à 5 gulden, behoorden gedeeltelijk aan de maatschappij „de Bouwersbond”, gedeeltelijk aan hemzelf, gedeeltelijk aan werklieden van zijn personeel; dat hij één wekkerklokje (hetzelfde als het hem door Officieren-Commissarissen vertoonde) door tusschenkomst van de politie heeft teruggekocht

voor 20 cent en verder nog heeft teruggekregen een blauwe kiel, een pijp, drie sleutels, een kistje met 13 sigaren, een schuier, dertien gasbrandertjes, drie postzegels van 5 cent, twee spellen kaarten en een verbanddoek;

dat hij den hem door Officiëren-Commissarissen vertoonden schuier, drie sleuteltjes, dertien gasbrandertjes, twee spellen kaarten en verbanddoek herkent als de vermiste;

dat een deur der werkplaats die altijd 's avonds behoorlijk wordt gesloten, in den morgen dat bovengenoemde goederen werden vernist, open is bevonden en de eenige tot opening van het slot van die deur bestemde sleutel aan den binnenkant van de werkplaats wordt opgehangen;

2^e. L. Z., wonende Goudsbloemstraat te Amsterdam, die in zijn verhoor op 7 December 1906 verklaart:

dat hij den hem vertoonden beklaagde herkent als de persoon, van wien hij een dag of veertien te voren onder andere heeft gekocht: een paar oude wekkerklokjes, een blauwe werkkiel en een paar oude jassen en broeken;

3^e. J. W. H. v. d. L., huisvrouw van D. d. W., uitdraagster, Lindengracht 86 te Amsterdam, die in haar verhoor op 7 December 1906 verklaart:

dat zij in den haar vertoonden beklaagde de persoon herkent van wien zij ongeveer 14 dagen te voren voor twintig cent een wekkerklokje, hetzelfde als het haar door Officiëren-Commissarissen vertoonde, heeft gekocht;

dat zij op aanraden van een rechercheur van politie dat klokje denzelfden dag of een dag later weer voor denzelfden prijs heeft afgestaan;

dat ten slotte in het proces-verbaal van A. d. G., nog wordt gerelateerd dat door hem op beklaagde bij diens arrestatie o. a. is bevonden: een schuier, een kistje met 13 sigaren, drie postzegels van 5 cent, een houten tabakspijp, zeven sleutels, dertien gasbrandertjes, twee spellen kaarten en een verbanddoek;

Overwegende dat uit beklaagdes bekentenis, in verband met de aanwijzingen voortvloeiende uit het extract-scheepsjournaal, het ambtseedig proces-verbaal van den onbezoldigd Rijksveldwachter A. d. G., en de verklaringen der hier boven genoemde getuigen wettig en overtuigend zijn bewezen al de aan den beklaagde ten laste gelegde feiten, met dien verstande dat de weggenomen goederen sub 3b als aan H. J. K. toebehoorende vermeld, toebehooren aan H. J. K., zijne vrouw, zijn zoon of zijne dochter, althans aan een ander dan beklaagde;

dat verder de schuld van den beklaagde aan die feiten wettig en overtuigend is bewezen;

dat het sub 1°. ten laste gelegde en bewezen aangenomene zal moeten worden gequalificeerd als: „desertie in tijd van vrede, door zonder verlof „langer dan twee dagen afwezig te zijn geweest van den bodem waarop „hij diende, zonder de reden van afwezigheid ten genoegen des rechters „te kunnen bewijzen”;

dat het sub 2°. ten laste gelegde en als bewezen aangenomen feit naar de meening van den Krijgsraad niet binnen de perken der strafwet valt, met name niet daarstelt het misdrijf van „wederspanningheid”, strafbaar gesteld in art. 180 van het Wetboek van Strafrecht;

dat dit artikel immers eischt, dat de ambtenaar, tegen wien verzet is gepleegd, werkzaam is in de rechtmatige uitoefening zijner bediening;

dat echter geene wetsbepaling is aan te wijzen die den politie-ambtenaar, buiten het geval dat een strafbaar feit op heeterdaad wordt ontdekt (artt. 40 en 41 Wetboek van Strafvordering) hetgeen hier niet meer het geval was, de bevoegdheid geeft iemand aan te houden en over te brengen naar een politie-bureau om te onderzoeken of die persoon zich misschien

ook aan vroeger ontdekte delicten heeft schuldig gemaakt, zij het ook dat zijne verdachte manier van doen tot die veronderstellingen gereede aanleiding gaf;

dat de ambtenaar, dit toch doende, zijne bevoegdheid heeft overschreden, niet meer bijzonder door de wet wordt beschermd en verzet tegen hem niet strafbaar is;

dat de beklagde om die reden van het hem sub 2°. ten laste gelegde zal behoeven te worden vrijgesproken;

dat het sub 3a en 3d ten laste gelegde en bewezene daarstelt: „diefstal, „waarbij de schuldige zich den toegang tot de plaats des misdrijs heeft „verschafft en het weg te nemen goed onder zijn bereik heeft gebracht door „middel van braak en inklimming”, tweemaal gepleegd;

het sub 3b geïmputeerde en bewezene: „diefstal, waarbij de schuldige „zich den toegang tot de plaats des misdrijs heeft verschafft en het weg te „nemen goed onder zijn bereik heeft gebracht door middel van inklimming”;

het sub 3c en 3e vermelde als: „diefstal”, tweemaal gepleegd;

dat eindelijk de qualificatie van het sub 3f ten laste gelegde en bewezen aangenomen feit zal moeten luiden: „diefstal, waarbij de schuldige zich „den toegang tot de plaats des misdrijs heeft verschafft en het weg te „nemen goed onder zijn bereik heeft gebracht door middel van een val- „schen sleutel”;

Overwegende dat alsnu nog behoort te worden vastgesteld of al de bovengenoemde misdrijven den beklagde wel mogen worden toegerekend; dat door de moeder van den beklagde onder eede is verklaard (1):

dat haar zoon het oudste en eenig overgeblevene is van de tien uit haar huwelijk gesproten kinderen en de andere negen allen jong zijn gestorven;

dat de beklagde, ongeveer 3¹/₂ jaar oud, zwaar ziek, is verpleegd geweest in het gasthuis te Amsterdam en toen een waterhoofd heeft gehad, maar na dien tijd doorlopend gezond is geweest;

dat hij als jong kind wel veel aan stuipen, maar later niet aan toevallen heeft geleden; hij steeds zeer lastig was, op school niet wilde leeren en omdat hij zoo lastig en ondeugend was dan ook van school is weggejaagd;

dat hij altijd neiging had om wat hij in handen kreeg of onder zijn bereik kwam, te vernielen, en hij, als jongen, eens een kar met vuilnis in de gracht heeft gereden op aanzetten van een anderen jongen, die hem een comediebeurt beloofde, waardoor hij, beklagde, weer ontslag kreeg;

dat hij, van zijn 12de jaar bij zeer vele bazen is werkzaam geweest, maar na korten tijd telkens gedaan kreeg of gedaan nam;

dat zij, getuige, tijdens hare zwangerschap veel leed heeft gehad omdat haar man slecht voor haar was en zij toen o. a. in drift eens een kar met brandstoffen in de gracht heeft gereden;

dat zij altijd getwijfeld heeft of haar zoon wel zijn volle verstand had, o. a. ook omdat hij soms zonder reden zoo vreemd kon gaan lachen;

dat beklagdes vader altijd een stevigen borrel heeft gedronken en

(1) Ten einde de wijze, waarop deze zaak is behandeld, eenigszins toe te lichten, werd ons vertoond een briefje van de moeder van den beklagde dd. 25 Maart 1907, waarbij zij den Zeekrijgsraad dank brengt „voor het aanhoudend geduld wat U aan mijn zoon betoond heeft” en, iets verder: „voor de vele zintinge en geduld dat U aan mijn zoon gedaan heeft.” Daaruit mag worden afgeleid, dat de geest, welke dit onderzoek, als gewoonlijk, heeft gekenmerkt is geweest die welke in den goeden zin des woords den beklagde tot voorwerp van onderzoek heeft gemaakt, eene andere, intussen, als de wetgever van 1814 zich heeft kunnen denken. Men weet bij de Marine uitnemend met den tijd mee te gaan.

getuige als reden dat hare kinderen, op één na, allen zoo vroeg zijn gestorven, opgeeft dat zij altijd zoo hard heeft moeten werken en onvoldoende voedsel kreeg;

Overwegende dat uit het ten processe aanwezige extract uit beklaagdes conduite-boekje nog blijkt:

dat hij wordt beoordeeld in Juni 1905 als een gedegeneerde, driftig, hoogst zenuwachtig, die door zijn kameraden voor half wijs wordt aangezien; in Januari 1906 als dom, maar een grappenmaker, die zich dommer houdt dan hij is; 23 Maart 1906, dat hij dikwijls heel eigenaardig doet en den indruk maakt, alsof hij niet recht snik is, en 18 November 1906, als een zonderling individu, die den indruk geeft of hij nu en dan niet recht snik is;

Overwegende dat de Zeekrijgsraad naar aanleiding van de informatiën door Officieren-Commissarissen en beklaagdes gedrag ter terechtzitting van den Krijgsraad heeft beslist, dat hij aan een psychiatrisch onderzoek zou worden onderworpen;

dat de Krijgsraad als deskundige daartoe heeft benoemd Dr. Th. J. H. SNIJDERS, Officier van gezondheid 1ste klasse bij de Landmacht, die in de zitting van 27 December 1906 als zoodanig den eed heeft afgelegd;

dat dien deskundige daarop de navolgende vragen ter beantwoording zijn voorgelegd:

1^e. of beklaagde tijdens het plegen der hem ten laste gelegde feiten, dat is derhalve tusschen 4 en 26 November 1906, leed aan eenige ziekelijke storing der verstandelijke vermogens en, zoo ja, aan welke?

2^e. of die storing opheffend of beperkend werkte op zijne geschiktheid om zoowel de feitelijke strekking als het ongeoorloofde van de begane feiten te beseffen, alsmede om ten aanzien daarvan zijn wil te bepalen;

3^e. of althans niet kan worden verklaard, dat die feiten stonden volstrekt buiten invloed eener storing der psychische vermogens;

Overwegende dat genoemde deskundige, na kennis te hebben genomen van de processtukken en den beklaagde van 27 December 1906 tot 12 Februari 1907 in het militair hospitaal te Amsterdam dagelijks onder zijne observatie te hebben gehad, den 22sten Februari daaraanvolgende een uitvoerig schriftelijk verslag heeft uitgebracht; dat daarin onder meer wordt gewag gemaakt van hetgeen in hoofdzaak ook door beklaagdes moeder in haar verhoor voor Officieren-Commissarissen is verklaard en van hetgeen uit beklaagdes zooeven vermelde conduite-beoordelingen is geciteerd en na breedvoerige, voorafgaande uiteenzetting door den deskundige eindelijk wordt verklaard:

„Resumeeren wij in het kort, wat de verschillende inlichtingen en het „eigen onderzoek ons hebben geleerd, dan merken wij in de eerste plaats „op, dat erfelijke belasting bij marinier Q. niet ontbreekt; zijn vader was „verslaafd aan den drank, een man die uit luiheid zelden werkte en dan „nog de opbrengst verdrook; de moeder was zenuwachtig en zeer driftig, „nu en dan abnormaal, zoodat zij zelfs eens in de afdeling voor zenuw- „en zielsziekten in het Wilhelmina-gasthuis en vervolgens in het Krank- „zinnigengesticht „Meerenberg” moest worden opgenomen.

„Als eenig overgeblevene van tien kinderen leed Q. in zijne eerste jeugd „aan stuipen, leerde laat loopen, was later druk, lastig, driftig, deed soms „vreemd, sneed bijv. de meubels stuk en lachte dikwijls onnoozel. Op de „lagere school leerde hij met veel moeite en was ook daar lastig, ofschoon „niet brutaal. In latere jaren trad zijn driftigen aard dikwijls te voorschijn, „waardoor hij soms twist kreeg of uit zijn werk werd ontslagen.

„Terwijl hij thuis dikwijls getuige was van heftige twisten en oneenigheid „zijner ouders, werkte Q., na reeds vroeg de school te hebben verlaten, nu „eens als loopjongen dan als stratenmaker.

„Reeds vroeg openbaarde zich bij hem zekere ongedurigheid en wispel- „turigheid, benevens eene neiging tot vagebonden, tengevolge waarvan „hij, nu eens hier te lande dan weer in Duitschland, in verschillende be- „trekkingen en dikwijls wisselend van patroon, werkzaam was, maar ook „dikwijls zonder werk was. In 1904, zonder werk in Nederland teruggekeerd „zijnde, nam hij, tegelijk met eenige zijner kennissen dienst als marinier, „zonder echter zich eenige voorstelling van te kunnen maken, wat hem in „dienst te wachten stond.

„In het begin diende hij zonder straf, maar weldra maakte hij zich „schuldig aan een dergelijk feit, als waarvoor hij thans terecht staat, het „achterblijven van passagieren, met het kennelijk doel niet meer in dienst „terug te keeren. Nog herhaaldelijk kwam hij daarna te laat van passagieren „aan boord terug. Op zijn chefs en kameraden maakte hij van het begin af „den indruk dom en slordig te zijn, een gedegeneerde, iemand die niet „recht suik is, en men vindt deze en dergelijke qualificaties in zijn beoor- „deelingen telkens weder. Op 4 November 1906, weer verlof hebbende, „versliep hij zich, welke reden hij ook opgeeft voor zijne eerste desertie en „voor het later telkens achterblijven van passagieren en besloot toen, daar „hij nu toch zou gestraft worden, niet meer naar boord terug te keeren. „Thuis niet willende blijven omdat hij bemerkte, dat hij dan weldra in „handen der politie zou vallen, verliet hij op 13 November het huis zijner „ouders, dwaalde door de stad, sliep in ledige huizen of kantoren, zonder „den voorzorg te nemen door verwisselen van verblijfplaats het vinden van „zijn spoor te bemoeielijken. Hij leefde van de opbrengst van gestolen goed „dat hij aan verschillende personen verkocht. Gearresteerd en ten onderzoek „in het hospitaal opgenomen, blijkt daarbij dat zijn verstandelijke ontwik- „keling zeer beperkt, zijn oordeelsvermogen zeer gebrekkig, zijne stemming, „niettegenstaande zijn ongunstige omstandigheden, opgewekt zijn. Hij blijkt „onverschillig voor de gevolgen van zijn misdrijf, ergert zich daarentegen „aan kleinigheden, die men, naar hij meent, te zijnen opzichte heeft verzuimd, „lacht om zijn eigen domme antwoorden.

„Zoowel uit zijn vroegere geschiedenis als uit het onderzoek blijkt ten „duidelijkste dat marinier Q. is een imbecil in vrij belangrijken graad, „niet in staat zich zelf te beheerschen, toegevend aan oogenblikkelijke „invallen of plotseling opkomende neigingen, die wel in het algemeen weet „wat goed of kwaad is, doch bij wien de voorstelling daarvan te vaag „het begrip te formeel, de daarmede gepaard gaande gevoelstonen te zwak „zijn, om hem in staat te stellen in een concreet geval eene juiste keuze „te doen, die niet in staat is, zijne handelingen behoorlijk te motiveeren, „noch die vooraf behoorlijk te overwegen.”

Eindelijk komt Dr. SNIJDERS dan tot deze conclusie: dat op de hem in de eerste plaats gestelde vraag een bevestigend antwoord moet worden gegeven, aangezien de marinier Q. lijdende is aan een van de geboorte of van de vroegste jeugd af bestaande zwakte der geestvermogens, die men met den naam van imbecilliteit bestempelt;

dat ook het antwoord op de in de 2^e plaats gestelde vraag bevestigend moet luiden, met dien verstande dat de bij Q. geconstateerde storing moet geacht worden beperkend te hebben gewerkt op zijne geschiktheid om de feitelijke strekking van de begane feiten te beseffen en vooral om ten aanzien daarvan zijn wil te bepalen;

Overwegende dat dezelfde deskundige, mondeling onder eede in den Krijgsraad gehoord, nog heeft verklaard:

dat de waarschijnlijkheid groot is, dat de beklaagde, in verleiding komende, spoedig weer tot misdrijf zal vervallen, zonder nochtans meer dan andere zeer driftige menschen gevaar voor zijne omgeving op te leveren;

dat naar zijn oordeel, deze beklaagde niet thuis behoort in een krankzinnigengesticht en, wanneer hij daarin werd opgenomen, spoedig weer zou worden ontslagen;

dat de deskundige aanneemt het bestaan van zoogenaamde „verminderde toerekeningsvatbaarheid” en hij Q. onder die categorie van personen zou rangschikken, zij het sterk neigende naar volkomen ontoerekeningsvatbaarheid;

Overwegende dat de Krijgsraad, zich met het gevoelen van den deskundige vereenigende op de gronden, door dezen daarvoor aangegeven en die tot de zijne makende, aanneemt dat de ten laste van den beklaagde als bewezen aangenomen feiten hem wel kunnen worden toegerekend, maar tengevolge der ziekelijke storing, althans der gebrekkige ontwikkeling zijner verstandelijke vermogens in belangrijk mindere mate dan bij een normaal ontwikkeld persoon;

dat hieruit volgt, dat aan beklaagde, nu te onzent nog geene asyls bestaan ter opname van dit soort gedesequibreerden, straf zal moeten worden opgelegd, ook al mocht het waar zijn wat Dr. SNIDERS in zijn mondeling verslag beweert, dat straf op dezen man absoluut geen invloed zal hebben;

dat dit laatste intusschen — naar de meening van den Krijgsraad — nog zoo zeker niet is, nu beklaagde zeer wel beseft, dat hij de door hem gepleegde misdrijven niet mocht begaan, eene omstandigheid, die de deskundige in zijn antwoord op de hem in de tweede plaats gestelde vraag niet cathorisch vermeldt, maar toch uit zijn verslag voldoende blijkt; dat Q. daarenboven meermalen zijn misnoegen over den langen duur van zijn voorarrest heeft te kennen gegeven en zich ook bij herhaling in zijne handelingen heeft laten leiden juist door vrees voor straf;

dat echter de opvatting dat het hier geldt een verminderd toerekeningsvatbaar individu, practisch zal moeten leiden tot oplegging van een minder zware straf dan wanneer het een gewoon ontwikkeld mensch betrof;

dat bovendien de door beklaagde weggenomen goederen eene betrekkelijk geringe waarde hadden en nog bijna alle tegen eene kleine vergoeding door de eigenaars zijn terug bekomen;

Overwegende ten laatste dat personen gelijk deze beklaagde evenwel in geen geval in den dienst ter zee op hunne plaats zijn;

Gezien de artikelen 145, 135, 137, 1, 2 en 12 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, artt. 7 en 20 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 193) gewijzigd bij de Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64), art. 9; artt. 27, 57, 58, 91, 310 en 311 van het Wetboek van Strafrecht en artt. 163 en 167 van de Rechtspleging bij de Zeemacht;

DE ZEEKRIJGSRAAD AAN BOORD VAN HR. MS. WACHTSCHIP TE AMSTERDAM, Recht doende in naam en van wege Hare Majesteit de Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, enz., enz., enz.

Verklaart den gedetineerde Q. schuldig aan:

1°. desertie in tijd van vrede, door zonder verlof langer dan twee dagen afwezig te zijn geweest van den bodem waarop hij diende, zonder de reden van afwezigheid ten genoegen des rechters te kunnen bewijzen;

2°. diefstal, waarbij de schuldige zich den toegang tot de plaats des

misdrijfs heeft verschaft en het weg te nemen goed onder zijn bereik heeft gebracht door middel van braak en inklimming, tweemaal gepleegd;

3°. diefstal, waarbij de schuldige zich den toegang tot de plaats des misdrijfs heeft verschaft en het weg te nemen goed onder zijn bereik heeft gebracht door middel van inklimming;

4°. diefstal, tweemaal gepleegd;

5°. diefstal, waarbij de schuldige zich den toegang tot de plaats des misdrijfs heeft verschaft en het weg te nemen goed onder zijn bereik heeft gebracht door middel van een valschen sleutel;

spreekt hem vrij van het sub 2°. hem ten laste gelegde;

veroordeelt hem tot *eene militaire gevangenisstraf voor den tijd van één maand* wegens het hem sub 1°. ten laste gelegde en hiervoren gequalificeerde misdrijf en *eene gevangenisstraf voor den tijd van drie maanden* wegens de hem sub 3°. ten laste gelegde en hiervoren gequalificeerde misdrijven, gepaard met *ontzegging van het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor den tijd van vijf jaren* en met inminderingbrenging op de hem opgelegde gevangenisstraffen van den tijd door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van het vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht van af den datum van rechtsingang, zijnde 30 November 1906;

Veroordeelt hem eindelijk in de kosten en misen van de Justitie en die van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van dezen Krijgsraad;

Ontzegt den eischer ambtshalve allen verderen of anderen eisch, ten deze gedaan en genomen.

VERSLAG.

Op uitnoodiging van den Zeekrijgsraad aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Amsterdam en na in handen van deszelfs Voorzitter den bij de wet gevorderden eed te hebben afgelegd, heeft ondergeteekende Dr. TH. J. H. SNIJERS, Arts en Officier van gezondheid der 1ste klasse aan het Militair Hospitaal te Amsterdam, een onderzoek ingesteld naar den toestand der geestvermogens van den marinier der 3de klasse Q., geboren 20 Februari 1881, thans opgenomen in het Militair Hospitaal alhier, en zulks met het oog op de volgende vragen: 1°. of beklagde tijdens het plegen der hem ten laste gelegde feiten, dat is derhalve tusschen 4 en 22 November 1906, leed aan eenige ziekelijke storing der verstandelijke vermogens, en, zoo ja, aan welke?

2°. of die storing opheffend of beperkend werkte op zijne geschiktheid, om zoowel de feitelijke strekking, als het ongeoorloofde van de begane feiten te beseffen, alsmede om ten aanzien daarvan zijn wil te bepalen?

3°. of althans niet kan worden verklaard, dat die feiten stonden volstrekt buiten invloed eener storing der psychische vermogens?

Ten einde aan die opdracht te kunnen voldoen, heeft ondergeteekende inzage genomen van de gerechtelijke stukken, betrekking hebbende op de feiten, waarvoor Q. terecht staat, en hem daartoe welwillend afgestaan; inlichtingen omtrent Q. ingewonnen bij diens moeder en bij een der onderwijzers, waarvan Q. onderwijs heeft genoten. Bovendien heeft ondergeteekende den beklagde dagelijks gezien en gesproken in het Militair Hospitaal en dezen aan een nauwkeurig lichamelijk en psychisch onderzoek onderworpen.

Naar aanleiding van een en ander heeft hij opgemaakt het volgende:

RAPPORT.

Gerechtiglijke stukken. Marinier Q. wordt beschuldigd van het feit, dat hij, dienende aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Amsterdam, op den 4^{den} November 1906 is achtergebleven van passagieren, daarna zonder verlof is afwezig gebleven en 21 November 1906 door de Politie te Amsterdam is gearresteerd; dat hij zich bij die arrestatie door rukken en trekken, tegen de, hem als zoodanig bekende, politie-ambtenaren heeft verzet en dat hij tusschen 13 en 20 November 1906 verschillende voorwerpen heeft weggenomen met het oogmerk, zich die wederrechtelijk toe te eigenen, welke voorwerpen aan een ander dan aan hem toebehoorden, hebbende hij zich toegang tot sommige der plaatsen, waar die voorwerpen geborgen waren, verschaffd door overklimming van eene schutting, door inklimming of door het stukslaan van een glasruit.

Q. trad als marinier 3de klasse in dienst op 1 September 1904 voor den tijd van 6 jaren. Uit zijn extract-straftregister blijkt, dat hij van 1 September 1904 tot 1 Mei 1905 zonder bestraft te zijn heeft gediend. Op dien dag werd hij gestraft met 14 dagen kwartierarrest, omdat hij drie dagen na het eindigen van zijn verlof in burgerkleeding door de politie te Zeist werd gearresteerd. Zijn militaire kleeding was door zijne familie aan het plaatsbureau teruggebracht. In Juni 1905 werd hij beoordeeld als iemand van vrij goed gedrag, voldoende bekwaam, behalve in het lager onderwijs; dat hij was een gedegeneerde, hoogst driftig en zenuwachtig, dat hij door zijne kameraden voor half wijs werd aangezien en herhaaldelijk tegen hen in bescherming moest worden genomen; dat hij weinig militairen aard en militaire eigenschappen bezat. In November 1905 werden hem twee kleinere straffen, elk van 4 dagen kwartier-arrest opgelegd wegens het verliezen van zijn bajonet en het niet in orde zijn van zijn geweer bij het schijfschieten. In Januari 1906 werd hij beoordeeld als van goed gedrag, voldoende plichtsbetrachting, voldoende bekwaamheid en bruikbaarheid, voldoende militaire aard en eigenschappen; als slordig en dom, doch als een grappenmaker, die zich dommer houdt dan hij is. Op 23 Maart 1906 is nog omtrent hem aangeteekend, dat hij dikwijls heel eigenaardig doet en den indruk maakt, alsof hij niet recht snik is. Op 5 Juni 1906 werd hij gestraft met 14 dagen scheeps-arrest, omdat hij van passagieren was achtergebleven en den volgende dag door de politie aan boord was teruggebracht; op 7 Juni 1906 met 1 dag provoost-arrest, wegens het aanheffen van een geschreeuw met andere schepelingen, toen een algemeene order door een korporaal werd gegeven; op 13 Juli 1906 met 14 dagen provoost-arrest, omdat hij 55 uur te laat van passagieren aan boord was teruggekomen; op 30 Juli met 4 dagen scheeps-arrest wegens 1/2 uur te laat van passagieren aan boord teruggekomen; op 22 Augustus met 2 dagen scheeps-arrest wegens het niet op baksgewijs komen; op 22 September met 4 dagen strafdienst, omdat hij in slapende houding als uitkijk op de plank was aangetroffen, en op 13 October 1906 met 14 dagen provoost-arrest wegens het 40 uur te laat van passagieren aan boord terugkomen. Op 18 November 1906 werd hij beoordeeld als van berispelijk gedrag en weinig plichtsbetrachting, als een zonderling individu, dat den indruk geeft, of hij nu en dan niet recht snik is, hoewel niet in die mate om hem onder geneeskundig toezicht te plaatsen.

Wat betreft de feiten, waarvan hij thans beschuldigd wordt, is door beklagde eene volledige bekentenis afgelegd, zoowel betreffende zijn desertie als de gepleegde diefstallen.

Hij verklaarde van passagieren te zijn achtergebleven met het doel, om nooit weer in dienst terug te keeren, omdat hij het land aan den dienst had, o. a. omdat hij werd verdacht, een uniformjas, die hij vermiste, aan den wal te hebben verkocht; verder dat hij de gestolen goederen gedeeltelijk aan verschillende personen had verkocht, gedeeltelijk weggegeven, gedeeltelijk bij zich had gehouden; dat hij de diefstallen had gepleegd om aan geld te komen en dat hij van 13 November af tot aan zijn arrestatie over dag op straat had rondgezworven en 's nachts in loodsen, schuren, enz. had geslapen.

Verder bevat het dossier der gerechtelijke stukken de processen-verbaal der verhooren van de personen, aan wie de gestolen voorwerpen hebben toebehoord en van degenen, aan wie marinier Q. verschillende dier voorwerpen heeft verkocht.

Ook werd nog beklaagde's moeder als getuige gehoord. Haar mededelingen kwamen overeen met die, welke zij aan ondergeteekende heeft gedaan.

Inlichtingen der moeder. Beklaagde is het eenig overgebleven kind van tien kinderen; 9 zijn overleden aan stuipen, mazelen, zwakte, enz., allen op jeugdigen leeftijd; geen kind werd doodgeboren en de moeder had geen miskramen. De moeder moest, omdat de man in langen tijd niet meer werkte, steeds, zelfs als zij zwanger was, hard werken en was daardoor niet in staat, aan haar kinderen de noodige zorg te besteden.

Beklaagde leed als kind veel aan stuipen, had op 3-jarigen leeftijd een waterhoofd en werd daarvoor 3 maanden in het Buitengasthuis verpleegd, waarna hij veel beter was. Op 6-jarigen leeftijd ging hij naar de lagere school, kon daar slecht leeren, was ondeugend en werd ten slotte weggezonden.

Ook thuis was hij vreemd, lastig; leed aan vernielzucht, sneed b.v. met een mes in de meubels; lachte dikwijls onnoozel. Op straat vocht hij dikwijls met andere jongens, was erg driftig en gemakkelijk tot streken te verleiden: zoo heeft hij als jongen eens een kar met vuilnis in een gracht gereden op aanstoken van andere jongens. Op 12-jarigen leeftijd werd hij stratenmaker en bleef dit tot zijn 18de jaar. Sedert zwierf hij rond, was soms thuis, soms in Duitschland aan het werk. Een paar jaar geleden heeft hij zich verbonden als marinier, kreeg echter spoedig het land aan den dienst, omdat hij veel moest leeren en weinig tractement kreeg. Vóór hij een jaar in dienst was, is hij eens gedeserteerd, doch spoedig weer gearresteerd.

In November j.l. kwam hij thuis en wilde, trots herhaalde aanmaning van zijne moeder, niet weer naar het Wachtschip terugkeeren; bleef echter in uniform rondloopen. De moeder nam toen de politie in den arm, doch beklaagde wist aan de rechercheurs, die hem kwamen afhalen, te ontsnappen. Hij heeft zich toen in burgerkleeding gestoken en heeft het ouderlijk huis verlaten, waarin hij niet meer is teruggekeerd. De moeder heeft dikwijls getwijfeld, of beklaagde wel normaal was; hij was echter vroeger niet oneerlijk en maakte geen misbruik van sterken drank.

Beklaagdes vader heeft altijd veel gedronken, zorgde niet voor zijn huishouden en behandelde zijn vrouw slecht. Hij was vroeger opperman, doch geraakte door misbruik van sterken drank buiten werk. De moeder is zenuwachtig en driftig en heeft door haar man veel verdriet gehad. Eens heeft zij in drift een kar met brandstoffen in de gracht geduwd. In het huisgezin was dikwijls ruzie en de ouders zijn langen tijd van elkaar weg geweest.

Inlichtingen van den onderwijzer. De onderwijzer, aan wiens inrichting beklaagde lager onderwijs ontving, deelt mede dat hij van Januari 1888 tot Maart 1893 de school heeft bezocht. Hij behoorde niet tot de brutale, maar tot de lastige leerlingen; hij huilde altijd gauw. Hij leerde met veel moeite in verband met zijn lastigen aard. Als jongen van 16 à 17 jaar was hij thuis dikwijls onhandelbaar, had neiging tot vechten en tot het vernielen van meubelen bij zijn ouders thuis. In het huisgezin was altijd veel oneenigheid, zoodat de ouders meermalen eenigen tijd van elkander gescheiden waren. De moeder was nu en dan abnormaal.

Anamnese. Beklaagde werd 20 Februari 1881 te Amsterdam geboren en was het oudste kind zijner ouders. Hij heeft laat leeren loopen, was als kind veel ziek, leed o. a. aan mazelen, croup, pokken, tering en werd langen tijd loopende in het Gasthuis behandeld wegens uitslag op het hoofd, die hij had opgedaan door het opzetten van een pet van een anderen jongen. Hij kon echter flink eten en heeft daardoor alles flink kunnen doorstaan. Aan stuipen heeft hij, voor zoover hij weet, nooit geleden. Beklaagdes moeder was zeer driftig en heeft hem in een driftbui eens aan zijn hand verwond, waarvan het litteeken nog zichtbaar is. De vader was te lui om te werken, dronk veel en de ouders waren dikwijls door oneenigheid van elkander; daardoor kreeg beklaagde dikwijls slecht te eten en had hij dikwijls geen thuiskomen, zoodat hij bij eene tante, die zeer goed voor hem was, of ook wel op straat sliep. Als kind was beklaagde druk, drittig, ondeugend, doch dit was de schuld van zijn ouders, die altijd ruzie maakten, daar de vader telkens dronken en de moeder zeer opvliegend was en zij dikwijls vochten. Op school kon hij zeer moeilijk leeren, moest dikwijls schoolblijven, bleef herhaaldelijk in dezelfde klasse zitten. Op zijn 11de jaar ging hij als loopjongen in een sigarenfabriek werken, doch verliet dien dienst weer na een jaar, omdat de lucht van de tabak hem niet beviel. Op 13-jarigen leeftijd werd hij stratenmakersleerling en verdiende eerst 25 cent per dag, op klimmende tot 90 cents per dag. Dit bleef hij tot zijn 18de jaar ongeveer; toen had hij ruzie gekregen met een opzichter, die hem verbood, stratenmakerswerk te doen, wat hem niet was opgedragen, doch wat hij leeren wilde. Hij pakte toen in drift den opzichter beet en gooide hem in de goot. Hij moest daarna op het bureau komen en werd ontslagen. Daarna heeft hij nog 1½ jaar als stratenmaker bij particulieren gewerkt, doch kon geen vast werk vinden. Een vak had hij eigenlijk niet geleerd. Hij is toen naar Duitschland gegaan. Van de militie was hij als eenige zoon vrijgekomen. Hij heeft in Emmerik in een ijzergieterij, later als helper in een kolenmijn gewerkt. Doch hij was wispelturig, stond geheel alleen, had niemand die hem steunde of raad gaf. Later heeft hij nog in een steenfabriek in Posen gewerkt. Doch dikwijls was hij zonder werk en kwam dan eenigen tijd in Amsterdam terug. Na 4 jaren kwam hij voor goed in Holland terug; hij had weer geen werk, werd gelokt door de hooge premie en nam met eenige andere jongens tegelijk dienst als marinier, hoewel hij volstrekt niet wist, wat de dienst was. Hij trad op 1 September 1904 in dienst voor den tijd van 6 jaren. Hij kreeg in het begin weinig straf. In Mei 1905 was hij te Nieuwediep met avondpermissee uitgegaan en was bij een meid in slaap gevallen. Toen hij wakker werd, bemerkte hij, dat hij zich verslapen had, dacht, dat hij nu toch gestraft zou worden en besloot daarom, niet in dienst terug te keeren. Hij is toen in burgerkleeding naar Driebergen vertrokken, waar hij hoopte, werk te vinden. Hij vond daar dan ook werk op een steenfabriek, doch werd na enkele dagen ge-

arresteerd en naar Nieuwediep teruggebracht, waar hij met 14 dagen arrest werd gestraft. Later is hij nog meermalen om verschillende redenen te laat in dienst teruggekomen van verlof of permissie, doch hij kwam telkens vrijwillig terug. In November jl. was hij weer met nachtpermissie en versliep weer het uur, waarop hij aan boord terug moest zijn. Hij besloot toen weer, niet naar den dienst terug te gaan, daar hij geen trek had gestraft te worden; een bepaald plan voor de toekomst had hij echter niet. Het was op dat oogenblik een inval; hij dacht er niet over na, of hij kans zou hebben te ontsnappen, doch nam zich voor te trachten, zich zoo lang mogelijk aan den dienst te onttrekken. Hij kwam dien dag bij zijn moeder thuis, die er op aandrong, dat hij vrijwillig naar boord zou terugkeeren, doch hij stoorde er zich niet aan: „hij had maling aan wat zij zei.” Nu en dan ging hij uit, nog steeds in uniform gekleed, doch op zekeren dag kwamen de rechercheurs, om hem te zoeken en hij kon hen nog juist ontsnappen. Later op den dag is hij nog even naar huis gegaan, om een burgerpak aan te trekken, en heeft toen het ouderlijk huis verlaten om niet weer terug te keeren. Van dien dag af heeft hij op straat rondgezworven, trachtte werk te vinden bij schippers, doch zonder gevolg; hij sliep 's nachts in ledige schuren of kantoren; 's avonds ging hij op roof uit, daar hij geld noodig had om van te leven. Hij wist wel, dat dit niet mocht, maar wat kon hij anders doen. Er mag zooveel niet, wat toch gebeurt. Naar het buitenland ontsnappen kon hij niet, daar hij de daartoe noodige papieren miste. Overigens dacht hij er niet veel over na, wat hem zou overkomen; het kon hem ook niet veel schelen. Had hij geweten dat hij zoolang in voorarrest en in het hospitaal zou moeten zitten, dan had hij het niet gedaan. Hij heeft er nu wel spijt van en zou willen, dat zijn straf maar spoedig inging.

Beklaagde was steeds zeer driftig; dit heeft zijn reden in het plagen van zijn ouders en zijn kameraden. Hij kon zich nooit inhouden.

Hij is tegenwoordig goed gezond, alleen heeft hij veel last van benauwde droomen. Hij ontkent, dat hij bepaald het land aan den dienst had: niet meer dan aan eenig ander werk dat hij heeft verricht.

Beklaagde's vader was niet driftig, maar hij drinkt, werkt zelden en wat hij dan verdient, maakt hij zelf op. Zijn moeder is erg driftig, weet dan soms niet wat zij doet.

Ook lijdt zij veel aan hoofdpijn. Zij is eenige jaren geleden in het Wilhelmina-gasthuis en daarna in Meerenberg verpleegd geweest; zij was toen krankzinnig. Vroeger had zij veel wegrakingen.

Beklaagde heeft nooit misbruik gemaakt van sterken drank. Hij heeft eens aan een gonorrhoe, nooit aan syphilis geleden.

Status praesens. Marinier Q. is een tamelijk krachtig gebouwd individu van korte gestalte, goed ontwikkeld spierstelsel, matige onderhuidsche vetlaag en normale kleur van huid en slijmvliezen. De schedel en het gelaat zijn symmetrisch gebouwd; boven op den schedel vindt men lichte kaalheid, blijkbaar gevolg van vroeger doorstanen favus. Van degeneratie-teekens vindt men alleen in elkander loopen der wenkbrauwen en gelijke lengte der wijs- en ringvingers van beide handen. De ooren staan niet af, de oorlellen zijn niet aangegroeid. Het gebit is vrij regelmatig. De spieren van het gelaat worden zoowel mimisch als willekeurig beiderzijds gelijkmatig bewogen; de beweging der oogen is in alle richtingen mogelijk. De bovenoogleden trillen bij sluiting der oogen. De pupillen zijn matig wijd, rond, gelijk en reageeren normaal op licht en bij convergentie. Het

zachte verhemelte wordt bij intonatie gelijkmatig opgelicht. De tong wordt recht uitgestoken, trilt daarbij in lichte mate; zij kan in alle richtingen bewogen worden. De pharynx-reflex is normaal aanwezig. De gezichts- en gehoorsscherpte zijn normaal. De gezichtsvelden zijn niet beperkt. De conjunctiva- en cornea-reflexen zijn aanwezig.

Aan hals, romp en ledematen worden geen verlammingen aangetroffen; de kracht der bewegingen is vrij belangrijk. Het tastgevoel, pijngevoel, localisatie-vermogen, temperatuurs-, bewegings- en liggingsgevoel zijn over het geheele lichaam normaal. Coördinatie-stoornissen worden niet opgemerkt. Bij het staan met aaneengesloten voeten en gesloten oogen is geen wankelen merkbaar. De reactie der huidvaten op mechanische prikkels is niet verhoogd of verlengd. Beven der ledematen wordt niet opgemerkt. De supinator- en triceps-reflexen zijn levendig, de patellair-, suprapatellair- en achillespees-reflexen zijn hoog, de buik-reflexen hoog, de cremaster-reflexen matig hoog, de plantair-reflexen hoog. Verschil tusschen de reflexen aan beide zijden wordt niet opgemerkt. In de longen, het hart en de buik-organen worden geen afwijkingen waargenomen. De pols is gelijk, regelmatig, matig groot en gevuld, matig frequent. De urine bevat geen abnormale bestanddeelen. De eetlust is normaal, stoelgang en urine-loozing zijn ongestoord. De slaap is rustig, enkele malen, zooals beklagde mededeelt, afgebroken door benauwde, levendige droomen. Slaapwandelen of nachtelijk bedwateren werden niet opgemerkt. Subjectieve klachten worden door beklagde niet geuit.

Psychisch onderzoek. Marinier Q. is normaal georiënteerd in plaats, ongeveer georiënteerd in tijd. Hij weet waar hij zich bevindt, weet spoedig den weg in het hospitaal te vinden. Hij weet in welke maand en in welk jaar wij leven, kan echter den datum niet precies aangeven, zegt, dat hij daarop meestal niet let. Hoelang hij in het hospitaal is kan hij ongeveer aangeven, doch niet juist den datum zijner opname. Hij houdt stokstijf vol, reeds in November in het hospitaal te zijn gekomen. Dat hij den dag na Kerstmis is opgenomen, wordt hem medegedeeld, doch dit kan hem niet op den goeden weg helpen, daar hij niet weet wanneer het Kerstmis is.

Belangrijke stoornissen van het geheugen worden bij hem niet geconstateerd. Hij kan de hoofdpunten uit zijn levensgeschiedenis mededeelen, doch de tijden en data, waarop die gebeurtenissen plaats hadden, worden grof geschat; in geen geval weet hij die precies aan te geven. Alleen den datum van zijn in dienst treden kan hij juist mededeelen.

Beklaagde's opmerkzaamheid is gemakkelijk op te wekken, doch vluchtig. Hij dwaalt in een gesprek gemakkelijk af. Bij het bespreken van zijn levensgeschiedenis, springt hij licht van meer belangrijke gebeurtenissen af, om te gaan uitweiden over onbeteekenende feiten, doch die, door den sterken gevoelston, waarmede zij gepaard gingen, op hem veel indruk hebben gemaakt. Ook de door hem geschreven levensgeschiedenis kan nauwelijks op dien naam aanspraak maken, daar hij over belangrijke punten vluchtig heenglijdt, doch over niets ter zake doende twisten met kameraden zeer uitvoerig handelt. Men moet hem dan door een gepaste vraag ook telkens weer op het behandelde onderwerp terugbrengen, waarbij nu en dan eenige onwil merkbaar is, daar hij het belang van het uitpluizen van al die dingen niet inziet. Men moest hem nu maar gauw straffen, dan was de zaak uit, merkt hij herhaaldelijk op. Stoornissen der opvatting, d. i. van het verwerken van ontvangen indrukken, worden niet geconstateerd. Hij begrijpt in den regel, wat men hem vraagt, of wat men wil dat hij doen

zal. Hallucinaties, dwangvoorstellingen en waandenbeelden zijn bij hem niet opgemerkt.

De stemming waarin Q. verkeert, is in den regel een opgewekte. Hoewel niet ingenomen met zijne opname in het hospitaal, is hij in den regel tot lachen geneigd; de minste kleinigheid is voldoende om zijn vroolijheid gaande te maken en in een kort gesprek mist het zelden, dat hij niet om de een of andere reden in lachen uitbarst. Daarbij bestaat bij hem een neiging tot het maken van flauwe en kinderachtige grappen, sterk contrasteerende met zijn positie als die van een beschuldigde van diefstal. In den regel is hij in een tevreden stemming, hij protesteert niet tegen zijn afzonderlijke verpleging, noch tegen zijn langdurig verblijf in het hospitaal. Nu en dan echter komt het voor, dat hij zich over kleinigheden zeer ontevreden betoont en zich boos maakt. Eens gold dit b.v. het feit, dat de barbier hem vergeten had te scheeren, waarover hij niet kon ophouden, zijn verontwaardiging te luchten in onmatig sterke uitdrukkingen, b.v. „dat men hem hier liet vervuilen.” Het hielp niet, of men er hem opwees, dat er hier, waar hij meestal alleen was, niet op aan kwam, of zijn baard wat sterk was gegroeid, of hem trachtte tevreden te stellen met de belofte, dat er voor gezorgd zou worden, dat hij zoodra mogelijk zou worden geschoren; hij bleef het als een ernstig verzuim beschouwen, dat men hem vergeten had. Dit is één voorbeeld, hoe hij kleinigheden, hem betreffende, zwaar opnam; dit kwam intusschen herhaaldelijk voor. Geheel in tegenstelling hiermede was de kalmte en onverschilligheid, waarmede hij sprak over zijn overtredingen en delicten en over de hem vermoedelijk te wachten staande straf. Het was nu eenmaal gebeurd en men moest hem nu maar straffen, liefst hoe eer hoe beter. Hij keurde het af, dat men hem nu nog eerst een langen tijd in het hospitaal had geplaatst, dat was maar uitstel. Hij was liever in het arrest-lokaal in voorarrest, daar werd hij dagelijks „gelucht” en dat miste hij hier. Neemt men in aanmerking, dat hem het verblijf in het hospitaal zoo dragelijk mogelijk werd gemaakt, b.v. door hem te vergunnen te rooken, hem te voorzien van illustratie's en boeken, hem eenige vrijheid te laten wat betreft het uur van opstaan, waarvan hij ruim gebruik maakte, aangezien hij soms tot 10 uur te bed bleef, dan schijnt zijn praedilectie voor het arrestlokaal eenigszins zonderling. Intusschen kwam het bij hem nooit tot langdurige buien van ontevredenheid, meestal was hij weer spoedig in zijn kinderachtig-vroolijke stemming teruggekeerd. Evenmin kon men bij hem ooit eenig verschijnsel van bepaalde neerslachtigheid, noch van sterk uitgesproken toorneffect, noch van opgewonden vroolijheid waarnemen.

Wat zijne verstandelijke ontwikkeling betreft, deze is in hooge mate gebrekkig. Zijn schrift is zeer slecht, hier en daar onleesbaar. Het geschrevene wemelt van taalfouten en de stijl is hoogst gebrekkig en onbeholpen.

Zijn rekenen is slecht: $6 \times 8 = 48$; $7 \times 12 = 72$; $8 \times 13 = 98$; $9 \times 14 = 132$; $42 + 23 = 75$; $31 + 67 = 114$ enz. Opvallend is bij dit onderzoek, dat hij hoogst zelden een antwoord schuldig blijft; weet hij het juiste antwoord niet, dan noemt hij op goed geluk een getal op; blijkt het onjuist te zijn, dan hindert hem dit volstrekt niet, intendeel lacht hij er hartelijk om, alsof hij een kwinkslag had gedebiteerd. Ook bij het verder onderzoek naar den stand zijner kennis kwam dit herhaaldelijk voor. De christelijke feestdagen, hun beteekenis, de tijd waarin zij vallen, zijn hem geheel onbekend. De hoofdstad van Nederland en van

Noord Holland zijn hem bekend, als die van Zuid Holland geeft hij eerst op Antwerpen, doch zegt later: „o, neen, dat is België; dan 's Hertogenbosch". Van Friesland zou het zijn Maastricht. Van vaderlandse geschiedenis heeft hij niet de minste kennis, bv. zegt hij, dat in den slag bij Waterloo in 1811 de Spanjaarden door de Watergeuzen werden verslagen enz. Zijn antwoorden geeft hij aanvankelijk met eenig aplomb; enkele malen voegt hij er weifelend aan toe, als men hem vraagt, of zijn antwoord wel juist is: „ja, niet?" Het verschil tusschen een rivier en een kanaal is volgens hem dit, dat het water in een rivier stroomt, tusschen een zee en een meer, dat de zee grooter is; tusschen een dijk en een duin, dat een duin vlak, een dijk steil is. Tellen in gewone en omgekeerde volgorde gaat zonder fout. De maanden van het jaar kan hij in de juiste volgorde opnoemen. Vraagt men hem, dit in omgekeerde volgorde te doen, dan geschiedt dit juist tot October, dan laat hij volgen April, Juni, Juli, Maart, Mei, Februari en Januari. Augustus en September worden geheel weggelaten.

Nog opvallender dan de lage stand van zijn kennis en zijn gebrekkig intellect, is de zwakte van zijn oordeelsvermogen. Het grootē belang van zijn herhaald mankeeren in dienst ziet hij niet in. Hij wist en weet ook nu wel, dat hij zich aan overtreding schuldig maakte en strafbaar was, maar hij zou toch gestraft geworden zijn, omdat hij te laat kwam en daarom bleef hij maar heelemaal weg. Of het waarschijnlijk was, dat zijn poging tot desertie succes zou hebben, heeft hij nooit overwogen. Hij handelde geheel en onmiddellijk onder den indruk van het oogenblik; van eigenlijk overwegen was geen sprake, van een tegenover elkander stellen van motieven en tegen-motieven, voorstellingen en tegen-voorstellingen, waaruit toch het overwegen bestaat, kwam het bij hem niet en tevens ontbrak het bij hem aan voldoende ontwikkelde ethische gevoelens, om hem van het begaan van verkeerde handelingen terug te houden. Het feit, dat hij te laat wakker werd, om op den voorgeschreven tijd aan boord te zijn, was voldoende, om hem, in verband met de te verwachten bestraffing, te doen besluiten, in het geheel niet naar boord terug te keeren. Hij ontkent dan ook ten stelligste, gedeserteerd te zijn wegens afkeer tegen den dienst als marinier. Hij heeft geen bepaalde voorkeur voor een of anderen arbeid of werkkring en voor den militairen dienst niet meer afkeer dan voor eenige andere betrekking. Hij heeft dit wel bij het verhoor gezegd, maar men zegt dan zooveel om een antwoord te geven. Hij verzekert tevens stellig, vooraf geen plan tot desertie te hebben gehad, maar gehandeld te hebben naar de ingeving van het oogenblik. Overigens maakt hij zich over zijn arrestatie en te verwachten straf niet moelijk. Het is gebeurd en er is niet aan te veranderen, hij zal daar ook wel doorkomen. Van schaamte of wroeging is geen sprake. Hij heeft wel spijt dat hij het gedaan heeft, maar meer, omdat hij nu zoo lang zit te wachten vóór omtrent zijn lot eene beslissing wordt genomen. Zelfs van een voorbijgaande neerslachtigheid bij het bespreken van deze aangelegenheid bemerkt men niets. Hij blijft zeer opgewekt en tot lachen geneigd, alsof men over de meest gewone dingen met hem spreekt. Hij erkent driftig te zijn en wel eens gewelddadig te zijn opgetreden, doch dit is de schuld zijner ouders, die door drinken en door zelf opvliegend te zijn en ruzie te maken, hem een slecht voorbeeld hebben gegeven. De ongunstige omstandigheden zijner jeugd moeten overal als excuus dienst doen. Ook tegenover zijn kameraden bestond geen aanleiding voor hem zich te beheerschen, want zij plaagden en „pestten" hem, hij werd geprovoceerd en het was dus

natuurlijk, dat hij tegen hen heftig werd. Zonder dat men dus van bij hem bestaande zelfoverschatting kan spreken, bestaat toch bij hem een duidelijke neiging, zichzelf van schuld vrij te pleiten en steeds de handelingen, die indruischen tegen orde en tucht, bij anderen te zoeken. Ook voor zijn diefstallen heeft hij een, naar zijne meening zeer valabel, excuus. Hij werd er door de omstandigheden toe gedrongen, daar hij, na het bezoek van de rechercheurs, niet meer thuis kon blijven, geen werk kon krijgen en toch geld moest hebben om van te leven. Er zat dus niets anders op, dan een en ander weg te nemen en dit te verkoopen en hij laat niet na, er op te wijzen, dat hij zich hierbij tot het noodige beperkt heeft. Ook hieromtrent bestaat dus bij hem wel niet ontstentenis van de wetenschap van het verboden zijn dier handelingen, maar toch van het rechte gevoel en inzicht van het misdadige daarvan.

Wat zijn handelingen betreft in het hospitaal, hieromtrent valt niet veel meer op te merken. Hij is beleefd en meegaand, geeft aan de oppassers geen moeite. In zijn spreken is hij kinderachtig, hij drukt zich onbeholpen uit. Bij het spreken neemt men tic-achtige trekkingen der gelaatsspieren waar. Hij houdt zich bezig met illustraties kijken, lezen en vooral slapen. Hoe hij zich tegenover kameraden hield, was niet vast te stellen, daar hij afzonderlijk werd verpleegd.

Wat zijn handelingen buiten het hospitaal aangaat, zoo leeren zijn levensgeschiedenis, de inlichtingen zijner moeder en zijn eigen anamnestiche opgaven, dat reeds vroeg bij hem bestond eene neiging tot vagebondeeren, tot heen en weer trekken van de eene plaats naar de andere, dan hier dan daar werk zoekende, bij de minste aanleiding van patroon en woonplaats verwisselende, levende bij den dag zonder zorg voor den volgenden, soms buiten of in leegstaande woningen slapende. Toen dan ook de politie hem op de hielen zat, aarzelde hij niet lang, de ouderlijke woning te verlaten en te gaan rondwalen door de stad, zonder te overwegen, dat hieraan toch vroeg of laat een einde zou moeten komen.

Epikrise. Resumeeren wij in het kort, wat de verschillende inlichtingen en het eigen onderzoek ons hebben geleerd, dan merken wij in de eerste plaats op, dat erfelijke belasting bij marinier Q. niet ontbreekt; zijn vader was verslaafd aan den drank, een man die uit luiheid zelden werkte en dan nog de opbrengst verdrong; de moeder was zenuwachtig en zeer driftig, nu en dan abnormaal, zoodat zij zelfs eens in de afdeeling voor zenuw- en zielsziekten in het Wilhelmina-gasthuis en vervolgens in het Krankzinnigen-gesticht „Meerenberg” moest worden opgenomen.

Als eenig overgeblevene van tien kinderen leed Q. in zijn eerste jeugd aan stuipen, leerde laat loopen, was later druk, lastig, driftig, deed soms vreemd, sneed b.v. de meubels stuk, lachte dikwijls onnoozel. Op de lagere school leerde hij met veel moeite en was ook daar lastig, ofschoon niet brutaal. In latere jaren trad zijn driftigen aard dikwijls te voorschijn, waardoor hij soms twist kreeg of uit zijn werk werd ontslagen. Terwijl hij thuis dikwijls getuige was van heftige twisten en oneenigheid zijner ouders, werkte Q., na reeds vroeg de school verlaten te hebben, nu eens als loopjongen, dan als stratenmaker. Reeds vroeg openbaarde zich bij hem zekere ongedurigheid en wispelturigheid, benevens eene neiging tot vagebondeeren, tengevolge waarvan hij nu eens hier te lande, dan weer in Duitschland in verschillende betrekkingen en dikwijls wisselend van patroon werkzaam was, maar ook dikwijls zonder werk was. In 1904 zonder werk en in Nederland teruggekeerd zijnde, nam hij, tegelijk met eenige zijner

kennissen, dienst als marinier, zonder echter zich eenige voorstelling van te kunnen maken, wat hem in den dienst te wachten stond, In het begin diende hij zonder straf, maar weldra maakte hij zich schuldig aan een dergelijk feit, als waarvoor hij thans terecht staat, het achterblijven van passagieren met het kennelijk doel niet weer in den dienst terug te keeren. Nog herhaaldelijk kwam hij daarna te laat van passagieren aan boord terug. Op zijn chefs en kameraden maakte hij van het begin af den indruk, dom en slordig te zijn, een gedegeneerde, iemand, die niet recht snik is en men vindt deze en dergelijke qualificaties in zijn beoordeelingen telkens terug. Op 4 November 1906 weer verlof hebbende, versliep hij zich, welke reden hij ook opgeeft voor zijn eerste desertie en voor het later telkens achterblijven van passagieren, en besloot toen, daar hij nu toch zou gestraft worden, niet weer naar boord terug te keeren. Thuis niet willende blijven, omdat hij bemerkte, dat hij dan weldra in handen der politie zou vallen, verliet hij op 13 November het huis zijner ouders, dwaalde door de stad, sliep in ledige huizen of kantoren, zonder de voorzorg te nemen, door verwisselen van verblijfplaats het vinden van zijn spoor te bemoeilijken. Hij leefde van de opbrengst van gestolen goed, dat hij aan verschillende personen verkocht. Gearresteerd en ten onderzoek in het hospitaal opgenomen, blijkt daarbij, dat zijn verstandelijke ontwikkeling zeer beperkt, zijn oordeelsvermogen zeer gebrekkig, zijne stemming, niettegenstaande zijn ongunstige omstandigheden, ongemotiveerd opgewekt zijn. Hij blijkt onverschillig voor de gevolgen van zijn misdrijf, ergert zich daarentegen over kleinigheden, die men, naar hij meent, te zijnen opzichte heeft verzuimd, lacht om zijn eigen domme antwoorden.

Zoowel uit zijn vroegere geschiedenis als uit het onderzoek blijkt ten duidelijkste, dat marinier Q. is een imbecil in vrij belangrijken graad, niet in staat zich zelf te beheerschen, toegevend aan oogenblikkelijke invallen of plotseling opkomende neigingen, die wel in het algemeen weet wat goed is of kwaad, doch bij wien de voorstelling daarvan te vaag, het begrip te formeel, de daarmede gepaard gaande gevoelstonen te zwak zijn, om hem in staat te stellen in een concreet geval een juiste keuze te doen; die niet in staat is, zijn handelingen behoorlijk te motiveeren, noch die vooraf behoorlijk te overwegen.

Conclusie. De ondergeteekende komt op grond van het bovenstaande tot het volgende besluit:

Op de eerste vraag, aan ondergeteekende ter beantwoording voorgelegd, moet een bevestigend antwoord worden gegeven, aangezien de marinier Q. lijdende is aan een van de geboorte of van de vroegste jeugd af bestaande zwakte der geestvermogens, die men met den naam van imbecilliteit bestempelt. Ook het antwoord op de tweede vraag moet bevestigend luiden, met dien verstande, dat de bij Q. geconstateerde storing moet geacht worden beperkend te hebben gewerkt op zijn geschiktheid, om de feitelijke strekking van de begane feiten te beseffen en vooral om ten aanzien daarvan zijn wil te bepalen.

Hiermede kan de beantwoording der derde vraag overbodig worden geacht.

AMSTERDAM, Februari 1907.

Dr. Th. J. H. SNIJDERS.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 11 Juni 1907.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. BARON VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ,
R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en H. M.
ENGELHARD.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Verdediger: Mr. C. A. J. HARTZFELD, Advocaat te Amsterdam.

*Aanvaring op de Zuiderzee van een visschersbotter door een schip van
Hr. Ms. Zeemacht.**Er is niet gebleken van zoodanig verzuim, nalatigheid of onvoorzichtigheid
dat de aanvaring aan de schuld van den commandant van dezen bodem kan
worden geweten. Vrijspraak moet dus volgen.*In de zaak, ter eerster instantie aanhangig voor het Hoog Militair
Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambts-
halve eischer,

en

A., oud 41 jaren, geboren te Amsterdam, Luitenant ter zee 1ste klasse,
Kommandant van Harer Majesteits Instructieschip „Pollux”, gedaagde,
ingevolge artikel 50 van de Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair
Gerechtshof ter eerster instantie voor het Hof terechtstaande.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien de conclusie, door der den eischer ambtshalve genomen, daartoe
strekken dat de gedaagde zal worden schuldig verklaard aan: „het door
„schuld beschadigen, onbruikbaar maken en vernielen van een vaartuig,
„waardoor levensgevaar voor anderen ontstond en wat iemands dood ten
„gevolge had” en te dier zake zal worden veroordeeld tot eene gevangenis-
straf voor den tijd van veertien dagen en in de kosten van het proces;Gezien de stukken van het proces, door den eischer onder inventaris
overgelegd;

Gehoord de onder eede afgelegde verklaringen van de getuigen:

1°. J. T. Jzn., visscher te Marken;2°. J. T. Kzn., visscher te Marken;3°. J. T. Kzn., visscher te Marken;4°. D. F. M., kwartiermeester, geweest aan boord van Harer Majesteits
„Pollux”, thans aan boord van Harer Majesteits „van Galen”;5°. B. P. J., matroos aan boord van Harer Majesteits „Pollux”;6°. A. V., visscher te Hoorn;7°. J. d. B., visscher te Hoorn;8°. W. J. t. H., schipper aan boord van Harer Majesteits „Pollux”;

9°. T. J., Officier van Gezondheid 1ste klasse bij de Zeemacht te Amsterdam;

10°. J. W. E., Officier van Gezondheid 1ste klasse bij de Zeemacht te Amsterdam;

Overwegende dat de gedaagde terechtstaat ter zake dat hij in den namiddag van 11 April 1907 omstreeks te 1¹/₂ uur in de Zuiderzee, op ongeveer vier zeemijlen afstand van de kust, in het zuiden van den zogenaaften „Appelhoek” tusschen Venhuizen en Wijdenes, als Kommandant van Harer Majesteits „Pollux,” tengevolge van achteloosheid en onvoorzichtigheid met dat schip, met bijna alle zeilen op, bij een stijve bries bij den wind varende, den botter „Marken 8”, waarop de visschers gebroeders H. en J. T. Jzn. voeren, heeft aangevaren, daartegen is opgelopen en dat vaartuig heeft overzeild, met het gevolg dat de botter met die visschers geheel ten onderste boven lag en midden doorbrak, H. en J. T. in levensgevaar kwamen en H. het leven verloor, zijnde derhalve aan de schuld van den beklagde te wijten, dat, op tijd en plaats voorschreven, gezegde botter beschadigd, onbruikbaar gemaakt en vernield werd, daardoor voor H. en J. T. meergemeld levensgevaar ontstond en H. door verdrinking om het leven kwam;

Overwegende dat gedaagde heeft opgegeven:

dat hij als Kommandant van Harer Majesteits „Pollux”, tot het houden van zeil oefeningen op de Zuiderzee, op 9 April 1907 Amsterdam heeft verlaten en, na over het Pampus gesleept te zijn, in den Kuil van Marken ten anker is gebleven tot den 11^{den} April, toen hij, van daar met Oostelijken wind ruim boven Marken gekomen, op den Nek aanzelde en te ongeveer 1.50 uur des namiddags weder over stag ging en daarna bij den wind voer in den koers Zuid ten Oosten loopende met een vijfmijsvaart; dat hij aan den voortop voerde de vierkante zeilen behalve het bovenbramzeil, verder de drie zeilen op het hout en het groot mars- en bramzeil en het brikzeil, welk laatste hij heeft geborgen met het oog op de loefgierigheid van het schip; dat hij bij den roerganger aan dek stond; dat het helder weer was en hij vooruit, iets aan stuurboord, eenige visschers bezig zag, twee aan twee een haringnet slepende, zeilende over bakboord of waarschijnlijk één van hen over stuurboord en zich langzaam voortbewegende; dat hij op zeer geruimen afstand den roerganger order gaf voor deze visschers af te houden en ze aan bakboord te brengen; dat de roerganger het roer stuurboord aan boord legde en het schip daarop langzaam viel; dat hij op een afstand dien hij niet kan bepalen maar die wellicht 500 M. kan bedragen hebben, van de visschers gekomen zijnde, oordeelde dat het voldoende was, gelastte langzaam op te komen, daarbij de vissehers steeds aan bakboord te houden en ten slotte weder bij den wind te sturen; dat de roerganger toen één, hoogstens twee spaken roer gegeven heeft waarop het schip onmiddellijk begon te loeven en, ofschoon hij het roer weer stuurboord aan boord legde, bleef doorloeven en als 't ware al draaiende op de visschers aanliep; dat de tijd te kort was om nog eenige manoeuvre uit te voeren maar hij toch gecommandeerd heeft „jagerschoot te lovert op” en den schipper naar voren zag loopen maar dat 't reeds te laat was, het schip met den boegspriet tegen den mast van de visschersschuit „Marken 8” aanstootte, waardoor die mast brak, het daarna dien botter aanvoer en deze onderste boven sloeg en langs bakboord van de „Pollux” wegdreef; dat hij onmiddellijk de reddingboei liet vallen en, toen hij zag dat de tweede botter vrij was, vooruit heeft laten tegenbrassen, voorschoten afgevierd, het roer aan lij gedraaid en de

lijnsloop, met gasten bemand, naar het wrak heeft gezonden; dat een der opvarenden van den botter J. T. Jzn., inmiddels was gered door de bemanning van den anderen botter en met de sloep aan boord is gebracht, waar hem geneeskundige hulp is verleend, waarna hij door den anderen botter, „Marken 45” naar zijn woonplaats is vervoerd; dat hij, gedaagde met zijn schip te Hoorn aangekomen, heeft gezorgd dat den volgenden dag een stoomboot en een visschersschuit naar den aangevaren botter zijn gaan zoeken; dat deze het wrak hebben gevonden en naar Hoorn gebracht, waar in het vooronder het lijk is gevonden van den visser H. T., terwijl het vaartuig nagenoeg midden door was gebroken; dat hij uit de aantekeningen en het aanvullings-devies van de „Pollux” wist dat het schip zeer loefgierig was vooral op de Zuiderzee waar het, wegens zijn betrekkelijk grooten diepgang, slechts weinig stuurlast kon hebben; dat, toen hij van de roergangers dien morgen vernam dat het schip wel naar het roer luisterde maar toch zeer loefgierig was, hij het brikzeil had laten bergen voordat hij, den Nek naderende, over stag was gegaan;

Overwegende dat deze opgaven van beklagde in hoofdzaak worden bevestigd door de verklaringen der voornoemde getuigen, te weten, die onder:
5°. B. P. J.:

dat hij als roerganger dienst deed en op beklagdes order, om achter de visschers om te gaan, heeft afgehouden; dat, toen hij de visschers aan bakboord kreeg, beklagde hem zeide: „nu kan je een weinig opkomen „en weer bij den wind sturen;” dat hij toen is opgekomen en, toen hij zag dat het schip begon te loeven, het roer weder aan boord heeft gelegd, maar het schip daar niet naar luisterde en bleef oploeven, waardoor hij de botters vlak voor den boeg kreeg; dat beklagde, voordat de aanvaring plaats had, iets van den „jager” heeft gecommandeerd, maar hij dat niet heeft verstaan; dat er ongeveer een paar minuten verliep tusschen het oogenblik waarop het schip niet meer wilde vallen en dat waarop de aanvaring plaats had; dat hij den afstand tusschen de „Pollux” en den botter, toen beklagde hem gelastte een weinig op te komen, schat op 200 of 300 Meter;

1°. J. T. Jzn.:

dat hij op 11 April 1907 met zijn broeder H. T. op den botter „Marken 8” visschende was en hij met zijne neven J. en J. T., die op den botter „MK 45” waren, een haringnet trokken op de Zuiderzee in het zuidelijk gedeelte van den z.g. „Appelhoek”; dat hij en zijn broeder in het vooronder waren, voornemens te gaan eten, een schok voelden, hij naar buiten kwam en zag dat de kop van de „Pollux” in hun botter zat; dat de botter omsloeg, hij onder het vaartuig geraakte en, daaronder uitgekomen, zich aan een stuk van den mast vastklemde, waarop zijne neven J. en J. T. hem hebben gered, terwijl zijn broeder H. in den botter is gebleven en niet te redden was; dat hij ongeveer een half uurtje te voren de „Pollux” gezien had en tijdens de aanvaring het eten ging gereed maken; dat hij geruimen tijd in zee gelegen heeft en in gevaar is geweest van te verdrinken; dat hij den volgenden dag, uit het vooronder var het wrak van hun botter „Marken 8”, welk vooronder vol water stond, het lijk van zijn broeder H. T. heeft zien ophalen;

6°. A. V.:

dat hij op 12 April 1907 heeft medegewerkt om het wrak van den botter „Marken 8” te zoeken en dat dat wrak, nadat zij het, bijna onder water liggende, gevonden hadden, naar Hoorn is gesleept, waar hij uit het vooronder, dat vol water was het lijk van H. T. heeft opgehaald;

Overwegende dat mitsdien door beklaagdes bekentenis, bevestigd door de aangehaalde verklaringen der getuigen en door een extract uit het overlijdensregister van den Burgerlijken Stand der gemeente Hoorn, afgegeven door den bevoegden ambtenaar aldaar, wettig en overtuigend is bewezen dat beklaagde, op tijd en plaats in de telastelegging aangegeven, met Harer Majesteits brik „Pollux”, waarvan hij de kommandant was, is aangevaren tegen den botter „Marken 8”; dat die botter dientengevolge middendoor is gebroken, de beide opvarenden H. en J. T. in levensgevaar kwamen en eerstgenoemde het leven heeft verloren;

Overwegende ten aanzien der vraag, of die aanvaring en hare gevolgen te wijten zijn aan de schuld van beklaagde:

dat eischer ten betooge van het bestaan van schuld aan de zijde van beklaagde, zich heeft beroepen:

1°. op diens verklaring dat hij de oorzaak is geweest van de aanvaring en zich daarvoor aansprakelijk rekent;

2°. op de omstandigheid dat beklaagde op den afstand van 500 of volgens getuige J. 200 of 300 Meter van den botter gekomen, den roer-ganger gelaste om met de „Pollux” langzaam op te komen, ofschoon hij wist dat dat schip zeer loefgierig was;

3°. dat beklaagde, achter langs de botters heen willende varen, van zijn verlangen daartoe had moeten kennis geven door praaien, roepen of seinen;

4°. dat beklaagde met het oog op de loefgierigheid van zijn schip, bijzondere maatregelen van voorzorg had moeten nemen door b.v. goeden uitkijk te houden, maar hij elken maatregel van voorzorg heeft veronachtzaamd;

5°. dat beklaagde *niets* heeft gedaan om de eigenlijke aanvaring nog te voorkomen;

Overwegende dat beklaagde zich in zijn schrijven aan den Minister van Marine van 14 April 1907 wel heeft uitgelaten dat hij de oorzaak is geweest van de aanvaring, doch dat hij met die uitlating niet heeft te kennen gegeven dat de aanvaring het gevolg is geweest van onvoorzichtigheid, onoplettendheid of nalatigheid zijnerzijds, maar integendeel er dadelijk bijvoegt dat hij onwillekeurig de oorzaak er van is geweest, en er bij zijne verhooren op heeft gewezen, dat hij naar zijne overtuiging, het schip naar behooren heeft bestuurd en, de loefgierigheid er van kennende, het zijne heeft gedaan om de botters te ontwijken; dat derhalve beklaagdes opgaven niet kunnen worden aangenomen als bekentenis van schuld en het bewijs van deze moet volgen uit hetgeen omtrent de toedracht der zaak zelve gebleken is;

Overwegende dat beklaagde, ten einde de loefgierigheid van zijn schip tegen te gaan, reeds het brikzeil had doen bergen en hij, toen het roer stuurboord aan boord was gelegd, bemerkende dat het schip viel en bleef vallen, grond had om te verwachten dat het schip zou blijven luisteren naar het roer, ook toen hij op zóódanigen afstand van de botters genaderd was, dat hij meende, ofschoon langzaam latende opkomen, die botters op een afstand van ongeveer twee honderd Meter voorbij te zullen varen;

dat het nu wel mogelijk en zelfs waarschijnlijk is dat het schip, indien hij niet had laten opkomen aan het roer, niet zoo hard zou zijn gaan loeven, maar dat geene omstandigheid is gebleken, op grond waarvan met zekerheid kan worden aangenomen dat zulks het geval zou zijn geweest en dat, in elk geval, het geven van de order om langzaam op te komen niet kan worden aangemerkt als zóódanig gebrek aan overleg en zeeman-

schap dat het, in den zin der strafwet, kan worden aangenomen als schuld aan de zijde van beklaagde, waardoor de aanvaring is veroorzaakt;

Overwegende dat het evenmin aan beklaagde als verzuim kan worden aangerekend dat hij, achter om de botters heen willende varen (door eischer minder juist uitgedrukt als: „oploopen en voorbijvaren”), zijn verlangen daartoe niet door praaien, roepen of seinen heeft ter kennis gebracht van de opvarenden der botters, vermits dat varen achter de botters om op zich zelf niet een voor dezen gevaarlijke manoeuvre was, waarvoor de opvarenden moesten worden gewaarschuwd;

Overwegende dat het houden van uitkijk aan boord van de „Pollux” geheel overbodig was nu beklaagde zelf, ter plaatse van het roer zich bevindende, vooruit goed uitzicht had en de botters reeds geruimen tijd in het oog had en bleef houden, zoodat beklaagde in dit opzicht niets verzuimd heeft; (1)

Overwegende dat beklaagde, de aanvaring ziende aankomen, niets heeft gedaan om die te voorkomen dan commandeeren: „jagerschoot te loevert op”; dat dit commando, ware het door de bemanning verstaan en snel uitgevoerd, misschien de aanvaring had kunnen voorkomen, in elk geval door beklaagde niet verkeerd was gekozen en dat niet is gebleken van eenig verzuim zijnerzijds, waaraan de niet-tijdige uitvoering kan worden geweten;

Overwegende dat wellicht de aanvaring had kunnen zijn voorkomen indien beklaagde, zoodra zijn schip begon te loeven en niet meer naar het roer luisterde het roer bakboord aan boord had gelegd en hij daardoor vóór de botters over was gevaren, maar dat het geenszins zeker is dat die maatregel dat gevolg zou hebben gehad en, in elk geval, het niet kiezen van dien maatregel, terwijl hij van het door hem bevolene gunstig gevolg mocht verwachten, niet kan worden aangemerkt als nalatigheid of onvoorzichtigheid;

Overwegende dat mitsdien uit de toedracht der zaak niet is gebleken van zoodanig verzuim, nalatigheid of onvoorzichtigheid dat kan worden aangenomen dat de schuld der aanvaring aan beklaagde is te wijten, terwijl uit de verklaringen der getuigen, die hierboven niet zijn weergegeven, niets is gebleken waaruit zoodanige schuld van beklaagde volgt, weshalve hij van het hem ten laste gelegde moet worden vrijgesproken;

Gezien de artikelen 50 van de Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof en 163 van de Rechtspleging bij de Zeemacht;

Recht doende ter eerster instantie in naam der Koningin!

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen hetgeen aan den gedaagde is ten laste gelegd;

Spreekt hem daarvan vrij;

Bepaalt dat de kosten van het proces zullen worden gedragen door den Staat;

Ontzegt allen anderen eisch.

---

(1) De vraag rijst of ook niet had moeten worden onderzocht in hoeverre overtreding te constateeren viel van art. 1 der Wet van 11 Juli 1882 (Stbl. n°. 86) en van het Koninklijk besluit van 24 April 1897 (Stbl. n°. 107), zooals dit thans luidt. Wij zien voorshands niet in, waarom zulks hier is nagelaten.

PENSIOENZAKEN.

Wijziging van art. 24 der Burgerlijke Pensioenwet.

Bij Koninklijke Boodschap van 7 September 1907 is aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal ter overweging aangeboden het navolgend Wetsontwerp tot wijziging van art. 24 der Burgerlijke Pensioenwet, naar welk wetsontwerp reeds lang door tal van oud-gedienden reikhalzend werd uitgezien.

Ontwerp van Wet.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, suloot! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat het wenschelijk is wijziging te brengen in artikel 24 der Burgerlijke Pensioenwet;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

ARTIKEL 1.

Het tweede en het derde lid van artikel 24 der Burgerlijke Pensioenwet worden vervangen door hetgeen volgt:

Die korting bedraagt:

a. wegens eene bijkomende inkomst of belooning van minder dan *twee duizend gulden*:

12¹/₂ ten honderd van de eerste *zeshonderd gulden* dier inkomst of belooning;

25 ten honderd van de volgende *vierhonderd gulden*;

50 ten honderd van het overige;

b. wegens eene bijkomende inkomst of belooning van *twee duizend gulden* of hooger, doch minder dan *vijf duizend gulden*:

25 ten honderd van de eerste *duizend gulden* dier inkomst of belooning;

50 ten honderd van het overige;

c. wegens eene bijkomende inkomst of belooning van *f* 5000 of hooger : 50 ten honderd van het geheele bedrag dier inkomst of belooning.

De korting wordt niet toegepast wanneer het vereenigd bedrag van pensioen en bijkomende inkomst of belooning de som van *vijftienhonderd gulden* niet overtreft, en met zooveel verminderd als noodig is om het vereenigd bedrag niet beneden die som te doen dalen.

Wanneer bijkomende inkomsten of belooningen vermeerderen en door de toepassing der korting het vereenigd bedrag van pensioen en bijkomende inkomst of belooning zou dalen beneden dat, hetwelk de belanghebbende vóór de bedoelde vermeerdering daadwerkelijk genoot, wordt de korting met zooveel verminderd als noodig is om het vereenigd bedrag niet beneden het tot dusver genotene te doen dalen.

ARTIKEL 2.

Deze wet treedt in werking op 1 Januari 1908.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministerieele Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

De Minister van Financiën,

Memorie van Toelichting.

Reeds herhaalde malen, zoo laatstelijk nog bij de schriftelijke en mondelinge behandeling van het VII^{de} hoofdstuk *B* der Staatsbegrooting voor 1907, is van de zijde der Staten-Generaal krachtig aangedrongen op wijziging van de artikelen 24 en 25 der Burgerlijke Pensioenwet in dien zin, dat eene mildere regeling worde getroffen ten opzichte van de korting op uit de Staatskas of ten laste van de koloniale geldmiddelen toegekende pensioenen in geval van cumulatie van deze met inkomsten of belooningen in betrekkingen als in die artikelen bedoeld. Motief voor dien aandrang was de overweging, dat de korting op den bestaanden voet een te zwaren druk legt op tal van in openbare ambten herplaatste gepensioneerden met lage pensioenen en een gering bijkomend salaris.

Dat dit bezwaar gegrond is, heeft de ervaring den ondergeteekende geleerd. Reeds in de zitting der Tweede Kamer van 12 December jl. heeft hij erkend, dat de toepassing van de bestaande bepalingen omtrent de korting in menig geval tot groote hardheid leidt en heeft hij daaraan vastgeknoopt de toezegging, te zullen bevorderen, dat in de thans geldende regeling verandering worde gebracht. Door de indiening van dit wetsontwerp wordt aan die toezegging voldaan.

De ontworpen voorziening heeft tweeërlei strekking: verhooging van de som die het vereenigd bedrag van pensioen en bijkomende bezoldiging moet overschrijden, wil op het pensioen korting kunnen worden toegepast, en in de tweede plaats verlagings van het percentage der korting, gepaard met vervanging van de bestaande opklimming van dat percentage bij stijging van het bedrag der bijkomende inkomsten door eene meer geleidelijke.

Eene regeling op dezen voet verdient, naar de meening van den ondergeteekende, de voorkeur boven eene die alleen gemelde verhooging ten doel heeft. Vooreerst omdat bij eene voorziening in laatstgenoemden zin, met het oog op de vrij aanzienlijke korting die terstond bij overschrijding van het voor het onverkort cumulatief genot van pensioen en traktement te bepalen maximum zou zijn toe te passen, dat maximum allicht hooger zou worden gesteld dan op grond van het motief voor het aannemen van zoodanige grens gerechtvaardigd zou zijn; voorts, omdat de hier voorgedragen regeling aan eene veel bredere laag van gepensioneerden ten goede zal komen. Alleen zij die in het genot zijn van hooge bijkomende belooningen — *f* 5000 en meer — zullen er niet door worden gebaat.

Uit den aard der zaak missen de in artikel 1 der wetsvoordracht genoemde bedragen en percentagecijfers een vasten grondslag van berekening. Zij zijn gekozen na nauwkeurige raadpleging van een volledigen staat der thans op Nederlandsche pensioenen toegepast wordende kortingen, met alle daarop betrekking hebbende gegevens, doch blijven niettemin altijd eenigszins willekeurig. Intusschen vleit de ondergeteekende zich, dat door de voorgedragen regeling tegenover de gepensioneerden met beperkte middelen de billijkheid betracht zal worden, met volkomen eerbiediging van het beginsel, dat aan de artikelen 24 en 25 der Burgerlijke Pensioenwet ten grondslag ligt. Resultaat alleen van de verhooging van de bij eerstgenoemd artikel vastgestelde som van *f* 1000 tot *f* 1500 zal zijn, dat van de 196 gepensioneerden wier Nederlandsch pensioen aan korting is onderworpen, er 102 zullen treden in het onverkort genot van hun pensioen en bijkomende bezoldiging.

De Minister van Financiën,

DE MEESTER.

Omtrent dit wetsontwerp werd door de Commissie van Rapporteurs uit de Tweede Kamer der Staten-Generaal uitgebracht het navolgend

Voorloopig Verslag.

Bij het afdeelingsonderzoek bleek, dat het voorstel om het vereenigd bedrag van pensioen en bijkomende inkomst, waarbij geene korting op het pensioen zal plaats hebben, op een maximum van *f* 1500 te brengen, vrij algemeene instemming vond. Enkele leden zouden echter de kortingen op pensioenen liever geheel zien vervallen. Zij meenden, dat zulks in het belang van den lande zou zijn, aangezien gepensioneerden, die men gaarne in eene landsbetrekking zou willen plaatsen, dan eerder genegen zouden zijn zich zulk eene benoeming te laten welgevalven. Gevraagd werd, of de Minister kon opgeven, hoeveel de afschaffing van de hierbedoelde kortingen zou kosten. Dit gevoelen vond weinig bijval. Daartegen werd aangevoerd, dat, waar men te doen heeft met hooge bezoldigde betrekkingen en met hooge pensioenen, korting op het pensioensbedrag alleszins wenschelijk is te achten.

Tegen de voorgestelde regeling der kortingen, welke, zooals de Minister erkent, iets willekeurigs heeft, werden voorts de volgende bedenkingen geopperd.

In de eerste plaats werd opgemerkt, dat voor iemand, die nevens zijn pensioen *f* 1900 ontvangt, de korting op zijn pensioen zal bedragen *f* 625,

terwijl voor iemand die $f2000$ ontvangt, de korting op het pensioen zal beloopt $f750$, dat is meer dan $f100$ meer, zoodat bij gelijk pensioen de laatste aan traktement en pensioen minder zal ontvangen dan de eerste, hetgeen toch niet rationeel is. Tot dergelijk resultaat leidt vergelijking van iemand, die eene wedde van $f4800$ heeft, met iemand wiens traktement $f5000$ bedraagt. Voor den eersten zal de korting op het pensioen bedragen $f2150$, voor den laatsten $f2500$, zoodat ook hier weder bij gelijk pensioen hij, wiens traktement hooger is, minder zal ontvangen dan hij, wiens traktement lager is. Men drong er op aan, dat door eene wijziging der redactie deze misstanden zouden worden weggenomen.

Ook in geval van toepasselijkheid van het voorlaatste lid van het nieuwe artikel zullen onbevredigende uitkomsten kunnen voorkomen. Indien iemand een pensioen van $f460$ en een traktement van $f1150$ heeft, zal door de werking van die alinea de korting op het pensioen $f110$ bedragen. Wordt het traktement verhoogd met $f100$, dan zal de korting stijgen tot $f150$ en hij aan traktement en pensioen te zamen ook slechts $f1500$ ontvangen, zoodat hij van de hem toegekende traktementsverhooging niets in handen krijgt. Wellicht ware te bepalen, dat bij traktementsverhooging niet meer dan de helft der verhooging op het pensioen gekort wordt.

In de tweede plaats werd aangevoerd, dat, indien het pensioen gering is, daarvan niets of zeer weinig zal worden uitgekeerd, wanneer de bijkomende inkomst $f1000$ of meer bedraagt. Dit achtten sommigen niet billijk. Zij gaven in overweging te bepalen, dat op de eerste $f300$ van kleine pensioenen geene korting zal worden toegepast. Men herinnerde hierbij, dat voor het ontvangen van pensioenen van $f300$ en minder geen zegelrecht verschuldigd is.

In de derde plaats werd betoogd, dat zij die wegens lichamelijke ongeschiktheid, niet ontstaan in en door den dienst, gepensionneerd worden, slechts een gering pensioen genieten, afhankelijk van het aantal dienstjaren. Verkrijgen zulke gepensionneerden eene Rijksbetrekking, dan zullen zij, al zijn zij even geschikt, toch door hun later in dienst treden verre bij hunne mede-ambtenaren achterstaan. Eenige leden achtten het daarom wenschelijk te bepalen, dat er geene korting zal plaats hebben op de pensioenen van personen, die, gepensionneerd wegens lichamelijke ongeschiktheid, niet het volle pensioen genieten.

Voorts waren er, die meenden, dat deze gelegenheid zou kunnen worden benuttigd om duidelijk uit te maken, of voor iemand, die bijkomende inkomsten uit verschillende betrekkingen heeft, de korting zal berekend worden naar het bedrag van de inkomst uit elke der betrekkingen, zoodat zij bijv. voor drie betrekkingen, waarvan elk een inkomst van $f600$ geeft, zou bedragen $3 \times f75 = f225$, dan wel naar het gezamenlijk bedrag der inkomsten, zoodat in het gestelde geval de korting $f575$ zou beloopt.

Eindelijk werd door enkele leden in overweging gegeven bij deze gelegenheid ook verbetering te brengen in het eerste lid van art. 24 der Burgerlijke Pensioenwet. Daar staat, dat, indien een gepensionneerde inkomsten geniet uit de kas van het Rijk of van eene kolonie, eene korting op zijn pensioen zal worden toegepast van den dag af, waarop dergelijke inkomsten zijn ingegaan. Deze leden meenden, dat naar de letter dezer bepaling voor een ambtenaar, die twee betrekkingen had en voor eene daarvan wordt gepensionneerd, de korting zal moeten betreffen den tijd, verlopen sedert den dag waarop hij in de andere betrekking werd aangesteld. Men wist wel, dat de bepaling niet op deze wijze wordt toegepast,

maar meende, dat het wenschelijk is hare redactie beter te doen overeenstemmen met hare bedoeling.

Aldus vastgesteld den 23sten October 1907.

DRUCKER.
ROODHUYZEN.
REYNE.
GOEMAN BORGESIOUS.
DUYNSTEE.

Op dit Verslag is gevolgd de onderstaande

Memorie van Antwoord.

Het was den ondergeteekende aangenaam te vernemen, dat het voorstel, om het vereenigd bedrag van pensioen en bijkomende inkomst waarbij geene korting op het pensioen zal plaats hebben, op een maximum van f 1500 te brengen, vrij algemeen instemming vond, zulks te meer omdat hij tot afschaffing van de korting op pensioenen ter zake van cumulatie van pensioen en traktement zijne medewerking niet zou kunnen verleenen. Het stelsel van korting acht hij in beginsel juist. Pensioen wordt verleend wanneer ouderdom of gebreken voor den ambtenaar een beletsel zijn om zijn ambt naar eisch te blijven vervullen; maar dan is het ook rationeel, dat, bijaldien een gepensioneerde later toch nog in staat blijkt te zijn eene bezoldigde Staatsbetrekking te bekleeden, zijn pensioen, zoolang hij die tweede functie waarneemt, al naar gelang hij in dat ambt hooger of lager wordt gesalarieerd, in zijn geheel of voor een deel wordt ingehouden.

Dat een gepensioneerde, wien men eene landsbetrekking zou willen opdragen, alleen uit overweging dat hij bij herplaatsing in Staatsdienst zijn pensioen tijdelijk geheel of ten deele zou moeten missen, bezwaar zou maken het hem toegedachte ambt te aanvaarden, is niet waarschijnlijk. De korting toch op zijn pensioen zou hem nooit in die mate in zijne inkomsten kunnen treffen, dat niet, bij behoorlijke salariering, het opnieuw bekleed worden met eene Rijksbetrekking voor hem uit een financieel oogpunt begeerlijk zou zijn (1).

Op 1 November jl. vertegenwoordigde het totaal der kortingen op Nederlandsche Staatspensioenen een jaarlijksch bedrag van pl. m. f 72 000. Die som zou dus, kwam de korting te vervallen, volgens den toestand op genoemden datum, jaarlijks meer aan pensioen ten laste van de schatkist moeten worden uitgekeerd.

Uit den aard der zaak ondergaat echter, ten gevolge van het telkens verleenen van nieuwe en het afloopen van bestaande kortingen, de totaal-som dikwerf verandering, en heeft dus het hier genoemde cijfer slechts betrekkelijke waarde.

Het eerste der in het Voorloopig Verslag tegen de ontworpen regeling aangevoerde bezwaren is een nadeel, verbonden aan de toepassing van verschillende kortingschalen, bij hooger of lager bezoldiging, zonder, in

(1) Toch komt het, naar men zegt, in de hoogere betrekkingen bij het Departement van Koloniën voor, dat, om van hun standpunt volkomen verklaarbare redenen, ge-
wezen Indische ambtenaren met hoog pensioen niet worden benoemd tot, maar worden
belast met de functiën van Referendaris of Administrateur. [Red. M. R. T.]

navolging van de bestaande regeling, het percentage der korting wegens bijkomende salarissen eener hoogere categorie (artikel 1, sub *b*, van het wetsontwerp) te doen blijven beneden het maximum der progressie voor de korting wegens traktementen der onmiddellijk daaraan voorafgaande categorie (artikel 1, sub *a*, van het wetsontwerp). Afgezien hiervan dat laatstgenoemd stelsel, naar de meening van den ondergeteekende, reeds op zich zelf minder juist is, zou tegen eene regeling op dien voet ook dit bezwaar bestaan, dat voor de categorieën *b* en *c* van artikel 1 van het wetsontwerp de percentagecijfers te laag zouden moeten zijn, of voor de progressie voor categorie *a* het maximum te hoog zou moeten worden gesteld.

Geheel ondervangen — zonder dat andere nadeelen er voor in de plaats treden — wordt de in het Voorloopig Verslag geopperde bedenking alleen door het aannemen van één progressieve schaal voor alle bijkomende inkomsten. De ondergeteekende heeft in het oorspronkelijk wetsontwerp den anderen weg gevolgd, om zooveel mogelijk in de lijn te blijven van het bestaande artikel.

Bezwaar tegen vervanging van het toen voorgestelde door eene uniforme progressie heeft hij echter niet, maar deze verandering zal dan, ten einde de progressieve werking ten opzichte van de gepensioneerden met hooge bijkomende inkomsten niet te zeer te verzwakken, gepaard moeten gaan met verhooging van het percentage der korting ter zake van bijkomende belooningen boven f 3500. Aan den anderen kant zal er tegen gewaakt moeten worden, dat de gepensioneerden met hooge salarissen niet in ongunstiger conditie komen, en zal dus eene bepaling zijn op te nemen, dat de korting nooit meer zal bedragen dan de helft van de som der bijkomende belooningen. Daarentegen zal dan het voorgestelde laatste lid van artikel 1 van het wetsontwerp kunnen vervallen.

Het wetsontwerp is in bovenstaanden zin gewijzigd.

Het in het Voorloopig Verslag in de tweede plaats genoemde bezwaar is ook aan de korting op den bestaanden voet verbonden. Eene bevredigende regeling tot opheffing zal bezwaarlijk te vinden zijn. Het middel dat in het Verslag aan de hand wordt gedaan, zou niet baten. De daar bedoelde gepensioneerde, met een pensioen van f 460 en een traktement van f 1150, zou, ook al gold de bepaling, dat bij traktementsverhooging niet meer dan de helft der verhooging op het pensioen gekort wordt, bij verhooging van zijne wedde met f 100, niet meer dan f 1500 ontvangen. Immers, de korting zou vóór de verhooging slechts tot een bedrag van f 110 zijn toegepast, ten einde te voldoen aan het voorschrift, dat het gezamenlijk bedrag van pensioen en bijkomende belooning niet mag dalen beneden genoemde som van f 1500, terwijl zonder dat voorschrift f 250 ware ingehouden. Al zou nu van de f 100, waarmede het traktement wordt verhoogd, slechts f 50 mogen worden gekort, dan zou toch het bedrag der korting, dat volgens het eerste lid van art. 1 van het wetsontwerp f 300 zou moeten bedragen, niet mogen dalen beneden f 210. Van veel gewicht acht de ondergeteekende het bezwaar trouwens ook niet.

Aan de bezwaren van als ambtenaar herplaatste gepensioneerden met geringe pensioenen tegen de bestaande korting, wordt door de voorgedragen regeling op onbekrompen wijze te gemoet gekomen. Er bestaan geen termen om in die richting thans nog verder te gaan. Wanneer een gepensioneerde met een klein pensioen eene ruime bezoldiging geniet, is er geen enkele reden om hem voor een deel van zijn pensioen van korting vrij te stellen. Niet het pensioensbedrag alleen, maar het totaal van pensioen en trakte-

ment moet de maatstaf zijn ter beoordeeling van het billijke der korting.

Evenmin bestaat er goede grond om ten behoeve van hen die, na wegens lichamelijke ongeschiktheid niet in en door den dienst ontstaan, met een pensioen beneden het maximum te zijn gepensionneerd, in 's lands dienst worden herplaatst, eene uitzonderingsbepaling te maken als in het Voorloopig Verslag wordt aangegeven. Dat zulke gepensionneerden door hun later in dienst treden verre bij hunne mede-ambtenaren achterstaan, kan niet worden toegegeven. Integendeel kunnen zij geacht worden van beter conditie te zijn, daar zij, hoewel nog tot het vervullen van eene Rijksbetrekking in staat, invaliditeitspensioen ontvangen met de kans later een tweede pensioen te verwerven, hetwelk zij dan gelijktijdig met het eerste zullen kunnen genieten.

De vraag of in gevallen waarin een gepensionneerde gelijktijdig meer dan één gesalarieerde betrekking bekleedt, de korting naar het bedrag der inkomsten uit elke betrekking afzonderlijk, dan wel naar het bedrag der gezamenlijke inkomsten berekend moet worden, is in de practijk steeds in laatstbedoelden zin beantwoord. Te recht, naar het voorkomt, aangezien anders de progressie, welke ook het bestaande artikel 24 kent, niet tot haar recht zou komen.

Het schijnt daarom dan ook niet noodig thans eene uitdrukkelijke bepaling ter zake aan het artikel toe te voegen. Overigens geeft reeds de bij Nota van Wijziging voorgestelde nieuwe redactie van artikel 1 indirect antwoord op de bedoelde vraag.

Evenmin ziet de ondergeteekende de noodzakelijkheid in van de redactie-wijziging, aan het slot van het Voorloopig Verslag bedoeld. Dat voor een ambtenaar die twee betrekkingen bekleedt en uit eene daarvan met toekenning van pensioen wordt ontslagen, de korting op het pensioen eerst ingaat op den dag van ingang van dat pensioen, ligt zoozeer voor de hand, dat er geen reden bestaat om door verandering van redactie de bedoeling der wet op dit punt te verduidelijken.

De Minister van Financiën,

DE MEESTER.

Ten gevolge van de hier niet overgenomen Nota van Wijzigingen is thans aan de beslissing van de Staten-Generaal onderworpen het onderstaand

Gewijzigd Wetsontwerp.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, saluut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat het wenschelijk is wijziging te brengen in artikel 24 der Burgerlijke Pensioenwet;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

ARTIKEL 1.

Het tweede en het derde lid van artikel 24 der Burgerlijke Pensioenwet worden vervangen door hetgeen volgt:

Die korting bedraagt:

12¹/₂ ten honderd van de eerste *zeshonderd gulden* der bijkomende inkomsten of belooningen;

25 ten honderd van de volgende *vierhonderd gulden*;

50 ten honderd van de volgende *vijfentwintighonderd gulden*;

60 ten honderd van het overige, met dien verstande, dat de korting nooit meer bedraagt dan de helft van de som der bijkomende inkomsten of belooningen.

De korting wordt niet toegepast wanneer het vereenigd bedrag van pensioen en bijkomende inkomsten of belooningen de som van *vijftienhonderd gulden* niet overtreft, en met zooveel verminderd als noodig is om het vereenigd bedrag niet beneden die som te doen dalen.

ARTIKEL 2.

Deze wet treedt in werking op 1 Januari 1908.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministerieele Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

De Minister van Financiën,

Transitoir pensioenrecht. Wachtgeld. Ontstaan van aanspraak op pensioen. Datum van ingang.

Bij de berekening van het pensioen van een gewezen burgerlijk ambtenaar deed zich de volgende casuspositie voor:

Belanghebbende was van 1 December 1890—31 December 1890 werkzaam als onderwijzer in het handteekenen (vakonderwijzer) aan eene openbare lagere school. Hij werd later overgeplaatst in een betrekking waarin hij ten aanzien van pensioen de rechten van burgerlijke ambtenaren verkreeg.

Wegens opheffing dier betrekking werd hij in 1902 op wachtgeld gesteld.

Met ingang van 31 Augustus 1906 werd dit wachtgeld ingetrokken, tengevolge waarvan hij, op grond van art. 3 sub *d* der Burgerlijke Pensioenwet, aanspraak verkreeg op pensioen.

Bij zijne opwachtgeldstelling in 1902 had belanghebbende, nevens een voor pensioen geldigen diensttijd van 10 jaar en 8 maanden in burgerlijken of daarmede gelijkgestelden dienst doorgebracht, op grond van het bepaalde in art. 9*d* der Burgerlijke Pensioenwet, zooals dat artikel destijds luidde, ook nog 1 maand voor pensioen geldigen diensttijd, n.l. het hierboven genoemd tijdvak 1 Dec.—31 Dec. 1890. Immers was hij als (vak)onderwijzer bij eene openbare inrichting van onderwijs in werkelijken dienst geweest krachtens vaste aanstelling, van een gemeentebestuur ontvangen.

Op 1 Januari 1906 trad in werking de wet van 5 Juni 1905 (*Staatsblad* n°. 152), tot wijziging der Burgerlijke Pensioenwet. Dientengevolge werd de diensttijd-berekening, voor zooveel den tijd bij het openbaar lager onderwijs doorgebracht betreft, overgebracht van art. 9*d* naar art. 9*b* B. P. W. en mitsdien onderworpen aan de beperkende bepaling, gesteld aan

het slot van art. 9b: „mits al die betrekkingen . . . . enz.” Krachtens art. 45 der Wet op het Lager Onderwijs geven diensten als vakonderwijzer geen aanspraak op pensioen.

Het gold hier dus de vraag of bij de berekening van het pensioen de tijd als vakonderwijzer bij het openbaar lager onderwijs doorgebracht, al dan niet als diensttijd in aanmerking kon komen.

In meer algemeenen zin gold het de vraag: wanneer het recht op een pensioen tot zeker bedrag ontstaat, ingeval de ambtenaar op wachtgeld wordt gesteld; n.l. bij de opwachtgeldstelling, dan wel op het tijdstip der intrekking van het wachtgeld.

Neemt men het eerste aan (dus bij de opwachtgeldstelling), dan kan — tenzij eene stellige overgangsbepaling anders voorschrijft — eene op de opwachtgeldstelling volgende wetswijziging reeds verkregen aanspraken niet vernietigen. Neemt men het tweede aan, dan was er bij de opwachtgeldstelling geen aanspraak. Hoogstens bestond er een voor vernietiging door wetswijziging vatbare verwachting.

Met afwijking van het advies van den Pensioenraad — welk college zich op eerstbedoeld standpunt had geplaatst — werd bij Koninklijk Besluit van 16 Juli 1907, n°. 62, beslist, dat de bij de toekenning van het wachtgeld bestaande verwachting door de plaats gehad hebbende wetswijziging werd vernietigd.

De overweging van het K.B. luidt:

„dat, ingevolge het bepaalde in art. 45, 1ste lid, der wet op het lager onderwijs, voormelde diensttijd (als vakonderwijzer) valt onder het voorbehoud, gesteld aan het slot van art. 9b der Burgerlijke Pensioenwet zooals die luidt na de wijziging daarin gebracht bij de wet van 5 Juni 1905 (Stbl. n°. 152);

„dat evenbedoeld tijdvak mitsdien (in het advies van den Pensioenraad) ten onrechte in rekening is gebracht, zoodat de voor pensioen geldige diensttijd behoort te worden vastgesteld op 10 jaar en 8 maanden en in verband daarmee het pensioen behoort te worden bepaald op f 166.—”

(De Raad had den diensttijd berekend op 10 jaar 9 maanden en het pensioen op f 168.—.)

Eene tweede afwijking van het advies van den Pensioenraad bij hetzelfde K.B. betreft den datum van ingang van het pensioen.

Krachtens art. 20 B. P. W. behoort het pensioen in te gaan op den dag volgende op dien waarop het wachtgeld heeft opgehouden.

In casu werd het wachtgeld ingetrokken met ingang van 31 Augustus 1906.

De Pensioenraad adviseerde het pensioen te doen ingaan op 1 September 1906.

De Kroon stelde als datum van ingang vast 31 Augustus 1906.

Deze niet nader gemotiveerde afwijking schijnt te berusten op het feit, dat de maand Augustus 31 dagen telt. 's Raads advies berust op de fictie voorgescreven in het Koninklijk Besluit van 21 Januari 1884 (*Staatsblad* n°. 8), dat de maand 30 het jaar 360 dagen telt. Het wachtgeld wordt geacht over de geheele maand Augustus (30/31 dagen) te zijn uitbetaald. Wordt nu mede over den 31sten Augustus pensioen genoten, dan is het met het oog op de voorschriften van het Koninklijk Besluit niet anders mogelijk, dan dat op één dag van het jaar 1906 (31 Augustus) tegelijkertijd pensioen en wachtgeld zou worden genoten.

Tegen het feit echter, dat de kalender een 31sten Augustus aangeeft, valt weinig in te brengen.

Het Koninklijk Besluit wijkt echter af van eene reeds vroeger genomen beslissing (waarbij 31 Augustus werd geëlimineerd).

Zonder in deze bepaaldelijk partij te kiezen teekent de Redactie M. R. T. hierbij het navolgende aan:

Bij deze beslissing kwam in de eerste plaats de vraag ter sprake:

Wanneer ontstaat het recht op pensioen?

Volgens den Burgerlijken Pensioenraad dadelijk bij het ontslag uit den dienst (in welk geval het recht blijft slapen totdat het wachtgeld moet ophouden). Voor deze opvatting pleiten o. i. inderdaad belangrijke argumenten.

Art. 3 B. P. W., aanhef, zegt, dat de burgerlijke ambtenaren na bekomen ontslag, recht hebben op pensioen . . . enz.

Art. 3d B. P. W. bepaalt, dat de ambtenaren na 10 jaren burgerlijken dienst . . . ontslagen zijnde (recht hebben op pensioen) indien . . . het hun toegekende wachtgeld wordt ingetrokken.

De ambtenaar ontleent zijn recht op pensioen aan zijne ten behoeve van den Staat in vast dienstverband bewezen diensten. Daartegenover verkrijgt de Overheid vrijheid van handelen wanneer zij eene ambtenaar, die onbruikbaar of overtollig is geworden, wenscht te ontslaan (Zie voor dezen historischen grond van het pensioenrecht b.v. de Kamerstukken betrekking hebbende op de Wet van 9 Mei 1846, Staatsblad n°. 24. Vandaar ook, dat op tijdelijken voet bewezen diensten op zich zelf geen aanspraak geven op pensioen, vergelijk art. 9bis B. P. W. en de daar gestelde eischen van continuïteit of 2-jarigen duur).

In de meeste gevallen (c.f. art. 3c, 3d, 3 laatste lid, 4d) is de grond van het pensioenrecht 10-jarige dienst.

De ongeschiktheid wegens lichte gebreken (art. 3c), de opheffing der betrekking, reorganisatie, ophouden van het wachtgeld (art. 3d), het bereiken van eene zekeren leeftijd (artt. 3 laatste lid en 4d) zijn slechts de voorwaarden, die de wet stelt om het recht te kunnen doen gelden.

Bij zijn ontslag in 1902 had belanghebbende dus een verkregen recht op pensioen, aangezien zijn dienstdtijd toen ruim 10 jaar bedroeg. Dit recht moest en moet worden beoordeeld naar de toen geldende wetsbepalingen, die o. a. als dienstdtijd mede in aanmerking deden komen zijn dienst als vakonderwijzer.

Had het geval zich zóó voorgedaan, dat die dienst, in plaats van 1 maand, 10 maanden had geduurd, en zijn overige diensten als burgerlijk ambtenaar een tijdvak uitmaakte van 9 jaar en 11 maanden, dan zou belanghebbende thans geen recht hebben op pensioen. Bezat hij toen echter een verkregen recht op grond van 10-jarigen dienst, dan kon dit, zonder uitdrukkelijke overgangsbepaling in de wet, niet door wetswijziging vernietigd worden.

De letter der wet is met bovengeschetste opvatting niet in strijd. Immers, het woord „indien” in art. 3d is ruimer dan eene enkele tijdsbepaling, als b.v. zou liggen opgesloten in het woord „zoodra”. De tijdsbepaling ligt veeleer in de woorden: „na bekomen ontslag”.

Die woorden zouden geen zin hebben, wanneer men leest: „Burgerlijke ambtenaren, die na 10-jarigen dienst tengevolge van opheffing hunner betrekking ontslagen zijn, hebben, na bekomen ontslag, recht op pensioen enz”. Hierin kan moeilijk anders worden gelezen als: „dadelijk na bekomen ontslag”, terwijl met het woord „indien” en hetgeen er verder op volgt niet anders bedoeld kan zijn als de voorwaarde, die het verkregen recht slapende houdt tot op den dag waarop het wachtgeld ophoudt.

Transitoir pensioenrecht. Nonactiviteit vóór en na de militaire pensioenwet van 1902.

Een officier werd eenige jaren geleden krachtens Art. 38 5°. der Bevorderingswet 1851 (Landmacht) op non-activiteit gesteld en later, doch na de invoering de wetten van 1902, herplaatst. Waren de wetten van 1851 van kracht gebleven, dan zou, volgens Art. 4 der toenmalige pensioenwet, de tijd, op non-activiteit doorgebracht, voor pensioen in aanmerking zijn gekomen.

De Militaire Pensioenraad adviseerde om, naar analogie, Art. 13, 1°. b der Pensioenwet 1902 toe te passen en dus den tijd *niet* mede te tellen, met welk advies de Kroon zich vereenigde en waartegen de belanghebbende niet reclameerde.

Naar ons toeschijnt is vóór de gevallen beslissing aan te voeren dat de wetgever in 1902 een einde heeft willen maken aan de gunstige bepaling van Art. 4 der wet van 1851. Daartegen pleit echter o. i. de navolgende argumentatie. Art. 13 1° b, Wet 1902 is alleen toepasselijk op hen die krachtens Art. 70, 6° Bevorderingswet 1902 op non-activiteit worden gesteld. Belanghebbende werd niet (en kon niet) op grond van dit destijds niet bestaande artikel 70 op non-activiteit gesteld zijn; ergo is Art. 13 Pensioenwet niet op hem van toepassing en had de tijd alzoo doorgebracht althans tot aan het in werking treden dezer wet wel in aanmerking behooren te zijn genomen. Wij zouden meenen dat bij het ontbreken van eene overgangsbepaling verkregen rechten niet kunnen zijn geschaad.

[Red. M. R. T.]

MEDEDEELINGEN VAN DE REDACTIE.

Justitieele Voorschriften voor de Landmacht.

Op verzoek van vele lezers nemen wij hier alsnog over het hoofdartikel uit het *Weekblad van het Recht*, n°. 8579, welks inhoud wij op blz. 116 v. van dezen jaargang bespraken. De lezers zijn dan in de gelegenheid zich een volledig oordeel te vormen over de strekking van het betoog, door de Redactie van dit Weekblad ten opzichte van de Justitieele Voorschriften voor de Landmacht gevoerd.

Militair Procesrecht.

Ons burgerlijk strafproces is verouderd, ons militair strafproces is waard in een antiquiteiten-museum te worden opgeborgen. Vooral over dit laatste is verschil van gevoelen uitgesloten. Aan niet een enkelen eisch, welke aan een goed ingericht strafproces mag worden gesteld, wordt bij onze geldende militaire strafrechtspleging voldaan. Herziening staat reeds lang op de parlementaire agenda. De vorige regeering heeft eene bescheiden, te bescheiden poging gewaagd om althans enkele gebreken weg te nemen. De tegenwoordige regeering liet dien aangevangen arbeid rusten en er schijnt niet veel kans te bestaan, dat zij hem spoedig weer zal ter hand nemen.

Zij heeft „ten einde de richtige behandeling van strafzaken bij de Krijgsraden bij de Landmacht zooveel mogelijk te bevorderen” eenen anderen weg ingeslagen. Zij wil den wetgever er buiten laten en eene poging wagen om bij onveranderd behoud van de van 1814 dagteekenende „Regtspleging bij de Landmagt”, wat nieuw bloed te brengen in dit van ouderdom verzwakte lichaam. Bij een Koninklijk Besluit van 29 Juni 1907, *Stb.* 154 zijn vastgesteld „Justitieele voorschriften voor de Landmagt”. Het staatsblad, waarin die voorschriften met de bijlagen zijn opgenomen, vormt een klein boekdeel van juist even tweehonderd bladzijden. In honderd zes en tachtig (1) artikelen geeft de regeering een doorlopende toelichting op de bepalingen van de Regtspleging, tot in bijzonderheden aanwijzende hoe naar haar oordeel het proces moet worden gevoerd. Ter vergemakkelijking van het werk voor hen, die bij dit proces hebben op te treden, biedt de regeering eene reeks van modellen of formulieren; enkele daarvan behooren te worden gevolgd; van andere mag worden afgeweken. Dit laatste is ongetwijfeld als eene zeer te apprecieeren vrijheid te beschouwen. Immers de steller der formulieren schijnt er behagen in te hebben gevonden bij verschillende ervan getrouw te blijven aan het merkwaardige taaltje, bij onze militaire strafrechtspleging in gebruik. Wij geven daarvan hieronder een enkel voorbeeld. Voor wie houdt van zuiver, goed Nederlandsch moet de kennismaking met deze rechtstaal wel een buitengewoon genot zijn. Toch, wij zouden ons kunnen voorstellen, dat deze of gene krijgsraad er

(1) Lees: honderd zes en dertig. (Red. M. R. T.).

anders over zal denken. Gelukkig dat hij aan dit formulier niet gebonden is (1).

Zooals reeds werd gezegd beoogt de regeering met deze voorschriften de richtige behandeling van strafzaken bij de Krijgsraden der Landmacht te bevorderen. De voorschriften richten zich tot alle, die volgens de bepalingen van de Regtspleging bij het proces in earsten aanleg hebben mede te werken, tot den corpscommandant en den garnizoenscommandant, de met het onderzoek der zaak belast wordende officieren-commissarissen, den auditeur-militair en de tot de rechtspraak geroepen leden van den Krijgsraad. Zij alle ontvangen aanwijzingen hoe zij hebben te handelen, op welke wijze zij de wettelijke bepalingen hebben te interpreteren en toe te passen.

Welke is de aan deze aldus uitgevaardigde voorschriften toe te kennen rechtskracht? Het antwoord schijnt niet twijfelachtig. De voorschriften hebben als algemeen gestelde regelen geenerlei bindend gezag; zij zijn in strijd met de Grondwet, met de bepaling van art. 150, volgens welke de regeling der rechtspleging, ook der militaire, aan den wetgever is voorbehouden. Aan de Kroon komt het recht niet toe eene dergelijke algemeene regeling vast te stellen, als hier werd gegeven, omtrent een onderwerp, waarvan de regeling aan den wetgever is opgedragen. Of aan de vastgestelde bepalingen het karakter is gegeven van eene nadere uitwerking, aanvulling of toelichting der bestaande wettelijke voorschriften, kan niet tot eene andere conclusie voeren. Men behoeft de Justitieele Voorschriften slechts in te zien om zich er van te overtuigen, dat wij hier voor ons hebben eene in bijzonderheden uitgewerkte procesregeling, bestemd om naast de wettelijke te gelden, niet slechts een werk van uitvoering, doch zonder twijfel van wetgeving. De regeering heeft een terrein betreden, waarop de Grondwet voor haar een „verboden toegang” heeft geplaatst.

Wil dat zeggen, dat de regeering niet bevoegd zou zijn aan enkele der bij het militaire strafproces betrokken ambtenaren voorschriften te geven, omtrent de wijze, waarop zij hunne taak hebben op te vatten? Zonder twijfel, zou men met die conclusie te ver gaan. Al is het met het oog op het gecompliceerd karakter van enkele bij dit proces opgedragen functiën, moeilijk de juiste grens te trekken, wij zouden meenen, dat in alles wat betrekking heeft op de vervolging der misdrijven de regeering aan de daarmede belaste ambtenaren voorschriften kan geven, welke deze hebben op te volgen bij de uitvoering der wettelijke bepalingen. Die voorschriften kunnen gegeven worden voor een bijzonder geval, doch ook bij algemeene instructie. Hier is de verhouding dezelfde als tusschen de leden van het O. M. en den Minister van Justitie. Zoo zal er moeilijk bezwaar tegen kunnen worden gemaakt, dat van regeeringswege voorschriften worden gegeven aan de auditeurs-militair. Twijfel kan bestaan omtrent de vraag, of de regeering in mag grijpen in de een rechterlijk karakter dragende functie van den commandeerenden officier van het corps, volgens art. 9, of van den commandeerenden officier van het garnizoen, volgens de artt. 12 vlgg. Zeker is echter dat aan de krijgsraden in de uitoefening van hunne rechterlijke functiën volle vrijheid moet worden gelaten, dat zij de wettelijke

(1) De Krijgsraad enz. salut.

Alzoo Wij voor het profijt van het eerste default, geobtineerd bij den auditeur-militair in het ..... Militaire Arrondissement, r. o. impetrant van mandament crimineel tegen ..... gediend hebbende als ..... bij ..... gedaagde en defaultant, den voornoemen impetrant r. o. geconsenteerd hebben een tweede mandament-crimineel met de clause van apprehensie en edicte ad valvas curiae blijkens de akte hieraan geannexéerd.

voorschriften naar eigen inzicht moeten interpreteren en niet mogen worden gehouden aan van regeeringswege gegeven instructiën. Toch vindt men in de thans uitgevaardigde Justitieele Voorschriften ook eene reeks van wenken en raadgevingen, betrekkelijk het Vierde Hoofdstuk van den Tweeden Titel „Regtsmagt, regten en plichten der krijgsraden”, en zelfs worden in de hier in aanmerking komende artt. 63—80 enkele een bindend karakter dragende voorschriften gegeven aan de krijgsraden, omtrent de wijze hoe zij de wet hebben toe te passen. Om slechts één voorbeeld te noemen, in art. 78 wordt gezegd, dat de krijgsraad nimmer aan den auditeur zal mogen weigeren, wanneer deze een voordracht doet om te worden toegelaten tot het dienen van eisch. Wij betwisten de juistheid niet van hetgeen hier wordt geleerd, doch ontzeggen wel aan de regeering het recht aldus aan de krijgsraden te vertellen, hoe zij de wet hebben uit te leggen en toe te passen.

Misschien kan men over dit alles nog van gevoelen verschillen, doch zeker moet men er eenstemmig over denken, dat de regeering bij hare voorschriften onvoorwaardelijk aan de wettelijke bepalingen gehouden is. De regeering begint zelf met in art. 1 te zeggen, dat stipte naleving van de wet ten eerste wordt aanbevolen aan alle, die worden geroepen om de strafwetten toe te passen. Men zou dus hebben mogen verwachten, dat de regeering ook zelf zich stipt aan de geldende wettelijke bepalingen zou hebben gehouden. Toch schijnt dit althans ten aanzien van eene der gemaakte regelingen meer dan twijfelachtig.

In de artt. 129 vlgg. van de Regtspleging worden bepalingen gegeven omtrent de samenstelling der krijgsraden. Het ordonneeren van een krijgsraad is de taak van den in art. 129 genoemden commandeerenden officier. Volgens art. 131 zal door hem een krijgsraad worden gecommandeerd telkens wanneer er onder zijn ressort eene misdaad is begaan, waaromtrent de voorgeschreven informatiën genomen zijn, en art. 132 bepaalt, dat dan de leden van den krijgsraad door hem zullen worden benoemd. Uit deze bepalingen volgt, dat voor iedere zaak een krijgsraad moet worden saamgesteld en dat telkens de leden moeten worden aangewezen, die daarin zullen zitting nemen. Reeds thans worden deze voorschriften niet stiptelijk nagekomen en schijnt het in vier van de vijf militaire arrondissementen gewoonte de leden van den krijgsraad telkens voor eene maand te benoemen (VAN ENGEN, Militaire Rechtspleging, bl. 120; COLLETTE en VAN DIJK, Militaire Rechtspleging, bl. 192). Zooals door de zooveen genoemde schrijvers wordt geconstateerd is deze wijze van doen met de letter der wet niet in overeenstemming. De regeering gaat echter op dienzelfden weg voort en bepaalt in art. 56 no. 1, dat voor alle zaken, welke in een zelfde kalenderjaar voor den krijgsraad worden gebracht, dezelfde officieren als president en leden van den krijgsraad zullen worden aangewezen. Nu zou kunnen worden beweerd, dat met dit voorschrift toch de letter van de bepaling van art. 131 zou kunnen worden nageleefd, indien de met de benoeming belaste commandant wel telkens dezelfde officieren benoemt, doch die benoeming toch steeds opnieuw doet bij elke te beslissen zaak. Klaarblijkelijk ligt echter eene dergelijke wijze van handelen niet in de bedoeling der regeering. Immers in model n°. 26, dat handelt over de vervanging van een lid van den krijgsraad, dat verhinderd is om zitting te nemen, wordt gesproken van eene plaats gehad hebbende benoeming tot lid van den krijgsraad om kennis te nemen van alle zaken waarover gedurende een bepaald jaar een krijgsraad wordt bijeengeroepen. Zulk eene benoeming is o. i. ongetwijfeld onwettig. Doch zelfs al wilde de regeering eene wijze van benoeming gevolgd zien als boven werd aangegeven, ook

dan nog blijven de hierbedoelde voorschriften, die den met de benoeming belasten commandeerenden officier regelen stellen voor die benoeming, met de wet in strijd. Art. 136 van de Regtspleging geeft aan den commandant een voorschrift omtrent de door hem aan te wijzen officieren. Daaraan is hij gehouden, doch niet aan aanvullende bepalingen en voorschriften van de regeering, die hem beperken in de vrije uitoefening eener taak, hem door den wetgever opgedragen. De in art. 56 der Voorschriften opgenomen regeling is voor den commandant, die den krijgswaad moet benoemen, niet bindend. Volgt hij haar op, er bestaat groote kans, dat het Hoog Militair Gerechtshof een op de aangegeven wijze saamgestelden krijgswaad als onwettig saamgesteld zal disqualificeeren.

Het zou ons veel te ver voeren, wanneer wij de vastgestelde Voorschriften in bijzonderheden gingen beschouwen en ontleden. Gaarne verklaren wij, dat daaronder wenken en adviezen voorkomen van uitnemende strekking, die wij met onverdeelde instemming lazen. Ook zijn wij volkomen bereid te erkennen, dat de regeering met hare Voorschriften hier en daar verbeteringen heeft aangebracht in de geldende procesregelen, die niet geheel zonder belang zijn. Zoo verdient de zij het ook bescheiden poging om aan den militairen beklagde een recht op verdediging in te ruimen en hem een advocaat of officier als raadsman ter zijde te stellen (art. 81 der Voorschriften) ongetwijfeld sympathie en toejuiching. Toch zou deze overweging, ook al laten wij de wettelijke bezwaren rusten, niet in staat zijn ons met het werk der regeering te verzoenen. Wat hier wordt gegeven is broddelwerk, kan niet anders zijn dan dat. Eene radicale, principieele herziening van ons militair strafproces is noodig. Misschien zou men zich tijdelijk met eene partiële kunnen tevreden stellen, mits van wat breder inzicht getuigend dan die door de vorige regeering is voorgesteld, indien daardoor de grootste gebreken van het bestaande wel niet werden weggenomen, doch belangrijk zouden worden verzwakt. Dit geschiedt echter niet, dit kan niet geschieden door Voorschriften, zooals hier werden gegeven, en die natuurlijk de wettelijke regeling, met al hare fouten en gebreken, in hoofdzaak onaangetaast moesten laten.

De vraag rijst, hoe komt de regeering ertoe een dergelijken niet onbelangrijken arbeid te ondernemen, terwijl zij weet en weten moet, dat eene herziening van de wettelijke voorschriften steeds dringender van haar wordt gevorderd? Men kan, kennis nemende van het omvangrijke werk, dat hier werd verricht, de gedachte niet van zich afzetten, dat de regeering het werkelijke herzieningswerk voorloopig wil laten rusten. Is dit zoo, dan moet daartegen met groote kracht worden geprotesteerd, Het geheime, schriftelijke, inquisitoire militaire strafproces, waarbij alle behoorlijke verdediging is uitgesloten, mag niet worden bestendigd. Niet langer mogen jaarlijks een groot aantal onzer medeburgers aan de gevaren van dat proces worden blootgesteld. Daarom zij het gezegd en met nadruk gezegd: met de vaststelling van de hier besproken Justitieele Voorschriften heeft de regeering zich ook niet voor het allergeeringste deel gekwetend van haar plicht, die ten aanzien van de militaire rechtspleging op haar rust. Die plicht blijft, in niets verzwakt, op haar rusten. De volksvertegenwoordiging moge niet in gebreke blijven de Ministers van Justitie, Oorlog en Marine met nadruk en aandrang te herinneren aan wat in het rechtmatig belang van den militair van hen *moet* worden gevorderd.

Eveneens komt het ons wenschelijk voor den lezers van ons Tijdschrift de critiek te geven, welke door een ongenoemde in het *Algemeen Handelsblad* van 30 en van 31 October 1907, beide stukken in het avondblad, derde blad, werd geleverd. Sommige opmerkingen, daar gemaakt, verraden eene nauwe verwantschap met die, welke wij op blz. 126 hierboven als van een onzer medewerkers te Amsterdam afkomstig, hebben medegedeeld.

Justitieele Voorschriften voor de Landmacht.

I.

Op 1 September j.l. is in werking getreden het Koninklijk Besluit van 29 Juni 1907, afgekondigd in „*Staatsblad*” n°. 154 (mede opgenomen in de „*Staatscourant*” n°. 183) en gecontrasigneerd door de Ministers van Oorlog en van Justitie, „houdende vaststelling van de Justitieele Voorschriften voor de Landmacht”. Die Voorschriften zelve zijn naast dat Besluit openbaar gemaakt; zij bestaan uit 136 artikelen, waarachter nog eene reeks van 57 bijlagen, welke laatste voornamelijk modellen geven van in de militaire rechtspraak te pas komende akten. Het geheel beslaat ruim 200 bladzijden van het „*Staatsblad*”.

Zoowel de omvang als de inhoud van dit stuk werk verdienen belangstelling ook in ruimeren kring dan van hen in wier handen in de eerste plaats de handhaving der militaire justitie berust. Moesten wij den inhoud der Voorschriften in het algemeen aangeven, dan zoude dat het beste kunnen geschieden door ze te karakteriseeren als eene doorloopende toelichting op de Rechtspleging bij de Landmacht, eene wet nog afkomstig van 't jaar 1814 en regelende voor den militair de rechtsstof welke voor den gewonen burger is gecodificeerd in het Wetboek van Strafvordering. Ter gemakkelijke raadpleging is achter elk artikel der Voorschriften dan ook opgenomen het artikel der Rechtspleging waarop het betrekking heeft.

Bij de kennisneming der Voorschriften dringen zich voornamelijk drie vragen op den voorgrond: met welk doel heeft de Regeering deze Voorschriften uitgevaardigd; welke is hunne rechtskracht en wat houden zij in hoofdzaak in? Wij zullen trachten op elk dier punten hieronder in het kort het antwoord te geven.

Dat op de eerste vraag wordt in de „Inleiding” al dadelijk gegeven onder deze woorden: „Met deze Voorschriften — zoo zegt de Regeering aldaar — wordt beoogd de richtige behandeling van strafzaken bij de krijgswaarden der Landmacht te bevorderen.”

Wel bestonden er reeds vroeger voorschriften van gelijke strekking in verschillende ministeriële aanschrijvingen en koninklijke besluiten — een drietal dezer, van 1818, 1831 en 1903, is nu met 1 September ingetrokken — maar zij waren zeer verspreid in het Recueil Militair en daardoor minder gemakkelijk te raadplegen. Thans zijn zij alle behoorlijk geordend.

Een goed voorbeeld had de steller der Voorschriften in de gelijknamige bepalingen welke reeds sedert tientallen van jaren bij de Zeemacht bestaan en zijn opgenomen in Hoofdstuk XI, Deel III der Verordeningen voor de Koninklijke Marine. Op tal van plaatsen is daaruit dan ook in ruime mate geput; mutatis mutandis zijn zij voor de Landmacht overgenomen, soms zelfs woordelijk, een enkele maal ook wel al te woordelijk. Natuurlijk zijn de nieuwe voorschriften meer „up to date”, want die voor de Marine dagteekenen van 1887 en hebben behoefte aan eene herziening, welke, zoo wij ons niet vergissen, in bewerking is. Nog verschillen de nieuw vast-

gestelde voorschriften hierin met die der Marine, dat zij zich uitsluitend bepalen tot saamvatting van gegevens betreffende het formeele recht en dus niet is opgenomen hetgeen de voorschriften der Zeemacht op materieel- strafrechtelijk en op tuchtrechtelijk gebied bevatten.

Het plan om bij de Landmacht justitieele voorschriften uit te vaardigen schijnt reeds ettelijke jaren te hebben bestaan. Immers reeds in de Nota van Wijziging, den 4 Augustus 1905 ingezonden op het nog steeds ahangige wetsontwerp tot „wijziging van de Regtspleging bij de Landmagt, van die bij de Zeemagt, alsmede van de „Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Geregtschhof” (1), komt al een artikel (24) voor van dezen inhoud: „Ter uitvoering van de bepalingen van de rechtspleging bij de Zeemacht en van die bij de Landmacht worden bij algemeenen maatregel van bestuur justitieele voorschriften vastgesteld.” Ter toelichting van dit artikel werd door de vorige Regeering onder meer gezegd: „De Justitieele Voorschriften der Marine zijn gebleken een uitnemende gids te zijn geweest voor de officieren die geroepen waren de militaire rechtspraak uit te oefenen. Zij hebben op de practijk bij de Zeekrijgsraden een niet genoeg te waardeeren gunstigen invloed uitgeoefend.” En verder: „Ook voor de Landmacht zal, is eenmaal het onderhavig ontwerp tot wet verheven, naar het model dezer voorschriften eene overeenkomstige regeling in het leven behooren te worden geroepen.”

Dat ontwerp is nog niet wet geworden, toch zijn nu Justitieele Voorschriften vastgesteld. Het stemt tot nadenken. Onwillekeurig komt men onder den indruk dat eene *wettelijke* zoo dringend noodige herziening van ons militair procesrecht en tevens de daaraan ter kwader ure vastgekoppelde invoering van het nu reeds vier en een half jaar geleden in het *Staatsblad* verschenen Wetboek van Militair Strafrecht, in den eersten tijd niet te wachten is. Had toch de Regeering het voornemen die herziening met ernst ter hand te nemen, dan lag het voor de hand dat zij met de uitvaardiging van hare voorschriften tot na de totstandkoming daarvan had gewacht. Het is alsof zij nu op andere wijze getracht heeft, van de oude rechtspleging nog te maken wat ervan te maken is. Maar bovendien is er nog een ander punt dat opmerking verdient: de nieuwe voorschriften zijn niet gegeven bij algemeenen maatregel van bestuur, immers de Raad van State is niet gehoord. Anderzijds verschillen zij formeel van die voor de Zeemacht, welke slechts zijn vastgesteld bij besluit van den Minister van Marine. Wat den Ministers aanleiding heeft gegeven in dezen een anderen weg te bewandelen en niet alleen de handteekening der Koningin te vragen, maar ook de Voorschriften in het *Staatsblad* te plaatsen is niet geheel duidelijk. Meerdere of andere beteekenis krijgen zij er niet door. Dat zij door twee hoofden van departementen zijn medeondertekend, kan evenmin de reden zijn als de noodzakelijk geworden intrekking van een drietal oude koninklijke besluiten. Misschien is het de bedoeling geweest er meer bekendheid aan te geven dan door enkele opneming in het Recueil Militair zou geschieden en daardoor indirect in breeder kring belangstelling voor het militair recht te wekken. Is die veronderstelling juist, dan is dat doel wel bereikt, want zoowel in de rechtsgeleerde als in de gewone dagbladpers mochten de Voorschriften vrij uitvoerige bespreking uitlokken.

Wat is nu de rechtskracht der Voorschriften? Allereerst deze vraag:

(1) Dit ontwerp (Bijlagen Handelingen 2e Kamer 1903/1904 no. 156, 1904/1905 no. 25) werd uitvoerig besproken o. a. in het „Algemeen Handelsblad” van 26 April 1. 18 en 20 Mei en 7 Juni 1904.

zijn zij wel wettig, heeft de Regeering niet een terrein betreden dat het hare niet is, heeft zij zich niet gesteld op 's wetgevers zetel? De Grondwet wil in art. 150 o. a. de rechtspleging geregeld hebben bij de *Wet*; hier zouden we nu een stuk rechtspleging vastgesteld zien bij koninklijk besluit. Oppervlakkig geoordeeld zou dat ongrondwettig schijnen. Maar ook slechts schijnen, want in werkelijkheid gelooven wij niet dat de Regeering buiten hare bevoegdheid is gegaan. Wel bewoog zij zich op glad ijs en dat heeft zij zelve — het blijkt al dadelijk uit het eerste het beste Voorschrift en verder op menige plaats uit de zorgvuldig gekozen redactie — wel terdege gevoeld. Wat toch is het geval? Het werd reeds in den aanvang opgemerkt: de Voorschriften beoogen eene toelichting op de wet. Strijd met de wet mag er natuurlijk niet zijn en die hebben wij dan ook niet gevonden. Wel ontmoeten we regelingen waarvan de wetgever van 1814 zeker niet gedroomd heeft, maar die hij toch evenmin verboden heeft, terwijl overigens in het algemeen ook een aanpassen van de wet aan nieuwe, den wetgever onbekende eischen en toestanden niet ongeoorloofd is te achten.

Een andere vraag is het of de voorschriften voor hem, tot wien zij zich richten, verbindend zijn, dus toegepast *moeten* worden. Hier zal onderscheiden dienen te worden. De Voorschriften zijn voornamelijk geschreven voor de autoriteiten die militair-rechterlijke functiën hebben te verrichten, in de eerste plaats alzo de garnizoenscommandanten, verder voor de auditeurs-militair, voor de officieren-commissarissen en eindelijk voor de krijgsraden, dat zijn de rechters.

Evengoed als nu bijv. de Minister van Justitie aan de ambtenaren van het Openbaar Ministerie bevelen kan geven rakende de handhaving en uitvoering der wetten en de vervolging van strafbare feiten, evengoed is de Regeering bevoegd — hetzij in een bijzonder geval, hetzij in een algemeen voorschrift — dat te doen aan de officieren en ambtenaren die in de militair-rechterlijke organisatie daarmede belast zijn (dat zijn de garnizoenscommandanten en de auditeurs) welke autoriteiten dan ook ongetwijfeld verplicht zijn die voorschriften na te leven. Twijfelachtig is het of dit ook zal gelden ten aanzien der officieren-commissarissen, belast met de informatiën na den rechtsingang, maar zeker is het dat het *niet* gelden kan voor de leden van de krijgsraden, de eigenlijke rechters. Dat de Ministers hieraan dan ook niet gedacht hebben, blijkt wel uit de gekozen terminologie. Behoudens enkele werkelijk te imperatief gestelde bepalingen, leest men meestal dat de krijgsgaad zus of zoo „behoort” te handelen, of dat het „aanbeveling verdient”; ook wel wordt enkel verwezen naar hetgeen de jurisprudentie als regel heeft aangenomen of door het Hoog Militair Gerechtshof is uitgemaakt; soms ook wel dat iets „kan” geschieden op de aangegeven wijze. In dit verband mag ook nog worden gewezen op hetgeen voorkomt in de laatste aflevering van het Militair Rechtelijk Tijdschrift dat verschijnt bij Mouyon & Co. te 's-Gravenhage en gedrukt en uitgegeven wordt op last van de Departementen van Marine en Oorlog, mitsdien een officieus karakter draagt. In het redactioneel gedeelte vinden we eene soort van aankondiging van de nieuwe Just. Voorschriften, waarin we o. a. lezen: „De militaire rechtscolleges zijn dan ook aan deze voorschriften niet gebonden; zij strekken den officieren die met de militaire justitie te maken hebben, slechts tot leidraad”.

De opmerking is gemaakt, dat de officier-rechter, gewoon als hij is te gehoorzamen aan van hooger hand gegeven bevelen, nu toch wel steeds deze voorschriften zal opvolgen, misschien zelfs als zij tegen zijne over-

tuiging zouden ingaan. Wij meenen, dat deze meening zonder grond is: ook de militaire rechter is zich zeer wel bewust dat hij bij het vormen van zijn oordeel uitsluitend *de Wet* voor oogen moet hebben en deze met soevereine macht, naar zijn geweten heeft toe te passen. Bovendien is de opmerking psychologisch niet juist gevoeld. Immers het is eene menschenlijke eigenschap dat hij, die als regel heeft te gehoorzamen, juist die enkele gevallen waarin die plicht niet bestaat, najieverig zal bewaken en tegen elke inbreuk daarop zich met kracht zal verzetten.

II.

Wanneer we nu overgaan tot eene korte beantwoording der in de derde plaats gestelde vraag, wat de voorschriften in hoofdzaak inhouden, dan moet ons vooreerst eene opmerking uit de pen over het gebruik van de vele vreemde woorden die wij aantreffen, met name in de gegeven modellen, vooral in die welke betrekking hebben op het „proces tegen voortvlugtigen”. De steller der Voorschriften heeft er zich blijkbaar toe gezet de oud-Hollandsche terminologie in eere te herstellen; maar nu behoeft men nog geen fanatiek aanhanger van het Nederlandsch Verbond te zijn om dit taaltje een gruwel te noemen. Bovendien — en dit is erger — vreezen wij dat niet één justitiabele, en ook wel anderen dan hij, een woord van zoo'n processtuk zal begrijpen. Verder zoude het niet moeilijk zijn voorschriften aan te wijzen, die tot gegronde kritiek aanleiding kunnen geven. Zoo is, om slechts enkele voorbeelden te noemen, artikel 26³ voor het bewijs der recidive ten aanzien van militaire misdrijven onnoodig ruim, wat de commune misdrijven betreft onvolledig; zoo is art. 45³ verbiedende het hooren onder eede van nog niet vervolgte medeverdachten, ofschoon van ethisch standpunt juist, in strijd met de rechtspraak van onze gewone rechtscolleges, ook van den Hoogen Raad (zie b.v. het arrest van 24 Januari 1898, Weekbl. v. h. Recht n°. 7078²); zoo is de modelstaat van kosten, bijlage 51, wat de onderteekening betreft, niet in overeenstemming met art. 238 der Rechtspleging; zoo komt in de Dispositie wegens onbevoegdheid, bijl. 55, voor: „verklaart zich *vooralsnog* onbevoegd”, een vorm van uitspraak in de wet onbekend, die dan ook in latere jaren door het Hoog Militair Gerechtshof, naar wij meenen, niet meer wordt gegeven.

Intusschen, het zijn slechts punten van ondergeschikt belang. In hoofdzaak zijn de Voorschriften duidelijk gesteld en verdient de inhoud onverdeelde instemming. Zij geven voornamelijk wat ondervinding en rechtspraak als de juiste wetsinterpretatie hebben doen kennen. Waar de oude Rechtspleging op tal van punten zoo wanhopig onvolledig is, waar bij menig artikel de vragen als uit den grond oprijzen, daar kan kennisneming van antecedenten voor den wetsuitlegger uiterst heilzaam zijn. De mogelijkheid daartoe te openen, hierin ligt naar ons oordeel de groote beteekenis der nieuwe regeling. Niet in de formeele maar in de innerlijke waarde der Voorschriften huist de kracht en juist daardoor zal de rechter overtuigd worden van hunne juistheid en ze — al is hij er niet toe verplicht — opvolgen, wanneer moeilijke vragen oplossing eischen en de wet hem in den steek laat.

De z.g. garnizoensinformatiën, dat zijn die welke aan eene c. q. te verleenen rechtsingang voorafgaan, zullen in den vervolge ingewonnen worden door eene commissie van twee officieren (een kapitein of ritmeester en een luitenant), die gedurende een jaar daarmede vast belast zijn in alle ter plaatse voorvallende zaken (art. 7).

In art. 10⁵ wordt mogelijk gemaakt eene cumulatie van tuchtrechtelijke en strafrechtelijke bestraffing van een zelfde feit, alzoo (1) het oude rechtsbeginsel „non bis in idem” hier niet geldend zijn. Al moge dit voorschrift in overeenstemming zijn met het beginsel, ook gehuldigd in art. 57 der nog steeds op invoering wachtende nieuwe wet op de krijgstucht, wij betreuren deze oplossing. Door de rechtspleging wordt zij zeker niet gevorderd, naar ons oordeel zelfs het tegendeel van dien; ook schijnt het Hoog Militair Gerechtshof, anders dan vroeger, in de laatste jaren eene vervolging na een krijgstuchtelijke bestraffing niet mogelijk te achten. Bovendien die dubbele bestraffing moet uit den aard der zaak den niet juridisch ontwikkelden militair onrechtvaardig toeschijnen en wrevelig maken.

Dezelfde, zoo gewenschte continuïteit, die reeds bleek bij de garnizoensinformatiën, komt ook uit na het verleenen van den rechtsingang: de officieren-commissarissen, president en leden der krijgsraden worden voor een jaar aangewezen en zoo mogelijk gekozen uit hen die zich op de studie van het militair en algemeen strafrecht toeleggen. Wel wil de Rechtspleging, art. 131, dat voor elke zaak opnieuw een krijgsraad wordt „gekommandeerd”, maar daarmede is allerminst in strijd, dat tot samenstelling van dat college steeds *dezelfde* personen worden geroepen. De rechtspraak zal er in hooge mate door zijn gebaat, want het ligt voor de hand dat zij die zich gedurende een jaar met de rechtersfunctie zien belast, zich de noodige kennis zullen verschaffen en de practijk zullen leeren, veel eerder dan wanneer de officier slechts te hooi en te gras tot krijgsraadslid wordt benoemd. Bovendien wordt den officieren-commissarissen „zooveel mogelijk en noodig ontheffing verleend van het vervullen van andere „diensten” (art. 22⁶) en worden ook de krijgsraadsleden „op de dagen waarop „zij zittingen hebben bij te wonen, vrijgesteld van andere diensten” (art. 56³).

Een zeer juist denkbeeld — trouwens reeds in de practijk aanvaard — komt uit in het voorschrift, dat in het stuk, waarbij rechtsingang wordt verleend, en later in dat waarbij de krijgsraad wordt bijeengeroepen moet opgenomen worden eene behoorlijk geformuleerde telastlegging van feiten, op gelijke wijze derhalve als ten aanzien der dagvaarding in het gewone strafproces voorkomt in art. 143 Wetb. v. Strafvordering. Zelfs moet (art. 17⁴) den beklagde een afschrift worden uitgereikt van de beschikking waarbij hij naar den krijgsraad wordt verwezen. Eenigermate teruggedrongen — ook onzes inziens volkomen terecht — wordt de positie van den auditeur-militair. Tot dusverre werd uit art. 316 der Rechtspleging — een artikel waarvan bij het wijzigingsontwerp van 1904 door de Regeering intrekking is voorgesteld — diens bevoegdheid afgeleid om zelfstandig, buiten tusschenkomst der militaire autoriteit, eene strafrechtelijke vervolging in te leiden. Dit zal in het vervolg niet meer mogelijk zijn. Wanneer de auditeur langs anderen dan militairen weg (bijv. wat dikwijls voorkomt door ontvangst van een proces-verbaal, opgemaakt door de politie, van den officier van justitie) kennis bekomt van een strafbaar feit, waarvan de kennisneming aan den krijgsraad toekomt, dan behoort hij de stukken toe te zenden aan den garnizoenscommandant, door wien alsdan zal worden beslist of de zaak strafrechtelijk zal worden vervolgd (art. 17), terwijl zonder die beslissing door officieren-commissarissen geen onderzoek mag worden aangevangen. Op zijne beurt mag echter de garnizoenscommandant nooit rechtsingang verleenen zonder het *advies* van den auditeur te hebben ingewonnen, aan welk advies hij echter niet gebonden is. De regeling lijkt

(1) Moet niet gelezen worden: „als zou”? (Red. M. R. T.)

ons logisch en juist, gevorderd ook door het militair belang en in overeenstemming met de bij de Marine reeds sinds jaren gevolgde gewoonte, hoewel moet worden toegegeven dat een met genoemd art. 316 corresponderend artikel in de Rechtspleging bij de Zeemacht niet gevonden wordt.

Hebben wij ons moeten bepalen tot het doen hier en daar van enkele grepen uit de overrijke stof en daarmee getracht op belangrijke punten het licht te doen vallen, wij mogen niet eindigen alvorens nog de aandacht te vestigen op eene voor de landmacht hoogst gewichtige nieuwigheid, n.l. de regeling der verdediging, tot dusver in de militaire rechtspleging nagenoeg onbekend! Bij de Zeemacht was verdediging reeds lang mogelijk gemaakt. Zoo weten wij, dat b.v. bij den Zeekrijgsraad te Amsterdam aan elken beklaagde — hij worde vervolgd voor misdrijf of overtreding; hij zij in voorloopig arrest of niet — steeds gevraagd wordt of hij een advocaat of officier als raadsman in zijne zaak wenscht te zien optreden en altijd werden er officieren of advocaten gevonden, die zich voor die taak geheel belangloos beschikbaar stelden. Ditzelfde voorrecht zal nu ook den militair der Landmacht ten goede komen. In het uit twaalf leden bestaande art. 81 is de zaak geregeld en voor eene behoorlijke uitoefening van des raadsman's taak zorg gedragen. Reeds in het tijdperk der informatiën van officieren-commissarissen kan de verdediger optreden; hij kan vrijelijk met den beklaagde spreken, kan inzage nemen der processtukken, verzoek doen tot nader onderzoek, tot uitstel ter voorbereiding zijner verdediging; hem kan afschrift worden verleend van de stukken, enz. Hij kan echter niet bij de verhooren tegenwoordig zijn en ook worden pleidooien niet gevoerd. Wel kan de raadsman, ook na de conclusie van den auditeur, eene schriftelijke memorie van verdediging indienen, die in den krijgsraad, bij voorkeur in tegenwoordigheid van den beklaagde, zal worden voorgelezen. Ook lijkt het ons niet ongeoorloofd, dat de krijgsraad den raadsman de gelegenheid geeft zijne memorie persoonlijk in de vergadering voor te lezen. Bij de Zeemacht zijn daarvan antecedenten, waartegen het Hoog Militair Gerechtshof zich, voor zoover ons bekend, nooit verzet heeft. Zoodoende wordt de mondelinge verdediging dicht genaderd; wordt zelfs boven deze het voordeel verkregen dat het op schrift gestelde beter doordacht en meer klemmend zal zijn dan hetgeen men van tijd tot tijd in de gewone rechtszaal door den verdediger mondeling hoort voordragen. Bovendien zijn de rechters in staat de argumenten nog eens na te lezen en de waarde ervan rustig te wiken en te wegen.

Hiermede willen wij afbreken. Een woord van dank en hulde past ons aan den steller der nieuwe voorschriften voor zijn omvangrijken arbeid en aan de Regeering die ze heeft uitgevaardigd. Maar, al zal de militair er door gebaat zijn, dit neemt niet weg, dat de rechtspleging waaronder hij leeft nog hoogst gebrekkig zal blijven en de noodzakelijkheid eener wettelijke, algeheele herziening daarvan in geen enkel opzicht minder dringend is geworden.

* * *

Ten slotte zij met betrekking tot dit onderwerp verwezen naar hetgeen op blz. 234 v. wordt medegedeeld omtrent de behandeling van de Staatsbegrooting voor 1908.

Straflokalen in Fransche kazernes.

Ten vervolge op de mededeeling, voorkomende op blz. 132, kan nog worden gemeld, dat in het November-nummer van dezelfde *Annales* op den

omslag behalve de voortzetting van de beginselen voor kazernebouw in Frankrijk ook nog de beginselen voor hospitalen-bouw aldaar worden opgenomen. Volledigheidshalve nemen wij daaruit over het weinige dat vermeld wordt omtrent ziekenkamers voor gevangenen. Deze kamers zijn, vier in getal, bestemd elk voor één gevangene. Zij zijn in hoofdzaak ingericht als gewone ziekenkamers. Dit nader in bijzonderheden mede te deelen zou ons te ver voeren, weshalve wij belangstellenden naar onze bron moeten verwijzen. Slechts worde hier nog vermeld, dat de ramen van traliwerk voorzien en de kamers evenals de andere verwarmd zullen zijn. Het geheele complex, inbegrepen drie vertrekken voor krankzinnige militairen, is gedacht als een afzonderlijke dépendence, waar overal voortdurend toezicht op de patienten mogelijk is. Verder zijn er vertrekken voor den bewaker, voor bureau, voor berging van linnengoed, een poste de salubrité, een watercloset en een waschgelegenheid.

Weerbelasting.

Reeds meermalen werd te onzent het denkbeeld besproken om over te gaan tot het heffen van eene weerbelasting, voornamelijk ten doel hebbende op hen die niet verplicht worden om persoonlijk hunnen dienstplicht te vervullen, eenigen financieelen last te leggen tot bestrijding van de uitgaven door den Staat ter wille van de landsdefensie gedaan.

Ook elders is dat denkbeeld ter sprake gekomen en wij achten het niet zonder nut te dezer plaatse over te nemen wat omtrent dergelijke belasting in Oostenrijk-Hongarije in de *Nieuwe Rotterdamsche Courant* van 5 November 1907, Eerste blad C, werd medegedeeld. Deze mededeeling luidde als volgt:

Bij de behandeling van de thans van kracht zijnde militiewet in de volksvertegenwoordiging kwam ook de wenschelijkheid ter sprake van het heffen eener krijgsbelasting voor allen, die niet bij de militia worden ingedeeld; men wees op de billijkheid, dat allen, die zich ongestoord aan hun beroep of studie kunnen blijven wijden, op andere wijze bijdragen tot de verdediging van het vaderland.

Het voornaamste argument, dat hiertegen werd aangevoerd, is, dat in den regel niet degenen de belasting zullen betalen, die de voordeelen der vrijstelling genieten, maar hunne ouders, omdat het wel een groote uitzondering zal zijn, dat een twintigjarige jongeling over eigen inkomsten kan beschikken.

Daar het niet onmogelijk is, dat bij een eventueele herziening onzer militiewet deze kwestie weer op het tapijt komt, willen wij hier een beknopt overzicht geven van de wet op de krijgsbelasting, die op 1 Januari 1908, ter vervanging van de bestaande, in het Donau-rijk in werking zal treden en waarbij men is uitgegaan van het volgende denkbeeld:

De algemeene dienstplicht vraagt van alle burgers een zeker offer, dat zwaarder te dragen valt, wanneer niet iederen burger dezelfde last wordt opgelegd. Wie bijv. vrijgesteld wordt van alle militaire diensten wegens een klein gebrek, dat hem volstrekt niet hindert om in de burgermaatschappij zijn brood te verdienen, wint tijd, kan zich meer bekwamen in zijn ambt of beroep, en gedurende de drie jaren, die een ander onder de wapenen moet doorbrengen, zich een positie in de maatschappij verwerven; bovendien wordt hij ook later niet onder de wapenen geroepen en zijne gewone werkzaamheden worden dus niet onderbroken. De aldus bespaarde tijd heeft voor hem de beteekenis van bespaard geld.

Deze sociale onbillijkheid werd door de thans vervallen wet slechts

onvolkomen goedge maakt; de nieuwe wet is billijker en eischt van hem, die van den dienst wordt vrijgesteld, zwaardere geldelijke bijdragen ten behoeve van den staat.

De nieuwe wet onderscheidt de krijgsbelasting in een dienstvervangingsbelasting en een oudersbelasting (Dienstersatztaxe en Elterntaxe). De eene sluit de andere niet uit, zoodat de mogelijkheid bestaat, dat beide betaald moeten worden.

Tot betaling van een dienstvervangingsbelasting is ieder verplicht, die wegens ongeschiktheid zijne militaire dienstplichten niet kan vervullen, en wel zoolang als die ongeschiktheid duurt. Daar de dienstplicht 12 jaren duurt (3 jaren bij het leger, 7 bij de reserve en 2 bij de landweer, of 12 jaren bij de landweer), kan de belasting ook nooit langer dan gedurende 12 jaren gevorderd worden. Treedt de ongeschiktheid voor den dienst later in, dan behoeft de belasting alleen voor de overschietende van de 12 jaren te worden betaald; de betrokken persoon is echter hiervan vrijgesteld, wanneer de ongeschiktheid het gevolg is van bepaalde dienstverrichtingen.

Personen met een kleiner inkomen dan 1200 kronen zijn vrijgesteld van de belasting, zooals zij ook geen inkomstenbelasting behoeven te betalen; wij zullen verder zien, dat beide belastingen in nauw verband met elkander staan.

Zij, die tot den landstorm behooren, zijn vrij van belasting gedurende het jaar, waarin zij, voor hoe korten tijd ook, onder de wapenen worden geroepen. Personen behorende tot de algemeene reserve (degenen, die niet tot het contingent behooren, dat onder de wapenen wordt geroepen, de zogenaamde Ersatzreservisten) zijn vrij van belasting.

Het bedrag van de belasting hangt af van de inkomsten van den betrokken persoon en wel van dezelfde, waarnaar de inkomstenbelasting wordt vastgesteld. Beide belastingen worden jaarlijks door middel van een belastingbiljet ter kennis van de belastingschuldigen gebracht. De krijgsbelasting kan niet vastgesteld en bekend gemaakt worden, vóór dit het geval is geweest met de inkomstenbelasting, omdat zij hiervan afhangt. Veranderingen in de inkomstenbelasting hebben veranderingen in de krijgsbelasting ten gevolge; evenals de eerste is ook de laatste progressief. Voor een inkomen van 1200—1300 kronen bijv. bedraagt de belasting 6 kronen per jaar; voor 2000—2400 kronen, 17 kronen. Bij uitzondering kan de verschuldigde belasting met $\frac{1}{4}$ worden verminderd, n.l. als de ongeschiktheid voor den militairen dienst te wijten is aan een gebrek, dat den persoon ongeschikt maakt om zijn brood te verdienen. Bedoelde vrijstelling moet in ieder geval worden aangevraagd.

De belasting moet telkens voor een geheel jaar worden betaald, de verplichting hiertoe vangt aan op den 1sten Januari van het jaar, dat volgt op het ongeschikt worden voor den dienst. Evenals elk dienstplichtige, moet ook elk belastingplichtige jaarlijks in Januari zich mondeling of schriftelijk aanmelden bij het hoofd der gemeente, waar hij verblijf houdt. Onder deze laatsten zijn ook zij begrepen, die vrij van belasting zijn omdat hun jaarlijksch inkomen minder bedraagt dan 1200 kronen.

Behalve de hierboven besproken belasting, wordt nog een ouderbelasting geheven, n.l. van de ouders van voor den krijgsdienst ongeschikte personen, wanneer het jaarlijksch inkomen dier ouders meer bedraagt dan 4000 kronen. Deze belasting bedraagt de helft van de som, die de zoon zoude moeten betalen, wanneer hij het inkomen zijner ouders had. Betaalt de zoon krijgsbelasting, dan wordt de door de ouders verschuldigde belasting verminderd met de helft van het door den zoon verschuldigde. Ook deze

belasting wordt slechts gedurende 12 jaren betaald en met $\frac{1}{4}$ verminderd, als de zoon een gebrek heeft, dat hem ongeschikt maakt om zijn brood te verdienen.

Is de zoon vrij van krijgsbelasting, omdat zijn jaarlijksch inkomen minder dan 1200 kronen bedraagt, dan moeten de ouders toch belasting betalen, natuurlijk als hun jaarlijksch inkomen meer dan 4000 kronen bedraagt. De belastingschuldige ouders behoeven zich niet jaarlijks bij het gemeentebestuur aan te melden.

Hooger onderwijs in militair recht.

Volgens het Voorloopig Verslag, omtrent het ontwerp van wet tot vaststelling van Hoofdstuk V der Staatsbegroting (Binnenlandsche Zaken) voor het dienstjaar 1908 door de Commissie van Rapporteurs uit de Tweede Kamer der Staten-Generaal uitgebracht, werd er door sommige leden op aangedrongen dat de voor het hooger onderwijs aan de Universiteiten bestede gelden ook aan niet-studenten ten goede zouden komen door het geven van lessen aan hen in daarvoor geschikte takken van wetenschap. Zoo werd er gewezen op de te Groningen gehouden cursussen in hooger landbouwonderwijs. De leden, die deze zaak nader ter sprake brachten, gaven der Regeering in overweging, in denzelfden geest ook cursussen te doen geven b.v. in militaire wetten, militaire tucht- en strafwetten, pedagogiek, internationaal recht, enz., zoowel voor officieren als voor leeken, die daarin belang stellen en geen gelegenheid hebben door eigen studie zich in eene dikwijls zeer ingewikkelde stof in te werken. Zij herinnerden er aan, dat de Vereeniging voor Krijgswetenschap indertijd reeds op dergelijke cursussen heeft aangedrongen.

De Minister antwoordde daarop, dat het geven van cursussen voor niet-studenten meer op den weg ligt van instellingen, stichtingen en vereenigingen dan van den Staat. Na de laatste wijziging der hooger-onderwijswet bestaat daartoe en door de mogelijkheid tot oprichten van bijzondere leerstoelen en door het doen houden van wetenschappelijke lezingen ruimschoots gelegenheid. De Groningsche cursussen gaan niet uit van het Rijk en leveren een voorbeeld op, welks navolging de Minister zeer zou toejuichen.

Onnoodig te zeggen dat wij de verwezenlijking van dit denkbeeld ten aanzien van het militair recht eveneens gaarne zouden zien. De stof, welke wij met den naam van militair recht aanduiden, is omvangrijk genoeg om de aanstelling voorloopig van één hoogleeraar volkomen te rechtvaardigen. Die stof is toch niet, zooals niet zelden ondersteld wordt, uitsluitend van straf- en tuchtrechtelijken aard. Tal van andere staats-, administratief- en burgerlijk-rechtelijke wettelijke voorschriften behooren den algemeene ontwikkelden officier niet vreemd te zijn, terwijl eenige encyclopaedische rechtskennis evenmin overbodige luxe is te noemen. (1) Wel zal het straf- en tuchtrecht zoolang nog eene militaire rechtspleging bestaat, hoofdzaak blijven en zal dus de vestiging van zoodanigen leerstoel voor het militair recht o. i. bij voorkeur aan de Universiteit te *Utrecht*, waar ook de zetel van het Hoog Militair Gerechtshof zich bevindt, moeten plaats hebben. Er is dan gelegenheid min of meer voeling te houden met de praktijk, wat in niet geringe mate aan de hoedanigheid van het onderwijs en aan zijne resultaten kan ten goede komen.

(1) . Zie ook blz. 241 v. hierna.

Alcoholisme en strafrecht.

Ten vervolge op de mededeeling, opgenomen in deel I, blz. 404 v., moge hier een en ander volgen omtrent het verhandelde op het XIe internationale congres tegen het alcoholisme, gehouden van 29 Juli—3 Augustus 1907 te *Stockholm*, hetgeen wij ontleenen aan het verslag, aan den Minister van Binnenlandsche Zaken uitgebracht door de vertegenwoordigers van de Nederlandsche Regeering op dat congres.

Op 30 Juli werd in de wetenschappelijke sectie behandeld: alcohol en zielsziekten, ingeleid door prof. GADELIUS uit Stockholm, en: alcohol en toerekeningsvatbaarheid, ingeleid door prof. ASCHAFFENBURG uit Keulen. De eerste inleider kwam tot de bekende conclusie, dat voor een groot deel krankzinnigheid aan alcoholisme moet worden geweten. De tweede inleider hield een principieel betoog, dat hierop neerkwam. Een nauwkeurige begripsbepaling van toerekeningsvatbaarheid is niet mogelijk; het begrip valt samen met dat van de strafrechtelijke verantwoordelijkheid. Niet toerekenbaar is vóór alles de geesteszieke, de in hooge mate geesteszwakke en hij, wiens bewustzijn in hooge mate gestoord is. Hoe staat 't nu met de drinkers? Geen bezwaar leveren op: 1. zij, die door drankzucht geheel stompzinnig zijn geworden, die aan waanvoorstellingen lijden en die in toestanden van acut of chronisch delirium verkeerden; zij zijn als geesteszieken te behandelen; 2. zij, die in pathologischen roes verkeerden. Anders bij de chronische drinkers, die niet stompzinnig zijn en niet aan geestesstoringslijden; zij moeten in het algemeen als toerekeningsvatbaar beschouwd worden, voor zoover acute dronkenschap dit niet twijfelachtig maakt. De Europeesche wetgevingen nemen een verschillend standpunt in. Om zonder vooroordeel de zaak te bezien moeten we, afziende van onze drinkgewoonten, vragen: hoe zouden we een strafbare handeling beoordeelen van iemand, die niet door alcohol maar door een ander vergift in zijn toestand was gekomen? We zouden hem niet-toerekeningsvatbaar verklaren. Verder: als wij iemand voor ons hadden, die zich als een beschonkene gedroeg en wij wisten, dat zijn toestand weken, maanden zou duren, dan zouden we verlangen dat die mensch tot eigen en anderer bescherming in een krankzinnigengesticht werd geplaatst. Daaruit volgt, zoo betoogde prof. ASCHAFFENBURG, dat dronkenschap als een toestand van geestesstoring, dus als een van niet-toerekeningsvatbaarheid moet worden beschouwd. Nu is er eene moeilijkheid. De tegenwoordige wetgeving dwingt er toe, of alle beschonkenen vrij te spreken en geringe mate van dronkenschap als verzachtende omstandigheid te beschouwen of bijzonder ernstige gevallen van dronkenschap als grond voor uitsluiting van toerekeningsvatbaarheid te beschouwen en in alle andere gevallen te veroordeelen. In het laatste geval doet men den dader onrecht, in het eerste de maatschappij. Voor dit alternatief geplaatst, kiest de inleider partij voor de bescherming der maatschappij. Werd evenwel de dader beoordeeld, niet naar zijn toevallige daad maar naar zijn persoonlijkheid, dan zou men in de voorwaardelijke veroordeeling enz. en ook in de plaatsing in een alcoholisten-asyl middelen genoeg hebben voor eene goede behandeling. Op deze inleidingen volgde een debat, waaraan onderscheidene sprekers deel namen. Prof. ASCHAFFENBURG werd vooral gesteld voor de consequentie van zijn uitgangspunt, die mede bracht zich niet neer te leggen bij de onvoldoende wetgeving maar principieele wijziging te verlangen. Principieele bestrijding vonden de inleiders niet.

Den 31sten Juli was in de algemeene vergadering aan de orde: alcohol

en misdaad, in te leiden door VIKTOR ALMQUIST uit Stockholm en dr. SCHARFFENBERG uit Christiania. Vooral de voordracht van den tweeden inleider was hoogst belangwekkend, maar is, opgeluisterd als zij was door graphische voorstellingen en tabellen, uiterst moeilijk weer te geven. Vermeld worden deze conclusies: in Noorwegen stijgt het alcoholverbruik en stijgen de misdaden tegen personen en diefstallen in goede tijden; in de slechte tijden daalt dit alles; in Noorwegen is de misdaad wel verminderd, maar niet zoo sterk als het drankgebruik; men heeft bij deze schijnbare tegenstrijdigheid te doen met nawerking van vroeger alcoholisme; wie den alcohol bestrijdt, bestrijdt tevens de misdaad.

Eindelijk vinde hier vermelding dat in de middagvergadering van 1 Augustus een interessant onderwerp aan de orde kwam: alcohol en het leger. Inleiders waren majoor TÖGEL uit Eisenach en luitenant LILJEDAHL uit Stockholm. De eerste wees op het gevaar van alcohol voor den militair en sprak den wensch uit, dat de cantines alcoholvrij zouden worden. De tweede bewoog zich met meer beslistheid in dezelfde richting en beriep zich daarbij op de geschiedenis en op door hem opgedane ervaring. Hij deelde daarbij eenige bijzonderheden mede over de anti-alcoholbeweging in het Zweedsche leger. In 1905 is een officieren-onthoudersvereniging opgericht, welker ledental van 6 klom tot 50; zij heeft een programma van wenschen. Reeds in 1884 is de „Schnapps” in de cantines verboden; 7 pCt. van alle onderofficieren zijn geheelonthouders; in ééne divisie zijn ongeveer 30 pCt., in een andere ongeveer 40 pCt. van de wapenplichtigen geheelonthouders. De geheele voordracht van den sympathieken tweeden rapporteur was boeiend en bewees, dat in Zweden onder militairen het besef van het alcoholgevaar zeer levendig is.

Militaire rechtspleging in West-Indië.

Het doet ons genoegen te kunnen mededeelen, dat de bezwaren, door ons op blz. 127 van dezen jaargang ontwikkeld tegen de bij de Eerste Kamer der Staten-Generaal aanhangige wetsontwerpen tot wijziging van de Regeeringsreglementen van *Suriname* en *Curaçao* in hoofdzaak worden ondersteund in het door de Commissie van Rapporteurs uit die Kamer daaromtrent uitgebracht Voorloopig Verslag dd. 28 November 1907.

Dit Verslag is n.l. van den volgenden inhoud:

Het afdeelingsonderzoek heeft aanleiding gegeven tot de navolgende beschouwingen.

Tegen deze voordracht had een lid ernstig bezwaar. Uit de Memorie van Toelichting toch blijkt, dat het de bedoeling is om de bevoegdheden toekomende aan het militair gerechtshof voor de Nederlandsch-West-Indische bezittingen over te dragen op het Hoog Militair Gerechtshof te Utrecht. De reeds in het Verslag der Commissie van Rapporteurs uit de Tweede Kamer daartegen ingebrachte bedenkingen maakte dit lid tot de zijne. Ook naar zijne meening zouden de militairen door de voorgenomen wijziging in waarborgen voor eene goede rechtsbedeeling achteruitgaan, daar het hooren van belanghebbenden en getuigen voor het Hoog Militair Gerechtshof te Utrecht, afgescheiden van andere bezwaren, of wel tot groote kosten aanleiding zal geven, of wel, juist met het oog op die kosten, meer of min zal worden achterwege gelaten. Volgens de mededeeling van den Minister behoorde ook thans het hooren van beklaagden en getuigen door het militaire gerechtshof te Paramaribo, zoo het al voorkwam, tot de

hooge uitzonderingen; maar deze praktijk werd door dit lid eene slechte genoemd, waarop het zeer wenschelijk was terug te komen.

Op eenvoudiger en doelmatiger wijze ware echter in de bezwaren, ontsproten uit het gering aantal van in de kolonie aanwezige officieren te voorzien door het ledental der krijgsraden te verminderen. Kon het getal officieren-commissarissen beperkt worden tot één, dan zoude men zelfs met drie leden in den krijgsraad kunnen volstaan.

Volgens de thans geldende wettelijke voorschriften bestaat het militair gerechtshof in Suriname uit zeven leden: drie juristen, namelijk den president en de oudste twee leden van het gerechtshof, en vier officieren; maar zonder bezwaar, meende men, zoude dit aantal leden kunnen worden teruggebracht tot drie, namelijk tot den president van het gerechtshof als voorzitter en twee officieren als leden. Dan zoude tevens het belangrijke vraagpunt betreffende het opnemen van rechtsgeleerden in de krijgsraden ongeprejudiceerd blijven.

Met het oog ook op dit laatste werd de opmerking gemaakt, dat de Regeering nog niet geantwoord heeft op de vraag in het hiervoren genoemd Verslag gedaan, of approbatie van de vonnissen der krijgsraden wel noodig zoude zijn als in de krijgsraden zelf rechtsgeleerden waren gezeten.

Staatsbegrooting voor 1908.

Evenals ten vorigen jare deelen wij hier een en ander mede betreffende aangelegenheden van militair-justitieelen aard, welke bij de behandeling der Staatsbegrooting voor het dienstjaar 1908 in de Tweede Kamer der Staten-Generaal zijn ter sprake gebracht.

Hoofdstuk IV (Justitie).

Voorloopig Verslag.

Memorie van Antwoord.

Militaire rechtspleging.

Niet zonder verwondering had men kennis genomen van den inhoud van het Koninklijk besluit van 29 Juni 1907 (*Staatsblad* n°. 154), houdende vaststelling van de justitieele voorschriften voor de landmacht. Deze voorschriften toch, welke taal en stijl een te nauwe verwantschap vertoonen met die van de tegelijkertijd ingetrokken Koninklijke besluiten van 1818 en 1831, bevatten verscheidene bepalingen omtrent welke wettigheid twijfel geoorloofd scheen. Men stipte slechts aan, dat het zeer de vraag is, of eenige dier bepalingen wel bij Koninklijk besluit mochten worden vastgesteld, en dat andere niet in overeenstemming schijnen met de bestaande wetgeving, terwijl men overigens verwees naar het hoofdstuk van het *Weekblad van het*

De bezwaren tegen de in het Koninklijk besluit van 29 Juni 1907 (*Staatsblad* n°. 154) opgenomen justitieele voorschriften voor de landmacht, op grond waarvan twijfel aan de wettigheid geopperd wordt, betreffen in hoofdzaak de keuze van een Koninklijk besluit, althans met betrekking tot eenige bepalingen, en het beweerde gemis van overeenstemming van andere met de bestaande wetgeving.

Wat den vorm van Koninklijk besluit betreft, zij opgemerkt, dat de Regeering ongetwijfeld bevoegd is aan eenige bij het militair strafproces betrokken ambtenaren voorschriften te geven omtrent de uitoefening van hun taak, inzonderheid op het terrein van de vervolging van strafbare feiten. Herhaaldelijk werd door de

Recht van 25 September 1907 (n°. 8579) (1). Gevraagd werd, of het Hoog Militair Gerechtshof over de voorschriften is gehoord.

Afgezien echter van den inhoud der voorschriften, had men zich afgevraagd, hoe de Minister er toe is gekomen, met zijn ambtgenoot van Oorlog het bedoelde Koninklijk besluit, dat zich bij de bestaande wettelijke regeling aansluit, uit te lokken op een tijd, waarop algemeen eene radicale, principieele herziening van ons militair strafproces dringend noodig wordt geoordeeld. Wanneer men in aanmerking nam, dat dit Koninklijk besluit geheel overbodig zou zijn geweest, indien bedoelde herziening binnen kort haar beslag zou krijgen, kon men moeilijk de gedachte onderdrukken, dat het tegenwoordig Kabinet niet voornemens is voorstellen tot die herziening in te dienen. Zeer vele leden zouden dit ernstig betreuren en hoopten, dat de Minister er alsnog in mocht slagen, hen met betrekking tot dit belangrijk onderwerp gerust te stellen.

Kroon en door opvolgende Ministers van Oorlog van die bevoegdheid gebruik gemaakt, en de alzoo gegeven voorschriften en regelingen vormen — sommige gewijzigd — het grootste gedeelte van de onderwerpelijke justitieele voorschriften voor de Landmacht. Tot voorbeeld strekte daarbij de reeds in 1887 vastgestelde justitieele voorschriften voor de Zeemacht. De verdere inhoud bestaat uit bepalingen, welke werden bijgevoegd, ten einde een duidelijk afgerond overzicht te geven van de geheele praktijk der Rechtspleging voor militairen. Met dit doel voor oogen moest daarvoor de vorm van een Koninklijk besluit worden gekozen, omdat intrekking van regelingen, vroeger op deze wijze tot stand gebracht en nu in de justitieele voorschriften opgenomen, noodzakelijk met de vaststelling van deze moest gepaard gaan.

De moeilijkheid van eene juiste begrenzing van de bevoegdheid der Regeering in deze — een gevolg van het samengesteld karakter van enkele bij dit strafprocesrecht opgedragen functiën — kan inderdaad aanleiding geven tot den twijfel, of wel overal de grens van het gebied, dat den wetgever is voorbehouden, geëerbiedigd is. De ondergeteekende meent dat die grens inderdaad niet is overschreden.

Daar aan een krijgsraad ter zake van wetsuitlegging natuurlijk geenerlei bindende voorschriften buiten de wet om mogen gegeven worden, is met de grootste zorg gestreefd naar eene terminologie, die aan de bepalingen, voor krijgsraden bestemd, het karakter van raadgeving, van handleiding verleent. Ten overvloede is in de eerste aflevering van deel III van het Militair Rechtelijk Tijdschrift, uitgegeven door de Departementen van Marine en Oorlog op bladz. 1, uitdrukkelijk gewezen op de niet-

(1) Zie blz. 219 v. hiervóór. (Red. M. R. T.)

verbindende kracht der justitieele voorschriften voor de krijgswaarden. Dit tijdschrift wordt, in het belang van de goede uitoefening van de militaire justitie, kosteloos aan de auditeurs-militair verstrekt en zal zeker ook in handen komen van de leden der krijgswaarden.

Mocht niettemin hier of daar een min juiste terminologie zijn gekozen, die het Hoog Militair Gerechtshof te eeniger tijd zou leiden tot vernietiging van een gevoerde procedure, althans tot een bevel tot herstel van begane informaliteiten, dan zou het niet moeilijk vallen in het voorschrift wijziging te brengen.

Het Hoog Militair Gerechtshof is over het ontwerp Justitieele Voorschriften niet gehoord. Daartoe scheen ook geen noodzakelijkheid aanwezig, waar zij alleen de bestaande regelingen in systematische orde weergeven en daarbij eenige nieuwigheden voegen, waarvan de wenschelijkheid toch wel niet zal worden ontkend.

Allerminst mag uit de vaststelling van de Justitieele Voorschriften worden afgeleid, dat het tegenwoordig Kabinet niet voornemens zou zijn voorstellen te doen tot algeheele herziening van ons militair strafprocesrecht. De ondergeteekende mag niet verheelen, dat het hem eenigermate bevreemd heeft de daaromtrent uitgesproken vrees in het Verslag der Kamer aan te treffen, te meer na hetgeen hij reeds in de vergadering van 7 December 1906 (1) ten aanzien van de voorgenomen herziening der militaire rechtspleging en van de militaire strafvordering, in verband met de invoering van het militair strafwetboek en der wet op de krijgswaarden, heeft medegedeeld. Het toen bedoeld overleg, hetwelk met de tegenwoordige Ministers van Marine en van Oorlog op nieuw moest plaats hebben, is en wordt gepleegd. De betrokken Ministers wenschen de

(1) Zie M. R. T., II, blz. 264. (Red. M. R. T.)

voorbereiding der bedoelde wetsontwerpen zoo spoedig doenlijk ten einde te brengen.

In afwachting dat deze wettelijke maatregelen in het leven geroepen zijn, kan een leiddraad als bij de Justitieele Voorschriften gegeven wordt, ongetwijfeld van nut zijn.

Traktementen van het personeel van het Hoog Militair Gerechtshof.

Art. 18. Gevraagd werd, of niet, nu op eene spoedige herziening van de militaire strafrechtspleging weinig uitzicht schijnt te bestaan, de Minister van oordeel is, dat met eene verbetering van de ook door hem laag genoemde traktementen van het personeel van het Hoog Militair Gerechtshof niet langer mag worden gedraald.

Art. 18. Zoodra in de financieele positie van de leden der rechterlijke macht verbetering zal zijn gebracht, zal ook eene herziening van de traktementsregeling voor het personeel van het Hoog Militair Gerechtshof niet mogen uitblijven. Voorbereiding daarvan ligt dan ook in de bedoeling der Regeering.

Bij de mondelinge behandeling der Ontwerp-begrooting van Hoofdstuk IV (Justitie) in de vergadering van de Tweede Kamer der Staten-Generaal van 27 November 1907 kwam de heer VERHEY terug op de herziening der militaire strafwetgeving. Deze spreker herinnerde aan het door de vorige Regeering ingediende wetsontwerp tot partieele herziening van het militaire strafprocesrecht, dat nog steeds aanhangig is, doch welke behandeling ten behoeve van eene meer rationeele oplossing uitgesteld werd. Deze oplossing schijnt nog steeds niet gevonden. In de vergadering van 7 December 1906 zeide de Minister van Justitie, dat het niet aan de drie betrokken Ministers zou liggen als niet „zeer spoedig” het overleg tot definitieve vaststelling van ontwerpen zou leiden. Daarvan bleek echter niets. Natuurlijk zal de verwisseling der militaire Ministers op dat overleg vertragend hebben gewerkt, al betreurde de spreker het, dat het bij het aftreden der vorige Ministers nog niet geëindigd was. Thans wordt afdoening toegezegd „zoo spoedig doenlijk”. Spreker vertrouwt dat de nieuwe titularissen van Oorlog en van Marine den hoogen ernst der zaak zullen inzien. Reeds zoovele jaren hangt deze zaak en ter wille van eene goede rechtsbedeeling bij leger en vloot is het dringend noodzakelijk te komen tot de gewenschte oplossing en tevens tot invoering van een beter strafstelsel, dat urgent moet genoemd worden. Deze twee zaken zijn immers aan elkander gekoppeld. Spreker meent dat, voor zooveel den Minister van Justitie betreft, het groote werk gedaan is en dat de beëindiging slechts afhangt van het overleg met de andere Ministers. Laat deze Minister dan op spoed aandringen. Gaarne zou spreker de toezegging vernemen dat de wetsontwerpen althans nog gedurende dit zittingsjaar de Kamer zullen bereiken. Mochten de Ministers niet tot overeenstemming geraken, dan trachte de Regeering toch de aanhangige ontwerpen, zij het ook gewijzigd, in het *Staatsblad* te brengen. Het land wordt dan verlost van een goed deel der misstanden in de militaire strafwetgeving.

Met betrekking tot de Justitieele Voorschriften voor de Landmacht stelt

deze spreker zich op het standpunt van hen, die deze Voorschriften als niet bindend voor de krijgswrden beschouwen. Mocht hier of daar de grens van het gebied, dat den wetgever zich heeft voorbehouden, zijn overschreden, dan is wijziging niet uitgesloten. De verschijning van het lijjig Koninklijk besluit verontrustte spreker meer dan den inhoud. Het deed bij hem vrees ontstaan dat vertraging in den gang der herziening van de militaire strafwetgeving ervan het gevolg zou zijn. Het dienaangaande uitgesprokene in de Memorie van Antwoord hoopt spreker in vervulling te zien gaan. (*Handelingen II, 1907—1908, blz. 664² v.*)

Bij deze opmerkingen sloot zich de heer TER LAAN aan (*t. z. p. blz. 665²*).

De Minister van Justitie Mr. VAN RAALTE deelde mede dat hij in de militaire rechtspleging een radicale wijziging wenscht aan te brengen, zoodat de berechting der commune delicten wordt overgebracht bij den burgerlijken rechter. Aanstands na zijn optreden heeft de Minister getracht aan dat denkbeeld uitvoering te geven en overleg te plegen met zijne toenmalige militaire ambtgenooten. Eene commissie is benoemd tot het uitbrengen van advies over deze practisch zeer moeilijke zaak. Met zijne militaire ambtgenooten was door den Minister overeengekomen dat een wetsontwerp door die commissie zou worden gereed gemaakt, terwijl tegelijkertijd ook de militaire strafvordering, de loop van de strafprocedure, in verband daarmee zou worden herzien. Ook dit is door de commissie gedaan. Verleden jaar heeft de Minister een volledig avant-projet gekregen tot regeling van de militaire rechtspleging en een volledig avant-projet tot regeling van de militaire strafvordering. Toen deze wetsontwerpen in behandeling werden genomen moest tevens worden nagegaan of daarin de oplossing van de moeilijkheden werd gevonden. Dit overleg heeft plaats gehad en de quaestie loopt nu nog slechts over den preciesen tekst der wetsontwerpen. De Minister hoopt nog dit jaar aan den geuiten wensch te kunnen voldoen. Het wetsontwerp tot invoering van het militaire strafwetboek zal dan tevens kunnen worden ingediend (*t. a. p. blz. 678¹*).

Hoofdstuk VIII (Oorlog).

Voorloopig Verslag.

Memorie van Antwoord.

§ 19. Militaire rechtspleging.

Niet zonder verwondering hadden verscheidene leden kennis genomen van den inhoud van het Koninklijk besluit van 29 Juni 1907 (*Staatsblad* n°. 154), houdende vaststelling van de Justitieele Voorschriften voor de Landmacht. Omtrent de wettigheid van verschillende bepalingen was twijfel gerezen. Zoo mist het voorschrift, vervat in art. 13, ad (8), dat een klager niet meer bij een der meerderen van hem, tot wien de laatste reclame gericht was, in beroep komen kan, wettelijken grondslag; zoo is een bepaling, als in art. 14, ad (2)

Ten aanzien van het gestelde in den aanhef en de vierde alinea dezer paragraaf meent de ondergeteekende te kunnen verwijzen naar hetgeen in de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag betreffende het IVde Hoofdstuk der Staatsbegrooting voor het dienstjaar 1908 werd medegedeeld naar aanleiding van hetgeen in dat Verslag op blz. 4 van de *Militaire Rechtspleging* werd opgemerkt.

Het gestelde in art. 13 (8) van de Justitieele Voorschriften voor de Landmacht is niet anders dan eene

gesteld, slechts bij de wet in het leven te roepen, en verleent de toevoeging: ingevolge de geldende jurisprudentie, enz., aan deze bepaling geen kracht van wet; evenmin steunt op de wet de toevoeging van een raadsman aan beklagde, hoe gewenscht die maatregel overigens ook moge zijn. Andere bepalingen vonden geenszins goedkeuring. Zoo achtte men het onjuist, dat een klager alleen afschrift eener resolutie ontvangt, indien zijn klacht ongegrond is bevonden.

Een ander bezwaar werd hierin gezien, dat het gebrek aan onderscheiding tusschen hetgeen kracht van wet heeft en hetgeen slechts als aanbeveling of toelichting kan bedoeld zijn niet alleen in den vorm van het Koninklijk besluit, maar ook in de bepaling van art. 1 het zelfstandig oordeel van den officier-rechter ten zeerste bemoeilijkt, hetgeen te meer klemt, omdat hij als officier ten opzichte van voorschriften van hooger hand aan volstrekke gehoorzaamheid gewend is.

Ook hadden velen aan het overvloedig gebruik van verouderde en van vreemde uitdrukkingen, waarvoor zonder moeite betere waren te vinden geweest, aanstoot genomen.

Men meende ten slotte, dat de Regeering blijkens de vaststelling van deze voorschriften niet genoeg doordrongen was van de urgentie van de wettelijke herziening van ons militair strafproces en wenschte te dezen opzichte te worden gerustgesteld.

mededeeling van hetgeen door het Hoog Militair Gerechtshof is aangenomen.

Die regel is naar de meening van den ondergeteekende niet in strijd met de wet, welke niet anders bepaalt dan dat degene die zich over het arrest of de hem opgelegde straf bezwaard gevoelt daarover zijne klachten kan inbrengen zonder te vermelden op welke wijze dit behoort te geschieden.

Door het Hoog Militair Gerechtshof is aangenomen dat het college, hetwelk eene op grond van art. 15 van de Rechtspleging bij de Landmacht ingediende klacht onderzoekt, bevoegd is het arrest waarin de klager zich op grond van art. 16 bevindt onder handtasting op te heffen. Al moge die regel daardoor geen kracht van wet hebben verkregen zoo wordt deze toch gevolgd.

Het gestelde in het slot van art. 14 (2) der Justitieele Voorschriften bevat niet anders dan eene mededeeling van dien aangenomen regel.

Al moge de toevoeging van een raadsman niet op de wet steunen, zoo ziet de ondergeteekende tegen dien maatregel zooals deze in de Justitieele Voorschriften is aangegeven, geen bezwaar, vermits die z. i. niet in strijd is met de wet.

Dit zou z. i. wel het geval zijn indien ware bepaald, dat de raadsman zijne conclusie bij pleidooi in de zitting van den krijgsraad mocht toelichten, doch dit is in art. 81 (8) uitdrukkelijk verboden.

De regel, dat de klager alleen dan een afschrift ontvangt van de op zijne klacht genomen resolutie wanneer die klacht ongegrond is verklaard is reeds van zeer ouden datum; hij werd vastgesteld bij Koninklijk besluit van 3 Januari 1823 n°. 89 en zulks ter voorkoming van het misbruik hetwelk ten nadeele van de krijgstucht door militairen van minderen rang zou kunnen worden gemaakt van een schriftelijk bewijs dat de strafoplegger in het ongelijk is gesteld.

Dien maatregel acht de ondergeteekende in het belang van de krijgstucht alleszins juist.

Bij de samenstelling der Justitieele Voorschriften is er met de meeste zorg naar gestreefd, om de terminologie zoodanig te kiezen dat duidelijk kan worden onderscheiden welke bepalingen als een voorschrift en welke als eene raadgeving of handleiding zijn te beschouwen.

De ondergeteekende vertrouwt dan ook dat dit onderscheid bij eene oordeelkundige lezing der artikelen gemakkelijk in het oog zal springen.

De modellen behoorende bij de Justitieele Voorschriften zijn opge maakt overeenkomstig de formulieren bij het Hoog Militair Gerechtshof in gebruik.

Depot van discipline.

Van meerdere zijden werd aangedrongen op afschaffing dezer instelling. Men vroeg om overlegging van het rapport, dat over de werking van het depot door den officier van gezondheid C. J. H. TEMPELMANS PLAT is ingediend.

Wanneer het Wetboek van Militair Strafrecht en de Wet op de Krijgstucht zullen zijn in werking getreden en, in verband daarmee, de strafklasse en de tuchtklasse zullen zijn ingevoerd, zal het algemeen depot van discipline ala zoodanig worden opgeheven.

Ingevolge den in het Voorloopig Verslag te kennen gegeven wensch, wordt hierbij overgelegd een exemplaar van het militair geneeskundig tijdschrift, elfde jaargang, 1ste aflevering, waarin o. a. het rapport van den officier van gezondheid 2de klasse C. J. H. TEMPELMANS PLAT is opgenomen.

Genoemd boekwerk wordt, te zijner tijd, bij het Departement van Oorlog terug verzocht.

Hervorming van den geneeskundigen dienst.

Naar aanleiding van het voor nemen een officier van gezondheid een cursus in de psychologie en psychiatrie te doen volgen aan twee buitenlandsche universiteiten, werd de vraag gesteld wat daarmee

Vermits in het leger somtijds elementen voorkomen waarvan het psychisch minderwaardig gehalte aanleiding kan geven tot wrijving en botsing, met al de gevolgen van dien, wat in verband met de bijzondere eischen van de

wordt beoogd en waarom, terwijl wij hier te lande op genoemd gebied over zulke uitnemende krachten beschikken, bedoelde officier naar het buitenland wordt gezonden.

krijgstucht en van den militairen dienst te meer voorzorg verdient, is het van veel belang te kunnen beschikken over geneeskundigen, die bekend zijn met deze eischen en tevens eene grondige studie hebben gemaakt van psychologie en psychiatrie. Aan deze beide voorwaarden zal slechts door officieren van gezondheid kunnen worden voldaan. Wanneer over een dergelijk geneesheer wordt beschikt, zal het kunnen worden voorkomen, dat vele en zware straffen worden opgelegd, waar verwijdering uit den dienst de eenige juiste oplossing genoemd moet worden.

Aan het volgen van den cursus in het buitenland is een leergang aan de Hoogeschool te Groningen voorafgegaan, zoodat de uitnemende krachten, waarover wij hier te lande beschikken op dit gebied, geenszins zijn voorbijgezien. Daar het hier echter eene diepgaande studie geldt, is het hoogst wenschelijk, deze zoo grondig mogelijk te doen zijn. Ten overvloede zij ten deze verwezen naar het dienaangaande gestelde in de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag betreffende het wetsontwerp tot vaststelling van het VIIIste Hoofdstuk der Staatsbegroting voor het dienstjaar 1907 (Zitting 1906—1907. Gedrukte Stukken 2, n°. 15, bladz. 51).

Bijzondere rechtskennis bij marine-officieren.

Ten einde te geraken tot eene zoo juist mogelijke omschrijving van de eischen, welke thans bij de Hoofdstukken XI en XI^A der V. K. M. worden gesteld aan officieren, om wegens bijzondere rechtskennis aanspraak te erlangen op de toelage van f 200.— 's jaars, en ter bepaling van den aard en de wijze van uitvoering van het daardoor gevorderde onderzoek, werd door den Minister van Marine het advies gevraagd van de heeren Professor Mr. H. VAN DER HOEVEN, Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT, Advocaat-Fiscaal, en N. J. J. VAN RIJN VAN ALKEMADE, Officier van Administratie der 1ste klasse, fiscaal (thans Insp. v. Administratie).

In hun gezamenlijk rapport aan den Minister van Marine van 30 Januari 1904 deelden zij in hoofdzaak het volgende mede.

Bij het gevoerde onderling overleg werd in de eerste plaats de vraag besproken, in hoeverre de praktijk — en dit inzonderheid ter beoordeeling van den Advocaat-Fiscaal, op grond van zijne ervaring aangaande het onderzoek der door de Zeekrijgsraden behandelde zaken — in bepaalde opzichten leemten aanwijst. Voornamelijk viel daarbij de aandacht op de kennis van het formeele strafrecht.

Daarna werd vergeleken het onderwijs-programma van het Koninklijk Instituut voor de Marine en dat van de opleiding van adspirant-administrateurs, voorzoverre de juridische vakken betreft, en bestond er overeenstemming in de meening, dat de jongelieden, die deze opleidingen verlaten, in de *beginselen* dier vakken *voldoende theoretisch gevormd moeten zijn* tot het vervullen der functiën, welke hun met betrekking tot de krijgswaarden alsdan kunnen worden opgedragen.

Vermits de functiën, waarin zeeofficieren en officieren van administratie bij de Zeekrijgswaarden geplaatst worden, in zekeren zin in belangrijkheid toenemen, naarmate zij in ancienniteit en in rang opklimmen, moet het bij die opleidingen onderwezen niet alleen worden onderhouden, maar ook *voortgezet*, zullen zij aan de daarvoor te stellen eischen blijven voldoen.

Omdat, ter aanmoediging, aan gebleken meer bijzondere studie van het vak, door de toekenning van eene toelage, een vrij aanzienlijk voordeel wordt verbonden, moest ongetwijfeld het bewijs verlangd worden, niet alleen dat de studie van die onderdeelen der rechtswetenschap, in welke te Willemsoord of te Amsterdam reeds onderwijs werd genoten, is onderhouden en voortgezet, maar tevens dat de verdere studie zich heeft uitgestrekt over die andere onderdeelen der rechtswetenschap, welker kennis den officier, als zoodanig, mede te stude kan komen.

Aangenomen werd dat, bij het tegenwoordig onderwijs, zoowel de zee-officieren als de officieren van administratie, zoodanige rechts- en wetkennis hebben opgedaan en onderhouden, dat zij — reeds vóór zij zich toeleggen op het verkrijgen van meer uitgebreide kennis, met het oog op de daarvoor toe te kennen toelage — voldoende bekwaamheid bezitten om de verschillende rechterlijke functiën uit te oefenen. Daarvan te doen blijken is aan de officieren van administratie bij het examen-programma voor officier van administratie der 2de klasse reeds als eisch gesteld, het ware dus onjuist de eischen voor de *meer dan gewone* mate van kennis niet hooger te stellen dan noodig is om eene goede rechtspraak te verzekeren.

Meerdere kennis te vorderen van de officieren van administratie der 1ste klasse dan van de zeeofficieren met het oog op het fungeeren als fiscaal, kwam de Commissie niet noodzakelijk voor. Dienaangaande werd aangevoerd dat ook bij de burgerlijke rechterlijke macht aan de leden daarvan welke het O. M. uitoefenen, geen meerdere eischen worden gesteld dan aan de leden welke met de rechtspraak zijn belast. Niettemin zal bij het onderwijs bij de opleiding van a. s. officieren van administratie bijzonder de werkring van het O. M. in het oog gehouden behooren te worden.

Waarin nu de te vorderen *meer uitgebreide* kennis zal moeten bestaan, laat zich o.a. daaruit afleiden dat in de eerste plaats die kennis strekken moet om in meerdere mate een goede rechtspraak te bevorderen, hetgeen noodig zal zijn zoolang eene afzonderlijke militaire rechtspraak bestaat.

Het bewijs zal geleverd moeten worden dat aanwezig zijn eene grondige kennis van het toe te passen recht, de bekwaamheid om zich met juistheid de te beoordeelen feiten voor te stellen en die feiten ten opzichte van de strafwet te qualificeeren.

Het strafrecht en het staatsrecht, beide tot het publiek recht behorende, hebben zóóveel punten van aanraking met elkander dat voor de grondige kennis en juiste toepassing van het eerste, ook de kennis van het laatste niet kan worden gemist.

Zoowel bij de rechtspraak als overigens in hunne militaire betrekking kunnen en zullen zich bovendien voor de zeeofficieren en officieren van

administratie voordoen belangrijke vragen en beslissingen op het gebied van het civiel recht, terwijl ook de kennis van het volkenrecht, meer speciaal die van het oorlogsrecht, voor den zeeofficier van groot belang is. Derhalve dient de rechtsstudie van den officier ook aan die beide takken der rechtswetenschap gewijd te zijn.

Mitsdien werden de *eischen* of voorwaarden, in ruime trekken, als volgt vastgesteld:

1. *Strafrecht*, in zijn vollen omvang; gewoon en militair, formeel en materieel;
2. Beginselen van *internationaal maritiem recht*;
3. Enkele onderdeelen van het *staatsrecht* (wetgeving, justitie, defensie);
4. Hoofdbeginselen van het *civiel recht* voorzoverre dat te pas kan komen bij de toepassing van het strafrecht.

Wat aangaat het onderzoek in hoeverre door de kandidaten aan deze eischen zou zijn voldaan, stelden de leden der Commissie zich voor — in aansluiting aan 's Ministers bedoeling dat geen schoolsch examen zou zijn af te nemen — dat het bewijs van voldoende kennis kan worden geleverd door eene bespreking over de hooger aangeduide vakken van de door den Minister tot het onderzoek uitgenoodigde Commissie met den belanghebbende, waarbij, door ondervraging, van de gemaakte studie en de daardoor verkregen kundigheden kan blijken.

Bedoelde bespreking zal zoo lang of zoo kort duren als de Commissie in het gegeven geval noodig acht. Ook zal de Commissie bevoegd moeten zijn om *schriftelijk* werk te doen vervaardigen.

Door de rapporteurs wordt echter gemeend dat aan den officier, die bij het onderzoek blijkt geeft in een of meer der aangegeven vakken bijzondere bekwaamheid te bezitten, evenzeer de toelage zal kunnen worden toegekend, al mocht zijn kennis in enkele andere dier vakken te wenschen overlaten.

Voorts werd gemeend dat de officier, die door middel van geschriften, na onderzoek daarvan door de Commissie, van de vereischte studie en bekwaamheid in alle of in een of meer der genoemde vakken blijkt heeft gegeven, ook aanspraak moet kunnen maken op de toekenning der toelage.

De Commissie deelde ten slotte eenstemmig als hare meening aan den Minister mede, dat het ongewenscht is om aan te geven, op welke wijze de vereischte bekwaamheid verkregen zou moeten zijn; aan de belanghebbenden moest worden overgelaten of zij zich die kennis meenen te kunnen of moeten eigen maken door het volgen van de colleges aan eene der universiteiten dan wel op andere wijze.

Zij die in de rechten zijn gepromoveerd zullen al van zelve voor de toelage in aanmerking komen, althans wanneer zij dan *bovendien* blijkt geven van bijzondere bekwaamheid in het militair recht.

In overeenstemming met dit advies werden de voorschriften te dezer zake bij resolutie van den Minister van Marine van 13 October 1904, n°. 57, vastgesteld. Zij zijn te vinden op pag. 14 en 15 van het Hoofdstuk XIa, Deel I der V. K. M.

Als inleiding tot die voorschriften zegt de Minister o. a.: „Aangezien „voor ieder vak door eene bijzondere Commissie een rapport werd uitgebracht „en het wenschelijk werd geacht om, bij gemis van alle ervaring aanvan- „kelijk aan de Commissiën vrijheid te laten tot het volgen van den door „ieder harer aangegeven weg tot bereiking van het beoogde doel, zal de „verscheidenheid (in de wijze van onderzoek op te merken) geen nadere „verklaring behoeven. De praktijk zal moeten uitmaken of verdere overeen- „stemming mogelijk is. . . . .

„Opmerkingen van de Commissiën op grond van ervaring zullen door „ondergeteekende gaarne worden ontvangen.”

Volgens vorenstaande regelen is door de Commissie (waarbij intusschen in November 1905 de plaats van professor VAN DER HOEVEN door professor MR. G. A. VAN HAMEL werd ingenomen) twee malen een onderzoek naar de meer bijzondere rechtskennis bij de Zeemacht ingesteld. Betreffende het eerste onderzoek valt het volgende te vermelden.

Door de Commissie werd 7 December 1905 besloten: 1°. dat het zou plaats hebben voor zooverre het strafrecht (alg. en mil.), de onderdeelen van het staatsrecht en de hoofdbeginselen van het civiel recht betreft, *mondeling*, terwijl, wat betreft de beginselen van het internationaal recht aan den (eenigen) candidaat de *schriftelijke* beantwoording van eene door de Commissie gestelde vraag zou worden opgedragen; 2°. dat de bespreking met den candidaat over het algemeen strafrecht in zijn vollen omvang zou geschieden door den hoogleeraar VAN HAMEL, die aan het staats- en civiel recht door den advocaat-fiscaal en die over het militair strafrecht bij monde van den officier van administratie der 1ste klasse (thans inspecteur van administratie) VAN RIJN VAN ALKEMADE.

Dit *mondeling* examen werd vastgesteld op 4 Januari 1906. De candidaat gaf daarbij blijken van degelijke voorbereiding, zeer voldoende kennis van en een helder oordeel in alle vakken, welke zooveen zijn genoemd. Het examen in internationaal recht werd *schriftelijk* afgenomen en bepaalde zich tot de beantwoording van deze vraag: „In tijd van oorlog komt een „gehavend oorlogschip van een der belligerenten met een buitgemaakt „koopvaardijship voor een neutrale haven en verlangt binnen te komen. „Terwijl hierover nog niet beslist is, komt een insgelijks gehavend oorlogschip van de andere partij (zonder buit) en vraagt hetzelfde. Hoe ten „aanzien van deze schepen te beslissen en te handelen met inachtneming „der neutraliteitsplichten?”

De verhandeling moest vóór 4 Januari 1906 der Commissie zijn aangeboden; de inzending had plaats 28 December 1905.

Zij werd zeer gunstig beoordeeld en werd opgenomen in deel I, blz. 380 v. van het Militair Rechtelijk Tijdschrift.

De candidaat werd op voordracht der Commissie in het genot gesteld van de toelage voor meer uitgebreide kennis in rechtswetenschappen.

Ten overstaan van dezelfde Commissie werd in October 1907 voor de tweede maal examen afgenomen, thans aan drie kandidaten.

Het examen werd op dezelfde wijze afgenomen als de eerste maal. Wat betreft de beginselen van het internationaal recht, werd aan elk der kandidaten opgedragen aan de Commissie in te leveren eene schriftelijke verhandeling over een der volgende onderwerpen.

- a. Eene vergelijkende beschouwing van de eerbiediging van den particulieren eigendom in den landoorlog en in den zeeoorlog.
- b. Eene vergelijkende beschouwing van de bevoegdheden en plichten van neutralen in den landoorlog en in den zeeoorlog, met betrekking tot het asyl voor troepen en oorlogschepen van oorlogvoerende partijen.

Van deze op 3 October 1907 aan de kandidaten gezonden vragen werd 17, 16 en 18 October de beantwoording ontvangen; alle kandidaten hadden de eerste der gestelde vragen behandeld.

Bij het mondeling onderzoek werden de hoofdbeginselen van het civiel

recht en het algemeen strafrecht in zijn vollen omvang met de kandidaten behandeld door prof. VAN HAMEL; overigens was het onderzoek over de examinatoren als vroeger verdeeld.

Alle kandidaten werden geacht te voldoen aan de algemeene eischen op pag. 6 (1—2) der Regeling van Hoofdstuk XIa Deel I der V. K. M. en werden door de Commissie voorgedragen tot toekenning der toelage voor meer uitgebreide kennis in rechtswetenschappen.

Van een der kandidaten werd gerapporteerd dat hij bijzondere bekwaamheid in alle vakken bezit en volkomen voldeed aan de hiervoren genoemde eischen.

Zijne verhandeling over de eerbiediging van den particulieren eigendom in den landoorlog en in den zeeoorlog zal hoogstwaarschijnlijk worden opgenomen in de volgende aflevering van dit Tijdschrift.

Alle tot dusverre geëxamineerden behoorden tot het korps officieren van administratie van de Zeemacht. De naam van den eersten candidaat is o. a. vermeld in dit Tijdschrift, deel I, blz. 389, waar tevens reeds eenige mededeelingen van min uitvoerigen aard omtrent hetgeen vooraf gaat, zijn te vinden. De bij het laatste examen geslaagden zijn: de Officier van Administratie 1ste klasse J. H. M. NITTEL, en de Officieren van Administratie 2de klasse G. A. HAMERSMA en P. A. SNELLEN VAN VOLLENHOVEN, aan welke heeren de Redactie bij deze gaarne hare gelukwensen aanbiedt. Zij hoopt dat de Marine van hunne bijzondere kennis veel nut mag trekken.

Wij mogen deze mededeeling niet sluiten zonder ook den Luitenant ter Zee 2de klasse Mr. J. C. JAGER onze felicitatie te hebben aangeboden met den door hem behaalden doctorstitel. In de dagbladen is omtrent deze gebeurtenis met eenigen ophef bericht en daartoe was reden. Mr. JAGER toch is de eerste zeeofficier, die dezen wetenschappelijken graad behaald heeft. Bij de Zeemacht is aan dezen graad geen effectus civilis — of moet men hier zeggen militaris? — verbonden. Toch hopen wij dat de autoriteiten Mr. JAGER zoodanig werkzaam zullen blijven stellen dat van zijne speciale kennis zooveel mogelijk profijt worde getrokken. Hij zal dan tevens de gelegenheid bezitten zich verder te ontwikkelen tot wat wij meenen in hem te mogen zien.

Tot slot nog een wensch. De betrekkelijk lange duur welke de rechtsgeleerde studie eischt, is een der oorzaken dat marine-officieren, die promoveeren, geen proefschrift kunnen samenstellen doch zich met stellingen moeten behelpen. Behalve het schriftelijk stuk, dat de kandidaten voor het Amsterdamsche examen hebben in te leveren en waarover de Minister van Marine de beschikking erlangt, wordt ook door hen geene wetenschappelijke verhandeling gepubliceerd. Wij weten evenwel maar al te goed, dat deze officieren, die met onvermoeiden ijver en onder dikwerf zeer moeilijke omstandigheden hunne studie volbrachten, alleszins in staat zijn onze lezers en ons te vergasten op hetgeen voortgezet onderzoek en latere ervaring hun leeren mocht. Wij weten ook, dat officieren er niet spoedig toe komen om naar de pen te grijpen, doch waar de militaire justitie, niet het minst uit hoofde van beweerde onkunde in rechtszaken en rechtswetenschap van hen, die ermede belast zijn, in discredit is gebracht bij het groote publiek, is er zeer veel aan gelegen dat die slechte reputatie hoe eer hoe beter tot de geschiedenis behoort. Gij, gelukkig geslaagden, werkt daaraan naar uwe beste krachten mede, publiceert hetgeen u geschikt voorkomt

liefst in dit, speciaal tot dat doel bestaande, officieel uitgegeven Tijdschrift, dat, wij mogen het met eenige zelfvoldoening zeggen, ook buiten leger en vloot zijne lezers gaat tellen. Weest voorts tot voorbeeld en steun aan collega's bij de Landmacht, waar, om allerlei redenen, van hooger hand nog weinig kon worden gedaan om uw streven navolging te doen vinden, doch waar, wij weten ook dit, vooral onder de jongere officieren veel voor de rechtsstudie wordt gevoeld. Behandelt zaken op dit gebied niet alleen met het oog op uwe omgeving doch ook met na te gaan wat bij de Landmacht geschiedt. Dit verruimt uw blik en opvatting en is ook in zoverre te verdedigen, dat, welke definitie men ook van het woord krijgstucht geeft, daaronder zoowel bij de Zee- als bij de Landmacht hetzelfde moet worden verstaan. Het groote doel van alle militair-rechtelijke studie, bevordering en handhaving van de krijgstucht, zal daardoor te beter in het oog worden gehouden. Onzerzijds zal steun en voorlichting waar wij die kunnen geven, nimmer ontbreken. Ook werk is er genoeg en indien soms iemand verlegen mocht zijn met de keuze van een onderwerp, hij wende zich tot ons. En bestaat er wellicht eenige schroom om aanstonds met wat belangrijks en omvangrijks voor den dag te komen, wij nemen ook kleinere mededeelingen voor deze rubriek gaarne in ontvangst. Het stelsel van plaatselijke correspondenten lacht ons zeer toe doch wij kunnen daartoe niet anders komen dan met vrijwillige (en belangeloze) medewerking van belangstellenden hier te lande en in de Koloniën. Het aantal geschikte en bekwame officieren voor zoodanige betrekking neemt — bij wijze van spreken — dagelijks toe. Nu nog de lust, de tijd en de moed van het initiatief. Wij wenschen en hopen!

Afschaffing van den militairen rechter in Frankrijk.

In de aflevering van 1 Juni 1907 van de „Marine française”, organe de la démocratie maritime (fondateur: Amiral AUBE), uitgegeven wordende rue de la Verrerie, Paris, vindt men een artikel, getiteld: „Quelques réflexions sur les Conseils de guerre” en geteekend „Sapiens”, waarvan de inhoud merkwaaardig genoeg schijnt om die in dit Tijdschrift weer te geven en daardoor op te wekken tot lezing van het stuk in zijn oorspronkelijken vorm.

De schrijver deelt, zooals blijken zal, de weinig gunstige opinie over rechtspraak door militairen van Mr. F. E. VAN ENGEN in diens in 1904 te Utrecht verdedigd proefschrift, getiteld: „Militaire rechtspleging — Eene kritische studie.”

De „wijze” of „verstandige” schrijver is Franschman en schreef dus onder de beïnvloeding van fransche toestanden en franschen geest.

Het ligt niet in onze bedoeling om (gedetailleerde) kritiek op het stuk te leveren; alleen willen wij er op wijzen — wat trouwens aanstonds bij lezing van het oorspronkelijke duidelijk blijkt — dat de schrijver zich op sommige hoofdpunten tegenspreekt.

Ons oog geenszins sluitende voor de argumenten van hen, die ten opzichte van dit vraagstuk een standpunt innemen, geheel tegenovergesteld aan het onze, willen wij niet nalaten den inhoud van het opstel in hoofdzaak hieronder weer te geven.

De zich Sapiens noemende schrijver is van oordeel dat het tijd is om eenvoudig en wel de bijzondere rechtspleging, die men krijgsraden noemt, af te schaffen en de militairen van alle rangen te onderwerpen aan de

rechtsmacht van den gewonen rechter. Hij geeft daartoe de volgende motieven.

I. *Zielstoestand (Mentalité) van de rechters.*

De militair is in het algemeen niet onafhankelijk, *dus* partijdig. Hij is niet onafhankelijk van zijne omgeving (des hommes); hij heeft al de vooroordeelen van zijne kaste; op hem is de stempel gedrukt van lijdelijk gehoorzamen, van de knechtschap van den geest aan de meeningen, die gekoesterd worden in zijne omgeving, aan de denkbeelden, geuit door zijne meerderen.

Hij modelleert zich zonder het te weten naar den voorzitter van den krijgsraad, die op zijne beurt de debatten leidt onder het voortdurend doen te voorschijn treden van eene vooropgezette meening.

Voor den militairen rechter is iedere verdachte reeds bij voorbaat schuldige.

Het zou immers twijfel verraden aan de helderziendheid van zijne kameraden, van zijne chefs, die bevel gaven tot de terechtstelling voor den krijgsraad, indien hij een oogenblik eene vergissing in de waardeering der voorgevallen feiten of in den ernst of het bestaan van het misdrijf veronderstellen durfde.

Het is van algemeene bekendheid, dat slechts verwijzing naar den krijgsraad plaats heeft bij bijna vaststaande zekerheid eener veroordeeling en dat elke vrijspraak beschouwd wordt als een démenti, door de rechters gegeven aan den chef, die rechtsingang verleende.

Vrijspraak vermindert het prestige van de autoriteit, die „altijd gelijk moet hebben”. Die meening wordt zoover gedreven dat een door den krijgsraad vrijgesprokene dikwijls krijgstuuchtelijk wordt gestraft bij wijze van wraakoefening van de militaire autoriteiten wegens het zachte oordeel van den rechter.

De „gedisciplineerde” gaat dus uit van het denkbeeld dat de verdachte schuldig is.

De gedisciplineerde president, die de zitting leidt, zoekt met zorg naar alles wat den beklagde afmaken kan.

President en rechters of leden kennen overigens elkanders meeningen en het gebeurt niet zelden dat een president, na de zitting, het uitgebrachte votum kritiseert van den rechter, die bij uitzondering ietwat onafhankelijk was.

II. *Aard der delicten.*

De militaire rechter is niet onpartijdig beoordeelaar van den aard van het begane feit, dat hij berechten moet.

De delicten zijn nl. van tweeërlei aard, te weten:

1°. *Commune delicten*, als: dronkenschap, diefstal, gewelddadigheden tegen kameraden, bedrog.

De militaire rechter heeft eene algemeene neiging om die verschillende feiten te verergeren of te verzachten. Het laatste vindt zijn oorzaak voor een groot deel in de als een zeer veel voorkomend vooroordeel van de militaire kaste bestaande eigenaardige opvatting van het begrip van eer, geheel verschillend van de gewone opvatting. De militair moet volgens die opvatting veel nauwgezetter zijn dan een burger; hij beschouwt zich altijd als vertegenwoordiger van zijn gilde en heeft neiging om alles te verachten wat niet daartoe behoort, te beginnen met de burgers (waaruit hij toch zelf voortkomt, zooals een beroemd kolonel eens opmerkte). Bij vechtpartijen tusschen soldaten en burgers is de militaire autoriteit in het algemeen vol vergevingsgezindheid voor de eersten. Bij werkstakingen heeft

de militair een leelijke neiging om de noodzakelijkheid tot praktisch ingrijpen te overdrijven en al de kalmte en het gezag van verlichte chefs is daarbij noodig, wil men de sabels niet uit de scheeden zien vliegen.

Naar de meening van Sapiens is het meer dan tijd om leger en natie meer te doen ineensmelten door het nemen van maatregelen als de navolgende.

Verbod om buiten dienst wapenen te dragen.

Opheffing van militaire clubs, die op jaloersche wijze den kastegeest en den geest van geweldige reactie tegen moderne begrippen onderhouden en verergeren.

Verbod voor officieren en onderofficieren om buiten dienst uniform te dragen, waardoor de minderen tevens ontslagen zijn van de aanhoudende verplichting tot het geven van bewijzen van eerbied.

Aan den anderen kant verergert de militaire rechter vele fouten eveneens op grond van de hoedanigheid van militair-zijn en dientengevolge van zijne uitzonderings-opvatting van het begrip van eer.

Een twist tusschen soldaten kan alleen door tweegevecht worden beëindigd en wat als ernstig misdrijf door de wet strafbaar gesteld wordt, is in het leger niet alleen aanbevelenswaardig, maar wordt daar verlangd en geëischt door den meerdere, op straffe van ernstige correctie. Zoo behoudt men angstvallig den kastegeest, leger en volk scheidende, en, als het oogenblik daartoe geschikt is, zelfs staatsgrepen toestaande.

Zekere overtredingen zijn, het is waar, ernstiger op grond van het dragen van de uniform, b.v. dronkenschap in het openbaar of elke andere openbare handeling, die het aanzien (van de militaire macht) aantast. Een man in uniform is niet vrij meer, dat is buiten kijf; hij draagt zichtbaar het kenteeken van zijn rang of stand, van zijn wapen, van zijn korps. En de korpsgeest nu moet gehandhaafd worden ter wille van het edele en „generouse” dat hij medebrengt, omdat die tot heldenmoed, tot groote daden leidt of zelfs maar tot achting voor zichzelf en behoud van moreele waardigheid. Een gewone dronkaard schandvlekt alleen zichzelf, een dronken soldaat doet tevens de achting voor het gilde, waartoe hij behoort, verminderen.

Een bespreking van het vraagstuk der „toevallige” dronkenschap en van het alcoholisme in het algemeen zou den schrijver te ver voeren. Hij beperkt zich tot een algemeen denkbeeld op dit punt en meent dat voorbehoedsmaatregelen meer zouden uitwerken dan straffen. Onder de eerste rekent hij vooral het geven van een rantsoen wijn aan den troep. Men zou daardoor voldoen aan eene werkelijke behoefte van den man, aan eene gewoonte, en zou zijne hartstochten bestrijden door tegemoetkoming aan zijne neigingen of wenschen.

Tot besluit meent de schrijver te mogen aannemen, dat eene bijzondere militaire rechtspraak onnoodig is om de strafbare feiten uit het gemeene recht te berechten.

De burgerlijke rechtscolleges zijn daarvoor zeer voldoende; zij zouden met grootere onpartijdigheid recht spreken en zonder bezwaar rekening kunnen houden met de enkele verzachtende of verzwarende omstandigheden, die op het karakter van het feit invloed uitoefenen; overigens zou het goed zijn om dergelijke omstandigheden tot een minimum te beperken. Wat b.v. het misdrijf van diefstal in de chambree betreft, moest men den soldaat meer veiligheid voor het bewaren van zijn goed geven en de pogingen tot dergelijken diefstal doen verminderen door den man voor zijn persoonlijk eigendom eene goed te sluiten bergplaats te geven.

2°. *Militaire delicten.*

Behalve de commune delicten zijn er feiten, die, als zij door een militair worden gepleegd, zoodanig ernstig worden, dat zij eene afzonderlijke categorie vormen. Het bestaan van het leger, de regelmatige werking van zijne organisatie brengen mede en eischen onmiddellijke en gehoorzame onderwerping volgens de regels der hierarchie op alle punten, die den dienst en de uitvoering der militaire reglementen betreffen. Volstrekt echter niet lijdelijke onderworpenheid.

Er is veel gelachen over denkende minderen, „*baionnettes intelligentes*”. Maar er bestaat in deze geen reden om grappen te maken.

De tijden van de beroepslegers, van de soldeniers der heerschers uit de middeleeuwen, van de rooversbenden, welke geenszins te vergelijken zijn met de militaire macht, dienstbaar gemaakt aan de uitvoering van nationale wetten, zijn — gelukkig — voorbij. De soldaat van onzen tijd is een wezen met verstandelijke ontwikkeling, moet het althans zijn.

De officier, nu opvoeder van den man, moet hem niet alleen de militaire wetten en reglementen leeren kennen, maar ook de nationale wetten; hij moet hem aantoonen, dat er geen tegenstrijdigheid kan (mag) bestaan tusschen die beide en dat de autoriteit, die zich onttrekt aan de uitvoering van de algemeene wetten door lijdelijke gehoorzaamheid te eischen aan verkeerde orders van militaire chefs, een misdrijf pleegt en daardoor reeds zijne minderen ontslaat van de verplichting tot het te zijnen aanzien opvolgen der voorschriften nopens de militaire ondergeschiktheid.

De chef die, met gebruikmaking van het gezag, waarover hij beschikt, de uitvoering van eene wettelijke bepaling verhindert, maakt misbruik van de hem toevertrouwde macht, begaat een misdrijf, tot straf waarvan hem zijn rang moest worden ontnomen.

Door deze nieuwe wijze van opvoeden zou men een leger behouden, des te gehoorzamer en gewilliger onderworpen aan de militaire reglementen, omdat het zijn eigen chefs zich zou zien beperken tot de uitvoering der wetten en derhalve tot het van hunne ondergeschikten eischen van wettige daden.

Het is bekend, dat de mensch, de Franschman, zich gewillig en zonder aarzelen onderwerpt aan een bevel dat hij begrijpt, waarvan hij de noodzakelijkheid inziet, maar dat hij weerstrevend wordt bij elken noodeloozen of onbegrepen eisch.

Men denke b.v. aan de groote manoeuvres, waarbij zware vermoeienis blijmoedig wordt gedragen; bij parades vertoont zich het tegenovergestelde.

De gebiedende noodzakelijkheid van het gehoorzamen aan militaire reglementen, van onderworpenheid aan de chefs, wier plicht het is om ze uit te leggen, schept militaire overtredingen en misdrijven, die soms vergerd worden door de dienstverhouding tusschen dader en slachtoffer.

Daardoor wordt men gebracht tot het maken van categoriën van feiten, naarmate zij disciplinair of door den rechter behooren te worden gestraft. Dit verschil bestaat thans in werkelijkheid.

De eerste soort van feiten worden geboet door straffen rechtstreeks door de meerderen van den schuldige opgelegd volgens eene vrij ingewikkelde gradatie; elke chef heeft eene aan zijn rang geëvenredigde bevoegdheid tot straffen.

De tweede soort wordt berecht door de militaire rechtscolleges.

Nu wil het den schrijver toeschijnen dat men, zelfs en vooral voor militaire overtredingen, zulk eene berechting niet kan aanvaarden, omdat

de rechters tegelijk rechter en partij zijn, is het niet rechtstreeks dan toch door het bestaande kaste-solidariteitsgevoel.

Een officier, die geroepen wordt om te oordeelen over eene „weigering tot gehoorzamen” tegenover een meerdere, voelt zijn eigen gezag aangetast door het ongestraft laten van den schuldige, verminderd door het verzachten van de straf of het opleggen van eene lichte straf. Hij straft à priori streng, onderzoekt de verzachtende omstandigheden partijdig of wel verwaarloost ze. Elke militaire rechter moest worden gerecuseerd op het punt van waardeering van dergelijke feiten, die buitengewoon strenge straffen na zich slepen.

Trots dat alles zal men in tijd van oorlog en voor den vijand deze speciale jurisdictie moeten behouden. De omstandigheden zijn dan echter van dien aard dat er dan wel in meer opzichten misbruik van gezag zal worden gepleegd.

In tijd van vrede moet men eerst kaste-verschillen wegnemen, voordat men de geschillen tusschen de volkeren kan doen verdwijnen; men sla dus eerst zelf den weg van het recht in, voordat men pogingen aanwendt om door eene onpartijdige arbitrage geschillen tusschen natiën te beslechten.

Wat het tegengaan van de gewone overtredingen betreft, is het zeker verkeerd om aan een chef, hoe hoogegeplaatst ook, het recht te laten om tot 60 dagen opsluiting (prison) op te leggen en dat nog wel zonder den gestrafte in zijne verdediging te hebben gehoord en à fortiori zonder hem den bijstand van een verdediger te hebben gegeven.

Naar schrijvers meening moet:

1. geen gegradueerde beneden den kapiteinsrang recht hebben om rechtstreeks straf op te leggen;
2. de kapitein niet kunnen straffen met gevangenisstraf (prison).
3. de kolonel in zijn garnizoen slechts de straf van „prison” kunnen opleggen tot ten hoogste 6 dagen;
4. elke straf voorafgegaan worden door het hooren van den man, daarbij bijgestaan door een kameraad of door een meerdere tot zijne verdediging;
5. zwaarder straf dan 6 dagen slechts kunnen opgelegd worden na het advies te hebben gehoord van een Raad van Tucht;
6. het strafpeloton worden afgeschafft omdat het zoo dikwijls vervormd wordt tot een instrument van lichamelijke en geestelijke foltering, van wraakoefening van de onderofficieren tegen de z.g. „têtes fortes”;
7. elke maatregel afgeschafft worden, die de gezondheid van den man in de waagschaal stelt (slapen zonder deken, zonder matras, zonder vuur, zonder gesloten latrine).

Kortom, de militair moet voor gelijksoortige overtreding gestraft worden als de burger.

Hierna volgen eenige beschouwingen over dronkenschap, waarbij onderscheid wordt gemaakt tusschen dronken Bretons en Méridionaux, de eersten met den z.g. slechten dronk, de laatsten met de „ivresse gaie et babillarde, qui attendrit les âmes, amollit les coeurs sensibles, engendre la confiance débordante et les enthousiasmes irréfêchis”.

Daarom moeten de menschen uit hun milieu verplaatst worden, zegt de schrijver verder, ook om der wille van de taal; eenheid van taal schept eenheid van denkbeelden en opvattingen en dit alles geldt ook voor de officieren.

Voorbeelden van kort geleden hebben den betreurenswaardigen invloed van provincialen sleur op den geestestoestand der officieren aan het licht gebracht.

Hoe wil men dat krijgswraden, samengesteld uit officieren, dikwerf afkomstig uit de provinciën waar zij rechtspreken, daar gehuwd en familiebanden hebbende, vrienden vol plaatselijke vooroordeelen, gezond en onafhankelijk oordeelen zullen?

III. *Andere misstanden bij de krijgswraden.*

- 1°. Onvoldoende rechtskennis van den militairen rechter. Deze onbevoegdheid, te vergeven aan een jury-lid, is onaannemelijk in een rechter. En de leden der krijgswraden vereenigen de beide functiën in zich. Men heeft jury en rechter met zorg gescheiden in de burgerlijke rechtspraak der gerechtshoven. Al de voordeelen van dien maatregel bestaan bij de krijgswraden niet.
- 2°. Groot en veelvuldig verschil tusschen de rechten van aanklacht en verdediging.

Men ziet dikwijls de aanklacht voorbrengen door een kapitein en de verdediging voeren door een onderofficier, zelfs door een daartoe aangewezen soldaat, die zich beperkte tot het „zich neerleggen bij de wijsheid van den raad”. Zoo wordt de verdediging weggemoffeld.

En dat wordt nog erger wanneer de president aan de verdediging stukken onthoudt, die hij in raadkamer aan de rechters wel overlegt. En de verdediging moet toch het laatste woord hebben. Dergelijke feiten gebeuren, al is het zelden, en verscheidene officieren kennen er voorbeelden van.

Dit is het grootste bewijs van de knechtschap van het geweten, van het verdwijnen van moreelen zin onder het juk der discipline.

Voorgestelde verbeteringen.

Men kan vele van de misstanden en gebreken, die de krijgswraden aankleven, verzachten door palliatieven (scheppen van een afzonderlijk corps militaire rechters, geheime stemming, enz.). Geen van die maatregelen zal de eenvoudige afschaffing in waarde nabij komen. Deze zal tengevolge hebben vermindering van kaste-geest, verwezenlijking van moreele eenheid door verstandige, beredeneerde en onpartijdige toepassing van werkelijk aan de feiten geëvenredigde straffen.

* * *

Bij de lezing van het opstel stelden wij ons de vraag of de toestanden in Frankrijk niet op vele punten overdreven worden voorgesteld. Is dat zoo niet, dan moet worden erkend, dat in het opstel zeer zeker vele voor Frankrijk juiste opmerkingen en denkbeelden voorkomen en dat de Nederlandsche militair zich vergelijkenderwijze bijzonder gelukkig mag achten met de voor hem bestaande verhoudingen en toestanden op militair-justitiëel terrein.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 27 Maart 1906.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. BARON VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ,
R. P. VERSPLIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en
H. M. ENGELHARD.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Verdediger: Mr. C. DE WILDE.

Aanvulling van de telastelegging in hooger beroep overbodig geacht.

Opzettelijke wederrechtelijke toeëigening van gelden uit de contrôle-kas der cantine, gepleegd door een onderofficier, die met het dagelijksch beheer van die cantine belast was.

Noch aan het opzettelijke noch aan het wederrechtelijke van die toeëigening wordt te kort gedaan door de mogelijkheid, dat derden den beklaagde in staat zouden stellen het tot zich genomen geld te restitueeren.

Ofschoon de kas zich met de daarin aanwezige gelden behoorde te bevinden onder den daarbij geplaatsten bediende, staat vast, dat beklaagde die kas met inhoud herhaaldelijk onder zich nam of, gebruik makende van zijne positie als meerdere, zich de beschikking daarover verzekerde.

Beklaagde maakt zich dus schuldig aan verdwisting, gepleegd door iemand die het goed uit hoofde van zijne persoonlijke dienstbetrekking en tegen geldelijke vergoeding (n.l. eene toelage) onder zich had. Hij maakt zich als militair ook schuldig aan ontrouw in eene militaire directie. Op dit laatste feit is de zwaarste hoofdstraf gesteld. Veroordeeling uit dien hoofde.

De bijkomende straf van ontzegging van het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen wegens betoond berouw vervangen door die van degradatie.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof
tusschen

een sergeant bij het 5de Regiment Infanterie, oud 21 jaren, geboren te

Amsterdam, gedetineerd te Arnhem, die bij vonnis van den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, standplaats Arnhem, gewezen den 30sten Januari 1906, met aanhaling der artikelen 200 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 7, 12 en 19 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), 27 van het Wetboek van Strafrecht, 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64) en 181 en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, met vrijspraak van hetgeen hem meer is ten laste gelegd dan als bewezen is aangenomen, is schuldig verklaard aan ontrouw, begaan door een militair, gesteld in eene militaire directie, en veroordeeld tot eene militaire gevangenisstraf van zes maanden, met bepaling dat de tijd, door hem sedert 12 December 1905 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der straf zal worden in mindering gebracht, en met ontzegging van het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor den tijd van vijf jaren, alsmede verwezen in de proceskosten gevallen op hetgeen waaraan hij is schuldig verklaard, zullende de overige kosten verblijven ten laste van den Staat;

bij welk vonnis, op grond van de daarbij aangevoerde bewijsmiddelen, als wettig en overtuigend bewezen is aangenomen dat beklagde te Amersfoort in de Infanterie-kazerne in zijne hoedanigheid als bestemd voor en belast met den dagelijkschen dienst in de cantine van de soldaten van het 4de bataillon, 5de Regiment Infanterie, opzettelijk in November en de eerste week van December 1905 geldstukken ten bedrage van f 68.62 toebehoorende aan die cantine, althans aan een ander dan aan hem, welke gelden hij onder zich had en welke onder zijn toezicht en bewaring waren, zich wederrechtelijk heeft toegeëigend;

van welk vonnis beklagde zich beroepen heeft op het Hof, alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ten eene, voor wien bij schrifture ter rolle is te kennen gegeven:

Met bovengemeld vonnis, voor zoover impetrants veroordeeling en de ontzegging betreft, acht hij zich bezwaard:

A. primair.

I. Aan impetrant is ten laste gelegd, en blijktens de qualificatie („ontrouw”) is hij veroordeeld wegens verduistering van gelden, waarover hij het beheer had.

Volgens het vonnis nu wordt het bewijs geconstrueerd door:

- a. de bekentenis van den beklagde;
- b. de beëdigde verklaringen der getuigen;
- c. de aanwijzing voortvloeiende uit de persoonlijke bezichtiging des rechters.

Naar impetrant bescheidenlijk meent, ten onrechte:

1°. immers uit de persoonlijke bezichtiging des rechters, waaruit, volgens de betreffende overweging, in het vonnis opgenomen, is gebleken, dat bedragen in den tellingstaat te hoog zijn opgegeven, kan geenerlei aanwijzing voortvloeien voor het feit der opzettelijke wederrechtelijke toeëigening, aan impetrant ten laste gelegd, daar immers door die opgaven geen toeëigening wordt bewerkstelligd, hoogstens deze ze kunnen bedekken, zoo ze heeft plaats gevonden (wellicht wijzende op kwade administratie, die evenwel niet is ten laste gelegd);

2°. wat de verklaringen der getuigen betreft, deze zijn ten onrechte als bewijs door getuigen aangemerkt, gelijk zulks blijkt uit de tegenstelling dier verklaringen tegenover de voormelde aanwijzing en de niet-bijvoeging, dat uit die verklaringen aanwijzingen, en welke, voortvloeien.

Die verklaringen nu, zooals ze in het vonnis zijn opgenomen, kunnen niet als bewijs door getuigen in aanmerking komen, als geenerlei feit aantoonend, door een dier getuigen zelf gehoord, gezien of ondervonden, dat waarschijnlijk maakt, dat het ten laste gelegde misdrijf is gepleegd, alsmede dat impetrant de dader is;

immers uit de verklaring van den getuige (1) O. L. volgt slechts, dat impetrant van dezen geld leende, niet dat hij het uit de cassa zich toeëigende; uit die van getuige (2) R., eveneens dat impetrant geld leende, terwijl getuige de cassa had en dus ook toen van getuige dat geld immers uit de cassa leende, zooals de verklaring luidde, zoodat ook toen van toeëigening niet blijkt, zelfs niet dat het geleende niet weder in de cassa is gedaan door beklaagde, daar immers telkens om de vijf dagen een ander bediende de cassa hield en getuige niet immer dezelfde onder zich had.

Uit die van getuige (3) R. blijkt evenmin zulk feit; uit die van getuige (4) R. blijkt, dat de cassa stuk was, dat het mogelijk was dat iemand er geld uit nam, den teller versterkte, zoodat het niet dadelijk werd gemerkt, en dat er een tekort bleek in de cantine; dat hij het tekort, sedert impetrant met den dagelijkschen dienst in de cantine belast is, raamt op f 70,— à f 90.— en hoe het tekort gebleken is; maar, dat het tekort inderdaad in geld heeft bestaan en niet in goederen, dat impetrant die gelden zich heeft toeëigend en redenen van wetenschap daaromtrent — daarvan houdt de verklaring niets in; hetzelfde geldt van de verklaring van den getuige (5) v. R. en evenmin blijkt iets van verduistering uit de verklaring van den getuige (6) v. d. E.

Of mogelijk uit deze verklaringen aanwijzingen zouden te putten zijn, en of deze aanwijzingen, wellicht in verband met andere bewijsmiddelen, klaarblijkelijk zouden aantoonen, dat het ten laste gelegde misdrijf is gepleegd en impetrant hetzelfde bedreven heeft, is een andere vraag, thans niet aan de orde; als bewijs door getuigen kunnen al die verklaringen geen dienst doen.

Reeds om deze reden alleen behoort het vonnis te worden vernietigd.

3°. Ten onrechte wordt in het vonnis gesproken van beklaagdes bekentenis; immers het ten laste gelegde feit, verduistering van gelden, werd door impetrant steeds ontkend.

Impetrant heeft immer gezegd, gelijk uit het vonnis zelf blijkt, dat hij het nemen van geld uit de cassa niet als misdrijf beschouwde omdat hij van plan was, en wist, door zijne familie in staat te zijn het op die wijze uit de cassa geleende geld er weder in te restitueeren; weshalve hier ontbreekt, in juridischen zin, de bekentenis, dat impetrant zich gelden uit de cassa opzettelijk wederrechtelijk heeft toeëigend.

II. Al wat in het vonnis voorkomt over wijzigingen of onjuiste opgaven in staten of cantineboek, doet voor het ten laste gelegde feit niet ter zake, als niet betreffende verduistering van gelden (ontrouw) terwijl valsheid niet is ten laste gelegd.

III. Buitendien, meent impetrant, is op hem niet toepasselijk de qualificatie „militair in eene militaire directie”, daar door de wijze, waarop het geldelijk beheer der cantine plaats vond, juist beklaagde dat beheer niet had.

Immers volgens de verklaring van getuige R., zooals deze in het vonnis is opgenomen, is deze zelf met het geldelijk beheer der cantine belast, met twee commissarissen; verder verklaarde deze getuige, dat als het slot in orde was, alleen de bediende, die den sleutel had, er geld uit kon nemen; zulks wordt bevestigd door de verklaring van den getuige

O. L., dat de bediende met het slot (als het in orde was) de cassa buiten werking kon stellen.

Het was dus de luitenant en de commissie die het beheer had, en de bediende, die feitelijk het geld onder zich had, al droeg ook de impetrant dagelijks eene ronde som af, die de bediende hem toch uit de cassa moet hebben ter hand gesteld.

Om deze reden is artikel 200 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande hier niet van toepassing.

IV. Om dezelfde reden als voren kan ook het ten laste gelegde feit, onafhankelijk der daaraan te geven qualificatie, door impetrant niet gepleegd zijn, immers wordt ten laste gelegd opzettelijke wederrechtelijke toeëigening van gelden die impetrant onder zich had en daar nu juist impetrant die gelden niet onder zich had, kon hij aan dit misdrijf niet schuldig staan.

V. Waar, blijkens de redactie der beschuldiging, de bedoeling is den impetrant te betichten van verduistering, echter in de omschrijving ontbreekt de verklaring, dat impetrant die gelden onder zich zou hebben anders dan door misdrijf, ontbreekt in de telastelegging een element van dit misdrijf en behoort dus impetrant van alle rechtsvervolging te worden ontslagen, daar het feit, zooals het omschreven is, niet bij de wet is strafbaar gesteld.

VI. Mocht onverhoopt het Hof meenen, dat in de beschuldiging, zooals deze is geredigeerd, wel en juist is omschreven dat den impetrant verduistering is ten laste gelegd, hetzij dan ex artikel 321 of 322 van het Wetboek van Strafrecht of artikel 200 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, dan wijst impetrant er op, dat uit de getuigenverklaringen als zoodanig geenerlei bewijs voortvloeit, terwijl geene bekentenis is gedaan dan onder eene toevoeging, die niet van haar mag worden losgemaakt en die inderdaad is gebleken te zijn in overeenstemming met de waarheid en *uitsluit het element van het misdrijf van verduistering: het opzet tot wederrechtelijke toeëigening.*

Immers heeft impetrant steeds volgehouden, dat hij gelden uit de cassa leende met de bedoeling die gelden (immers vervangbare zaken) terug te geven en de wetenschap daartoe in staat te zijn, zooals feitelijk is gebleken het geval te zijn.

Het misdrijf van verduistering, derhalve niet bewezen, niet gepleegd zijnde, integendeel gebleken zijnde de waarheid van impetrant's opgaven, waaruit het niet aanwezig zijn van het opzet tot wederrechtelijke toeëigening noodwendig volgt, behoort impetrant van het hem ten laste gelegde te worden vrijgesproken.

B. Subsidiair.

Zoo onverhoopt het Hof van ander gevoelen mocht wezen en meenen dat impetrant wel aan verduistering schuldig staat, dan acht zich impetrant bezwaard door het vonnis en wat de strafmaat en wat de ontzegging betreft.

Hij refereert zich ten aanzien van de strafmaat aan uw oordeel, maar veroorlooft zich eerbiediglijk te verzoeken hem de ontzegging te besparen. Of eenig artikel der wet op het door hem gepleegde toepasselijk mocht wezen of niet, hij heeft thans voldoende geleerd, en is overtuigd, dat noch gelijk, noch eenig ander feit hem weer met den strafrechter in aanraking zal brengen. Hij gevoelt te zeer de vertrouwenspositie bij zijne chefs te hebben verloren, om niet alles te willen in het werk stellen, zich dat vertrouwen weder waardig te maken.

Hij weet dat hij hierin den steun zijner ouders achter zich heeft en, waar hij in andere opzichten (geheel-onthouding) sterk is, hoopt hij het ook in geldzaken te zijn. Hij is zich thans volkomen bewust dat de door hem gepleegde daden, ook al zouden zij niet strafbaar zijn volgens het Crimineel Wetboek of het Wetboek van Strafrecht, toch met de discipline in strijd zijn. Het is zijn hartgrondige wensch, dat het Hof, mocht zulks onverhoopt noodig zijn, liever zijn degradatie uitspreke, dan ontzegging; immers dan is de kans open, dat impetrant bij goed gedrag opnieuw voor bevordering in aanmerking kan komen, waarop hij zich met hart en ziel zou wenschen toe te leggen, zelfs in hetzelfde garnizoen.

En is geconcludeerd, dat het den Hove behage, met algeheele tenietdoening van het vonnis, den impetrant alsnog te ontslaan van alle rechtsvervolging, immers in elk geval hem vrij te spreken van het hem ten laste gelegde, subsidiair hem te geven een lichter straf, maar in geen geval hem te ontzeggen het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen;

en

den Advocaat-Fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht ambtshalve en als bij 's Hof's Resolutie van den 13^{den} Februari 1906 geautoriseerd om dit appel r. o. voor den Auditeur-Militair in het Derde Militaire Arrondissement, standplaats Arnhem, te vervolgen, mitsdien gedaagde in voorschreven cas ter andere zijde.

HET HOF,

Gelet op betgeen appelland, bij zijn verhoor voor het Hof, heeft in 't midden gebracht;

Gehoord de pleidooien;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat de beklagde voor den Krijgsraad heeft terechtstaan, beschuldigd:

dat hij te Amersfoort in de Infanterie-kazerne, in zijne hoedanigheid als bestemd voor en belast met den dagelijkschen dienst in de cantine van de soldaten van het 4de bataillon, 5de Regiment Infanterie, opzettelijk:

I. in November en in de eerste week van December 1905, geldstukken ten bedrage van ongeveer tachtig, althans vijftig tot zestig gulden, toebehoorende aan die cantine, althans aan een ander dan aan hem, welke gelden hij onder zich had en welke onder zijn toezicht en bewaring waren, zich wederrechtelijk heeft toegeëigend;

welke telastelegging in hooger beroep is aangevuld, subsidiair:

dat hij te Amersfoort in de Infanterie-kazerne tijdens hij als onderofficier belast was met den dagelijkschen dienst in de cantine van de soldaten van het 4de bataillon, 5de Regiment Infanterie en in de militaire directie of administratie en in het bewind van penningen dier cantine was gesteld, daaromtrent ontrouw heeft begaan door opzettelijk van dat aan die cantine, althans aan een ander dan aan hem, beklagde, toebehoorende geld, hetwelk hij uit hoofde van zijne genoemde persoonlijke dienstbetrekking onder zijne verantwoordelijkheid, alzoo anders dan door misdrijf onder zich had, in de maand November en in de eerste week van de maand December 1905 een gezamenlijk bedrag van ongeveer tachtig, althans vijftig

à zestig gulden tot zich te nemen met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening;
 en meer subsidiair:

op tijd en plaats voormeld met gebruikmaking van macht en gelegenheid hem door zijn gezegd ambt geschonken, uit de cassa van genoemde cantine aan geld ongeveer tachtig, althans vijftig à zestig gulden, aan die cantine, immers in ieder geval aan een ander, dan aan hem, beklaagde, toebehoorende, te hebben weggenomen, met het oogmerk om dit geld zich wederrechtelijk toe te eigenen;

II. in de eerste helft van November 1905 vijf aansteekkransen, toebehoorende aan de Zuid-Hollandsche Bierbrouwerij, en twee bierpompen, toebehoorende aan de Phoenix-brouwerij, althans aan een ander dan aan hem, en door deze brouwerijen aan die cantine ter leen en ten gebruike verstrekt, en zich bevindende in den kelder dier cantine, welke goederen hij onder zich had en welke onder zijn toezicht en bewaring waren, zich wederrechtelijk heeft toegeëigend;

Overwegende dat bij het vonnis terecht is aangenomen, dat het in de tweede plaats aan beklaagde ten laste gelegde niet wettig en overtuigend is bewezen en hij terecht daarvan is vrijgesproken;

Overwegende ten aanzien van het den beklaagde in de eerste plaats ten laste gelegde:

dat beklaagde zulks heeft bekend met uitvoerige opgave van de omstandigheden waaronder hij het heeft gepleegd, een en ander gelijk in het vonnis nauwkeurig is weergegeven;

dat hij heeft ontkend het hem in hooger beroep subsidiair en meer subsidiair ten laste gelegde en daarbij nader nog heeft opgegeven:

dat, gedurende den tijd dat hij met den dienst in de genoemde cantine belast was, aan een der bedienden de bediening der cassa was opgedragen gedurende vijf achtereenvolgende dagen en dat deze in het bezit was van den sleutel, waardoor de cassa kon worden vastgezet zoodat haar mechaniek buiten werking werd gesteld en de lade niet geopend kon worden; dat de sleutel, waarmede de teller der cassa ontbloot en in 't gezicht kon worden gebracht, in handen was van den luitenant; dat de cassa den geheelen dag in de cantine onder beheer van den bediende was en des avonds, bij het sluiten der cantine, in zijn (beklaagdes) kamertje werd gezet, waar zij des nachts bleef; dat hij in 't begin van November 1905 gemerkt heeft dat er iets aan de cassa defect was, ze heeft losgeschroefd en bemerkt, dat hij den teller op een willekeurig bedrag kon stellen; dat hij in het cantineboek het bedrag der overgeschoten waren heeft verhoogd om daardoor het verzetten van den teller te bedekken; dat hij zelf nooit geld uit de cassa heeft genomen, maar het altijd aan een der bedienden O. L., R. of R. uit de cassa heeft ter leen gevraagd en verkregen; dat hij omstreeks half November heeft gemerkt dat het slot, waarmede de cassa kon worden vastgezet, defect was, zoodat de lade niet kon worden gesloten en hij er geld uit kon halen, maar dit nooit gedaan heeft; dat hij door den regimentscommandant belast was met den dienst in de cantine en daarvoor f12.50 per maand als toelage ontving; dat hij voor het geld in de cassa niet verantwoordelijk was, maar de soldaat die de cassa bediende; dat hij het geleende geld gemakkelijk van zijne familie kon terug krijgen, maar niet kon opgeven, aan wien van de bedienden hij het geleende geld heeft teruggegeven; dat hij door het openschroeven, der cassa niet den toegang tot de lade kon verkrijgen; dat hij ook wel bij afwezigheid van den bediende, de cassa bediend en er dan geld

uit genomen heeft en daarna aan den bediende gezegd, dat hij het zou teruggeven, maar ook dikwijls aan den bediende gezegd heeft hem geld uit de cassa te geven, hetgeen deze dan gedaan heeft; dat hij er ook gedurig geld uit heeft genomen, denkende het wel te kunnen teruggeven;

Overwegende dat door de in eersten aanleg gehoorde getuigen in hooger beroep nog nader is verklaard door:

a. luitenant R.:

dat de bediende, die met de cassa belast was, voor het geld verantwoordelijk was, en beklaagde het toezicht over den bediende had maar voor het geld niet bepaald aansprakelijk was; dat bij het aanschaffen der cassa de zaak zóó door hem geregeld werd, dat de bediende, met de cassa belast, den sleutel der cassa onder zich had;

b. G. O. L.:

dat, toen hij in November 1905 als bediende in de cantine werkzaam werd, het slot der cassa defect was, zoodat, wanneer die 's avonds in het kastje van beklaagde werd gezet, hij ze niet kon sluiten; dat behalve het geld dat beklaagde dagelijks uit de cassa nam om het aan den luitenant uit te keeren, hij tweemaal aan beklaagde geld uit de cassa geleend heeft en beklaagde ook wel eens zelf daaruit geld heeft genomen; dat hij het geleende geld nooit van beklaagde heeft terug gekregen en nooit gezien heeft dat beklaagde geld in de cassa terug gaf; dat beklaagde ook zelf wel in getuiges plaats aan de cassa zat; dat beklaagde nooit aan hem het geld uit de cassa ter leen heeft gevraagd maar beklaagde zeide dat hij 't er uit leende en hij — getuige — meende dat zulks mocht en, omdat beklaagde zijn meerdere was, hem liet begaan of 't hem ter hand stelde;

c. G. R.:

dat beklaagde het geld uit de cassa nam en niet vroeg of hij — getuige — het goed vond, maar zeide dat hij 't er weer in zou doen; dat hij het goed vond omdat beklaagde zijn meerdere was; dat hij nooit gezien heeft dat beklaagde het geld er weer in heeft gedaan;

Overwegende dat door de bekentenis van beklaagde, bevestigd door de verklaringen der getuigen R., O. L., R., R. en v. d. E., gelijk die in eersten aanleg, door de drie eerstgenoemden nader in hooger beroep zijn afgelegd, wettig en overtuigend is bewezen:

dat beklaagde gedurende de maand November en van 1 tot na 5 December 1905 geplaatst is geweest als onderofficier belast met den dagelijkschen dienst der cantine der soldaten van het 4de bataillon 5de Regiment Infanterie te Amersfoort, waar hij twee bedienden onder zich had, die bij beurten gedurende vijf dagen werkzaam waren, de een bij de afgifte van goederen in het buffet, en de ander belast met het ontvangen van geld, het daarvoor afgeven van bons en het bedienen van de contróle-kas, door de getuigen aangeduid als „de cassa”;

dat de sleutel, waarmede dit werktuig moest kunnen worden vastgezet, was in het bezit van den bediende, die bij de cassa was gesteld, maar dat het slot, waarop die sleutel werkte, sedert het begin van November 1905 is defect geweest, zoodat het toestel niet kon worden vastgezet en dus daardoor niet kon worden belet, dat door het draaien der kruk de lade kon worden geopend;

dat beklaagde die cassa elken avond bij het sluiten der cantine medenam naar zijn naast de cantine gelegen kamertje, alwaar die bewaard werd;

dat hij daar meermalen stukken of bladen van die cassa heeft losgeschroefd en zich daardoor in staat stelde den teller te verzetten, zoodat deze een

lager cijfer aangaf dan waarop hij door het in beweging brengen der kruk was gebracht, en hij zulks ook werkelijk gedaan heeft op verschillende dagen in voormeld tijdvak van 1 November tot 5 December 1905;

dat beklaagde op verschillende tijden in November en in de eerste week van December 1905 geldsommen uit de lade der cassa heeft genomen en tot zijn persoonlijk gebruik gebezigd; dat hij zulks deed in bijzijn van den met het houden der cassa belasten bediende en met diens medeweten, hetzij buiten diens tegenwoordigheid en zonder zijn weten; dat hij van die achtereenvolgens door hem uit de cassa genomen gelden op den 12^{den} December 1905 een bedrag van tenminste vijftig gulden ten eigen bate had gebruikt en zich die derhalve wederrechtelijk had toegeëigend zonder het in de geldlade terug te brengen of aan den luitenant R. uit te keeren;

dat van een ter leen geven door de bedienden aan beklaagde van het onder hunne bewaring zijnde geld hier geen sprake was, ook al hebben die bedienden soms geld uit de cassa aan beklaagde gegeven of toegelaten, dat hij het er uit nam, vermits zij daarbij even als elken avond wanneer beklaagde eene ronde som uit de cassa nam om die den volgenden dag aan den luitenant uit te keeren, in den beklaagde zagen hun meerdere wien, als in de directie de cantine gesteld, zij verplicht waren tot het geld in de cassa toe te laten en die bevoegd was daarmede te doen wat hij zich veroorloofde;

Overwegende dat het opzet van beklaagde, om zich die gelden wederrechtelijk toe te eigenen, is bewezen door zijne wetenschap dat die behoorden aan de cantine en door zijne pogingen om, door het terugzetten van den teller der cassa, het ontbreken dier gelden te verbergen voor den met het bestuur der cantine belasten luitenant R. en door de onjuiste boekingen, die hij in de boeken der cantine heeft gedaan, alsmede door de omstandigheid, dat hij het defect aan het slot der cassa voor dien luitenant opzettelijk verborgen heeft gehouden;

dat beklaagde wel heeft opgegeven het geld slechts te hebben weggenomen met het oogmerk om ten spoedigste weder een gelijk bedrag in de lade te doen, en beweerde daartoe in staat te zijn, doordat hij te allen tijde geld van zijne familieleden kon verkrijgen, maar dat de mogelijkheid om door de welwillendheid van anderen wellicht in staat te worden gesteld om het geld, dat hij zich had toegeëigend, terug te geven, niets te kort doet aan het wederrechtelijke van die toeëigening noch aan het opzettelijke daarvan;

Overwegende dat wel de gelden in de lade der cassa aanwezig, volgens de daaromtrent door den luitenant R. gemaakte regeling, zich moesten bevinden onder bewaring van den bij de cassa geplaatsten bediende en derhalve deze alleen, als in het bezit zijnde van den sleutel, waarmede die cassa moest worden vastgezet, deze gelden onder zich behoorde te hebben, maar dat, tengevolge van het defect aan die sluiting en ook doordat beklaagde meermalen zelf de cassa onder zijn beheer nam of, van zijn macht over zijne ondergeschikten gebruik makende, zich de beschikking over de daarin aanwezige gelden verzekerde, hij, in zijne betrekking voormeld, feitelijk die gelden onder zich had anders dan door misdrijf zoodat hij, door ze zich opzettelijk wederrechtelijk toe te eigenen, pleegde het misdrijf van verduistering van goed dat hij uithoofde van zijne persoonlijke dienstbetrekking en tegen geldelijke vergoeding onder zich had;

dat hij als militair daardoor tevens zich schuldig maakte aan ontrouw in eene militaire directie, weshalve — vermits op de genoemde verduistering

bij het Wetboek van Strafrecht gevangenisstraf is gesteld van ten hoogste vier jaren — volgens de bepaling van artikel 200 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, op het door hem begane feit ten allerminste is gesteld de straf van militaire gevangenis van ten hoogste vijf jaren en derhalve laatstgenoemd artikel moet worden toegepast;

Overwegende dat mitsdien beklagde bij het vonnis terecht is schuldig verklaard aan ontrouw begaan door een militair gesteld in eene militaire directie;

dat de opgelegde straf in goede verhouding staat tot het misdrijf waaraan hij is schuldig bevonden, maar dat het, met het oog op het door hem getoond berouw, wenschelijk is hem in de gelegenheid te laten om, door zijn gedrag te verbeteren, zich weder waardig te maken een graad te verwerven, dien hij, ter zake van het gepleegde feit, ongeschikt is te behouden, weshalve de bijkomende straf van ontzegging van het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen, hem bij het vonnis opgelegd, moet worden vervangen door die van degradatie;

Overwegende dat derhalve een onderzoek naar het subsidiair den appellant ten laste gelegde kan achterwege blijven en hij daarvan moet worden vrijgesproken;

Gezien de bij het vonnis aangehaalde wetsbepalingen met uitzondering van artikel 12 der wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191) en gezien bovendien artikel 13 dier wet en artikel 55 van het Wetboek van Strafrecht;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Verbetert het vonnis den 30sten Januari 1906 door den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, ter hoofdplaats Arnhem, tegen beklagde gewezen alleen voor zooveel daarbij is opgelegd de bijkomende straf van ontzegging van het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen;

En in zooverre opnieuw recht doende;

Veroordeelt den beklagde tot degradatie, stelt hem mitsdien terug tot den stand van soldaat;

Houdt overigens het vonnis in stand waarbij hij is schuldig verklaard aan ontrouw, begaan door een militair gesteld in eene militaire directie en te dier zake veroordeeld tot militaire gevangenisstraf van zes maanden met toerekening der preventieve hechtenis sedert 12 December 1905 en hij daarbij is vrijgesproken van het hem meer ten laste gelegde en veroordeeld in de proceskosten in eersten aanleg gevallen;

Spreekt hem vrij van het hem in hooger beroep subsidiair ten laste gelegde;

Bepaalt dat de kosten in hooger beroep zullen gedragen worden door den Staat;

Ontzegt allen anderen eisch.

Het doet ons genoegen te kunnen mededeelen dat, in afwijking van wat althans vroeger herhaaldelijk geschiedde, de dienstverbintenis van dezen veroordeelde op grond van punt 1a zijner engagementsacte in 1906 niet werd verbroken. Hij bleef dus in dienst, werd, nadat zijne straf was geëxpireerd, overgeplaatst bij een ander Regiment Infanterie, waar het hem gelukt is in den loop van het jaar 1907 eerst tot korporaal en daarna tot sergeant te worden bevorderd.

(Red. M. R. T.).

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Dispositie van 1 Juni 1906.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. BARON VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ,
R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en
H. M. ENGELHARD.

Klager was gestraft wegens tijdelijk verzet in den dienst, door met het hem opgedragen werk telkens op te houden, beweerende in de voortzetting verhinderd te worden door pijn in den linkerschouder en arm.

Een ingesteld geneeskundig onderzoek toonde aan, dat een ziekelijke afwijking in den linker bovenarm van klager aanwezig is, die mogelijk maakt dat hij bij dat werk pijn — zij het dan ook wellicht geen hevige pijn — heeft gevoeld.

Het Hof neemt aan dat op dien grond geen lijdelijk verzet kan geacht worden te zijn gepleegd en verklaart de klacht gegrond.

Vernietiging van de dispositie van den Krijgsraad op een eerste klacht van reclamant, waarvan hij in hooger beroep is gekomen.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien de dispositie door den Krijgsraad in het Eerste Militaire Arrondissement, ter hoofdplaats 's-Gravenhage, den 14^{den} April 1906 genomen op de klacht van een huzaar bij het 2de Regiment, thans gedetacheerd bij het Algemeen Depot van Discipline, over de straf van acht dagen provoost, om den anderen dag te water en te brood, hem den 30sten Maart 1906, met autorisatie van den Majoor S., opgelegd door den Eerste-Luitenant J. J. M., bij afwezigheid van den Kapitein-Commandant van dat depot, met opgave van de volgende reden: „Het plegen van lijdelijk verzet in „dienst, door niettegenstaande de pertinente verklaring van den Officier „van Gezondheid, dat hij dienst kon doen, bij herhaling niet over te gaan „tot het vullen van stroozakken, waartoe hij was gecommandeerd, doch „telkens, na er even mede begonnen te zijn, te eindigen, beweerende hiertoe „wegens pijn in linkerschouder en arm niet in staat te zijn”;

bij welke dispositie die klacht is verklaard ongegrond en van welke klager zich in hooger beroep heeft voorzien bij het Hof;

Gezien de stukken en verhooren in eersten aanleg overgelegd en gehouden;

Gelet op het verhoor van klager en getuigen in hooger beroep;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, strekkende tot tenietdoening der dispositie en gegrondverklaring der klacht;

Overwegende dat de straf, waarover klager zich beklagt, is opgelegd op grond dat klager op 29 Maart 1906, nadat door den Officier van Gezondheid C. J. H. T. P. was gezegd, dat hij dienst moest doen, begonnen is met het verrichten van den hem opgedragen dienst, bestaande in het vullen van stroozakken; dat hij daarmede niet is voortgegaan, beweerende

pijn te hebben in den linkerschouder en arm en daardoor niet verder te kunnen doorgaan met het hem opgedragen werk;

Overwegende dat uit de verklaringen der in hooger beroep gehoorde getuigen Dr. A. v. D. M., Officier van Gezondheid 2de klasse te Utrecht en C. J. H. T. P., Officier van Gezondheid 2de klasse te Vlissingen, is gebleken:

dat klager op 2 Februari 1906 in het Militair Hospitaal te Utrecht is opgenomen en dat toen een der spieren van den linker bovenarm minder gevoed en ontwikkeld was en evenzoo de spieren van den opperarm, hetgeen kan zijn eene oorzaak van pijn; dat ook bij passieve beweging van dien arm het schouderblad niet medeging zooals in normale omstandigheden wel geschiedt; dat de monnikskapspier iets gezwollen was en belasting daarvan pijnlijk aandeel — zooals klager opgaf —; dat klager in het hospitaal is behandeld met massage; dat hij wel pijn kan gehad hebben bij gebruik of inspanning der spieren maar den indruk maakte van te overdrijven; dat klager den 28sten Maart 1906 naar het Depôt van Discipline is teruggezonden als hersteld, maar dat uit die opgave niet viel op te maken, dat de waargenomen afwijkingen waren verdwenen, doch alleen dat de toestand verbeterd was, ofschoon niet met zekerheid kan worden verklaard, dat klagers opgave: dat hij nog steeds pijn had, onwaar was;

dat klager, den 29sten Maart 1906 te Vlissingen gecommandeerd om stroozakken te vullen, heeft beweerd zulks niet te kunnen doen door pijn en dat de Officier van Gezondheid T. P. toen heeft gemeend zich te moeten houden aan het uit Utrecht ontvangen bericht en rapport en daarom gezegd heeft, dat klager moest dienst doen, het beter oordeelende hem niet terstond weer te onderzoeken; dat hij klager den 30sten Maart onderzocht heeft en toen geen afwijking van beteekenis heeft bevonden; dat echter bij een onderzoek met electrischen stroom, op 17 Mei, gebleken is dat enkele spieren van den linker bovenarm (zoogenaamde) degeneratie-reactie vertoonden, waaruit blijkt dat er bij klager iets niet in orde en waarschijnlijk het begin van een ernstig zenuwlijden aanwezig is;

Overwegende dat door de verklaringen van gemelde geneeskundigen aannemelijk is, dat bij klager eene ziekelijke afwijking in den linker bovenarm aanwezig is, die het waarschijnlijk maakt, dat hij op den 29sten Maart 1906 bij het verrichten van het bevolen werk inderdaad pijn heeft gehad, zoodat — al is het niet mogelijk te bepalen of die pijn zóó hevig was, dat zij hem belette het werk te verrichten — niet kan worden aangenomen dat hij, met het werk ophoudende, lijdelijk verzet heeft gepleegd;

dat mitsdien de opgelegde straf niet kan worden gehandhaafd en de dispositie, waarbij zulks is geschied, moet worden te niet gedaan;

Krachtens artikel 55 van 's Hof's Provisioneele Instructie beschikkende in hooger beroep:

Doet te niet de dispositie van den Krijgsraad in het Eerste Militaire Arrondissement, te 's-Gravenhage, den 14^{den} April 1906 genomen;

En opnieuw recht doende:

Verklaart klagers klacht over de hem opgelegde krijgstucltelijke straf gegrond;

Gelast dat die met de daarvoor aangegeven redenen klagers strafregister zal worden doorgehaald;

Gelast zijn ontslag uit het arrest, waarin hij zich ter zake van de klacht bevindt;

Bepaalt dat afschrift dezer zal worden uitgereikt aan den straffer en aan den Advocaat-Fiscaal en dat aan klager mededeeling van deze beslissing zal worden gedaan.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 1 Juni 1906.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. BARON VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ,
R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en H. M.
ENGELHARD.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Vernietiging van het vonnis, waarvan beroep, omdat daarbij als bewijsmiddel gebezigd was de verklaring van een deskundige.

Veroordeeling wegens bewezen verklaarde mishandeling.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

een huzaar bij het 2de Regiment, oud 20 jaren, geboren te Bergen op Zoom, gedetineerd te 's-Hertogenbosch, die zich van het vonnis door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, standplaats 's-Hertogenbosch, gewezen den 6^{den} April 1906, beroepen heeft op het Hof, alzoo impetrant van mandament van appel en eis cher ter eenre,

en

den Advocaat-Fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambts-halve en als bij 's Hof's Resolutie van den 10^{den} April 1906, geautoriseerd om dit appel r. o. voor den Auditeur-Militair in het Tweede Militaire Arrondissement, standplaats 's-Hertogenbosch, te vervolgen, mitsdien gedaagde in voorschreven cas ter andere zijde.

HET HOF,

Gelet op hetgeen de appellant bij zijn verhoor voor het Hof heeft in 't midden gebracht;

Gehoord de pleidooien;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat aan den beklagde is ten laste gelegd dat hij te Venlo op 25 Februari 1906 des namiddags te ongeveer 8^{1/2} uur aan de Havenkade aldaar P. H. B. heeft mishandeld door dezen moedwillig en opzettelijk met een mes een steek in de borst toe te brengen, waardoor voornoemde B. bloedig is verwond;

Overwegende dat het vonnis, door den Krijgsraad op 6 April 1906 gewezen, moet worden vernietigd omdat in dat vonnis het aan den be-

klaagde ten laste gelegde feit bewezen is verklaard onder andere door de beëdigde verklaring van den deskundige, den arts V. D., zijnde die verklaring niet een wettig bewijsmiddel, daar volgens artikel 402 van het Wetboek van Strafvordering, een rapport van een deskundige alleen kan dienen om tot inlichting van den rechter te verstrekken;

Overwegende dat de beklagde zoowel bij den Krijgsraad als in hooger beroep bij het Hof heeft ontkend zich aan het hem ten laste gelegde feit te hebben schuldig gemaakt;

Overwegende dat de volgende personen als getuigen onder eede hebben verklaard, de drie eerstgenoemden bij den Krijgsraad, de twee laatstgenoemden in hooger beroep bij het Hof:

1°. de smid P. H. B., dat hij in den avond van 25 Februari 1906 omstreeks te 8½ uur, op de Havenkade te Venlo, nadat de opperman W., in wiens gezelschap hij zich bevond, met den beklagde eene woordenwisseling had gehad, van den beklagde onverhoeds een stoot tegen de borst heeft gekregen; dat hij eenige oogenblikken daarna heeft gevoeld dat hij bloedde op de plaats, waar hem die stoot was toegebracht; dat hij niet heeft gezien dat de beklagde een mes in de hand heeft gehad, toen deze hem den stoot toebracht;

2°. de opperman A. S., dat hij in den avond van 25 Februari 1906 omstreeks te 8½ uur op de Havenkade te Venlo, nadat de opperman W., in wiens gezelschap hij zich bevond, met den beklagde in woordenwisseling was geraakt, heeft gezien dat de molenaarsknecht L. L. in wiens gezelschap hij insgelijks zich bevond, aan den beklagde twee slagen in den nek heeft toegebracht, en dat daarop de beklagde met een mes P. H. B. in de borst heeft gestoken en daardoor bloedend verwond;

3°. de molenaarsknecht L. L., dat hij in den avond van 25 Februari 1906 omstreeks te 8½ uur op de Havenkade te Venlo den beklagde in den nek heeft geslagen naar aanleiding dat deze op „Venlosche ploerten en flikkers” had gescholden; dat hij daarna heeft gezien dat de beklagde met een open mes den smid P. H. B., in wiens gezelschap hij zich bevond, in de borst heeft gestoken en deze dientengevolge bloedend verwond is;

4°. de huzaar J. F. R. :

dat hij in den avond van 25 Februari 1906 op de Havenkade te Venlo heeft gezien dat de beklagde, na eene woordenwisseling met een burger, van een anderen burger een klap in den nek heeft gekregen en daarna weder aan een anderen burger een stomp heeft toegebracht op de hoogte van een der schouders; dat hij niet heeft gezien dat de beklagde toen een mes in de hand heeft gehad;

5°. de huzaar Chr. v. d. H. :

dat hij in den avond van 25 Februari 1906 op de Havenkade te Venlo heeft gezien dat de beklagde na eene woordenwisseling met een burger, van een anderen burger een slag in den hals heeft gekregen en daarna weder aan een anderen burger een slag heeft toegebracht op de hoogte van de borst; dat hij niet heeft gezien dat de beklagde toen een mes in de hand heeft gehad;

Overwegende dat door de onder eede afgelegde verklaringen van de getuigen B., S. en L. voormeld, welke verklaringen niet zijn ontzenuwd door de onder eede afgelegde verklaringen van de getuigen R. en v. d. H. voormeld, wettig en overtuigend is bewezen hetgeen aan den beklagde is ten laste gelegd, terwijl niet is gebleken dat de beklagde aanleiding heeft gehad B. met een mes te verwonden;

Gezien de artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgs-

volk te Lande, 1 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad n°. 191), 27 en 300 van het Wetboek van Strafrecht en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Vernietigt het vonnis, door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, standplaats 's-Hertogenbosch, 6 April 1906 in de zaak tegen beklaagde gewezen;

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen aan den beklaagde bij den Krijgsraad is ten laste gelegd;

Verklaart den beklaagde deswege schuldig aan het misdrijf van mishandeling;

Veroordeelt hem tot eene gevangenisstraf voor den tijd van drie maanden, met bepaling dat de tijd, door den beklaagde voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf in mindering zal worden gebracht sedert 26 Maart 1906, zijnde de beklaagde op dezen dag ingesloten in het Huis van Bewaring te 's Hertogenbosch;

Verwijst den veroordeelde in de kosten in eersten aanleg en in hooger beroep.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 5 Juni 1906.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. BARON VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ, R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en H. M. ENGELHARD.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Aanvulling der telastelegging in hooger beroep.

In eersten aanleg was recht gedaan op een getuigenis de auditu. Vernietiging van het vonnis deswege.

De primitieve telastelegging wordt, als niet bevattende eene volledige omschrijving van het strafbaar feit, buiten beschouwing gelaten.

Ten laste was gelegd diefstal door twee vereenigde personen gepleegd door middel van inklimming.

Het Hof heeft niet de overtuiging verkregen, dat de eerste beklaagde zich aan het ten laste gelegde feit heeft schuldig gemaakt en spreekt hem vrij. De tweede beklaagde wordt veroordeeld wegens diefstal gepleegd door middel van inklimming.

Oplegging van een lichte straf. De veroordeelde wordt niet uit de gelederen verwijderd.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

1°. A., oud 26 jaar, geboren te Hoogkerk, kanonnier 2de klasse en

2°. B., oud 22 jaar, geboren te Alblasserdam, milicien-kanonnier,

beiden bij het 3de Regiment Veld-Artillerie en gedetineerd te 's-Hertogenbosch,

die bij vonnis door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, standplaats 's-Hertogenbosch, gewezen den 24sten April 1906, met aanhaling der artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 10, 27, 310, 311 4°. van het Wetboek van Strafrecht, 1, 2 en 12 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64), 117 der Militiewet 1901 en 181 en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, met vrijspraak van hetgeen hun meer is ten laste gelegd dan als bewezen is aangenomen, zijn schuldig verklaard aan diefstal door twee vereenigde personen, en veroordeeld tot gevangenisstraf, A. voor den tijd van zes maanden en B. voor den tijd van vier maanden, met ontzegging aan ieder hunner van het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor den tijd van vijf jaren en met bepaling dat de tijd, door hen vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde gevangenisstraf voor ieder hunner van 5 April 1906 zal worden in mindering gebracht, alsmede verwezen in de kosten en misen der Justitie en in de kosten van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad, op ieder hunner voor de helft te verhalen,

van welk vonnis beklagden zich beroepen hebben op het Hof, alzoo impetranten van mandament van appèl, en eischers ter eenre

en

den Advocaat-Fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambts-halve en als bij 's-Hofs Resolutie van den 1sten Mei 1906 geautoriseerd om dit appèl r.o. voor den Auditeur-Militair in het Tweede Militaire Arrondissement, standplaats 's-Hertogenbosch, te vervolgen, mitsdien gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde.

HET HOF,

Gelet op hetgeen de appellanten bij hun verhoor voor het Hof hebben in 't midden gebracht;

Gehoord de pleidooien;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat beklagden voor den Krijgsraad hebben terechtstaan beschuldigd:

dat zij te Breda in het tijdstip tusschen het avondappèl van 20 Maart 1906 en de reveille van 21 Maart 1906 te zamen en in vereeniging, althans elk voor zich afzonderlijk, uit de lade van de cantine der kazerne „Gasthuisvelden” aldaar met het oog om 't zich wederrechtelijk toe te eigenen, eene hoeveelheid geld hebben weggenomen;

welke beschuldiging in hooger beroep is aangevuld in dier voege dat hun nader is ten laste gelegd:

dat zij te Breda in de kazerne „Gasthuisvelden” tusschen het avondappèl van 20 Maart 1906 en de reveille van den 21sten Maart d. a. v. te zamen en in vereeniging nadat zij zich den toegang tot de cantine der mindere militairen hadden verschaft door middel van inklimming, uit de lade dier cantine pasgeld, te zamen uitmakende veertien gulden en negentig centen of minder, en welk geld aan gezegde cantine, althans aan een ander dan

aan hen, beklaagden, toebehoorde, hebben weggenomen met het oogmerk om het zich wederrechtelijk toe te eigenen;

Overwegende dat de Krijgsraad als wettig en overtuigend bewezen heeft aangenomen wat aan beklaagden in eersten aanleg was ten laste gelegd onder meer op grond van de verklaring van getuige B. welke in het vonnis is opgenomen als bevattende verschillende mededeelingen, die hij van den korporaal T. S. en andere die deze van den korporaal V. had vernomen, en niet zelf had waargenomen, weshalve door den Krijgsraad is recht gedaan op niet wettige bewijsmiddelen en het vonnis behoort te worden vernietigd;

Overwegende dat het in eersten aanleg aan beklaagden ten laste gelegde, als niet bevattende dat het weggenomen geld aan een ander dan de beklaagden behoorde, niet bevat een volledige omschrijving van het strafbaar feit en derhalve buiten beschouwing kan blijven;

Overwegende ten aanzien van het aan beklaagden ten laste gelegde gelijk dat in hooger beroep nader is omschreven:

dat beklaagde A. heeft ontkend wat hem is ten laste gelegd en beweerd van den diefstal van geld uit de cantine niets te weten; dat er den anderen morgen op zijn bed niet veertien maar slechts een paar dubbeltjes lagen; dat hij den avond van 20 Maart 1906 met B. is uitgeweest en voortdurend in diens gezelschap is geweest, samen met hem in het blauw gekleed omstreeks elf uur te huis is gekomen en samen met hem op de slaapkamer is gekomen;

dat beklaagde B. heeft opgegeven:

dat hij dien avond met A. is uitgeweest tot ongeveer elf uur; dat hij meer dronken was dan A.; dat deze tot hem zeide: „wij gaan inbreken in de cantine”; dat A. een rooster heeft opgelicht, waarop een vuilnismand stond, waarop eerst hij en daarna A. door dat gat zijn gekropen en uitkwamen in den kelder, waar A. het luik oplichtte en zij beiden in de cantine kwamen; dat beiden toen geld hebben weggenomen uit de lade der cantine, hij — naar zijne schatting — zes- of zeven en twintig dubbeltjes; dat hij het door hem weggenomen geld den volgenden dag in een zakdoek geknoopt, in het water heeft gegooid; dat A. de lade heeft open gemaakt;

Overwegende dat onder eede is verklaard door:

1°. H. B., wachtmeester:

dat hij als wachtmeester belast was met het dagelijksch beheer der cantine in de kazerne „Gasthuisvelden” te Breda en den 21sten Maart 1906 des morgens ruim zes uur uit de lade dier cantine een bedrag van f14.90 vermiste, verpakt f5.— aan kwartjes, f5.— aan dubbeltjes, f1.— aan centen en de rest los; dat hij den vorigen avond het geld had nageteld en er toen f16.50 was in de ongesloten lade der cantine, welk geld behoorde tot de cantine der mindere militairen en niet aan een der beklaagden; dat hij de cantine toen op de gewone wijze gesloten heeft en die ook des morgens van 21 Maart gesloten vond, maar dat eene mand, gevuld met vuilnis, welke stond op den kelderrooster, verschoven was; dat die mand niet zóó zwaar was dat één man ze niet verschuiven kon;

dat bij de kisten-visitatie op 21 Maart naast het bed van B. gevonden werd het stuk papier ten processe aanwezig hetwelk hij herkent als gelijksoortig en gelijk gevouwen aan de papieren, waarin het geld verpakt was geweest; dat toen aan een der pijpen van de broek van B. onderaan, ongeveer een decimeter hoog, modder zat; dat het den 20sten Maart droog weer was geweest maar dat in het keldergat water stond;

2°. J. T. S., korporaal:

dat hij den 20sten Maart 1906 des avonds tegen elf uur in de kazerne „Gasthuisvelden” te Breda is gekomen op zijne kamer, waar hij een raam open schoof dat tegenover de cantine is, vóór de cantine twee personen zag staan, die met mantels aan en in het blauw gekleed met de koppen bij elkaar stonden te praten; dat hij riep: „wat moet dat daar?” waarop zij in den loopas zich verwijderden naar de kamer van de 4de batterij; dat hij den volgenden dag van het waargenomene verslag heeft gedaan aan den eersten getuige;

3°. H. V., milicien-korporaal:

dat hij den 20sten Maart 1906 ongeveer tien minuten na elf uur te bed lag en beklaagden hoorde boven komen; dat hij B. tegen A. hoorde zeggen: „laat ons gauw onder de wol gaan, ik heb wat gehoord”; dat hij ze aan hunne stemmen herkende; dat hij den volgenden morgen A. tegen W. hoorde zeggen: „kijk eens hier, ik zit er goed voor”;

4°. J. N. W., stukrijder en 5°. J. O., milicien, gelijkluidend:

dat in den morgen van 21 Maart 1906, bij het opstaan, toen zij bezig waren zich aan te kleeden, A. die juist ook opstond, hen bij zijn bed riep, zeggende: „kijk eens hier” en daarbij wees op veertien of vijftien dubbeltjes en een twintig losse centen, die op zijn bed lagen;

6°. L. G., milicien-wachtmeester:

dat beide beklaagden op den avond van 20 Maart 1906 te ongeveer elf uur in de wacht te zamen zijn binnengekomen, in de artillerie-kazerne te Breda;

Overwegende dat niet door wettige bewijsmiddelen het Hof de overtuiging heeft bekomen dat A. zich aan het hem ten laste gelegde heeft schuldig gemaakt en dat hij derhalve moet worden vrijgesproken;

Overwegende dat door de bekentenis van B. bevestigd door de verklaringen der getuigen B., T. S., V. en G. wettig en overtuigend is bewezen, dat deze zich heeft schuldig gemaakt aan het hem ten laste gelegde, met uitzondering van de omstandigheid, dat hij den diefstal in vereeniging met A. heeft bedreven en met dien verstande dat het door hem ontvreemde bedroeg twee gulden zeventig centen;

Overwegende dat het betrekkelijk goed gedrag van B. gedurende zijn diensttijd, zijne gulle bekentenis en zijn berouw over het bedrevene grond opleveren hem eene niet zware straf op te leggen en hem niet uit de gelederen te verwijderen;

Gezien de artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 117 der Militiewet 1901, 1 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), 10, 27, 310, 311, 5°. van het Wetboek van Strafrecht, 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64) en 181 en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis den 24sten April 1906 door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, ter hoofdplaats 's-Hertogenbosch, tegen beklaagden gewezen;

En opnieuw recht doende:

Spreekt A. vrij van het hem ten laste gelegde;

Gelast zijn ontslag uit het arrest, waarin hij zich ter zake van deze aanklacht bevindt;

Verklaart B. schuldig aan:

diefstal waarbij de schuldige zich den toegang tot de plaats des misdrijs heeft verschafte door inklimming;

Veroordeelt hem tot gevangenisstraf van vier maanden;

Bepaalt dat de tijd, door hem sedert 5 April 1906 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering dier straf in mindering zal worden gebracht;

Verwijst hem in een derde der kosten in eersten annleg gemaakt, het overige der kosten en die in hooger beroep te dragen door den Staat;

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Dispositie van 12 Juni 1906.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. BARON VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ,
R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en
H. M. ENGELHARD.

Een officier was gestraft omdat hij bij het toelaten van publiek op het oorlogsschip, waarop hij diende, onvoldoende maatregelen zou hebben genomen en bevelen gegeven, tengevolge waarvan belangrijke beschadiging heeft kunnen plaats grijpen van het sluitstuk van een der snelvuurkanonnen.

Niet bewezen kon worden het juiste tijdstip, waarop de beschadiging plaats heeft gehad, zoodat niet mag worden aangenomen dat deze door betere maatregelen en juistere bevelen had kunnen worden voorkomen.

Klacht gegrond verklaard. Straf geroyeerd.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen de klacht van een Luitenant ter Zee 2de klasse, ingediend den 7^{den} Mei 1906, dienende aan boord van het Pantserschip „Piet Hein”, over eene straf van „Berisping”, hem opgelegd den 5^{den} Mei jl. door den Commandant van dien bodem, wegens: „Als officier van de wacht en „waarnemend belast met het artillerie-détail, bij het toelaten van publiek „om het schip te bezichtigen, geheel onvoldoende maatregelen genomen „en bevelen gegeven, waardoor belangrijke beschadiging van de kruk van „het sluitstuk van een der in het zicht van het halfdek staande snelvuur-„kanonnen onopgemerkt heeft kunnen plaats grijpen”;

Gelezen het proces-verbaal van de Commissie, door den Commandant benoemd ten einde een onderzoek in te stellen:

1°. naar de vermoedelijke oorzaak van en de omstandigheden waaronder vermoedelijk de beschadiging van de kruk van het sluitstuk van het achterste kanon van 7,5 cM. aan S. B. heeft plaats gehad,

2°. waaraan het is toe te schrijven, dat die beschadiging van dit in het zicht staand stuk in de onmiddellijke nabijheid van het halfdek heeft kunnen plaats grijpen, zonder dat dit is opgemerkt geworden, ook omdat daartoe buitengewone krachtaanwending is noodig geweest,

alsmede het bericht en het contrabericht van bestraffer en klager;

Gezien de consideratiën en het advies d.d. 5 Juni 1906, L^a. P., n°. 11,

van den Advocaat-Fisikaal, door het Hof te dezer zake ingewonnen, strekkende tot wijziging der strafreden;

Overwegende dat uit het onderzoek van bovengenoemde commissie blijkt, dat de juiste tijd, waarop de beschadiging heeft plaats gehad, niet is vast te stellen;

dat wel vaststaat, dat die Zondags heeft moeten plaats hebben en wel nadat sergeant-konstabel P. het kanon aan bezoekers heeft laten zien;

dat korporaal-konstabel B. verklaart dat hij na theewater sergeant-konstabel P. bij het stuk heeft gezien, terwijl deze laatste verklaart, dat het tusschen 3 en 4 uur geweest is;

dat in ieder geval de beschadiging dan toch zoude hebben plaats gehad tijdens korporaal-konstabel B. reeds met het toezicht op het tentdek was belast;

dat kwartiermeester K. D. J. verklaart, dat hij te kwart voor zes het stuk (achterste) van 7,5 cM. nog aan eenige burgers heeft laten zien en daarbij het sluitstuk éénmaal open en dicht heeft gemaakt en hem geene beschadiging of moeilijkheid bij het sluiten is opgevallen;

Overwegende dat, daar de tijd, waarop de beschadiging heeft plaats gehad, niet met zekerheid is te bepalen en daar de ontdekking ervan eerst den daarop volgenden Maandag heeft plaats gehad, de mogelijkheid niet is uitgesloten, dat, gedurende den nacht, kwaadwillige personen er de schuld van dragen;

Overwegende dat, waar niet kan worden vastgesteld de tijd waarop de beschadiging heeft plaats gehad, niet mag worden aangenomen, dat die door het nemen van betere maatregelen en het geven van juistere bevelen door klager zou zijn voorkomen;

Overwegende dat dus de strafreden niet gerechtvaardigd is en de straf niet had mogen worden opgelegd;

Gezien de artikelen 9—12 der Rechtspleging bij de Zeemacht en 50 van 's Hof's Provisioneele Instructie;

Beschikkende op bovenvermelde klacht;

Verklaart die gegrond;

Gelast de doorhaling van bovengemelde straf met de daarbij behorende strafreden;

Bepaalt dat afschrift dezer beschikking zal worden uitgereikt aan klager, aan bestraffer en aan den Advocaat-Fisikaal.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 26 Juni 1906.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. BARON VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ,
R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en H. M.
ENGELHARD.

Advocaat-Fisikaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Veroordeeling wegens desertie gepaard met diefstal uit de kazerne van goed van een zijner kameraden (art. 152 C. W. L.). Wegens de diefstal

(met braak) en wegens de desertie afzonderlijke straffen opgelegd. De diefstal, hozeer met een ander opzet gepleegd dan de desertie, diende om deze desertie te vergemakkelijken. Straftoemeting.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof,

tusschen

een kanonnier bij het Korps Rijdende-Artillerie, oud 26 jaren, geboren te Winschoten, gedetineerd te Arnhem, die bij vonnis van den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, standplaats Arnhem, geweest den 14^{den} Mei 1906, met aanhaling der artikelen 159, 136 coll. 152, 137, 13 en 17 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, der Wet van 14 Februari 1887 (*Staatsblad* n°. 35), der artikelen 310, 311 initio en sub 5°., 58 en 27 van het Wetboek van Strafrecht, 1, 2, 19, 7 en 12 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64) en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan:

1°. diefstal, gepleegd door middel van braak;

2°. tweede desertie in tijd van vrede, door zonder verlof langer dan twee dagen afwezig te zijn van zijn korps, na vroegere bestraffing wegens eerste desertie, zonder de reden zijner afwezigheid ten genoegen des rechters te bewijzen, met vrijwillige terugkomst na vier weken, misdrijf wat het misdadige betreft meest overeenkomende met tweede desertie in tijd van vrede, opgevolgd door arrestatie, tevens gepleegd met ontvreemding van goed van een kameraad;

3°. tweede desertie in tijd van vrede, door zonder verlof langer dan twee dagen afwezig te zijn van zijn korps, na vroegere bestraffing wegens eerste desertie, zonder de reden zijner afwezigheid ten genoegen des rechters te bewijzen, met vrijwillige aangifte binnen vier weken,

en veroordeeld, ter zake van het misdrijf sub 1°. tot eene gevangenisstraf van zes maanden; ter zake van het misdrijf sub 2°. tot eene militaire gevangenisstraf voor den tijd van vier maanden en ter zake van het misdrijf sub 3°. tot eene militaire detentie voor den tijd van drie maanden met ontzegging van het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen gedurende vijf jaar, met bepaling dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van het vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van het vonnis in mindering dier straffen, in de eerste plaats der militaire detentie, zal worden gebracht van 1 December 1905, alsmede verwezen in de proceskosten;

bij welk vonnis op grond van de daarbij aangevoerde bewijsmiddelen, als wettig en overtuigend bewezen is aangenomen dat beklaagde:

I. op 12 Januari 1905 op de door hem bewoonde kamer in de Willemskazerne te Arnhem, de met een hangslot behoorlijk gesloten kist van den mede die kamer bewonenden kanonnier W. heeft opengebrouwen, door met een pook de kram, waarin het hangslot hing, uit de kist te wringen, en, na zich op die wijze den toegang in die kist te hebben verschaft, uit dezelve een burgerjas, broek en vest en een hoed, aan genoemden W. toebehoorende, heeft weggenomen met het oogmerk om zich die goederen wederrechtelijk toe te eigenen, vervolgens zonder verlof zijn korps, het Korps Rijdende-Artillerie, heeft verlaten, voortdurend afwezig is gebleven en zich eerst op 4 October 1905 weder heeft aangemeld bij den Commandant der

hoofdwacht in de Willems-kazerne te Arnhem, zulks na reeds te voren wegens eerste desertie gestraft te zijn geweest;

II. dat hij op 6 October 1905 in den namiddag, na het luchten, als arrestant weder naar het wachtlokaal in de Willems-kazerne te Arnhem geleid wordende, uit de kazerne is weggeloopt, wederom zonder verlof zijn korps aldaar heeft verlaten, voortdurend afwezig is gebleven en zich eerst op 29 October 1905 weder heeft aangemeld in de wacht der cavalerie-kazerne te Amsterdam, zulks na reeds te voren wegens eerste desertie te zijn gestraft geweest;

van welk vonnis beklaagde zich beroepen heeft op het Hof, alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ter eenre,

en

den Advocaat-Fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambts-halve en als bij 's Hof's Resolutie van den 25sten Mei 1906 geautoriseerd om dit appèl r. o. voor den Auditeur-Militair in het Derde Militaire Arrondissement, standplaats Arnhem, te vervolgen, mitsdien gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde.

HET HOF,

Gelet op de verklaring door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gelet op hetgeen de appellant bij zijn verhoor voor het Hof heeft in 't midden gebracht;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat beklaagde voor den Krijgsraad heeft terechtstaan, ter zake:

1°. dat hij op 12 Januari 1905 op de door hem bewoonde kamer in de Willems-kazerne te Arnhem de met een hangslot behoorlijk gesloten kist van den mede die kamer bewonenden kanonnier W. heeft opengebrouwen door met een pook de kram, waarin het hangslot hing, uit de kist te wringen en, na zich op die wijze den toegang in die kist te hebben verschaft, daaruit een burgerjas, broek, vest en hoed, aan genoemden W. toebehoorende, heeft weggenomen, met het oogmerk om zich die goederen wederrechtelijk toe te eigenen en dat hij vervolgens zonder verlof zijn korps, het Korps Rijdende-Artillerie, heeft verlaten, voortdurend afwezig is gebleven en zich eerst op 4 October 1905 weder heeft aangemeld bij den commandant der hoofdwacht in de Willems-kazerne te Arnhem, zulks na reeds bij vonnis van den Krijgsraad te Arnhem van 3 Augustus 1904 (in het vonnis verkeerdelijk gemeld als 3 September 1904) wegens eerste desertie gestraft te zijn;

2°. dat hij op 6 October 1905, in den namiddag na het luchten, als arrestant weder naar het wachtlokaal in de Willems-kazerne te Arnhem geleid wordende, uit de kazerne is weggeloopt, wederom zonder verlof zijn korps aldaar heeft verlaten, voortdurend afwezig is gebleven en zich eerst op 29 October 1905 weder heeft aangemeld in de wacht der cavalerie-kazerne te Amsterdam en zulks na reeds bij vonnis van den Krijgsraad te Arnhem van 3 Augustus 1904 wegens eerste desertie te zijn gestraft;

Overwegende dat de Krijgsraad terecht door beklaagdes bekentenis, bevestigd door de verklaringen der getuigen, waarvan de inhoud in het vonnis is weergegeven, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard de verschillende feiten, welke aan beklaagde waren ten laste gelegd;

Overwegende dat de diefstal door middel van braak en de ongeoorloofde verwijdering onder 1° omschreven en bewezen verklaard, hoezeer niet uitmakende ééne voortgezette handeling, als zijnde elke op zich zelve van een zelfstandig misdadig opzet het gevolg, echter met elkander in verband staan doordat de diefstal is gepleegd met het oogmerk om de desertie te vergemakkelijken, zoodat de desertie gepaard ging met diefstal van goed van een zijner kameraden uit de kazerne, en derhalve behoorende tot de desertie waartegen straf is bedreigd bij artikel 152 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande en terecht deze verzwarende omstandigheid bij de schuldigverklaring onder 2°. in het vonnis is opgenomen;

Overwegende dat de bewezen verklaarde feiten bij het vonnis met juistheid zijn gekwalificeerd maar dat de straf, opgelegd voor het feit onder 2°. vermeld, behoort te worden verminderd in verband met die opgelegd voor het feit onder 1° ten laste gelegd, terwijl de straf ter zake van het feit onder 3°. genoemd, niet in goede verhouding staat tot de zwaarte daarvan;

Gezien de bij het vonnis aangehaalde wetsbepalingen;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Verbetert het vonnis, den 14^{den} Mei 1906 door den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, ter hoofdplaats Arnhem, tegen beklaagde geweest, alleen voor zooveel betreft den duur der opgelegde straffen van vier maanden militaire gevangenisstraf en van drie maanden militaire detentie;

Bepaalt den duur der militaire gevangenisstraf op twee maanden en dien der militaire detentie op ééne maand;

Houdt overigens het vonnis in stand (1) ook wat betreft de toerekening van den tijd, door beklaagde sedert 1 December 1905 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, op de hem opgelegde straffen van zes maanden gevangenis, twee maanden militaire gevangenis en eene maand militaire detentie, in de eerste plaats van laatstgenoemde, en voor zooveel den beklaagde daarbij het recht is ontzegd om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen gedurende vijf jaren en hij in de kosten is veroordeeld;

Bepaalt dat de kosten in hooger beroep zullen komen ten laste van den Staat;

Ontzegt allen anderen eisch.

(1) Zie hierbij de sententie van 21 November 1905 (hierboven blz. 63) en het medegedeelde op blz. 10 van dezen jaargang.
(Red. M. R. T.).

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 6 October 1905.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. BAFON VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ,
R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en H. M.
ENGELHARD.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Beklaagde had op een grasveld op 's Rijks werf te Hellevoetsluis onzedelijke handelingen gepleegd met een mede-schepeling.

Hij was door den Zeekrijgsraad aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Amsterdam veroordeeld wegens openbare schennis der eerbaarheid.

Het Hof overwoog dat de Rijkswerf niet is eene voor ieder toegankelijke plaats, terwijl het misdrijf ook niet van zoodanige plaats is kunnen worden waargenomen.

Beklaagde wordt echter veroordeeld wegens schennis der eerbaarheid, waarbij een ander zijns ondanks tegenwoordig was.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht ambtshalve en als bij Resolutie van den 9^{den} Augustus 1905 geautoriseerd aan den Hove te provoceeren van het vonnis door den Zeekrijgsraad aan boord van Harer Majesteits Wachtschip te Amsterdam, den 27sten Juli 1905 gewezen in de zaak tegen een matroos-kok, oud 30 jaren, geboren te Nieuwendam, gedetineerd aan boord van gemelden bodem, die bij gezegd vonnis met aanhaling der artikelen 1, 2 en 12 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, 1, 2 en 12 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 193), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64), 239, 1°., van het Wetboek van Strafrecht en 167 der Rechtspleging bij de Zeemacht is schuldig verklaard aan openbare schennis der eerbaarheid, en veroordeeld tot eene gevangenisstraf voor den tijd van een maand, met ontzegging van het recht om bij de gewapende macht of als militair employeerde te dienen voor den tijd van vijf jaren, alsmede verwezen in de kosten en misen van de Justitie en die van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad — alzo impetrant van mandament van appèl en eischer ambtshalve ter eenre

en

genoemden matroos-kok gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde.

HET HOF,

Gelet op de verklaring, van wege den gedaagde ter rolle gedaan, dat hij zich refereert aan 's Hofs dispositie en afstand doet van pleidooi;

Gelet op de verklaring, door den impetrant en eischer ambtshalve mede ter rolle gedaan, dat hij insgelijks afstand doet van pleidooi;

Gezien de stukken van den processe;

Overwegende dat de beklaagde voor den Zeekrijgsraad heeft terechtgestaan ter zake dat hij op een datum omstreeks half Mei 1905 des namiddags tusschen half een en half twee uur op 's Rijks werf te Hellevoetsluis en wel op het aldaar vóór Harer Majesteits „Havik” gelegen grasveld, alwaar schepelingen van dien bodem aanwezig waren, en voor dezen zichtbaar, opzettelijk op oneerbare wijze een zijner handen heeft gestoken in de broek van den leerling-machinist bij de Koninklijke Nederlandsche Marine-reserve A. B., ter hoogte van diens geslachtsdeelen en diens mannelijkheid daaruit heeft gehaald;

Overwegende dat de Zeekrijgsraad terecht hetgeen aan den beklaagde is ten laste gelegd wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard door de bewijsmiddelen, waarvan de inhoud in het vonnis is opgenomen;

Overwegende dat de qualificatie door den Zeekrijgsraad aan het bewezen verklaarde feit gegeven als „openbare schennis der eerbaarheid” minder juist is; dat de Rijks-werf te Hellevoetsluis, waar beklaagde dat feit pleegde, niet is eene voor ieder toegankelijke plaats, vermits bij de verordening voor 's Rijks werven, door het bevoegd gezag vastgesteld, de toegang tot die werven slechts aan bepaalde personen of onder zekere voorwaarden is verleend, terwijl ook niet is gebleken dat het bewezen verklaarde feit van eene voor ieder toegankelijke plaats kon worden waargenomen;

dat daarentegen het bewezen verklaarde feit alle kenmerken bevat van het misdrijf, onder 2°. van artikel 239 van het Wetboek van Strafrecht voorzien, vermits op de werf tal van personen aanwezig kunnen zijn en, tijdens het plegen van voormeld feit, ook aanwezig waren, die zonder zulks te willen bij de handeling van beklaagde tegenwoordig waren;

Overwegende dat de door den Zeekrijgsraad aan den beklaagde opgelegde gevangenisstraf voor den tijd van ééne maand eene vrijheidsstraf is, die niet in goede verhouding staat tot het feit waaraan de beklaagde zich heeft schuldig gemaakt;

Overwegende dat er termen zijn om te bepalen dat de tijd door den beklaagde voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf in mindering zal worden gebracht sedert den 3^{den} Juli 1905, zijnde de beklaagde sedert dien dag gedetineerd aan boord van Harer Majesteits Wachtschip te Amsterdam;

Overwegende dat de Zeekrijgsraad terecht aan den beklaagde voor den tijd van vijf jaren het recht heeft ontzegd om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen, zijnde de beklaagde, ter zake van het door hem begane feit, ongeschikt om in den militairen stand te blijven;

Gezien de bij het vonnis aangehaalde wetsartikelen met weglating van 1°. van artikel 239 van het Wetboek van Strafrecht en met bijvoeging van 2°. van gemeld artikel en tevens met bijvoeging van artikel 27 van gemeld Wetboek;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Verbetert het vonnis door den Zeekrijgsraad aan boord van Harer Majesteits Wachtschip te Amsterdam, 27 Juli 1905 in de zaak tegen beklaagde gewezen, alleen wat betreft de qualificatie aan het begane feit gegeven, den duur van de aan den beklaagde opgelegde gevangenisstraf en het ontbreken van de bepaling dat de tijd, door den beklaagde voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf in mindering zal worden gebracht;

Verklaart den beklaagde schuldig aan het misdrijf van „schennis van de eerbaarheid, waarbij een ander zijns ondanks tegenwoordig is”;

Veroordeelt hem tot eene gevangenisstraf voor den tijd van vier maanden met bepaling dat de tijd, door den veroordeelde voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf in mindering zal worden gebracht sedert den 3^{den} Juli 1905;

Houdt overigens het vonnis in stand, onder andere wat betreft de ontzegging aan den beklaagde van het recht om bij de gevapende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor den tijd van vijf jaren;

Verwijst den veroordeelde in de kosten van het hooger beroep;
Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 2 November 1906.

(Geresuneerd 13 November 1906).

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. BARON VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ,
R. P. VERSPIJK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en H. M.
ENGELHARD.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Verdediger: Mr. F. A. VAN ENGEN.

Eene tegen een meerdere gebezigde uitdrukking niet beledigend geacht.

Bijzonder bewijsrecht van het C. W. Z.

Wederspannigheid eenig lichamelijk letsel ten gevolge hebbende gehad. Het aandoen van pijn als zoodanig letsel beschouwd. In de sententie wordt aangehaald niet alleen art. 181 doch ook art. 180 Wetboek van Strafrecht.

Veroordeeling wegens drie misdrijven van belediging van zijn meerdere in rang.

Beslist, dat een feit een overtreding van het Reglement van Krijgstucht voor het Krijgsvolk te Water oplevert.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

een matroos 1ste klasse, eerst gedetineerd aan boord van Harer Majesteits instructieschip „van Galen”, doch, ingevolge 's Hofs Resolutie van den 9^{den} November 1906, dienzelfden dag uit zijn arrest ontslagen, mitsdien thans gerequireerde in persoon, die bij vonnis van den Zeekrijgsraad te Hellevoetsluis, gewezen den 12^{den} Juli 1906, met aanhaling der artikelen 1, 2, 12, 91 eerste gedeelte en 160 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, 1, 7, 18 en 20 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 193), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64), 56, 58, 84, 91 en 181 princ., sub 1°, van het Wetboek van Strafrecht en 167 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan:

1°. het met woorden dreigen van zijn meerdere in rang;

2°. wederspannigheid, welke eenig lichamelijk letsel tengevolge heeft

gehad, staande deze misdrijven in zoodanig verband dat ze moeten worden beschouwd als één voortgezette handeling;

3°. het met woorden beleedigen van zijn meerdere in rang, drie malen gepleegd,

en veroordeeld, ter zake van de feiten sub 1°. en 2°, tot drie maanden gevangenisstraf en, ter zake van het feit sub 3°. tot drie maanden militaire gevangenisstraf, alsmede verwezen in de kosten en misen van de Justitie en die van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad,

bij welk vonnis, op grond van de daarbij aangevoerde bewijsmiddelen, als wettig en overtuigend bewezen is aangenomen, dat beklaagde:

1°. op den 5^{den} Juni 1906, des namiddags te ongeveer 1 uur, na van Hr. Ms. monitor „Reinier Claeszen” te Hellevoetsluis, waarop hij diende, van boord te zijn geloopt en aan den wal in gemelde gemeente aangehouden zijnde door eene militaire patrouille, tot den korporaal der mariniers, patrouille-commandant L. L. H., en in diens tegenwoordigheid te hebben geroepen: „Al ben jij gymnastiek- en schermmeester, en al heb je spierballen, ik daag jou uit”;

2°. daarna, na zijn komst aan boord van Hr. Ms. „Reinier Claeszen”, te hebben gezegd tot genoemden korporaal: „dief, kwajongen, je zit altijd te dobbelen met je minderen”;

3°. ten tijde en ter plaatse als sub 1°. vermeld zich met geweld, door te trekken, rukken en schoppen, te hebben verzet tegen den korporaal der mariniers J. G. K., den aan dezen ondergeschikten marinier 3de klasse C. H. en den op verzoek van dezen korporaal bijstand verleenden politieagent te Hellevoetsluis tevens onbezoldigd Rijksveldwachter M. A. D., bij zijn aanhouding en overbrenging naar zijn schip, bevolen naar aanleiding van het zonder verlof van boord loopen, en waarbij hij voornoemden marinier H. een duw tegen den linkerschouder en bedoelden agent in het aangezicht een klap gaf, welke duw en klap pijn hebben veroorzaakt, terwijl genoemde korporaal K. als ambtenaar werkzaam was in de rechtmatige uitoefening zijner bediening, en hierbij bijstand werd verleend door den marinier 3de klasse H. krachtens wettelijke verplichting, en door den agent van politie D. op verzoek van genoemden korporaal;

4°. op den 5^{den} Juni 1906, des namiddags te ongeveer half vier uur, bij zijn overbrenging van Hr. Ms. „Reinier Claeszen” te Hellevoetsluis naar het provoosthuis aan den wal, aan dek van genoemden bodem, in tegenwoordigheid van en tot den Luitenant ter Zee 2de klasse E. T. D. V., zijn meerdere in rang, te hebben gezegd met het oogmerk om te beleedigen: „lange slampamper”, en den korporaal der mariniers L. L. H., eveneens zijn meerdere in rang, in diens tegenwoordigheid te hebben toegevoegd: „ga naar je moer, zie de korporaal, die gemeene ploert”, eveneens met het opzet om dezen korporaal te beleedigen;

van welk vonnis beklaagde zich beroepen heeft op het Hof, alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ter eenre, voor wien bij schrifture ter rolle is te kennen gegeven:

dat impetrant zich door het vonnis bezwaard acht;

dat toch bij dat vonnis is bewezen verklaard het aan hem sub 1°, 2°. en 4°. ten laste gelegde voor zooveel het zou betreffen het dreigen of beleedigen van den korporaal der mariniers L. L. H., niettegenstaande ten aanzien van die feiten daarin genoeg het wettig bewijs ontbreekt;

dat wel is waar wordt overwogen, dat de beëdigde verklaring van een enkelen getuige, in casu den korporaal der mariniers L. L. H., betreft „een feit in dienstzaken gepleegd”, zoodat hier het exceptioneele bewijsrecht

van artikel 160 Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water zou toepasselijk zijn, maar dat dit evenwel niet het geval is;

dat immers terecht door het Hof is aangenomen, dat deze geheele bepaling, eensluidend met die van artikel 211 Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, slechts van toepassing is als geen ander bewijs aanwezig is;

dat in casu de getuige H. verklaringen aflegt omtrent feiten welke, — zoo zij zijn voorgevallen, hetgeen de beklaagde zich niet herinnert tengevolge van dronkenschap —, in tegenwoordigheid van meerdere andere getuigen zijn gepleegd;

dat toch bij het sub 1°. ten laste gelegde tegenwoordig waren behalve de matrozen D. en D. — die met den impetrant uit waren — de mariniers v. d. S. en H., die met den korporaal op patrouille waren;

dat het sub 2°. ten laste gelegde zou zijn gebeurd aan boord in tegenwoordigheid van meerdere schepelingen, en het sub 4°. ten laste gelegde, voor zooveel het zou betreffen het beledigen van korporaal H., aan boord volgens dien korporaal zelf in het bijzijn van anderen, toen door impetrant, wijzende op hem, korporaal, is gezegd „ploert” terwijl impetrant met bescheidenheid opmerkt, dat nòch het sub 1°. nòch het sub 2°. nòch het sub 4°. ten laste gelegde door een dier vele getuigen zijn gehoord;

dat in ieder geval die omstandigheid de getuigenis van den korporaal H. in diè mate verzwakt, dat het volledig bewijs niet in den zin der Wet is geleverd en de impetrant mitsdien van diè telastelegging behoort te worden vrijgesproken;

dat hij voorts bij dat vonnis ten onrechte is schuldig verklaard aan „wederspanningheid, welke eenig lichamelijk letsel tengevolge heeft gehad” (artikel 181 1°. Wetboek van Strafrecht), daar het hem ten laste gelegde en bewezene, n.l. het geven van een duw tegen den linkerschouder van den marinier H. en een klap in het aangezicht van den agent van politie D. „welke duw en klap pijn hebben veroorzaakt” niet vallen onder eenig lichamelijk letsel, waarmede niet is bedoeld enkele pijn (zie NOYON II p. 237—238 en de aldaar aangehaalde litteratuur en jurisprudentie);

dat bovendien bij de beoordeeling van het sub 3°. ten laste gelegde, niet voldoende rekening is gehouden met de omstandigheid, dat in stede van artikel 8 van het Reglement van Krijgstucht voor het Krijgsvolk te Water na te komen, zeer onoordeelkundig werd opgetreden door als 't ware een drijffjacht te houden op beschonken matrozen;

en is geconcludeerd dat het den Hove behage het vonnis te vernietigen en opnieuw recht doende de impetrant, — met bescheidenheid wijzende op de gunstige beoordeeling in zijn conduiteboekje en op het feit dat hij in de laatste vier jaren geen straf heeft gehad, — op eene mildere straf durft te hopen, daar het den Hove wel met impetrant zal voorkomen, dat hij slechts aan het in artikel 180 Wetboek van Strafrecht omschreven misdrijf, onder verzachtende omstandigheden, kan schuldig verklaard worden, terwijl impetrant het diep betreurt, dat hij zich tegenover den luitenant v. V. zou hebben misdragen door dezen eene beledigende uitdrukking toe te voegen,

en

den Advocaat-Fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambts-halve en als bij 's Hofs Resolutie van den 24sten Juli 1906 geautoriseerd om dit appèl r. o. voor den fungeerend-Fiscaal bij den Zeekrijgsraad te

Hellevoetsluis te vervolgen, mitsdien gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde.

HET HOF,

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan dat zij afstand doen van pleidooi;

Gelet op hetgeen door den appellant bij zijn verhoor is in 't midden gebracht;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat de beklagde voor den Zeekrijgsraad heeft terechtstaan, beschuldigd van:

1°. op den 5^{den} Juni 1906 des namiddags te ongeveer 1 uur, na van Hr. Ms. monitor „Reinier Claeszen” te Hellevoetsluis, waarop hij diende, van boord te zijn geloopt en aan den wal in gemelde gemeente aangehouden door eene militaire patrouille, tot den korporaal der mariniers, patrouille-commandant L. L. H., en in diens tegenwoordigheid te hebben geroepen: „al ben jij gymnastiek- en schermmeester en al heb jij spierballen, ik daag je uit”;

2°. daarna, na zijn komst aan boord van Hr. Ms. „Reinier Claeszen” te hebben gezegd tot genoemden korporaal: „dient, kwajongen, je zit altijd te dobbelen met je minderen”;

3°. ten tijde en ter plaatse als sub 1°. vermeld zich met geweld, door te trekken, rukken en schoppen, te hebben verzet tegen den korporaal der mariniers J. G. K., den aan dezen ondergeschikten marinier 3de klasse C. H. en den op verzoek van dezen korporaal bijstand verleenen den politieagent te Hellevoetsluis tevens onbezoldigd Rijksveldwachter M. A. D., bij zijn aanhouding en overbrenging naar zijn schip, bevolen naar aanleiding van het zonder verlof van boord loopen en waarbij hij voornoemden marinier H. een duw tegen den linkerschouder en bedoelden agent in het aangezicht een klap gaf, welke duw en klap pijn hebben veroorzaakt, terwijl genoemde korporaal K. als ambtenaar werkzaam was in de rechtmatige uitoefening zijner bediening en hierbij bijstand werd verleend door den marinier 3de klasse H., krachtens wettelijke verplichting en door den agent van politie D. op verzoek van gemelden korporaal;

4°. op den 5^{den} Juni 1906 des namiddags te ongeveer half vier uur bij zijne overbrenging van Hr. Ms. „Reinier Claeszen” te Hellevoetsluis naar het provoosthuis aan den wal, aan dek van genoemden bodem, in tegenwoordigheid van — en tot den luitenant ter zee 2de klasse E. T. D. V. zijn meerdere in rang, te hebben gezegd met het oogmerk om te beledigen: „lange slampamper” en den korporaal der mariniers L. L. H., eveneens zijn meerdere in rang, in diens tegenwoordigheid te hebben toegevoegd: „ga naar je moer, zie de korporaal, die gemeene ploert”, eveneens met het opzet om dezen korporaal te beledigen;

Overwegende dat de Zeekrijgsraad terecht hetgeen aan den beklagde onder 2°, 3° en 4° is ten laste gelegd wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard door de bewijsmiddelen, waarvan de inhoud in het vonnis is opgenomen;

Overwegende dat de Zeekrijgsraad terecht den beklagde ter zake van de onder 2° en 4° vermelde feiten heeft schuldig verklaard aan drie misdrijven van „het met woorden beledigen van zijnen meerdere in rang” en terecht hem ter zake van het onder 3° vermelde feit heeft schuldig verklaard aan het misdrijf van „wederspanningheid, eenig lichamelijk letsel tengevolge hebbende”;

Overwegende echter dat de Zeekrijgsraad ten onrechte hetgeen onder 1° aan den beklaagde is ten laste gelegd heeft beschouwd als op te leveren een misdrijf en wel het misdrijf van het met woorden dreigen van zijn meerdere in rang, strafbaar gesteld in artikel 99 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water;

Overwegende toch dat in het door den beklaagde aan den korporaal H. toevoegen van de woorden: „al ben jij gymnastiek- en schermmeester en al heb je spierballen, ik daag jou uit” niet ligt eene „bedreiging met woorden” van voornoemden korporaal door den beklaagde, maar wel „het zich veroorloven van onbetamelijke uitdrukkingen tegen zijnen meerdere”, in artikel 21 van het Reglement van Krijgstucht voor het Krijgsvolk te Water genoemd onder de overtredingen tegen de Krijgstucht;

Overwegende voorts dat de door den Zeekrijgsraad aan den beklaagde opgelegde gevangenisstraffen (militaire gevangenisstraf voor den tijd van drie maanden en gevangenisstraf voor den tijd van drie maanden) eenigermate zijn te zwaar in verhouding tot de feiten, waaraan de beklaagde zich heeft schuldig gemaakt en in aanmerking genomen de omstandigheid dat, bijkens het onder de processtukken aanwezige, op 9 Juni 1906 afgegeven extract uit het conduiteboekje van den beklaagde, diens gedrag in den militairen zeedienst in den laatsten tijd is uitmuntend geweest;

Overwegende dat er termen zijn om te bepalen dat de tijd, door den beklaagde sedert 12 Juli 1906 (zijnde de dag waarop het vonnis door den Zeekrijgsraad is gewezen) voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraffen zal worden in mindering gebracht, en wel in de eerste plaats van de hem opgelegde militaire gevangenisstraf en daarna van de hem opgelegde gevangenisstraf;

Gezien de bij het vonnis aangehaalde wetsartikelen, uitgezonderd artikel 56 van het Wetboek van Strafrecht en met bijvoeging van de artikelen 163 der Rechtspleging bij de Zeemacht en 27, 57 en 180 van het Wetboek van Strafrecht;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Verbetert het vonnis, door den Zeekrijgsraad te Hellevoetsluis, 12 Juli 1906 in de zaak tegen den beklaagde gewezen, alleen voor zoover daarbij als een misdrijf, strafbaar gesteld in het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, is beschouwd hetgeen aan den beklaagde onder 1° is ten laste gelegd, en voorts wat betreft den duur van de aan den beklaagde opgelegde gevangenisstraffen;

Spreekt den beklaagde vrij van hetgeen hem onder 1° is ten laste gelegd, als niet opleverende een misdrijf;

Laat aan den Commandeerenden Officier over de beoordeeling in hoeverre de beklaagde ter zake van de aan hem onder 1° ten laste gelegde overtreding van het Reglement van Krijgstucht voor het Krijgsvolk te Water krijgstuchtelijk moet worden gestraft;

Veroordeelt den beklaagde ter zake van de door hem gepleegde drie misdrijven van „het met woorden beleedigen van zijnen meerdere in rang” tot eene militaire gevangenisstraf voor den tijd van twee maanden en ter zake van het door hem gepleegde misdrijf van „wederspanningheid, eenig lichamenlijk letsel tengevolge hebbende” tot eene gevangenisstraf van twee maanden;

Bepaalt dat de tijd, door den beklaagde sedert twaalf Juli 1906 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraffen zal worden in mindering gebracht, en wel in de

eerste plaats van de hem opgelegde militaire gevangenisstraf en daarna van de hem opgelegde gevangenisstraf;

Houdt overigens het vonnis in stand;

Bepaalt dat de kosten in hooger beroep zullen worden gedragen door den Staat;

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Dispositie van 14 November 1906.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. BARON VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ,
R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en
H. M. ENGELHARD.

Art. 94 van het Reglement op den Inwendigen Dienst der Infanterie — voorschrijvende in hoofdzaak, dat onderofficieren, korporaals en minderen, die op wacht komen, één uur voor het optrekken der wachten van alle andere diensten moeten worden vrijgesteld — bezit blijkens de voorwaarde „zoo eenigszins mogelijk”, niet een imperatief karakter.

Niet-voldoening aan het voorschrift wegens verlating van eene oefening door eene toevallige omstandigheid geeft dus geen gegronde reden tot het inbrengen van eene klacht.

Wegens het op dien grond indienen van een klacht werd terecht straf opgelegd.

Reclame daarover ongegrond verklaard.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen de klacht dd. 15 September 1905 van een sergeant bij de 2de compagnie, 3de bataillon, 1ste Regiment Infanterie, in garnizoen te Assen, over de straf van acht dagen kamerarrest hem den 13^{den} te voren opgelegd door zijn bataillonscommandant met de strafreden: „zich op eene licht-„vaardige wijze bij den bataillonscommandant beklaagd over de behandeling „van den compagniescommandant”;

Gelezen de desbetreffende mededeelingen van den klager, het bericht van den bestraffer en de verschillende bescheiden ter zake dienende;

Gehoord de verklaringen van den klager voor dit Hof gegeven;

Gelet op het ingewonnen advies van den Advocaat-Fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, strekkende om de klacht wettig te verklaren;

Overwegende dat door den bestraffer is bericht, dat de straf is opgelegd nadat klager op den 13^{den} September verzocht had zich bij hem te mogen beklagen over zijnen compagniescommandant, die, in strijd met het voorgeschrevene in artikel 94 van het Reglement op den Inwendigen Dienst der Infanterie, hem den vorigen dag geweigerd had zich, omstreeks half

vijf n.m., van het schietterrein, alwaar eene oefening in het gevechtsschieten werd gehouden, te verwijderen, hoewel hij dien middag om 6 uur op wacht kwam; dat, alvorens dit verzoek toe te staan en den klager bij zich te laten komen, hij zich de aanleiding tot de weigering door den betrokken compagniescommandant heeft laten opgeven en hij, na daarop den klager te hebben gehoord, diens klacht lichtvaardig heeft geoordeeld en hem heeft gestraft;

dat toch het ontvangen mondeling rapport, dat later schriftelijk is herhaald, aantoonde dat, toen er op den 12^{den} eene oefening in het gevechtsschieten plaats vond op de Witterheide, waarbij de compagnie in twee sectiën en elke sectie in drie groepen was verdeeld, het wenschelijk was, voor eene goede vuurleiding en voor de veiligheid, dat elke groep zooveel mogelijk door een onderofficier werd gecommandeerd en daarom klager als groepscommandant moest worden ingedeeld; dat door het loopen van een schaapherder met zijne kudde in het voorterrein de oefening der voorgaande compagnie geruimen tijd was opgehouden en de 2de compagnie daardoor eerst te half vijf aan de beurt kwam; dat klager toen, na zijne indeeling, aan zijnen compagniescommandant vroeg om naar de kazerne te mogen gaan, omdat hij dien middag om 6 uur op wacht kwam en anders niet zou kunnen eten; dat de compagniescommandant, wetende dat de oefening niet lang zoude duren, en met het voornemen den klager onmiddellijk na de eigenlijke oefening te laten heengaan, die vraag weigerend beantwoordde en den vrager te kennen gaf dat het dien dag voor allen wat laat zou worden; dat de oefening eenige minuten vóór 5 uur was afgelopen en de klager toen onmiddellijk is mogen inrukken terwijl hij is vrijgesteld van het opnemen der treffers, het verzamelen der hulzen en het terugbrengen der schijven, wat door het overige kader plaats vond; dat derhalve door het geven der vergunning om te 5 uur naar de kazerne terug te keeren, alwaar om 5½ uur door de onderofficieren werd gegeten, de compagniescommandant getoond heeft gevolg te willen geven aan het artikel van den Inwendigen Dienst waarop klager zich beroept maar waarvan de uitvoering ditmaal niet mogelijk was;

Overwegende dat klager schriftelijk en mondeling heeft opgegeven dat hij op den bedoelden dag om 12 uur 15 min. n.m. is uitgerukt naar het schietterrein, wetende dat hij dien middag om 6 uur de wacht moest betrekken; dat hij om 4½ uur vóór den aanvang der oefening in het gevechtsschieten aan den compagniescommandant heeft gevraagd van het schietterrein te mogen weggaan op grond van het voorgeschrevene in artikel 94 van het Reglement op den Inwendigen Dienst; dat hij daarbij opmerkte dat er buiten hem nog voldoende kader was, namelijk: 1 sergeant-majoor, 5 sergeanten en 8 korporaa's, er bijvoegende dat hij ook al de treffers had opgenomen bij de compagnie die vóór de 2de had geschoten; dat hij desnietemin werd ingedeeld als groepscommandant, hoewel deze functie bij andere schietoefeningen dikwijls aan korporaa's wordt overgelaten; dat hem te omstreeks 5 uur, na het einde der oefening werd gezegd, dat hij naar de kazerne kon gaan; dat hij transpireerend door het vlugge loopen, daar om 5 uur 30 min. is aangekomen en de schildwacht vóór 't geweer daarop heeft gewezen; dat hij, na van bovenkleding te hebben verwisseld, naar tafel is gegaan en aldaar slechts gedeeltelijk gegeten had toen het tamboers-appèl voor de wachtparade blies; dat hij zich toen in wacht-tenu heeft gekleed en, na het betrekken der wacht, bemerkende dat geen der manschappen van de wacht gegeten had, maatregelen heeft genomen om dit alsnog te laten doen; dat hij derhalve met een gedeeltelijk gedancen

maaltijd op wacht gegaan is en dit na van 7—10 en van 12^{1/4}—5^{1/2} uur te hebben dienst gedaan; dat hij vermeend heeft daarover bij den bataillonscommandant te mogen klagen en dezen daarbij heeft verzocht eene regeling voor het wachtpersoneel te willen treffen, waarbij dit personeel, na een geheel dag dienst te hebben gedaan, in de gelegenheid worde gesteld behoorlijk te eten en zich te verfrisschen vóór den wachtdienst; dat de bataillonscommandant hem daarop gevraagd heeft, hoe hij met zoo iets bij hem durfde te komen en hem verweet geen flink sergeant te zijn, terwijl tevens werd gewezen op de omstandigheid die oorzaak was geweest van den langeren duur der oefening; dat hij daarna is gestraft met de straf waarover wordt geklaagd;

Overwegende dat uit de verklaringen van de sergeanten H. en H. blijkt dat klager omstreeks half zes gewoon aan de tafel der onderofficieren heeft deelgenomen doch de helft der toespijs heeft laten staan;

Overwegende dat uit het bovenstaande is gebleken, dat de oefening in het gevechtsschieten, welke klager op den 12^{den} September met de compagnie, waartoe hij behoort, moest medemaken, door eene toevallige omstandigheid later moest aanvangen en dus later eindigde dan oorspronkelijk was bedoeld, doch dat dit geen reden kon zijn om van die oefening een gedeelte van het kader vrij te stellen, ook niet dat gedeelte, wat na de oefening op wacht kwam; dat wel artikel 94 van het Reglement op den Inwendigen Dienst der Infanterie zegt, dat de onderofficieren, korporaaals en minderen, die op wacht komen, één uur voor het optrekken der wachten van andere diensten moeten worden vrijgesteld, maar dat daaraan is toegevoegd: „zoo eenigszins mogelijk”, en dat het deze woorden zijn die den klager hadden moeten doen begrijpen dat, door de omstandigheden welke zich hadden voorgedaan, de mogelijkheid ontbrak om te zijnen opzichte aan dit voorwaardelijk voorschrift gevolg te geven; dat toch het nut der oefening en de veiligheid bij het gevechtsschieten vorderen, dat het leiden van het vuur der groepen aan de besten worde opgedragen en dat het daarom te verwachten is, dat dit beter is in handen van den sergeant dan van den korporaal; dat klager dan ook, door zich zonder goede gronden en om beuzelachtige redenen bij den bataillonscommandant te beklagen over de handelingen van zijn compagniescommandant, die daartoe geen aanleiding gaven, zich strafschuldig had gemaakt en dus terecht is gestraft, terwijl de straf niet te zwaar en de reden juist is;

Grzien de artikelen 15 en 16 der Rechtspleging bij de Landmacht, 27 van het Reglement van Krijgstucht voor het Krijgsvolk te Lande en 51 van 's Hofs Provisioneele Instructie;

Beschikkende op bovengenoemde klacht:

Verklaart die ongegrond;

Bepaalt dat afschrift dezer beschikking zal worden uitgereikt aan klager, aan bestraffer en aan den Advocaat-Fiscaal.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 1 October 1907.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. BARON VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ,
R. P. VERSPLIJK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en H. M.
ENGELHARD.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Verdediger: Mr. F. A. C. SCHRÖDER.

*Een beklagde had in vereeniging met een ander militair eene vrouw tot het dulden van ontuchtige handelingen willen dwingen. Uitvoeringshandelingen van dit opzet en voltooiing van het misdrijf. Plegen of medeplegen.**Ten aanzien van een militair der Landmacht, die wegens het door hem gepleegde misdrijf uit den militairen dienst moet worden verwijderd, mag niet worden toegepast art. 28 en 31 sub 2º van het Wetboek van Strafrecht, doch uitsluitend art. 2 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad nº. 191).*In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof
tusschen

een huzaar bij het 4de Regiment Huzaren, oud 26 jaren, geboren te Ede, gedetineerd te Arnhem, die bij vonnis van den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, standplaats Arnhem, gewezen den 8sten Augustus 1907, met aanhaling der artikelen 246, 251, 28, 91 en 31 2º. van het Wetboek van Strafrecht, 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* nº. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* nº. 64) en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan feitelijke aanranding van de eerbearheid en veroordeeld tot eene gevangenisstraf voor den tijd van een jaar en drie maanden en ontzet van het recht om bij de gewapende macht te dienen voor den tijd van vijf jaar, alsmede verwezen in de proceskosten;

bij welk vonnis, op grond van de daarbij aangevoerde bewijsmiddelen, als wettig en overtuigend bewezen is aangenomen, dat beklagde in den avond van 7 Juli 1907 op den openbaren weg naar Voorst onder de gemeente Zutphen te zamen en in vereeniging met den huzaar Z., A. A. door geweld heeft gedwongen tot het dulden van ontuchtige handelingen door haar aan te grijpen en op den grond te werpen, haar vervolgens met behulp van Z. aan den kant van den weg te leggen en haar daarna op den grond vast te houden en den mond dicht te houden en dit laatste te blijven doen, toen inmiddels Z. op oneerbare wijze zijne handen had gebracht onder hare rokken ter hoogte van hare knie,

van welk vonnis beklagde zich beroepen heeft op het Hof, alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ter eenre, voor wien bij schrifture ter rolle is te kennen gegeven:

dat impetrant van oordeel is dat hij ten onrechte voor het feit, strafbaar

gesteld bij artikel 246 van het Wetboek van Strafrecht, is veroordeeld; dat in het vonnis gesteld is: „Gelet op de bekentenis van den be-, klagde”, doch, bij juiste beschouwing van hetgeen impetrant bekend heeft, kan afgeleid worden dat hij niet bekende „ontuchtige handelingen” gepleegd te hebben doch slechts opgaf de eerstgenoemde getuige gewelddadig te hebben aangegrepen, haar op den grond geworpen en den mond dicht gehouden te hebben;

dat dit eveneens verklaard is door de beide getuigen;

dat genoemde daden wel daarstellen een strafbaar feit doch niet het in artikel 246 van het Wetboek van Strafrecht omschrevene, omdat genoemde daden geen „ontuchtige” handelingen zijn;

dat hieruit volgt dat impetrant het ten laste gelegde niet pleegde;

dat artikel 47 1^e lid van het Wetboek van Strafrecht als daders van een strafbaar feit behalve de plegers noemt: zij die het feit *doen* plegen of *medeplegen*;

dat van *doen* plegen ten deze geen sprake is en impetrant evenmin onder *medeplegers* kan gerangschikt worden, waarvoor hij dan ook niet gestraft is;

dat van *medeplegen* dan eerst sprake zou kunnen zijn indien beide daders hetzelfde opzet hadden, wat ten deze niet het geval is, omdat beide daders het voornemen hadden elk voor zich ontuchtige handelingen te doen;

dat getuige Z. de ontuchtige handelingen (in casu bestaande in het brengen zijner hand onder de rokken van de eerste getuige) bedreef, terwijl uit impetrants verklaring blijkt, dat hij zelf het meisje wilde betasten, hetgeen trouwens afgeleid kan worden uit den loop der zaken, daar hij o. a. het eerst op de eerste getuige aansnelde en deze beetpakte, onder het uitroepen der woorden: „daar heb je een meid; willen wij die eens . . .”;

dat de verklaringen van de getuigen betreffende dit punt van nul en geener waarde zijn, berustende deze op „vermoedens” zooals zij zelf mededeelen, terwijl impetrants bedoeling niet voor waarneming vatbaar is;

dat impetrant derhalve ook geen dader is in den zin van *medepleger* en artikel 47, 2° Wetboek van Strafrecht ten deze buiten bespreking kan blijven;

dat artikel 246 Wetboek van Strafrecht evenmin hem strafbaar stelt, die iemand dwingt ontuchtige handelingen te dulden, wanneer dezelfde persoon de ontuchtige handelingen niet bedrijft;

dat dit vooreerst blijkt uit de qualificatie van het misdrijf „feitelijke aanranding van de eerbaarheid,” waaruit volgt, dat de wetgever hier heeft strafbaar willen stellen hem, die ontuchtige handelingen bedrijft en niet dengene die geweld uitoefent terwijl een ander de ontuchtige handelingen bedrijft;

dat dit tevens blijkt uit de plaatsing van het artikel onder „de misdrijven tegen de zeden”, alsmede uit artikel 331 Code Pénal, dat spreekt van „le crime de viol”;

dat impetrant gestraft had behooren te worden voor mishandeling of voor „poging tot feitelijke aanranding van de eerbaarheid”, doch dit laatste alleen, ingeval onderzocht en bewezen was, dat het noodzakelijke element, „dat de uitvoering alleen tengevolge van omstandigheden van zijnen wil „onafhankelijk niet is voltooid,” ten deze aanwezig was;

dat wat dit laatste betreft niets bewezen is, daar het feit dat de een onzedelijke handelingen pleegt, niet uitsluit, dat een ander dit gelijktijdig doet, terwijl er verder geen omstandigheid bekend is, waarom impetrant zijn voorgenomen opzet niet geheel ten uitvoer heeft gelegd;

dat de straf, speciaal in verband met impetrants verleden, veel te zwaar is;

en is geconcludeerd dat het den Hove behage het vonnis, waarvan appel, te vernietigen en, opnieuw rechtdoende, den beklaagde vrij te spreken van het hem ten laste geleide;

en

den Advocaat-Fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht ambts-halve en als bij 's Hofs Resolutie van den 21ste Augustus 1907 geautoriseerd om dit appel r. o. voor den Auditeur-Militair in het Derde Militaire Arrondissement, standplaats Arnhem te vervolgen, mitsdien gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde.

HET HOF,

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gelet op hetgeen de appellant, bij zijn verhoor voor het Hof, heeft in 't midden gebracht;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat beklaagde voor den Krijgsraad heeft terechtgestaan beschuldigd:

dat hij in den avond van 7 Juli 1907 op den openbaren weg naar Voorst onder de gemeente Zutphen, te zamen en in vereeniging met den huzaar Z., A. A. door geweld heeft gedwongen tot het dulden van on-tuchtige handelingen door haar aan te grijpen en op den grond te werpen, haar vervolgens met behulp van Z. aan den kant van den weg te leggen en haar daarna op den grond vast te houden en den mond dicht te houden, en dit laatste te blijven doen, toen inmiddels Z. op oneerbare wijze zijne handen had gebracht onder hare rokken ter hoogte van hare knie;

Overwegende dat beklaagde zoo in eersten aanleg als in hooger beroep heeft opgegeven:

dat hij op Zondagavond 7 Juli 1907 omstreeks half negen met den huzaar Z. den Voorsterweg op is gaan wandelen, na met dezen te hebben afgesproken dien avond eens eene vrouw aan te pakken om er een grapje mede te hebben, daarmede bedoelende haar onzedelijk te betasten; dat zij beiden, na sabel en kolbak te hebben afgedaan, in het gras zijn gaan liggen totdat er eene meid op een fiets aankwam, waarop hij Z. daarop opmerkzaam maakte, zeggende: „daar komt een meid op de fiets aan, zullen wij die eens . . .?” daarmede bedoelende haar aan te randen en ze daarna onder de rokken onzedelijk te betasten; dat hij daarop tegen de fiets is aangelopen, het meisje wegliep, hij de fiets op den grond heeft gelegd en het meisje is nagelopen, haar om den hals heeft gepakt, op den grond gegooid en haar den mond heeft dichtgehouden om het schreeuwen te beletten; dat toen Z. kwam aanloopen en haar bij de beenen pakte, waarop zij haar samen in het gras hebben gelegd, en hij haar bleef vasthouden totdat zij hem in den vinger beet en hij, ziende dat Z. haar losliet, ook is weggegaan;

Overwegende dat door deze bekentenis van beklaagde, bevestigd door de verklaringen der getuigen in het vonnis opgenomen, wettig en overtuigend bewezen is, dat beklaagde in overleg met Z. de getuige A. A. heeft vastgegrepen met het voornemen om haar onzedelijk te betasten, aan welke handeling Z. zou mededoen; dat beklaagde haar met Z. op den grond heeft gelegd, daarna met kracht op den grond gedrukt en

haar den mond heeft dichtgehouden om haar schreeuwen te beletten en zulks heeft volgehouden terwijl Z. overeenkomstig de met beklaagde gemaakte afspraak, trachtte haar op oneerbare wijze te betasten; dat hij door deze handelingen te zamen en in vereeniging met Z. de getuige A. A. heeft gedwongen tot het dulden van de ontuchtige handelingen, die Z. met haar aanving; dat daardoor het misdrijf was voltooid en het niet ter zake doet, dat beklaagde zelf de ontuchtige handelingen, die hij voornemens was met het meisje te plegen, nog niet had aangevangen, toen hij haar losliet;

Overwegende dat mitsdien de Krijgsraad terecht de aan beklaagde ten laste gelegde feiten wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, dat die feiten bij het vonnis naar behooren zijn gequalificeerd en dat de opgelegde gevangenisstraf niet te zwaar is in verband met het ernstige van het bedreven feit;

Overwegende, echter dat ten onrechte bij het vonnis, met toepassing van de artikelen 251, 28 en 31, 2° van het Wetboek van Strafrecht, de veroordeelde is ontzet van het recht om bij de gewapende macht te dienen vermits ten aanzien van dezen beklaagde, als zijnde militair, alleen in aanmerking komt de bepaling van artikel 2 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191) en hij, als door den Krijgsraad terecht onwaardig geoordeeld om bij de gewapende macht te dienen, ongeschikt is om in den militairen stand te blijven;

dat mitsdien het vonnis te dien aanzien moet worden gewijzigd en dat er tevens termen zijn om den tijd der voorloopige hechtenis in mindering te brengen van de opgelegde gevangenisstraf;

Gezien de bij het vonnis aangehaalde wetsbepalingen met weglating van de artikelen 251, 28 en 31 van het Wetboek van Strafrecht en gezien bovendien artikel 27 van dat Wetboek, alsmede de artikelen 2 en 12 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), en 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64);

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Bevestigt het vonnis van den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, ter hoofdplaats Arnhem, den 8sten Augustus 1907 tegen beklagde geweest, voor zooveel hij daarbij is schuldig verklaard aan feitelijke aanranding van de eerbaarheid en veroordeeld tot gevangenisstraf van een jaar en drie maanden;

Doet te niet dat vonnis voor zooveel beklagde daarbij is ontzet van het recht om bij de gewapende macht te dienen voor den tijd van vijf jaren, en verbetert het voor zooveel daarbij de tijd der voorloopige hechtenis niet is in mindering gebracht;

En in zooverre opnieuw recht doende:

Ontzegt aan beklagde het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor den tijd van drie jaren;

Bepaalt dat de tijd, door hem sedert een en dertig Juli 1907 voorloopig in verzeerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der opgelegde gevangenisstraf in mindering zal worden gebracht;

Houdt het vonnis in stand voor zooveel betreft de daarbij uitgesproken veroordeeling in de kosten;

Bepaalt dat de kosten in hooger beroep zullen worden gedragen door den Staat;

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Resolutie van 22 November 1907.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. BARON VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ,
R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en H. M.
ENGELHARD.

Wijze van indiening der conclusie van eisch door den auditeur-militair. Toelichting van het daarin medegedeelde. Onpartijdig standpunt, daarbij in te nemen. Kwetsende qualificatie van den beklaagde achterwege te laten.

Invloed, aan usances in de militaire jurisdictie toegekend.

Het vonnis en de stukken aan den Krijgsraad teruggezonden, ten einde daaraan vóór de approbatie alsnog eene beschikking van den betrokken garnizoens-commandant tot verwijzing naar den Krijgsraad van den beklaagde te doen toevoegen.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gezien de processtukken en het vonnis, gewezen door een Krijgsraad in een der militaire arrondissementen des Rijks tegen een eerste-luitenant, benevens de notulen van het omtrent die zaak in den Krijgsraad verhandelde, waaruit blijkt:

dat door een der leden van den Krijgsraad bezwaren zijn gemaakt tegen het optreden van den Auditeur-Militair in de vergadering van 4 November j.l., daarin bestaande:

dat de Auditeur-Militair zich bij het dienen van zijn conclusie van eisch niet heeft bepaald tot de voorlezing daarvan maar die heeft toegelicht in eene rede, waarin hij de beschuldiging tegen den beklaagde nader heeft uitgewerkt en zijne beschouwingen over de zaak heeft medegedeeld, waarna met vier tegen drie stemmen is aangenomen een voorstel om den Auditeur-Militair, namens den Krijgsraad, uit te noodigen „om den inhoud van de „artikelen 314, 315, 184 en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht toe „te passen”;

In aanmerking nemende:

1°. dat niet is gebleken dat de Auditeur-Militair, door aan het nemen van zijne conclusie van eisch te doen voorafgaan eenige beschouwingen over de gebleken feiten en over de op te leggen straf, heeft gehandeld in strijd met eenige bepaling der wet, of heeft verzuimd een der genoemde artikelen toe te passen;

dat wel is waar niet in de notulen vermeld staat dat de Auditeur-Militair tot het voordragen dier toelichting vooraf aan den voorzitter het woord heeft gevraagd en verkregen, maar dat de voorzitter hem zulks — en terecht — niet heeft belet;

dat toch de conclusie van eisch uit den aard der zaak en, naar het voorschrift van artikel 184 der Rechtspleging bij de Landmacht, zich moest bepalen tot een eenvoudig doch duidelijk omschreven verhaal van hetgeen omtrent de zaak is bekend geworden, maar dat bij geene bepaling der Wet is verboden die conclusie toe te lichten wanneer de Auditeur-Militair zulks wenschelijk acht;

dat zulks ook -- blijkens het in de zitting des Krijgsraads besprokene -- gewoonte is geworden, en -- al mag onder onze wetgeving niet gesproken worden van gewoonterecht, buiten de gevallen waarin de wet zoodanig recht uitdrukkelijk erkent (1) -- het toch, ter bevordering van eene goede behandeling der zaken, zeker niet kan worden afgekeurd dat de Auditeur-Militair de leden van den Krijgsraad voorlicht omtrent de zaak, vermits het voor dien ambtenaar in artikel 314 der Rechtspleging geschreven verbod alleen betrekking heeft op de *deliberatiën*, welke eerst volgen nadat de conclusie van eisch genomen is;

dat het ook niet is af te keuren als de Auditeur-Militair bij die toelichting wijst op eenige punten die door de leden van den Krijgsraad in de vergadering persoonlijk zijn waargenomen, ook al zijn die niet in de processen-verbaal der verhooren vermeld, mits hij zich daarbij bepaalt tot datgene wat ontwijfelbaar zeker is voorgevallen en door ieder der leden is waargenomen;

dat echter de Auditeur-Militair bij zoodanige toelichting wel heeft te bedenken dat hij in de vergadering des Krijgsraads *alleen* het woord heeft buiten tegenwoordigheid van den beklagde die zich tegen hem niet verdedigen kan en hij daarom de uiterste zorg moet aanwenden om zoo objectief mogelijk te zijn in zijn oordeel over de zaak en het voorschrift, in artikel 70 der Rechtspleging aan Officieren-Commissarissen gegeven, als, volgens den door hem afgelegden eed, ook voor hem geldende, niet uit het oog te verliezen, en zich daarbij bovenal te onthouden van het bezigen van qualificaties ten aanzien van den beklagde welke voor dezen, indien hij tegenwoordig ware, kwetsend zouden zijn;

dat de Auditeur-Militair, door te zeggen, dat in het optreden van beklagde „iets onridderlijks”, iets „niet-gentlemanlikes” was gelegen, aan de laatstgemelde voorwaarde niet heeft voldaan en -- nu hij daardoor aan een of meer leden van den Krijgsraad aanstoot heeft gegeven -- het wenschelijk is 's Hofs oordeel te dien opzichte door deze resolutie ter kennis te brengen van den Auditeur-Militair en van den Krijgsraad;

2°. dat echter de gevoerde procedures noch de inhoud van het vonnis grond opleveren om aan te nemen dat in deze zaak niet behoorlijk is ge-procedureerd of de wet niet met juistheid is toegepast, zoodat dat vonnis zal kunnen worden geaprobeerd, indien bij de stukken zal zijn gevoegd de beschikking, door den Commandeerenden Officier van het garnizoen gegeven overeenkomstig artikel 12 der Rechtspleging bij de Landmacht, waarbij beklagde naar den Krijgsraad is verwezen;

Heeft besloten :

het vonnis met de stukken aan den Krijgsraad terug te zenden ten einde de beschikking onder 2° vermeld daarbij te voegen en daarna een en ander aan het Hof weder te doen geworden;

afschrift dezer resolutie te zenden aan den Advocaat-Fisikaal ter kennisneming.

(1) Art. 3 der Wet van 15 Mei 1829 houdende algemeene bepalingen der Wetgeving van het Koninkrijk (Stbl. no. 28).

BURGERLIJKE RECHTSPRAAK.

Arrondissements-Rechtbank te 's-Gravenhage.

Burgerlijke Kamer.

Zitting van 9 Januari 1906.

Voorzitter: Jhr. Mr. J. F. SCHURBEQUE BOEIJE.

Rechters, Mrs.: H. A. VAN REES en R. H. A. M. ROMME.

Officier van Justitie: Mr. E. Z. L. VAN DER KEMP.

Gerechtshof te 's-Gravenhage.

Terechtzitting van 16 December 1907.

President: Mr. J. J. VAN GEUNS.

Raadsheeren: Mrs. PH. A. J. BOUVIN, S. GRATAMA WZN., C. W. VOLLGRAFF
en Jhr. R. O. VAN HOLTHE TOT ECHTEN.

Advocaat-Generaal: Mr. T. G. H. REITSMA.

De Rechterlijke Macht is bevoegd te beslissen over vorderingen tot betaling van riddersoldij aan een ridder der Militaire Willemsorde, daar de kennisgeving van geschillen over schuldvorderingen aan die Macht bij uitsluiting is opgedragen. Indien het voor deze beslissingen noodig is het al of niet wettige te onderzoeken van de ontneming van de Orde, is de Rechterlijke Macht tot dat onderzoek mede bevoegd.

Het Koninklijk besluit van 9 September 1818, bevelende het verlies van de Orde in geval van degradatie, is in strijd met de wet, speciaal met art. 10 der Wet van 30 April 1815 (Staatsblad n°. 33*). Hij, wien overeenkomstig dit besluit de decoratie is ontnomen, moet derhalve worden geacht die niet te hebben verloren.

Volgens de Rechtbank zijn de bepalingen van het B. W., dus ook de in art. 2012 vastgestelde verjaringstermijn van 5 jaren, niet van toepassing op de vordering tot uitbetaling van riddersoldij, omdat deze vordering haar oorsprong ontleent aan het publiek recht. Volgens het Hof evenwel werden, in den tijd toen het B. W. tot stand kwam, schuldvorderingen, afgescheiden van den rechtsband waaruit zij oorsprong namen, hetzij deze was van publiekrechtelijken of van burgerrechtelijken aard, beschouwd als burgerrechtelijke

rechtvorderingen; op deze vorderingen zijn dus de bepalingen van het burgerlijk recht, wat de verjaring betreft, van toepassing.

K. A. MEESTER, vaste-knecht aan het Departement van Oorlog, wonende te 's-Gravenhage, eischer, procureur Mr. J. PLANTENGA, advocaat Mr. J. WOLTERBEEK MULLER,

tegen

den Staat der Nederlanden, gedaagde, procureur Mr. J. H. TELDEERS, advocaat Mr. W. THORBECKE.

De Officier van Justitie heeft in deze zaak de volgende conclusie genomen:

Edel Achtbare Heeren, President en Rechters!

Eischer vordert van gedaagde de betaling van f 1016.50 met 5 pCt. rente sedert den dag der dagvaarding op grond, dat hem, bij Koninklijk besluit van 13 September 1877 benoemd zijnde tot ridder der 4de klasse der Militaire Willemsorde, bij besluit van den Gouverneur-Generaal van 10 Augustus 1880 wegens degradatie van korporaal tot soldaat de orde is ontnomen en in verband daarmee tevens de riddersoldij werd onthouden, totdat hem met ingang van 1 April 1896 de decoratie werd teruggegeven en de riddersoldij weder werd uitbetaald; dat die ontneming en onthouding was onwettig en hem derhalve alsnog toekomt het bedrag van onthouden soldijen, beloopende voormelde som.

1. Gedaagde acht die vordering niet-ontvankelijk, dewijl voor de beslissing over de vordering noodig is eene beslissing omtrent de wettigheid van de ontneming der orde, alzoo eene beslissing omtrent een geschil van publiek recht, die niet behoort tot de bevoegdheid van den rechter.

Met die bewering kan ik mij niet vereenigen.

Art. 2 R. O. draagt de kennismeming van alle geschillen over schuld-vorderingen op aan de rechterlijke macht, zonder onderscheid te maken of deze ontstaan zijn uit privaat- dan wel publiekrechtelijke betrekkingen.

Dienovereenkomstig besliste de H. R. bij arrest van 20 Juni 1890, W. 5897 in een gelijksoortig geval als het onderhavige, en deze jurisprudentie vindt bevestiging in een arrest van den H. R. van 9 Mei 1902, W. 7766.

2. Ten tweede is gedaagde van oordeel, dat de ingestelde actie den eischer niet toekomt, omdat de riddersoldij verbonden is aan het lidmaatschap der orde en eischer zelf stelt, dat de ridderorde hem was ontnomen gedurende het tijdvak, waarover hij thans betaling van die soldij vraagt, doch dat hij, bewerende de onwettigheid der ontneming van de ridderorde, had moeten vragen schadevergoeding wegens die onwettige handeling.

Ik meen daarentegen, dat de aanspraak op riddersoldij niet voortspruit uit het *feitelijk* bezit der orde, maar uit het *recht* om de orde te dragen, welk recht wordt ontleend aan de benoeming. Eischer alzoo, stellende dat hij bedoeld recht heeft verkregen en daarna niet verloren, en dus recht heeft op uitbetaling der onthouden soldij, heeft ter bereiking van zijn doel de juiste actie ingesteld.

3. Voorts beweert gedaagde, dat de ontneming der orde niet was onwettig, daar zij is geschied krachtens het Koninklijk besluit van 9 September 1818 nopens het vervallen verklaren van de Militaire Willemsorde van gedecoreerde militairen, welke deserteeren, en onderofficieren, die gedegradeerd worden.

Terecht voert eischer hiertegen aan, dat die bepaling is in strijd met de Wet van 30 April 1815 (*Staatsblad* n°. 33*), houdende instelling van de Militaire Willemsorde.

Die wet toch bepaalt in art. 10: „Het lidmaatschap en versiersel der orde kan *niet* worden verloren, *dan* tengevolge van een onteerend vonnis”. Dit art. is gewijzigd bij art. 14 der Wet van 15 April 1886, *Staatsblad* n°. 64).

Nu wordt wel bij art. 12 dier wet den Koning voorbehouden om de vereischte reglementen vast te stellen omtrent al hetgeen tot de administratie en discipline der Orde betrekkelijk is, maar de bepaling gaf alleen recht, om nadere regelen te treffen ter toepassing dier wet, *niet* om regelen voor te schrijven in strijd met de wet.

En die strijd is hier aanwezig. De wet van 1815 bepaalt duidelijk, op welke wijze het lidmaatschap der orde verloren wordt. Dit mag bij Koninklijk besluit niet gewijzigd of aangevuld worden. Toch is dit geschied, door voor te schrijven, dat behalve ten gevolge van een onteerend vonnis het lidmaatschap ook verloren wordt ten gevolge van degradatie.

Vermits nu eischer alleen is gedegradeerd, kan hij dientengevolge het lidmaatschap niet verliezen.

Dit laatste schijnt de gedaagde zelf later te hebben ingezien, want, waar de wet van 1815 alleen spreekt van *verlies* der orde en niet van een *tijdelijk* ontnemen der orde, werd den eischer, buiten eenige wettelijke bepaling om, bij Koninklijk besluit van 18 Maart 1896 de ontnomen orde teruggegeven en hij van af 1 April 1896 weder gesteld in het genot der riddersoldij.

4. Evenmin ga ik mede met het verweer van gedaagde, dat de eischer, door aan te nemen de hem teruggegeven orde en te aanvaarden de hem daarbij toegekende soldij, zou hebben prijs gegeven zijn aanspraak op uitbetaling der vroeger onthouden soldijgelden, en wel, omdat afstand van recht altijd ondubbelzinnig moet blijken, hetgeen hier zeker niet het geval is, waar tenminste aannemelijk is, dat het niet vroeger doen gelden van al zijne rechten slechts een gevolg was van onbekendheid met zijn recht, terwijl in ieder geval aanneming van het hem rechtens toekomende zonder protest niet per se kan insluiten kwijtschelding van het overige verschuldigde.

5. Ten laatste acht ik het beroep van gedaagde op de korte verjaring (art. 2012 B. W.) ongegrond, omdat wij hier te doen hebben met een publiekrechtelijk geschil, waarop de voorschriften van het B. W. niet van toepassing zijn. Vgl. Hof N.-Brabant 20 Juni 1853 (N. R. L. § 81, 355), Rb. Groningen 24 Juni 1904 (W. 8101).

Ik heb mitsdien de eer te concludereen tot ontvankelijk-verklaring en toewijzing der vordering.

DE RECHTBANK,

Gehoord partijen;

Gehoord den Officier van Justitie, concludeerende tot enz.:

Gezien de stukken;

Overwegende, dat eischer bij dagvaarding en eensluitende conclusie van eisch stelt:

dat hij bij Koninklijk besluit van 15 September 1877, n°. 24, is benoemd tot Ridder der 4de klasse der Militaire Willemsorde, als hebbende zich onderscheiden bij de krijgsverrichtingen tegen Atjeh en wel bijzonder gedurende de maanden September en October 1876;

dat de eischer, op het oogenblik, dat hij zich de ridderorde waardig

maakte, den graad had van soldaat en dienst deed bij het wapen der artillerie in Nederlandsch Oost-Indië;

dat de eischer derhalve krachtens de Wet van 30 April 1815 (*Staatsblad* n°. 33*), gewijzigd bij de Wet van 22 April 1864 (*Staatsblad* n°. 33), recht heeft op eene riddersoldij van f 65.— per jaar;

dat evenwel aan den eischer den 22sten Augustus 1880, krachtens besluit van den Gouverneur-Generaal van 19 Augustus 1880, n°. 5, zijne decoratie is ontnomen wegens degradatie, terwijl in verband met deze ontneming hem zijne riddersoldij werd onthouden;

dat deze ontneming en onthouding zijn onwettig, immers in strijd met de voornoemde wetten en met de Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), vermits de eischer nooit een onteerend vonnis heeft gehad, noch is gecasseerd, noch vervallen verklaard van den militairen stand, noch hem het recht ontzegd is om bij de gewapende macht te dienen;

dat het aldus aan den eischer aangedane onrecht gedeeltelijk is hersteld, doordat met ingang van 1 April 1896 hem zijne decoratie is teruggegeven en hem zijne riddersoldij van dien datum af weder is uitbetaald;

dat de eischer verlangt naleving der wettelijke bepalingen te zijnen opzichte en derhalve verlangt betaling van zijn riddersoldij over het tijdvak van 22 Augustus 1880 tot 1 April 1896, ten gezamenlijken bedrage van f 1016.50, welk bedrag hem in strijd met de wet werd onthouden;

dat eischer tallooze malen bij verzoekschrift gevraagd heeft om hetgeen hem rechtmatig toekomt, maar steeds te vergeefs, en de Staat dus in gebreke is het hem verschuldigde te betalen;

en op grond daarvan vordert, dat bij vonnis, uitvoerbaar, behalve wat de proceskosten betreft, bij voorraad, de gedaagde zal worden veroordeeld om aan den eischer tegen kwitantie te betalen de som van f 1016.50, met de renten hier van sedert den dag der dagvaarding tot aan den dag der geheele voldoening en in de kosten van het geding;

Overwegende dat de gedaagde bij zijne conclusie van antwoord, concluderende tot niet-ontvankelijk-verklaring, althans ontzegging der ingestelde vordering cum expensis, heeft doen zeggen:

I. dat eene vordering ter zake van aan de Militaire Willemsorde verbonden riddersoldij, gegrond op de bewering, dat de ontneming van de Willemsorde aan den eischer onwettig is, slechts dan toegewezen kan worden, wanneer het voortdurend recht van den eischer op de Willemsorde beslist wordt; dat het daarbij niet betreft een burgerlijk recht, waarvan de handhaving kan worden gevraagd aan den rechter;

II. subsidiair:

a. dat de riddersoldij, verbonden aan de Militaire Willemsorde, slechts toekomt aan een ridder van die Willemsorde, en eene vordering tot betaling van riddersoldij dus alleen toegewezen kan worden, wanneer de eischer gedurende het tijdvak, waarover hij betaling vraagt, ridder der orde was;

dat nu de eischer zelf stelt, dat de ridderorde hem over dat tijdperk was ontnomen en hij dus over dat tijdperk geen riddersoldij vorderen kan;

dat hij nu wel beweert, dat de ontneming der ridderorde onwettig was, doch die bewering, gesteld dat zij juist en ontvankelijk ware, alleen recht zou kunnen geven om wegens die onwettige handeling schadevergoeding te vorderen, welke vordering echter niet is ingesteld;

b. dat de ontneming der ridderorde niet eens onwettig is, daar bij de wet op de Militaire Willemsorde aan den Koning is opgedragen de vereischte reglementen vast te stellen, omtrent al hetgeen tot de administratie

en discipline der Orde betrekkelijk is, waaraan door den Koning is gevolg gegeven;

dat in het betrekkelijk reglement is bepaald, dat een onderofficier (waar- onder korporaals worden begrepen) — de eischer was destijds korporaal — wanneer hij uit hoofde van wangedrag wordt gedegradeerd, het lidmaatschap der Militaire Willemsorde zal verliezen, wanneer een raad van zeven leden, zooveel doenlijk samengesteld uit gedecoreerde officieren en onder-officieren van het korps, na onderzoek van het gedrag van den beschuldigde, met vijf stemmen de opinie zal uitspreken, dat hij degradatie verdient;

dat nu, met toepassing van dit voorschrift, een raad van zeven leden den 7 Juli 1880 eenstemmig zich voor degradatie van den eischer heeft verklaard, waarop hem bij besluit van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië van 10 Aug. 1880 no. 5 de Willemsorde is ontnomen;

c. dat in elk geval, toen in 1893 een onderzoek of de eischer nog aan het euvel leed, waarom hij in 1880 gestraft was, voorloopig geen ongunstige uitkomst had opgeleverd, aan den eischer bij brief van 8 Dec. 1894 namens den Minister van Koloniën werd geschreven, dat, wanneer het hem gelukte zijn kwaal blijvend te overwinnen, hij zich in 1896 weder tot den Minister kon wenden, als wanneer zou worden overwogen of zijn verbeterd gedrag zou toelaten hem de Militaire Willemsorde terug te geven;

dat, nadat de eischer in 1896 met overlegging van een attest van den burgemeester zijner woonplaats verzocht had, dat hem de Militaire Willemsorde mocht worden teruggegeven, bij Kon. besluit van 18 Maart 1896 n°. 10 werd bepaald: „met ingang van 1 April 1896 buiten werking te stellen het besluit van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië van 10 Aug. 1880 n°. 5, krachtens hetwelk de Militaire Willemsorde vierde klasse, bij Kon. besluit van 13 Sept. 1877 n°. 24 toegekend aan K. A. MEESTER, destijds korporaal der Artillerie bij het leger in Nederlandsch-Indië, aan dezen werd ontnomen, zullende K. A. MEESTER voornoemd van en met 1 April 1896 weder in het genot treden van de aan het bezit van het ridderkruis verbonden soldij”;

dat alsnu eischer, niettegenstaande bepaald was, dat hij slechts van af 1 April 1896 in het genot der riddersoldij zou treden, de hem aangeboden gunst zonder protest, met hartelijke dankzegging aanvaardde en gedurende ruim 4 jaren geenerlei bedenking dienaangaande maakte, hetgeen in verband met de benarde omstandigheden, waarin hij verklaarde destijds te verkeeren, niet anders kan worden aangemerkt dan als een afzien van elke vordering wegens riddersoldij over den afgelopen tijd, waarop hij anders aanspraken beweerde mocht hebben;

Overwegende dat de eischer, bij zijne conclusie van repliek persisterende bij zijne reeds genomen conclusie, heeft betoogd:

dat de bij dagvaarding en conclusie van eisch gestelde feiten niet worden ontkend en derhalve tusschen partijen vaststaan;

ad I: dat eene aanspraak op betaling van f 1016.50 is eene schuld- vordering en alle twistgedingen over . . . . schuldvordering . . . . behooren bij uitsluiting tot de kennis van de rechterlijke macht;

ad II: dat eischer zich wel hoeden zal om zich te begeven op het glibberig terrein van de onrechtmatige ambtshandelingen en van de ver- plichting tot schadevergoeding, op grond van dergelijke handelingen;

dat hij dit ook niet noodig heeft, vermits hij de ontneming van zijne decoratie en de onthouding van zijn riddersoldij qualificeert als onwettig en daarom als rechtens niet bestaande, zoodat bleef voortbestaan zijn lid-

maatschap der Militaire Willemsorde met alle daaraan door de wet voor hem verbonden rechten ;

dat hij met het oog daarop dan ook eischt nakoming van de tegenover hem bestaande verplichtingen ;

dat in het reglement, vastgesteld bij Kon. besluit van 25 Juni 1815 niet voorkomt de bepaling omtrent het verliezen van het lidmaatschap der orde door onderofficieren, welke wegens wangedrag zijn gedegradeerd, vermits deze bepaling voorkomt in het Kon. besluit van 9 Sept. 1818, dat niet bevat een bij art. 12 der wet bedoeld reglement ;

dat, al ware het anders, genoemde bepaling in ieder geval in strijd is met art. 10 van meergenoemde wet en dus verbindende kracht mist ;

dat eischer wel wil erkennen, dat hij wegens herhaalde dronkenschap is gedegradeerd, en dat te voren zeven militairen de wenschelijkheid daartoe hadden uitgesproken ;

c. dat wel de Staat het herstellen van het aan den eischer aangedaan onrecht altijd voor een gunst heeft willen doen doorgaan, maar dit de rechten van den eischer in geen enkel opzicht verkort ;

dat eischer zijnerzijds op geen enkele wijze zijne aanspraak heeft verwerkt, zooals nader door eischer wordt uiteengezet ;

Overwegende, dat de gedaagde, onder volharding bij de genomen conclusie in zijne conclusie van dupliek nader heeft betoogd :

dat de bij dagvaarding gestelde feiten slechts zijn erkend onder benefice van hetgeen door gedaagde is bijgevoegd, wiens verklaring natuurlijk in haar geheel moet worden genomen ;

I. dat het bij de beslissing, zonder welke de vordering niet toegewezen kan worden, niet betreft een burgerlijk recht, waarvan de handhaving kan worden gevraagd aan den rechter ;

IIa. dat de soldij verbonden is aan het lidmaatschap der Orde en waar de orde aan den eischer is ontnomen bij besluit van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië van 10 Aug. 1880 n°. 5, welk besluit eerst bij Kon. besluit van 18 Maart 1896 n°. 10 met ingang van 1 April 1896 buiten werking werd gesteld, de eischer in dien tusschentijd geen lid der Orde was en dus ook geen aanspraak kan maken op de soldij, terwijl de fictie, dat de eischer geacht wordt de orde nog te bezitten, die hij werkelijk niet bezat, door geen wetsbepaling zou worden gewettigd ;

b. dat hier het Kon. besluit van 9 Sept. 1818 is toegepast, hetwelk een der onderwerpen regelt, waarin voorzien is mede bij het Kon. besluit van 25 Juni 1815 n°. 1, krachtens art. 12 der wet op de Militaire Willemsorde ;

dat dit Kon. besluit van 9 Sept. 1818 evenmin als art. 4 van het Kon. besluit van 25 Juni 1815 geacht kan worden te zijn in strijd met art. 10 der wet, omdat diezelfde wet, in art. 12 de regeling der administratie en discipline der Orde opdragende aan den Koning, slechts verstaan kan worden ten aanzien van de bevoegdheid van den strafrechter om de Willemsorde te ontnemen, doch niet van den Koning ;

c. dat, zooals nader door gedaagde wordt uiteengezet, wel degelijk moet worden aangenomen, dat eischer van de aanspraak op het nu gevorderde afzag, terwijl voor periodieke uitkeeringen eene verjaring van vijf jaren is voorgeschreven, waarop gedaagde zich bij deze beroept ;

Overwegende dat partijen daarna hunne sustenuen mondeling hebben toegelicht ;

In rechte :

Overwegende dat de eischer vordert betaling van riddersoldij over het tijdperk van 12 Aug. 1880 tot 1 April 1896, hem onwettig onthouden, op

grond dat hem krachtens besluit van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië van 10 Augustus 1880 zijn decoratie der Militaire Willemsorde is ontnomen wegens degradatie, terwijl voormeld besluit bij Koninklijk besluit van 18 Maart 1896, met ingang van 1 April d.a.v. buiten werking is gesteld;

Overwegende dat door gedaagde in de eerste plaats is aangevoerd, dat de vordering is niet-ontvankelijk, omdat zij is gegrond op de bewering, dat de ontneming van de Willemsorde aan den eischer onwettig is en het dus hier geldt eene beslissing omtrent het voortdurend recht van den eischer op die orde en het dus niet betreft een burgerlijk recht, waarvan de handhaving kan worden gevraagd aan den rechter;

Overwegende daaromtrent: dat door eischer wordt gevorderd betaling van een bedrag, dat, naar hij stelt, aan hem verschuldigd is, en dat bij artikel 2 R. O. dergelijke vorderingen bij uitsluiting aan de rechterlijke macht zijn opgedragen, zonder dat daarbij onderscheid wordt gemaakt of die vorderingen zijn ontstaan uit privaat- dan wel uit publiekrechtelijke betrekkingen;

Overwegende dat door gedaagde verder is aangevoerd:

in de tweede plaats: dat, vermits de soldij slechts toekomt aan een ridder der Militaire Willemsorde, daaruit volgt, dat eischer geen recht had op soldij gedurende den tijd, dat hem de orde was ontnomen;

Overwegende echter, dat de eischer door de toekenning van de Militaire Willemsorde recht heeft gekregen op de daarmede verbonden soldij en dit recht hem niet kan worden ontnomen door eene onwettige handeling aan de zijde van den debiteur, en eene ontneming van de ridderorde, zoo deze onrechtmatig is, den Staat niet kan ontheffen van de verplichting tot betaling van de soldij, waarop de ridder door zijne benoeming krachtens de wet recht heeft verkregen;

Overwegende dat nu door gedaagde is ontkend, dat de ontneming van de ridderorde aan eischer onwettig is, zich daarbij beroepende op het Koninklijk besluit van 9 September 1818, in verband met het Koninklijk besluit van 25 Juni 1815 en art. 12 der na te melden wet;

Overwegende daaromtrent, dat art. 10 der wet, houdende instelling van de Militaire Willemsorde, van 30 April 1815 (*Staatsblad* n°. 33*) voorschrijft, dat „het lidmaatschap en versiersel der Orde niet verloren kan worden, dan tengevolge van een onteerend vonnis”, later gewijzigd in „eene onherroepelijke veroordeeling tot eene gevangenisstraf van drie jaren of tot zwaardere straf”;

Overwegende, dat derhalve bij gezegd wetsartikel het verlies van het lidmaatschap der Orde, bij uitsluiting van andere wijzen, is verbonden aan eene veroordeeling en niet blijkt, dat met dit wetsartikel werd bedoeld om *behoudens de bevoegdheid van den Koning* alleen te regelen het gevolg van een vonnis van den strafrechter, waarbij de Willemsorde kan worden verloren, zooals door den gedaagde is betoogd en speciaal niet uit de woorden van art. 12 dier wet, waarbij de vaststelling van reglementen omtrent al hetgeen tot de administratie en discipline der orde betrekkelijk is aan den Koning is overgelaten, vermits toch het ontnemen van de orde niet als eene maatregel van administratie of discipline is te beschouwen, waarbij nog valt op te merken, dat gezegd wetsartikel gewaagt van door den Koning vast te stellen bepalingen, opzigtelijk de voordrachten om tot lid van deze Orde te worden *benoemd*, maar niet van bepalingen ten opzichte van het ontslaan uit die Orde;

Overwegende dat derhalve het Koninklijk besluit voor zoverre daarbij wordt bepaald, dat ook buiten het in art. 10 der wet van 30 April 1815 (*Staatsblad* n°. 33*) aangegeven geval het lidmaatschap der Orde wordt

verloren, is in strijd met de wet, en het krachtens dat Koninklijk besluit gegeven ontslag aan eischer is onwettig en alle kracht mist, zoodat eischer moet geacht worden zijn lidmaatschap niet te hebben verloren;

Overwegende dat nog door gedaagde is beweerd, dat eischer, door niet-tegenstaande bepaald was, dat hij slechts van af 1 April 1896 in het genot der riddersoldij zou treden, de hem aangeboden gunst zonder protest met hartelijke dankzegging te aanvaarden en gedurende ruim 4 jaar geenerlei bedenking dienaangaande te maken, in verband met de benarde omstandigheden, waarin hij destijds verkeerde, moet worden geacht te hebben afgezien van elke vordering wegens riddersoldij over het vorig tijdperk;

Overwegende dat het stelsel onzer wetgeving blijkbaar is, dat afstand van eenig recht niet wordt verondersteld, maar bewezen moet worden (art. 1474 B. W.) en dat de door gedaagde opgenoemde omstandigheden dergelijk bewijs niet opleveren; dat toch het dankbaar aanvaarden van de bepaling, dat eischer van af genoemden datum weer in het genot der riddersoldij zou treden, zich laat verklaren uit de omstandigheid, dat hij daardoor *zekerheid* kreeg, dat hij althans voor het vervolg de soldij zou bekomen, zonder dat daarin noodwendig is opgesloten, dat hij van zijn recht op soldij over den vroegeren tijd afstand deed, hetgeen evenmin volgt uit de omstandigheid, dat hij nog vier jaren wachtte alvorens die soldij in rechten op te vorderen, waarbij nog valt op te merken, dat ook niet is gebleken, dat bij den Staat de bedoeling bestond, dat eischer van zijn recht afstand zou doen, veelmin dat dit den eischer op eenigerlei wijze als voorwaarde is gesteld;

Overwegende dat gedaagde er zich nog ten slotte op heeft beroepen, dat voor periodieke uitkeeringen eene verjaring van vijf jaar is voorgeschreven, maar het hier geldt eene uitkeering, verbonden aan eene Koninklijke benoeming en dus haar oorsprong ontleenende aan het publieke recht, waarop de bepalingen van het B. W. niet toepasselijk zijn;

Overwegende dat derhalve de vordering voor toewijzing vatbaar is;

Rechtdoende:

Verklaart eischer ontvankelijk in zijne vordering;

Veroordeelt gedaagde, om tegen behoorlijke kwijting aan eischer te betalen de uit voorschreven hoofde verschuldigde som van f 1016.50 met de renten dier som ad 5 pCt. 's jaars, van af den dag der dagvaarding tot dien der voldoening;

Verklaart dit vonnis, behalve wat de veroordeeling in de kosten betreft, uitvoerbaar bij voorraad, mits tegen borgtocht, binnen 8 dagen, nadat hogere voorziening zal zijn gedaan te stellen en binnen 5 dagen, nadat die zal zijn gesteld, aan te nemen of te betwisten;

Veroordeelt gedaagde in de kosten van het geding.

De Staat der Nederlanden, appellant, procureur: Mr. J. H. TELDERS,
advocaat: Mr. W. THORBECKE,

tegen

KAREL ANTONIE MEESTER, vroeger vaste-knecht, thans bode aan het Departement van Oorlog, wonende te 's-Gravenhage, geïntimeerde, procureur en advocaat: Mr. J. WOLTERBEEK MULLER.

HET GERECHTSHOF TE 's-GRAVENHAGE,

Gehoord partijen in hare conclusiën en pleidooien;

Gehoord den Procureur-Generaal concludeerende tot bevestiging van het gewezen vonnis;

Gezien de stukken;

Ten aanzien van de daadzaken en het gevoerde geding:

Overwegende, dat het Hof zich daaromtrent gedraagt aan hetgeen dien-aangaande is overwogen in het vonnis van de Arrondissements-Rechtbank te 's-Gravenhage van 9 Januari 1906 tusschen den geïntimeerde als eischer en den appellant als gedaagde geweest, waarvan de beslissing luidt:

Rechtdoende:

Verklaart eischer ontvankelijk in zijne vordering;

Veroordeelt gedaagde om tegen behoorlijke kwijting aan eischer te betalen de uit voorschreven hoofde verschuldigde som van f 1016.50 met de rente hier som ad 5 pCt. per jaar van af den dag der dagvaarding tot dien der voldoening;

Verklaart dit vonnis, behalve wat de veroordeeling in de kosten betreft, uitvoerbaar bij voorraad, mits tegen borgtocht binnen acht dagen, nadat hoogere voorziening zal zijn gedaan, te stellen en binnen vijf dagen, nadat die zal zijn gesteld, aan te nemen of te betwisten;

Veroordeelt gedaagde in de kosten van het geding enz.;

Overwegende dat de gedaagde van dit vonnis in beroep is gekomen en partijen hebben geconcludeerd, als aan het slot harer wederzijdsche conclusiën staat vermeld;

Wat het recht aangaat:

Overwegende, dat de appellant tegen gemeld vonnis deze grieven heeft ingebracht:

1^e. dat de Rechtbank, zoo zij al bevoegd mocht zijn om van de vordering kennis te nemen, ten onrechte de vordering ontvankelijk heeft geoordeeld, daar de rechter niet geroepen is om een geschil over publiek recht op te lossen, terwijl hier wordt gevraagd de handhaving van een publiek recht, het voortdurende recht van den geïntimeerde op de Militaire Willemsorde en onderzoek naar de al of niet rechtmatigheid van de ontneming dier orde;

2^e. dat de beslissing van de Rechtbank, dat eene onrechtmatige ontneming der orde den geïntimeerde het recht op de ridderorde niet kon ontnemen, niet wegneemt, dat de ridderorde ontnomen was, gelijk de eischer zelf stelt, en dat in zulk een geval eene vordering uit onrechtmatige daad misschien gerechtigd was, maar geen vordering tot betaling van riddersoldij, waarvoor men ridder moet zijn;

3^e. dat de Rechtbank ten onrechte heeft beslist, dat de ontneming van de orde aan den geïntimeerde was onwettig;

4^e. dat de Rechtbank ten onrechte heeft beslist, dat de vordering niet door den geïntimeerde was verwerkt;

5^e. dat de beslissing van de Rechtbank, dat het hier geldt eene uitkeering verbonden aan eene koninklijke benoeming en dus oorsprong nemende uit het publieke recht, nog niet de gevolgtrekking rechtvaardigt, dat de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek omtrent de vijfjarige verjaring hier niet toepasselijk zijn;

Overwegende ad 1um:

dat, hoewel de appellant niet concludeerde tot onbevoegdverklaring van den rechter, zijne stelling dat het hier geldt een geschil over publiek recht, dat de rechter niet geroepen is op te lossen, toch de strekking heeft, dat de rechter zich onbevoegd zal verklaren, hetgeen hij ook ambtshalve moet beoordeelen;

dat de Rechtbank daaromtrent terecht heeft overwogen, dat de ingestelde

vordering strekt tot inning van een aan den eischer verschuldigd geldelijk bedrag en dus hier aanwezig was een geschil over eene schuldvordering, van welke geschillen de kennisneming en beslissing bij uitsluiting wordt opgedragen aan de rechterlijke macht zonder onderscheid of de schuld oorsprong neemt uit eene publiekrechtelijke of uit eene burgerrechtelijke rechtsbetrekking;

dat alzoo de rechtbank bevoegd was om van deze vordering kennis te nemen en de vordering te beslissen;

Overwegende wijders dat in dit geval van het onderzoek naar het al of niet wettige van de beweerde ontneming aan den geïntimeerde van de Militaire Willemsorde afhangt het bestaan van de rechtsbetrekking tusschen partijen, waarvan het lot der vordering afhankelijk is;

dat evenwel door dat onderzoek de rechter niet treedt op het terrein van de administratieve macht en niet beslist over eene op dat terrein gerezen kwestie, maar alleen oordeelt over de vraag, of de regeeringsdaad, waarbij besloten werd de orde aan den geïntimeerde te ontnemen, was eene daad, vallende binnen de grenzen van het terrein van de administratie, waar immers de te dezen aanzien te beslissen vraag was, of de Gouverneur-Generaal, die gemeld besluit nam, daartoe bevoegd was, waaronder ook valt het oordeel of het Koninklijk besluit, waarop het besluit van den Gouverneur-Generaal steunde, al dan niet wettig was;

dat alzoo tot het oordeel daarover de rechter, die zich daarbij geen recht aanmatigt, dat aan de administratieve macht toebehoort, was bevoegd en verplicht, en het op de beweerde niet-bevoegdheid van den rechter gegrondveste middel van niet-ontvankelijkheid niet juist is;

Overwegende ad 2um:

dat de eischer in den eisch wel zegt, dat aan hem op 22 Augustus 1880, krachtens besluit van den Gouverneur-Generaal van 10 Augustus 1880, n°. 5, zijne decoratie is ontnomen wegens degradatie, terwijl in verband met deze ontneming hem zijne riddersoldij is onthouden, waar deze stelling — te meer waar hij vordert betaling van die riddersoldij — niet beteekent, dat hij, eischer, sinds 22 Augustus 1880 geen ridder der Militaire Willemsorde zou zijn geweest, maar alleen dat de Gouverneur-Generaal op 10 Augustus 1880 heeft besloten hem zijne ridderorde te ontnemen en dat hem op 22 Augustus 1880 het versiersel der orde is afgenomen, en de riddersoldij hem sinds dien tijd niet is uitbetaald;

dat wanneer het Koninklijk besluit, waaraan de Gouverneur-Generaal zijne bevoegdheid om den geïntimeerde de orde te ontnemen ontleende onwettig mocht zijn, zoodat de Gouverneur-Generaal tot dat besluit geen bevoegdheid bezat, dat besluit voor den geïntimeerde niet kon medebrengen verlies van het lidmaatschap der orde;

dat alzoo deze grief is ongegrond;

Overwegende ad 3um:

dat de Grondwet van 1815 inhield, dat ridderorden door eene wet op voorstel van den Koning worden ingesteld;

dat in overeenstemming daarmede is tot stand gekomen de wet van 30 April 1815 (*Staatsblad* n° 33), waarbij de Militaire Willemsorde is ingesteld en regelen voor die orde zijn gegeven;

dat de wetgever daarbij bepaaldelijk heeft geregeld, eenerzijds de redenen, waarom het lidmaatschap der orde zou worden gegeven, en wie de benoeming tot alle plaatsen in de orde zal hebben en anderzijds waardoor het lidmaatschap der orde zal worden verloren;

dat immers in art. 10 is bepaald, dat het lidmaatschap der orde *niet*

wordt verloren *dan* ten gevolge van een ooteerend vonnis, dat bij de wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191) verlies van dat lidmaatschap is verbonden aan de straf van cassatie, aan de vervallenverklaring van den militairen stand en ontzetting van het recht om bij de gewapende macht te dienen, terwijl aan degradatie in de wet *niet* het verlies werd verbonden van het recht om ridderorden te dragen;

dat nu wel de appelland beweert, dat de redactie van art. 10 van de wet van 30 April 1815 toelaat de beperkte uitlegging dat alleen door een ooteerend vonnis, bij uitsluiting van andere vonnissen, de orde werd verloren, of zooals bij pleidooi werd gezegd, dat gemeld verlies alleen betrof de bevoegdheid van den rechter, *niet* die van den Koning, maar daarbij uit het oog is verloren, dat dit artikel geen bevoegdheid aan den rechter geeft om het verlies uit te spreken, maar een ooteerend vonnis eischt als oorzaak voor het verlies van het lidmaatschap en uitdrukkelijk dat ooteerende vonnis noemt de eenige reden, waardoor het lidmaatschap wordt verloren;

dat dan ook de opdracht aan den Koning in art. 12 van gemelde wet om reglementen omtrent al wat tot de discipline van de orde betrekkelijk is te maken, niet kon bevatten opdracht van eene regeling, hoe bij wijze van discipline het lidmaatschap kon worden verloren, omdat de wetgever zelf had geregeld hoe het lidmaatschap werd verloren en dat dit de eenige wijze van verlies van dat lidmaatschap was;

dat de Koning alzoo, bij het Koninklijk besluit van 9 September 1818 het verlies van de orde in geval van degradatie bevelende, daarbij heeft gehandeld in strijd met gemelde wetsbepaling en deze bepaling mitsdien als in strijd met de wet geen bevoegdheid kon geven aan den Gouverneur-Generaal om den geintimeerde op grond van degradatie de orde te ontnemen;

dat mitsdien, waar de Gouverneur-Generaal de bevoegdheid tot dat besluit miste, de geintimeerde zijn lidmaatschap der orde door dat besluit niet heeft verloren, en hij daardoor niet kon worden verhinderd zijn recht op de riddersoldij te doen gelden;

dat alzoo ook deze grief is ongegrond;

Overwegende ad 4um :

dat de Rechtbank op goede gronden, waarmede het Hof zich vereenigt, heeft beslist, dat hier niet is gebleken van eenige handeling van den geintimeerde, waardoor wordt bewezen, dat hij van zijn recht op de riddersoldij afstand zou hebben gedaan;

dat wel de appelland zich nog beroept op de feiten, dat de Staat aan den geintimeerde een proeftijd heeft gesteld om van zijn kwaal (misbruik van drank) te genezen en zijn goed gedrag gedurende dien tijd als voorwaarde heeft gesteld voor het terugbekomen van de ridderorde, en dat de geintimeerde zich daaraan heeft onderworpen, eene verklaring van den burgemeester zijner woonplaats heeft overgelegd, dat hij gedurende dien tijd zijn hartstocht heeft bedwongen, en verzocht heeft de Militaire Willemsorde terug te ontvangen, doch dat deze feiten ook in verband met de reeds in het beroepen vonnis behandelde omstandigheden niet inhouden een afstand van recht op verschenen termijnen riddersoldij, of eene goedkeuring, dat hem het lidmaatschap der orde en daarmede de soldij zou zijn ontnomen;

dat alzoo ook deze grief is ongegrond;

Overwegende ad 5um :

dat de ingestelde vordering strekt tot betaling van de soldij, aan een ridder der Militaire Willemsorde door den Staat krachtens de wet verschuldigd

dat deze soldij betaalbaar is bij het jaar of bij kortere vastgestelde termijnen ;

dat blijkens de bepaling van art. 2012 Burgerlijk Wetboek alle vorderingen van in zulke termijnen betaalbare geldschulden na verloop van vijf jaren verjaren, terwijl hier gevorderd wordt de soldij van 22 Augustus 1880 tot 1 April 1896, de dagvaarding is van 22 September 1903 en van stuiting der verjaring gedurende vijf jaren na 1 April 1896 geen sprake is geweest ;

dat geïntimeerde de werking der verjaring heeft weersproken op grond, dat de regelen van burgerlijk recht niet toepasselijk zijn op publiekrechtelijke rechtsbetrekkingen en de Rechtbank dan ook op dien grond de verjaring niet toepasselijk heeft geoordeeld ;

Overwegende hieromtrent :

dat het inroepen van verjaring is een middel gericht tegen de rechtsvordering, in dit geval tegen de gevraagde voldoening aan de verplichting om de bepaalde termijnen der soldij te betalen ;

dat alzoo de ingeroepen verjaring niet is gericht tegen de publiekrechtelijke rechtsbetrekking tusschen partijen bestaande, die oorsprong gaf aan de rechtsvordering ;

dat de wetgever, blijkens de bepalingen van art. 2 van de wet op de Rechterlijke Organisatie en van de Grondwet, evenals van andere deelen van de wetgeving in den tijd, toen de Code civil en het Burgerlijk Wetboek tot stand kwamen, schuldvorderingen, afgescheiden van den rechtsband, hetzij deze was van publiekrechtelijken of van burgerrechtelijken aard, waaruit zij oorsprong namen, heeft beschouwd als burgerrechtelijke rechtsvorderingen, omdat zij uiting gaven aan den wil om te innen eene geldschuld, die deel van het vermogen van den eischer vormde ;

dat op deze rechtsvorderingen, destijds tot de burgerrechtelijke vorderingen gerekend, de bepalingen van het burgerlijk recht, wat de tegen die rechtsvorderingen gerichte verjaring betreft, dus wel toepasselijk zijn ;

dat zulks ook nader blijkt, waar de wetgever omtrent vorderingen als deze alle andere regeling van de verjaring heeft achterwege gelaten, zonder dat van redenen blijkt, waarom tegenover den Staat en andere openbare lichamen zulke termijnvorderingen konden oploopen, zonder door verjaring, van welken tijd ook, te worden getroffen, als slechts die vorderingen oorsprong namen uit een publiek-rechtelijken rechtsband, en art. 1991 Burgerlijk Wetboek — in overeenstemming met art. 2227 Code civil — bepaalt zonder uitzondering, dat de Staat en de andere openbare lichamen op dezelfde wijze als bijzondere personen van de verjaring kunnen gebruik maken, ook al is de reden van het vaststellen dezer rechtsbepaling gelegen in vroeger geldende rechtsbegrippen, dat tegen den Staat nimmer verjaring kon worden ingeroepen ;

Overwegende dat mitsdien deze grief is gegrond, het vonnis waartegen hooger beroep, moet worden vernietigd en de eischer op grond, dat zijne vordering is verjaard, in zijne vordering niet ontvankelijk moet worden verklaard ;

Gezien artikel 56 Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering ;

Recht doende in hooger beroep :

Vernietigt het vonnis, 9 Januari 1906 door de Arrondissements-Rechtbank te 's-Gravenhage tusschen partijen geweest, waartegen hooger beroep ;

Verklaart op grond van verjaring den eischer, nu geïntimeerde, niet-ontvankelijk in zijne vordering ;

Veroordeelt den geïntimeerde in de kosten van het geding in beide instantiën enz.

* * *

Tegen dit arrest is beroep in cassatie ingesteld. Het hierboven afgedrukte vonnis der Arrondissements-Rechtbank te 's-Gravenhage namen wij over uit het Weekblad van het Recht, n°. 8327. In beide instantiën is voor MEESTER gepleit door Mr. J. WOLTERBEEK MULLER, advocaat en procureur te 's-Gravenhage, die ons met de toezending van een afschrift van het arrest van het Gerechtshof ten behoeve van dit Tijdschrift zeer verplichtte. Onder het vonnis in het Weekblad van het Recht stond de volgende noot van den „inzender“:

De laatste beslissing, die over de verjaring, geheel in overeenstemming met de Nederlandsche jurisprudentie, komt evenwel niet overeen met de opvatting der Fransche juristen. Deze zijn van oordeel, dat les traitements attachés à la Légion d'honneur et à la médaille militaire — geval, analoog aan dat, beslist in bovenstaand vonnis — worden getroffen door de vijfjarige verjaring van art. 2227 c. civ. (= art. 2012 B. W.). Zie Baudry-Lacantinerie et Fissier, *Traité de droit civil*, XXV, de la prescription, n°. 788; Aubry et Rau, 4e ed. VIII blz. 433—434.

Wij meenen onze militaire lezers geen ondiens te doen met bovenstaande beslissingen mede te deelen. Te zijner tijd hopen wij het arrest van den Hoogen Raad te doen volgen.

Het onwettig geoordeelde besluit van 9 September 1818 is o. a. te vinden onder I van Bijlage n°. 5 der Justitiele Voorschriften voor de Landmacht (Staatsblad 1907 n°. 154).

(Red. M. R. T.)

PENSIOENZAKEN.

Militaire Pensioenwetten.

Bij Koninklijke Boodschap van 8 November 1907 is aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal ter overweging aangeboden het navolgend Ontwerp van wet tot wijziging en aanvulling van de „Pensioenwet voor de Zeemacht 1902” en de „Pensioenwet voor de Landmacht 1902” (wetten van 9 Juni 1902, *Staatsblad* n°s. 87 en 90).

Ontwerp van Wet.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, saluut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat het noodig is over te gaan tot wijziging en aanvulling van enkele artikelen der „Pensioenwet voor de Zeemacht 1902” (wet van 9 Juni 1902, *Staatsblad* n°. 87, gewijzigd bij die van 2 Januari 1905, *Staatsblad* n°. 3), en der „Pensioenwet voor de Landmacht 1902” (wet van 9 Juni 1902, *Staatsblad* n°. 90, gewijzigd bij die van 6 Juni 1905, *Staatsblad* n°. 177);

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

ARTIKEL 1.

De „Pensioenwet voor de zeemacht 1902” en de „Pensioenwet voor de landmacht 1902” worden gewijzigd en aangevuld als in de hierna volgende paragrafen is aangegeven:

§ a.

Aan het slot van artikel 11 van beide wetten wordt de bepaling luidende: „en niet reeds met pensioen of gagement zijn vergolden” gelezen als volgt: „en niet reeds met voortdurend pensioen of gagement zijn vergolden”.

§ b.

In artikel 13 van beide wetten wordt het voorkomende onder 1° letter *g.* vervangen door twee bepalingen onder de letters *g.* en *h.*, luidende:

g. de tijd, gedurende welken de militair *deserteur* is geweest;

h. de militaire diensttijd, voorafgegaan aan *desertie*, waaraan de be-

trokkene bij een in kracht van gewijsde gegaan vonnis is schuldig verklaard, tenzij er in de omstandigheden, waaronder de desertie plaats had, of in het gedrag van den betrokkene gedurende zijn lateren diensttijd door Ons termen zijn gevonden om het hier bepaalde niet te doen toepassen.

§ c.

In artikel 16 van beide wetten wordt het voorkomende onder letter *e* gelezen als volgt:

„indien hij, in rang verlaagd zijnde, den dienst verlaat binnen twee jaar na het tijdstip van ingang der verlaging”.

Aan het slot van het tweede lid van hetzelfde artikel wordt voor de woorden: „rang of stand” gelezen: „rang of stand, door den betrokkene werkelijk bekleed”.

§ d.

Artikel 22 der beide wetten wordt gelezen als volgt:

„Het overeenkomstig artikel 18 toe te kennen pensioensbedrag wordt met *een vierde* gedeelte van het bij artikel 15 bedoelde volle pensioensbedrag vermeerderd, wanneer de verwonding, verminking en ziels- of lichaamsgebreken, bij artikel 2 onder 2°. bedoeld, het verlies of het geheel en onherstelbaar gemis van het gebruik van *een* der ledematen (handen of voeten) ten gevolge hebben gehad of een toestand hebben doen ontstaan met zoodanig verlies of gemis gelijk te stellen.

Hebben omstandigheden als bij het vorig lid bedoeld, het verlies of het geheel en onherstelbaar gemis van het gebruik van *twee* of *meer* ledematen (handen of voeten), dan wel het geheel en onherstelbaar verlies van het gezichtsvermogen in beide oogen of onherstelbare krankzinnigheid ten gevolge gehad, of hebben zij een toestand doen ontstaan, met zoodanig verlies of gemis dan wel met onherstelbare krankzinnigheid gelijk te stellen, dan wordt het overeenkomstig artikel 18 toe te kennen pensioensbedrag vermeerderd met *de helft* van het volle pensioensbedrag”.

§ e.

In het derde lid van artikel 24 van beide wetten worden de woorden: „in dien rang” vervangen door de woorden: „in dien hoogereren rang”.

§ f.

Het vierde lid van artikel 24 van beide wetten wordt vervangen door het hierna volgende:

„Zou hij volgens de bepalingen van dit artikel recht hebben gehad op hooger pensioensbedrag, indien hij tot op het tijdstip van zijn ontslag uit den dienst in een vroeger door hem bekleeden lageren rang ware blijven voortdienen, dan zal — met afwijking in zooverre van artikel 16 dezer wet — hem dat hoogere bedrag worden toegekend”.

§ g.

Aan artikel 26 van eerstgemelde wet en artikel 25 van laatstgemelde wet wordt toegevoegd een vierde lid, luidende:

„De verhooging, in dit artikel bedoeld, wordt toegekend naar den rang of stand, volgens welken het pensioen moet worden geregeld”.

§ h.

In den aanhef van artikel 39 der eerstgemelde wet en van artikel 37 der laatstgemelde wet vervallen de woorden: „volgens deze wet”.

ARTIKEL 2.

Tusschen het derde en het vierde lid van artikel 57 der „Pensioenwet voor de zeemacht 1902” wordt ingevoegd een nieuw lid, luidende:

„Bij de verdere toepassing der meergemelde gewijzigde wet van 28 Augustus 1851 (*Staatsblad* n°. 127) worden de woorden: „zonder eenige verhooging”, voorkomende in het vierde lid van artikel 24 dier wet, als vervallen beschouwd”.

ARTIKEL 3.

De „Pensioenwet voor de landmacht 1902” wordt gewijzigd als hierna volgt:

a. In artikel 2 onder 6°. wordt in plaats van: „wet op de reserve voor de landmacht” gelezen: „Wet voor het reservepersoneel der landmacht 1905”.

b. Tusschen het vierde en het vijfde lid van artikel 54 wordt ingevoegd een nieuw lid, luidende:

„Bij de verdere toepassing der meergemelde gewijzigde wet van 28 Augustus 1851 (*Staatsblad* n°. 129) worden de woorden: „zonder eenige verhooging”, voorkomende in het vierde lid van artikel 23 dier wet, als vervallen beschouwd”.

ARTIKEL 4.

Het bepaalde bij § f van artikel 1 dezer wet wordt geacht te zijn in werking getreden met 1 Maart 1903.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministerieele Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven,

De Minister van Marine,

De Minister van Oorlog,

Bij dit wetsontwerp was gevoegd de volgende

Memorie van Toelichting.

Zooals in December 1904 door den toenmaligen Minister van Marine werd medegedeeld in de Memorie van Antwoord op het ontwerp van wet tot wijziging en aanvulling van de Bevorderings- en Pensioenwetten voor de Zeemacht 1902 (Zitting 1904—1905, Gedrukte Stukken 45, n°. 2), is

eene wijziging noodzakelijk geworden van art. 24 der beide militaire pensioenwetten, ten einde eene niet gewenschte toepassing van dat artikel te ontgaan en alsnog recht te doen wedervaren aan enkele gepensioneerde onderofficieren der Zeemacht, die door deze toepassing zijn benadeeld.

Ofschoon de *noodzakelijkheid* van andere wijzigingen zich niet bepaald had doen gevoelen, is van de gelegenheid gebruik gemaakt om na te gaan of niet op andere punten verbetering der nu ruim 4½ jaar in werking zijnde wetten wenschelijk moest worden geacht.

Het ter zake gehouden overleg tusschen de Departementen van Marine en van Oorlog heeft geleid tot de samenstelling van het tegenwoordige ontwerp.

Art. 1 van dit ontwerp omvat wijzigingen, die voor beide wetten gelijk-luidend zijn; de twee volgende artikelen houden in eene wijziging van elk der wetten afzonderlijk.

Toelichting der artikelen.

ARTIKEL 1.

§ a. Wanneer een persoon, die als gewezen militair een *tijdelijk* pensioen heeft genoten en voorts weder in dienst van het Rijk is getreden, opnieuw voor pensionneering in aanmerking komt, behooren de diensten, welke aan de eerste, tijdelijke, pensionneering zijn voorafgegaan, wederom in rekening gebracht te worden.

De aard van het tijdelijk pensioen brengt mede, dat bedoelde diensten niet mogen worden aangemerkt als reeds met pensioen te zijn vergolden in den zin als bij de bepaling aan het slot van art. 11 wordt bedoeld. Daarom komt het wenschelijk voor, bij die bepaling de gedachte aan tijdelijk pensioen uit te sluiten.

§ b. De redactie van het bepaalde bij art. 13 sub 1º. letter g. der bestaande wet kan aanleiding geven tot eene verkeerde toepassing.

De militaire diensttijd, voorafgegaan aan een rechterlijk gewijsde ter zake van desertie, komt *niet* in aanmerking voor vaststelling van den bij de zee- of landmacht voor pensioen geldigen diensttijd, *tenzij* door de Kroon termen zijn gevonden om *het hier bepaalde* niet te doen toepassen.

Onder den hier bedoelden militairen diensttijd is de tijd, *als deserteur doorgebracht*, begrepen.

Geeft derhalve de Kroon machtiging tot *niet-toepassen van de bepaling*, dan zal ook de tijd, gedurende welken de belanghebbende deserteur is geweest, wél in aanmerking komen voor pensioen.

Dit laatste is echter niet de bedoeling van den wetgever geweest. Het gunstig voorbehoud, in de wet bij de onderhavige bepaling gemaakt, kan alleen gelden ten aanzien van den diensttijd, voorafgegaan aan het *misdrijf* van desertie, en niet ten aanzien van den tijd, die tusschen het misdrijf en het uitspreken van het vonnis verlopen is.

De nieuwe redactie heft het bezwaar op.

Tevens is bij deze redactie op een ander punt wijziging aangebracht.

De bepaling, dat door desertie de vorige militaire diensttijd vervalt, behoeft niet te worden toegepast, indien de Kroon daartoe termen heeft gevonden „na nauwkeurig onderzoek van de omstandigheden, waaronder de desertie plaats had”. Ten deze bestaat de opvatting, dat eene beslissing omtrent het al dan niet toepassen der bepaling enkel en alleen genomen mag worden in verband met de aangeduide omstandigheden. In de praktijk

is echter tot dusver ook veelal gelet op het gedrag van den militair, die na terugkeer van desertie in dienst is gebleven. Een aanhoudend gunstig gedrag gedurende verscheidene jaren kwam in dit opzicht meermalen den betrokkene ten goede. Het komt wenschelijk voor, dezen invloed op het nemen van bedoelde beslissing in de wet te vermelden, ook om in deze eene gelijkmatige toepassing der wet te bevorderen.

§ c. Het wordt noodig geacht om bij het bepaalde onder letter e. van artikel 16 niet meer te gewagen van een „gedegradeerde,” maar van een „in rang verlaagden militair.” Deze term is niet alleen in overeenstemming met het nieuwe Militaire Strafwetboek, maar daaronder kan, bij voorbeeld, ook begrepen worden de militair, die op zijn verzoek, bij wijze van administratieve maatregel, in rang is teruggesteld.

In het tweede lid van hetzelfde artikel wordt niet bedoeld de onmiddellijk voorafgaande lagere rang of stand naar de bij de verschillende korpsen bestaande opeenvolging van rangen, maar die, welke naar tijdsorde werkelijk werd bekleed.

Een voorbeeld moge de beteekenis van het vorenstaande verduidelijken.

Aan den vorigen kapelmeester bij de zeemacht met den rang van adjudant-onderofficier werd bij Koninklijk besluit persoonlijk een rang verleend, gelijkstaande met dien van hoofdmachinist. Nu is te zijnen aanzien de onmiddellijk voorafgaande lagere rang *niet* de rang van „machinist”, maar die van „adjutant-onderofficier”.

De voorgestelde aanvulling sluit ten deze misverstand uit.

§ d. De wijziging van dit artikel heeft ten doel om te doen uitkomen, dat het zoogenaamde smartegeld kan worden toegekend, niet alleen wanneer de betrokkene valt in de termen van art. 18 sub a., maar ook wanneer hij verkeert in de gevallen, bedoeld onder de letters b. en c. van gemeld artikel.

Overigens is de redactie verbeterd overeenkomstig art. 67 der Wet voor het reserve-personeel der landmacht 1905 (*Staatsblad* n°. 177).

§ e. De wijziging in het 3de lid van artikel 24 wordt voorgesteld om, waar in deze bepaling van twee rangen spake is, misverstand te voorkomen.

§ f. Tusschen de autoriteiten, die tot het beoordeelen der aanspraken op militair pensioen bevoegd zijn, is verschil van meening ontstaan omtrent de beteekenis van de woorden „*laatstelijk door hem bekleeden minderen rang*”, voorkomende in het 4de lid van art. 24.

De vraag rees of met de hier gecursiveerde woorden wordt aangeduid de mindere rang, voorafgaande aan dien, waarnaar het pensioen moet worden geregeld volgens art. 16 der pensioenwetten, of wel die, voorafgaande aan den *werkelijk* bekleeden rang.

Wordt deze vraag in laatstgemelden zin beantwoord, dan zal aan een wegens langdurigen dienst ontslagen adjudant-onderofficier, die — omdat hij als zoodanig geen twee jaren heeft gediend — moet gepensionneerd worden naar den rang van sergeant-majoor en die voorts in beide rangen te zamen geen 6 jaren dienst telt, toegekend moeten worden het volle pensioensbedrag van *sergeant-majoor* ad f 400, niettegenstaande hij, indien hij in den rang van *sergeant* ware blijven voortdienen, volgens de wet zou bekomen een pensioen van f 360, vermeerderd met $\frac{1}{5}$ voor meer dan twaalf jaren dienst in dien rang, dus te zamen f 432.

Deze onbillijkheid verdwijnt, wanneer de hiervoren aangeduide tegen-gestelde opvatting wordt gehuldigd.

Het wordt wenschelijk geacht het wetsartikel in dier voege te wijzigen, dat de bedoeling duidelijk blijke om aan de belanghebbenden naar de bepalingen van dit artikel, en dus afgezien van eenige verdere verhooging, steeds het hoogste pensioen toe te kennen, waarop zij aanspraak zouden hebben verkregen, indien zij in een vroeger bekleeden lageren rang waren blijven voortdienen.

§ g. Een gewezen onderofficier van de zeemacht met den rang van sergeant, die overeenkomstig art. 16 der wet pensioen had ontvangen naar den korporaalsrang, reclameerde de verhooging voor de zoogenaamde Indische jaren naar den rang, dien hij laatst werkelijk bekleedde.

Deze reclame was gegrond op de bewering, dat de aanhef van art. 26 spreekt van verhooging van een pensioensbedrag, 't welk volgens de vorige artikelen — en dus ook volgens art. 16 — is berekend, en dat het nu niet aanging voor bedoelde verhooging wederom laatstgemeld artikel toe te passen.

Terecht werd de reclame, den Raad van State, afdeeling voor de geschillen van bestuur gehoord, afgewezen.

Het wordt echter wenschelijk geacht, de bedoeling van art. 26 door toevoeging van het voorgestelde nieuwe lid te verduidelijken.

§ h. De woorden „volgens deze wet”, voorkomende in den aanhef van art. 39, zouden strikt genomen ten gevolge moeten hebben, dat weduwe-pensioenen, onder de werking van de *oude* wet — dus vóór 1 Maart 1903 — verleend, bij hertrouwen van de weduwe niet meer op de kinderen kunnen overgaan.

Er is echter niet de minste reden om aan te nemen, dat de wetgever bedoeld zou hebben om ten aanzien van de *vroeger* toegekende weduwe-pensioenen de mogelijkheid van overgang op de kinderen uit te sluiten.

Het is dus wenschelijk, dat de aangehaalde woorden uit het artikel verdwijnen. Door ze eenvoudig als overbodig te laten vervallen wordt het doel bereikt.

ARTIKEL 2.

Bij de wet van 20 Augustus 1859 (*Staatsblad* n°. 96) werd bepaald, dat de militaire officieren der zeemacht boven hun pensioen zouden genieten eene *toelage* van f 25 voor elk jaar werkelijk verblijf in militairen dienst in 's Rijks overzeesche bezittingen en koloniën. De *tijdelijk* te pensionneeren officieren waren daarbij niet uitgesloten.

Toen in 1874/75 een voorstel tot verhooging dezer *toelage* werd in behandeling genomen, tegelijk met eene wijziging der Pensioenwet, werd van de zijde der Tweede Kamer in overweging gegeven om de wet van 1859 in te trekken en de voorgestelde nieuwe bepalingen in het lichaam der wet van 1851 (*Staatsblad* n°. 127), in te lasschen.

Aan de bedenkingen *omtrent den vorm* der ingediende ontwerpen werd gevolg gegeven in dier voege, dat deze ontwerpen werden vervangen door één ontwerp, houdende wijziging en aanvulling der Pensioenwet van 1851, dat tot wet werd verheven onder dagteekening van 1 April 1875 (*Staatsblad* n°. 33).

De benaming van bovengenoemde *toelage* is daarin vervangen door „*verhooging van pensioen*”.

Er is toen niet gedacht aan de woorden „zonder eenige verhooging”, voorkomende in art. 24 der oorspronkelijke Pensioenwet, dat handelt over het bedrag der tijdelijke pensioenen aan officieren.

Het is echter ten eenenmale onaannemelijk, dat door de wet van April 1875 de tijdelijk te pensionneeren officieren *stilzwijgend* beroofd zouden zijn van een recht, dat hun bij de wet van 20 Augustus 1859 was verzekerd, te meer niet, omdat de wetgever van 1875 eene pensioensverhooging wegens verblijf in de tropen voor onderofficieren en minderen *in het leven riep*, ongeacht of zij tijdelijk dan wel voortdurend zouden worden gepensionneerd.

Derhalve is bij het Departement van Marine steeds aangenomen, dat de reeds gemelde woorden „zonder eenige verhooging” onmogelijk geacht konden worden betrekking te hebben op de later in de wet opgenomen pensioensverhooging voor verblijf in de overzeesche bezittingen enz., en werd deze verhooging dan ook *nimmer* aan een tijdelijk gepensionneerd officier onthouden.

Vroeger heeft de Algemeene Rekenkamer steeds de te dezer zake gedane uitgaven verevend zonder eenige remarque.

De Militaire Pensioenraad blijft zich echter vasthouden aan de *letter* van de wet, en aangezien art. 24 der Pensioenwet van 1851 nog meermalen zal moeten toegepast worden (ook in verband met art. 31 der wet van 1902) wordt het raadzaam geoordeeld, alsnog voor die verdere toepassing de hinderlijke woorden uit dat artikel te doen vervallen. Daarmede zal voor het vervolg worden voorkomen, dat op dit punt meermalen van de adviezen van den Pensioenraad zou moeten worden afgeweken.

ARTIKEL 3.

a. Deze wijziging houdt verband met de invoering van de wet van 6 Juni 1905, *Staatsblad* n°. 177, voor het reservepersoneel der landmacht.

b. Art. 23 der Pensioenwet voor de landmacht van 1851 is steeds op dezelfde wijze geïnterpreteerd als het overeenkomstige art. 24 der oude Pensioenwet voor de zeemacht (zie de toelichting op art. 2). Bij tijdelijke pensionneering van officieren der landmacht is eene verhooging van pensioen voor verblijf tusschen de keerkaringen *nimmer* onthouden.

ARTIKEL 4.

Terugwerkende kracht voor de wijziging, bedoeld bij § *f* van art. 1 van dit ontwerp, is noodig om alsnog recht te doen aan een viertal gewezen opperschippers, gepensionneerd respectievelijk 16 Januari 1904, 16 Maart 1904, 24 September 1904 en 21 Februari 1907. Het jaarlijksch pensioen van deze gewezen onderofficieren zal dan naar billijkheid met *f* 32 verhoogd kunnen worden.

Voor zoover bekend, zijn er geen andere gepensionneerden, die van deze wijziging voordeel kunnen hebben. Evenwel schijnt het raadzaam, de bepaling te doen terugwerken tot 1 Maart 1903, den datum, waarop de pensioenwetten 1902 zijn ingevoerd.

Voor de andere wijzigingen behoeft geen datum van ingang bepaald te worden, omdat die alle enkel ten doel hebben om voor het vervolg eene gewenschte toepassing der wetten te verzekeren.

De Minister van Marine,
J. WENTHOLT.

De Minister van Oorlog,
VAN RAPPARD.

Pensionneering van een intendant en kwartiermeesters van het Korps Mariniers.

Bij Koninklijke Boodschap van 16 November 1907 is aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal ter overweging aangeboden het volgend wetsontwerp betreffende het recht op pensioen van den luitenant-kolonel-intendant, de kapitein-kwartiermeesters en den luitenant-kwartiermeester bij het Korps Mariniers.

Ontwerp van Wet.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, saluut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, ten gevolge van de opheffing der afzonderlijke administratie bij het korps mariniers het billijk moet geacht worden, dat voor de officieren van dezen tak van dienst het, desgewenscht, verlaten van den dienst met pensioen worde vergemakkelijkt, en dat voor dit buitengewoon geval overeenkomstig art. 55 der „Pensioenwet voor de zeemacht 1902” (*Staatsblad* n°. 87) voorziening behoort getroffen te worden bij afzonderlijke wet;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

ARTIKEL 1.

In afwijking van het bepaalde bij artikel 3 der „Pensioenwet voor de zeemacht 1902” (*Staatsblad* n°. 87), wordt voor den luitenant-kolonel-intendant, de kapitein-kwartiermeesters en den luitenant-kwartiermeester bij het korps mariniers ingeval zij ontslag uit den dienst bij dat korps aanvragen, onder „langdurigen dienst” verstaan: „*twintigjarige dienst*”, en wordt voor deze officieren het recht op pensioen geacht te bestaan onafhankelijk van hunnen leeftijd.

ARTIKEL 2.

In afwijking van het bepaalde bij artikel 17 der „Pensioenwet voor de zeemacht 1902” wordt voor twintigjarigen dienst, bedoeld bij artikel 1 dezer wet, toegekend: *twee derde* gedeelten van het volle pensioensbedrag, bedoeld bij artikel 15 der gemelde pensioenwet, en voorts voor den diensttijd boven de twintig jaren eene verhooging, berekend naar *een dertigste* gedeelte van dat volle bedrag voor elk dienstjaar, totdat het maximum zal zijn bereikt.

ARTIKEL 3.

Bij de toepassing van de „Pensioenwet voor de zeemacht 1902” ten aanzien van de bij artikel 1 bedoelde officieren zal elke verwijzing naar een der artikelen 3 of 17 beschouwd worden als eene verwijzing naar die artikelen behoudens de bij deze wet bevolen afwijkingen.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministerieele Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

De Minister van Marine,

Bij dit wetsontwerp was gevoegd de navolgende

Memorie van Toelichting.

Nu door de opheffing van de afzonderlijke administratie bij het korps mariniers de tot dezen tak van dienst behoorende officieren in omstandigheden zijn gekomen, die hun aanleiding kunnen geven tot den gerechvaardigden wensch om uit den dienst bij de zeemacht te worden ontslagen, is het, naar het gevoelen van den ondergeteekende, een eisch van billijkheid om hun het, desgewenscht, verlaten van den dienst te vergemakkelijken als vergoeding voor het nadeel, dat voor hen aan den genomen maatregel van bestuur is verbonden.

Toekenning van recht op pensioen onder vrijgevinger voorwaarden dan die, welke in de „Pensioenwet voor de zeemacht 1902”, *Staatsblad* n°. 87, zijn vastgesteld, schijnt daartoe de aangewezen weg.

Volgens artikel 28 der „Bevorderingswet voor de zeemacht 1902”, *Staatsblad* n°. 86, kan aan bedoelde officieren, zoo zij nog fysiek voor den dienst geschikt zijn, om geen andere reden ontslag met pensioen worden veeleend dan ter zake van „langdurigen dienst”, en artikel 3 der Pensioenwet bepaalt, wat in gewone gevallen onder „langdurigen dienst” is te verstaan en op welken leeftijd men recht op pensioen te dier zake kan doen gelden.

Door vaststelling van eene afwijkende bepaling ten aanzien van dit recht op pensioen kan voor het onderhavige buitengewone geval eene billijke regeling getroffen worden.

Voor meerbedoeld recht is in het ontwerp aangenomen een diensttijd van ten minste *twintig jaren*, onafhankelijk van den leeftijd der betrokkenen.

Die 20 jaren dienst zullen aanspraak geven op $\frac{2}{3}$ van het volle pensioensbedrag (standpensioen), bedoeld bij artikel 17 der wet, en voorts zal voor den diensttijd boven de 20 jaren eene verhooging worden toegekend, berekend naar $\frac{1}{30}$ van dat volle bedrag, totdat het maximum zal zijn bereikt.

Het volle bedrag zal dan verkregen kunnen worden bij een diensttijd van 30 jaren.

De luitenant-kolonel-intendant en twee kapitein-kwartiermeesters hebben den dertigjarigen diensttijd reeds overschreden; een kapitein-kwartiermeester heeft meer dan 26 jaren dienst en de eenige nog in dienst zijnde luitenant-kwartiermeester ruim 17 jaren.

Mocht een officier vóór het bereiken van den twintigjarigen dienst in de termen vallen om op grond van een der redenen, vermeld onder 3°. of 5°. lit. a, van art. 2 der Pensioenwet 1902 gepensionneerd te worden, dan blijven de gewone regelen der wet op hem van toepassing.

De Minister van Marine,

WENTHOLT.

Wijziging van art. 24 der Burgerlijke Pensioenwet.

Na kennis te hebben genomen van de op blz. 207 v. hiervóór overgedrukte Memorie van Antwoord betreffende bovenvermeld wetsontwerp, was de Commissie van Rapporteurs uit de Tweede Kamer der Staten-Generaal van oordeel, dat door de gewisselde schrifturen de openbare beraadslaging over het voorstel genoegzaam was voorbereid. Zij heeft echter gemeend te moeten voorstellen artikel 1 van het wetsontwerp te lezen als volgt:

Het tweede en het derde lid van artikel 24 der Burgerlijke Pensioenwet worden vervangen door hetgeen volgt:

Die korting wordt berekend naar het bedrag, dat verkregen wordt door van de bijkomende inkomsten of belooningen af te trekken hetgeen het pensioen minder dan *vijftienhonderd gulden* beloopt.

Zij bedraagt:

12 $\frac{1}{2}$ ten honderd van de eerste *zeshonderd gulden*;

25 ten honderd van de volgende *vierhonderd gulden*;

50 ten honderd van de volgende *zevenhonderd vijftig gulden*;

60 ten honderd van het overige, met dien verstande, dat de korting nooit meer bedraagt dan de helft van de som der bijkomende inkomsten of belooningen.

Het wetsontwerp kwam in de vergadering der Tweede Kamer van 18 December 1907 ter sprake. Volgens de *Handelingen* II 1907—1908, blz. 1216—1219 is daarover het volgende gezegd.

De heer GOEMAN BORGESIUS, voorzitter van de Commissie van Rapporteurs, brengt het volgende rapport uit:

In handen van uw Commissie is gesteld een verzoekschrift van de Vereniging „Oost en West” en van de Vereniging van leeraren aan de openbare middelbare scholen te 's-Gravenhage;

adressanten verzoeken de Tweede Kamer, onder aanvoering van verschillende redenen, om het aanhangige wetsontwerp niet aan te nemen en Zijn Excellentie den Minister van Financiën uit te noodigen een nieuw ontwerp van wet in te dienen, waarbij, behoudens misschien een enkele uitzondering, alle korting op pensioen komt te vervallen.

Uw Commissie stelt voor dit verzoekschrift neder te leggen ter griffie ter inzage voor de leden.

De Kamer vereenigt zich met de voorgestelde conclusie.

Over dit *wetsontwerp* wordt geen beraadslaging in het algemeen gevoerd.

Beraadslaging over onderart. 1, luidende:

„Het tweede en het derde lid van art. 24 der Burgerlijke Pensioenwet worden vervangen door hetgeen volgt:

Die korting bedraagt:

12 $\frac{1}{2}$ ten honderd van de eerste zeshonderd gulden der bijkomende inkomsten of belooningen;

25 ten honderd van de volgende vierhonderd gulden;
 50 ten honderd van de volgende vijftwintighonderd gulden;
 60 ten honderd van het overige, met dien verstande, dat de korting nooit meer bedraagt dan de helft van de som der bijkomende inkomsten of belooningen.

De korting wordt niet toegepast wanneer het vereenigd bedrag van pensioen en bijkomende inkomsten of belooningen de som van vijftienhonderd gulden niet overtreft, en met zooveel verminderd als noodig is om het vereenigd bedrag niet beneden die som te doen dalen”.

waarop een amendement is voorgesteld door de Commissie van Rapporteurs, strekkende om dit artikel te lezen als volgt:

„Het tweede en het derde lid van artikel 24 der Burgerlijke Pensioenwet wordt vervangen door hetgeen volgt:

Die korting wordt berekend naar het bedrag, dat verkregen wordt door van de bijkomende inkomsten of belooningen af te trekken hetgeen het pensioen minder dan vijftienhonderd gulden beloopt.

Zij bedraagt:

12¹/₂ ten honderd van de eerste zeshonderd gulden;
 25 ten honderd van de volgende vierhonderd gulden;
 50 ten honderd van de volgende zevenhonderd vijftig gulden;
 60 ten honderd van het overige, met dien verstande, dat de korting nooit meer bedraagt dan de helft van de som der bijkomende inkomsten of belooningen.

De heer GOEMAN BORGESIOUS, voorzitter van de Commissie van Rapporteurs, het woord verkregen hebbende tot toelichting van het amendement, zegt: Mijnheer de Voorzitter! Al zijn er onder de leden van deze Kamer, die liever, zooals ik zelf, zouden hebben gebroken met het geheele stelsel van korting, zoo vermoed ik toch, Mijnheer de Voorzitter, dat, nu de Minister van Financiën heeft verklaard, dat hij in geen geval daartoe zou kunnen medewerken, niemand bezwaar zal hebben tegen dit wetsontwerp, dat tegemoet komt aan klachten over onregelmatigheden en onbillijkheden bij de korting. In het Voorloopig Verslag is echter reeds gevraagd of het niet mogelijk zou zijn nog meerdere onregelmatigheden weg te nemen. Ook de Commissie van Rapporteurs heeft zich met de vraag beziggehouden en is tot een bevestigend antwoord gekomen. In het Voorloopig Verslag wordt er op gewezen, dat indien iemand een pensioen heeft van *f*460 en een traktement van *f*1150, dan de korting op het pensioen *f*110 bedraagt, en dat, wordt het traktement verhoogd met *f*100, de korting in die mate stijgt, dat de ambtenaar er niet door vooruitgaat, met andere woorden aan traktement en pensioen samen niet meer ontvangt dan vóór de traktementsverhooving, dat wil zeggen *f*1500.

Nu zou men allicht denken, dat als de persoon in quaestie *f*200 traktementsverhooving krijgt, hij dan ten minste wel in inkomsten zal vooruitgaan.

Neen, Mijnheer de Voorzitter, ook dan gaat hij nog niets vooruit. De toestand is zóó, dat iemand die bijv. *f*460 pensioen en *f*1050 traktement heeft, bij traktementsverhooving zelfs van *f*300 zijn inkomsten nog niet vermeerderd ziet. Bij verhooving van *f*400 zal hij zijn inkomsten iets zien toenemen, maar nog slechts met *f*10.

Men heeft mij gevraagd: doet zich die onregelmatigheid of onbillijkheid alleen voor, als een ambtenaar juist *f* 460 pensioen of *f* 1050 of *f* 1150 traktement ontvangt? Volstrekt niet. Dat is slechts een voorbeeld. Ik heb hier vóór mij een berekening hoe het gaat als iemand een pensioen heeft van *f* 300 en een traktement van *f* 1200. Krijgt zoo iemand *f* 100 verhooging van traktement, dan ontstaat daardoor voor hem geen vermeerdering van inkomsten, bij *f* 200 evenmin; pas als hij *f* 400 verhooging krijgt, zal hij zijn inkomsten zien vermeerderen met *f* 10. En zoo zou ik nog tal van gevallen kunnen noemen, waarin de onregelmatigheid even groot is.

Nu heeft de Commissie van Rapporteurs getracht door een eenvoudige wijziging aan bovengenoemd bezwaar te gemoet te komen. De bedoelde onregelmatigheden en onbillijkheden zullen geheel komen te vervallen door te bepalen, dat vóór het toepassen der korting, de belooning wordt verminderd met hetgeen het pensioen minder dan *f* 1500 bedraagt.

Men kan natuurlijk het bezwaar, waarop ik gewezen heb niet wegnemen, zonder dat het wetsontwerp iets meer kost aan de schatkist; maar de Commissie van Rapporteurs meent unaniem, dat dit verlies voor de schatkist niet van groote beteekenis kan zijn. Het wegnemen van bedoelde onbillijkheden is trouwens wel een klein verlies voor de schatkist waard.

Het amendement, voorgesteld zijnde door de Commissie van Rapporteurs, maakt van rechtswege een onderwerp van beraadslaging uit.

De heer TER LAAN: Mijnheer de voorzitter! Ik was juist gereed met een amendement op het in behandeling zijnde artikel toen ik dat van de Commissie van Rapporteurs ontving. Mijn amendement was eenigszins anders samengesteld, want ik wilde op de pensioenen van *f* 225 of minder niet korten en, waren zij hooger, in elk geval tot dat bedrag vrijstelling verleenen. Overigens ging ik mede met de voorstellen van den Minister.

De bedoeling was dezelfde als van de Commissie, namelijk om den irrationeelen toestand weg te nemen, dat verhooging van traktement op vermindering van inkomsten kan neerkomen. Maar het amendement der Commissie is mijns inziens te voordeelig voor de grootere inkomens.

Ik ben den Minister dankbaar voor de indiening van dit ontwerp, omdat daardoor een onhoudbare toestand wordt weggenomen. Ik verwacht verder, dat de Minister het amendement van de Commissie zal overnemen, omdat het nog verdere onbillijkheden wegneemt, die bij zijn wetsontwerp blijven bestaan.

Ofschoon ik mij met het amendement niet ten volle kan vereenigen, daar het mijns inziens te ver gaat, doordat het ook de grootere pensioenen en inkomens omvat, vindt ik het stelsel, daarin vervat, zeer vernuftig gevonden. Daar het tevens de kleinere pensioenen helpt, zal ik, om versnippering van stemmen te voorkomen, mijn amendement voor mij houden, als dat van de Commissie kans van slagen heeft.

Mocht evenwel de Minister tegen het amendement van de Commissie overwegend bezwaar hebben, dan zal ik het mijne, dat minder ver gaat, indienen. Dat zal hij zeker aanvaarden, daar het geheel met zijn bedoeling strookt.

In één opzicht is er n.l. een groote onjuistheid in de redeneering van den Minister en daarom zal het hem des te gemakkelijker vallen, met de Commissie van Rapporteurs, althans met mij, mede te gaan.

Hij beweert namelijk, dat de personen die een Rijksbetrekking verwerven, wanneer zij reeds een Rijkspensioen genieten, in zulke gunstige conditie verkeeren, dat het gezamenlijk bedrag van hun pensioen hooger is, dan het pensioen van een gewoon ambtenaar. Dit is onjuist. Een bode van een Departement bijv. verdient f 900 en heeft na 40 dienstjaren een pensioen van f 600. Heeft hij nu evenwel een pensioen, wat in den regel een Indisch pensioen zal wezen, dan zal hij niet meer dan 20 dienstjaren kunnen halen en derhalve een pensioen krijgen van f 300. Is hij nu sergeant geweest in Indischen dienst met 24 dienstjaren, dan heeft hij een pensioen van f 260 en krijgt dan slechts f 560 in plaats van de f 600 in het eerste geval, terwijl hij het veel moeilijker heeft verdiend.

Een ander voorbeeld met hooger bedragen geeft dezelfde slotsom.

Een commies met een traktement van f 2300 krijgt na 40 dienstjaren een pensioen van f 1533. Heeft deze man echter in Indië gediend, dan wordt hij als ambtenaar gepensionneerd na een diensttijd van bijv. 20 jaren en krijgt hij slechts f 760 pensioen. Heeft hij daarbij nu nog een Indisch pensioen van f 330, zooals in zijn geval voorkomt, dan heeft hij te zamen dus f 1090.

Dit geldt het bedrag der pensioenen.

Hetzelfde doet zich voor bij de ambtenaren die nog in dienst zijn. Het komt voornamelijk neder op hen, die bij een pensioen van f 400 een inkomen hebben van f 1100— f 1500. Deze worden zoo onbillijk behandeld, dat de man met f 1500 in werkelijkheid niets meer heeft dan die met f 1100. Voor hen is mijn amendement. Natuurlijk worden zij ook geholpen door dat van de Commissie, maar dit helpt ook de inkomsten boven de f 2000 en dat is minder noodig.

De bedoeling van den Minister kan ook geen andere zijn dan deze onbillijkheid weg te nemen, want hij zelf zegt in de Memorie van Antwoord, dat hij rekenen wil naar het gezamenlijk bedrag van pensioen en traktement. Hij geeft door zijn eigen voorstel reeds een aanmerkelijk voordeel aan hen, die een pensioen van f 800— f 1700 bij een jaarwedde van f 1600— f 3500 genieten, die dus heel wat meer inkomen hebben dan de personen, die het hier betreft. Al deze ambtenaren gaan bij het Regeeringsvoorstel niet minder dan f 325 vooruit.

Wanneer die personen met veel aanzienlijker inkomens bevoordeeld worden door den Minister, dan kan er bij hem ook geen bezwaar bestaan het amendement over te nemen.

Ik vraag de Kamer verlof deze enkele cijfers in de *Handelingen* als staatje te mogen opnemen. Hieruit blijkt volkomen, dat voor deze bedragen het Regeeringsvoorstel niet helpt.

Ik hoop, dat de Minister met ons zal medegaan; dan zal hij de billijkheid betrachten. Ik vraag hem dus, dat hij het amendement der Commissie van Rapporteurs zal overnemen.

De Voorzitter. Ik stel voor aan den heer TER LAAN het gevraagde verlof te verleen.

Daartoe wordt besloten (1).

De heer DE MEESTER., Minister van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! In de Memorie van Toelichting op dit wetsontwerp is herinnerd aan het motief waarom het is ingediend.

Dat motief was gelegen in den door mij gerechtvaardigd geachten aandrang, die ook van deze Kamer was uitgegaan en in verschillende adressen van belanghebbenden was kenbaar gemaakt, tot wijziging van art. 24 der Pensioenwet, uit overweging dat de kortingen op den bestaanden voet te zwaren druk leggen op tal van, in openbare ambten herplaatste gepensioneerden met een laag pensioen en een gering bijkomend salaris.

Men heeft van den aanvang af niet geklaagd over de kortingen van hen, wier gezamenlijk inkomen aan pensioen en bijkomende belooning ruim is, maar men heeft er alleen op gewezen dat, waar op dit oogenblik bij f 1000 aan gezamenlijk pensioen en bijkomend inkomen de korting begint, dit tegenover hen, die zich met dat zeker niet zeer groot bedrag moeten onderhouden, onbillijk en hard mag worden genoemd.

Dit is erkend en daarom heb ik het voorstel gedaan.

Dit voorstel nu heeft een tweeledige strekking, gelijk ook in de Memorie van Toelichting is gezegd. Vooreerst verhooging der som, welke het vereenigd bedrag van pensioen en bijkomende bezoldiging moet overschrijden, zal op het pensioen korting kunnen worden toegepast, en voorts verlagings van het percentage der korting.

Nu is in het Voorloopig Verslag gezegd, dat tweeërlei viel op te merken, waaromtrent desiderata overbleven.

Het eene bezwaar was dat, evenals in de bestaande wet, er verschillende schalen van progressie in de kortingen voorkwamen, en dat het diensten-gevolge kon zijn, dat, wanneer A een hoogere bijkomende inkomst geniet dan B, terwijl beiden een gelijk pensioen hebben, de eerste door de korting in ongunstiger positie zal verkeeren dan de laatste.

Dit werd onbillijk geacht en dit heeft mij er toe geleid een andere

(1) Bij een pensioen van f 400 zal het nieuwe Regeeringsartikel in de praktijk werken als volgt:

Bruto inkomsten:			Korting:			Netto inkomsten.
Salaris.	Pensioen.	Totaal.	Weduwen- en Weezenfonds	Pensioen.	Totaal.	
f 1100	f 400	f 1500	f 55	—	f 55	f 1445
1200	400	1600	60	f 100	160	1440
1300	400	1700	65	200	265	1435
1400	400	1800	70	300	370	1430
1500	400	1900	75	400	475	1425

N.B. Bij een salaris van f 1500 gaat dus het genot van pensioenen van f 425 en minder geheel verloren.

schaal van progressie te maken.

De tweede opmerking was, dat het geval zich kan voordoen, dat iemand niet ondervindt de gevolgen eener traktementsverhooving, doordat tot dusver nog slechts een kleinigheid op zijn traktement gekort was, vermits hij slechts even kwam boven de grens der bestaande wet, terwijl na de traktementsverhooving de korting met het volle bedrag van die verhooving zou worden vermeerderd, dus de belanghebbende volstrekt geen voordeel door de verhooving zijner bezoldiging zou genieten.

In dat geval tracht nu het amendement te voorzien, en die voorziening heb ik niet noodig geacht, omdat de ervaring leert, dat zich zulke gevallen zelden voordoen, en dat, als ze zich voordoen, in de gevallen die de practijk aanwijst het beoogde doel, door eene iets hoogere traktementsverhooving, bijna altijd kan worden bereikt.

Nu heeft de heer BORGESIUS mogelijkheden aangegeven waarbij dit niet het geval was. Die gevallen zouden zich kunnen voordoen, maar ik heb laten nagaan welke op het oogenblik de feiten zijn, en dan kan men zeggen, dat zulke gevallen bijna niet voorkomen, en de gevallen die er zijn, zóó zijn samengesteld dat men bij een traktementsverhooving van iets meer dan f 100 wel degelijk voordeel zou ondervinden. Bovendien is dat aantal re vera zeer gering en ik acht het niet noodig daarin dadelijk te voorzien. Want indien men dat doet, is niet alleen dit het gevolg dat daardoor traktementsverhooving wel invloed heeft op het gezamenlijk bedrag dat de man ontvangt, maar bovendien is er nog een ander gevolg, dat mij een nadeel toeschijnt.

En waarin bestaat dat?

De heer TER LAAN heeft er reeds op gewezen dat, terwijl het doel van het wetsontwerp is om, als ik het zoo noemen mag, den kleinen man te helpen, hier nu ook voor anderen de korting vrij belangrijk verminderd wordt, voor personen, die niet in de termen behoeven te vallen om van gunstiger conditie te worden.

Laat ik daarvan enkele voorbeelden noemen.

Een pensioen van f 1000, en een bijkomende belooning van f 2000, samen f 3000; volgens het ontwerp zal de korting zijn f 675; volgens het amendement f 425; dat is een verschil van f 250, waarvoor, naar het mij voorkomt, geen gegronde redenen bestaan.

Een pensioen van f 800 en een bijkomende belooning van f 2500; volgens het ontwerp is de korting f 800, volgens het amendement f 580.

Een pensioen van f 900 en een bijkomende belooning van f 2500, te zamen f 3400; volgens het ontwerp is de korting f 900, volgens het amendement f 640.

Ziedaar enkele voorbeelden, die met meerderen zouden kunnen worden aangevuld, waarin dit amendement voordeelen geeft, die naar ik meen niet noodig zijn. De aanneming van dit amendement — dit is ook uitgerekend en becijferd met het oog op de gevallen, die op dit oogenblik, wat de Staatsbegrooting betreft, zich daadwerkelijk voordoen — zou dan ook den Staat, ja, niet een reusachtige som kosten, maar toch een kleine f 6000 per jaar. Indien het hier nu een verbetering gold voor de menschen, voor wie men dit ontwerp heeft opgezet, dan zou ik daartegen volstrekt geen bezwaar hebben, maar het komt mij niet noodig voor die verbetering aan te brengen, nu daarvan voornamelijk zij zullen profiteren, ten aanzien van wie door mij deze wetswijziging niet noodig wordt geacht.

De heer GOEMAN BORGESIUS, voorzitter der Commissie van Rapporteurs:

Mijnheer de Voorzitter! Slechts een paar woorden. De Minister ontkent niet, dat in al de gevallen die ik genoemd heb, traktementsverhooving en zelfs belangrijke traktementsverhooving kan plaats hebben, zonder dat de inkomsten van den betrokken persoon ook maar in het minst vermeerderen. Maar, zegt Zijn Excellentie, dat bezwaar is niet zoo groot, want in de practijk doen zich die gevallen slechts zelden voor. Mijnheer de Voorzitter! Die gevallen schijnen toch niet zoo hoogst zelden voor te komen. Ik heb hier nog vóór mij een adres van October van dit jaar, waarin drie post-ambtenaren verklaren, dat zij traktementsverhooving geweigerd hebben, omdat zij er toch niet in het minst door zouden vooruitgaan, En die weigering is natuurlijk, want, aangezien zij bij het ontvangen van een traktementsverhooving, over die vermeerdering ook nog meer voor hun later pensioen moeten betalen, gaan zij dus feitelijk door die verhooving van traktement in plaats van vooruit, nog achteruit.

Juist heden kreeg ik nog van een ander persoon een brief, waarin hij mij ongeveer het volgende mededeelt: ik ben misschien wel in exceptioneele positie, maar toch wil ik u mijn positie wel eens uiteenzetten. In 1883 kwam ik uit Indië terug en kreeg toen f510 pensioen. Na korten tijd werd ik aangesteld als klerk bij een Rijks-administratie op een salaris van f800. Langzamerhand ben ik opgeklommen tot adjunct-commies en ik heb een traktement van f1300, maar mijn gezamenlijke inkomsten van pensioen en traktement zijn door de korting welke wordt toegepast niet hooger dan in het jaar dat ik als klerk was aangesteld.

De Minister zegt, dat de personen, die ik op het oog heb, nu juist niet diegenen zijn, welke in de eerste plaats moeten worden geholpen. Maar de personen, die ik op het oog heb, zijn ambtenaar, die aan traktement en pensioen te zamen niet meer hebben dan f1400 tot f1500. Zijn dat nu inkomsten zóó groot, dat men mag zeggen: voor hen is het niet zoo erg, dat zij van een te ontvangen traktementsverhooving niet kunnen profiteeren?

Waar wij nu ten slotte van den Minister hebben gehoord — dat is mij zeer meegevallen — dat de aanneming van ons amendement niet meer dan f6000 aan de schatkist zal kosten, meent de Commissie van Rapporteurs die aanneming ernstig aan de Kamer te moeten aanraden.

De heer TER LAAN: Mijnheer de Voorzitter! De Minister heeft nog eens herhaald, dat hij dit voorstel gedaan heeft uit een gevoel van billijkheid, omdat het niet aangaat de grens van pensioen + salaris op f1000 te laten. Hij zeide, dat hij in de eerste plaats de kleinere inkomens helpen wil. De Minister zeide verder, dat dit doel ook in hoofdzaak wordt bereikt. Zeker, maar waarom het niet volledig in het oog gehouden? Er is geen enkele reden, om dit niet te doen. Al 's Ministers argumenten dwingen hem er toe.

Is het getal gering, die door het amendement gebaat worden, des te minder bezwaar heeft het. Maar al was het zoo, dat er op dit oogenblik zelfs niemand in dit geval verkeerde, dan zou het morgen aan den dag anders kunnen zijn. Dat verandert ieder oogenblik. Maar het is ook niet zoo. Er zijn mij enkele voorbeelden bekend, van menschen met een pensioen van f300 of f400, die bij 't amendement groot belang hebben, en gevallen als de heer BORGESIUS heeft aangevoerd, bewijzen de noodzakelijkheid om 't amendement aan te nemen.

Als de Kamer het amendement van de Commissie van Rapporteurs aanneemt, dan worden niet alleen menschen met kleine inkomens geholpen,

doch ook de ambtenaren met groote inkomens bevoordeeld. De Minister heeft echter meegedeeld, dat het geheele bedrag maar enkele duizenden guldens zal zijn. Daarbij zijn dan ook nog de verbeteringen voor de oud-gedienden met *f* 300 of *f* 400 pensioen.

De Minister heeft het amendement van de Commissie van Rapporteurs niet willen overnemen, doch het mijne wel. Toch zal ik het mijne niet indienen, omdat ik nu wel vertrouwd, dat de Kamer ook het andere zal aannemen en ik versnippering van stemmen wil voorkomen en tijd wil sparen.

De heer DE MEESTER, Minister van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! De heer GOEMAN BORGESIUS heeft er op gewezen, dat hem een brief heeft bereikt, waarin een man heeft medegedeeld, dat hij in zulk een geval verkeerde als waarin door dit amendement wordt getracht te voorzien. Het is door mij niet ontkend, dat zich enkele gevallen voordoen, maar zij zijn hoogst zeldzaam, en wanneer daarin wordt voorzien worden ook gebaat menschen, die het mij onnoodig voorkomt te helpen. Geschiedde dit niet, dan zou ik het amendement een verbetering achten, doch thans meen ik, dat het te ver gaat. En dat ik mij hierop inderdaad mag beroepen blijkt uit een brief, die mij bereikt heeft van de Vereeniging van Rijksgepensioneerden, later in Rijksbetrekking geplaatst, de belanghebbenden. Het bestuur van die vereeniging schrijft niet alleen, dat het mij dank betuigt voor het indienen van dit wetsontwerp, maar ook dat dit ontwerp op onbekrompen wijze te gemoet komt aan de bezwaren. Het is waar, dat dit niet *allen* geldt en ik herhaal nog eens, dat wanneer men die enkelen kon helpen, zonder het doel van dit wetsontwerp, het helpen van de kleinen, voorbij te streven, ik het amendement oogenblikkelijk zou overnemen, doch het amendement streeft de bedoeling van dit wetsontwerp inderdaad eenigszins voorbij.

De Voorzitter: Aangezien het amendement is voorgesteld door de Commissie van Rapporteurs, behooft het gevoelen van de Commissie niet te worden gevraagd.

De beraadslaging wordt gesloten.

Het amendement wordt in stemming gebracht en aangenomen met 51 tegen 15 stemmen.

Voor hebben gestemd de heeren: BOLSUIS, VAN CITTERS, DE WAAL MALEFIJT, DRUCKER, VAN BYLANDT, VAN GIJN, KOOLEN, TYDEMAN, JANSSEN (Den Haag), HELSDINGEN, REGOUT, TROELSTRA, THOMSON, VAN DEVENTER, ZIJLMA, IJZERMAN, VAN DEN HEUVEL, JANNINCK, ROODHUYZEN, HUGENHOLTZ, SMEENGE, BOS, MEES, VAN STYRUM, LELY, KOLKMAN, VAN NISPEN TOT SEVENAER, DOLK, KETELAAR, BRUMMELKAMP, LIMBURG, GOEMAN BORGESIUS, PATIJN, SMIDT, DUYMAER VAN TWIST, PASSTOORS, REYNE, NOLENS, VAN DEN BERGH, (Rotterdam), DUYNSTEE, VAN DEN BERGH (Den Helder), BECKERS, RUYS DE BEERENBROUCK, VAN VLIJMEN, ARTS, VAN WIJNBERGEN, SCHAPER, VAN KOL, TER LAAN, ELAND en TALMA.

Tegen hebben gestemd de heeren: FERF, PLATE, VAN VUUREN, VAN DEN BORCH VAN VERWOLDE, BLOOKER, VAN VEEN, VAN DEDEM, VAN DE VELDE, LUCASSE, VAN DOORN, VAN HEEMSTRA, VAN KARNEBEEK, HEEMSKERK, DE BEAUFORT en de Voorzitter.

De heer DE MEESTER, Minister van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! Het komt mij voorzichtig voor in art. 2 een kleine verandering aan te brengen. Dat artikel luidt op het oogenblik: „Deze wet treedt in werking op 1 Januari 1908”, en aangezien wij vandaag 18 December schrijven, zou het zeer goed kunnen zijn, dat het votum van de Eerste Kamer niet zal vallen vóór 1 Januari. Evenwel mag men vertrouwen, dat de Eerste Kamer, omdat het wetsontwerp is van eenvoudigen aard, wel bereid zal zijn binnenkort daaromtrent te beslissen, doch zelfs wanneer dit gebeurde in het begin van Januari, zou men volgens de bepaling, zooals die nu luidt, eenigszins in moeilijkheid komen. Daarom meen ik wel te doen door voor te stellen art. 2 te lezen: „Deze wet wordt geacht in werking te zijn getreden met 1 Januari 1908”.

De Voorzitter: Mag ik de Commissie van Rapporteurs verzoeken haar oordeel over deze wijziging te doen kennen?

De heer GOEMAN BORGESIUS, voorzitter van de Commissie van Rapporteurs: Mijnheer de Voorzitter! De Commissie van Rapporteurs heeft tegen deze wijziging geen bezwaar.

Het gewijzigd art. 2 en de *beveegreden* worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Het *wetsontwerp* wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Blijkens het verslag van de Commissie van Rapporteurs uit de Eerste Kamer der Staten-Generaal van 29 Januari 1908 bestond tegen het wetsontwerp geen bezwaar. Het werd dan ook zonder beraadslaging of hoofdelijke stemming in de vergadering van 29 Januari 1908 aangenomen (*Handelingen I 1907—1908*, blz. 127 en 153²) en draagt als wet de dagteekening van 31 Januari 1908 (*Staatsblad* n°. 49).

Desertie en pensioenaanspraken.

Bij artikel 13 aanhef en sub 1°, letter *g*, van de Pensioenwet voor de Zeemacht 1902 is op het voetspoor van de overeenkomstige wet van 1851 bepaald dat als bij de Zeemacht voor pensioen geldige diensttijd *niet* in aanmerking komt de militaire diensttijd, voorafgegaan aan een rechterlijk gewijsde ter zake van desertie, tenzij er, na nauwkeurig onderzoek omtrent de omstandigheden, waaronder de desertie plaats had, door H. M. de Koningin termen worden gevonden om deze bepaling niet te doen toepassen.

In Mei 1903 werd een matroos 1ste klasse wegens niet door den dienst ontstane lichaamsgebreken uit den zeedienst ontslagen. Aangezien hij bij vonnis van den Zeekrijgsraad aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord van 14 September 1900 wegens desertie tot vier maanden militaire gevangenisstraf was veroordeeld, kon de aan dit van fiat executie voorziene vonnis voorafgaande diensttijd van ruim veertien jaren voor een eventueel pensioen niet medetellen, zoodat slechts een voor pensioen geldig tijdvak van twee jaren en vijf maanden overbleef. Op dezen grond moest hem worden medegedeeld dat hij aan geen enkele bepaling der wet aanspraak op pensioen kon ontleenen.

Intusschen had de Minister van Marine, in verband met de boven aangehaalde wetsbepaling een onderzoek doen instellen naar de omstandigheden waaronder de desertie was gepleegd. Daarbij kwam aan het licht dat aan

den veroordeelde bij Koninklijk besluit van 17 December 1900, n°. 19, kwijtschelding was verleend van het nog onvervulde gedeelte van de militaire gevangenisstraf waartoe hij wegens de bewuste desertie was veroordeeld. Tot het verleenen van dit gunstbetoon gaven de volgende overwegingen aanleiding.

Bij het vonnis, den 14^{den} September 1900 door den Zeekrijgsraad aan boord van Harer Majesteits Wachtschip te Willemsoord gewezen, was beklaagde schuldig verklaard aan „desertie in tijd van vrede door zonder verlof „langer dan twee dagen van den bodem waarop hij diende afwezig te zijn „gebleven, opgevolgd door vrijwillige aanmelding binnen de veertien dagen „na zijne ongeoorloofde verwijdering doch gepaard met eene verzwarende „omstandigheid en zonder de reden zijner afwezigheid ten genoegen des „rechters te bewijzen”.

De verzwarende omstandigheid, bij het vonnis aangenomen, is de volgende : dat beklaagde op den 19^{den} Augustus 1900 is achtergebleven van passagieren, terwijl hij wist dat zijn schip (Harer Majesteits „Noord-Brabant”) waarschijnlijk den 20sten naar zee zou vertrekken, welk vertrek op den 27sten heeft plaats gehad, en *na* welk vertrek hij zich op den 28sten heeft aangemeld.

Deze omstandigheid is echter niet eene verzwarende omstandigheid als bedoeld in artikel 144 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, waardoor de vrijwillige terugkomst binnen veertien dagen niet meer kan baten, zoodat bij het vonnis ten onrechte artikel 137 van gemeld Crimineel Wetboek is toegepast en artikel 142 van dat Wetboek buiten toepassing is gebleven —, tengevolge waarvan aan beklaagde, in stede van eene krijgstuuchtelijke bestraffing, vier maanden militaire gevangenisstraf is opgelegd.

Immers onder „verzwarende omstandigheid” kunnen in gemeld artikel 144 niet worden verstaan alle omstandigheden, die aan de gepleegde desertie een ernstig karakter geven, maar alleen die, welke bij de Wet als verzwarende omstandigheden zijn genoemd.

Volgt dit reeds in het algemeen uit den aard eener strafwet, die de zwaardere of minder zware qualificatie van een strafbaar feit, evenmin als de strafbaarheid zelve, aan het oordeel des rechters overlaat — het is ten overvloede in de Wet uitdrukkelijk bepaald.

Artikel 135 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, waar het misdrijf van desertie in tijd van vrede door onderofficieren het eerst wordt genoemd, en aan welks inhoud artikel 137, voor wat betreft mindere schepelingen, ondergeschikt is, noemt als type der eenvoudige desertie: deserteeren „zonder zoodanige verzwarende omstandigheden als „hierna in dit hoofdstuk worden aangewezen”.

Dergelijke aanwijzing komt voor in:

Artikel 138. Desertie van de wacht door een der daar genoemde onderofficieren;

Artikel 139. Desertie van de wacht of als schildwacht;

Artikel 140. Desertie gevolgd door nieuwe aangifte voor 's lands krijgtsdienst;

Artikel 152. Desertie door hem, die hoofd is van het complot.

Buiten die aldus aangewezen gevallen bestaat eene verzwarende omstandigheid niet.

In de bekende uitgaaf van het Crimineel Wetboek door HUART en SALMON wordt bij artikel 139 aangeteekend dat, hoewel verschillende omstandigheden kunnen voorkomen, die het misdrijf van desertie in zedelijken zin

verzwaren, deze echter dat gevolg niet kunnen hebben in wettelijken zin, indien zij niet in het wetboek als verzwarende straf zijn opgenomen. Mr. POLS (het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande ad artikel 158) vat de bepaling van artikel 158 van dat wetboek — ten deze overeenkomende met artikel 144 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water — in gelijken zin op; evenzoo GÉRARD, Code de Justice et de discipline militaire, in de noot bij artikel 158.

Eene andere opvatting is dan ook niet te rijmen met het fundamenteel beginsel van strafrecht, dat ten overvloede is uitgesproken in artikel 1 van het Wetboek van Strafrecht; zij zou ten gevolge hebben, dat iedere omstandigheid, die naar het oordeel des rechters aan de desertie een eenigszins ernstiger karakter geeft, het feit uit de rij der disciplinaire vergrijpen doet treden in de rij der misdrijven, m. a. w. de zekerheid, die de strafwet tot hare toepassing moet verschaffen, zou plaats maken voor het geheel subjectief aan geen enkelen regel gebonden oordeel des rechters.

Tijdens de behandeling dezer zaak voor den Krijgsraad werd een beroep gedaan op eene bepaling der Justitieele Voorschriften voor de Zeemacht. Dat door die voorschriften de strafwet niet kan worden uitgebreid, behoeft geen betoog; trouwens die voorschriften wagen zich niet aan eene poging daartoe. In artikel 107 dezer Justitieele Voorschriften wordt niet anders geleerd dan wat hierboven als juist is voorgestaan; alleen in aanvullingsblad n°. 2 wordt vermeld dat het Hoog Militair Gerechtshof van oordeel is dat een schepeling, die zijn schip achterzeilt, desertie pleegt onder verzwarende omstandigheden, waardoor het tweede gedeelte van artikel 142 van het Crimineel Wetboek op hem niet van toepassing is, en deze opvatting wordt in aanvullingsblad n°. 3 nader in bijzonderheden uitgewerkt.

Dit oordeel van het Hof nu was niet gebleken uit eenige sententie, veelmin uit eene gevestigde jurisprudentie, vermits vonnissen waarbij wegens eenvoudige desertie straf is opgelegd, ingevolge artikel 182 der Rechtspleging bij de Zeemacht, niet aan approbatie van- of aan beroep op het Hoog Militair Gerechtshof zijn onderworpen.

Het Hof had zich in bedoelden zin uitgelaten in een schrijven aan den Advocaat-Fiscaal van 28 October 1887, waarin (zonder eenige motiveering) ter zake voorkomt: „Maar als een schepeling deserteert of „afwezig blijft, wanneer hij weet dat zijn schip vertrekken moet, dan „levert dit eene verzwarende omstandigheid op, welke volgens artikel 142 „de toepassing van krijgstuchtelijke straf uitsluit”. Ook heeft het Hof zich bij schrijven van 3 September 1889 n°. 13 aan den Advocaat-Fiscaal in denzelfden zin uitgelaten *in afwijking van het door dien ambtenaar uitgebracht advies*.

Dat het z.g. „achterzeilen” van zijn schip door een deserteur aan zijne desertie een ernstig karakter kan geven, is volkomen waar, en daarin kan voor den Commandeerenden Officier een grond zijn gelegen om een zwaarder krijgstuchtelijke straf op te leggen dan bij eenvoudige desertie, ja zelfs zou het verklaarbaar zijn indien de Wetgever die omstandigheid onder de verzwarende omstandigheden had opgenomen, waardoor de toepassing van het slot van artikel 144 werd uitgesloten.

Maar de wetgever heeft dit niet gedaan en aanvulling der Wet, in een uit utilitair oogpunt wellicht wenschelijken zin, kan bij de toepassing der Strafwet niet toegelaten worden.

Op deze gronden werd gemeend dat het Koninklijk recht van gratie het eenige middel was om de gevolgen dezer uitspraak, welke niet met

de wet overeenkomstig werd geacht, voor zooveel nog mogelijk op te heffen, aangezien het reeds ondergaan gedeelte der militaire gevangenisstraf wel scheen te kunnen opwegen tegen de disciplinaire bestraffing, die hier had moeten zijn opgelegd.

Deze motieven, welke de verleende gratie hadden gerechtvaardigd, schenen ook voldoende om toepassing te veroorloven van de slotzinsnede van art. 13 aanhef en sub 1°. *g* der Pensioenwet voor de Zeemacht 1902. Alvorens daartoe het initiatief te nemen werd eerst nog met het oog op de militair-strafrechtelijke zijde van deze vraag het oordeel ingewonnen van den Minister van Justitie. Deze bewindsman was daaromtrent dezelfde meening toegedaan en beriep zich op een advies van den vorigen advocaat-fiscaal voor Hr. Ms. Zee- en Landmacht waarin onder meer het volgende werd betoogd :

dat het feit, ter zake waarvan de gratie verzocht hebbende schepeling is veroordeeld, geen militair misdrijf, alleen eene overtreding der krijgsvolktucht oplevert, aangezien art. 124 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water bepaalt dat desertie, gepleegd door een schepeling, die zich binnen 14 dagen na het plegen der desertie, vrijwillig en zonder achterhaald te zijn in arrest begeeft, aan de krijgsvolktucht ter bestraffing wordt overgelaten, op welk voorschrift *alleen* uitzondering wordt gemaakt bij art. 144 ten aanzien van desertie, die met eenige verzwarende omstandigheid is gepaard geweest;

dat het Hof in 1887 bij gelegenheid eener naar aanleiding van eene herziening der Justitieele Voorschriften gehouden gedachtenwisseling over een tweetal quaestiën betreffende de toepassing van de wet van 14 Februari 1887 (*Staatsblad* n°. 35) als zijne zienswijze heeft doen kennen dat, als een schepeling deserteert of afwezig blijft, wetende dat zijn schip vertrekken moet, dat eene verzwarende omstandigheid oplevert, welke volgens art. 144 Crimineel Wetboek de toepassing van krijgsvolktuchtelijke straf uitsluit;

dat echter, zooals aan het Hof bekend was, (de Advocaat-Fiscaal) persoonlijk eene andere zienswijze was toegedaan en o. a., nadat bij 's Hoves Resolutie van 23 Juli 1889 om consideratien en advies in (zijne) handen gesteld was het vonnis, gewezen in de strafzaak tegen een matroos 3de klasse (welke schepeling, na zich op 31 Mei 1889 te Gibraltar zonder verlof van zijn bodem te hebben verwijderd, zich tien dagen daarna bij den Nederlandschen consul aldaar had aangemeld) bij (zijn) daarop uitgebracht advies den Hove heeft medegedeeld dat (hem) de beslissing van den Zeekrijgsraad, waarbij de beklagde van het hem ten laste gelegde misdrijf van desertie was vrijgesproken, juist voorkwam op grond dat het tweede gedeelte van art. 142 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water mede van toepassing is op den schepeling, die zonder verlof 2 of meer dagen van zijn schip afwezig is geweest en zich binnen 14 dagen daarna bij eenige autoriteit, militaire of burgerlijke, vrijwillig heeft in arrest begeben;

dat het Hof (hem) daarop heeft te kennen gegeven te volharden bij zijne zienswijze, dat de omstandigheid, dat de voormelde matroos wist dat zijn schip vertrekken moest, eene verzwarende omstandigheid daarstelde, waardoor ingevolge art. 144 de toepassing van disciplinaire straf was uitgesloten;

dat (de Advocaat-Fiscaal), met eerbiediging van 's Hoves in 1887 en 1889 uitgesproken zienswijze, persoonlijk steeds van meening (is) gebleven dat onder de uitdrukking „verzwarende omstandigheden” in art. 144 alleen te verstaan zijn zoodanige bijkomende omstandigheden, die uitdrukkelijk *door den Wetgever* in de wet zelve als grond voor strafverzwaring zijn aangegeven, zooals b.v. het geval is ten aanzien van desertie van de wacht of

desertie van een schildwacht van zijn post (art. 139). (In gelijken zin oordeelde ook Mr. Pols in zijn toelichting op het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 2de editie 1876, blz. 454);

dat, indien men aanneemt dat de vraag, of eenige verzwarende omstandigheid bij desertie aanwezig is, geheel van de subjectieve meening des rechters afhangt, hiervan het gevolg zoude zijn dat in een aantal voorkomende gevallen van desertie het geheel in het onzekere is, of het gepleegde feit bij vrijwillige terugkomst binnen 14 dagen door de militaire autoriteit krijgstuuchtelijk kan worden afgedaan dan wel als militair misdrijf moet worden vervolgd, hetgeen behalve de bezwaren, die uit het oogpunt van rechtsonzekerheid hiertegen bestaan, (hem voorkwam) bovendien niet overeen te brengen te zijn met het hoofdbeginsel van strafrecht, uitgedrukt in art. 1 Wetboek van Strafrecht, dat geen feit (als misdrijf) strafbaar is dan uit kracht van eene daaraan voorafgegane strafbepaling.

Als gevolg van een en ander werd bij Koninklijk Besluit van 11 Februari 1907, n°. 32, op voordracht van den Minister van Marine bepaald, dat bij vaststelling van den voor pensioen geldenden diensttijd van den bedoelden schepeling ten aanzien van de bovenvermelde desertie niet zou worden toegepast het bepaalde in het eerste gedeelte van art. 13 onder 1°. *g* der Pensioenwet voor de Zeemacht 1902. Daardoor werd mogelijk gemaakt dat alsnog bij Koninklijk Besluit van 11 Maart 1907, n°. 3, aan den belanghebbende een pensioen is toegekend ten bedrage van f 148.— 's jaars, berekend naar den vollen diensttijd van den gepensioneerde

Liesbreuken in verband met voorvallen in den dienst en aanspraken op maximum-pensioen.

De vraag, in hoever liesbreuken ontstaan ten gevolge van uitwendig geweld en dus aanspraak kunnen geven op maximum-pensioen, heeft gedurende langen tijd een punt van overweging uitgemaakt bij de beide Pensioenraden. Allengs vestigde zich bij den Militairen Pensioenraad, gesteund door den geneeskundigen dienst der landmacht eene gelijkmatige jurisprudentie te dien opzichte. De Pensioenraad voor Burgerlijke Ambtenaren sloot zich daarbij aan, alsook de Raad van State, afdeling voor de geschillen van bestuur. Weliswaar besliste eenmaal de Kroon, in afwijking van het advies van laatstgemeld lichaam, in strijd hiermede, doch de afwijking grondde zich op louter formalistische, niet op medische overwegingen zoodat deze beslissing geen maatstaf mag zijn.

Voor den leek schijnt het onbegrijpelijk, dat iemand, die zich tot op zeker tijdstip geheel gezond gevoelde, plotseling een breuk krijgt en dat deze niet zou zijn ontstaan tengevolge van een val, een misstap, eene vertilling, enz. welk voorval zelf geconstateerd is. Vooral sedert de invoering der ongevallenverzekering is men zich, allereerst in Duitschland, meer gaan toeleggen op de studie der breuken en van hun ontstaan, met gevolg, dat de jurisprudentie der Pensioenraden geheel blijkt over een te komen met die der hoogste colleges voor rechtspraak in zake gemelde verzekering, zoowel in Duitschland als hier te lande (zie o.a. de uitspraak van den Centralen Raad van Beroep te Utrecht van 8 Maart 1907, Weekblad voor de rechtspraak der sociale verzekering van 16 Maart 1907, blz. 6, n°. 12).

In zake liesbreuken dient scherp onderscheiden te worden tusschen hunne *oorzaak* en de *aanleiding*, waardoor zij kenbaar worden. Op dit gebied

speelt blijkens de ervaring de lichamelijke voorbeschiktheid een zeer groote, het uitwendig gemeld een onbeduidende rol.

Breuklijden komt bij mannen veelvuldig voor.

Bij 20 jarigen ongeveer 31 op de 1000.

"	30	"	"	58	"	"	"
"	40	"	"	110	"	"	"
"	50	"	"	160	"	"	"
"	60	"	"	250	"	"	"
"	70	"	"	330	"	"	"

Gewoonlijk ontwikkelt zich eene breuk langzaam en ongemerkt, totdat zij zich, op eene zekere hoogte gekomen, plotseling kenbaar maakt, veelal tijdens eene geringe krachtsinspanning, als tillen, niezen, hoesten, persen, uitglijden enz.

Uit den aard der zaak onbekend met dezen gang van zaken verkeerden vele breuklijders in de meening, dat de oorzaak van het plotseling uit-treden van het ingewand door de breukpoort in een uitwendig geweld heeft gelegen, terwijl inderdaad de hun bekende omstandigheid niet anders was dan de aanleiding tot het aan den dag komen van een gebrek, dat zich langzamerhand ontwikkelde.

Eene werkelijk traumatische breuk (hernie de force) is eene zeldzaamheid. HAEGLER o. a. geeft op, dat van 683 breuken, door hem onderzocht, 273 plotseling waren ontstaan; slechts bij 2 was een oorzakelijk verband met een ongeval aannemelijk; bij een van deze 2 bleek later eene bedriegelijke opgave! Alzoo per saldo 1 op de 683.

In 1905 zijn bij de Rijksverzekeringsbank 55.523 ongevallen aangegeven, waaronder stellig vele breukgevallen; in geen enkel geval is blijvende ongeschiktheid, noch geheele noch gedeeltelijke, tengevolge van traumatische breuk aangenomen.

Het ontstaan van eene breuk door uitwendig geweld, gaat gepaard met heftige verschijnselen van pijn en met plotseling onwelzijn, waarover dan de hulp van een geneesheer dadelijk pleegt te worden ingeroepen. Eene dubbele breuk wijst op groote voorbeschiktheid tot breuklijden en wordt zelfs algemeen beschouwd als een bewijs tegen den traumatischen oorsprong. In de litteratuur vindt men geen enkel voorbeeld van eene dubbele hernie de force vermeld.

Het bovenstaande kan strekken om duidelijk te maken waarom zoo zelden breuklijders hetzij onder Art. 3, b j° 7, b der Burgerlijke, hetzij onder Art. 2, 2° der Militaire Pensioenwetten vallen.

MEDEDEELINGEN VAN DE REDACTIE.

Bevoegdheid tot strafoplegging bij de korpsen der Landmacht.

Van zeer geachte zijde ontvingen wij eene mededeeling omtrent de circulaire dd. 29 Maart 1906, n°. 404, van den Inspecteur der Infanterie, waarvan ook sprake is in de hierachter afgedrukte dispositie van het Hoog Militair Gerechtshof van 18 September 1906. Deze circulaire was het gevolg van de ontvangst van voorstellen tot herziening van het Reglement op den Inwendigen Dienst der Infanterie. Daar deze voorstellen ten gevolge zouden hebben eene uitzetting van den omvang van dit reglement en, integendeel, groote vereenvoudiging daarvan wenschelijk werd geacht, konden die voorstellen niet worden gevolgd. In een nieuw reglement zou veel meer dan thans vrijheid moeten worden gelaten aan de verschillende commandanten behoudens hunne verantwoordelijkheid voor den goeden gang van zaken. Dit ziet met name op de compagniescommandanten en in nog meerdere mate voor de bataljonscommandanten. Daardoor zouden tevens de regimentscommandanten van velerlei besommeringen worden ontheven.

Intusschen is, in afwachting van deze herziening, de Minister van Oorlog door de Koningin gemachtigd, om bij wijze van proef aan de bataljonscommandanten, ter standplaats van den regimentscommandant garnizoen houdende, dezelfde bevoegdheid op te dragen als aan de commandeerende-officieren van onderdeelen buiten die standplaats, voor zoover zulks, gelet op wettelijke bepalingen enz., mogelijk zal blijken, evenwel zonder daardoor wijziging in de bepalingen van den dienst te brengen.

Bijgevolg zullen — zoo staat er — de bedoelde hoofdofficieren reeds dadelijk belast moeten worden met het *algemeen bevel* over hun bataljon evenals zulks bepaald is ten opzichte van de commandanten van onderdeelen van het korps van den Staf verwijderd, met uitzondering natuurlijk van het recht, omschreven bij art. 43 van het Reglement van Krijgstucht.

Daarna volgen eenige practische toepassingen van het algemeen beginsel, voornamelijk den inwendigen dienst in de kazerne betreffende. Omtrent de straffen deelde de Minister, blijkens de circulaire, het volgende mede.

Op de daarin (d. i. in art. 86 I. D.) genoemde data zullen ook opgaven moeten worden ingediend van de opgelegde straffen met uitzondering natuurlijk van die van cachot en provoost. Daaraan werd o. a. nog toegevoegd dat als regel achterwege kan blijven het voorstellen van onder-officieren die met provoost of cachot gestraft zijn geweest. Dit zou door den bataljonscommandant kunnen worden afgedaan.

Tot zoover de inhoud der circulaire.

Wat is hiervan het gevolg geweest?

De bataljonscommandant kan thans, wat vroeger niet veroorloofd was, bij oplegging van straffen door den compagniescommandant, wijziging brengen in straf of strafreden. In plaats dat nu toegepast wordt de wenk, in den aanvang der circulaire gegeven — dat de regimentscommandanten van velerlei beslommeringen zouden worden ontheven — en de zaak hiermede uit is, gaan, althans in het garnizoen wat wij op het oog hebben, de tiendaagsche rapporten waarop de straffen vermeld staan nog steeds naar den regimentscommandant ter plaatse, die zich zelf de bevoegdheid tot ingrijpen blijft toekennen. Aangezien echter de bataljonscommandanten, die hetzelfde garnizoen houden, op grond van de circulaire gelijk staan in bevoegdheid met die van gedetacheerde korpsonderdeelen, geven zij, nadat de zaak door hen afgedaan is, machtiging tot tenuitvoerlegging der disciplinaire straf. Eene wijziging van den regimentscommandant komt dan ook meestal te laat, zoodat bij wijziging van de straf niet zelden moet worden bepaald, dat de nieuwe straf beschouwd zal worden als reeds te zijn ondergaan.

Dat dit op zich zelf reeds zonderling feit nog vreemder wordt, als men bedenkt dat de bureaux van regiments- en bataljonscommandanten in elkanders onmiddellijke nabijheid zijn gelegen, behoeft geen betoog.

Hoe staat een en ander tegenover het Reglement van Krijgstucht?

Het is moeilijk deze vraag te beantwoorden. Voorop gesteld zij dat in zijne aangehaalde dispositie het Hoog Militair Gerechtshof de circulaire vermeldt zonder over de wettigheid te beslissen. Er was echter o. i. niet veel aanleiding, in deze reclamezaak daarop nader in te gaan. Wij meenen dan ook te mogen uitgaan van de stelling dat deze dispositie die vraag niet heeft beantwoord.

Bovenvermeld art. 43 heeft, zoover wij weten, niet veel vragen doen rijzen. Slechts deze, of een onderofficier, detachementscommandant, mocht straffen overeenkomstig dit artikel. Verder is bij wijze van toelichting uitgevaardigd de bij KOOLEMANS BEYNEN, Handleiding ed. 1898 blz. 104, opgenomen aanschrijving van 20 Juni 1870 van den Minister van Oorlog, welke ons echter, met dezen schrijver, onjuist voorkomt. Veel meer in overeenstemming met het wetsartikel schijnt de mede aldaar vermelde oude beslissing van het Hoog Militair Gerechtshof van 24 Januari 1838 volgens welke de commandant van een gedetacheerd onderdeel de eindbeslissing neemt in alle in art. 43 niet uitgezonderde gevallen.

Art. 43 en zijne geschiedenis leert omtrent de bedoeling des wetgevers niet veel. Onbevangen lezing geeft grond aan de opvatting dat de commandanten van *alle* onderdeelen van een korps als daar bedoeld voor zooveel ze in één garnizoen zijn samengebracht — dus ook die van de bataljons ter plaatse waar de staf van het regiment garnizoen houdt — de uitgebreide bevoegdheid van art. 43 bezitten. In het ontwerp 1814 van het Reglement van Krijgstucht luidde toenmaals art. 54 als art. 43 thans; alleen ontbrak de uitzondering aan het slot van dit laatste. Daarnaast bestonden de artt. 58 en 60, overeenkomende met de artt. 151 en 152 van het vroeger geldende hebbend, in de beslissing van het Hoog Militair Gerechtshof van 1838 aangehaald Reglement op den Inwendigen Dienst (1). De Commissie van 1815 had ter voorkoming van misbruik het opleggen van de disciplinaire straffen aan de hoogere rangen gereserveerd; het zoo noodzakelijk gezag van de hoofden der korpsen en compagnieën zou aldus meer tot zijn recht komen. Doch weggelaten was al wat in ruimen zin tot den

(1) V. D. HOEVEN, Onze Militaire Strafwetgeving, 1884, blz. 273.

inwendigen dienst scheen te behooren (1). Aldus verdwenen de oude artt. 58 en 60 en verhuisden naar het Reglement op den Inwendigen Dienst.

Licht geeft dit intusschen niet. Alles moet o. i. afhangen van de vraag wat de beteekenis is van „de officieren die in *de* (2) verschillende gedeelten daarvan kommanderen.” Zijn dit alle of alleen de van den regimentsstaf verwijderde onderdeelen?

Wij zouden wenschen dat de vraag, zoo mogelijk door den militairen rechter, in den uitgebreidsten zin werd beantwoord, zoodat aan de wettigheid van den inhoud der circulaire op dit stuk geen twijfel bestond. Immers wij achten die opvatting juist en wenschelijk. Te veel toch wordt o. i. in zaken als deze gecentraliseerd. Het onderzoek, dat tuchtzaken eischen, is niet zelden zeer tijdroovend, indien men het althans *goed* wil doen. En dit laatste is o. i. een eerste vereischte in het belang van den schuldige en, niet het minst, in het belang van een goede krijgstucht. Er moet zoo noodig, slechts *rechtvaardiglijk* gestraft worden na behoorlijk onderzoek, waarbij vooral aan den schuldige ruimschoots de gelegenheid worde gegeven zich mondeling te verantwoorden. Het onderzoek kan niet zoo vormelijk gaan als dat, hetwelk de rechter zou instellen, en dit behoeft ook niet. Doch de hoofdbeginselen van het reclame-proces moeten ook — doch op min-vormelijke wijze — tot hun recht komen vóór en bij de oorspronkelijke strafoplegging.

En dan behoort men o. i. de strafopleggers zoo min mogelijk onder voogdij van meerderen te stellen. Bij de Marine straft alleen de commandant van het schip. In het tuchtrecht der Landmacht is een gradatie van strafbevoegdheid aangenomen die, naar onze bescheiden meening, niet goed gezien is. Het kan niet wel anders of de compagniescommandanten hebben bij het gebruik maken van deze bevoegdheid een gevoel van gedeeltelijke verantwoordelijkheid, dat is geen verantwoordelijkheid. De bataljonscommandant kan immers de straf wijzigen als hij er niet mee instemt. In andere gevallen mogen de compagniescommandanten niet straffen zonder autorisatie van hoogerhand of mag alleen de regimentscommandant straffen. Wij lezen daarin een niet meer gemotiveerd bewijs van wantrouwen dat de wetgever in den compagniescommandant heeft gesteld en dat niet anders dan deprimeerend op zijn verantwoordelijkheidsgevoel kan werken. Van tweeën een: men vertrouwt den compagnies- (resp. bataljons-) commandant als zoodanig of men vertrouwt hem niet. Doch als men hem vertrouwt dan beknipt men zijne verantwoordelijkheid niet en geve hem volledige bevoegdheid met uitsluiting van elke inmenging van anderen. De reclame is daar om controle uit te oefenen op veel betere wijze dan elke voogdij als thans bestaat mogelijkerwijze geven kan. Wij voor ons zouden dus voor de toekomst art. 50 eerste lid *b* van de Wet op de Krijgstucht wenschen te doen vervallen. Wij zien daarin een verouderd beginsel uit den tijd der militaire willekeur, die gelukkig in dergelijke zaken, dank zij de controle van den militairen rechter, meer en meer onmogelijk wordt. Eerst dan zal de strafoplegger beseffen dat hij en hij alleen de verantwoordelijkheid draagt voor het toegepaste tuchtmiddel. Op dezen grond zouden ook moeten vervallen de beperkingen, gesteld aan het slot van art. 41 dezer wet, ook aangehaald in art. 42, terwijl art. 43 vermoedelijk ook voor intrekking vatbaar zou blijken: detachementen onder bevel van een onder-officier zijn in den regel niet zoover van hun afdeeling verwijderd, dat

(1) T. z. p. blz. 276.

(2) De cursiveering is van ons.

niet zonder nadeel de beslissing van den gewonen strafoplegger afgewacht kan worden. En als dit laatste wel zoo is, zal het zich voordoend geval wel van zóó ernstigen aard zijn, dat het niet met licht arrest of minder af te doen is, ten gevolge waarvan die beslissing toch ingeroepen moet worden. Art. 44 zou dan verruiming behoeven tot alle krijgstucltelijke vergrijpen, waartegenover zoo noodig het ondergaan voorloopig arrest in mindering van de opgelegde straf moest kunnen worden gebracht.

Aldus zou de toestand zuiver worden en zou ook — zijn onze inlichtingen juist en wij hebben geen enkele reden om daaraan te twijfelen — veel wrijving worden voorkomen, ten voordeele van eene voortdurend goede verstandhouding, welke tusschen de hoogere bevelvoerende officieren moet bestaan.

Ontheffing van militiedienst.

Een uit Deutsche ouders in 1887 te Amsterdam geboren jongeling was, omdat zijn ouders aldaar gevestigd waren, krachtens de overgangsbepaling van de wet van 12 December 1892 (*Stbl.* n°. 268) Nederlander. Deze hoedanigheid bezat hij nog op het tijdstip, waarop hij hier te lande voor de militie moest worden ingeschreven. Hij bezat tevens de Deutsche nationaliteit, zoodat hij gehouden is om ook in Deutschland zijn verplichten militairen diensttijd te volbrengen. Op grond van de voor dien loteling zoowel hier te lande als in Deutschland bestaande verplichting om in het leger te dienen zijn termen gevonden om hem van den werkelijken dienst bij de militie ontheffing te verleen. Aldus geschiedde bij Koninklijk Besluit van 22 Januari 1908, n°. 14 (*Staatscourant* van 28 Januari 1908, n°. 23).

Onwillekeurig rijst bij ons de vraag of het wel altijd noodig is dergelijke personen, die oogenschijnlijk in Nederland gevestigd zijn en hier meer dan in hun ander vaderland hunne belangen hebben, in dat vreemde land hun dienstplicht te doen vervullen en onzerzijds goedgunstig van hunne medewerking tot verhooging van onze weerkracht afstand te doen? Zouden er in zoodanige gevallen voor de Deutsche autoriteiten niet veeleer termen bestaan om hen van den verplichten Duitschen krijgsdienst te ontheffen?

Verslag der Rijksverzekeringsbank over 1906.

Als bijvoegsel tot de *Staatscourant* van 28 December 1907, n°. 303, is verschenen het verslag omtrent den staat der Rijksverzekeringsbank en hare werkzaamheden gedurende het jaar 1906. Hoewel er ditmaal — behoudens mischien na te melden uitzondering — niets in te lezen staat wat als van specifiek militair-rechtelijk belang in aanmerking zou komen om hier te worden medegedeeld, vestigen wij toch de aandacht op dit verslag, waaruit zij die met de Ongevallenwet ambtelijk of op andere wijze in aanraking komen, veel nut en leering kunnen trekken. Onder meer trok de omtrent art. 29, vijfde lid, der wet gevallen beslissing van den Centralen Raad van Beroep (blz. 38) onze bijzondere aandacht: eene beslissing van het bestuur der Bank waarbij van een door een ongeval getroffen, die ten onrechte weigerde een operatie te ondergaan, het recht op eene rente voor de helft verloren werd verklaard, is in beroep onaantastbaar; bestlist mag slechts worden omtrent de vraag of bij de aanwijzing van nieuwe deskundigen aan de voorschriften der wet daaromtrent is voldaan.

Vermelden wij nog eene beslissing volgens welke aan een werkman, in dienst van een (militaire?) constructiewerkplaats uitkeering werd toe-

gekend uit hoofde van eene bekomen verwonding bij het demonteeren van machines in verband met de overbrenging van de onderneming naar eene andere plaats.

Raden van onderzcek en appèl voor de Zee- en Landmacht.

Bij Koninklijk besluit van 8 November 1907 (*Staatsblad* n°. 295) zijn de Reglementen betreffende de Raden van Onderzoek en van Appèl voor de Land- en Zeemacht, vastgesteld bij de Koninklijke besluiten van 2 Februari 1903 (*Staatsbladen* n°s. 65 en 64) gewijzigd.

Van deze reglementen verviel art. 67, resp. art. 63.

In al. 2 van art. 68 resp. art. 64 vervallen de woorden: „of door den „Staat voorgeschoten”.

In al. 2 van art. 69, resp. art. 65, vervallen de woorden: „in verband „met art. 67 (63)” en „of voorgeschoten”.

Art. 78 van eerstgenoemd reglement komt te luiden als volgt:

„Nadat de werkzaamheden van den Raad zijn afgelopen, zal van de op „dat oogenblik door de betrokken Korpsadministratie ingevolge dit regle- „ment gedane uitgaven, eene verzameling worden opgemaakt.

„Die verzameling wordt goedgekeurd door hem, die als voorzitter van „den Raad heeft gefungeerd.

„Ten aanzien van later gedane betalingen wordt op gelijke wijze gehandeld.”

Art. 74 van laatstgenoemd reglement wordt gewijzigd als volgt:

In het eerste lid wordt na het woord „uitgaven” gelezen: „op eene „declaratie worden gebracht en verantwoord.”

In het tweede lid worden de woorden: „Deze declaratiën worden” ver-
vangen door de woorden: „Deze declaratie wordt”.

Het in de laatste zinsnede van het tweede lid en in het derde lid voor-
komende woord „declaratiën” wordt vervangen door „declaratie”.

Art. 79, resp. 75, van deze reglementen komt te luiden als volgt:

„Indien de betrokken officier niet uit den militairen dienst wordt ontslagen,
„kan de Minister van $\frac{\text{Oorlog}}{\text{Marine}}$ op aanvraag van de noodeloos ten verzoeke
„van beklagde gehoorde getuigen, of van de deurwaarders, die hen dag-
„vaardden, bevelen, dat de hun toegeschatte gelden, voor zooverre die door
„den beklagde nog niet zijn voldaan, worden ingehouden op het traktement,
„dat deze nog $\frac{\text{mocht te vorderen}}{\text{te vorderen mocht}}$ hebben.”

Militaire rechtspleging in West-Indië.

Nadat het Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs uit de Eerste Kamer der Staten-Generaal omtrent de wijziging der Regeerings-reglementen van *Suriname* en *Curaçao* (1) aan de Ministers van Koloniën en Justitie was medegedeeld, is door haar de navolgende Memorie van Antwoord ingezonden.

De ondergeteekenden kunnen geenszins toegeven dat de militairen door de voorgenomen wijziging in waarborgen voor eene goede rechtsbedeeling achteruit zouden gaan. Van achteruitgang kan, zooals reeds in de Nota naar aanleiding van het Verslag van de Commissie van Rapporteurs uit

(1) Zie hierboven blz. 233.v.

de Tweede Kamer werd medegedeeld, reeds daarom geen sprake zijn, omdat de toestand ten aanzien van het hooren van beklaagden en getuigen praktisch niet zal veranderen. Neemt men in aanmerking, dat voortaan beroep zal openstaan op een zoo hoogstaand en zoo bij uitstek deskundig college als het Hoog Militair Gerechtshof in plaats van, zooals tot dusver, op een college dat voor de meerderheid uit betrekkelijk jonge en telkens wisselende officieren bestaat, dan meenen de ondergeteekenden op het punt der waarborgen voor een goede rechtsbedeeling eerder van eene schrede voortwaarts te mogen spreken.

Daarentegen zou de verwezenlijking van het denkbeeld om het West-Indische Hof te handhaven en het ledental er van tot drie (één rechtsgeleerde en twee officieren) terug te brengen — nog ongeacht de in overweging gegeven vermindering van het aantal officieren-commissarissen en leden van den Krijgsraad — naar het voorkomen niet strekken tot verhooging van de hoogerbedoelde waarborgen. En zelfs al ware dit niet zoo, dan nog zouden de tegen de voordracht geopperde bedenkingen geenszins worden opgeheven ten aanzien van de bezetting in de kolonie Curaçao, voor welke het weinig verschil maakt of zij onder een te Utrecht, dan wel onder een te Paramaribo gevestigd rechtscollege ressorteert.

Het doen vervallen van de approbatie is, zooals reeds in de Nota naar aanleiding van het Verslag van de Commissie van Rapporteurs uit de Tweede Kamer werd medegedeeld, een zaak die de volle aandacht van den eerstondergeteekende — d. i. van den Minister van Koloniën (Red. M. R. T.) — heeft. Daar er echter in dezen ook andere oplossingen mogelijk zijn, meent hij zich zijn oordeel te moeten voorbehouden, zoolang het noodige overleg met het Hoog Militair Gerechtshof nog niet heeft plaats gehad.

De tijd zal moeten leeren wie hier gelijk heeft. Wij voor ons zijn nog geenszins van ongelijk overtuigd. Ook blijven wij het zonderling noemen dat de Minister van Koloniën op eigen gelegenheid en dus los van wat er in het moederland op militair-justitieel terrein gaat geschieden, in de koloniën allerlei nieuwigheden gaat invoeren, welke voor ons land niet of nog niet tot stand zijn gekomen en misschien niet eens voor verwezenlijking vatbaar zullen blijken. Intusschen de thans opgeloste ministerieele crisis kan ook de gedragslijn in deze doen veranderen.

Mag uit de slotzinsnede van de Memorie van Antwoord worden gelezen dat deze geheele regeling is opgezet zonder dat het Hoog Militair Gerechtshof daarover is gehoord, zoodat de voorgestelde wetswijziging dit College voor een fait accompli stelt zonder dat het in de gelegenheid is geweest zich over eene zoo belangrijke zaak uit te spreken? Zoo ja, dan schijnt ons deze werkwijze weinig gelukkig gekozen.

Fransche Marine-werven enz.

Wij kunnen de verzoeking niet weerstaan de aandacht van belangstellenden te vestigen op het rapport, dat door M. POIRRIER is samengesteld in naam van de Commission des Finances van den Franschen Senaat over de arbeidsvoorwaarden in de Fransche marine-arsenalen, ter gelegenheid van de behandeling der Marine-begrooting voor 1908. De Fransche Marine heeft drie werkplaatsen, te Guérigny, te Ruelle en te Indret. De inrichting van deze werkplaatsen, waarin goeddeels werkzaamheden schijnen te worden verricht, welke zonder bezwaar aan de particuliere industrie konden worden overgelaten, zijn volgens het rapport slecht ingericht en geoutilleerd, een eerste aanleiding tot het verminderen van de vruchtbaarheid van den arbeid,

welke daar moet worden verricht. Naast deze werkplaatsen bestaan nog vijf arsenalen, te Brest, Toulon, Rochefort, Lorient en Cherbourg, bestemd voor den aanbouw, het herstel en de wijziging van oorlogsschepen van onderscheiden type. Dit aantal is in vergelijking met b.v. Engeland, dat er 3 bezit, en Duitschland, dat er 2 in werking en 1 in oprichting heeft, vrij groot. Mede op grond hiervan is men volgens sommigen tot aanbouw van schepen moeten overgaan ten einde het personeel, dat met herstellen en wijzigen te weinig bezigheid had, aan het werk te houden. Wel werd voorgesteld de bedoeling om daardoor onafhankelijk te worden van de vrij hoog geoordeelde inschrijvingsbedragen van de particuliere nijverheid, doch daartegenover ontnam de regeering aan die industrie een groot deel van het werk, wat op de prijsbepaling noodzakelijk van invloed moet wezen en dat terwijl anders bovendien de thans moeilijk vol te houden concurrentie bij te hooge prijzen spoedig verlaging zou bewerkstelligen.

De inrichting van den arbeid aan deze werven is met betrekking tot de verschillende dienstbelangen, welke bij den bouw van oorlogsschepen betrokken zijn, zonder veel eenheid. Wel is in naam de préfet maritime het hoofd, doch in den regel is hij te weinig technicus en is zijn plaatsing in die functie van te korten duur, terwijl het Marine-Departement voortdurend tot in kleine bijzonderheden ingrijpt. Een chef van dienst verklaarde aan den heer POIRRIER: „Il est fâcheux qu'un bâtiment prêt à naviguer n'ait „pas toute son artillerie ou manque de torpilles, qu'une direction de „constructions navales, après l'achat de machine-outils d'un grand prix, „se voie incapable de les utiliser parce que la direction des travaux „hydrauliques manque de crédits pour les fondations ou ne dispose que de „crédits insuffisants, que l'eau manque pour la flotte à certains moments". Een ander hoofdofficier der Marine liet zich uit, dat „dans les ports mili- „taires et les arsenaux le gaspillage des deniers publics est inimaginable". Aldus is, volgens het rapport, de hogere leiding in de eerste plaats zeer gebrekkig en behoeft grondige hervorming.

Doch ook de wijze waarop de werkzaamheden worden verricht is niet vrij van blaam te achten. Op 1 Januari 1907 waren er aan de Fransche werkplaatsen en werven 27,197 werklieden. Van dit personeel verklaart de heer POIRRIER het volgende:

„Les ouvriers des arsenaux et établissements de la Marine ne sont rétribués „ni en raison de leur capacité de production, ni en raison des difficultés „de leur profession, ni en raison de leur habileté professionnelle ou de leurs „efforts personnels, mais d'après un niveau égalitaire qui exclut tout „encouragement à bien faire, qui ne laisse place à aucun stimulant de „l'activité et de l'intelligence. Les heures, les journées, les semaines, les „années s'écoulent pour ce personnel sans qu'apparaisse pour lui une raison „de développer sa production en qualité et en quantité, puisque, quoi „qu'il fasse, son salaire sera le même et que lorsque l'heure de la retraite „aura sonné, il recevra toujours la même pension. Quelques-uns peuvent „admirer la beauté d'un tel régime, en poursuivre la généralisation, comme „étant l'idéal à atteindre; en réalité, ce régime conduit non pas au progrès „social, à une existence meilleure, mais à l'anéantissement de toute énergie „et au recul de la civilisation elle-même. Les conséquences en sont évidentes „dans nos arsenaux et établissements de la Marine, où l'insuffisance de la „production n'est que trop réelle. Un directeur des Constructions navales „déclare que, si l'on tient compte de la réduction de la journée de travail et de „la suppression du travail à la tâche, il n'est pas exagéré de dire que l'effet utile „de la main-d'œuvre ne dépasse pas la moitié de ce qu'il était il y a huit ans".

Deze schildering is volgens den heer EDOUARD PAYEN, aan wiens mededeeling in l'Economiste Français van 8 Februari 1908 (blz. 185 v.) wij deze gegevens ontleenen, helaas maar al te waar. Het doen vervallen van stuk- of taakwerk, de inwilliging van eischen van rumoerige werklieden, de verslapping van de tucht, dat alles en nog veel meer heeft dien toestand doen geboren worden. De leidende of toezicht houdende personen hebben niet de bevoegdheid tot het uitdeelen van straffen of belooningen; periodieke loonsverhoogingen en bevorderingen worden voorgesteld door een commissie welker onpartijdigheid niet boven twijfel verheven is. Onder dergelijke omstandigheden kan geen goede orde en tucht heerschen.

Bovendien worden klachten gehoord dat de chefs tegenover onrechtmatige eischen van het personeel niet voldoende gesteund worden, hetgeen dat personeel in de armen van enkele leiders drijft.

Vandaar dat, volgens enkele uitlatingen in den Senaat, er weder een streven is waar te nemen om het taak- of stukwerk te herstellen evenals een stelsel van belooningen wegens bijzondere verdiensten, niet het minst in het belang van 's lands financiën. Reeds in een avis aux ouvriers, voorkomende in den Moniteur van 29 April 1791, leest men: „Tous les citoyens „sont égaux en droits, mais il ne le seront jamais en facultés, en talents „et en moyens; la nature ne l'a pas voulu. Il est donc impossible qu'ils „se flattent de faire tous les mêmes gains. Une loi qui taxerait le prix „de leur travail et qui leur ôterait l'espoir de gagner plus les uns que „les autres serait donc une loi injuste”. Terugkeer tot dit beginsel is een verstandige daad.

Op deze gronden wordt volgens menigeen de Staat geheel en al ongeschikt geacht voor de uitoefening van een bedrijf. Materieel van slechte hoedaignigheid of van te geringe hoeveelheid; slechte uitrusting; verouderde werktuigen en gereedschappen; luierende werklieden tengevolge van slechte arbeidsverdeling; te weinig leidend personeel dat met administratieve werkzaamheden overbelast is; invoering van den acht-urigen werkdag (in de praktijk teruggebracht tot zeven uur, ja zelfs in twee marinehavens tot zes uur en een kwartier), alles evenzoveel factoren die medewerken om het Staatsbedrijf, waarover het Marine-departement in Frankrijk het beheer voert, weinig voorbeeldig te doen zijn. Er zou wellicht naar opheffing, althans naar beperking moeten worden gestreefd en veel moeten worden overgelaten aan de particuliere industrie onder streng toezicht van hoogerhand. Doch dit denkbeeld schijnt in Frankrijk weinig kans van slagen te bezitten; veeleer zal men moeten trachten de toestanden aan de marine-werkplaatsen en werven zooveel mogelijk met die aan de particuliere in overeenstemming te brengen. „Avec de l'énergie et de la persévérance il „semble qu'on puisse revenir sur les règles de travail, établies vers 1903, „et qui ont si grandement favorisé, dans les arsenaux, le triomphe de la „paresse et de l'incapacité.”

Bij de overdenking van het vorenstaande houde men in het oog, dat de redactie van de Economiste van huis uit zeer gekant is tegen elken vorm van Staatsexploïtatie. Ook hare medewerkers zullen dus moeilijk onder de voorstanders van deze bedrijfsmethode kunnen worden gerangschikt. Vandaar de ingenomenheid waarmede het rapport-POIRRIER wordt aangehaald en aangekondigd. Doch de bezwaren, die worden aangevoerd zijn ten opzichte van elk Staatsbedrijf in hoofdzaak geldend en de leiders van deze takken van Staatsdienst zullen hun uiterste best behooren te doen om ze te vermijden. Daarom gaven wij een voorbeeld, ontleend aan eene andere

Staatsadministratie, waaruit wellicht nut te trekken valt, waaruit althans — zij het terecht of ten onrechte — geleerd kan worden hoe het *niet* moet zijn. Wie zich aan een ander spiegelt, spiegelt zich zacht.

Doch het voorbeeld wijst op de plicht van den Staat om vooral de leiding toe te vertrouwen aan deskundige en ervaren personen, hetgeen in de militaire maatschappij niet altijd samengaat met het ancienniteitsbeginsel van eene ranglijst, ook niet in dien zin dat goede leiders veelal na vrij korten tijd verdwijnen moeten om in andere functiën over te gaan. Het is ontegenzeggelijk een moeilijk vraagstuk om hier alle belangen naar den eisch tot hun recht te doen komen. Doch voorziening schijnt ook hier te lande in de toekomst niet te mogen uitblijven. Wie in dit onderwerp belang stelt verwijzen wij naar de verhandeling van Dr. D. Bos in de Vragen des Tijds van Januari en Februari 1908.

Riddersoldij M. W. O.

In de door ons uit het Weekblad van het Recht overgenomen aanteekening van den „Inzender” onder het vonnis der Arrondissements-Rechtbank te 's-Gravenhage in de zaak-MEESTER (blz. 302) zijn twee drukfouten geslopen, welke wij bij deze aan onze lezers signaleeren.

Vooreerst moet in plaats van „art. 2227” gelezen worden „art. 2277”.

Voorts moet in plaats van den naam „Fissier” gelezen worden: „Tissier”.

Justitieele Voorschriften voor de Landmacht.

De op blz. 127 van dezen jaargang aangekondigde uitgave van de Justitieele Voorschriften voor de Landmacht is verschenen. Zij draagt den titel: *Militair Strafprocesrecht. Uitgave van de Regtspleging bij de Landmacht, gecombineerd met de Justitieele Voorschriften voor de Landmacht, bezorgd en van aanteekeningen voorzien door Mr. L. M. Rollin Couquerque.* Na een inleidend woord volgt een herdruk van de wet van 20 Juli 1814 (*Stbl.* n°. 85) en van het Koninklijk besluit van 29 Juni 1907 (*Stbl.* n°. 154). Daarbij sluit zich aan een tekstuitgave van de Regtspleging bij de Landmacht, terwijl de Justitieele Voorschriften, bijlagen en modellen, met kleiner lettertype onder de betrokken wetsartikelen zijn aangebracht. Aan den voet der bladzijden zijn bij elk wetsartikel verwante bepalingen uit vroegere ontwerpen van 1807, 1808 en 1810 aangehaald, alsmede verwijzingen opgenomen naar andere wetten, wetsbepalingen en ook naar in dit Tijdschrift opgenomen mededeelingen en beslissingen. Een nalezing op blz. 293 geeft nog enkele aanvullingen en drukfouten aan, terwijl het voor deze uitgave omgewerkte alfabetische register der officieele uitgave van de justitieele voorschriften het raadplegen vergemakkelijkt. Moge het boekje eene nuttige uitgave blijken. Het is in een handig formaat en met duidelijke letter gedrukt, zoodat het den uitgever en drukker alle eer aandoet.

Vrijstelling van militieplicht wegens broederdienst.

Gedeputeerde Staten van Friesland hebben onder dagteekening van 6 Februari 1908 omtrent toepassing van art. 48 sub 2° b der Militiewet 1901, de volgende in de *Gemeentestem* n°. 2943 afgedrukte beslissing genomen.

De Gedeputeerde Staten van Friesland,

Beschikkende op een adres van L. D. J., loteling voor de Nationale

Militie van 1908 uit de gemeente Barradeel, houdende bezwaren tegen de uitspraak van den Militieraad in het 1ste district van Friesland, waarbij hij tot den dienst is aangewezen;

Gezien enz.

Overwegende:

dat L. p. J. de jongste is van vier broeders, waarvan de oudste, Broer, van den dienst is vrijgesteld, de tweede, Cornelis, op 21 Juli 1892 bij de militie is ingelijfd als loteling voor de lichting van 1892 en op 26 November 1897 als deserteur is afgevoerd, en de derde, Riemert, op 7 Maart 1900 bij de militie is ingelijfd als loteling voor de lichting van 1900 en nog dienende is;

dat Cornelis op het tijdstip, genoemd in art. 52, eerste zinsnede, der Militiewet 1901 — in dit geval 1 October 1907 — niet in dienst was, zoodat hij niet verkeert in het geval, bedoeld bij art. 48, 1°, dier wet;

dat hij ook niet voldoet aan de vereischten, bij 2°, b, van genoemd art. 48 gesteld, n.l. niet vóór het in werking treden van de Militiewet 1901 — d. i. vóór 1 Januari 1902 — uit den dienst is ontslagen na gedurende vijf jaren bij de militie te land te hebben gediend;

dat toch de vóór 1 Januari 1902 door hem vervulde diensttijd wel meer dan vijf jaren heeft bedragen, maar dat niet gezegd kan worden dat hij vóór laatstgenoemd tijdstip uit den dienst is ontslagen;

dat zich wel de vraag kan voordoen, of het in de bedoeling van den wetgever kan hebben gelegen, een dienst als hier door Cornelis vervuld, niet voor vrijstelling wegens broederdienst in aanmerking te doen komen, doch dat deze vraag hier niet ter zake doet, omdat eene ontkenkende beantwoording, naar het oordeel dezer vergadering, toch alleen aanleiding zou kunnen geven den loteling, die tegen de bedoeling van den wetgever van eene vrijstelling van den dienst verstoken moet blijven wegens eene minder juiste redactie eener wetsbepaling, om redenen van billijkheid onthefving van den werkelijken dienst te verleenen, maar in geen geval er toe mag leiden, aan eene wetsbepaling eene uitlegging te geven, die met de duidelijke letter in strijd zou zijn;

dat een der andere onderdeelen van art. 48 meergenoemd hier ook niet van toepassing is te achten;

dat van adressants drie oudere broeders alzo slechts één verkeert in een der gevallen, in art. 48 genoemd;

Gezien de Militiewet 1901, zoomede de bij deze wet behoorende tabel;

Besluiten:

met handhaving van de bestreden uitspraak van den Militieraad de ingebrachte bezwaren ongegrond te verklaren.

In hetzelfde nummer van de *Gemeentestem* wordt ook eene beslissing van Gedeputeerde Staten van Zuidholland, d.d. 3 Februari 1908, medegedeeld waarbij werd uitgemaakt, dat in de Militiewet 1901 geene bepaling voorkomt welke aan een loteling, die zich op vrijstelling wegens broederdienst beroept, belet de overlegging van de bewijsstukken daarvan eerst te doen bij de behandeling van het door hem ingestelde beroep van de beslissing van den Militieraad, waarbij dit college hem op grond van het niet voldoen aan art. 51 dier wet tot den dienst had aangewezen. Deze beslissing werd daarom vernietigd en de vrijstelling alsnog uitgesproken.

Eindelijk heeft de Commissaris der Koningin in Zeeland er de aandacht

van de burgemeesters in zijn gewest op gevestigd, dat zij verplicht zijn in alle gevallen waarin door belanghebbenden beroep op zoodanige vrijstelling wordt gedaan, hunne tusschenkomst te verleenen tot het opmaken en tijdig inzenden der gevorderde stukken. Het oordeel omtrent de geldigheid dezer redenen van vrijstelling is n.l. niet aan hen maar aan den Militie-raad, e. q. aan Gedeputeerde Staten voorbehouden.

Een bevorderingskwestie.

Onder bovenstaand opschrift troffen wij in de *Nieuwe Rotterdamsche Courant* van Woensdag 26 Februari 1908, Eerste Blad C, het volgende aan.

In de „Bevorderingswet voor de zeemacht 1902” is o. m. bepaald, dat een kapitein ter zee (kolonel) twee jaar dien rang moet bekleed hebben en in dien rang ten minste één jaar op alleszins voldoende wijze als bevelhebber op actieve oorlogsbodems moet hebben gediend, om voor bevordering in aanmerking te kunnen komen.

Hoe matig deze eischen ook schijnen, kost het in onze kleine marine, met eene formatie van 25 kapiteins ter zee, toch groote moeite om een ieder, die voor bevordering in aanmerking komt, aan de bepalingen van de wet te laten voldoen. Er zijn toch met inbegrip van de schepen in Oosten West-Indië slechts 8 actieve schepen, door kapiteins ter zee gecommandeerd. Bovendien is een kapitein ter zee commandant van het Nederlandsch eskader in Oost-Indië, welk belangrijk commando over vijf van de grootste schepen, die onze marine bezit, uit den aard der zaak, aan een der oudste kolonels wordt opgedragen. In de laatste jaren tracht men voor bevordering tot schout-bij-nacht — ofschoon niet in de wet genoemd — als eisch te stellen dat men het bedoelde eskader gedurende één jaar moet hebben gecommandeerd.

De minister van marine wenscht voor dat commando, dat in Juli a. s. vacant komt, aan te wijzen een kapitein ter zee, die, ofschoon reeds 1 Juli 1904 daartoe bevorderd, in dien rang nog geen schip heeft gecommandeerd, doordien hij, zoo in Indië als hier te lande, in speciale betrekkingen werkzaam was. Hem zou het bevel worden opgedragen over het eerlang in dienst te stellen pantserschip „Heemskerck”, bij welks bouw en afwerking hij sedert geruimen tijd is gedetacheerd. Doch inmiddels heeft de bedoelde hoofdofficier een zoodanig hoog standpunt in de ranglijst verkregen, dat hij voor het bevel over het Nederlandsch eskader in aanmerking komt.

Maar er doet zich daarbij eene eigenaardige moeilijkheid voor. De wet eischt toch, dat een kapitein ter zee een jaar als „bevelhebber” op actieve oorlogsbodems gediend heeft, en nu is bij het Departement van Marine de vraag gerezen of deze kapitein ter zee wel aan de bevorderingswet zal voldoen door hem, zonder alvorens in dezen rang het bevel over een schip te hebben gevoerd, gedurende een jaar het eskader in Oost-Indië te doen commandeeren. Vooral ter beoordeeling van de geschiktheid om, uit een militair oogpunt bezien, eene groote bemanning te kunnen commandeeren, schijnt men in het bevel over een schip, en o. i. terecht, iets anders te zien dan in dat over een eskader, waarbij de eskader-commandant niet direct met de bemanningen in aanraking komt en waarbij hij meer zijne eigenschappen als aanvoerder kan toonen. Wij moeten hierbij intusschen opmerken, dat de hoofdofficier, van wien hier sprake is, als kapitein-luitenant ter zee in 1903—1904 gedurende ruim een jaar het pantserschip „Koningin

Regentes" heeft gecommandeerd, toen dit schip vlaggeschip der Java-divisie was.

Met eenige spanning ziet men in de marine de beslissing in deze zaak tegemoet. Zij vestigt opnieuw de aandacht op de noodzakelijkheid eener herziening zoo van de „Bevorderingswet 1902" als van de formatie van het korps zeeofficieren.

Naar ons van betrouwbare zijde wordt medegedeeld, bestaat bij den Minister van Marine geenszins het plan om voor het bevel over het Nederlandsch eskader een kapitein ter zee aan te wijzen, die in dien rang nog geen jaar een schip heeft gecommandeerd. Van het bestaan van „eenige spanning" omtrent de te verwachten beslissing is ons niets bekend mogen worden; zoover wij konden nagaan bestaat die niet.

Personeel bij het Hoog Militair Gerechtshof.

Volgens de dagbladen heeft het Hoog Militair Gerechtshof, ter vervanging van Mr. F. A. J. F. Ridder VAN RAPPARD — aan wien met ingang van 1 April 1908 als zoodanig een eervol ontslag was verleend — met ingang van denzelfden datum benoemd tot commies ter griffie van dat College Mr. N. P. SERVATIUS, sedert 1901 advocaat en procureur te Assen, beëdigd klerk ter griffie van de Arrondissements-Rechtbank en waarnemend griffier bij het Kantongerecht aldaar.

Genoemde Heer werd intusschen bij Koninklijk besluit van 4 Maart 1908, n°. 49, benoemd tot griffier bij het Kantongerecht te Gorinchem.

Wegens zijn bedanken benoemde het Hof volgens de dagbladen in zijne plaats Mr. A. MERCIER, advocaat en procureur te Arnhem, tevens beëdigd klerk ter griffie van de Arrondissements-Rechtbank aldaar.

INGEKOMEN BIJDRAGEN.

Vergelijkende beschouwing over de eerbiediging van den particulieren eigendom in den landoorlog en in den zeeoorlog,

DOOR

den Officier van Administratie der 2de klasse

G. H. HAMERSMA,

ter bekoming van de jaarlijksche toelage voor meer uitgebreide kennis
in rechtswetenschappen (1).

Waar men onder Volkenrecht, beter Statenrecht of Internationaal recht genoemd, verstaat: het samenstel van rechtsregelen welke de rechten en plichten der Staten onderling bepalen, spreekt het wel van zelf dat als noodzakelijk vereischte voor het ontstaan van het volkenrecht noodig was, het gelijktijdig bestaan van meerdere Staten met ongeveer gelijke macht, die, gedrongen door gelijkwaardige belangen, in voortdurend en levendig verkeer met elkander stonden (VON LISZT, Das Völkerrecht 1906 blz. 15). Vandaar dat het volkenrecht zich niet kon ontwikkelen in de oudheid, toen ieder vreemdeling als vijand of barbaar werd beschouwd; doch ook later niet na de ontwikkeling van het Christendom, zoolang de Duitsche keizer als Roomsche-Koning, in wedijver met het hoofd der Katholieke Kerk, naar de opperheerschappij over de gezamenlijke Christenen streefde.

De eerste sporen van het volkenrecht als wetenschap vinden wij dan ook na de middeleeuwen, toen zich naast het Duitsche Rijk de groote en zelfstandige, van hunne souvereiniteit zich bewuste rijken ontwikkelden.

Aan deze voorwaarde voldaan zijnde, waren de ontdekking der Nieuwe Wereld en het opdringen der Turken de omstandigheden die een tot dien tijd onbekend gevoel van gemeenschappelijk belang opwekten, hetwelk niet anders dan ten goede komen kon aan de verdere ontwikkeling van het volkenrecht. Van dien tijd dateert dan ook de wetenschappelijke beoefening van dit recht (v. LISZT. blz. 16). Toch dient te worden opgemerkt dat de invloed van de wetenschappelijke literatuur eerst merkbaar werd, nadat

(1) Zie over deze verhandeling blz. 245 hiervóór. (Red. M. R. T.)

HUGO DE GROOT zijn bekend werk „de Jure Belli ac Pacis” in 1627 had uitgegeven (v. LISZT, blz. 17).

Levert dus het tijdvak dat aan GROTIUS voorafging in het algemeen weinig stof tot volkenrechtelijke studiën, toch had het buitrecht te land reeds eene geschiedkundige ontwikkelingsperiode achter den rug, voordat deze stof tot het gebied van het volkenrecht werd gebracht. Ten aanzien toch van de gevolgen van den oorlog ten opzichte van lijf en eigendom der overwonnenen, kunnen wij aan de hand van BLUNTSCHLI, wiens „das Beuterecht im Krieg und das Seebeuterecht ins besondere”, zooals deze brochure vrij vertaald door ROLIN-JACQUEMYS in de „Revue de droit international et de législation comparée” van de jaren 1877 en 1878 werd opgenomen, door mij werd geraadpleegd en als „Bluntschli 1877 of 1878” zal worden geciteerd, duidelijk vijf periodes onderscheiden (BLUNTSCHLI 1877. blz. 531.), en wel:

- 1e periode. Het oude Oosten. De verdelgingskrijg. Men doodt allen en verwoest alles.
- 2e periode. De Grieken. Plunderingsoorlogen. Men voert de vijanden als slaven mede en neemt alles wat hun toebehoort.
- 3e periode. De Romeinen. Oorlogen tot uitbreiding van het Rijk. Alléén krijgsgevangenen zijn slaven. Het buitmaken wordt op militaire wijze geregeld.
- 4e periode. Eerste helft der middeleeuwen tot 900. Veroveringsoorlogen der Germanen. Men erkent de nationale rechten, zelfs van vijanden, en deze worden aan eene mildere lijfeigenschap onderworpen dan de oude slavernij; de regeling van het buitrecht is niet zoo ordelijk als bij de Romeinen.
- 5e periode. Laatste helft der middeleeuwen tot 1740. Gevangenen blijven vrij, het buitrecht is beperkt, hetzij door reglementen hetzij door uitzonderingen ten gunste van enkele categorieën van personen.

Zooals wij zien laat BLUNTSCHLI dit laatste tijdvak doorloopen tot 1740. Inderdaad moet dan ook worden erkend dat, op zeer enkele uitzonderingen na, de schrijvers van vóór dien tijd het buitrecht als een *natuurlijk* recht in den oorlog erkenden. Aldus o. a. HUGO DE GROOT, die zich zelfs op de Grieken en Romeinen beroept om dit gevoelen te bewijzen (BLUNTSCHLI 1877 blz. 513, 1878 blz. 61. — DEN BEER POORTUGAEL, Oorlogsrecht 2de druk 1882 blz. 228). Zoo ook PUFENDORF en VAN BUNKERSHOEK (BLUNTSCHLI 1878 blz. 63 en 64). Eerst aan den nieuweren tijd was het gegeven zich van deze gewoonte der ouden los te maken. Het tijdperk waarin op elk gebied de rede den strijd aanbod met de overlevering, die jaren waarin met kracht de rechten van den mensch werden verdedigd, die periode voorafgaande aan de Fransche revolutie, bracht ook op het gebied van het oorlogsrecht en speciaal in verband met het buitrecht een grooten vooruitgang.

Had reeds JUSTINUS GENTILIS pl. m. 1690 eene meer humane wijze van oorlogvoeren bepleit dan door LODEWIJK XIV in de Palts was toegepast en onder meer ook het buitmaken van kunstwerken afgekeurd (BLUNTSCHLI 1878 blz. 63), de nieuwere tijd bracht steeds meer schrijvers die op datzelfde aanbeeld voorthamerden. Zoo bracht de tweede helft der 18de eeuw ons het werk van VATTEL „Le droit des gens” dat nog heden ten dage als standaardwerk wordt genoemd. VATTEL onderscheidde „verovering” en „buit” (conquêtes en butin), onder welken laatsten hij alleen de roerende goederen begreep die men den vijand afnam om hem te verzwakken en te

straffen. Het denkbeeld dat de goederen des vijands aan niemand toebehoorden, zooals tot dien tijd gemeend was, had hij dus geheel verlaten (BLUNTSCHLI 1878 blz. 66). Doch hierbij bleef het niet, want nog voordat de Fransche revolutie uitbrak, was de eerste Gewapende Neutraliteit van het Noorden (1780) tot stand gekomen, welke door een harer regelen, namelijk: „vrij schip, vrij goed”, het oude prijsrecht ten opzichte van vijandelijken eigendom beperkte, ofschoon het moet worden erkend dat zulks niet geschiedde omdat het buitrecht als zoodanig werd afgekeurd, doch uit achting, wellicht ook uit vrees, voor de neutrale souvereiniteit (BLUNTSCHLI 1877 blz. 532. — DEN BEER POORTUGAEL 1882 blz. 526. — NIJLAND, Handleiding bij de beoefening van het Internationaal Zeerecht blz. 244).

Kort daarop, in 1785, had een nog belangrijker gebeurtenis plaats doordat het beroemde „Vriendschaps- en Handelstractaat” tusschen Pruisen en de Vereenigde Staten van Noord-Amerika werd gesloten, hetwelk een artikel 23 bevatte, waarin de meest verlichte begrippen omtrent het buitrecht waren neergelegd en hetwelk de bescherming van den privaten eigendom beoogde (BLUNTSCHLI 1877 blz. 533. — DEN BEER POORTUGAEL, het Internationaal Maritiem Recht blz. 322. — BONFILS, Manuel de Droit International Public 1901 n°. 1196). In 1798 liet men het artikel echter weer los.

Deze zelfde beginselen had Frederik de Groote bovendien in het Pruisische Landrecht neergelegd, hetwelk in 1794 werd afgekondigd en o.a. bepaalde: dat de eigendom van vreedzame burgers als regel zou worden geëerbiedigd en een uitdrukkelijk verlov werd vereischt van den bevelhebber om dezen als buit weg te nemen (BLUNTSCHLI 1877 blz. 535).

Nog een belangrijke verzachting van de oorlogsgebruiken welke zeer gunstig werkte op de eerbiediging van den particulieren eigendom werd in Amerika in het laatst der 18de eeuw door Washington ingevoerd. Waar toch tot nu toe als onvermijdelijke noodzakelijkheid had gegolden de regel, door Napoleon uitgedrukt in de woorden: „la guerre doit nourrir la guerre”, komt aan generaal Washington de eer toe de requisitiën te hebben ingesteld, waardoor de plaatselijke autoriteiten zelven de leveringen van benodigdheden voor de troepen konden regelen en daarvoor schadeloosstelling werd toegekend. (BLUNTSCHLI 1877 blz. 536).

Sinds de Fransche revolutie zijn deze beginselen steeds meer en meer erkend geworden. Ze werden zelfs openlijk verkondigd door graaf JOSEPH PORTALIS in zijne rede, uitgesproken bij gelegenheid van de opening van den door Napoleon ingestelden Tribunal des Prises (1800), alwaar hij o.a. zeide: „la guerre est une relation d'Etat à Etat et non d'individu à individu. Les particuliers dont les nations se composent ne sont ennemis que par accident, ils ne le sont point comme hommes, ils ne le sont pas même comme citoyens; ils le sont uniquement comme soldats” (BLUNTSCHLI 1877 blz. 540). Ook Minister TALLEYRAND drukte zich op diezelfde wijze in 1806 uit in eene memorie aan Napoleon gericht, ofschoon Napoleon zelf in de practijk die regelen wel eens vergat.

Toch drong het nieuwe beginsel, de grondgedachte van PORTALIS, dat het de Staten zijn die oorlog voeren en niet de burgers, steeds meer en meer door en werd dus ook de consequentie dat particulier eigendom ook in tijd van oorlog behoort te worden geëerbiedigd, meer algemeen erkend.

Zoo vinden wij reeds in de Fransche krijgswetten van 1793 en 1796 strenge strafbepalingen tegen plundering, diefstal en strooperij. (BLUNTSCHLI 1877, blz. 541).

Het verschil in opvattingen op dit gebied tusschen de eerste schrijvers

van de 19de en die van het laatst der 18de eeuw is dan ook opvallend. Waar b. v. MOSER in zijn „Versuch des neuesten europaischen Völkerrechts in Friedens- und Kriegszeiten”, in 1779 verschenen, wel reeds een onderscheid maakte tusschen den vijandelijken Staat en de burgers van dien Staat en de gewoonte constateert om rustige burgers met zachtheid te behandelen en hunne personen en eigendommen te eerbiedigen, acht hij toch de plundering geoorloofd in geval van gewapenden wederstand zonder motief, of als eene plaats stormenderhand genomen wordt. Overigens acht hij de plundering wel niet wettig geoorloofd, maar toch verschoonbaar als zij plaats heeft in het eerste oogenblik van opwinding dat den strijd volgt. Heeft echter afkoop van plundering plaats gehad, dan acht MOSER haar verboden. (BLUNTSCHLI 1878 blz. 67). Vergelijken wij hiermede KLÜBER, wiens werk „Droit des gens moderne de l'Europe” in 1819 in het Fransch verscheen, terwijl het in 1821 onder den titel „Europaisches Völkerrecht” in het Duitsch werd uitgegeven, dan treft ons dadelijk dat deze schrijver, bij MOSER vergeleken, een machtigen sprong voorwaarts doet, waar hij in § 253 onder den titel „Beute” neerschrijft: „Den feindlichen Kriegsheeren, Kriegsschiffen und Capern, auch den einzelnen Kriegsleuten, kann . . . durch öffentliche und heimliche Gewalt, alle ihnen und zu ihnen gehörige fahrende Habe (Mobilien und Moventien) als Beute abgenommen werden. Diese gehört, nach dem allgemeinen Völkerrecht, dem kriegführenden Staat. . . . Öffentliche Denkmäler, wissenschaftliche und Kunstschatze des Staates. . . . werden heutzutage weder zerstört noch hinweg genommen”.

KLÜBER sluit hier dus van het buitrecht uit alle onroerende goederen en alle goederen, zoowel roerende als onroerende, van private personen. Met Mr. WÜPPERMANN (Het buitrecht in verband met art. 71 ontwerp Wetboek van Militair Strafrecht, proefschrift 1895 blz. 40) mag men aannemen dat deze definitie vrij belangrijk is te noemen. Toch is BLUNTSCHLI niet erg met KLÜBER's werk ingenomen en verwijt deze bekwame schrijver hem: „dat hij slechts VATEL en DE MARTENS navolgt en dat alles wat het buitrecht betreft door hem vaag en oppervlakkig wordt behandeld, zoodat de militairen die hun arbitrair optreden niet gaarne door het recht zien beperkt, de neiging hebben om zich bij quaestiën het buitrecht betreffende, op KLÜBER te beroepen.” (BLUNTSCHLI 1878 blz. 69). Dit verwijt is echter mijns inziens slechts ten deele juist. KLÜBER geeft in §§ 253—256 scherp genoeg de grenzen aan van hetgeen hij meent dat het buitrecht mag toestaan, doch als men, van een modern standpunt gezien, van een fout van KLÜBER spreken mag, is het deze, dat hij te veel oog had voor de practijk en daardoor in zijne stellingen te vaak de oorlogsnoodzaak (Kriegs-raison § 243) als reden tot afwijking van den regel vooropstelt. Dit standpunt, gevoegd bij zijne stelling: „dat de uitzonderingen op de regelen van het oorlogsrecht al naar het doel van den oorlog worden toegelaten bij wijze van représailles of onder „andere buitengewone omstandigheden”, en dat het natuurlijk volkenrecht deze afwijkingen billijkt, voor zoover ze met het doel van den oorlog overeenkomen en rechten van derden daardoor niet worden gekrenkt”, kan er toe leiden dat men hem verwijten mag, dat hij hierdoor te veel aanleiding gaf tot een beroep op zijn autoriteit, aan lieden die zich maar al te licht onder die „andere buitengewone omstandigheden” zouden vermeenen te bevinden. Dat BLUNTSCHLI echter niet ten onrechte gevaar zag in dit vooropstellen van de militaire noodzaak is duidelijk geworden na de verschijning van generaal VON HARTMANN's „Kritische Versuche, Militärische Nothwendigkeit”, waar juist die oorlogsnoodzaak waaraan KLÜBER te veel ruimte scheen te laten, tot zoodanigen omvang

wordt opgeblazen dat de schrijver er toe komt alle regelen van het oorlogsrecht op zijde te zetten. (DEN BEER POORTUGAEL 1882 blz. 79).

Opzettelijk ben ik bij dit overgangstijdperk wat uitvoeriger geworden, omdat in dat tijdvak mijns inziens de grondslag werd gelegd voor het systeem der regelen van het buitrecht zooals deze thans gelden. Immers, sinds KLÜBER zijn werk uitgaf zijn wel langzamerhand de zeden meer verzacht en heeft het rechtsgevoel der menschheid zich zoodanig verzet tegen willekeur en ruwheid, dat het in 1868 mogelijk werd dat de gemachtigden van alle beschaafde natiën bij de verklaring van Petersburg als praemissen aannamen de hoofdbeginselen: „dat de eischen van den oorlog aan de eischen van humaniteit ondergeschikt kunnen, soms moeten zijn” en „dat de vooruitgang der beschaving ten gevolge moet hebben het onheil van den oorlog zooveel mogelijk te verminderen” (DEN BEER POORTUGAEL 1882 blz. 47), doch KLÜBER's stellingen bleven de basis voor verdere ontwikkeling. Deze beginselen eenmaal erkend zijnde, was het duidelijk, dat de tijd rijp was om de oorlogswetten bij eene internationale conventie te regelen. Ook ten opzichte van het buitrecht toch had zich langzamerhand een communis opinio gevestigd, dat het beter was positief-rechtelijk te erkennen ten einde mogelijken teruggang te voorkomen. De latere schrijvers hadden namelijk, in navolging van professor LIEBER, die in 1861 het oorlogsrecht codificeerde in de zoogenaamde „Instructions for the Government of Armies of the United States in the Field”, eene onderscheiding aangenomen die van veel invloed op de regeling van het buitrecht moest zijn. In de artikelen van deze „instructie”, op het buitrecht betrekking hebbende (31, 34--36 en 83), welke instructie in haar geheel te vinden is als bijlage achter BLUNTSCHLI's werk: „Das moderne Völkerrecht der civilisierten Staaten als Rechtsbuch dargestellt, 1872”, was toch, naast de onderscheiding tusschen roerend en onroerend goed, reeds vroeger in acht genomen bij de regeling van het buitrecht, thans aangenomen dat een zoodanig intrinsic onderscheid bestaat tusschen publiek en privaaf vermogen, dat als algemeene regel moet gelden dat het eerste wel, het laatste niet voor buitmaking vatbaar is. Vooral BLUNTSCHLI heeft in zijn zoo juist genoemd werk, hetwelk in 1868 verscheen, deze onderscheiding scherp op den voorgrond gesteld en doen uitkomen dat alzoo niet aan het buitrecht onderworpen mogen zijn:

- 1e. Alle onroerende goederen, publiek of privaaf eigendom, (onroerend publiek eigendom kan wel worden in bezit genomen, doch de eigendom wordt eerst verkregen door eene acte van afstand, welke later in den vorm van het vredestractaat kan worden opgemaakt. — DEN BEER POORTUGAEL 1882 blz. 229. De occupator treedt intusschen als vruchtgebruiker op — id. blz. 234).
- 2e. Alle roerend privaaf eigendom.
- 3e. Alle roerend publiek eigendom voor zoover het niet tot den oorlog dienstig is. (Ten aanzien van roerend goed, gold vroeger de regel dat de inbezitneming niet voldoende was om den eigendom te doen overgaan. Volgens Romeinsch gebruik moest het goed eerst in veilige plaats zijn gebracht; later werd algemeen een ongestoord bezit van 24 uren voldoende geacht. Sedert de Code-Napoléon wordt echter ook in het internationaal recht de regel toegepast „dat het bezit als volkomen titel geldt.” DEN BEER POORTUGAEL 1882 blz. 229).

Eenige jaren later meende czaar Alexander II dat thans de tijd gunstig was om de regelen van beschaving en de wetten der humaniteit ook in

den oorlog tot hun recht te doen komen (DEN BEER POORTUGAEL 1882 blz. 48). Op zijn verzoek werd daarom in 1874 te Brussel eene internationale conferentie gehouden ten einde te beraadslagen over een „Projet d'une convention internationale, concernant les lois et coutumes de la guerre". Alle Europeesche Staten lieten zich vertegenwoordigen, doch Engeland slechts onder reserve dat het maritiem recht op het congres buiten sprake zou blijven. (DEN BEER POORTUGAEL 1882 blz. 48). Dit congres dat aldus de oorlogsgebruiken te land positief-rechtelijk zou vastleggen, stelde een ontwerp vast, waarin o. a. op onbekrompen wijze de eerbiediging van het privaat vermogen als beginsel werd uitgesproken en de leer van BLUNTSCHLI als juist werd aangenomen. Als uitzonderingen op dit beginsel werden echter erkend:

1e. de oorlogsuitrusting van den overwonnen vijand met wapenen, munitie, levensmiddelen, kledingstukken, paarden, vaandels en andere beoindigheden van het vijandelijke leger. Artikel 6 van de Brusselsche Conferentie drukt dit aldus uit: „toute propriété mobilière de l'Etat de nature à servir aux opérations de la guerre." Gelden en kleinoodiën die de soldaten bij zich dragen zijn echter ten volle privaat eigendom en mogen dus in geen geval worden ontnomen (BONFILS n°. 1183 en 1230 — v. LISZT blz. 341). Toch moet worden opgemerkt, dat onder de omschrijving in genoemd artikel 6 ook begrepen worden de wapenen, munitie enz., die aan particuliere personen behooren, daar hier natuurlijk niet kan worden onderscheiden. Zoodra het gebruik dier goederen tot een militair doel onloochenbaar is, kunnen zij in beslag genomen worden. Dit zelfde geldt ook voor de wapenvoorraden in wapenfabrieken en wapenwinkels. Voorzeker heeft de vijand het recht dit alles weg te nemen, doch hij heeft niet de bevoegdheid het verbeurd te verklaren. Bij den vrede moet hij die wapenen aan hun eigenaars teruggeven of hen schadeloosstellen (BONFILS n°. 1206 — DEN BEER POORTUGAEL 1882 blz. 229—232 — v. LISZT blz. 341 — BLUNTSCHLI 1877 blz. 547).

2e. de moderne communicatie- en transportmiddelen, als: locomotieven, spoorreinen, telegraafinrichtingen, schepen enz. (die voor oorlogsdoeleinden kunnen worden gebruikt) ook indien zij aan particulieren toebehooren. Deze artikelen verschillen van die onder 1e. genoemd, doordat zij niet van nature bestemd zijn tot militair gebruik en zij als regel eene vreedzame bestemming hebben. Vandaar dat de Brusselsche Conferentie aannam, dat deze artikelen bij het sluiten van den vrede zouden worden teruggegeven en particulieren voor verlies zouden worden schadeloos gesteld. Men moet hier dus ook van een recht van inbeslagneming spreken. (BONFILS n°. 1184 — v. LISZT blz. 341). In den laatsten tijd wordt vaak aangedrongen op een matiging van deze bepaling ten opzichte van spoorwegmaterieel dat, aan neutralen toebehoorende, op vijandelijk gebied wordt aangetroffen en wenscht men eene regeling waarbij bepaald wordt: dat dit materieel zoo spoedig mogelijk zal worden teruggezonden, en dat aanhouding alleen in geval van dringende noodzakelijkheid en tegen betaling van schadevergoeding is toegestaan. VON LISZT (blz. 341) neemt de plicht tot zoo spoedig mogelijke terugzending reeds als gewoonterecht aan.

De overige gevallen waarin de vijandelijke Staat zich met den particulieren eigendom bemoeit, tasten, naar men algemeen meent, het hoofdbeginsel niet aan. Als zoodanig zouden wij kunnen noemen het recht om requisitiën en oorlogsschattingen te heffen, welk recht steunt op de soevereine bevoegdheid, welke het volkenrecht den occupator toekent, om de bevolking van het bezette gebied te doen mededragen in het onderhoud van het leger (BONFILS n°, 1207 — BLUNTSCHLI 1877 blz. 545). Ofschoon de occupator

rechtens geen buitengewone oorlogsschattingen zou mogen heffen dan ter vervanging van boeten, niet betaalde belastingen of niet in natura geleverde requisities, is men zoover nog niet gekomen. Intusschen heeft de Vredesconferentie in artikel 49 van het reglement betreffende de wetten en gebruiken van den oorlog te land een stap vooruit gedaan, waar zij verbiedt dat oorlogsschattingen worden aangewend om zich te verrijken, welke bepaling in artikel 41 der Brusselsche Conferentie ontbrak. (DEN BEER POORTUGAEL Oorlogs- en Neutraliteitsrecht 1900 blz. 185).

Verder mag als zoodanig ook worden beschouwd het recht, om zich contrabande toe te eigenen (BLUNTSCHLI 1877 blz. 546); het is duidelijk dat ook zelfs dit geval het beginsel niet aantast, daar hier de Staat slechts verdedigend optreedt tegen eene vijandelijke handeling van een particulier persoon, onverschillig of hij een vijand of neutrale is, zoodat deze confiscatie het karakter van een politie-maatregel draagt.

Deze beginselen werden nu door het Institut de Droit International tot gemeen goed gemaakt door de uitgifte van zijn „Manuel” (Les lois de la guerre sur terre), hetwelk, in artikel 54 vooropstellende: „La propriété privée, individuelle ou collective, doit être respectée et ne peut être confisquée, sous réserve des dispositions contenues dans les articles suivants”, daarna in de artikelen 55 tot 60 de hierboven genoemde uitzonderingen laat volgen (DEN BEER POORTUGAEL 1882 blz. 77).

Ofschoon het voornemen om de Brusselsche Conferentie door eene andere te St. Petersburg te doen volgen, waar de aangenomen artikelen dan zouden zijn bekrachtigd, werd opgegeven, waartoe grootendeels leidden het wantrouwen van de kleinere Staten en de politiek van onthouding die Engeland aannam (DEN BEER POORTUGAEL 1882 blz. 51), werden de beginselen niet meer gewijzigd, zoodat, toen in 1899 de eerste Vredesconferentie te 's Gravenhage het reglement betreffende de wetten en gebruiken van den oorlog te land vaststelde, waarbij de Hooge Contracteerende Partijen zich verbonden aan hare krijgsmachten te land voorschriften te verstrekken die overeen zouden komen met de bepalingen in dat reglement voorkomende, daarin de bezegeling lag opgesloten van de beginselen, die de laatste eeuw meer en meer waren erkend en thans als positief recht in dat reglement zijn opgenomen in de artikelen 46 en 47, terwijl artikel 53 de uitzonderingen noemt (DEN BEER POORTUGAEL 1900 blz. 184, 193. — v. LISZT blz. 341. — BONFILS n°. 1186).

Wel werd van Duitsche zijde getracht aan artikel 46, hetwelk luidt: „de eer en de rechten van het gezin, het leven der personen en de bijzondere eigendom, alsmede de godsdienstige overtuigingen en de uitoefening van de eerediensten moeten worden geëerbiedigd,” de reserve toe te voegen: „voor zoover de oorlogsnoodzaak dit toelaat,” waarmede de Militairische Nothwendigheid van generaal VON HARTMANN weer op den voorgrond zou zijn getreden en het beginsel weer op losse schroeven zou zijn gesteld, doch deze poging van militaire zijde aangewend om ook formeel de handen weer ruim te krijgen in tijd van oorlog, vond geen steun (DEN BEER POORTUGAEL 1900, blz. 184). Toch mag niet onopgemerkt blijven dat uitdrukkelijk door de Conferentie werd geconstateerd, dat de beperkingen in artikel 46 en 47 neergelegd, de vrijheid van handelen der oorlogvoerenden in sommige uiterste gevallen, welke aan een soort wettige zelfverdediging gelijk te stellen zijn, niet mogen verhinderen (DEN BEER POORTUGAEL 1900 blz. 184), terwijl ook artikel 23 g. de oorlogsnoodzaak uitdrukkelijk vermeldt als uitzonderingsgeval waarin wordt toegestaan vijandelijke eigendommen in beslag te nemen of te vernietigen (BONFILS n°. 1198).

Ofschoon het voorgaande meer speciaal betrekking heeft op den eigendom van personen die zich op vijandelijk bezet terrein bevinden, is het duidelijk dat het beginsel der eerbiediging ook geldt voor het geval de goederen behooren aan vijandelijke personen die zich op het grondgebied van hun tegenstander bevinden. — De oudere schrijvers als *BIJNKERSHOEK* enz. konden zich daarmee natuurlijk niet vereenigen, en ook *VATTEL*, ofschoon het beginsel voor onroerende goederen erkennende, zonderde toch de opbrengst dier goederen uit, omdat deze naar den vijand kon worden overgebracht en deze daardoor kon worden versterkt. Alle moderne schrijvers echter erkennen het beginsel ten volle (*BONFILS* n°. 1056).

Dit zelfde onderwerp heeft meer aanleiding tot geschrijf gegeven ten aanzien van de vraag of de schulden aan een vijandelijken Staat of een zijner onderdanen niet vervielen. Reeds *VATTEL*, ofschoon meenende dat de oorlogvoerende mogendheid gerechtigd was de schulden vervallen te verklaren, leerde dat de veiligheid van den handel en de daaruit voortspruitende voordeelen voor allen het verbod, en het verwondert ons dus ook niet dat de moderne auteurs eenstemmig verklaren, dat ook hier het beginsel der eerbiediging van privaat eigendom wordt aangenomen. Alleen *PHILLIMORE* is van eene tegenovergestelde opinie en beweert, dat de schulden naar strikt recht verbeurd zijn, doch dat de strengheid van het recht is gewijzigd door de humane en wijze practijk der volkeren, zoodat de schuldvorderingen „herleven” bij het sluiten van den vrede (*DEN BEER POORTUGAEL* Zeerecht blz. 307. — *BONFILS* n°. 1057).

Wat de Staatsschulden betreft aan onderdanen van een vijandelijke mogendheid, deze zijn als regel steeds geëerbiedigd geworden uit eigen belang van de Staten zelf, die hun krediet voor de toekomst niet wilden schaden (*BONFILS* n°. 1058).

Toch kent de geschiedenis meerdere voorbeelden waarin, gewoonlijk als représaille-maatregel, in strijd met deze beginselen werd gehandeld. Zoo weigerde o. a. *FREDERIK II* van Pruisen in 1753 de betaling van de zogenaamde Silezische leening en werden in 1793 bij den oorlog tusschen Frankrijk en Engeland alle roerende en onroerende goederen van vijandelijke onderdanen verbeurd verklaard, terwijl Denemarken in 1807 decreeteerde, dat alle gelden door Denen aan Engelschen verschuldigd, in de Deensche schatkist moesten worden gestort (*BONFILS* n°. 1058).

De vraag of de regelen voor de eerbiediging van het privaat vermogen te lande thans voldoende zijn vastgesteld en of zij op den duur ongewijzigd zullen blijven, valt moeilijk te beslissen. *DEN BEER POORTUGAEL* bepleitte in zijn „Oorlogsrecht” een volkomen afschaffing van alle buitrecht (blz. 241 en vlg.) vooral op staathuishoudkundige gronden, doch tot heden schijnt de generaal weinig aanhangers te hebben gevonden. Integendeel wijzen andere schrijvers (b. v. *BONFILS* n°. 1195) er bij herhaling op, dat, ofschoon in theorie de uitdrukking „eerbiediging” mooi, en „onschendbaarheid” zelfs heel mooi klinkt, in de practijk die eerbiediging niet *kan* worden volgehouden. Zoo merkt *TRAVERS TWISS* op, dat, indien men het principe der eerbiediging van den particulieren eigendom geheel wilde doorvoeren, een inval van een vijandelijk leger onmogelijk zou worden en men dan beter zou doen het leger maar thuis te laten (*BONFILS* n°. 1197).

De militaire noodzaak zal naar veler meening de theorie omverwerpen en van het beginsel niet veel meer doen overblijven dan het verbod om daden te verrichten zonder eenig nut voor het leger en het succes van den

krijg, met name de plundering en vernieling uit baldadigheid en wraaklust (BONFILS n°. 1200).

Inderdaad, een onbevooroordeeld toeschouwer moet wel pessimistisch gestemd worden. Immers de geschiedenis van den Fransch-Duitschen oorlog is leerzaam! Het is toch bewezen dat het bedrag der voorwerpen, die in strijd met het beginsel gedurende dien oorlog zijn weggenomen — de requisities daaronder dus niet begrepen — een totaal van 264 millioen francs bedroeg in 34 Fransche departementen. „Wat blijft dan over”, vraagt BONFILS (n°. 1319) zeer terecht, „van het beginsel dat zoo weinig „wordt geëerbiedigd, zelfs door een leger dat”, naar hij niet kan nalaten met eenige niet te miskennen schamperheid op te merken, „zich het best „gedisciplineerde van Europa noemt”?

Niet alleen de door generaal DEN BEER POORTUGAEL zoo heftig aangevallen Duitsche generaal VON HARTMANN, doch ook de Fransche kolonel GUELLE waarschuwt in zijn: „Les lois de la guerre” tegen te hooggespannen verwachtingen op dit gebied. Zoo betoogt deze laatste auteur dat in toekomstige oorlogen de requisities zoodanigen omvang zullen aannemen door de reusachtige legers welke op de been zullen worden gebracht, waardoor het, ook in verband met de te verwachten snelle bewegingen van onderdeelen van het leger, de intendance per se onmogelijk zal zijn voor een voldoende verzorging der troepen zorg te dragen, dat men moet aannemen, dat de eerbiediging van den particulieren eigendom zal blijken tot een holle phrase te zullen verwateren (BONFILS n°. 1208).

Terwijl ik hiervóór den ontwikkelingsgang aanwees welke het buitrecht te land doormaakte, welke evolutie ten slotte uitliep op eene formeele erkenning van de eerbiediging van den particulieren eigendom, is in den zeeoorlog een andere, meer barbaarsche leer gehandhaafd en geldt daar thans nog de regel, dat niet alleen de vijandelijke oorlogsschepen als oorlogsbuit mogen worden genomen, doch dat ook de particuliere eigendommen van de bewoners van vijandelijk gebied, hetzij de schepen, hetzij de lading onder vijandelijke vlag, voor wegneming vatbaar zijn (BONFILS n°. 1283 — VON LISZT blz. 352 — DEN BEER POORTUGAEL 1900 blz. 286).

Hoe onrechtmatig deze leer thans schijnen moge, het behoeft geen betoog dat ook zij in den ouden tijd is voorafgegaan door veel absoluter opvattingen, namelijk dat het buitrecht ter zee kon worden toegepast op alle schepen, zelfs in tijd van vrede. Toch vinden wij reeds in de *Consolato del Mare*, deze eerste en practisch goedgeslaagde poging tot codificering van internationaal zeerecht, welke ongeveer in het midden van de 14de eeuw verscheen (FERGUSON, *Manual of international law*, I blz. 494), uiterst belangrijke bepalingen op het gebied van het buitrecht, welke een reusachtige stap in de goede richting beteekenden. Deze bepalingen waren: (zie FERGUSON I blz. 496):

1e. Wanneer schip en lading beide aan den vijand behooren, is alles goede prijs.

2e. Wanneer het schip neutraal is en de lading vijandelijk, wordt het schip opgebracht, de lading uitgeladen en verbeurdverklaard, waarna de schipper met zijn schip mag vertrekken, nadat hem de volle vracht voor de lading is betaald.

3e. Wanneer het schip aan den vijand behoort en de lading neutraal is, kan de lading door den nemer van het schip worden opgekocht of wordt deze vrijgelaten na betaling van de vracht aan den nemer.

Wij kunnen dus deze regelen in het kort samenvatten: het vijandelijk

Goed, schip of lading wordt buitgemaakt, het neutrale wordt vrijgelaten. Deze regelen bleven eeuwen lang gelden, totdat LODEWIJK XIV in 1681 een „ordonnance sur la marine” uitvaardigde, waarin hij alle schepen die vijandelijke waren vervoerden en alle waren, zelfs van eigen onderdanen, die door vijandelijke schepen vervoerd werden, gelijkelijk voor goeden prijs verklaarde. (DEN BEER POORTUGAEL, Zeerecht blz. 426).

Dergelijke ordonnantiën, gevoegd bij de aloude gewoonte om tijdens zeeoorlogen van Staatswege kaperbrieven uit te geven, waardoor een vrijwillige vloot ontstond, die het uitsluitend doel had private burgers van hun eigendom te berooven, deden een toestand geboren worden wier onredelijkheid een ieder in het oog moest vallen. Vooral de Hollanders voor wier uitgebreiden commissie-handel veiligheid op zee een hoofdvereischte was en wier eigenbelang dus ten zeerste gemoeid was met de afschaffing van alle bepalingen, die den particulieren eigendom ter zee aan groote gevaren blootstelde, hadden daarom reeds lang op afschaffing der kaapvaart aangedrongen (o. a. GROTIUS reeds) en onder meer ook een wijziging van het Consolato del Mare voorgestaan, in zooverre dat zij wenschten dat de neutrale vlag alle onderzoek naar de lading zou uitsluiten (DEN BEER POORTUGAEL Zeerecht blz. 424). Aldus gelukte het hun in 1662, 1673, 1697 en 1713 verdragen met Frankrijk te sluiten, waarin dat beginsel was opgenomen (CAUCHY, Droit Maritime II blz. 65).

Genoemde verdragen waren nochtans sporadische uitzonderingen op den regel en de abbé MABLY wordt gewoonlijk als de eerste schrijver aangehaald, die in 1748 in zijn geschrift „Droit public de l'Europe fondé sur les traités” de ongerijmdheid van het bestaande stelsel aantoonde en er op wees, dat het een economische dwaasheid der Staten was elkanders handelsschepen te vernietigen en den handel te verlammen (BLUNTSCHLI 1878 blz. 70).

De waarheid begon daarop langzamerheid meer algemeen erkend te worden, zoodat in het hierboven reeds geciteerde artikel 23 van het handelstractaat tusschen Pruisen en Noord-Amerika in 1785 gesloten, de verlichte bepalingen waren opgenomen dat beide Staten zich verbonden geen kaperbrieven meer uit te geven en elkanders koopvaardijsschepen in tijd van oorlog niet weg te nemen (BONFILS n°. 1284, — BLUNTSCHLI 1877 blz. 549, — DEN BEER POORTUGAEL Zeerecht blz. 322).

Zooals hierboven reeds werd aangeteekend, werd dit artikel 23 niet lang gehandhaafd; het was zijn tijd te veel vooruit geweest, want thans, ruim 120 jaren later, moet de erkenning van zoodanige cosmopolitische opvattingen nog een utopie worden geacht.

Aan een verbetering van den ongelukkigen toestand kon intusschen niet worden gedacht alvorens de kaapvaart was afgeschaft. Had het Pruisische Landrecht reeds een stap in de goede richting gedaan door de kaapvaart te beperken en den kapers alleen toe te staan diè goederen buit te maken, welke in de kaperbrieven waren vermeld (BLUNTSCHLI 1877 blz. 536), pogingen door Frankrijk sedert 1792 aangewend om de kaapvaart af te schaffen en de vrijheid van de handelsscheepvaart te verzekeren, faalden jammerlijk, daar alleen Noord-Amerika onvoorwaardelijk gunstig op deze voorstellen antwoordde (BLUNTSCHLI 1877 blz. 550, — BONFILS n°. 1294, — DEN BEER POORTUGAEL Zeerecht blz. 322).

Eene halve eeuw later evenwel zouden die pogingen door een beteren uitslag worden bekroond. Op voorstel van Frankrijk toch verbonden Frankrijk en Engeland zich tijdens den Krimoorlog geen kaperbrieven uit te geven, terwijl zij tegelijkertijd overeenkwamen, dat vijandelijke lading aan boord van neutrale schepen, contrabande uitgezonderd, zou worden

geërbiedigd en dat, behoudens dezelfde exceptie, neutrale lading aan boord van vijandelijke schepen van verbeurdverklaring zou zijn uitgesloten. Ook Rusland kondigde daarop aan, dat het zich aan deze beginselen zou houden (DEN BEER POORTUGAEL 1882 blz. 41, — BONFILS n°. 1287).

De practijk bewees, dat deze maatregelen tot geenerlei misbruik aanleiding gaven. Algemeen werden de aangenomen beginselen als een weldaad en een groote schrede op den weg van vooruitgang beschouwd, zoodat, toen in 1856 te Parijs het Vredes-congres bijeenkwam, de gevolmachtigden der Staten de gevolgde regelen voor de toekomst bevestigden (DEN BEER POORTUGAEL 1882 blz. 43) en de verklaring vaststelden :

- 1e. de kaapvaart is en blijft afgeschaft ;
- 2e. de onzijdige vlag dekt de vijandelijke lading, uitgezonderd oorlogscontrabande ;
- 3e. de onzijdige lading is, met uitzondering van oorlogscontrabande, onder vijandelijke vlag niet te nemen ;
- 4e. de blokkade moet, om verplichtend te zijn, feitelijk wezen enz.

Wat de beteekenis dier verklaring aangaat, deze lag in de eerste plaats in de afschaffing van dat mensch-onteerend bedrijf, de kaapvaart. In zoverre was de verklaring een zegen voor den handel en de menschheid in het algemeen.

In de tweede plaats was de erkenning van het beginsel „de vlag dekt de lading” een reuzensprong in het belang der neutralen. Wat echter ons onderwerp aangaat, de eerbiediging van den vijandelijken privaten eigendom in den zeeoorlog lag niet alleen niet in die verklaring opgesloten, doch werd, door de regels 2 en 3, het buitrecht ter zee zelfs opnieuw, zij het dan ook indirect, erkend (v. LISZT blz. 351).

Sinds dien tijd is geen wijziging meer in deze beginselen gebracht.

Welke regelen gelden dus na 1856 voor het zeebuitrecht ?

Vooropgesteld behoort te worden, dat de oorlogsschepen met de daarin aanwezige goederen, aan den vijandelijken Staat toebehoorende, aan de regelen van het buitrecht onderworpen zijn, zooals deze ook in den land oorlog gelden (v. LISZT blz. 343, — BONFILS n°. 1281); doch buiten en behalve de oorlogsschepen zijn in den zeeoorlog neembaar: alle vijandelijke schepen met hunne lading, voor zoverre deze laatste aan onderdanen des vijands toebehoort (BONFILS n°. 1283, — v. LISZT blz. 350, — DEN BEER POORTUGAEL 1900 blz. 286). Hierin ligt dus het cardinale verschil met het buitrecht in den landoorlog en deze tegenstelling is zeer opvallend, als men bedenkt dat de goederen, opgeslagen in de vijandelijke magazijnen, of aan den wal ter verscheping gereed liggende, moeten worden geërbiedigd, doch zij als goede buit mogen worden weggevoerd, zoodra zij binnen boord zijn geheschen (DEN BEER POORTUGAEL 1900 blz. 286). Ziet hier dus de schijnbare tegenstrijdigheid, die wij hieronder nader zullen bespreken. Vooraf moet ik echter nog kortelijk de regelen van het zee-recht noemen, die door hun verband met ons onderwerp daarvoor in aanmerking komen.

Het schip is vijandelijk, wanneer het onder vijandelijke vlag vaart of wanneer het ten onrechte de vlag van een neutralen Staat voert, terwijl het rechtens verplicht is de vijandelijke vlag te voeren (DEN BEER POORTUGAEL Zeerecht, blz. 343, — BONFILS n°. 1343, 1348, — v. LISZT blz. 352).

Een na het uitbreken van den oorlog plaats gehad hebbende verandering van nationaliteit behoort volgens von LISZT door de oorlogvoerenden te worden erkend, mits het eene welbewezen overdracht van eigendom gold en er geen schijn-handeling plaats had. Krijgt het schip alzoo door den

verkoop het recht de vlag van eene neutrale mogendheid te voeren, dan zou het niet mogen worden buitgemaakt. Dit standpunt heeft Japan in 1904 ingenomen, doch de rechtspraak der prijsgerichten heeft in verscheidene landen veelvuldig een gestrengere opvatting gehuldigd en bestaat op dit punt ook bij de auteurs geen eenstemmigheid (v. LISZT blz. 353, — NIJLAND blz. 184, — BONFILS n°s. 1344—1347, — DEN BEER POORTUGAEL Zeerecht blz. 349, — FERGUSON II blz. 358, — GESSNER, Le droit des neutres sur mer blz. 342). Het neutraal aandeel in een vijandelijk schip volgt het lot van dat schip, als het genomen wordt (DEN BEER POORTUGAEL Zeerecht blz. 305).

De lading is vijandelijk, als zij het eigendom is van een onderdaan van een vijandelijken Staat, onverschillig of deze afzender of ontvanger der goederen is (v. LISZT blz. 353, — BONFILS n°. 1355). De Engelsch-Amerikaansche opvatting laat de woonplaats en niet de nationaliteit beslissen (v. LISZT blz. 353, — BONFILS n°. 1345, — DEN BEER POORTUGAEL Zeerecht blz. 340), terwijl ze ook in zoverre van de opvatting der vastelandsmogendheden afwijkt, dat zij al die waren vijandelijk verklaart, die een voortbrengsel zijn van vijandelijken bodem (v. LISZT blz. 353, — BONFILS n°. 1359.)

Behalve de hospitaalschepen die, ingevolge artt. 1 en 2 der 3e Conventie der Haagsche Vredesconferentie van 1899, waarbij de regelen van de Conventie van Genève ook op den zeeoorlog toepasselijk werden verklaard (in haar geheel te vinden bij von LISZT blz. 458 en DEN BEER POORTUGAEL, Oorlogs- en neutraliteitsrecht blz. 287), behooren te worden geëerbiedigd, zijn volgens het gewoonterecht ook van buitmaking vrijgesteld:

1e. de schepen voor de kustvisserij bestemd (DEN BEER POORTUGAEL Zeerecht blz. 328, — BONFILS n°. 1350, — v. LISZT blz. 353, — NIJLAND blz. 192).

2e. de schepen die uitgerust zijn voor wetenschappelijke en voor zendingsdoeleinden (DEN BEER POORTUGAEL Zeerecht blz. 330, — BONFILS n°. 1351, — v. LISZT blz. 353, — NIJLAND blz. 195).

3e. loodsvaartuigen (v. LISZT blz. 353, — NIJLAND blz. 196. — Prize Law of Japan 1894 artikel 3).

4e. schepen, bestemd tot overbrenging van parlementairs en uit te wisselen krijgsgevangenen (v. LISZT blz. 353, — NIJLAND blz. 196).

Genoemde categorieën van schepen zijn vrij van wegneming volgens het door Frankrijk, Italië, Amerika en in 1904 ook door Japan aangenomen standpunt. DEN BEER POORTUGAEL, BONFILS en NIJLAND noemen nog gestrande schepen en geborgen lading (DEN BEER POORTUGAEL Zeerecht blz. 328, — BONFILS n°. 1352, — NIJLAND blz. 194), uitgezonderd als de stranding geschiedde tengevolge van de vlucht voor den vijand (DEN BEER POORTUGAEL 1900 blz. 286).

Wat de vijandelijke goederen aangaat aan boord van post- of pakket-schepen der tegenpartij, daarover schijnt geen eenstemmigheid te bestaan (BONFILS n°. 1354, daarentegen NIJLAND blz. 196).

Slechts de oorlogsschepen of de kapers van eene mogendheid, die niet is toegetreden tot de verklaring van Parijs, hebben het recht van buitmaking, welk recht natuurlijk nooit in neutrale wateren mag worden uitgeoefend (BONFILS n°. 1301, — v. LISZT blz. 353, — NIJLAND blz. 184). Biedt het schip weerstand, dan kan het in den grond worden geboord; dit mag ook geschieden, indien de opbrenging het oorlogsschip zelf, hetzij door de nabijheid des vijands, hetzij door den grooten afstand van eene nationale haven, hetzij door andere redenen, aan dringend gevaar zou blootstellen (v. LISZT blz. 354. — DEN BEER POORTUGAEL Zeerecht blz. 588, — BONFILS n°. 1415, — NIJLAND blz. 303).

Door een oordeel van een prijsgericht moet de rechtmatigheid der inbeslagneming worden beoordeeld. Eerst met de veroordeeling gaat de eigendom van schip en c. q. lading aan den Staat over (DEN BEER POORTUGAEL Zeerecht blz. 589, — BONFILS n°. 1433, — v. LISZT blz. 354, — NIJLAND blz. 315). Ongerechtvaardigde inbeslagneming verplicht den Staat tot schadeloosstelling (DEN BEER POORTUGAEL blz. 601, — BONFILS n°. 1440, — v. LISZT blz. 354). Deze regel wijst ons een tweede belangrijk verschil aan tusschen het buitrecht te land en ter zee. De overwinnende Staat verkrijgt namelijk den eigendom niet door de feitelijke heerschappij, zooals dit te lande wordt aangenomen; alleen het vonnis van een prijsgericht kan den overgang doen plaats hebben. Deze regel moet echter niet worden verward met den regel van het 24 uur bezit, waardoor bij herneming van een buitgemaakt schip de eigendom voor den oorspronkelijken eigenaar verloren is, en welke regel door enkele auteurs nog als geldig vermeld wordt (DEN BEER POORTUGAEL 1900 blz. 224). Rechtens is dit natuurlijk volmaakt onjuist. Immers, waar eerst het oordeel van het prijsgericht den eigendom zou doen overgaan, kan hij, die het schip herneemt alvorens dat oordeel werd uitgesproken, niet méér recht verkrijgen dan hij, aan wien hij den buit heeft ontruikt, verkregen had en zou dus de oorspronkelijke eigenaar weer in het bezit moeten treden van hetgeen hem door geweld ontnomen was (BONFILS n°. 1416). Deze regel van 24 uren, die nog barbaarscher is dan de bepalingen daaromtrent in de Consolato del Mare opgenomen, welke voor den eigendomsovergang een reeds plaats gehad hebbend brengen op eene veilige plaats eischen, was een overblijfsel van de draconische maatregelen door de Fransche ordonnantiën van 1584 en 1681 ingesteld. VALIN beweert echter, dat ook toen het buitgemaakte schip steeds door den Staat werd teruggegeven en de regel dus alleen gold als kapers het schip hernamen (BONFILS n°. 1417). Deze practijk werd door Lodewijk XIV later tot regel verheven en den herneemer een vergoeding voor zijne moeite toegekend. Ofschoon men nog vaak daarna in de verschillende wetgevingen schommelingen op dit gebied opmerkt, is dit thans een vast gebruik geworden, maar heeft toch gewoonlijk de omstandigheid of het schip al dan niet langer dan 24 uren in bezit van den oorspronkelijken nemer verbleef, invloed op het bedrag der vergoeding (BONFILS n°. 1419). De regel van 24 uren zou dus nog alleen toepassing kunnen vinden ten aanzien van hernemingen door kapers van mogendheden, die niet tot de verklaring van Parijs toetraden. Vermits dit thans alleen de Vereenigde Staten van Noord-Amerika zijn, welke Staat in 1864 besliste, dat hernomen schepen met hun ladingen aan de eigenaars behooren te worden teruggegeven (BONFILS n°. 1419), kan nu de bedoelde regel als geheel afgeschaft worden beschouwd en vinden wij bij VON LISZT (1906) dan ook vermeld: „Wird vor rechtskräftiger Entscheidung des Preisengerichts das aufgebrachte Schiff dem aufbringenden Kreuzer wieder entrissen oder gelingt es ihm zu entkommen, so verbleibt Schiff wie Ladung dem früheren Eigentümer” (blz. 355).

De samenstelling van de prijsgerichten hangt tot heden van de nationale wetgeving af (BONFILS nos. 1426—1429, — DEN BEER POORTUGAEL, Zeerecht blz. 601, — v. LISZT blz. 354). Het door het Institut de droit international uitgewerkte en aan alle regeeringen medegedeelde prijzen-reglement van 1887 (te vinden bij FERGUSON II blz. 504) heeft onderscheiden eene eerste instantie, door de wetgeving van iederen Staat geregeld, en een hooger beroep bij een internationaal prijsgericht van appel, (Annuaire de l'Institut IX blz. 218 hoofdstuk XI), welke laatste instelling thans schijnt te zullen worden verwezenlijkt.

Het zeebuitrecht eindigt met het ophouden der vijandelijkheden, dus in het algemeen bij het sluiten van den vrede.

Was de vervolging reeds aangevangen, dan kan zij worden voortgezet, doch doorgaans worden bij het vredesverdrag bepalingen gemaakt, waarbij de nog niet veroordeelde schepen worden vrijgelaten. (BONFILS n°. 1401, — v. LISZT blz. 355).

Vrij geregeld wordt tegenwoordig na het uitbreken van den oorlog aan de vijandelijke schepen een bepaalde termijn toegekend om zich in zekerheid te stellen (indult). Een rechtsplicht tot het toestaan van indult bestaat echter niet, ten minste voor zoover dit niet uitdrukkelijk bij verdrag is overeengekomen (BONFILS n°. 1399, — DEN BEER POORTUGAEL, Zeerecht blz. 331, — v. LISZT blz. 352, — NIJLAND blz. 188). Integendeel werd, vooral vroeger, veelal beslag gelegd op de schepen bij het uitbreken van den oorlog in vijandelijke havens aanwezig (GESSNER blz. 339, — BONFILS n°. 1059, — v. LISZT blz. 352, — NIJLAND blz. 187).

Ten slotte nog een regel die, ofschoon meer den eigendom van neutralen betreffende, toch in zoodanig nauw verband staat met ons onderwerp, dat hij hier behoort te worden vermeld, n.l.:

Buitengewoon dringende oorlogsnoodzaak kan alleen de toepassing van het droit d'angarie rechtvaardigen, dit is het recht, hetwelk een oorlogvoerende Staat bezit om tot zelfbehoud beslag te leggen, tot eigen gebruik, op de goederen — met name de schepen — zelfs van neutralen. Steeds zal betaling der volle waarde en volledige schadeloosstelling aan daardoor benadeelde personen moeten volgen (DEN BEER POORTUGAEL 1900 blz. 268, — v. LISZT blz. 196, — BONFILS n°. 328, 1490, — GESSNER blz. 340, — NIJLAND blz. 245, — art. 39 van het „Règlement sur le régime légal des navires et de leurs équipages dans les ports étrangers, van het Institut de Droit International, Annuaire de l'Institut, XVII blz. 273 en vlg.).

Het voorgaande samenvattende en de genoemde regelen betreffende het buitrecht te lande en ter zee vergelijkende, komen wij dus tot de volgende verschillen:

1e. te land wordt particulier eigendom, behoudens enkele noodzakelijke uitzonderingen, geëerbiedigd; ter zee is particulier eigendom, toebehoorende aan vijanden van den Staat, als regel neembaar;

2e. te land zijn alleen de militairen tot buitmaking gerechtigd; ter zee zijn ook kapers tot wegneming bevoegd, voor zoover de Staten door de onderteekening van de verklaring van Parijs geen afstand deden van het recht om kaperbrieven uit te geven;

3e. te land wordt de eigendom van het buitgemaakte door den Staat verkregen op het oogenblik van de neming; ter zee is daartoe een vonnis van een prijsgericht vereischt.

Thans overgaande tot het hoofddoel van dit opstel, namelijk het eerstgenoemde verschil nader te beschouwen, moeten wij daartoe in de aller-eerste plaats de geschiedenis van dit onderwerp na 1856 nagaan.

De verklaring van Parijs dan werd geteekend door Frankrijk, Oostenrijk, Groot-Brittannië, Pruisen, Rusland, Sardinië en Turkije (DEN BEER POORTUGAEL 1882 bijlage 25) en later sloten zich alle beschaafde Staten daarbij aan met uitzondering van de Vereenigde Staten van Noord-Amerika (Spanje en Mexico hebben zich eerst onlangs aangesloten). — Hadden enkele Staten eerst bezwaren, omdat zij geen afstand wenschten te doen van het recht om kaperbrieven uit te geven, Amerika weigerde de onder-

teekening op de schijnbaar zeer bijzondere, doch uit een politiek oogpunt zeer begrijpelijke redenen (zie hierover NIJLAND blz. 167), dat de verklaring haar niet ver genoeg ging; deze republiek gaf dus te kennen, dat zij de verklaring alleen zou onderteekenen, indien daarin ook de particuliere eigendom van onderdanen der oorlogvoerende partijen van het buitrecht zou worden uitgesloten... (BLUNTSCHLI 1877 blz. 551, — DEN BEER POORTUGAEL Zeerecht blz. 323).

Op haar verzoeken vereenigden zich Frankrijk, Pruisen, Portugal, Rusland en Nederland met hare zienswijze, doch het voorstel werd verworpen vooral op den tegenstand van Engeland (BLUNTSCHLI 1877 blz. 552), terwijl na het optreden van President BUCHANAN in 1857, deze eene andere politiek volgde en dus niet meer op aanneming van het beginsel werd aangedrongen (BONFILS n°. 1287, — BLUNTSCHLI 1877 blz. 553, — WILLEUMIER, De onschendbaarheid van den bijzonderen eigendom ter zee een eisch van het moderne volkenrecht blz. 47).

Vele pogingen werden na dien tijd aangewend om de eerbiediging van den particulieren eigendom ter zee positief-rechtelijk of bij onderlinge conventies te regelen. Zoo verklaarden Oostenrijk, Pruisen en Italië in 1866, op voorwaarde van wederkeerigheid, de vijandelijke handelsschepen als neutrale te zullen behandelen, terwijl Italië nog verder ging door zoodanige bepaling in zijn wetboek van koophandel op te nemen (BLUNTSCHLI 1877 blz. 555, — DEN BEER POORTUGAEL Zeerecht blz. 324, — BONFILS n°. 1290, — v. LISZT blz. 352), ingevolge welks artikel 211 Italië later in 1871 een verdrag sloot met de Vereenigde Staten van Noord-Amerika, waarbij in artikel 12 de particuliere eigendom vrij van wegneming werd verklaard, in dezelfde bewoordingen waarin steeds de Amerikaansche voorstellen luidden en met de exceptiën van contrabande en blokkadebreuk (DEN BEER POORTUGAEL Zeerecht blz. 325, — BONFILS n°. 1292). Ook Duitschland paste het beginsel toe in 1870, doch veranderde later van tactiek, toen Frankrijk dit voorbeeld niet wenschte te volgen. Men schreef de huldiging van het beginsel door Duitschland vaak toe aan eigenbelang, omdat de Duitsche vloot in vergelijking met de Fransche zoo zwak was en men veronderstelde, dat Duitschland daardoor Frankrijk trachtte te bewegen zijn voorbeeld te volgen (WILLEUMIER blz. 28).

Ook de handel heeft bij voortdurende om de erkenning van het beginsel aangedrongen. In 1859 werd door de kooplieden te Bremen een beweging op touw gezet ten gunste van de eerbiediging van den particulieren eigendom ter zee en werden hare voorstellen in vele landen met ingenomenheid begroet (BONFILS n°. 1295, — BLUNTSCHLI 1877, blz. 559).

De Bremensche Senaat, op verzoek dier kooplieden handelende, wist het oor van vele regeeringen te winnen en algemeen wordt verondersteld dat, indien in dat jaar het voorgenomen Congres ter behandeling van de Italiaansche quaestie ware bijeengekomen, er ondanks Engeland's tegenstand veel kans zou geweest zijn op erkenning van het groote beginsel door de overige mogendheden. Het Duitsche parlements lid AEGIDI, die de ziel was van de Bremensche beweging, wist later in 1868 een voorstel te doen aannemen in het Duitsche Parlement, waarbij de Bonds-Kanselier werd uitgenoodigd door overleg met de andere regeeringen de aanneming van het beginsel te bespoedigen (BONFILS n°. 1297, — BLUNTSCHLI 1877 blz. 555). Ook de Nederlandsche handel bleef niet achter en deed door bemiddeling van de Kamers van Koophandel te Amsterdam en Rotterdam, door adressen aan de regeering van zijne wenschen blijken, terwijl later het internationale handelscongres te Caïro (1869) besloot alles in het werk te

stellen om de aanneming van het beginsel te verkrijgen (WILLEUMIER blz. 31). Ook een niet officieel internationaal congres voor Zeerecht, in 1871 te Napels gehouden, meende de zaak te dienen door zich in dien geest uit te spreken (BONFILS n°. 1297).

In 1894 en 1895 werden wederom moties ten gunste van het beginsel in den Duitschen Rijksdag aangenomen, terwijl de interparlementaire conferentie voor de arbitrage en vrede op verschillende tijdstippen, speciaal in 1899 te Christiania een dergelijken wensch uitsprak (BONFILS n°. 1297).

Ook het Institut de Droit international hield zich met de zaak bezig en nam in 1877 de navolgende beslissingen:

1e. La propriété privée neutre ou ennemie, est inviolable sous le pavillon ennemi;

2e. Sont soumis à la saisie les objets pouvant servir immédiatement à la guerre ou qui y sont destinés, et les navires de commerce qui ont pris part aux hostilités ou qui sont immédiatement destinés à y prendre part, ou qui ont violé un blocus effectif.

(Annuaire de l'Institut, 1878 blz. 103—110, 152—153).

Het heeft alles niet mogen baten. Integendeel is er de laatste jaren een achteruitgang waar te nemen. Immers heeft Noord-Amerika, de onvermoeide kampvechter van voorheen voor het beginsel, zelf in 1898 tijdens den Spaanschen oorlog het zeebuitrecht uitgeoefend en de regeling ook in zijn Naval War Code opgenomen, terwijl de meeste groote mogendheden thans niet geneigd zijn het beginsel te erkennen. Wel werd op de Haagsche Vredesconferentie van 1899 na een voorstel van Amerika tot afschaffing van het zeebuitrecht de wensch uitgesproken, dat een latere conferentie zich met de quaestie zou mogen bezighouden, daar men van oordeel was, dat deze zaak toen wegens gemis aan voldoende voorbereiding niet kon worden bestudeerd (BONFILS n°. 1292. — v. LISZT blz. 33), en wel heeft daarop de tweede conferentie van 1907 de zaak van alle kanten bezien, doch volgens de voorloopige rapporten tot heden bekend geworden, alleen met dit resultaat, dat het voorstel wel met meerderheid van stemmen werd aangenomen, maar de grootste zeemogendheden zich tegen de aanneming daarvan verklaarden en van een positief-rechtelijke erkenning van het beginsel dus niets kwamen.

Aldus zien wij dat de vele pogingen door tal van verlichte schrijvers, CAUCHY, BLUNTSCHLI, FERGUSON, DEN BEER POORTUGAEL, om slechts enkelen te noemen, en door vele kleinere zeemogendheden aangewend, om het beginsel van de eerbiediging van privaats vijandelijk eigendom in den zeeoorlog erkend te zien, zijn mislukt en dat wij thans nog staan op hetzelfde standpunt van de verklaring van 1856, die, ofschoon een groote schrede voorwaarts, ons beginsel niets verder bracht.

Erkend moet worden, dat van een theoretisch standpunt beschouwd, de negatieve uitslag van al die pogingen moet worden betreurd. Immers het groote bezwaar tegen het behoud van het zeebuitrecht, door ieder tegenstander uitgesproken en door ieder weldenkend mensch gevoeld, is de onbillijkheid, de onredelijkheid welke in de toepassing daarvan is gelegen. Dit recht toch steunt nog op het beginsel, dat alle onderdanen van de tegenpartij vijanden zijn en dat hetgeen aan die onderdanen ontnomen wordt, beschouwd wordt, aan den vijand zelf te zijn ontnomen. Daar echter reeds sedert een eeuw het beginsel wordt erkend, dat alleen de Staten en niet de onderdanen vijanden zijn en als gevolg daarvan de bijzondere eigendom te land onschendbaar werd verklaard, schijnt het onredelijk het buitrecht ter zee te bestendigen (DEN BEER POORTUGAEL Zeerecht blz. 305).

Hierop vooral steunt menig krachtig betoog van vele verlichte schrijvers, die voor de afschaffing van het buitrecht ijveren. Wij zullen straks zien, hoe in de toekomst dit euvel zal kunnen worden verholpen.

De volkomen juistheid van dit theoretisch bezwaar erkennende, loont het toch ten eerste de moeite om de gronden, waarop het behoud van het zeebuitrecht door de meeste Engelsche en Amerikaansche schrijvers, maar ook o. a. door ORTOLAN, HAUTEFEUILLE en BONFILS wordt verdedigd, nader te bezien.

In de eerste plaats dan beweren alle genoemde voorstanders, o. a. WHEATON, HEFFTER, BONFILS enz., dat waar zoovele Staten hun welvaart aan handel en scheepvaart te danken hebben, het doel van een vijand moet en mag zijn den handel te fnuiken en de zeeschepen weg te nemen of te vernietigen. Dit wordt een consequent gevolg geacht van het doel van den oorlog, n. l. den vijand op alle mogelijke wijzen te dwingen tot toegeven. Dit argument trachten hun tegenstanders te weerleggen, door te wijzen op de beginselen der staathuishoudkunde „welke ons leeren, dat de Staat die den handel des vijands belemmert, ook aan zijn eigen handel even groote verliezen toebrengt” (WILLEUMIER blz. 15). „Hier vooral”, gaat de geciteerde schrijver voort „is van toepassing het bekende „ce qu'on voit et ce qu'on ne voit pas” van FRÉDÉRIC BASTIAT; ook de handel der onzijdigen wordt middellijk getroffen; bovendien, de vrachten stijgen en het gevolg is, dat ieder schade lijdt.”

Deze laatste stelling wordt van vele zijden als zeer twijfelachtig beschouwd; velen nemen zelfs integendeel aan, dat de onzijdigen slechts kunnen winnen bij den oorlog en bij den stilstand van den handel van andere natiën; doch, dit ter zijde latende, mag niet worden over het hoofd gezien, dat ook het overig deel der stelling zeer goed kan worden aangevochten. Het staathuishoudkundig argument toch moge in zijne algemeenheid juist zijn, dit neemt niet weg dat in de tegenspraak veel overdrijving schuilt. Immers, beslist onjuist was professor WILLEUMIER waar hij beweerde, dat beide partijen „even” groote verliezen moesten lijden. Dit zou juist kunnen zijn, indien de vijandelijke Staat uitsluitend met zijn oogenblikkelijken tegenstander handel dreef, doch dit is natuurlijk nooit het geval. Zoo men hier tegen zou inbrengen, dat de vijand ook het zijne zal doen om den handel van den tegenstander te vernietigen en dat dus toch de verliezen aan beide zijden groot zullen zijn, dan kan ook dit argument weerlegd worden door te wijzen op de stellige zekerheid, dat ten slotte een der beide marines verslagen, verjaagd of opgesloten zal zijn en dan de andere partij de handen vrij heeft, om den handel en zeevaart van den tegenstander geheel te fnuiken, zonder dan zelf veel schade meer te lijden. Het staathuishoudkundig argument is dus hier te onpas gebruikt; trouwens de geschiedenis geeft ons voorbeelden te over, dat de handel van een der krijgvoerende Staten verliep ten gevolge van de zware verliezen door het buitrecht toegebracht, terwijl de andere Staat daarvan de voordeelen plukte (Holland in 1784).

Zeer handig maken de hier bedoelde tegenstanders van het buitrecht gebruik van een fout in de redeneering van HAUTEFEUILLE om zijne conclusiën te kunnen bestrijden. Deze schrijver betoogt (*propriétés privées* blz. 12), dat men bij de beoordeeling van de wenschelijkheid van het zeebuitrecht geen rekening mag houden met de belangen van de kooplieden, daar de belangen van allen vóór die van enkelen gaan. Men verwijt HAUTEFEUILLE nu, dat hij geheel voorbijziet dat het wel de handelsstand is, die het eerst de gevolgen van het buitrecht ondervindt, maar dat die

gevolgen ten laatste zich in veel uitgebreider kring zullen doen gevoelen, ja zelfs tot allen zullen doordringen. Dit is inderdaad juist, maar mijns inziens blijkt hieruit alleen, dat men de zaak van twee kanten kan bezien, want door deze rectificatie wordt immers de positie van HAUTEFEUILLE niets zwakker, daar het veroorzaken van nadeelige gevolgen voor eene geheele bevolking juist een geoorloofd oorlogsdoel is, omdat het een middel is om den vijand tot toegeven te dwingen.

Men is dus wel gedwongen om den voorstanders van de handhaving van het zeebuitrecht toe te geven, dat dit recht een scherp zwaard is in handen van een machtige zeemogendheid en zelfs een tweesnijdend zwaard, waaraan zij zich zelf wonden kan bij onhandig gebruik. Toch meene men niet dat dit een reden is, die eenige groote zeemogendheid zal nopen dit wapen ter zijde te leggen, ook al moge het waar zijn, dat men tegenwoordig rekening houden moet met de verzekeringmaatschappijen, die even goed kunnen behooren tot het land dat de inbeslagneming doet, als tot zijn tegenstander.

Een volgend argument, waarmede men het zeebuitrecht bestrijdt, is gelegen in de verklaring van Parijs zelve. Inconsequentie toch wordt verweten aan de Staten, die deze verklaring teekenden, zonder afstand te willen doen van het zeebuitrecht. Schijnbaar is deze stelling juist. De afschaffing der kaapvaart toch komt thans alleen ten goede aan die Staten, die eene uitgebreide marine hebben. Door het uitrusten van kapers wordt het aantal schepen vermeerderd dat den handel verontrust en beide partijen, zoowel de sterkere als de zwakke, lijden nadeel; maar schaft men de kaapvaart af, dan is het alleen de vraag, hoeveel oorlogsschepen de eene Staat meer heeft dan de andere, de sterkere marine verjaagt de zwakkere en daarna gaat de overwinnende marine op de kaapvaart. Dit nu acht men in strijd met den grondslag van de verklaring van Parijs, die de bescherming van den particulieren eigendom beoogde. Immers men schafte de particuliere kaapvaart af, doch behield de officieele!

Dit argument treft men in omgekeerden zin vaak bij Engelsche schrijvers aan, die hun regeering verwijten, dat zij in 1856 tot de verklaring van Parijs is toegetreden en op die wijze een wapen uit de handen gaf, waarmede Engeland tot dien tijd zoovele voordeelen had behaald. PHILLMORE acht dan ook deze toetreding schadelijk voor zijn vaderland; naderhand lieten zich ook in andere landen zulke stemmen hooren, o. a. BISMARCK (PERELS blz. 177).

Toch zijn beide redeneeringen onjuist. De eerste stelling is niet moeilijk te weerleggen. Als ik twee wapenen heb, een zwaard en een giftigen pijl, en mijn rechtsgevoel wordt gekwetst door het gebruik van den giftigen pijl, werp ik dat wapen weg, indien mijn tegenstander zulks ook wil doen; maar moet daaruit volgen, dat ik nu ook verplicht ben het zwaard weg te werpen? En wat PHILLMORE aangaat, als deze bekwame schrijver nu nog leefde zou hij wellicht van gedachten zijn veranderd, nu de Engelsche vloot nog wel machtig, maar niet zoo'n overweldigende oppermacht ter zee meer heeft als voorheen, zoodat, in verband met Englands ontzaglijke handelsvloot, ook zijn handel door de kaapvaart veel grooter verliezen lijden zou dan vroeger het geval was.

Nog een ander argument dan men bij ORTOLAN aantreft en ook door TRAVERS TWISS en WESTLAKE op den voorgrond wordt gesteld, namelijk: dat, indien men de handelsschepen en hunne bemanning niet buit maakte, deze schepen en hunne bemanningen dadelijk na aankomst in het vaderland zouden kunnen worden gebruikt om den vijand te bestrijden, wordt door

de tegenstanders van het buitrecht gewoonlijk als niet ernstig gemeend ter zijde geschoven en onder anderen door WILLEUMIER en DEN BEER POORTUGAEL heftig bestreden, mijns inziens op zwakke gronden, daar hun redeneering berust op de veronderstelling, dat een koopvaardijship niet in een oorlogsschip kan worden veranderd en een koopvaardijmatroos niet zoo gemakkelijk tot een marinematroos te vervormen is. Dit alles is wellicht zeer juist geweest, doch de laatste jaren heeft ORTOLAN's argument zeer zeker in beteekenis gewonnen door de oprichting in bijna alle Staten van eene reserve-vloot en eene marine-reserve.

Dan ook wijzen de voorstanders van de afschaffing van het zeebuitrecht op de inconsequentie welke er gelegen is in het verschil tusschen de eerbiediging van den particulieren eigendom in den landoorlog en de niet-eerbiediging in den zeeoorlog. Konden HAUTEFEUILLE en CAUCHY hierop antwoorden, dat een beroep op den landoorlog niet kan worden toegelaten, daar de eerbiediging van den privaten eigendom te lande door geen internationale conventie verplichtend was gesteld en de overwinnaar slechts uit eigenbelang, om niet een veroverd land uit te mergelen, tot deze eerbiediging besloot, terwijl toch ook de oorlogsschattingen en requisitiën inbreuk op den particulieren eigendom maakten, wij kunnen deze argumenten niet meer ten volle beamen. Immers, de conventie die de eerbiediging van den privaten eigendom beveelt, ligt voor ons. — Toch moet ook hier aan HAUTEFEUILLE worden toegegeven, dat hij spijkers met koppen slaat, want het is en blijft ten volle waar, dat de Staten op den langen duur tot de eerbiediging van den particulieren eigendom hun toevlucht hebben genomen, niet uit menschenliefde alleen, doch ook uit puur eigenbelang, omdat iedere Staat de nadeelen van het oude buitrecht te lande aan den lijve voelde, de buitmaker betrekkelijk weinig voordeel daarvan had en ten slotte de weerbaarheid van den geplunderden Staat door die euveldeelen niet werd verzwakt.

Vergelijken wij hiermede den zeeoorlog, dan zien wij juist hier het groote verschil voor den dag treden; door het buitrecht ter zee wordt de handel en welvaart van den vijand gefnuikt, de buitmaker vaart er financieel wel, bij en ten slotte zal dit buitrecht een ontzaglijken invloed hebben op den inhoud der instructies, die de vredesgezanten van hunne regeering meekrijgen, als zij den vrede gaan vragen.

Welnu, *dat is het doel van den oorlog!* De bedoelde inconsequentie bestaat dus niet en waar eindelijk HAUTEFEUILLE op de requisitiën en oorlogsschattingen wijst als eene aanranding van het privaat vermogen, welke in strijd zou zijn met het beginsel der eerbiediging, zoo moet worden erkend, dat, ofschoon het reglement betreffende de wetten en gebruiken van den oorlog te lande van 1899 in zijne artikelen 48 tot 52 zeer beperkende bepalingen heeft gegeven ten aanzien van de bevoegdheid en het bedrag der heffingen, vele militaire autoriteiten thans van meening zijn, dat in de toekomstige oorlogen de reusachtige afmetingen, welke de requisitiën en oorlogsschattingen zullen aannemen, het verschil tusschen de eerbiediging van het privaat vermogen in den landoorlog en in den zeeoorlog tot een onderscheiding van uitsluitend theoretische waarde zullen reduceeren. De parallel door WESTLAKE (Revue 1875 blz. 681) getrokken tusschen den privaten eigendom door de Franschen in 1870 ter zee buit gemaakt en de requisitiën, door de Duitschers opgeëischt onder afgifte van reus, doch zonder dat deze recht op betaling gaven, zou eene ongezochte practische weerlegging van dit inconsequentie-argument kunnen opleveren.

De argumenten van de voorstanders van den status quo zijn hiermede

lang niet uitgeput. Zoo noemde de hoogleeraar te Edinburg, LORIMER, nog de volgende gronden:

1e. het is onmogelijk den oorlog af te schaffen, dus niet wenschelijk het minst inhumane oorlogsmiddel prijs te geven;

2e. de Staat kan de verliezen der inwoners vergoeden;

3e. te land veroorzaakt het in beslag nemen van den bijzonderen eigendom persoonlijk lijden en maatschappelijke wanorde, ter zee niet. (DEN BEER POORTUGAEL Zeerecht blz. 310).

DEN BEER POORTUGAEL tracht deze argumenten voornamelijk op staathuishoudkundige gronden te weerleggen (blz. 311) en beroept zich op den Fransch-Duitschen oorlog, waar Frankrijk zelf verplicht werd bij het sluiten van den vrede de schade te betalen, die door het vernielen van Duitsche schepen aan den Duitschen handel was toegebracht. Ook dit voorbeeld zal echter, naar ik vrees, geen oorlogvoerende mogendheid weerhouden het zeebuitrecht toe te passen.

Volkomen in overeenstemming met LORIMER's opvattingen is ook de zienswijze van vele nieuwere schrijvers en autoriteiten op volkenrechtelijk gebied, die in tal van geschriften en redevoeringen het zeebuitrecht in bescherming nemen. Zoo, om slechts enkelen te noemen, de heeren RENAULT en DE MARTENS, terwijl ook de militaire schrijver captain MAHAN in de National Review, over het rapport der Royal Commission on supply of food etc. van 1905 schrijvende, dit standpunt verdedigt.

In het kort komt de meening dier schrijvers hierop neder: dat het buitrecht ten slotte niet zoo'n wreed oorlogsgebruik is als algemeen wordt beweerd, daar het een zeer humaan middel is, omdat het slechts materiele offers vraagt en geen bloed en dat het minder hard is dan de occupatie van vijandelijk gebied met alle ongerechtigheden, welk daaruit voortvloeien (MAHAN, BONFILS);

dat, waar in den landoorlog zoovele dwangmiddelen kunnen worden toegepast, deze in een zeeoorlog onmogelijk zijn, terwijl het zeebuitrecht niet onmenselijker is dan vele dier dwangmiddelen. Vele voorstanders van de afschaffing van het zeebuitrecht erkennen dan ook, dat dit recht het eenige dwangmiddel is, dat men in een uitsluitenden zeeoorlog of tegen een Staat die zijn oorlogsvloot in zijn havens verborgen houdt, kan toepassen (Zie DE LAVELEYE, Du respect de la propriété privée sur mer en temps de guerre. Revue 1875 blz. 538);

dat het zeebuitrecht ook zijne goede zijde heeft, vooral in onze dagen, waarin de belangen der scheepvaart zoo overheerschend zijn, en het zeebuitrecht daardoor een middel is om de groote maatschappijen en andere handelsmachten bij het behoud van den vrede belang te doen hebben (RENAULT, Vredesconferentie 1907);

dat het zeebuitrecht niet kan worden afgeschaft zonder tegelijkertijd de fundamenteen aan te randen, waarop het blokkaderecht en min of meer ook het recht tot aanhouding van contrabande rusten, welke instellingen men niet kan en niet wil afschaffen (Wel heeft Engeland ter vredesconferentie een voorstel tot afschaffing der contrabande gedaan, doch dit voorstel behoort te worden in verband gebracht met een ander Engelsch ontwerp, n.l. om in een oorlog elk handelsschip, hetzij neutraal, hetzij onder vijandelijke vlag varende, dat den vijand diensten bewijst, als oorlogsschip te behandelen. Het verdachte schip zou dus niet worden buitgemaakt, doch in den grond geboord. Trouwens, van het blokkaderecht wenschte Engeland niets prijs te geven);

dat ook de geschiedkundige feiten niet afdoende zijn. Immers, het beginsel

tot afschaffing van het buitrecht werd wel aangenomen in het Pruisisch-Amerikaansch verdrag van 1785, maar beide Staten hadden destijds weinig punten van aanraking en de mogelijkheid van toepassing van het verdrag was dus zeer onwaarschijnlijk, hetgeen HAUTEFEUILLE in zijn *Propriétés privées* blz. 11 de woorden in de pen geeft, dat FREDERIK DE GROOTE en BENJAMIN FRANKLIN alleen hun philosophische denkbeelden voor de wereld wilden ten toon spreiden, terwijl ook de oorlog tusschen Pruisen en Oostenrijk in 1866 op dit punt zeer weinig ondervinding heeft opgeleverd, daar hij slechts ongeveer 5 weken duurde;

dat men ook zou kunnen volhouden, dat de afschaffing van het buitrecht vele kooplieden voordeel zou doen trekken van den oorlogstoestand, waarin het land zich eventueel zou bevinden, wanneer de verkeerswegen te land zijn afgesneden en dit een ander uiterste is waartoe men toch niet kan verwachten, dat een vijandelijke mogendheid zal medewerken;

dat de vrees voor het buitrecht zelfs dienstig is om oorlogen te voorkomen en de geschiedenis daarvan een recent voorbeeld geeft, daar Engeland bij de Alabama-quaestie bij voorbaat zijn vonnis teekenende door de drie regels van Washington te erkennen, daartoe alleen overging, doordat het begreep, dat een oorlog met de Vereenigde Staten van Noord-Amerika een onschatbaar verlies zou veroorzaken aan zijn handelsvloot en bijgevolg aan zijn politieke macht (BONFILS n°. 1326).

Inderdaad! tegen al deze argumenten valt niet veel in te brengen, ook al stelt men zich op het standpunt, dat het zeebuitrecht een onredelijke instelling is, uit den tijd der barbaren overgebleven.

De voorgaande beschouwingen brengen mij dus als van zelf tot de conclusie, dat hoezeer ieder weldenkend mensch individueel zal gevoelen dat er veel onrechtvaardigs ligt in de toepassing van het zeebuitrecht, de meening, dat de tijd nabij is dat het zeebuitrecht zal worden afgeschaft, als een ijdele waan moet worden beschouwd. Een zoo doeltreffend, een zoo krachtig wapen in de handen van eene groote zeemogendheid laat deze niet los, zal en kan deze niet loslaten zonder aan haar eigen macht ter zee afbreuk te doen. Om deze reden heeft Engeland steeds geweigerd tot de afschaffing van het zeebuitrecht mede te werken en zal het mijns inziens ook zijne toestemming daartoe nooit verleen, zoolang niet een, in de verre toekomst mogelijke, algeheele omwenteling in de militaire verhoudingen der Staten zal zijn gebracht of Engeland op een gegeven oogenblik inziet dat, met het oog op zijne groote handelsvloot en de ontwikkeling van andere zeemogendheden, zijn eigenbelang meebrengt van tactiek te veranderen.

Ten slotte mag hier niet onvermeld blijven, dat ook nog andere Staten dan de groote zeemogendheden belang hebben bij het gehandhaafd blijven van het zeebuitrecht, namelijk de Staten die geen handelsvloot hebben, omdat deze meestal kleinere mogendheden daardoor niet zoo licht aan een aanval van een mogendheid, die wel zoodanige vloot bezit, zullen zijn blootgesteld. Ook deze Staten toch vinden een krachtig beschermend wapen in de vrees dier handelsmogendheden, dat zij door een aanval hun eigen koopvaardijvloot zouden in gevaar brengen.

Indien men zich op het aldus ontwikkelde standpunt stelt, wordt niet alleen de houding der groote zeemogendheden ter 2de Vredesconferentie ten opzichte van het zeebuitrecht begrijpelijk, maar blijkt het, dat zij niet anders konden handelen.

Behalve Engeland, dat aldus getrouw bleef aan zijne traditie, stemden

Rusland, Japan en Frankrijk tegen het Amerikaansche voorstel om den particulieren eigendom in den zeeoorlog, uitgezonderd de gevallen van blokkadebreuk en contrabande, vrij van buitmaking te verklaren. Vergelijkt men de houding, welke Rusland en Frankrijk thans aannemen (van Japan kan natuurlijk geen sprake zijn daar deze zeemogendheid als zoodanig geene historie heeft) met de inschikkelijkheid, welke deze beide mogendheden in 1856 jegens hetzelfde Amerikaansche voorstel betoonden, dan zou men tot de conclusie kunnen komen, dat hier aan een reactie moet worden gedacht. Toch vermeen ik dat deze opvatting onjuist is en dat de veranderde houding dier Staten uitsluitend moet worden toegeschreven aan het feit, dat de vloeten dier naties zich de laatste vijftig jaren zoodanig hebben ontwikkeld, dat zij de overmacht van Engeland ter zee niet zoozeer meer behoeven te vreezen als toenmaals en zij zich van hunne kracht als groote zeemogendheden thans zoozeer bewust zijn, dat zij zich op hetzelfde standpunt kunnen stellen, dat Engeland gedurende het tijdperk van zijne oppermacht ter zee steeds innam.

In dit verband is het tevens hoogst merkwaardig dat de Vereenigde Staten van Noord-Amerika, die zoo lang het bij woorden blijft de voorvechters zijn en waren van de afschaffing van het zeebuitrecht en zoowel in 1856, als in 1899 en 1907 het voorstel tot eerbiediging van den particulieren eigendom ter zee indienden, in 1898, bij het uitbreken van den oorlog met Spanje, toen het op daden aankwam, hunne beginselen verloochenden. NIJLAND, die dit feit releveert (blz. 191), neemt eenige regelen over uit „The New-York Times”, geschreven door den militairen schrijver captain MAHAN en constateert dat de Amerikaansche schrijvers en staatslieden deze handelwijze trachten „goed te praten.” Ik meen echter, dat in mijne beschouwing de oplossing van de schijnbare tegenstrijdigheid gevonden wordt en er van „goedpraten” hier niet moet worden gesproken, daar Amerika's handelwijze zeer verklaarbaar is als men aanneemt, dat dit land, ofschoon overtuigd dat het in het algemeen voor zijne belangen beter is het zeebuitrecht af te schaffen, waar het mogelijkerwijze eenmaal tegen groote zeemogendheden den strijd zal moeten aanbinden (zie o. a. BONFILS n°. 1336 die Amerika na afschaffing van het zeebuitrecht onkwetsbaar noemt), zich in 1898 de sterkere wetende van het tot tweede-rangsmogendheid gedegradeerde Spanje, zich op hetzelfde Engelsche standpunt kon stellen en er niet toe kon besluiten het wapen ter zijde te leggen, waarmede het zijn tegenstander zoo pijnlijk treffen kon, zonder zich zelven aan veel gevaar bloot te stellen.

Door dit alles springt duidelijk in het oog, dat de vraag, of het bestaande beginsel dat particulier eigendom ter zee mag worden buitgemaakt al of niet gehandhaafd moet blijven, een vraag van zuiver politieke aard is, zooals ook door den heer MOUNTAGUE BERNARD in 1875 te 's-Gravenhage in de zitting van het Instituut reeds werd verklaard, „welke politieke quaestie”, zooals deze heer daarop liet volgen, „waarin het overwegend belang van de zekerheid der Staten alle andere belangen ter zijde stelt, niet is van de competentie der rechtsgeleerden” (DEN BEER POORTUGAEL Zeerecht blz. 306). De beslissing zal dus allereerst moeten afhangen van het oordeel van militaire deskundigen, terwijl maatschappelijke toestanden en algemeene politieke verhoudingen den doorslag zullen geven. Vandaar dus ook dat het oordeel van de rechtsgeleerde commissie, door het Institut de Droit international aangewezen, hetwelk met eenparige stemmen werd genomen en in de „Revue”, 7de jaargang, gepubliceerd: „qu'il n'existe pas, dans la nature des choses, un principe rationnel ou juridique sur lequel on puisse fonder une distinction entre le traitement de la propriété pri-

vée enemie ou neutre dans la guerre maritime, et le traitement de la même propriété dans la guerre terrestre", wellicht theoretische, doch geen practische waarde heeft en geenszins invloed kon uitoefenen op de houding der Staten.

De bekentenis van de Times van 25 November 1856, door DEN BEER POORTUGAEL Zeerecht blz. 325 aangehaald: „dat de geheele beschaafde wereld zou winnen, doch Engeland alleen bij de afschaffing van het buitrecht zou verliezen, omdat alleen Engeland een marine van zoodanige getalsterkte bezit", geeft den toestand ook thans nog zeer juist weer.

De verwachting door DEN BEER POORTUGAEL uitgesproken, dat Engeland ten slotte tot de erkenning zal komen, dat ook zijn belang medebrengt, zich niet langer tegen allen te kanten, rust dan ook mijns inziens op eene hoogst twijfelachtige basis.

Ik vermeen dat de conclusie, welke uit deze beschouwingen kan worden getrokken deze is, dat aan eene afschaffing van het zeebuitrecht in de naaste toekomst niet te denken valt, en dat veeleer aan een uitbreiding van de toepassing van dat recht zal moeten worden gedacht, ook in verband met het stelsel dat gedurende de laatste oorlogen werd aangenomen, om snellere koopvaardij schepen tijdens den oorlog als hulpkruisers in te richten, waardoor de meermalen geuite meening, dat hiermede de kaapvaart weder zou zijn ingevoerd, een schijn van waarheid erlangt (zie o. a. het decreet van den Koning van Spanje van 24 April 1898, waarin kapers en hulpkruisers in één adem worden genoemd, — te vinden bij NEDERLAND blz. 169).

Moge de eerbiediging van den particulieren eigendom in den zeeoorlog dus als een ideaal worden opgevat, dat wij ons voor oogen kunnen houden ten einde daarnaar te streven, practischer is het te trachten eene regeling te vinden, waarbij het zeebuitrecht kan worden gehandhaafd met wegneming van het ontzaglijk gebrek dat daaraan kleeft, namelijk de onredelijkheid tegenover de particulieren. — Men zou aldus moeten beginnen met rechtsregelen te maken, waarnaar het zeebuitrecht kon worden uitgeoefend en welke strekking zou moeten zijn de immoreele zijde van de toepassing van dit recht te elimineeren.

Van dit denkbeeld uitgaande, verdient het voorstel, door de Fransche delegatie ter 2de Vredesconferentie gedaan, alle aandacht. Immers, vooropstellende dat het zeebuitrecht een dwangmiddel moet zijn door een Staat tegenover een anderen Staat uitgeoefend, dat verder geen particulier persoon belang bij de buitmaking mag hebben, noch ook daardoor mag worden benadeeld, stelde genoemde delegatie voor, den wensch uit te spreken: dat de Staten die het buitrecht uitoefenen het gedeelte der prijzen dat aan de bemanningen der buitmakende schepen wordt toegewezen, zouden intrekken en de noodige maatregelen zouden nemen, opdat de verliezen, door uitoefening van het buitrecht veroorzaakt, niet geheel ten laste zouden blijven van de particulieren wier goed wordt buitgemaakt, doch de Staten zelf de schade zouden dragen.

Mij dunkt door zoodanig stelsel zou het genoemde fundamenteele bezwaar, aan de toepassing van het buitrecht verbonden, zijn ondervangen en zouden vele tegenstanders van het behoud van het zeebuitrecht, ofschoon slechte schoorvoetend, wegens het in alle gevallen principieel afkeurenswaardige beginsel, zich daarbij kunnen neerleggen.

Volgens mijne meening zal in de toekomst alleen in deze richting overeenstemming tusschen de strijdige belangen der mogendheden ten aanzien van dit onderwerp kunnen worden verkregen.

Opmerkingen over eenige straffen in de nieuwe militaire strafwetten.

In de nieuwe militaire strafwetten van 1903 zijn o. a. als nieuwe straffen vastgesteld:

*de bijzondere gevangenisstraf voor militairen,
de militaire detentie,
de plaatsing in de strafklasse,
het verzaamd arrest,
de plaatsing in de tuchtklasse.*

Bestaat thans nog de noodzakelijkheid van de invoering dier straffen bij de Marine?

Onder eerbiedige hulde aan den genialen ontwerper der militaire strafwetten, Prof. Mr. H. VAN DER HOEVEN, en aan hen, die tot de vaststelling dier wetten hebben medegewerkt, mogen wij ons die vraag stellen.

Uitgezonderd het verzaamd arrest, belemmeren de genoemde straffen in hooge mate de spoedige inwerkingtreding dier nieuwe wetten, doordat eenige voor de tenuitvoerlegging dier straffen noodige gebouwen (in Nederland en, voor Europeesche en Inlandsche schepelingen, in Oost-Indië) opgericht moeten worden ten koste van groote geldelijke offers voor den Staat en ten koste van de kracht der Marine, doordat het in die gebouwen toezicht voerende personeel moet bestaan uit uitmuntende militairen der Zeemacht, die daartoe aan den eigenlijken dienst worden onttrokken; terecht behoeft men aan een of meer strafschepen zelfs niet meer te denken.

Wat de Marine aangaat, wordt tot heden de militaire gevangenisstraf geheel ondergaan als de gewone gevangenisstraf, de militaire detentie bijna geheel als de hechtenis, terwijl mede de straffen en maatregelen voor jeugdige overtreders der strafwetten ook worden toegepast als deze jeugdige overtreders militairen zijn.

Wat wil men nog beter hebben dan *deze* gelijke behandeling van strafwaardige staatsburgers?

Bij de Marine kent men geene dergelijke straffen als de plaatsing in de straf- of in de tuchtklasse (de bestaande straf van plaatsing in de strafklasse — hoewel van gelijken naam — mag niet meegeteld worden), kent men geen verzaamd arrest.

Ware het nu dat bij de Marine de krijgstucht veel te wenschen overliet, dan zou men kunnen zeggen dat het bestaande strafstelsel ondeugdelijk was bevonden; doch dit laatste is volstrekt niet het geval. Men wijze aan waar de krijgstucht, d. w. z. regelmaat en orde bij de krijgsmacht, ontbreekt! De bevelhebbers bij de Marine handhaven overal de tucht; dat moeilijkheden worden ondervonden, spreekt van zelf; men moet toch nimmer vergeten dat altijd gestraft zal *moeten* worden en dat men *onder* een zeker percent gestraften in verhouding tot het aantal militairen niet zal dalen. Het handhaven van de krijgstucht hangt minder af van de straffen, waarover beschikt kan worden, dan van de tact der bevelhebbers om hunne ondergeschikten tot plichtsbetrachting te houden of te brengen.

„De behoefte bij de Marine aan eene straf van meer intensieve zwaarte dan de nu bestaande, welke behoefte zich na het wegvallen der lijfstraffen deed gevoelen” en bevredigd zoude worden door het toepassen der straf van plaatsing in de tuchtklasse, is (men vergeve mij de opmerking) als zij

oijt bestaan heeft, door ouderdom vervallen; van de tuchtklasse kan men geene „beste vruchten” verwachten.

Niettegenstaande eenige aanhangers eener politieke partij alle kracht hebben ingespannen om de krijgstucht bij de Marine te doen verslappen, zijn hunne pogingen — dank zij het krachtig optreden daartegen van hen, die voor de handhaving dier tucht moesten zorgen — vruchteloos geweest; helaas lieten eenige schepelingen zich verleiden tot het plegen van met de krijgstucht strijdige handelingen en zijn deze uit de Marine ontslagen; zooals dat meer gaat: de ware schuldigen blijven buiten schot en de onvoorzichtigen leggen er het loodje bij!

Eene krijgstucht, die dergelijke slechte invloeden kan verdragen, is eene van stavast, zou ik zeggen.

Men zal mij tegenwerpen, „en de militaire bonden, wat zegt gij daarvan?” Wel, niets bijzonders. Die bonden verdienen de sympathie van alle Nederlanders, op voorwaarde dat zij niet geraken onder politieke invloeden, zich niet tot buitensporigheden laten verleiden, kortom net doen als andere overeenkomstig de wet bestaande bonden, die zich aan de wetten onderwerpen en zich niet bemoeien met zaken, die buiten hunne bemoeiing behooren te blijven.

Het personeel der Marine moet men vooral beoordeelen naar hen, die hun plicht doen; bij nadere kennismaking valt het erg mede; wie te veel let op hen, die gestraft zijn of straf verdiend hebben, krijgt voorzeker een verkeerd denkbeeld over den waren toestand.

Maar wil men gaarne bedenkelijk kijken, dan zoeker in het antwoord op de vraag: hoe voorzien moet worden in het noodige militaire personeel voor de militaire strafinrichtingen? Gepensioneerden mogen daarvoor niet worden aangewezen, want de militaire strafinrichtingen moeten één zijn met de Marine: van wege de militaire opvoeding, die bevorderd moet worden.

Het doel van de *bijzondere gevangenisstraf voor militairen* (geene scheping van den ontwerper der wetten) is: „om door een ander dan het gewone gevangenisrégime dé straffijd van militairen, die na afloop der straf opnieuw in de gelederen of op de vloot hebben te dienen, dienstbaar te maken aan hunne militaire opleiding.”

Voorwaar in het algemeen een goed denkbeeld, maar een militair, die na het ontslag uit de gevangenis niet in korten tijd zijne vorige bruikbaarheid heeft herkregen, is als militair weinig waard; en wát moet hij aldaar leeren of beter leeren? De voor de verschillende betrekkingen bij de Marine zoo sterk uiteenlopende eischen der militaire opleiding maken het bereiken van het vermelde doel onmogelijk; in de gevangenis bepale men zich tot het zoo mogelijk tegengaan der nadeelen van te weinig lichaamsbeweging in eene kleine ruimte en te gering geestelijk verkeer met andere personen of tot het aanleeren van een gemakkelijken handarbeid; de gevangenis althans is de laatste plaats, waar men eene militaire opleiding kan bevorderen; de gevangenisstucht, zij het ook eenigszins verzacht, is reeds dadelijk een ernstig beletsel van wege het noodzakelijk eischen van blinde onderworpenheid; aan boord en in de kazerne eischt men — men sla er het nieuwe wetboek op na — opzettelijke gehoorzaamheid; dit beletsel is niet alleen ernstig, het is onoverkomelijk; wanneer men bij eene militaire opleiding zondigt tegen een der grondslagen, waarop de krijgstucht moet berusten, is zij zonder meer: veroordeeld! Elke opleiding trouwens, waarbij tegen de beginselen wordt gezondigd, die aan het doel ten grondslag liggen.

De bijzondere voorschriften betreffende den arbeid, de bestemming van de opbrengst van den verplichten arbeid, het onderwijs en de tucht zijn voor militairen niet noodig bij eene gelijke behandeling als de niet-militaire gevangenen. Een officier, onderofficier, matroos, stoker, marinier, miliciens en allen, die in opleiding zijn, — om van de Landmacht niet te spreken — hebben geen gelijken militairen arbeid; de meesten zijn bekwaam of gedeeltelijk bekwaam voor hun werk en de vrijwilligers zijn gewoonlijk niet meer in militaire opleiding; moet de arbeid gedeeltelijk bestaan in gelijke oefeningen met de wapenen, dan wordt opgemerkt dat zij ongelijk bewapend zijn; het nut van exercities met het geweer in de gevangenis door militairen, die bij de krijgsmacht daarmede zijn bewapend, is maar zóó, zóó; mogelijk hebben meerderen met mij het meer begrepen op eene flinke oefening na het ontslag uit de gevangenis en met het eigen wapen; de bestemming van de opbrengst van den arbeid behoeft geen hoofdbreken te kosten; welk militair onderwijs zal men de militairen in de gevangenis geven: komen in dit opzicht de miliciens der Landmacht niet te veel in de gedachten? Eene militaire gevangene is bovenal in de gevangenis eene gevangene, die onder de gevangentucht en niet onder militaire tucht staat of behoort te staan.

Een militair, die de *gewone* strafwet overtreedt, blijft verstoken van de militaire hulp-opleiding in de gevangenis; waarom moet hij niet als een bekwaam en geoefend militair de gevangenis verlaten? Waarom wordt hij aan zijn lot overgelaten? Bijna altijd is het *gewone* strafbare feit, gepleegd door een militair: in strijd met de krijgstucht.

Het is mij niet duidelijk, waarom de militaire strafwet de militaire overtreders harer voorschriften op buitengewone — men zou kunnen zeggen eervolle — wijze toegemoet komt; een militair die achterblijft of in drift insubordinatie pleegt, geeft daarom alleen nog geen aanleiding om dadelijk in de gevangenis zijne militaire opleiding te gaan verbeteren; wordt de zorg niet te ver uitgestrekt?

Door *de militaire detentie* (die door den ontwerper der militaire strafwetten niet onder de straffen was opgenomen) heeft men willen straffen: „met eene straf minder streng dan gevangenisstraf en zonder de nadeelen, welke aan de hechtenis kleven en te ondergaan in een gebouw, dat geene *gewone* gevangenis is, maar een huis, staande onder militair beheer en voor de gevangenen met de verplichting tot arbeid, waaronder oefeningen of exercitiën; een huis waar meer het element van krijgstucht op den voorgrond kan komen”.

Geen gevangenis, geen kazerne, van beiden iets; geen vleesch en geen visch (figuurlijk); een halfslachtige toestand, waaruit nooit iets goeds kan voortvloeien.

Leest men in het militaire wetboek als straf „gevangenisstraf”, dan kan men er dadelijk bijvoegen: „of militaire detentie van ten hoogste twee maanden”; bijv.: De militair... wordt als schuldig aan militair verraad gestraft met den dood, levenslange gevangenisstraf of tijdelijke van ten hoogste twintig jaren of met militaire detentie van ten hoogste twee maanden; dat maximum van twee maanden naast dood, levenslang en twintig jaren, staat enigszins vreemd.

Ook hier komt men op buitengewone, bij wijze van spreken eervolle, wijze den militair tegemoet; dat is te zeggen, „half” tegemoet, want ingeval aan een militair *gewone* hechtenis is opgelegd wegens een gewoon strafbaar feit of ter vervanging van geldboete, wordt hij ten prooi gelaten

aan de besmetting, welke uitgaat van gezamenlijk opgesloten menschen, die iets op hunnen kerfstok hebben; de bepaling over de vervanging der gevangenisstraf zoo noodig door militaire detentie van ten hoogste twee maanden, is iets zeer bijzonders, want in het gewone strafwetboek heeft men als op een goudschaaltje nagewogen of op een bepaald misdrijf gevangenisstraf, hechtenis of geldboete of twee of alle straffen zouden worden gesteld.

Het wil mij voorkomen dat de straf van militaire detentie te veel op arrest in eene kazerne zal gelijken en daardoor als strafrechtelijke *straf* niet zal voldoen.

Een koopvaardij-schepeling, die deserteert of insubordinatie pleegt, gaat, als hij gestraft wordt, onvoorwaardelijk naar de gevangenis; den militairen schepeling, die deserteert of insubordinatie pleegt en dus bovendien een militaire plicht schendt, kan de schande van het verblijf in eene gevangenis bespaard worden; is de wet nu te streng voor den koopvaardij-schepeling of te zacht voor den militair?

Bij de Marine wordt thans nog vrij dikwijls wegens een militair misdrijf de straf van militaire detentie opgelegd; dit geschiedt voornamelijk in Oost-Indië, waar de militaire detentie (de hechtenis ook) op dezelfde wijze wordt ondergaan als de gevangenisstraf; voorzichtigheid bij het trekken van besluiten uit het aantal veroordeelingen tot militaire detentie bij de Marine wordt daarom aanbevolen, want een voorkeur voor die straf bestaat niet, voor zoover mij bekend is.

Zoodra de hechtenis van het gewone strafrecht wordt gewijzigd in eene straf van afzonderlijke opsluiting, kan zij ook als straf voor bepaald uit te kiezen militaire misdrijven worden gesteld of bijgevoegd.

De plaatsing in de straf- en in de tuchtklasse heeft tot doel, de eerstgenoemde: het na eene hoofdstraf brengen van veroordeelde militairen in eene leerschool van militaire ondergeschiktheid, en de tweede straf: het vormen van den gestrafte tot een beter militair.

Straf en opleiding worden weder bijeengevoegd bij deze straffen, evenals bij de bijzondere gevangenisstraf en de militaire detentie; de grondslagen, waarop de straf en waarop de opleiding tot militair berusten, verschillen zóó veel, dat het beoogde doel nooit bereikt zal kunnen worden.

De vier straffen beschouw ik — met bescheidenheid — als zonder waarde voor de Marine, gepaard met groote kostbaarheid voor den Staat; men stelt het militaire personeel voor eene onuitvoerbare taak; de straffen zijn schadelijk voor de Marine, omdat daardoor aan haar eigenlijken dienst uitmuntend personeel wordt onttrokken.

Doch laat ik terugkeeren tot de straf- en de tuchtklasse, zonder de andere straffen er bij te halen.

Onwillekeurig zal men denken aan de klasse van discipline der Landmacht (en voor mariniers aan den wal); deze is dan ook in de strafrechtelijke geschiedenis der beide straffen ter sprake gekomen. Over de uitwerking der straf te Vlissingen was men zeer tevreden; zooveel gaan er heen en zooveel komen er met verbeterd gedrag in de gelederen terug; het laatste aantal verschilt betrekkelijk weinig met het eerste; ontegenzeggelijk een bewijs dat het toezichtvoerend militaire personeel op hoogst loffelijke wijze zijne plicht doet en heeft gedaan. Nu heeft echter het leger er niet veel aan dat de klassianen te Vlissingen in de klasse van discipline een verbeterd gedrag toonen. De ware uitwerking der straf blijkt dan ook — na het ontslag uit de klasse — uit het gedrag der met verbeterd

gedrag ontslagenen bij het leger en de vloot. De ondervindingen van en de inlichtingen, verstrekt aan ondergeteekende omtrent dit onderwerp, stemmen merkwaardig overeen: de uit de klasse van discipline ontslagen militairen kenmerken zich in het algemeen door een slecht gedrag. Te Vlissingen bukten zij voor de overmacht, doch innerlijk verbeterd waren zij niet. Een *volledig* onderzoek is mij echter niet bekend.

In theorie kan men aannemen dat niemand door het ondergaan eener straf verbeterd, uitgezonderd weinige bepaalde personen en de kinderen wier karakters nog door straf gewijzigd kunnen worden; eene theorie, die door de practijk wordt bevestigd.

Men kan aan deze innerlijke fout eener straf- of tuchtklasse niet ontkomen; in deze richting is alle moeite tevergeefs; in deze inrichtingen moet worden *gestraft*; opvoeding en opleiding tot militair behooren elders plaats te hebben.

Hoe kan ooit eene strafklasse „eene leerschool voor militaire ondergeschiktheid” zijn, terwijl dag in, dag uit volledige onderworpenheid van den gestrafte moet worden geëischt? Het militaire wetboek verlangt dat de militair — en terecht — opzettelijke gehoorzaamheid zal toonen; in de strafklasse en in de tuchtklasse blijft zijn wil buiten de deur, bij de krijgsmacht verlangt men dat hij volgens eigen wil gehoorzaam zal zijn, uit eigen beweging zijn plicht zal doen: „de krijgstucht, d. i. regelmaat en orde bij de krijgsmacht, berust op de *onafgebroken plichtsbetrachting* van den militair.”

Hoe kan door „ijzeren” krijgstucht een slecht militair een goed militair worden? Bedoeld wordt „eene krijgstucht, waarbij overtredingen der tucht door ijzerharde maatregelen zullen worden tegengegaan. Men doodt het initiatief van den militair in eene tuchtklasse; in den gewonen dienst eischt men het van hem.

Vreesverwekkende straffen behooren tot „de laatste schrikbeelden van het oude en verouderde régime, die als geheel overbodig moeten verdwijnen”, naar mijn gevoelen. De geschiedenis der Marine toont de nuttelooheid van die soort van straffen aan.

Vreesverwekkende militaire straffen behooren zeker niet tot de middelen om een militair te verbeteren, op te voeden of op te leiden. Men moet immers den militair leeren om niets ter wereld te vreezen.

Men spreekt van „de weldadige preventieve werking, welke de vrees van naar de klasse overgebracht te worden, op velen oefent”, (naar de strafklasse). De „ijzeren” krijgstucht bij de tuchtklasse brengt onze gedachten op denzelfden weg, zal vermoedelijk ook „weldadig preventief” moeten werken.

Eene dergelijke verwachting moet verkeerd uitkomen, tenzij ten aanzien van enkele bepaalde personen en van kinderen, die reeds militair zijn; het overgrootste deel der overtreders van de gewone en de militaire strafwetten denkt op het oogenblik van het plegen van het feit niet aan de gevolgen van hunne handelingen, blind als zij zijn door drift, drankgebruik, hebzucht, hartstochtelijke aandoening, ziekte, misleiding, hoogmoed, enz. of waagt het er op omdat zij meenen voldoende slim te zijn om aan de voor hen te wachten gevolgen te ontkomen. De bevoegde personen moeten slechts zorg dragen dat de zekerheid bestaat, dat op een strafbaar feit eene krachtige straf volgt; deze zekerheid is reeds voldoende om hen, die in kalmen toestand zijn, van het plegen van strafbare feiten terug te houden. En die zekerheid bestaat bij de Marine in niet geringe mate en zal zonder twijfel blijven bestaan.

Een militair, die een gevangenisstraf heeft ondergaan (de strafklasse is eene bijkomende straf) vreest de strafklasse of de tuchtclassse niet meer; een militair, die eenige malen 14 dagen streng arrest met verminderde voeding heeft ondergaan, is voldoende gehard tegen de tuchtclassse om deze althans niet te vreezen; wie met de straf- of de tuchtclassse heeft kennis gemaakt is later minder gevoelig voor arreststraffen.

In tijd van oorlog of kort daarvoor is het ten uitvoerleggen der straf van plaatsing in de straf- of de tuchtclassse vrijwel onmogelijk.

Sedert 1879 wordt de krijgstucht bij de Marine gehandhaafd zonder straf- en tuchtclasssen; als deze strafinrichtingen werkelijk noodig waren geweest, zouden Regeering en Wetgever toch niet gearzeld hebben om de plaatsing in de classse van discipline te Vlissingen ook voor de Marine als straf in te voeren; dat zou maar één wetje gevorderd hebben; de Inlandsche schepelingen, die met deze straf zouden zijn gestraft, hadden bij een strafdetachement van het Indische Leger geplaatst kunnen worden.

Den besten maatregel acht ik dien, welke bij de Marine wordt gevolgd, namelijk om onverbeterlijke militairen na eene krachtige toepassing van de aan boord uitvoerbare krijgstuchtelijke straffen, welke eenige malen is herhaald, uit den dienst te ontslaan met een gemerkt paspoort; deze militairen vergiftigen moreel hunne omgeving door hun voorbeeld; nut heeft de Staat niet van hen; het roode paspoort heeft een hoogst onaangename nasleep bij het ontslag, doordat de ontslagene in den regel geen behoorlijk werk kan bekomen.

Voor een militair van wien een vlootvoogd na rijp beraad en onder aanhaling der noodige gegevens — waaronder zoo mogelijk een psychiatrisch onderzoek — verklaart dat hij na toepassing der zwaarste krijgstuchtelijke straffen niet te regeeren is, behoort geen plaats meer te zijn bij leger en vloot.

Men trekke geen besluiten uit het aantal malen waarin bij de Marine de bestaande straf van plaatsing in eene strafclassse wordt opgelegd, want in het meerendeel der gevallen is de straf opgelegd, ten einde eene voordracht tot ontslag te kunnen indienen op grond dat de voorgedragene ongevoelig is gebleven voor *alle* krijgstuchtelijke straffen.

Aan boord van een schip zijn slechts twee arreststraffen behoorlijk uitvoerbaar; òf het gedwongen verblijf in eene cel of een vertrek òf in boeien op ééne plaats, òf het gedwongen verblijf op het schip zonder plaatsaanwijzing, alzoo het streng arrest of het licht arrest. Als derde arreststraf noemt de wet op de krijgstucht: *het verzwaard arrest*; voor deze straf schiet alleen over het gedwongen verblijf in een bepaald gedeelte van het schip. Men kan dit natuurlijk bepalen; maar hoe nu toezicht te houden dat de bepalingen, die de vrijheid van den met verzwaard arrest gestraften militair beperken behoorlijk worden nagekomen? Men zou er toe moeten komen om naast elken gestrafte een anderen militair te plaatsen om hem te bewaken, en daartegen bestaan zulke groote bezwaren, dat men beter doet om de straf niet op te leggen. Uit het feit, dat deze straf nu niet bestaat, kan men besluiten dat zij niet noodig is.

In de wet op de krijgstucht (misschien juister genaamd: wetboek van militair tuchtrecht) zal men *straffen* missen voor *jeugdige militairen*; de krijgstuchtelijke straffen gelden volgens de wet voor volwassen en niet-volwassen militairen. Thans mist men ze ook in de bestaande militaire wetten, maar bij Koninklijk besluit zijn voor verschillende militairen, die

op jeugdigen leeftijd in dienst zijn getreden, huishoudelijke straffen of tuchtmaatregelen vastgesteld. Als ik mij aan eene voorspelling mag wagen, dan zal met hand en tand worden vastgehouden aan de bij koninklijk besluit in stede van bij de wet, vastgestelde huishoudelijke straffen of tuchtmaatregelen. En terecht; kinderen moeten als kinderen worden behandeld, ook al zijn zij militair. Het maakt een eenigszins vreemden indruk dat de wet de slechte militairen, oud of jong, in de gevangenis, de militaire-detentie-inrichting, de straf- of de tuchtklasse wil doen opvoeden en opleiden, en daarentegen kinderen met dezelfde krijgstuhtelijke straffen als voor groote menschen wil doen straffen als zij militairen zijn. Duitschland en Engeland geven in deze een beter voorbeeld.

Wanneer Regeering en Wetgever mochten besluiten om het in werking treden der bijzondere maatregelen voor de gevangenisstraf voor militairen, de militaire detentie, de plaatsing in de straf- en in de tuchtklasse, zoodat het verzwaard arrest *voor de Marine uit te stellen totdat blijkt dat deze straffen noodig zijn ter goede handhaving van de krijgstuht*, zal daarmede aan de Marine naar mijne bescheiden meening een groote dienst bewezen zijn.

Zulk eene voorwaardelijk uitstel komt meer voor, bijvoorbeeld ten aanzien van de lijfstraf bij de Engelsche Marine.

Men late de toekomst uitspraak doen!

Gevolgtrekkingen uit mijne beweringen ten opzichte van de straffen voor de Landmacht zal ik gaarne aanvaarden; ik heb mij nu tot taak gesteld om alles van mijn standpunt in het belang der Marine te bezien.

Willemsoord, 7 Maart 1908.

C. J. BLOK.

Inspecteur van Administratie.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 10 Juli 1906.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. BARON VAN ITTERSUM, R. P. VERSPIJCK, C. J. G. DE BOOY en H. M. ENGELHARD.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Verdediger: Mr. F. A. C. SCHRÖDER.

Veroordeeling van een 17-jarigen huzaar wegens diefstal in de chambrée. De Krijgsraad had gevangenisstraf opgelegd en beklaagde het recht ontzegd om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen.

Het Hof was van oordeel dat plaatsing in eene tuchtchool op beklaagde een heilzamen invloed zou uitoefenen en dat het dientengevolge niet noodig was hem uit den militairen stand te verwijderen.

Plaatsing in eene tuchtchool uitgesproken en de ontzegging te niet gedaan.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

een huzaar bij het 2de Regiment Huzaren, oud 17 jaren, geboren te Wadenoijen, gedetineerd te 's Hertogenbosch, die bij vonnis door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, standplaats 's Hertogenbosch, gewezen den 15^{den} Juni 1906, met aanhaling der artikelen 191 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 27, 55 en 91 van het Wetboek van Strafrecht, 7, 12 en 19 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64), 39 septies der Wet van 12 Februari 1901 (*Staatsblad* n°. 63), 392, 4° van het Wetboek van Strafvordering en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan diefstal op de chambrée ten nadeele van een kameraad en veroordeeld tot eene militaire gevangenisstraf van twee maanden, met ontzegging van het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor den tijd van drie jaren en met bepaling dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van

het vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde militaire gevangenisstraf van den 13^{den} Juni 1906 in mindering zal worden gebracht, alsmede verwezen in de kosten van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad,

bij welk vonnis, op grond van de daarbij aangevoerde bewijsmiddelen, als wettig en overtuigend bewezen is aangenomen dat beklaagde omstreeks 11 Mei op kamer n°. 41 van de Minderbroederskazerne te Venlo ten nadeele van G. P. L., huzaar bij het 5de escadron van het 2de Regiment, met welken kameraad hij op voornoemde kamer logeerde, heeft weggenomen, met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening, een photographie en een zakmes, aan voormelden kameraad toebehoorende,

van welk vonnis beklaagde zich beroepen heeft op het Hof, alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ter eenre voor wien bij schrifture ter rolle is te kennen gegeven:

dat van het geïncrimineerde feit het bewijs slechts ten deele is geleverd; dat immers de Krijgsraad verkeerdelijk heeft aangenomen dat bewezen was het oogmerk om zich de photographie wederrechtelijk toe te eigenen; dat geen enkele getuige hiervan iets heeft verklaard;

dat beklaagde bekend heeft deze photographie gevonden en haar in zijn kist opgeborgen te hebben en uit nonchalance verzuimde haar terug te geven, terwijl getuige Ch. F. H. de photographie in de kist aantrof;

dat hieruit niet kan en mag worden afgeleid dat de beklaagde „het oogmerk” had zich deze photographie toe te eigenen;

dat het ook ondenkbaar is dat hij dit oogmerk gehad zou hebben, daar, voor hem, deze photographie onbruikbaar en waardeloos was;

dat hij in zooverre van dit feit behoort te worden vrijgesproken;

dat hij zich evenmin vereenigen kan met de opvatting van den Krijgsraad over de opgelegde straffen;

dat, waar ook al niet gehandeld is in strijd met „de letter” der wet, toch in ieder geval door de opgelegde gevangenisstraf, de bedoeling van den wetgever niet wordt weergegeven;

dat de kindernetwetgever afstand gedaan heeft van de vergeldingstheorie en tot regel gesteld dat jeugdige personen, die zich aan misdrijf schuldig gemaakt hebben, door opvoeding tot hogere zedelijke ontwikkeling gebracht behooren te worden;

dat nu wel als uitzondering den rechter vrijheid gelaten is beklagden, tusschen den leeftijd van 16 en 18 jaren, gevangenisstraf op te leggen doch hiervan dan alleen gebruik behoort gemaakt te worden indien hun verleden er op wijst dat de opvoeding der tucht-school hen niet in betere banen zal voeren, terwijl de opgelegde straf in geen geval afhankelijk moet gesteld worden — zooals in casu de Krijgsraad gedaan heeft — van de vraag: „heeft beklaagde begrepen dat het door hem gepleegde een „strafbaar feit was?”;

dat deze interpretatie de Kinderwetten overbodig maakt daar beklaagde, bij gebrekkige ontwikkeling zijner verstandelijke vermogens, ingevolge artikel 37 van het Wetboek van Strafrecht, ongestraft had behooren te blijven;

dat derhalve *niet* de vraag door den rechter moet overwogen worden: „heeft beklaagde begrepen dat het door hem gepleegde een strafbaar feit „was?” maar *wel*: „geeft het verleden van dezen beklaagde aanleiding om „de plaatsing in de tucht-school als een nutteloozen maatregel te beschouwen?”;

dat beklagdes verleden gunstig is geweest en plaatsing in eene tucht-school, gedurende een of twee maanden, voor diens toekomst heilzaam zal moeten werken;

dat degenererende opsluiting slechts er toe zal bijdragen om beklaagde spoedig in herhaling van een strafbaar feit te doen vervallen;

dat ook de bijkomende straf te zwaar is in verhouding tot het gepleegde feit en die behoort te vervallen;

dat er alle redenen aanwezig zijn, blijkens het overgelegd blanco-strafregister, om den beklaagde clement te behandelen;

en is geconcludeerd tot vernietiging althans wijziging van het vonnis en dat beklaagde zal worden schuldig verklaard aan het wegnemen van een zakmes met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening, hij zal worden vrijgesproken van het meerder ten laste gelegde en wijders dat hij zal worden veroordeeld tot plaatsing in eene tuchtschool;

en

den Advocaat-Fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambts-halve en als bij 's Hofs Resolutie van den 22sten Juni 1906 geautoriseerd om dit appèl r. o. voor den Auditeur-Militair in het Tweede Militaire Arrondissement, standplaats 's Hertogenbosch, te vervolgen, mitsdien gedaagde in voorschreven cas ter andere zijde.

HET HOF,

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gelet op hetgeen de appellant, bij zijn verhoor voor het Hof, heeft in 't midden gebracht;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat beklaagde voor den Krijgsraad heeft terechtstaan, beschuldigd:

dat hij omstreeks 11 Mei 1906 op kamer n°. 41 van de Minderbroederskazerne te Venlo, ten nadeele van G. P. L., huzaar bij het 5de escadron, 2de Regiment Huzaren, met welken kameraad hij op voornoemde kamer logeerde, heeft weggenomen met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening eene photographie en een zakmes, aan voormelden kameraad toebehoorende;

Overwegende dat de Krijgsraad terecht door de wettige bewijsmiddelen, waarvan de inhoud in het vonnis is weergegeven, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard wat aan beklaagde was ten laste gelegd;

dat dat bewezen verklaarde feit bij het vonnis met juistheid is gequalificeerd maar dat ten onrechte bij het vonnis is aangenomen dat voor het toepassen der wetsbepalingen, gegrond op het bestaan van omstandigheden, die tot vermindering der strafbaarheid aanleiding geven, geen grond bestaat;

dat immers beklaagde bij zijn verhoor voor het Hof den indruk heeft gemaakt, welke indruk door de verklaring van den in hooger beroep gehoorde getuige, den wachtmeester H., is bevestigd, dat de straf van plaatsing in eene tuchtschool op zijne verdere ontwikkeling een heilzamen invloed zal kunnen hebben, en het dientengevolg niet noodig is hem uit den militairen stand te verwijderen (1);

(1) Deze overweging heeft niet het daarmede bedoelde gevolg gehad omdat de militaire dienstverbintenis van den beklaagde op grond van punt 1a der engagementsakte (wegens het plegen van een misdrijf in strijd met de eerlijkheid en goede trouw) verbroken is. Had toen maar art. 108, al. 1 en 3 der Justitieele Voorschriften voor de Landmacht bestaan.

Gezien de bij het vonnis aangehaalde wetsbepalingen, met weglating van de artikelen 27 van het Wetboek van Strafrecht, 7, 12 en 19 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191) en 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64) en met bijvoeging van de artikelen 9 en 39 *septies* van het Wetboek van Strafrecht;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis, den 15^{den} Juni 1906 door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, ter hoofdplaats 's Hertogenbosch, tegen beklagde geweest, alleen voor zooveel betreft de daarbij opgelegde straffen van militaire gevangenis en van de ontzegging van het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen;

En in zoverre opnieuw recht doende:

Veroordeelt beklagde ter zake van diefstal op de chambrée ten nadeele van een kameraad, waaraan hij bij het vonnis is schuldig verklaard, tot plaatsing in eene tuchtchool voor den tijd van twee maanden;

Heft op het arrest waarin hij zich ter zake der tegen hem ingebrachte aanklacht bevindt;

Houdt overigens het vonnis in stand;

De kosten in hooger beroep te dragen door den Staat;

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 4 September 1906.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. BARON VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ,
R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en H. M.
ENGELHARD.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Aanvulling der telastelegging in hooger beroep.

Voorhouding aan beklagde van een reiswijzer, volgens welken hij onder zeker militair geleide per spoor moest worden getransporteerd, in verband met hem ten laste gelegde, tegenover dat geleide gepleegde wederspanningheid.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

een soldaat bij de Koloniale Reserve, gedetacheerd bij het Algemeen Depot van Discipline, oud 22 jaren, geboren te Delfshaven, thans gedetineerd te 's Gravenhage, die bij vonnis door den Krijgsraad in het Eerste Militaire Arrondissement, standplaats 's Gravenhage, geweest den 29sten Mei 1906, met aanhaling der artikelen 13 en 99 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1, 4, 10 en 19 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64), 56, 58, 91, 27 en 180 van het Wetboek van Strafrecht en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan:

1°. het met woorden beledigen en dreigen van zijn meerdere in rang, als eene voortgezette handeling beschouwd;

2°. wederspanningheid,
en deswege veroordeeld tot:

1°. eene militaire detentie van drie maanden, en

2°. eene gevangenisstraf van drie maanden, met bepaling dat de tijd, na beklagdes eerste verhoor in de residentie van den Krijgsraad op den 26sten Mei 1906 in voorloopige verzekerde bewaring doorgebracht, in mindering zal strekken van de opgelegde straf van militaire detentie, alsmede verwezen in de kosten en misen der Justitie en in die van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad, van welk vonnis beklagde zich beroepen heeft op het Hof, alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer, ter eene

en

den Advocaat-Fisikaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambts-halve en als bij 's Hof's Resolutie van den 5^{den} Juni 1906 geautoriseerd om dit appèl r. o. voor den Auditeur-Militair in het Eerste Militaire Arrondissement, standplaats 's Gravenhage, te vervolgen, mitsdien gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde:

HET HOF,

Gelet op hetgeen de appellant bij zijn verhoor voor het Hof heeft in 't midden gebracht;

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat aan den beklagde bij den Krijgsraad is ten laste gelegd:

dat hij op 10 Mei 1906 te Rotterdam:

1°. zijn meerdere in rang, den sergeant der Mariniers B. J. P., die hem als arrestant naar zijn korps moest overbrengen, bij het verlaten van den celwagen opzettelijk heeft beledigd door dezen toe te voegen het woord „ploert”, en voorts dien meerdere heeft beledigd en bedreigd met de woorden: „ellendeling, gaat weg of ik schop je een ongeluk; schurk, „kom hier, dan zal ik je een kopje geven of je smoel in tweeën stompen”;

2°. zich als gearresteerde op het station Delftsche Poort tegen zijne overbrenging door gemelden meerdere en de mariniers C. J. d. J. en M. v. W. gewelddadig heeft verzet door hevig te rukken en zich schrap te zetten waardoor zoodanige vertraging ontstond dat beklagde met zijn geleide niet in den bepaalden trein is vertrokken en mitsdien aan de lastgeving van den garnizoenscommandant te Rotterdam niet is kunnen worden voldaan;

Overwegende dat in hooger beroep bij het Hof aan den beklagde nader is ten laste gelegd, dat hij op 10 Mei 1906 te Rotterdam:

1°. zijn meerdere in rang, den sergeant der Mariniers B. J. P., die hem als arrestant per spoor van Rotterdam naar Vlissingen moest overbrengen, bij het verlaten van den celwagen opzettelijk heeft beledigd, door dezen toe te voegen het woord „ploert” en voorts dien meerdere heeft beledigd en bedreigd met de woorden: „ellendeling, gaat weg of ik schop je een „ongeluk; schurk, kom hier, dan zal ik je een kopje geven of je smoel in „tweeën stompen”;

2°. zich als gearresteerde op het station Delftsche Poort tegen zijne gezegde overbrenging, welke op last van den garnizoenscommandant te Rotterdam door gemelden meerdere als geleider en de mariniers M. v. W. en C. J. d. J. als medegeleiders moest geschieden, gewelddadig heeft verzet door hevig te rukken en zich schrap te zetten, waardoor zoodanige vertraging ontstond dat beklaagde met zijn geleide niet in den bepaalden trein kon vertrekken en mitsdien aan dezen last van den garnizoenscommandant niet kon worden voldaan;

Overwegende dat in hooger beroep hij het Hof aan den beklaagde is voorgelaten een afschrift van een reiswijzer voor eensluitend met den oorspronkelijken reiswijzer dd. 16 Juni 1906 geteekend door den garnizoenscommandant te Rotterdam, in welken reiswijzer, afgegeven 10 Mei 1906 door voormelden garnizoenscommandant, deze aan den sergeant B. J. P. en de mariniers M. v. W. en C. J. d. J. gelast, op 10 Mei 1906 des namiddags te 2 uur 39 minuten per Staatsspoor van Rotterdam, station Delftsche Poort, naar Vlissingen te geleiden den soldaat . . . . ., die, boven zijn verlof van zijn korps afwezig, te Rotterdam door de politie is gearresteerd en naar het Algemeen Depôt van Discipline moest worden overgebracht;

Overwegende dat door de onder eede afgelegde verklaringen van de getuigen, den sergeant P., de mariniers d. J. en v. W. en den stations-assistent te Rotterdam F., van welke verklaringen de inhoud in het vonnis van den Krijgsraad is opgenomen, benevens door gemeld afschrift van den gemelden reiswijzer (waaruit blijkt dat de sergeant en de mariniers voornoemd werkzaam zijn geweest in de rechtmatige uitoefening hunner bediening) wettig en overtuigend is bewezen hetgeen aan den beklaagde in eersten aanleg en nader in hooger beroep bij het Hof is ten laste gelegd;

Overwegende dat de Krijgsraad terecht den beklaagde ter zake van gemelde feiten heeft schuldig verklaard aan het misdrijf van insubordinatie door het met woorden beleedigen en dreigen van zijn meerdere in rang als ééne voortgezette handeling beschouwd en aan het misdrijf van wederspanningheid;

Overwegende dat de door den Krijgsraad aan den beklaagde opgelegde militaire detentie voor den tijd van drie maanden en gevangenisstraf voor den tijd van drie maanden, straffen zijn niet te zwaar in verhouding tot de feiten, waaraan de beklaagde zich heeft schuldig gemaakt;

Overwegende dat er termen zijn om te bepalen dat de tijd, door den beklaagde sedert 26 Mei 1906 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, in mindering zal strekken eerst van de aan den beklaagde opgelegde straf van militaire detentie en daarna van de aan dezen opgelegde gevangenisstraf;

Gezien de bij het vonnis aangehaalde wetsartikelen;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Bevestigt het vonnis, door den Krijgsraad in het Eerste Militaire Arrondissement, standplaats 's-Gravenhage, 29 Mei 1906 in de zaak tegen beklaagde geweest, met bepaling dat de tijd, door den beklaagde sedert 26 Mei 1906 in voorloopige verzekerde bewaring doorgebracht in mindering zal strekken eerst van de aan den beklaagde opgelegde militaire detentie voor den tijd van drie maanden en daarna van de aan dezen opgelegde gevangenisstraf voor den tijd van drie maanden.

Verwijst den veroordeelde in de kosten van het hooger beroep.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 18 September 1906.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. BARON VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ,
R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en H. M.
ENGELHARD.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Verdediger: Mr. F. A. C. SCHRÖDER.

Beklaagde wordt tusschen het wijzen en de pronuntiatie van het vonnis van den Krijgsraad 18 jaar, in verband waarmede het tweede lid van art. 9 van het Wetboek van Strafrecht niet op hem van toepassing is.

Onbeantwoord bleef dus de vraag of een tot plaatsing in eene tuchtsschool veroordeelde korporaal bij die rechterlijke uitspraak tevens kan worden gedegradeerd.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambts-halve en als bij 's Hof's Resolutie van den 24sten Juli 1906 geautoriseerd aan den Hove te provoceeren van het vonnis door den Krijgsraad in het Vierde Militaire Arrondissement, standplaats Haarlem, den 10^{den} Juli 1906 gewezen in de zaak tegen een korporaal bij het 7de Regiment Infanterie, oud 18 jaren, geboren te Amsterdam, gedetineerd te Haarlem, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 99, 132a en 141 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, der Wet van 14 Februari 1887 (*Staatsblad* n°. 35), der artikelen 10, tweede lid, der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), 9, 26, 27bis, 39 septies, eerste lid en laatste lid, 57 en 91 van het Wetboek van Strafrecht, 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64) en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan:

1°. eerste desertie in tijd van vrede, gepleegd door een korporaal, met medeneming van monteeringstukken boven de zoodanige, welke hij op dien tijd aanheeft of gekleed zijnde moest of kon aanhebben, opgevolgd van arrestatie;

2°. het met woorden en gebaren dreigen van zijn meerderen in rang, en veroordeeld tot de straf van plaatsing in een tuchtsschool voor den tijd van een jaar, alsmede verwezen in de kosten en misen van de Justitie en in de kosten van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad,

Welke Advocaat-Fiscaal met betoog:

dat voorschreven vonnis berust op de volgende daarbij aangenomen feiten en omstandigheden:

dat beklaagde:

1°. te Naarden in de Infanterie-kazerne op 13 Mei 1906 op het tweede

appèl heeft gemankeerd na de kazerne verlaten te hebben met het voornemen 's lands dienst voor goed te verlaten en met medeneming van een hemd, een onderbroek en een paar sokken boven de tenue van den dag en moedwillig en zonder verlof van zijn korps en garnizoen afwezig is gebleven, totdat hij op 27 Mei 1906 door de politie te Amsterdam is aangehouden;

2°. dat hij te Amsterdam in het arrestlokaal in de Infanterie-kazerne op 28 Mei 1906, toen de sergeant B. in tegenwoordigheid van den kapitein S. en van een paar manschappen, hem, met 't oog op zijn transport naar Naarden de boeien wilde aandoen, met de waterkruik dreigend in de hand genoemde meerderen heeft toegevoegd: „den eerste den beste, die me „nadert, gooi ik de waterkruik naar het hoofd”;

dat, Vertooners inziens, die schuldigverklaring terecht is uitgesproken;

dat de gedetineerde eveneens terecht in eene tuchtschool is geplaatst;

dat echter, met het oog op gedetineerdes leeftijd, die plaatsing gedurende een jaar wel wat lang is;

dat ten deze acht maanden tuchtschool voldoende is te achten;

dat de gedetineerde, ter zake van de gepleegde feiten, ongeschikt is om den graad van korporaal (onderofficier) te behouden en gevolglijk tot den stand van soldaat behoort te worden teruggebracht;

dat die degradatie kan worden uitgesproken daar hier de straf van plaatsing in eene tuchtschool in de plaats komt van militaire detentie;

verzocht en bij Resolutie van den 8sten Augustus 1906 verkregen hebbende 's Hofs mandament van appèl, ten dage in rechten beteekend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot correctie van het vonnis voor wat den duur der aan den gedaagde opgelegde straf betreft en hij niet tevens is gedegradeerd en dat de gedaagde alsnog, met aanhaling tevens van de artikelen 2 en 134 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 13 der Wet van 12 Februari 1901 (*Staatsblad* n°. 63), zal worden veroordeeld tot de straf van plaatsing in eene tuchtschool voor den tijd van acht maanden, voorts gedegradeerd en mitsdien teruggebracht tot den stand van soldaat, met instandhouding overigens van het beroepen vonnis en verdere veroordeeling van den gedaagde in de kosten en misen van de Justitie en die van den processe in appèl gevallen, desnoods ter taxatie en moderatie van den Hove, of tot zoodanige andere straf als het Hof in goede Justitie verstaan zal te behooren — alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ambtshalve, ter eenre, en ten aanzien van den hierna te melden eisch à minima tevens verweerder à minima,

en

genoemden korporaal, gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde, tevens eischer à minima voor wien voor antwoord in appèl en eisch à minima bij schrifture ter rolle is te kennen gegeven:

dat, naar gedaagdes meening, het vonnis van den Krijgsraad, voor zooveel de desertie betreft, met juistheid is gewezen;

dat echter de aan den gedaagde ten laste gelegde insubordinatie niet wettig en overtuigend is bewezen en beklagde derhalve daarvan zal behooren te worden vrijgesproken;

dat voorts de tegen gedaagde door den impetrant in appèl gedanen eisch tot degradatie niet op de wet is gegrond;

en is geconcludeerd tot bevestiging van het vonnis voor zooveel de schuldigverklaring wegens desertie betreft, met vrijspraak van de aan den gedaagde ten laste gelegde insubordinatie met woorden en gebaren en

met ontzegging aan den impetrant van den in appèl gedanen eisch voor zooveel de degradatie betreft.

HET HOF,

Gehoord de pleidooien ;

Gezien de processtukken ;

Overwegende dat beklagde voor den Krijgsraad heeft terechtstaan beschuldigd :

1°. dat hij te Naarden in de Infanterie-kazerne op 13 Mei 1906 op het tweede appèl heeft gemankeerd, na de kazerne verlaten te hebben met het voornemen 's Lands dienst voor goed te verlaten en met medeneming van een hemd, een onderbroek en een paar sokken boven de tenue van den dag en moedwillig en zonder verlof van zijn korps en garnizoen afwezig is gebleven, totdat hij op 27 Mei 1906 door de politie te Amsterdam is aangehouden ;

2°. dat hij te Amsterdam in het arrest-lokaal in de Infanterie kazerne op 28 Mei 1906, toen de sergeant B. in tegenwoordigheid van den kapitein S. en van een paar manschappen, hem, met 't oog op zijn transport naar Naarden, de boeien wilde aandoen, met de waterkruik dreigend in de hand, genoemde meerderen heeft toegevoegd: „den eerste den beste, die me „nadert, gooi ik de waterkruik naar het hoofd”;

Overwegende dat de Krijgsraad terecht, door beklagdes bekentenis, bevestigd door de verklaringen der getuigen sergeant R., milicien-sergeant T. en het proces-verbaal van den onbezoldigden Rijksveldwachter A. d. G., wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard wat aan den beklagde in de eerste plaats is ten laste gelegd ;

dat echter niet overtuigend is bewezen dat beklagde de bedreiging hem in de tweede plaats ten laste gelegd tegen den kapitein S. of den sergeant B. heeft gericht, vermits blijkens de verklaringen van dien sergeant en van den soldaat S. eerstgenoemde in de arrestkamer aan laatstgenoemde en aan den anderen soldaat die bij hem was, gezegd had den beklagde aan te pakken, en het evengoed mogelijk is dat hij met het bezigen der dreigende woorden die soldaten bedoelde ;

dat beklagde derhalve van dit hem ten laste gelegde moet worden vrijgesproken ;

Overwegende dat beklagde ter zake van het eerste feit terecht is schuldig verklaard aan eerste desertie in tijd van vrede, gepleegd door een korporaal en met medeneming van monteeringstukken boven de zoodanige welke hij op dien tijd aanhad of gekleed zijnde moest of konde aanhebben, opgevolgd door arrestatie ;

dat echter het vonnis van den Krijgsraad, hetwelk den 10^{den} Juli 1906 was geweest, blijkens de daarop gestelde verklaring van den President van den Krijgsraad en van den Auditeur-Militair, eerst den 27sten Juli 1906 is uitgesproken, weshalve op beklagde die, blijkens ten processe aanwezig uittreksel uit het geboorte-register, te Amsterdam is geboren den 20sten Juli 1888 en derhalve, tijdens de uitspraak van het eindvonnis van den Krijgsraad, den leeftijd van achttien jaren had bereikt, de bepaling van het tweede lid van artikel 9 van het Wetboek van Strafrecht niet van toepassing was ;

Overwegende dat beklagde, ter zake van het feit waaraan hij is schuldig bevonden, ongeschikt is om den graad van onderofficier te behouden ;

Gezien de bij het vonnis aangehaalde wetsbepalingen, met weglating van de artikelen 99 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 26, 27bis, 27ter, 39septies, 57 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en gezien bovendien de artikelen 2 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 13 en 19 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* no. 191), 181 der Rechtspleging bij de Landmacht en 27 van het Wetboek van Strafrecht;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis den 10^{den} Juli 1906 door den Krijgsraad in het Vierde Militaire Arrondissement, ter hoofdplaats Haarlem, tegen beklaagde gewezen voor zooveel hij daarbij is schuldig verklaard aan het met woorden en gebaren dreigen van meerderen in rang en is veroordeeld tot de straf van plaatsing in eene tuchtsschool voor den tijd van een jaar;

Houdt het vonnis in stand voor zooveel het den beklaagde heeft schuldig verklaard aan desertie in tijd van vrede gepleegd door een korporaal en met medeneming van monteeringstukken boven de zoodanige welke hij op dien tijd aanhad of, gekleed zijnde, moest of konde aanhebben;

Veroordeelt hem te dier zake tot de straf van militaire detentie voor den tijd van drie maanden en degradatie;

Stelt hem mitsdien terug tot den stand van soldaat;

Bepaalt dat de tijd, door hem sedert acht Juni 1906 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der hem opgelegde straf in mindering zal worden gebracht;

Spreekt hem vrij van het meer ten laste gelegde;

Bepaalt dat de kosten in hooger beroep zullen worden gedragen door den Staat;

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Dispositie van 18 September 1906.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. BARON VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ,
R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en H. M.
ENGELHARD.

Het zonder opgaaf van redenen te spreken vragen van den regimentscommandant is een verzoek, dat op zich zelf geen overtreding der krijgstucht is en dat ter incilliging van den regimentscommandant staat. Een vermoeden dat dit onderhoud zonder nut zal zijn, kan den verzoeker worden medegedeeld doch maakt het verzoek, indien daarbij wordt volhard, evenmin krijgstuchtelijk strafbaar. Eerst als den regimentscommandant blijkt, dat hij noodeloos lastig is gevallen, heeft deze het recht straf op te leggen.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen de klacht van een sergeant in de 2de compagnie, 3de bataillon, 1ste Regiment Infanterie, in garnizoen te Assen, over: 1° de straf van acht

dagen kamerarrest hem den 3^{den} Juli 1906 opgelegd door zijnen compagniescommandant, met de strafreden: „Bij een onderzoek een ongepaste houding aangenomen tegenover den compagniescommandant” en 2° die van acht dagen politiekamer, hem den 5^{den} d.a.v. opgelegd door zijn bataillonscommandant, met de strafreden: „zich niet voegzaam onderworpen bij het ondergaan van een geordonneerde straf, niettegenstaande hem door den bataillonscommandant was medegedeeld hoe te handelen bij het zich bezwaard gevoelen over eene straf”;

Gelezen de berichten van den bestraffer, de toelichting en het contra-bericht van den klager en de verschillende betreffende bescheiden;

Gezien het advies van den Advocaat-Fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht strekkende om de klacht wettig te verklaren en de straf en strafreden in klagers strafregister door te halen;

Overwegende dat de eerste straf werd opgelegd omdat klager bij een onderzoek, dat betrof eene ongeregeldheid welke in klagers bijzijn, bij pionierwerkzaamheden op het exercitieterein had plaats gevonden, tegenover den compagniescommandant, die het onderzoek leidde, eene ongepaste houding had aangenomen en tot dezen had gezegd: „dat hij niet met zijn zin weer bij den dienst was” en dit nadat door den compagniescommandant tot klager was gezegd dat het hem speelt nu reeds klachten over klager te krijgen die, na eene afwezigheid van eene maand, pas één dag in de compagnie terug was;

Overwegende dat klager die toedracht der zaak niet ontkent en erkent dat hij eenigszins ongepast tegen den compagniescommandant is opgetreden maar dat zulks geschiedde bij het betuigen zijner onschuld, omdat men hem beticht had van den officier, die eene bespreking hield op het bovenbedoeld exercitie-terrein, te hebben uitgelachen, dat hij, toen zijne onschuld-betuiging niet werd aanvaard, wanhopig het bedoelde gezegde had gebruikt;

Overwegende dat, waar klager erkent zich ongepast jegens den compagniescommandant te hebben gedragen en op eene gemoedelijke toespraak op eene onheusche wijze te hebben geantwoord, er voldoende termen aanwezig waren om klager te straffen om de redenen in de strafreden vermeld terwijl de opgelegde straf niet te zwaar kan worden geacht, in verband met klagers strafregister en de omstandigheid dat hem kort te voren eene straf, wegens een gegeven ongepast antwoord aan een officier, moest worden opgelegd;

Overwegende dat de tweede straf, waarover wordt geklaagd, hoewel door klagers bataillonscommandant opgelegd, in nauw verband staat met de eerste, opgelegd door den compagniescommandant; dat toch de reden dier straf aanvankelijk nog inhiel dat klager hinderlijk was geweest bij de bespreking door een officier op het exercitie-terrein; dat klager, zich daaraan niet schuldig achtende, gevraagd had om daarover den bataillonscommandant te spreken; dat hem dit was toegestaan en dat het gevolg dezer bespreking en van een verhoor geweest was dat de strafreden was gewijzigd door daaruit te lichten het hinderlijk zijn bij bespreking terwijl de straf en de persoon van den straffer dezelfde bleven; dat klager, dit vernemende en zich over die niet gewijzigde straf bezwaard gevoelend bij den den bataillonscommandant een schriftelijk verzoek indiende om den regimentscommandant te mogen spreken ten einde zich te beklagen; dat de bataillonscommandant aan klager deed weten dat deze zijn beklag schriftelijk aan hem, bataillonscommandant, moest indienen; dat klager daaraan niet wenschte te voldoen en dit kenbaar maakte; dat hem den volgenden dag door zijn compagniescommandant werd medegedeeld dat,

zoo hij wilde reclameeren, hij den Krijgsraad moest aanvragen en daarvoor den regimentscommandant niet behoefde te spreken; dat klager daarop vroeg of het hem dan verboden werd om den regimentscommandant te spreken waarop hem, door den compagniescommandant, geen bepaald ontkennend antwoord werd gegeven; dat klager den compagniescommandant toen verzocht aan den bataillonscommandant mede te deelen dat hij bij zijn wensch bleef om, alvorens den Krijgsraad aan te vragen, eerst den regimentscommandant te mogen spreken; dat aan klager daarop werd bevolen een nieuw verzoek in te dienen waarna hij bij den bataillonscommandant werd ontboden; dat deze aan klager mededeelde dat het tegenwoordig niet meer noodig was om eerst den regimentscommandant te spreken alvorens Krijgsraad aan te vragen; dat klager toen aan den bataillonscommandant verzocht zijn verzoek toch aan den regimentscommandant door te zenden; dat de bataillonscommandant die doorzending weigerde; dat klager toen aan den bataillonscommandant verzocht toch den regimentscommandant te mogen spreken al was het dan ook niet om te reclameeren; dat de bataillonscommandant hem daarop afdankte met de mededeeling dat hij klager strafte met acht dagen politiekamer met de strafreden bovenvermeld, welke door klager later werd vernomen;

Overwegende dat de verklaringen van den bestraffer in hoofdzaak overeenkomen met het bovenstaande door den klager aangevoerd maar dat eerstbedoelde er nog bijvoegt dat het eerst ingekomen schriftelijk verzoek om den regimentscommandant te mogen spreken alleen als reden bevatte: „reclameeren over de opgelegde straf”; dat hij toen den last gaf dat klager zijne bezwaren in schrift zoude stellen ten einde hem, bataillonscommandant, in de gelegenheid te stellen den regimentscommandant op de hoogte te brengen van hetgeen was voorgevallen; dat hij den volgenden dag een stuk op zijn bureel vond waarin stond dat klager geen inlichtingen wenschte te geven; dat hij daarop aan den compagniescommandant van klager de opdracht gaf aan dezen mede te deelen dat door den Inspecteur der Infanterie aan de commandanten der bataillons een gedeelte van het gezag van den regimentscommandant was overgedragen, waardoor de goedkeuring der berechting van krijgstuuchtelijke zaken, tot zekere grens aan den bataillonscommandant verbleef, waarom klager thans dan ook den Krijgsraad kon aanvragen zoo hij zich bij zijn straf niet wilde neerleggen; dat daarop door hem, bataillonscommandant, op zijn bureel het verzoek van klager werd aangetroffen waarbij deze schreef dat hij, niettegenstaande de mededeeling van den bataillonscommandant dat hij zijn recht kon krijgen door den Krijgsraad aan te vragen, toch eerst den regimentscommandant wenschte te spreken; dat klager daarop wederom bij den bataillonscommandant is ontboden, ditmaal in tegenwoordigheid van den compagniescommandant, en hem toen nogmaals onder het oog is gebracht dat de beoordeeling van door de compagniescommandanten opgelegde straffen van politiekamer en mindere straffen, welke vroeger door den regimentscommandant plaats vond, thans bij den bataillonscommandant berustte; dat hij toen aan klager ook gezegd heeft dat hij persoonlijk den regimentscommandant van het voorgevallene zou verwittigen en dat, zoo deze aanleiding mocht vinden klager te hooren, deze het dan zou vernemen; dat daarop het verzoek volgde om den regimentscommandant te mogen spreken al was het ook niet om te reclameeren, waarop door hem, bataillonscommandant, de vraag werd gesteld waarom hij dan den regimentscommandant wenschte te spreken, en het antwoord was dat hij, bataillonscommandant, dit wel wist; dat hij, door dit antwoord den indruk kreeg

dat klager hem opzettelijk hinderlijk wilde zijn en hij hem straffe met de straf waarover thans wordt geklaagd;

Overwegende dat uit het bovenstaande blijkt dat de tweede straf werd opgelegd nadat door klager aan den bestraffer diens tusschenkomst als bataillonscommandant was gevraagd om den regimentscommandant te mogen spreken, eerst om te klagen over eene straf hem door zijnen compagniescommandant opgelegd, later schijnbaar om redenen buiten die straf gelegen maar inderdaad over dezelfde aangelegenheid en dit niet-tegenstaande de bestraffer alle pogingen had aangewend om klager te overtuigen dat het beklag over eene straf, opgelegd door een zijner onderhebbende compagniescommandanten bij hem behoorde plaats te hebben evenals het verzoek om van den Krijgsraad recht te erlangen terwijl de regimentscommandant noch in dit beklag, noch in het verzoek om Krijgsraad behoefde betrokken te worden; dat den bestraffer deze herhaalde verzoeken, na het opgeven van bovengenoemde redenen, niet geoorloofd, overbodig en daardoor hinderlijk zijn voorgekomen en hij, nu klager toch bij zijn verzoek bleef, de straf oplegde waarover thans wordt geklaagd;

Overwegende dat het indienen van een verzoek om den regimentscommandant te mogen spreken op zich zelf geen krijgstucltelijke overtreding is en dat het al of niet inwilligen van het verzoek in deze verbleef aan den regimentscommandant; dat zeer zeker de bataillonscommandant zijn plicht deed toen hij den klager inlichtte omtrent de grens die zijn beklag bij hem, meerdere van den bestraffer, had gevonden maar dat het niettemin volharden bij zijn verzoek dit niet strafbaar maakt; dat, indien, bij inwilliging, aan den regimentscommandant ware gebleken, dat verzoeker zijnen bataillonscommandant was voorbijgegaan of het hem, regimentscommandant, noodeloos lastig had gemaakt, de bestraffing aan dezen verbleef maar dat, zoolang hiervan niet was gebleken en de mogelijkheid bleef bestaan, dat de reden van het verzoek buiten de reclame lag, er geen gegronde reden tot straffen bestond, te minder omdat er op de dagelijksche rapporten eene kolom bestaat om soortgelijke verzoeken (aanvragen) vooraf ter kennis van den regimentscommandant te brengen en de bataillonscommandant de gelegenheid had om aan den regimentscommandant kenbaar te maken zoowel de omstandigheden welke aanleiding hadden gegeven tot het alleen veranderen der strafreden van de opgelegde straf waarover wellicht zou worden geklaagd als over het onwillige van den klager om zich te voegen naar den raad hem door zijn bataillonscommandant gegeven;

Overwegende dat er derhalve voor den bataillonscommandant geen gegronde reden heeft bestaan tot het opleggen der straf waarover wordt geklaagd;

Gezien de artikelen 15, 16 en 17 der Rechtspleging bij de Landmacht en 51 van 's Hofs Provisioneele Instructie;

Beschikkende op bovengenoemde klacht:

Verklaart die ongegrond voor zoover die klacht de eerste der beide straffen betreft en gegrond voor wat betreft de tweede straf die opgelegd werd door den bataillonscommandant;

Bepaalt dat die laatstbedoelde straf en de strafreden in klagers strafregister zullen worden doorgeschied;

Bepaalt dat afschrift dezer beschikking zal worden uitgereikt aan den bestraffer en aan den Advocaat-Fiscaal en een uittreksel aan den klager.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 28 September 1906.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. BARON VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ,
R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en
H. M. ENGELHARD.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Verdediger: Mr. F. A. VAN ENGEN.

De termijn van twee dagen, bedoeld in art. 159 C. W. L., vangt aan met het eerste appèl waarop beklagde ontbreekt.

Beklaagde had bij zijne verwijdering van zijn korps in plaats van de voorgeschreven tuniek de korte jas aan en in plaats van broekdraagbanden twee mantelriemen. Het Hof oordeelt daardoor ook art. 140 C. W. L. toepasselijk, omdat deze monteeringstukken niet behoorden tot de tenue van den dag.

Beklaagde, bij de uitspraak van het vonnis oud zijnde 17 jaar, mocht niet tot militaire detentie veroordeeld worden. Vernietiging van het vonnis in zoverre en veroordeeling uitgesproken tot plaatsing in eene tucht school.

Beslist dat preventieve hechtenis niet in mindering zal worden gebracht van den tijd der plaatsing in eene tucht school.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof
tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij Resolutie van den 7^{den} September 1906 geautoriseerd aan den Hove te provoceeren van het vonnis door den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, standplaats Arnhem, den 15^{den} Augustus 1906 gewezen in de zaak tegen een soldaat bij het 8ste Regiment Infanterie, oud 17 jaren, geboren te Schoonhoven, eerst gedetineerd te Arnhem, doch ingevolge 's Hof's aanschrijving van den 27sten Augustus 1906, den 29sten Augustus d.a.v. bij handtasting uit zijn arrest ontslagen, mitsdien thans gerequireerde in persoon, die bij gemeld vonnis met aanhaling der artikelen 159 en 140 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, der Wet van 14 Februari 1887 (*Staatsblad* n°. 35), der artikelen 19 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), 9 der Wet van 25 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64), 39 *septies* der Wet van 12 Februari 1901 (*Staatsblad* n°. 63), 27 van het Wetboek van Strafrecht en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan eerste desertie in tijd van vrede, door zonder verlof langer dan twee dagen afwezig te zijn van zijn korps, met medeneming van monteeringstukken boven de tenue van den dag, zonder de reden van zijne afwezigheid ten genoegen des rechters te bewijzen, opgevolgd door arrestatie, en veroordeeld tot eene militaire detentie voor den tijd van zes weken, met bepaling dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van het vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van het vonnis in mindering der straf zal worden gebracht van 20 Juli 1906, alsmede verwezen in de kosten van het proces,

Welke Advocaat-Fiscaal met betoog :

dat voorschreven vonnis berust op de volgende daarbij aangenomen feiten en omstandigheden:

dat beklaagde in den vroegen morgen van 2 Juli 1906, zonder verlof, zijn korps, het 8ste Regiment Infanterie te Arnhem, heeft verlaten, met medeneming van de korte jas en twee mantelriemen zijner uitrusting boven de tenue van den dag, voortdurend afwezig is gebleven en in den avond van 4 Juli 1906 te Arnhem in de Rijnstraat, door den sergeant H. is gearresteerd;

dat deze feiten, zoomede de schuld van den beklaagde daaraan door de bewijsmiddelen, waarvan de inhoud in het vonnis is opgenomen, wettig en overtuigend zijn bewezen en naar behooren gequalificeerd;

dat echter ten deze ten onrechte militaire detentie is opgelegd, daar toch ten opzichte van minderjarigen, die den leeftijd van zestien jaren wèl, doch dien van achttien jaren nog niet bereikt hebben, het opleggen van hechtenis blijft uitgesloten;

verzocht en bij Resolutie van den 18^{den} September 1906 verkregen hebbende 's Hofs mandament van appel, ten dage in rechten beteekend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot correctie van het vonnis, en dat de gedaagde alsnog, met weglating van artikel 27 van het Wetboek van Strafrecht en aanhaling van de artikelen 10, 2de lid, der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), 9, 26, 27bis, 27ter, 39 *septies*, eerste lid en laatste lid, en 91 van gemeld Wetboek, zal worden veroordeeld tot plaatsing in eene tuchtschool voor den tijd van zes maanden met instandhouding overigens van het gewezen vonnis en veroordeeling van den gedaagde in de kosten en misen der Justitie en die van den processe in appèl gevallen, desnoods ter taxatie en moderatie van den Hove, of tot zoodanige andere straf als het Hof in goede Justitie verstaan zal te behooren, — alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ambts-halve ter eere en ten aanzien van den hierna te melden eisch à minima, tevens verveerder à minima,

en

genoemden soldaat, gedaagde in voorschreven cas ter andere zijde, tevens eischer à minima, voor wien voor antwoord in appel en eisch à minima bij schrifture ter rolle is te kennen gegeven:

dat hij zich om meerdere redenen bezwaard gevoelt door het vonnis;

dat hij toch bij dat vonnis is schuldig verklaard aan: eerste desertie in tijd van vrede door zonder verlof langer dan twee dagen afwezig te zijn van zijn korps, met medeneming van monteringsstukken boven de tenue van den dag zonder de reden zijner afwezigheid ten genoegen des rechters te bewijzen, opgevolgd door arrestatie;

dat hij beslist ontkent „in tijd van vrede zonder verlof *twee dagen of langer* „van zijn korps, detachement of garnizoen afwezig” te zijn geweest veel minder, dat hij zich zoude schuldig gemaakt hebben „aan ongeoorloofde „verwijdering met *het oogmerk 's lands dienst voor goed te verlaten*”;

dat hij immers den 2^{den} Juli 1906 des morgens naar Doesburg is gegaan om daar zijn meisje te bezoeken alwaar hij is gebleven tot den 4^{den} Juli d.a.v. toen hij naar zijn garnizoen is teruggekeerd en op weg naar de kazerne door den sergeant H. is aangesproken, zoodat hij juist *niet* het oogmerk had 's lands dienst *voor goed* te verlaten;

dat hij den 2^{den} Juli 1906 des morgens ongeveer kwart na zes uur zonder verlof zijn korps heeft verlaten en den 4^{den} Juli 1906 in den avond

omstreeks 8 uur, na door den sergeant H. te zijn aangesproken en met dezen naar de Willemskazerne te zijn gegaan, zich bij den commandant der hoofdwacht aldaar heeft aangemeld;

dat deze afwezigheid slechts oplevert eene overtreding tegen de krijgstucht en geenszins het misdrijf van desertie, daar voor dit misdrijf volgens artikel 159 van het Crimineel Wetboek eene afwezigheid van *twee dagen of langer* wordt gevorderd, *welke termijn eerst begint te loopen van den dag volgende op dien, waarop de gedaagde zich heeft verwijderd*, alzoo van den 3^{den} Juli 1906 af, zoodat de gedaagde op den tweeden dag bij zijn korps is teruggekeerd;

dat de gedaagde zich tot steun voor deze opvatting beroept op de in den breede gemotiveerde conclusie van den Advocaat-Fiscaal voorafgaande aan 's Hofs sententie van 22 April 1887, waarin die Advocaat-Fiscaal den alouden rechtsregel „*dies terminus a quo non computatur in termino*” stelt en voorts op de conclusie van dienzelfden Advocaat-Fiscaal voorafgaande aan 's Hof sententie van 19 Juni 1887 (zie ook het arrest van den Hoogen Raad van 1 October 1900, W. v. h. R. n°. 7495, waarin deze regel implicite wordt gehuldigd en de jurisprudentie genoemd bij Léon 3de druk aant. 2 ad art. 29 B. W.);

dat ook, blijkens eene Ministerieele aanschrijving van 20 Mei 1890 (zie KOOLEMANS BELJEN blz. 69) het Hof, deze opvatting wel is waar niet in alle deelen huldigende, toch van oordeel is, dat de dag waarop de verwijdering heeft plaats gehad, slechts dan medegerekend moet worden wanneer de afwezigheid den geheelen dag heeft geduurd, hetgeen het geval niet is, wanneer de militair — zooals in casu de gedaagde —, op het morgenappèl present was en eerst eenigen tijd daarna zich heeft verwijderd;

dat hij voorts ten onrechte is schuldig verklaard aan „medeneming van monteeringstukken boven de tenue van den dag”;

dat vooreerst artikel 140 Crimineel Wetboek spreekt van medeneming van kleine monteeringstukken of zoogenaamde compagniesgoederen boven de *zoodanige, welke hij op dien tijd aanheeft* en niet van goederen boven de tenue van den dag, zoodat dit artikel niet toepasselijk is, wanneer de militair — gelijk in casu de gedaagde — is gekleed geweest in eene *andere* tenue dan de voorgeschrevene, maar die toch niet was meer goed bevattende dan die voorgeschreven tenue (zie vonnis van den Krijgsraad te 's-Gravenhage dd. 7 October 1874 geaprobeerd, zie POLS C. W. blz. 434);

dat dit dan ook wel begrijpelijk is, daar de bedoeling van den wetgever duidelijk is geweest als verzwarende omstandigheid te laten gelden het medenemen van goederen *boven* degene, die de deserteur aanheeft, zoodat daaronder niet vallen een korte jas, die de gedaagde *in plaats van* de tuniek en twee mantelriemen welke hij *in plaats van* de broekdraagbanden aanhad;

dat bovendien noch de korte jas, noch de mantelriemen zijn monteeringstukken, blijkens 's Hofs jurisprudentie ad artikelen 140 en 193 Crimineel Wetboek (zie ook POLS t.a.p. blz. 433 vlg. en 530 vlg.);

dat de gedaagde verder ontkent dat hij is gearresteerd toen de sergeant H. in de Rijnstraat te Arnhem tegen hem zeide „ga jij eens met mij mede”, daar deze sergeant, wien niet was opgedragen den gedaagde te „achterhalen” en die misschien toevallig had vernomen dat de gedaagde zich zonder verlof van zijn korps had verwijderd, den gedaagde, op zijn *terugkeer naar zijn korps*, slechts heeft begeleid naar de hoofdwacht;

dat de gedaagde zich met volkomen bewustheid van zijn korps heeft verwijderd en geenszins onder omstandigheden, die tot eene vermindering

der strafbaarheid aanleiding geven, zoodat — voor het ondenkbare en onverhoopte geval, dat het Hof hem mocht schuldig bevinden aan eerste desertie gevolgd door arrestatie en derhalve de correctie *niet* aan de Krijgstucht wordt overgelaten — het Hof krachtens het slot van artikel 39 *septies* van het Wetboek van Strafrecht, de bepalingen van dit artikel bij het opleggen der straf buiten toepassing kan laten.

HET HOF,

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat de beklaagde voor den Krijgsraad heeft terechtgestaan ter zake dat hij op 2 Juli 1906 ongeveer te kwartier na zes uur zonder verlof zijn korps, het 8ste Regiment Infanterie, te Arnhem heeft verlaten, met medeneming van de korte jas en twee mantelriemen zijner uitrusting boven de tenue van dien dag, voortdurend afwezig is gebleven en in den avond van 4 Juli 1906 te Arnhem in de Rijnstraat door den sergeant H. is aangehouden en naar de hoofdwacht gebracht;

Overwegende dat de Krijgsraad terecht door de bewijsmiddelen, waarvan de inhoud in het vonnis is opgenomen, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, hetgeen aan den beklaagde is ten laste gelegd;

Overwegende dat de Krijgsraad terecht den beklaagde deswege heeft schuldig verklaard aan het misdrijf van „eerste desertie in tijd van vrede, „door zonder verlof langer dan twee dagen afwezig te zijn van zijn korps, „met medeneming van monteeringstukken boven de tenue van den dag, „zonder de reden zijner afwezigheid ten genoegen des rechters te bewijzen, „opgevolgd door arrestatie”;

Overwegende dat de Krijgsraad daarbij terecht heeft aangenomen dat de beklaagde langer dan twee dagen van zijn korps afwezig is geweest, daar beklaagde heeft verklaard dat hij den 2^{den} Juli 1906 omstreeks te 6¹/₄ uur zijn korps heeft verlaten en eerst in den avond van 4 Juli 1906 omstreeks te 8 uur door een sergeant op de straat is aangehouden en met dezen naar zijn korps is teruggekeerd, terwijl getuige v. V. heeft verklaard dat beklaagde op 2 Juli 1906 des morgens om half acht ontbrak bij het appél van de manschappen die voor het detachement naar het fort bij Pansterdam bestemd waren, zoodat de beklaagde langer dan tweemaal vier en twintig uur van zijn korps is afwezig geweest;

Overwegende dat de Krijgsraad daarbij eveneens terecht heeft aangenomen dat de beklaagde heeft medegenomen monteeringstukken boven de tenue van den dag, daar gebleken is dat de door hem medegenomen korte jas en twee mantelriemen waren monteeringstukken die niet behoorden tot de tenue van den dag waarop hij zijn korps verliet;

Overwegende echter dat de Krijgsraad ten onrechte den beklaagde heeft veroordeeld tot eene militaire detentie voor den tijd van zes weken met aftrek sedert 20 Juli 1906 van den tijd door hem voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht;

Overwegende toch dat, blijkens een onder de processtukken aanwezig extract uit het geboorte-register der gemeente Schoonhoven, de beklaagde in die gemeente is geboren 4 October 1888, zoodat hij tijdens de uitspraak van het vonnis van den Krijgsraad op 12 September 1906 den leeftijd van 18 jaren nog niet had bereikt en aan hem, op grond van het laatste lid van artikel 39 *septies* van het Wetboek van Strafrecht in verband met

artikel 10 tweede lid der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191) de straf van militaire detentie niet kon worden opgelegd;

Overwegende immers dat gemeld laatste lid van artikel 39 *septies* van het Wetboek van Strafrecht bepaalt dat ten opzichte van minderjarigen, die den leeftijd van 16 jaar wel, doch dien van 18 jaren nog niet hebben bereikt, het opleggen van hechtenis is uitgesloten, terwijl gemeld artikel 10 tweede lid der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191) gelijk het is gewijzigd bij de wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64), bepaalt dat op de militaire detentie zijn toepasselijk de regelen in het eerste boek (waartoe artikel 39 *septies* behoort) van het Wetboek van Strafrecht voor de hechtenis is voorgeschreven;

Gezien de bij het vonnis aangehaalde wetsartikelen met weglating van artikel 27 van het Wetboek van Strafrecht en aanhaling van de artikelen 39 *septies* en 91 van gemeld Wetboek en van artikel 10 tweede lid van de Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191);

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Verbetert het vonnis door den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, hoofdplaats Arnhem, 15 Augustus 1906 geweest en 12 September 1906 uitgesproken, alleen wat betreft de aan den beklaaigde opgelegde straf;

Veroordeelt den beklaaigde tot plaatsing in eene tuchtchool voor den tijd van twee maanden;

Bepaalt dat van dien tijd niet zal worden afgetrokken de tijd, door den beklaaigde voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht;

Houdt overigens het vonnis in stand;

Bepaalt dat de kosten van het hooger beroep zullen worden gedragen door den Staat;

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 12 October 1906.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. BAFON VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ,
R. P. VERSPLJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en H. M.
ENGELHARD.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Aanvulling der telastelegging in hooger beroep.

Het bewijs van eene ten laste gelegde mishandeling niet geleverd geacht. Slechts wegens wederrechtelijk binnendringen in de woning bij een ander in gebruik kon veroordeeling volgen.

Beklaagde wordt slechts in een deel der kosten van eersten aanleg veroordeeld.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht ambts-halve en als bij Resolutie van den 31sten Juli 1906 geautoriseerd aan den Hove te provoceeren van het vonnis, door den Krijgsraad in het Vijfde

Militaire Arrondissement, standplaats Leeuwarden, den 18^{den} Juli 1906 gewezen in de zaak tegen een milicien-soldaat bij het 9de Regiment Infanterie, oud 21 jaar, geboren te Holwerd, gemeente Westdongeradeel, eerst gedetineerd te Leeuwarden, doch, ingevolge 's Hofs Resolutie van 31 Juli 1906, den 3^{den} Augustus d. a. v. bij handtasting uit zijn arrest ontslagen, mitsdien thans gerequireerde in persoon, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 117 der Militiewet 1901, 300, 138, 57 en 27 van het Wetboek van Strafrecht, 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 en 15 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64) en 181 en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, met vrijspraak van het verder hem ten laste gelegde, is schuldig verklaard aan:

1°. mishandeling,

2°. het wederrechtelijk binnendringen in de woning bij een ander in gebruik,

en veroordeeld tot eene gevangenisstraf van twee maanden, met bepaling dat de tijd, door den veroordeelde sedert zijn eerste verhoor als beklaagde voor Officieren-Commissarissen uit den Krijgsraad, zijnde den 2^{den} Juli 1906 in voorloopige verzekerde bewaring doorgebracht, in mindering zal strekken van de straf die bij het vonnis is opgelegd, alsmede verwezen in de kosten en misen der Justitie en die van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad,

Welke Advocaat-Fiscaal met betoog:

dat voorschreven vonnis berust op de volgende daarbij aangenomen feiten en omstandigheden:

dat beklaagde in den nacht van 26 op 27 Mei 1906 te Holwerd:

1°. op den openbaren weg S. S. met een scherp voorwerp aan het hoofd heeft verwond,

2°. zonder voorkennis van den rechthebbende anders dan tengevolge van vergissing in den voor de nachtrust bestemden tijd, de woning van J. S. is binnengekomen, alzoo binnengedrongen;

dat Vertooner met 's Hofs toestemming, ter 's Hofs terechtzitting van 18 September 1906, aan beklaagde alsnog subsidiair ten laste heeft gelegd:

dat hij in den nacht van 26 op 27 Mei 1906 te Holwerd na te omschrijven strafbare feiten heeft gepleegd:

a. omstreeks half twaalf uur S. S. opzettelijk heeft geslagen en gestoken met het gevolg dat die S. aan het hoofd bloedend werd verwond;

b. wat later, in gemelden voor de nachtrust bestemden tijd, de woning bij J. S. in gebruik, zonder voorkennis van dezen rechthebbende en anders dan tengevolge van vergissing, wederrechtelijk binnen gekomen en aldaar aangetroffen is;

dat door het gerechtelijk onderzoek in deze zaak zoo in eersten aanleg als in appèl gehouden, slechts wettig en overtuigend is bewezen hetgeen aan beklaagde alsnog in hooger beroep sub b subsidiair is ten laste gelegd;

dat omtrent al het overige, waarvan beklaagde is beschuldigd, naar eisch van rechten geen voldoende bewijs is bijgebracht kunnen worden, en

dat bijgevolg beklaagde daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Verzocht en bij Resolutie van den 25sten September 1906 verkregen hebbende 's Hofs mandament van appèl, ten dage in rechten beteekend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot nullité van het vonnis en dat de gedaagde alsnog met aanhaling der artikelen 117 Militiewet 1901, 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), 10, 27,

138, tweede lid, van het Wetboek van Strafrecht, 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64), 181 en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, zal worden schuldig verklaard aan: het in den voor de nachtrust bestemden tijd, wederrechtelijk binnendringen van de woning, bij een ander in gebruik, en deswege veroordeeld tot eene maand gevangenisstraf, met bepaling dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van 's Hofs uitspraak voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering dier gevangenisstraf van den 2^{den} Juli 1906 in mindering zal worden gebracht, met vrijspraak van den gedaagde van het meerder ten laste gelegde, en verder veroordeeling van den gedaagde in de kosten en misen der Justitie en die van den processe, in eersten aanleg gevallen, desnoods ter taxatie en moderatie van den Hove, de kosten in hooger beroep te dragen door den Staat, of tot zoodanige andere straf als het Hof in goede Justitie verstaan zal te behooren — alzo impetrant van mandament van appèl, en eischer ambtshalve, ter eenre

en

genoemden milicien-soldaat, gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde.

HET HOF,

Gelet op hetgeen de beklagde bij zijn verhoor voor het Hof heeft in 't midden gebracht;

Gelet op de verklaring, vanwege den gedaagde ter rolle gedaan, dat hij zich refereert aan 's Hofs dispositie en afstand doet van pleidooi;

Gelet op de verklaring, door den impetrant en eischer ambtshalve mede ter rolle gedaan, dat hij insgelijks afstand doet van pleidooi;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat de beklagde voor den Krijgsraad heeft terechtgestaan beschuldigd:

dat hij in den nacht van 26 op 27 Mei 1906 omstreeks één uur op den openbaren weg te Holwerd, S. S. met een scherp voorwerp aan het hoofd heeft verwond;

dat hij eenige minuten daarna in het huis van J. S. is gekomen met de vraag: „wat is er aan?"; dat de bewoners hem antwoordden dat zij hem niet in huis wilden hebben en dat zij verzochten dat hij er direct uitging; dat hij dat niet dadelijk deed, waarom hij met geweld verwijderd werd; dat hij daarop een ruit uit de buitendeur van die woning heeft stukgeslagen; dat hij eenige oogenblikken later andermaal die woning is binnengegaan zonder voorkennis van den rechthebbende;

waarna hem in hooger beroep subsidiair is ten laste gelegd:

dat hij in den nacht van 26 op 27 Mei 1906 te Holwerd:

a. omstreeks half twaalf uur S. S. opzettelijk heeft geslagen en gestoken, met het gevolg dat die S. aan het hoofd bloedig werd verwond;

b. wat later in den gemelden voor de nachtrust bestemden tijd, de woning, bij J. S. in gebruik, zonder voorkennis van dezen rechthebbende en anders dan tengevolge van vergissing, wederrechtelijk binnengekomen en aldaar aangetroffen is;

Overwegende dat beklagde heeft ontkend zich aan het hem zoo in eersten aanleg als in hooger beroep ten laste gelegde te hebben schuldig gemaakt;

Overwegende dat door de verklaringen der onder eede gehoorde getuigen niet wettig en overtuigend is bewezen, dat beklagde ten tijde en ter plaatse

in de beide telasteleggingen vermeld S. S. heeft geslagen, gestoken of met een scherp voorwerp aan het hoofd verwond;

dat evenmin door de verklaringen der onder eede gehoorde getuigen wettig en overtuigend is bewezen dat beklagde, toen hij zich de eerste maal in de woning van J. S. bevond, niet voldaan heeft aan het verzoek der bewoners om die woning te verlaten;

dat uit de verklaring van den getuige J. B. S. is gebleken dat de ruit in de woning van J. S. is gebroken bij gelegenheid dat die getuige den zoon van J. S. in huis duwde, zoodat beklagde zich aan het breken van die ruit niet heeft schuldig gemaakt;

Overwegende dat beklagde mitsdien moet worden vrijgesproken van de hem in eersten aanleg en in hooger beroep ten laste gelegde mishandeling van S. S., van het zich niet verwijderen uit de woning van J. S. en van het verbreken eener glasruit in die woning;

Overwegende dat het verder in eersten aanleg den beklagde ten laste gelegde niet bevat de bestanddeelen van een strafbaar feit, zoodat het vonnis moet worden te niet gedaan;

Overwegende ten aanzien van het den beklagde verder ten laste gelegde gelijk dat nader is uiteengezet in de subsidiaire telastelegging onder *b*;

dat beklagde ontkent zich daaraan te hebben schuldig gemaakt;

dat onder eede is verklaard door:

1°. G. S., wonende te Holwerd:

dat in den nacht van 26 op 27 Mei 1906 hare ouders en zij, die reeds te bed lagen, zijn opgestaan om haren broeder S., die verwond was, binnen te laten; dat eenigen tijd daarna hare ouders met haar beide broeders de deur hunner woning zijn uitgegaan om de politie te halen waarna zij den grendel op de deur heeft gedaan en onmiddellijk daarna zag dat beklagde den arm stak door een gebroken ruit, den grendel wegschoof en binnenkwam; dat zij, toen hij in het gangetje stond, de kamerdeur dicht sloeg, waarop beklagde die deur, niettegenstaande zij die trachtte tegen te houden, open duwde, bij haar in de kamer kwam en haar bij de schouders pakte; dat zij daarop begon te schreeuwen „o mem”, waarop hij dadelijk wegging en waarna de andere huisgenooten onmiddellijk weer in huis kwamen;

2°. J. S.:

dat in den nacht van 26 op 27 Mei 1906, terwijl hij en zijne huisgenooten reeds te bed lagen, hij gewekt werd door tikken op de ramen, is opgestaan en zijn zoon S. die verwond was, heeft binnengelaten; dat ook beklagde toen binnenkwam maar door zijne vrouw uit de woning is verwijderd; dat hij daarna met zijne vrouw en zijne beide zonen naar buiten is gegaan om den veldwachter te halen; dat zij nog niet ver weg waren toen hij zijne dochter, de eerste getuige, hoorde roepen: „o mem, o mem”, waarop hij dadelijk naar zijne woning terugkeerde en, dicht daarbij gekomen, iemand van daar hoorde wegloopen;

3°. J. W., huisvrouw van den vorigen getuige:

dat zij op Zaterdag 26 Mei 1906 des avonds eenigen tijd te bed had gelegen toen zij door tikken op de ruiten wakker werd en haren zoon S., die aan het hoofd verwond was, binnenliet, waarop zij de wond heeft afgewasschen en kort daarna den beklagde binnen zag en de deur heeft uitgeduwd; dat zij daarna met haar man naar buiten is gegaan naar den veldwachter en toen in hare woning een klagend geluid hoorde waarop zij terugkeerde en een manspersoon uit hare woning zag komen en zich haastig verwijderen;

4°. S. S.:

dat hij in den avond van 26 Mei 1906 omstreeks half twaalf te Holwerd op den weg door beklagde aan het hoofd is verwond en op zijn verzoek, door eenige bruiloftsgasten van H. D. B. naar de woning zijner ouders — de getuigen onder 2° en 3° vermeld — is begeleid waar hij is binnengegaan en waar zijne moeder zijn wond heeft afgewasschen; dat beklagde zich toen ook in die woning vertoonde maar op aanmaning zijner moeder die verlaten heeft; dat zij daarop allen, behalve zijne zuster G., de eerste getuige, naar buiten zijn gegaan om den veldwachter te halen en, toen zij een eindje weg waren, zij eensklaps in die woning hoorde roepen: „o moeder”, waarop zij weder naar huis gingen en hij, voordat zij binnenkwamen, zag dat iemand in uniform de deur uitliep en zich haastig verwijderde; 5°. E. D. B.:

dat in den nacht van 26 op 27 Mei 1906 omstreeks twaalf of half een uur de vierde getuige S. S. aan de woning van zijn oom H. DE B., waar bruiloft werd gevierd, is gekomen aan het hoofd bloedend verwond en dat die getuige toen door hem en anderen naar de woning van diens ouders is gebracht; Overwegende dat beklagde heeft opgegeven bij het thuisbrengen van S. S. tegenwoordig te zijn geweest en aan diens woning te hebben gevraagd: „wat is er aan?”, waarop hij teruggeduwd werd zonder in de woning te zijn geweest; dat hij dadelijk daarop naar zijn huis is gegaan en dat hij daar bij die woning de eenige was in uniform gekleed;

Overwegende dat door de verklaringen der voormelde getuigen in onderling verband en samenhang, ook met de opgave van beklagde, waaruit blijkt dat hij wist dat men hem in het huis van S. niet wenschte toe te laten, wettig en overtuigend is bewezen, dat in den nacht van 26 op 27 Mei 1906, omstreeks twaalf uur, beklagde is aangetroffen in de woning van J. S. te Holwerd; dat hij geen recht had daar binnen te komen of zich daar te bevinden; dat hij daar was binnengekomen zonder voorkennis van den rechthebbende en anders dan tengevolge van vergissing, en dat een en ander geschiedde in den voor de nachtrust bestemden tijd;

Gezien de artikelen 117 der Militiewet 1901, 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), 10, 27, 138 tweede lid, van het Wetboek van Strafrecht, 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64) en 181 en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis den 18^{den} Juli 1906 door den Krijgsraad in het Vijfde Militaire Arrondissement, ter hoofdplaats Leeuwarden, tegen beklagde gewezen;

En opnieuw recht doende:

Verklaart den beklagde schuldig aan het wederrechtelijk binnendringen in de woning bij een ander in gebruik;

Veroordeelt hem te dier zake tot gevangenisstraf van eene maand;

Bepaalt dat de tijd, sedert twee Juli 1906 door hem voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der opgelegde straf, in mindering zal worden gebracht;

Spreekt hem vrij van het in eersten aanleg en in hooger beroep hem meer ten laste gelegde;

Veroordeelt hem in de kosten in eersten aanleg veroorzaakt door het hooren der getuigen hiervoren onder 1 tot en met 5 opgenoemd; bepaalt dat de overige kosten in eersten aanleg en die in hooger beroep zullen gedragen worden door den Staat.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 26 October 1906.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. BARON VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ,
R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en
H. M. ENGELHARD.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Is een militair, die weigert te voldoen aan een order van een meerdere om zich te verschoonen en om zijne werkkleeding aan te trekken, schuldig te achten aan dienstweigering? Advocaat-Fiscaal: neen. Hof: ja.

Vermindering der opgelegde straffen omdat de ten laste gelegde feiten meer in een hevigen aanval van drift dan met boos opzet zijn gepleegd.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof,

tusschen

een soldaat bij de Koloniale Reserve, oud 21 jaar, geboren te Haarlem, vroeger soldaat bij het 4de Regiment Infanterie, thans gedetineerd te Utrecht, die bij vonnis door den Krijgsraad in het Eerste Militaire Arrondissement, standplaats 's Gravenhage, gewezen den 15^{den} September 1906, met aanhaling der artikelen 13, 95 en 99 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1, 4, 7, 10 en 19 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64), 57, 58, 91, 350 en 27 van het Wetboek van Strafrecht en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan:

a. insubordinatie door:

1°. het dreigen met gebaren van een meerdere in rang;

2°. het beleedigen met woorden van een meerdere in rang;

3°. het uitdrukkelijk weigeren en het bovendien opzettelijk nalaten de order van dengene, die boven hem gesteld is, te gehoorzamen en na te komen in tijd van vrede en niet voor den vijand, tweemaal gepleegd;

b. het opzettelijk en wederrechtelijk vernielen van goederen welke aan een ander toebehooren, en deswege veroordeeld tot:

1°. eene militaire detentie van zes maanden;

2°. eene militaire gevangenisstraf van zes weken;

3°. eene gevangenisstraf van eene week;

met ontzegging van het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor den tijd van vijf jaren, met bepaling dat de tijd, na beklaagdes eerste verhoor in de residentie van den Krijgsraad op 15 September 1906 in voorloopige verzekerde bewaring doorgebracht, in mindering zal strekken van de opgelegde straf van militaire detentie, alsmede verwezen in de kosten en misen van de Justitie en in die van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad;

bij welk vonnis, op grond van de daarbij aangevoerde bewijsmiddelen, als wettig en overtuigd bewezen is aangenomen dat beklaagde den 30sten Augustus 1906 te Gouda:

1°. zijn meerdere in rang, den sergeant B., onder het uitspreken der woorden: „als ik voor jou een douw krijg, waag ik er tien jaar aan”, heeft gedreigd door dezen de gebalde vuist onder den neus te houden;

2°. dien meerdere, terwijl hij naar de arrestkamer werd geleid, heeft beleedigd met de woorden: „vuile ploert” en „vuile schoff”;

3°. opzettelijk en wederrechtelijk heeft vernield drie ruiten van de arrestkamer, aan het Rijk, althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, toebehoorende;

4°. opzettelijk heeft nagelaten te voldoen aan de lastgeving van zijn meerdere in rang, sergeant H. v. D., om zich te verschoonen, en uitdrukkelijk heeft geweigerd daaraan te voldoen met de woorden: „Ik doe niets van middag, ik ben te lui er voor”;

5°. opzettelijk heeft nagelaten, te voldoen aan de lastgeving van zijn meerdere in rang, sergeant D., om zijn werkkleding aan te trekken, en zulks uitdrukkelijk heeft geweigerd met de woorden: „neem het maar „weer mee, ik trek het toch niet aan”;

van welk vonnis beklaagde zich beroepen heeft op het Hof, alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer, ter eenre, voor wien bij schrifture ter rolle is te kennen gegeven dat hij zich voor eisch en conclusie wenscht te refereeren aan de prudentie van den Hove, zoowel wat betreft het al of niet bewezene van de ten laste gelegde feiten en de qualificatiën daaraan te geven, als den aard en duur der op te leggen straffen en, ten aanzien van den hierna te melden eisch à minima, tevens verweerder à minima,

en

den Advocaat-Fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij Resolutie van den 25sten September 1906 geautoriseerd om dit appèl r.o. voor den Auditeur-Militair in het Eerste Militaire Arrondissement, standplaats 's Gravenhage, te vervolgen, mitsdien gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde, tevens eischer à minima, door wien voor antwoord in appèl en eisch à minima bij schrifture ter rolle is betoogd:

dat de feiten sub 1°, 2°. en 3°, zoomede de schuld van den beklaagde daaraan, door de bewijsmiddelen, waarvan de inhoud in het vonnis is opgenomen, wettig en overtuigend zijn bewezen en naar behooren gequalificeerd, terwijl de te dier zake opgelegde straffen in juiste verhouding staan tot de graviteit dier feiten;

dat echter de beklaagde ten onrechte is schuldig verklaard aan dienstweigering tweemaal gepleegd en deswege veroordeeld tot zes weken militaire gevangenisstraf;

dat toch de in arrest gestelde militair, die weigert de orders van zijn meerdere in rang om zich te verschoonen en de werkkleding aan te trekken op te volgen, zich niet aan dienstweigering, maar aan overtreding van de krijgstucht schuldig maakt;

dat die orders immers geen betrekking hebben op dienstverrichtingen en slechts als maatregelen van orde en zindelijkheid zijn aan te merken;

en is geconcludeerd tot correctie van het vonnis, voor zooveel de impetrant en verweerder daarbij is schuldig verklaard aan dienstweigering tweemaal gepleegd, en deswege veroordeeld tot zes weken militaire gevangenisstraf, en dat alsnog de impetrant en verweerder, met weglating van de artikelen 95 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande en 7 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191) en aanhaling van artikel 181 der Rechtspleging bij de Landmacht, zal worden vrijgesproken van de hem sub 4°. en 5°. ten laste gelegde beschuldigingen,

met onverkortlating echter van het recht van den Commandeerenden Officier van het Korps, waartoe de impetrant en verweerder behoort, om dezen, wegens zijne weigering als arrestant om de orders van zijne meerderen in rang, om van kleding te verwisselen, na te komen, krijgstuuchtelijk te straffen, met instandhouding overigens van het beroepen vonnis, de kosten in appèl gevallen te dragen door den Staat.

HET HOF,

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gelet op hetgeen de appellant, bij zijn verhoor voor het Hof, heeft in 't midden gebracht;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat beklaagde voor den Krijgsraad heeft terechtstaan beschuldigd dat hij op den 30sten Augustus 1906 te Gouda:

1°. zijn meerdere in rang den sergeant B. onder het uitspreken der woorden: „Als ik voor jou een douw krijg, waag ik er tien jaar aan”, heeft bedreigd door dezen de gebalde vuist onder den neus te houden;

2°. dien meerdere, terwijl hij naar de arrestkamer werd geleid, heeft beleedigd met de woorden: „vuile ploert” en „vuile schoft”;

3°. opzettelijk en wederrechtelijk heeft vernield drie ruiten van de arrestkamer, aan het Rijk, althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, toebehoorende;

4°. opzettelijk heeft nagelaten te voldoen aan de lastgeving van zijn meerdere in rang, sergeant H. v. D. om zich te verschoonen en uitdrukkelijk heeft geweigerd daaraan te voldoen met de woorden: „ik doe niets van middag, ik ben te lui er voor”;

5°. opzettelijk heeft nagelaten te voldoen aan de lastgeving van zijn meerdere in rang, sergeant D., om zijn werkkleding aan te trekken en zulks uitdrukkelijk heeft geweigerd met de woorden: „neem het maar „weer mee, ik trek het toch niet aan”;

Overwegende dat de Krijgsraad terecht door de wettige bewijsmiddelen, waarvan de inhoud in het vonnis is weergegeven, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard de verschillende feiten aan den beklaagde ten laste gelegd;

dat die feiten bij het vonnis met juistheid zijn gequalificeerd met name ook die onder 4° en 5° omschreven vermits de weigering van beklaagde, om aan de daarin vermelde orders te voldoen, betrof verrichtingen overeenkomstig de bestaande dienstvoorschriften door den bevoegden meerdere van hem gevorderd;

Overwegende echter dat de straffen, bij het vonnis ter zake van de bewezen verklaarde feiten opgelegd, te zwaar zijn vermits deze meer in een hevigen aanval van drift dan met kwaad opzet zijn gepleegd, maar dat beklaagde terecht uit de gelederen is verwijderd;

Gezien de bij het vonnis aangehaalde wetsbepalingen;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis den 15^{den} September 1906 door den Krijgsraad in het Eerste Militaire Arrondissement, ter hoofdplaats 's Gravenhage, tegen beklaagde gewezen, alleen voor zooveel betreft den duur der daarbij opgelegde straffen van militaire detentie en van militaire gevangenis;

Veroordeelt beklaagde ter zake van het dreigen met gebaren en het beleedigen met woorden van zijn meerdere in rang, tot militaire detentie voor den tijd van twee maanden;

ter zake van het uitdrukkelijk weigeren en het bovendien opzettelijk nalaten de order van dengene, die boven hem gesteld is, te gehoorzamen en na te komen, gepleegd in andere gelegenheid dan in eene affaire tegen den vijand of in eene plaats welke dadelijk belegerd of berend is, twee malen gepleegd, tot militaire gevangenisstraf voor den tijd van eene maand;

Bepaalt dat de tijd door den veroordeelde sedert tien September 1906 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der militaire detentie zal worden in mindering gebracht;

Houdt overigens het vonnis in stand ook voor zoover beklaagde daarbij is veroordeeld, wegens het onder 3°. bewezen verklaarde feit, tot gevangenisstraf van eene week, en hem voor vijf jaren het recht is ontzegd om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen;

De kosten in hooger beroep te dragen door den Staat;

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 26 October 1906.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. BARON VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ,
R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en
H. M. ENGELHARD.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Omschrijving van de telastelegging wegens het rijden met een rijwiel over een weg tusschen een half uur na zonsondergang en een half uur vóór zonsopgang zonder dat het rijwiel was voorzien van ten minste één lantaarn, die voorwaarts een helder wit licht uitstraalt.

Beklaagde, die tot het minimum der op te leggen geldboete was veroordeeld, wordt in verband met zijn leeftijd en den door hem bekleeden graad tot een hoogere boete verwezen.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij Resolutie van den 2^{den} October 1906 geautoriseerd aan den Hove te provooceren van het vonnis door den Krijgsraad in het Eerste Militaire Arrondissement, standplaats 's-Gravenhage, den 21sten September 1906 gegeven in de zaak tegen een sergeant-majoor-instructeur bij het Regiment Grenadiers en Jagers, oud 33 jaren, geboren te Arnhem, gerequireerde in persoon, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 en 3 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64), 1, 2 en 17 der Motor- en Rijwielwet 1905 (*Staatsblad* n°. 69),

20 en 29, punt *d*, van het Motor- en Rijwielreglement 1905 (*Staatsblad* n°. 294), van het Koninklijk Besluit van 6 November 1905 (*Staatsblad* n°. 295) en van de artikelen 23 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan het rijden met een rijwiel over een weg tusschen een half uur na zons- ondergang en een half uur vóór zonsopgang, zonder dat het rijwiel was voorzien van minstens een lantaarn, die voorwaarts een helder wit licht uitstraalt, en veroordeeld tot een geldboete van vijftig centen, in geval van wanbetaling binnen twee maanden na den dag, waarop de rechterlijke uitspraak kan worden ten uitvoer gelegd, te vervangen door hechtenis van één. dag, alsmede verwezen in de kosten en misen van de Justitie en in die van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad,

Welke Advocaat-Fiscaal met betoog:

dat voorschreven vonnis berust op de volgende daarbij aangenomen feiten en omstandigheden:

dat beklaagde op den 15^{den} Augustus 1906 te 's-Gravenhage op de openbare straat, Laan van Meerdervoort, op een rijwiel heeft gereden te 9 uur namiddag zonder dat dit rijwiel was voorzien van een lantaarn die voorwaarts een helder wit licht uitstraalde;

dat Vertoonner het niet noodig acht om aan beklaagde nog met zooveel woorden ten laste te leggen dat hij voorschreven overtreding tusschen een half uur na zonsopgang en een half uur vóór zonsopgang heeft begaan daar zulks feitelijk al geschiedde toen hem ten laste werd gelegd dat hij de overtreding pleegde om 9 uur namiddag van 15 Augustus 1906;

dat voorschreven schuldigverklaring dan ook terecht tegen beklaagde is uitgesproken;

dat op de door beklaagde begane overtreding eene geldboete van ten hoogste vijftig gulden is gesteld;

dat de omstandigheid waaronder beklaagde haar pleegde allerminst rechtvaardigden om hem slechts tot het minimum der boete te veroordeelen;

dat voorts bij het vaststellen der boete ook met den meerderen of minderen welstand van den overtreder dient rekening te worden gehouden;

dat wijders overtredingen van het motor- en rijwielreglement sterk toenemen en dit euvel door gestrengere bestraffing dient te worden tegengegaan en gekeerd;

verzoekt en bij Resolutie van den 9^{den} October 1906 verkregen hebbende s' Hofs mandament van appél, ten dage in rechten beteekend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot correctie van het vonnis alleen voor wat de strafmate betreft, en dat de gedaagde alsnog zal worden veroordeeld tot eene geldboete van drie gulden, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag waarop deze rechterlijke uitspraak kan worden ten uitvoer gelegd te vervangen door zes dagen hechtenis, met instandhouding overigens van het beroepen vonnis, en verdere veroordeeling van den gedaagde in de kosten en misen der Justitie en die van den processe in appél gevallen, desnoods ter taxatie en moderatie van den Hove, of tot zoodanige andere straf als het Hof in goede Justitie verstaan zal te behooren, alzoo impetrant van mandament van appél en eischer ambtshalve, ten eenre

en

genoemden sergeant-majoor-instructeur, gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde.

HET HOF,

Gelet op de verklaring, van wege den gedaagde ter rolle gedaan, dat hij zich refereert aan 's Hof dispositie en afstand doet van pleidooi;

Gelet op de verklaring, door den impetrant en eischer ambtshalve mede ter rolle gedaan dat hij insgelijks afstand doet van pleidooi;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat de beklaagde voor den Krijgsraad heeft terechtgestaan ter zake dat hij den 15^{den} Augustus 1906 te 's-Gravenhage op de openbare straat, Laan van Meerdervoort, op een rijwiel heeft gereden te 9 uur namiddag, zonder dat dit rijwiel was voorzien van een lantaarn, die voorwaarts een helder wit licht uitstraalde;

Overwegende dat dit feit en de schuld van den beklaagde daaraan, door de in het vonnis opgenomen bewijsmiddelen, wettig en overtuigend zijn bewezen en het feit naar behooren is gequalificeerd;

Overwegende dat beklaagde geene reden heeft kunnen opgeven, die grond oplevert om hem het laagste bedrag der bedreigde geldboete op te leggen, te minder daar van een onderofficier van den leeftijd en den graad van beklaagde mag verwacht worden, dat hij, ook buiten den militairen dienst, behoorlijk zal nakomen de verordeningen door den wetgever in het belang van de veiligheid van het verkeer vastgesteld;

dat mitsdien den beklaagde eene zwaardere straf behoort te worden opgelegd;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Verbetert het vonnis van Krijgsraad in het Eerste Militaire Arrondissement, standplaats 's-Gravenhage, tegen den beklaagde den 21sten September 1906 geweest, alleen voor zooveel de aan den beklaagde opgelegde straf betreft;

Veroordeelt hem tot betaling eener geldboete van twee gulden, ingeval van wanbetaling binnen twee maanden na den dag, waarop de rechterlijke uitspraak kan worden ten uitvoer gelegd, te vervangen door hechtenis van twee dagen;

Houdt het vonnis overigens in stand;

Verwijst den veroordeelde in de kosten van het hooger beroep;

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 7 December 1906.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. BAFON VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ,
R. P. VERSPLICK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en H. M.
ENGELHARD.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Verdediger: Mr. C. DE WILDE.

In den zin van art. 20 van het Motor- en Rijwielreglement 1905 is een

lampion van wit papier met roode strepen niet gelijk te stellen met een voorwaarts helder wit licht uitstralende lantaarn.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

een korporaal-adspirant-machinist, oud 19 jaren, geboren te Sneek, gerequireerde in persoon, die bij vonnis van den Zee-krijgsraad te Hellevoetsluis, gewezen den 25sten September 1906 met aanhaling der artikelen 1, 2 en 12 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, 1 en 3 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 193), 23 en 91 van het Wetboek van Strafrecht, 1 princ^o. en sub 2, 2 princ^o. en sub 2 en 21 der Motor- en Rijwielwet 1905 (*Staatsblad* n°. 69), 20 en 29 princ^o. en sub *d* van het Motor- en Rijwielreglement 1905 (*Staatsblad* n°. 294) en 167 der Rechtspleging bij de Zeemacht is schuldig verklaard aan het rijden over een weg tusschen een half uur na zonsondergang en een half uur vóór zonsopgang met een rijwiel dat niet was voorzien van minstens één lantaarn, die voorwaarts een helder licht uitstraalde, en veroordeeld tot eene geldboete van vijftig cent, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag waarop de rechterlijke uitspraak kan worden ten uitvoer gelegd, te vervangen door een dag hechtenis, alsmede verwezen in de kosten en misen van de Justitie en die van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad,

bij welk vonnis op grond van de daarbij aangevoerde bewijsmiddelen, als wettig en overtuigend bewezen is aangenomen dat beklagde op den 1sten September 1906, des avonds omstreeks half negen uur, op den openbaren weg in het dorp Irnsum, gemeente Rauwerderhem, heeft gereden met een rijwiel, zonder dat dit rijwiel was voorzien van minstens één lantaarn die voorwaarts een helder wit licht uitstraalde;

van welk vonnis beklagde zich beroepen heeft op het Hof, alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ten eenre, voor wien bij schrifture ter rolle is te kennen gegeven:

dat uit het verbaal van den veldwachter H. D. blijkt, dat impetrant bij het rijden eene gekleurde lampion in de hand hield, waarin een lichtje brandde; — daar nu verder iedere omschrijving van die lampion in getuiges opgaven ontbreekt, valt uit getuiges verklaring niet op te maken of deze lampion al of niet helder wit licht uitstraalde, doch alleen dit: dat, naar getuiges oordeel, een lampion geen lantaarn kan zijn;

dat de vraag dus enkel is of onder het begrip „lantaarn” ook lampion kan vallen;

dat deze vraag moeilijk ontkennend te beantwoorden schijnt, daar immers het woord „lantaarn” beduidt: toestel tot verlichting (zie het woordenboek der Nederlandsche taal door J. H. VAN DALE) en toch ook een lampion zulk een toestel is, immers zulke lampions worden ook wel genoemd „chineseche lantaarns”;

dat om deze reden impetrant meent dat dan ook door hem aan de bestaande voorschriften is voldaan en het ten laste gelegde feit dus niet is gepleegd;

en is geconcludeerd tot vrijspraak;

en

den Advocaat-Fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambts-

halve en als bij 's Hof's Resolutie van den 12^{den} October 1906 geautoriseerd om dit appèl r. o. voor den fungeerenden Fiskaal bij den Zeekrijgsraad te Hellevoetsluis te vervolgen, mitsdien gedaagde in voorschreven cas ter andere zijde, door wien voor antwoord in appèl bij schrifture ter rolle is betoogd:

dat hij, in tegenstelling met den impetrant, van oordeel is dat, volgens het gewone spraakgebruik een lantaarn en een lampion twee van elkaar onderscheiden zaken zijn;

dat onder een lantaarn een lampion niet is te verstaan;

dat wel is waar een lampion ook *Chineesche* lantaarn wordt genoemd, doch juist die bijvoeging op verschil van begrip wijst;

dat voorts een lampion niet voldoet aan den eisch bij het Motor- en Rijwielreglement gesteld;

dat zij niet op blijvende wijze, helder licht bevatten en voorwaarts uitstralen kan, immers bij den minsten wind of tocht waait zij uit of vliegt zij in brand;

dat met een lampion derhalve niet kan worden bereikt wat gezegd reglement beoogt: het „voorkomen van ongelukken”;

en is geconcludeerd dat het den Hove moge behagen den impetrant te verklaren bij het vonnis niet te zijn bezwaard.

HET HOF,

Gehoord de pleidooien;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat beklagde voor den Krijgsraad heeft terechtstaan beschuldigd:

op den 1sten September 1906 des avonds omstreeks half negen uur op den openbaren weg in het dorp Irnsum, gemeente Rauwerderhem, te hebben gereden met een rijwiel zonder dat dit was voorzien van minstens één lantaarn, die voorwaarts een helder wit licht uitstraalde;

Overwegende dat de Krijgsraad terecht, door de bewijsmiddelen waarvan de inhoud in het vonnis is weergegeven wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard wat aan beklagde was ten laste gelegd en evenzeer terecht heeft beslist dat beklagde daardoor heeft overtreden het bepaalde bij artikel 20 van het Motor- en Rijwielreglement 1905 (*Staatsblad* n°. 294);

dat toch, door het op den ambtseed opgemaakte proces-verbaal van den gemeente-veldwachter van Rauwerderhem H. D. van 2 September 1906, wettig en overtuigend is bewezen dat beklagde op den eersten September 1906 des avonds omstreeks half negen, op den openbaren weg in het Dorp Irnsum, gemeente Rauwerderhem, heeft gereden op een rijwiel dat niet voorzien was van een lantaarn die voorwaarts een helder wit licht uitstraalde;

dat verder op grond van het in dat proces-verbaal vermelde, in verband met hetgeen door beklagde is opgegeven, kan worden aangenomen, dat aan dat rijwiel bevestigd was een lampion van papier van cilindrisch model, grotendeels wit van kleur met roode streepen en dat daarbinnen een licht brandde;

dat echter daardoor niet te kort wordt gedaan aan de juistheid van het in het proces-verbaal vermelde, vermits een door papier omhuld licht niet gezegd kan worden één helder wit licht uit te stralen en het licht door papier met roode streepen schijnende, niet is een helder wit licht;

Overwegende dat appellant mitsdien bij het vonnis terecht is schuldig verklaard aan het hem ten laste gelegde, dat dit bij het vonnis met juist-

heid is gequalificeerd en dat de omstandigheid dat beklaagde in de meening verkeerde, door het hebben van een lampion aan zijn rijwiel, aan het vereischte van het reglement te hebben voldaan het opleggen van het minimum der geldboete rechtvaardigt;

Gezien de bij het vonnis aangehaalde wetsbepalingen;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Verklaart den appellant bij het vonnis den 21sten September 1906 door den Krijgsraad te Hellevoetsluis tegen hem gewezen, niet te zijn bezwaard;

Bevestigt dat vonnis;

Verwijst den appellant in de kosten van het hooger beroep.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 21 December 1906.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. BARON VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ, R. P. VERSPLJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en H. M. ENGELHARD.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Beklaagde was, als schuldig aan overtreding van de artt. 16 en 46 der Algemeene Politieverordening der Gemeente Muntendam, bij vonnis van den Krijgsraad te Leeuwarden dd. 15 November 1906 veroordeeld wegens het als berijder van een rijwiel rijden op het openbaar voetpad langs den openbaren kunstweg in het Loeg in het dorp Muntendam.

Aangezien in het onderwerp, behandeld bij art. 16 der verordening voor zooveel hier van belang, bij eene wet (de Motor- en Rijwielwet) is voorzien en de overgangsbepaling van art. 26 dezer wet hier niet meer kan baten, heeft gemeld art. 16 in zoverre van rechtswege opgehouden van kracht te zijn.

Aangezien ds aangehaalde verordening niet is aangevuld of gewijzigd, was het gepleegde feit niet strafbaar en wordt beklaagde vrijgesproken.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij Resolutie van den 30sten November 1906 geautoriseerd aan den Hove te provoceren van het vonnis door den Krijgsraad in het Vijfde Militaire Arrondissement, standplaats Leeuwarden, den 15^{den} November 1906 gewezen in de zaak tegen een maréchaussée te paard bij de 4de Divisie Koninklijke Maréchaussée, oud 26 jaren, geboren te Beilen, gerequireerde in persoon, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 16 en 46 der Algemeene politieverordening voor de gemeente Muntendam d.d. 7 October 1890, afgekondigd 29 October 1890, 9 Januari 1897, 18 October 1902 en 24 Mei 1904, 1 sub 2°. en 26 der Motor- en Rijwielwet van 10 Februari 1905 (*Staatsblad* n°. 69), 23 van het Wetboek van Strafrecht

13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 en 3 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64) en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan het als berijder van een rijwiël rijden op het openbaar voetpad langs den openbaren kunstweg in het Loeg in het dorp Muntendam, en veroordeeld tot eene geldboete van een gulden, met bepaling dat de boete, zoo de veroordeelde haar niet betaalt binnen twee maanden na den dag waarop de gerechtelijke uitspraak kan worden ten uitvoer gelegd, zal worden vervangen door eene hechtenis van één dag, alsmede verwezen in de kosten en misen der Justitie en die van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad,

Welke Advocaat-Fisikaal, met betoog:

dat voorschreven vonnis berust op de volgende daarbij aangenomen feiten en omstandigheden:

dat beklagde op Dinsdag 11 September 1906 's nachts kwartier na 12 uur, als berijder van eene rijwiël heeft gereden op het openbaar voetpad langs den openbaren kunstweg in het Loeg in het dorp Muntendam, in de richting van Zuidbroek naar Veendam;

dat Vertoonner zich met die veroordeeling niet vereenigen kan;

dat toch de verbodsbepaling van artikel 16 der algemeene politie-verordening voor de gemeente Muntendam van 7 October 1890, laatstelijk afgekondigd den 24sten Mei 1904, ingevolge artikel 151 der Gemeentewet en artikel 26 van de Motor- en Rijwiëlwet van 10 Februari 1905 (*Staatsblad* n°. 69), sedert 1 Juli 1906 niet meer geldt;

dat dienvolgens het aan den beklagde ten laste gelegde niet strafbaar is; verzocht en bij Resolutie van den 11^{den} December 1906 verkregen hebbende 's Hofs mandament van appel ten dage in rechten beteekend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot nullité van het vonnis en dat de gedaagde alsnog met aanhaling van artikel 181 der Rechtspleging bij de Landmacht, zal worden vrijgesproken van de hem ten laste gelegde beschuldiging, de kosten, zoo in eersten aanleg als in hooger beroep gevallen te dragen door den Staat, — alzoo impetrant van mandament van appel en eischer ambtholve, ter eenre

en

genoemden maréchaussée, gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde.

HET HOF,

Gelet op de verklaring, van wege den gedaagde ter rolle gedaan, dat hij zich refereert aan 's Hofs dispositie en afstand doet van pleidooi;

Gelet op de verklaring, door den impetrant en eischer ambtholve mede ter rolle gedaan, dat hij insgelijks afstand doet van pleidooi;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat beklagde voor den Krijgsraad heeft terechtstaan beschuldigd:

dat hij op 11 September 1906 des nachts kwartier na twaalf uur als berijder van een rijwiël heeft gereden op het openbaar voetpad langs den openbaren kunstweg in het Loeg in de gemeente Muntendam;

Overwegende dat de Krijgsraad terecht, door beklagdes bekentenis, in verband met het op den ambtseed opgemaakt proces-verbaal van den Burgemeester van Muntendam van 11 September 1906, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, dat beklagde op elf September 1906

des voormiddags kwart na twaalf uur, gezeten op een rijwiel, in de lengte heeft bereiden het openbaar voetpad gelegen langs den openbaren kunstweg in het Loeg in het dorp en de gemeente Muntendam;

Overwegende dat bij artikel 16 der Algemeene Politieverordening voor de gemeente Muntendam, vastgesteld door den Raad dier gemeente den 7^{den} October 1890, afgekondigd den 29sten October 1890 en daarna opnieuw afgekondigd den 9^{den} Januari 1897, den 18^{den} October 1902 en den 24sten Mei 1904, „is „verboden openbare voetpaden te gebruiken met rij- of „voertuigen, onverschillig van welken aard, daaronder begrepen hand- en „kruiwagens, anders dan bij noodzakelijke overdrift naar particulier eigen- „dom”, welk verbod bij hetzelfde artikel is verklaard niet toepasselijk op kinderwagentjes met kind of kinderen bezet en met de hand getrokken of geschoven wordende;

Overwegende dat deze bepaling, geplaatst in het derde hoofdstuk der verordening, handelende over de straatpolitie, onder de tweede afdeling, die tot opschrift draagt: „veiligheid en orde” is algemeen en, blijkens hare bewoordingen, ook betreft het berijden van een voetpoed op een rijwiel;

Overwegende dat bij de Motor- en Rijwielwet van 1905 (*Staatsblad* n°. 69) is geregeld het verkeer op de wegen, in verband met gebruik van motorrijtuigen en rijwielen, welke wet, blijkens het bepaalde in artikel 1, 2°. onder „wegen” verstaat alle wegen, welke voor het openbaar verkeer openstaan, de bermen of zijkanten en de voetpaden daaronder begrepen;

dat mitsdien bij die wet is voorzien in het onderwerp geregeld bij het aangehaald artikel 16 der verordening voor zooveel dit toepasselijk is op het gebruiken van een voetpad met een rijwiel en derhalve, krachtens het bepaalde bij artikel 151 der Gemeentewet van 29 Juni 1851 (*Staatsblad* n°. 85), die bepaling der Verordening in zoverre heeft opgehouden te gelden met den 1sten Januari 1906, den dag waarop bedoelde wet in werking is getreden;

dat wel bij artikel 26 der Motor- en Rijwielwet op den regel van artikel 151 eene uitzondering is gemaakt doordat daarbij nog gedurende zes maanden, na het in werking treden der wet, worden in stand gehouden bepalingen van plaatselijke verordeningen, krachtens welke wegen als bedoeld in artikel 8, 1ste lid der wet voor motorrijtuigen of rijwielen zijn gesloten, maar dat die termijn van zes maanden, op den 11^{den} September 1906 was verstreken zoodat het niet noodig is te onderzoeken of het aangehaald artikel 16 bevat eene bepaling als in artikel 26 der genoemde wet bedoeld;

Overwegende dat, blijkens schrijven van den Burgemeester der gemeente Muntendam van 29 October 1906, ten processe aanwezig, de aangehaalde verordening niet is aangevuld of gewijzigd, weshalve tegen het bewezen verklaarde feit door geene wettelijke bepaling straf is bedreigd en beklaagde daarvan moet worden vrijgesproken;

Gezien artikel 181 der Rechtspleging bij de Landmacht;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis, den 15^{den} November 1906 door den Krijgsraad in het Vijfde Militaire Arrondissement ter hoofdplaats Leeuwarden, tegen beklaagde gewezen;

Spreekt beklaagde vrij van het hem ten laste gelegde;

De kosten in eersten aanleg en in hooger beroep gevallen te dragen door den Staat.

Zeekrijgsraad aan boord van Hr. Ms. Pantsterschip „Tromp”.

Vonnis van 6 Juli 1907.

Fiat executie verleend te Tandjong Priok den 10^{den} Juli 1907
door den Kapitein ter Zee Commandant van het Nederlandsch Eskader
in Oost-Indië F. C. E. L. KOSTER.

President: F. C. E. L. KOSTER, Kapitein t/Zee.

Leden: S. OVERDIEP, Officier van Gezondheid der 1ste klasse; de Luitenants t/Zee 1ste klasse P. TE VELTRUP, W. J. JANSSENS en W. BRANDT; de 1ste Luitenant der Mariniers P. J. J. MICHELSEN en de Officier-machinist der 2de klasse C. W. KEMMER.

Fungeerend Fiskaal: W. F. VAN GRASSTEK, Off. v. Adm. 1ste klasse.

Verduistering van gelden, aan de gamelle der adjunct-machinisten toebehoorende, door den chef dier gamelle, die voor het beheer daarvan aan de leden verantwoordelijk is.

Vervalsching der verantwoording wegens het beheer dier gamelle. Gebruik van deze vervalschte boekhouding.

Achterzeilen van zijn schip als een verzwarende omstandigheid bij de gepleegde desertie beschouwd, tengevolge waarvan beklaagdes vrijwillige aanmelding hem niet kan baten.

De verduistering en de vervalsching worden beschouwd als te zijn uitvoeisels van éénzelfde ongeoorloofd opzet en dus als uit te maken ééne voortgezette handeling.

DE ZEEKRIJGSRAAD AAN BOORD VAN HR. MS. PANTSERSCHIP „TROMP” TE TANDJONG PRIOK,

heeft gewezen het navolgende vonnis in de zaak van den Fung^d.-Fiskaal, eischer ambtshalve, op en jegens A., adjunct-machinist, oud naar zijne opgave 24 jaren, geboren te Bontham (N. O.-I.) gedetineerd aan boord van gemelden bodem:

Gezien den eisch en conclusie van den eischer ambtshalve, mitsgaders de verdere processale stukken door dezen onder behoorlijken inventaris overgelegd;

Overwegende dat de gedetineerde voor den Zeekrijgsraad terecht staat beschuldigd van de feiten:

1°. dat hij in het tijdvak van 29 October tot medio December 1906 aan boord van Hr. Ms. Pantsterschip „Zeeland”, eene som van driehonderd gulden van de gelden, die hij als chef de gamelle der adjunct-machinisten ingevolge desbetreffend voorschrift van het Reglement op den Inwendigen Dienst aan boord van Hr. Ms. Oorlogsschepen onder zijn beheer had, opzettelijk heeft verduisterd;

2°. dat hij in dezelfde kwaliteit als hiervoren aan boord van denzelfden bodem op of omstreeks medio December 1906, valschelijk heeft opgemaakt en eigenhandig geboekt in het gamelleboek der adjunct-machinisten eene verantwoording die bestemd was om tot bewijs te dienen, hoedanig de

gelden der gamelle tijdens zijn beheer waren besteed, en waarin door hem als debetpost „nog aan blikken te betalen”, geboekt is f 168.87 (eenhonderd acht en zestig gulden zeven en tachtig cent) terwijl blijkens de verantwoording, opgemaakt door den hem voorafgaanden gamellechef en waarop door hem de gamelle is overgenomen deze post moest zijn f 468.87 (vierhonderd acht en zestig gulden zeven en tachtig cent), waardoor de door hem opgemaakte verantwoording een schuld van f 300.— (driehonderd gulden) te laag aanwees en deze sloot met een post „moet in kas zijn” f 114.88 (eenhonderd veertien gulden acht en tachtig cent) terwijl dit in werkelijkheid moest zijn f 414.88 (vierhonderd veertien gulden acht en tachtig cent) en zulks met het oogmerk deze valschelijk opgemaakte verantwoording als echt en onvervalscht te gebruiken, uit welk gebruik eenig nadeel kon ontstaan;

3°. dat hij in dezelfde kwaliteit op dezelfde tijd en plaats opzettelijk gebruik gemaakt heeft van deze door hem valschelijk opgemaakte verantwoording als ware zij echt en onvervalscht door te trachten daarmede het beheer der gamelle aan zijn opvolger over te geven, uit welk gebruik eenig nadeel kon ontstaan;

4°. dat hij den 3^{den} Januari 1907 te Tandjong Priok zonder vergunning is achtergebleven van passagieren van Hr. Ms. Pantserdekschip „Zeeland”, op welken bodem hij diende, wetende dat zijn schip dien morgen vroegtijdig naar zee zou vertrekken en ook werkelijk vertrokken is, afwezig is gebleven en zich in den namiddag van dien dag op zoodanig tijdstip dat het niet mogelijk was zijn schip binnen twee dagen na zijne ongeoorloofde afwezigheid te bereiken, vrijwillig heeft gemeld aan boord van Hr. Ms. Pantserdekschip „Hertog Hendrik” te Tandjong Priok;

Overwegende dat gedetineerde bekend zich aan de hem ten laste gelegde feiten te hebben schuldig gemaakt;

dat hij opgeeft, dat hij in den loop van de maanden October, November en December 1906 precies driehonderd gulden van de gelden toebehoorende aan de gamelle der adjunct-machinisten aan boord Hr. Ms. „Zeeland”, welke gelden hij als chef de gamelle onder zijn beheer had, gebruikt heeft voor een ander doel dan voor de gamelle, en de overige gamellegelden gebruikt zijn voor dagelijksche uitgaven;

dat hij den 29sten October de gamelle overgenomen heeft van den adjunct-machinist L. W. Z., die op dien datum belast werd met den dienst van machinist en als zoodanig overging naar de gamelle der machinisten;

dat bij de overname het restant blikken nagekeken is en de kasgelden zijn nageteld en overgegeven en overgenomen en dat de contributie voor de gamelle over de maand October tot en met den 28sten door alle adjunct-machinisten was afgedragen aan den adjunct-machinist Z.;

dat het kasgeld, vermeerderd met het bedrag aan blikken, overeenkwam met het bedrag aan uitstaande rekeningen hunner gamelle;

dat hij de posten, opgeteekend in de boeken, niet vergeleken heeft met de bedragen der rekeningen die hij overkreeg, maar er niet aan twijfelde of alles was in orde; dat hij het beheer der gamelle aanvaard heeft met een bedrag in kas van ongeveer driehonderd vijf en veertig gulden; dat de firma T. T. G. te Soerabaia en W. R. te Batavia gelden van de gamelle der adjunct-machinisten hadden te vorderen, toen hij de gamelle aanvaardde en dat hij de bedragen dezer rekeningen niet meer uit het hoofd weet doch dat de eerste rekening meer was dan driehonderd gulden;

dat, terwijl hij gamellechef was, geen rekeningen der gamelle der adjunct-

machinisten betaald zijn doch alleen dagelijksche uitgaven afgedragen werden aan den hofmeester;

dat hij de gamelle niet op den 1sten December overgegeven heeft, omdat hij wachten wilde op de te verwachten toezending van geld van zijn vader, die in Holland vertoefde; dat hij de gamelle overgegeven heeft aan den adjunct-machinist F., doch niet precies weet op welken datum; dat alle posten van het gamelleboek klopten, ook het restant blikken, doch alleen een post groot f300.—, welke door hem opgebracht was als betaald aan de firma T. T. G., niet gedekt was door eene quitantie;

dat hij de firma T. T. G. geschreven heeft om eene quitantie te willen opzenden ter waarde van f300.—, ter verantwoording van een post van een gelijk bedrag in de gamelle-rekening der adjunct-machinisten, dat hij hem tegelijkertijd voorgesteld heeft hem ter teekening een formulier schuldbekentenis van de Javabank tot bovengenoemd bedrag te willen toezenden, welk formulier hij dan aan zijn vader had willen zenden opdat deze later zijn schuld aan T. T. G. zou betalen;

dat hij hierdoor de schuld der gamelle der adjunct-machinisten met f300.— verminderd zou hebben en deze op zijn eigen naam genomen;

dat hij geen antwoord van T. T. G. gekregen heeft; dat hij pogingen gedaan heeft om bij familieleden het geld te krijgen, hetgeen hem niet is mogen gelukken;

dat hij aan de firma T. T. G. geschreven heeft *nadat* hij de gamelle aan den adjunct-machinist F. had overgegeven;

dat hij de driehonderd gulden, die hij uit de kas der gamelle der adjunct-machinisten genomen heeft, niet verbrast heeft en geen halve cent er van voor zich zelf gebruikt, doch er iemand mede geholpen heeft, doch het niet noodig vindt nadere inlichtingen te geven; als hij voor zich maar weet dat hij het gebruikt heeft voor een goed doel, dit voor hem voldoende is;

dat hij het geld persoonlijk aan bedoelden persoon heeft afgegeven te Soerabaia in de eerste helft van November en deze persoon tegenover het publiek niet zal willen weten, dat die hulp noodig was en hij, dit veronderstellende, geen nadere inlichtingen durft geven; en er een graad van bloedverwantschap tusschen hen bestaat en hij het voor zich verantwoord kan tegenover zijn vader, die de hulp zeker had goed gevonden;

dat hij wel in September aan zijn vader geld gevraagd heeft, echter niet voor een bepaald doel;

dat hij den Officier-Machinist v. A., toen deze de gamelle-administratie, zijn beheer (gedetineerdes beheer) betreffende, onderzocht, medegedeeld heeft dat hij aan T. T. G. f300.— had betaald door middel van den hofmeester; dat hij den hofmeester echter een brief met een schrijven van hem aan T. T. G. heeft medegegeven. waarin hij om een gespecificeerde opgave verzocht van hetgeen de gamelle der adjunct-machinisten aan T. T. G. verschuldigd was;

dat hij den laatsten dag vóór het vertrek van Soerabaia verzocht heeft om naar den wal te gaan, om een oom te ontmoeten die hij in geen 14 jaren had gezien en hij daartoe geen vergunning kreeg op grond dat niemand naar den wal mocht, en hij van deze gelegenheid gebruik had willen maken om mondeling bij T. T. G., de meergenoemde quitantie te verkrijgen en dat, wanneer hij vergunning had gekregen om naar den wal te gaan, hij zeker de quitantie van T. T. G., zou hebben gekregen;

dat hij de post van f300.— als betaald aan de firma T. T. G. in het gamelle-boek heeft opgebracht;

dat het hem vertoonde en voorgehouden gamelle-boek der adjunct-machinisten aan boord van Hr. Ms. „Zeeland” als overtuigingsstuk ten processe aanwezig, door hem als zoodanig wordt herkend;

dat onder 't hoofd October een post voorkomt „nog aan blikken te betalen” f 468.87 en dat hij onder het hoofd 29 October—1 December opgebracht heeft een post groot f 168.87, hiermede willende te kennen geven dat hij driehonderd gulden van de schuld aan blikken had afgedaan; dat de post f 168.87, door hem opgebracht in de verantwoording onder het hoofd 29 October—1 December, valsch is en deze verantwoording door hem zelf is geschreven in het gamelleboek der adjunct-machinisten aan boord Hr. Ms. „Zeeland”; dat hij echter dit eerst gedaan heeft nadat de Officier-Machinist v. A. het klad der verantwoording van zijn beëher had goedgekeurd in de veronderstelling dat de driehonderd gulden befaald waren; dat hij het plan had om op die verantwoording de gamelle over te geven aan den Adjunct-Machinist F. met het voornemen om uit zijn particuliere kas de f 300.— te betalen;

dat hij echter F. in het denkbeeld gelaten heeft dat ze reeds betaald waren, dat hij erkent, dat door het gebruik der door hem valschelijk opgemaakte verantwoording nadeel kon aanstaan voor de overige leden der gamelle;

dat bovenstaande bekentenis wordt bevestigd door de beëdigde verklaringen der navolgende getuigen:

1°. L. W. Z., Machinist, die verklaart:

dat hij van 11 tot 28 October 1906 gamelle-chef is geweest der adjunct-machinisten aan boord Hr. Ms. „Zeeland” en den 11^{den} October vervangen heeft den adjunct-machinist B. die als d.d. machinist werd geplaatst, en dat hij (getuige) den 28sten October als chef de gamelle vervangen is door den adjunct-machinist A., wiens beurt het was volgens het rooster;

dat hij het ten processe aanwezige gamelle-boek der adjunct-machinisten a/b. Hr. Ms. „Zeeland” als zoodanig herkent en dit in October van B. heeft overgekregen;

dat hij den 11^{den} October van B. overkreeg een saldo in kas van f 261.56 en hij hiermede de schuld der gamelle niet heeft afbetaald daar Hr. Ms. „Zeeland” op Bali was en dat de afspraak was om, te Soerabaia komende, te betalen; dat bij de overgave aan beklaagde op 28 October in kas was driehonderd twee en veertig gulden drie en dertig cents;

dat Hr. Ms. „Zeeland” 1 September 1906 vertrokken is van Soerabaia naar Ampanan, 7 October te Soerabaia is teruggekeerd, aldaar is verbleven tot 10 October, op welken datum het vertrek naar Bali bepaald was en plaats vond; dat tot 31 October verbleven werd ter reede Sanoer (Bali) en, 1 November te Soerabaia aangekomen, vandaar vertrokken werd op 15 November naar Tandjong Priok, waar 17 November aangekomen en verbleven werd tot 3 Januari 1907;

dat beklaagde verteld heeft dat hij gedurende zijn gamellechefschap van Februari tot 1 September 1906 betaald had aan T. T. G. f 200.— en aan S. H. G. f 120.50; dat van deze betalingen geene kwitanties aanwezig waren bij overgave der gamelle op 1 September '06 aan Adjunct-Machinist W.; dat zij (de adjunct-machinisten) toen overeengekomen zijn beklaagde op te dragen te schrijven aan de beide leveranciers ter verkrijging der kwitanties; dat de inhoud der door beklaagde geschreven brieven hem (getuige) niet bekend is; dat S. H. P. de kwitantie dadelijk gezonden heeft, maar T. T. G. niet; dat toen hij op 11 October de gamelle overnam en op den 28sten October weder overgaf, laatstgenoemde kwitantie nog niet bij de administratie aanwezig was;

dat hij de kwitantie van T. T. G. groot f200.— gezien heeft toen zij met Hr. Ms. „Zeeland” te Soerabaia waren en dat hij vermeent dat beklagde deze zelf heeft gehaald; dat zij over het ontbreken der kwitanties niet gesproken hebben, daar ze dachten dat de kwitantie van T. T. G. ook ontvangen zou worden bij aankomst te Soerabaia; dat bij de overgave der gamelle op 1 September door beklagde aan W. ook nog ontbraken ongeveer zestig gulden aan het saldo in kas en beklagde eenige dagen had zitten rekenen en daarmee het tekort aangezuiverd heeft;

2°. L. B., Machinist, die verklaart:

dat hij van 1 tot 11 October 1906 chef de gamelle is geweest der adjunct-machinisten aan boord Hr. Ms. „Zeeland” en het beheer van die gelden heeft overgegeven aan Z.;

dat hij bij overname der gamelle van den Adjunct-Machinist W., de kas overnam met een saldo van tweehonderd negentig gulden; dat hij gedurende het verblijf van Hr. Ms. „Zeeland” te Soerabaia van 7 tot 10 October de schuld aan T. T. G. niet gedeeltelijk heeft afbetaald, omdat hij den eersten dag, een heelen dag bij het kolenladen was en den tweeden dag behoeften moest halen;

dat hij het ten processe aanwezige gamelleboek der adjunct-machinisten a/b. Hr. Ms. „Zeeland” als zoodanig herkent; dat hij de gamelle nauwkeurig heeft overgenomen van W. omdat deze moeilijkheden heeft gehad bij de overname der gamelle van beklagde; dat bij deze overname aan het saldo in kas ongeveer acht en tachtig gulden ontbraken, welk tekort door beklagde in September is bijgepast;

dat voorts nog ontbraken 2 kwitanties een van S. H. P. te Makassar groot f120.50 en een van T. T. G. te Soerabaia groot f200.—; dat de eerstbedoelde kwitantie werd ontvangen, naar hij vermeent terwijl het schip op Bali vertoefde en de laatste kwitantie ook ontvangen is, doch dat hij niet meer weet wanneer;

3°. A. v. A. Officier-Machinist der 1ste klasse, die verklaart:

In de eerste helft van December, den juiststen datum herinner ik me niet meer, vernam ik dat de gamelle der adjunct-machinisten nog niet was verrekend. Ik heb toen den gamellechef der adjunct-machinisten A. bij mij ontboden, om naar de reden te informeren.

Hij vertelde mij toen dat hij de gamelle had aangehouden, omdat de adjunct-machinist, die hem zou moeten vervangen, nog zoo kort aan boord was. De adjunct-machinist F. was n.l. als zijn opvolger bestemd. Ik vond die reden ongegrond en heb hem bij me laten komen met het gamelleboek en de kwitanties; het gamelleboek naziende, bleek mij voor zoover ik uit de administratie wijs kon worden, dat eene kwitantie van driehonderd gulden, die betaald zoude moeten zijn aan T. T. G., ontbrak. Beklagde verklaarde mij dat hij in de eerste helft van de maand November driehonderd gulden had doen betalen door een marinier, oppasser S., aan T. T. G. en hij geen kwitantie gekregen had. Ik heb beklagde toen opgedragen dadelijk aan T. T. G. te schrijven ter verkrijging van de kwitantie. Marinier S. bij mij ontboden, deelde mij mede, dat hij een gesloten enveloppe van den beklagde had weggebracht aan T. T. G., doch dat hij niet wist, wat de inhoud was, hij vermoedde alleen dat het geld was, daar hij procentengeld had gekregen;

4°. J. G. F., adjunct-machinist, die verklaart:

Ongeveer medio December heb ik de gamelle van den beklagde overgenomen. Begin December hebben wij (de toenmalige adjunct-machinist W.

en de Adjunct-Machinist O. en ik) er bij beklaagde op aangedrongen dat hij de gamelle over November uitrekende, opdat de gamelle door een van ons zou kunnen worden overgenomen. Hij stelde dit uit; eindelijk is het den Officier-Machinist v. A. ter oore gekomen en deze heeft daarop beklaagde order gegeven de gamellerekening op te maken.

Wij wenschten dat de gamelle zou overgaan op een van de andere adjunct-machinisten omdat wij vreesden een dure gamelle te zullen krijgen in verband met een groot blikkenverbruik en te weinig inkoop en den wal, wat kon geschieden daar wij in de haven van Priok lagen.

Hij kon de gamellerekening niet kloppend krijgen er ontbraken volgens hem een paar centen aan; ik heb toen als zijn opvolger gezegd, dat dit geen bezwaar voor mij zou zijn om de gamelle over te nemen. Bij de overname bleek mij echter dat op 1 November aan de leveranciers moesten worden betaald vierhonderd acht en zestig gulden zeven en tachtig cent; in de verantwoording van 1 December had beklaagde aangeteekend dat wij nog moesten betalen ééhonderd acht en zestig gulden 87 cent plus veertien gulden 80 cent voor eene levering door T. T. G. op 13 November. Beklaagde gaf voor driehonderd gulden aan T. T. G. betaald te hebben voor welke betaling hij mij echter geen kwitantie kon overleggen. Hij zeide dat dit niet hinderde; een vorige maal had hij ook zoolang moeten wachten op eene kwitantie voor een betaling van tweehonderd gulden. De betaling van f 300.— was volgens hem geschied in November terwijl we met het schip te Soerabaia lagen; de wijze waarop deelde hij mij niet mede.

De Heer v. A. heeft mij daarop gezegd, dat ik de gamelle wel kon overnemen onder protest in verband met het ontbreken van meergenoemde kwitantie. Beklaagde is den 2^{den} Januari naar den wal gegaan en niet teruggekomen.

Getuige F. verklaart verder op de aan hem gedane vragen dat beklaagde zeven en veertig gulden vier en veertig, en een halve cent schuldig is aan gamellegelden over de maanden November en December, dat geen geld in kas was bij de overname der gamelle door hem medio December van beklaagde en dat de gamelle over November nog niet was verrekend;

dat hij het ten processe aanwezige gamelleboek der adjunct-machinisten aan boord Hr. Ms. „Zeeland” als zoodanig herkent;

dat de daarin voorkomende verantwoording loopende van 29 October— 1 December 1906 door beklaagde eigenhandig in het gamelleboek is ingeschreven en hij op die verantwoording de gamelle, onder protest, van hem heeft overgenomen medio December;

dat hij niets wist van moeilijkheden met gamellezaken die vroeger hadden plaats gehad met beklaagde, toen hij de gamelle van dezen overnam;

dat hij den 18^{den} October 1906 aan boord van de „Zeeland” gekomen is van het Wachtschip te Soerabaia en dat eene kwitantie groot tweehonderd gulden dd. 30 September 1906 n°. 516 en ten processe aanwezig en door getuige herkend, voorhanden was toen hij medio December de gamelle van beklaagde overnam;

5°. J. J. B. S., marinier der 2de klasse, die verklaart:

Ik ben hofmeester van de adjunct-machinisten aan boord van Hr. Ms. „Zeeland” geweest in de maanden Januari, Februari, Maart tot en met 19 April en voorts de maanden October, November en December 1906; een der laatste dagen dat Hr. Ms. „Zeeland” in 'tjaar 1906 te Soerabaia vertoefde heeft de Adjunct-Machinist A. mij opgedragen een brief te brengen bij T. T. G., den leverancier der gamelle der adjunct-machinisten;

ik had er geen nadere boodschap bij te doen en behoefde niet op antwoord te wachten. Ik ben wel tegenwoordig geweest bij het openen van dezen brief door een der Chineesche bedienden. Uit den brief kwam geen geld maar een stuk papier, waarop ik gedrukte en geschreven letters zag, het had volgens mij het voorkomen van een wissel, hij is na dien brief geopend te hebben er mede naar achteruit gegaan, toen hij terugkwam had hij het papier geopend en zag ik wel aan zijn gezicht dat hij niet tevreden was. Ik kreeg bij die gelegenheid vier gulden procentengeld en op mijn vraag voor welke rekening dit was kreeg ik ten antwoord voor tweehonderd gulden die eenigen tijd geleden zijn betaald.

De beklagde heeft mij na de bezorging gevraagd: „wat zeide de Chinees”? daarop heb ik geantwoord: „hij vroeg me wanneer de rekening van driehonderd vijf en tachtig gulden zou worden betaald”. Verder vroeg de beklagde mij of ik ook een brief mede teruggekregen had. Daarop heb ik gezegd van niet.

Op een avond in December te ongeveer 7 uur terwijl ik bezig was met tafeldekken werd ik door den Adjunct-Machinist F. ontboden bij den Officier-Machinist v. A. Op weg daarheen kwam ik den beklagde tegen; deze zeide me toen: „Je moet zeker bij den Officier-Machinist v. A. komen, het is voor een rekening bij T. T. G.; zeg maar dat zij betaald is en dat de quitantie wel volgen zal”. Mijnheer v. A. heeft mij gevraagd of ik een rekening betalende eene kwitantie mede terugbracht, welke vraag ik bevestigend beantwoordde.

Overwegende dat uit het ten processe overgelegd gamelleboek der adjunct-machinisten aan boord Hr. Ms. „Zeeland” blijkt dat in de verantwoording onder het hoofd October vermeld is: nog aan de blikken te betalen totaal f 468.87, daaronder: nog aan blikken aanwezig voor een bedrag van f 126.55, dus in kas f 342.32, welke verantwoording door den getuige Z., blijkens diens verklaring, op den 28sten October 1906 aan gedetineerde in beheer als optredend gamellechef is overgegeven en door dezen is overgenomen, benevens de voorraad blikken en de in kas zijnde gelden hetgeen door gedetineerde wordt erkend; dat onder het hoofd 29 October—1 December voorkomt de door gedetineerde, volgens diens verklaring opgemaakte verantwoording over dit tijdvak, wat bevestigd wordt door den getuige F., dat deze verantwoording geopend wordt met een post: „nog aan blikken te betalen f 168.87”, terwijl dit blijkens de vorige verantwoording moet zijn f 468.87, wat tot gevolg heeft dat deze verantwoording sluit met een post: „moet in kas zijn f 114.88,” terwijl dit in werkelijkheid f 414.88 moet zijn; dat deze verantwoording een saldo in kas van f 300.— te laag aanwijst en door den gedetineerde in zijne hoedanigheid van chef der gamelle valsch is opgemaakt;

Overwegende dat werkelijk de som van driehonderd gulden bij overname der gamelle door gedetineerde van getuige Z. op den 28sten October 1906 aanwezig was blijkens de verklaring van dezen getuige en de bekentenis van den gedetineerde overeenkomende met de verantwoording over October opgenomen in het gamelleboek der adjunct-machinisten; dat bij overgave der gamelle door gedetineerde aan den getuige F. deze som van driehonderd gulden niet meer aanwezig was, blijkens de bekentenis van den gedetineerde, de verklaring van den getuige F., overeenkomende met de verantwoording over het tijdvak 29 October—1 December opgenomen in bovengenoemd gamelleboek, en de aanwijzingen voortvloeiend uit de beëdigde verklaringen van de hiervoren genoemde getuigen v. A. en S.;

Overwegende dat de chef de gamelle volgens art. 16 van het Reglement op den Inwendigen Dienst aan boord van Hr. Ms. Oorlogsschepen, het beheer heeft over de gelden toebehoorende aan de leden der gamelle van welk beheer hij aan de leden verantwoordelijk is;

dat de gedetineerde door eene som van driehonderd gulden te nemen, zonder vergunning dezer leden, van de gelden die hij als chef de gamelle onder zijn beheer had, voor een ander doel dan waarvoor ze bestemd waren, deze som opzettelijk heeft weggemaakt;

dat mitsdien door de bekentenis van den gedetineerde, bevestigd door de beëdigde verklaringen van de hiervoren genoemde getuigen Z. en F. en de aanwijzingen, voortvloeiende uit de beëdigde verklaringen der getuigen v. A. en S. en het gamelleboek der adjunct-machinisten aan boord van Hr. Ms. „Zeeland” in hun onderling verband en samenhang beschouwd wettig en overtuigend is bewezen wat gedetineerde sub 1°. is ten laste gelegd, benevens zijn schuld daaraan;

dat de door gedetineerde valschelijk opgemaakte verantwoording onder het hoofd 29 October—1 December bestemd was om tot bewijs te dienen hoedanig de gelden en voorraad blikken, toebehoorende aan de leden der gamelle, waren beheerd en om de leden kennis te doen nemen van den staat waarin hij de gamelle aan zijn opvolger overgaf;

dat gedetineerde het oogmerk had om deze valsch opgemaakte verantwoording als echt en onvervalscht te gebruiken, voorgevende dat de som van driehonderd gulden die hij verduisterd had, aan den leverancier T. T. G. in mindering van de schuld der adjunct-machinisten aan dezen leverancier was betaald;

dat uit het gebruik van deze valsch opgemaakte verantwoording nadeel kon ontstaan voor de overige leden der gamelle daar zij door goedkeuring van het door gedetineerde gehouden beheer gezamenlijk de verantwoordelijkheid voor de geldelijke verplichtingen van de gamelle op zich zouden nemen en de leden dus voor het feit zouden komen te staan de reeds eenmaal door hen bijeengebrachte som van driehonderd gulden wederom te moeten storten;

dat mitsdien door de bekentenis van den gedetineerde, bevestigd door de beëdigde verklaringen van de hiervoren genoemde getuigen F. en v. A. en de aanwijzingen vervat in de beëdigde verklaring van den getuige S. en het meergenoemde gamelleboek der adjunct-machinisten, in hun onderling verband en samenhang beschouwd wettig en overtuigend is bewezen wat gedetineerde sub 2°. is ten laste gelegd;

dat de bekentenis van den gedetineerde dat hij getracht heeft het beheer der gamelle met bovenomschreven valsch opgemaakte verantwoording als ware zij echt en onvervalscht aan zijn opvolger getuige F. overtegeven, hetgeen voorkomen werd doordat deze getuige de gepleegde valschheid ontdekte, bevestigd wordt door de beëdigde verklaring van dezen getuige, dat wanneer het beheer der gamelle door dezen getuige ware overgenomen zonder ontdekking der valschheid, hetzelfde nadeel voor hem en de overige leden de gamelle kon ontstaan als hiervoren is vermeld;

dat mitsdien door deze bekentenis, bevestigd door de beëdigde verklaring van den getuige F. en de aanwijzingen vervat in de beëdigde verklaring van den getuige v. A., wettig en overtuigend is bewezen wat gedetineerde sub 3°. is ten laste gelegd benevens zijne schuld daaraan;

Overwegende dat gedetineerde als ambtenaar — tot de gewapende macht behoorend persoon — door het plegen der feiten sub 1°, 2° en 3° een bijzonderen ambtsplicht schond, daar hij ingevolge art. 16 van meergenoemd

Reglement als chef de gamelle eene verantwoording moet opmaken van het door hem gehouden beheer;

Overwegende dat gedetioneerde opgeeft dat de door hem verduisterde driehonderd gulden gebruikt zijn voor een goed doel, omtrent welk doel hij geen nadere inlichtingen kan geven;

dat van dit doel uit niets blijkt en gedetioneerde steeds de getuigen in den waan heeft gebracht dat de driehonderd gulden aan den leverancier T. T. G. zijn betaald ter afdoening van schuld;

dat uit de beëdigde verklaringen der getuigen Z. en B. blijkt dat toen gedetioneerde op 1 September het beheer der gamelle aan zijn opvolger overgaf, ook de moeilijkheden zijn ontstaan door het niet aanwezig zijn van de kasgelden en van twee kwitanties, welk tekort in kas door gedetioneerde is aangezuiverd en de kwitanties veel later bij de gamelle-administratie zijn terechtgekomen;

dat wat het sub 4°. ten laste gelegde feit betreft, gedetioneerde opgeeft dat hij in den namiddag van den 2^{den} Januari 1907 naar den wal is gegaan als passagier, dus met de vergunning om zich aan den wal op te houden tot den volgenden morgen gewonen tijd, half zeven;

dat hij 'savonds een feestje bijgewoond heeft bij de familie waar hij logeerde;

dat het laat geworden is, ongeveer half drie, drie uur;

dat hij gevraagd had te 5 uur gepord te worden om met den eersten trein naar Priok te kunnen vertrekken; dat hij echter door het kloppen niet is gewekt en tegen zes uur uit zichzelf wakker geworden, zich vlug heeft gekleed en naar station N. I. S. is gegaan om met den tweeden trein naar Priok te vertrekken waar hij ongeveer 7 uur 15 m. aankwam;

dat hij daar aan de kade tusschen twee stoomschepen door, die aan den wal gemeerd lagen gekeken heeft en de „Zeeland” niet zag liggen, dat hij eenige mandoers van de hangards gevraagd heeft of de „Zeeland” reeds vertrokken was en deze hem mededeelden dat dit schip reeds te 6 uur 15 m. was vertrokken;

dat hij toen niet naar het einde der kade is geloopt om te zien of de „Zeeland” nog in de buitenhaven lag, daar hij door dat bericht der mandoers in zijne overtuiging dat zijn schip reeds weg was gesterkt werd en hij bovendien verbouwereerd was en er niet verder over gedacht heeft, maar weer naar het station is teruggegaan en met den trein vermoedelijk die van 8 uur 7 min. naar Batavia is teruggekeerd om aan het Departement der Marine orders te kunnen vragen hoe verder te handelen om zijn schip zoo spoedig mogelijk weer te kunnen bereiken;

dat hij te Batavia komende eerst naar familie is gegaan daar hij niet wist hoe laat het Departement geopend was en hij nadere informaties wilde inwinnen; dat hij bij die familie ontbeten heeft, vervolgens door stortregens is opgehouden en eerst tegen 12 uur aan het Departement is gekomen, waar hij te ongeveer 1 uur bij den Luitenant ter Zee D. werd toegelaten, die hem verwees naar het vlaggeschip;

dat hij daarop met den trein van 3 uur 5 min. naar Priok is vertrokken en te ongeveer 4 uur aan boord van Hr. Ms. „Hertog Hendrik” kwam;

dat gedetioneerde, op den 2^{den} Januari naar den wal gaande, door den Officier van de wacht, den Luitenant ter Zee der 2de klasse G., is medegedeeld, dat het schip den volgenden morgen te zes uur 30 min. zou vertrekken;

dat het hem bekend was dat Hr. Ms. „Zeeland” bestemd was voor de Molukken;

dat hij in verband met het vroege vertrek geen order gekregen had om op een vroeger uur dan gewoonlijk van passagieren aan boord terug te zijn ;

dat hij wist wanneer hij zijn schip achterzeilde hij zich kon schuldig maken aan het feit van desertie ;

dat hij niet wist, dat hij zich aan boord van het vlaggeschip moest melden ;

dat deze bekentenis in hoofdzaak wordt bevestigd door de verklaringen der navolgende onder eede gehoorde getuigen :

1°. F. A. G., Luitenant ter Zee der 2de klasse, die verklaart :

dat hij den 2^{den} Januari j.l. aan boord van Hr. Ms. pantserdekschip „Zeeland” de zeewacht had ; dat hij vermeent den adjunct-machinist A. toen deze dien dag naar den wal ging te hebben medegedeeld dat Hr. Ms. „Zeeland” den volgenden morgen vroegtijdig zou vertrekken en dat het in elk geval algemeen bekend was dat de „Zeeland” weg zou gaan ;

dat A. de eenige was die naar den wal was gegaan, voordat den passagiers werd medegedeeld, dat een ieder s'avonds te 12 uur met den laatsten trein van dienzelfden dag aan boord terug moest zijn, in verband met het vroegtijdig vertrek op den volgenden dag ;

dat de adjunct-machinist A. als gewoon passagier terug had moeten komen met den trein die te 6 uur 12 minuten v.m. te Tandjong Priok aankomt ;

2°. H. C. T. Officier van gezondheid 1ste klasse, die verklaart :

dat hij op den dag van het vertrek van Hr. Ms. „Zeeland” in Januari 1907 's morgens de reis van Batavia naar Tandjong Priok heeft medegemaakt in dezelfde coupé als de adjunct-machinist A. ;

dat de trein eenige minuten na 7 uur 8 min. te Tandjong Priok is aangekomen ;

dat hij gezien heeft dat genoemde adjunct-machinist de reis tot Tandjong Priok heeft medegemaakt ;

3°. D. A. v. d. L., Luitenant ter Zee der 2de klasse, die verklaart :

dat hij den adjunct-machinist A. heeft leeren kennen, toen hij zich aan boord van Hr. Ms. „Hertog Hendrik” meldde op den 3^{den} Januari 1907, op welken dag hij (getuige) de wacht had ;

dat hij op den morgen van 3 Januari 1907 de reis medegemaakt heeft met den trein die te 7 uur 8 min. te Tandjong Priok moet aankomen en dat de persoon die later bleek te zijn de Adjunct-Machinist A., met dezen trein de reis tot Tandjong Priok heeft medegemaakt ;

4°. A. J. W. v. A. Luitenant ter Zee der 2de klasse, die verklaart :

dat hij den beklaagde A. niet herkent als de persoon die met hem de reis naar Tandjong Priok heeft gemaakt op den 3^{den} Januari 1907, doch wanneer de beklaagde die persoon is, deze dan zijn schip nog vóór het vertrek had kunnen halen ;

dat de bekentenis van den gedetineerde nader wordt bevestigd door :

a. het extract-stamboek, hem betreffende, waarin is vermeld dat hij 3 Januari is achtergebleven van passagieren ;

b. het extract uit het scheepsjournaal van Hr. Ms. pantserdekschip „Zeeland” waaruit blijkt, dat op 31 December 1906 te 12 uur 30 min. tijdens schaften bekend is gemaakt en door aanplakking in het tusschendecks, dat het schip Donderdag 3 Januari naar zee zal vertrekken ;

dat op Woensdag 2 Januari 1907 ten 3 uur 20 min. den passagiers is aangezegd om met den laatsten trein terug te komen, daar het schip den volgenden dag 6 uur 30 min. vertrekt ;

dat op Donderdag 3 Januari 1907 ten 7 uur 50 min. v.m. uit de haven gestoomd werd en dat bij vertrek van het schip mankeert Adjunct-Machinist A. stamboek n^o. . . . .;

c. het extract uit het scheepsjournaal van Hr. Ms. „Hertog Hendrik” waaruit blijkt dat Donderdag 3 Januari 1907 ten 7 uur 50 min. Hr. Ms. „Zeeland” vertrokken is;

dat ten 3 uur 45 min. zich vrijwillig aan boord gemeld heeft Adjunct-Machinist A., achtergebleven van pasagieren van Hr. Ms. „Zeeland” en genoemden adjunct-machinist in arrest is gesteld;

Overwegende dat het den gedetineerde bekend was dat Hr. Ms. „Zeeland” op den 3^{den} Januari 1907 vroegtijdig naar zee zou vertrekken; dat hij had kunnen en moeten zorgen vóór het vertrek van zijn schip aan boord aanwezig te zijn;

dat bovendien uit gedetineerdes bekentenis, bevestigd door de beëdigde verklaringen der getuigen T., v. d. L., en v. A. blijkt, dat hij met den trein, waarmede hij met deze getuigen de reis naar Tandjong Priok maakte, ten 7 uur 15 min. ongeveer aldaar aankwam;

dat blijkens de extracten-scheepsjournaal van Hr. Ms. „Zeeland” en „Hertog Hendrik” eerstgenoemde bodem pas ten 7 uur 50 min. v.m. is vertrokken; dat gedetineerde dus, al had hij zich voor den eersten trein waarmede hij had moeten terugkomen verslapen, nog met den tweeden trein aankomende ruimschoots zijn schip had kunnen bereiken, hetgeen ook verklaard wordt door de beëdigde verklaring van getuige v. A.; dat indien gedetineerde, in de meening verkeerende dat Hr. Ms. „Zeeland” bij zijn aankomst te Tandjong Priok reeds vertrokken was, zich dadelijk was gaan melden op het vlaggeschip (Hr. Ms. „Hertog Hendrik”) zooals van iemand die reeds zeven jaar bij de Marine dient verwacht mag worden, hij zijn schip ook nog had kunnen zien liggen en bereiken;

dat mitsdien door de bekentenis van den gedetineerde, bevestigd door de beëdigde verklaringen van de hiervoren genoemde getuigen G., T., v. d. L., en v. A. en door de hiervoren genoemde schriftelijke bescheiden n.l. het extract uit het stamboek en de extracten uit de scheepsjournalen van Hr. Ms. „Zeeland” en „Hertog Hendrik” in hun onderling verband en samenhang beschouwd wettig en overtuigend is bewezen, hetgeen den gedetineerde sub 4° is ten laste gelegd benevens zijn schuld daaraan;

Overwegende dat gedetineerde, door den 3^{den} Januari 1907 achter te blijven van passagieren en in den namiddag van dien dag zich te melden aan boord van Hr. Ms. „Hertog Hendrik”, terwijl zijn schip dien morgen ten 7 uur 50 min. v.m. naar zee was vertrokken, niet in de mogelijkheid was zijn schip binnen twee dagen te bereiken, en hij dus langer dan twee dagen van zijn schip afwezig is gebleven, zonder deze afwezigheid ten genoegen des rechters te kunnen bewijzen;

dat terwijl het gedetineerde bekend was, dat zijn schip den 3^{den} Januari naar de Molukken zou vertrekken, hij de wetenschap had, dat hij, zijn schip achterzeilende, daarvan geruimen tijd kon verwijderd blijven, dit achterzeilen i. c. als eene verzwarende omstandigheid moet aangemerkt worden en zijne vrijwillige aanmelding alzoo niet kan baten;

Overwegende dat op den 1sten October 1906, bij overname van het beheer van de gamelle der adjunct-machinisten door den adjunct-machinist B. een saldo in kas aanwezig was van f 290.—; dat getuige B. heeft verklaard dat hij met dit geld de schuld aan T. T. G. niet heeft afbetaald daar hij gedurende het verblijf te Soerabaia van Hr. Ms. „Zeeland” van 7 tot 10 October den eersten dag een heelen dag bij het kolenladen is geweest en

den tweeden dag behoeften moest halen; dat getuige deze beide eerste dagen en den derden dag zeker in de gelegenheid is geweest om of zelf of door een ander een deel der schuld af te lossen vooral met het oog op het vertrek naar Bali, ofschoon van daar desnoods per Marinewissel ook gelden kunnen worden overgemaakt naar Soerabaia;

Overwegende dat door de bewegingen der schepen van het Nederlandsch Eskader in Oost-Indië en door het verblijf der hoofdgetuigen aan boord van Hr. Ms. „Zeeland”, welk schip kruisende was in de Molukken, de beklaagde een langdurig voorarrest heeft moeten ondergaan; dat daarin aanleiding bestaat om dit voorloopig arrest gedeeltelijk in mindering te brengen van de hem op te leggen straf;

Overwegende dat de sub 2° en 3° ten laste gelegde feiten moeten worden beschouwd als één voortgezette handeling, daar zij de uiting zijn van één ongeoorloofd besluit;

dat de gedetineerde ter zake van de sub 1°, 2° en 3° gepleegde feiten ongeschikt is in den militairen stand te blijven;

Gezien de artikelen 1, 2, 12, 135, 136, 144 tweede gedeelte en 145 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, gewijzigd bij de Wet van 14 Februari 1887 (*Stbl.* n°. 35), artt. 1, 2, 7, 12 en 20 der Wet van 14 November 1879 (*Stbl.* n°. 193), art. 9 der Wet van 15 April 1886 (*Stbl.* n°. 64), artt. 27, 44, 55 2^e lid, 56, 57, 58, 84 3^e lid, 91, 225, 359 Wetboek van Strafrecht en art. 167 der Rechtspleging bij de Zeemacht;

De Zeekrijgsraad aan boord van Hr. Ms. Panterschip „Tromp”,

Recht doende in naam en vanwege Hare Majesteit de Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, enz., enz., enz.

Verklaart den gedetineerde schuldig aan:

1°. „Het door een ambtenaar opzettelijk verduisteren van geld, dat hij in zijne bediening onder zich heeft”;

2°. „Valschheid in geschrifte”;

3°. „Het opzettelijk gebruik maken van het valsch geschrift als ware het echt en onvervalscht, terwijl uit dat gebruik eenig nadeel kon ontstaan”, zijnde de misdrijven sub 2° en 3° begaan door een ambtenaar — tot de gewapende macht behoorend persoon — welke daardoor een bijzondere ambtsplicht heeft geschonden, en wordende deze misdrijven als ééne voortgezette handeling beschouwd”;

4°. desertie in tijd van vrede, door zonder verlof langer dan twee dagen van den bodem waarop hij diende afwezig te zijn geweest, opgevolgd door eene vrijwillige terugkeer binnen den tijd van 14 dagen, sedert den aanvang van zijne ongeoorloofde afwezigheid, doch gepaard gaande met eene verzwarende omstandigheid en zonder de reden van afwezigheid ten genoegen des rechters te kunnen bewijzen”;

Veroordeelt hem:

ter zake van de [onder] sub 1°, 2° en 3° genoemde misdrijven tot eene gevangenisstraf voor den tijd van acht maanden, en ter zake van het sub 4° genoemde misdrijf tot eene militaire gevangenisstraf voor den tijd van zes weken, met ontzegging van het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor den tijd van vijf jaren;

met bepaling dat de tijd, door den veroordeelde voorloopig in verzeerde bewaring doorgebracht, bij de tenuitvoerlegging der hem opgelegde gevangenisstraf van af den 1sten April 1907 zal worden in mindering gebracht;

Veroordeelt hem eindelijk in de kosten en misen van de Justitie en

die van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van dezen Krijgsraad;

Ontzegt den eischer ambtshalve allen verderen eisch.

Wat de beslissing over de desertie aangaat verwijzen wij den lezer naar het medegedeelde op blz. 319 v. van dezen jaargang.

(Red. M. R. T.)

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 1 October 1907.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. BAFON VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ,
R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en
H. M. ENGELHARD.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Verdediger: Mr. F. H. ABBING.

Veroordeeling wegens doodslag door den Krijgsraad vernietigd. Veroordeeling wegens zware mishandeling, welke den dood tengevolge heeft gehad, en wegens het met gebaren dreigen van een meerdere in rang.

Voor onderzoek naar den geestestoestand van beklagde geen termen aanwezig geacht.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

een milicien-soldaat bij het 8ste Regiment Infanterie, oud 20 jaren, geboren te Maastricht, thans gedetineerd te Utrecht, die bij vonnis door den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, standplaats Arnhem, gewezen den 10^{den} Juni 1907, met aanhaling der artikelen 287, 84, 44, 56 en 27 van het Wetboek van Strafrecht, 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1, 2 en 11 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64), 117 der Militiewet 1901 en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan doodslag, waarbij beklagde als ambtenaar heeft gebruik gemaakt van een middel hem door zijn ambt geschonken, en veroordeeld tot eene gevangenisstraf van vijftien jaren, vervallen verklaard van den militairen stand, met ontzetting van het recht om ooit weder bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen, met bepaling dat de tijd, door beklagde voorloopig sedert 22 April 1907 in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der straf zal worden in mindering gebracht, alsmede verwezen in de proceskosten,

bij welk vonnis, op grond van de daarbij aangevoerde bewijsmiddelen, als wettig en overtuigend bewezen is aangenomen, dat beklagde op 21 April 1907, des avonds omstreeks elf uur, op kamer 45 van de Menno van Coehoorn-kazerne te Arnhem:

1°. opzettelijk, met het oogmerk J. W. S. te dooden, althans zwaar lichamenlijk letsel toe te brengen, dezen met de bajonet zijner uitrusting een steek in de borst heeft toegebracht, waardoor het hart is doorboord en S. eenige oogenblikken daarna is overleden;

2°. met de bajonet dreigend op korporaal F. H. D. H. is afgekomen, van welk vonnis beklagde zich beroepen heeft op het Hof, alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer, ter eenre, voor wien bij schrifture ter rolle is te kennen gegeven:

dat de Krijgsraad verzuimd heeft zich rekenschap te geven van de strafrechtelijke aansprakelijkheid van den appellant;

dat de appellant reeds als kind talrijke afwijkingen in zijn geestelijk leven vertoonde;

dat hij in de maanden, voorafgaande aan de daad, gewoon was misbruik te maken van sterken drank;

dat het feit door hem gepleegd werd na het gebruik van veel sterken drank;

dat tengevolge van een bijzonderen vorm van acute of chronische alcoholvergiftiging vooral bij minderwaardige individuen, een zeer abnormale toestand kan intreden, die op leeken niet den indruk maakt van willoos of onbewust, maar welke door deskundigen algemeen wordt beschouwd als grond van ontoerekenbaarheid;

dat, hetgeen de Krijgsraad, bij zijne overwegingen ter bepaling van de zwaarte van de straf aanvoert als omstandigheden, die het ernstige van het gepleegde feit nog verzwaren, minder getuigt van den misdadigen aard dan wel van den abnormalen geestestoestand van den appellant;

dat de Krijgsraad in zijn vonnis het door den appellant gepleegde feit, dat hoogstens kan uitmaken mishandeling met doodelijk gevolg, ten onrechte heeft gequalificeerd als doodslag;

en is geconcludeerd dat het den Hove behage deskundigen te benoemen tot het instellen van een onderzoek naar den toestand der verstandelijke vermogens van den appellant, ten einde, bepaaldelijk in verband met den inhoud der processtukken, rapport uit te brengen omtrent de vraag of appellant het feit heeft gepleegd of gepleegd kan hebben in een toestand van ziekelijke storing zijner verstandelijke vermogens, in het leven geroepen door alcohol-misbruik of andere oorzaken, of deze toestand geacht moet worden opheffend of beperkend te hebben gewerkt op het besef van de beteekenis van het hem ten laste gelegde feit en op zijne wilsbepaling dienaangaande, en zoodanige andere vragen als het Hof zal meenen te behooren, opdat het Hof zal kunnen oordeelen of appellant al of niet van rechtsvervolgung wegens het hem ten laste gelegde feit zal behooren te worden ontslagen;

subsidiar: met vernietiging van het vonnis van den Krijgsraad, het feit te qualificeeren als mishandeling, den dood ten gevolge hebbende, en aan appellant eene lichtere straf op te leggen,

en

den Advocaat-Fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht ambtshalve en als bij 's Hof's resolutie van den 18^{den} Juni 1907 geautoriseerd om dit appèl r. o. voor den Auditeur-Militair in het Derde Militaire Arrondisse-

ment, hoofdplaats Arnhem, te vervolgen, mitsdien gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde, door wien voor antwoord in appèl, bij schrifture ter rolle is betoogd:

dat, behalve de in het vonnis reeds aangehaalde wetsartikelen, daarin ook nog moeten worden aangehaald de artikelen 100 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 2 § 1 en 7 §§ 1 en 3 der Wet van 17 September 1870 (*Staatsblad* n°. 162), 7 en 9 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64), 91 van het Wetboek van Strafrecht en 181 der Rechtspleging bij de Landmacht;

dat voorts, behalve het aan den impetrant in de eerste plaats primair ten laste gelegde, het hem in de tweede plaats ten laste gelegde ook behoort te worden gequalificeerd; dat die qualificatie dient te luiden: „Het „door een soldaat opzettelijk trekken van het geweer tegen zijn meerdere „in rang, in tijd van vrede en niet voor den vijand”;

terwijl eindelijk de impetrant van het hem in de eerste plaats subsidiair ten laste gelegde alsnog dient vrijgesproken te worden;

en is geconcludeerd dat de impetrant, met inachtneming van het bovenstaande, zal worden verklaard bij het vonnis niet te zijn bezwaard.

HET HOF,

Gelet op hetgeen door den appellant, bij zijn verhoor voor het Hof, is in 't midden gebracht;

Gehoord de pleidooien;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat beklaagde voor den Krijgsraad heeft terechtstaan beschuldigd:

dat hij op 21 April 1907 des avonds omstreeks elf uur op kamer 45 van de Menno-van-Coehoorn-Kazerne te Arnhem:

I. opzettelijk met het oogmerk J. W. S. te dooden, althans hem zwaar lichamelijk letsel toe te brengen, hem met de bajonet zijner uitrusting een steek in de borst heeft toegebracht, waardoor het hart is doorboord en hij eenige oogeblikken daarna is overleden;

II. met de bajonet dreigend op korporaal V. H. d. H. is afgekomen;

Overwegende dat uit de verklaringen der onder eede gehoorde getuigen en uit het verslag der deskundigen, met wier oordeel op de gronden daarin vermeld het Hof zich verenigt, van welk een en ander de inhoud in het vonnis uitvoerig is opgenomen, in verband met het extract uit het register van overlijden ten processe voorhanden en met de opgave van beklaagde, zoo in eersten aanleg als in hooger beroep, wettig en overtuigend is bewezen:

dat beklaagde op Zondag 21 April 1907 des namiddags omstreeks drie uur is uitgegaan en des avonds omstreeks half elf in de Menno-van-Coehoorn-Kazerne te Arnhem is gekomen; dat hij gedurende dien tijd in de stad heeft rondgelopen met verschillende kameraden en ook met den milicien-soldaat J. W. S.; dat hij verschillende tapperijen bezocht en veel drank gebruikt heeft en omstreeks half tien met S. is aangekomen in de tapperij van G., die wel aan S. een borrel verschaftte, doch weigerde aan hem, beklaagde, te tappen; dat daarop beklaagde met S. is gaan twisten, omdat deze het door hem bestelde en ontvangen gelag betaalde, bij welken twist beklaagde een mes te voorschijn haalde en op bedreiging van een der omstanders, dat hij op hem schieten zoude, is weggelopen, terwijl S.

is achtergebleven; dat deze omstreeks half elf in de kazerne is gekomen, zich heeft uitgekleeft maar niet te bed is gaan liggen, zeggende bang te zijn met beklaagde, als deze tehuis kwam, woorden te zullen krijgen; dat omstreeks tien minuten voor elven beklaagde op kamer n°. 45 van de Menno-van-Coehoorn-Kazerne te Arnhem is gekomen, waar zijn krib naast die van S. was geplaatst; dat hij naar zijn kastje ging en met S. er over begon te twisten dat deze in de stad van hem was afgegaan; dat S. zich met beklaagde niet wilde inlaten, waarop deze hem met de linkerhand bij de keel greep, met de rechterhand zijn bajonet uit de scheede haalde, daarmede aan S. verschillende steken toebreacht, hem losliet en, nadat deze op den grond was gevallen, hem weder vastgreep bij de borst en weder stak eerst bij het oog en daarna in de hartstreek, waarna hij S. losliet en met de bajonet dreigend op den korporaal v. H. afkwam, maar, doordat twee andere soldaten eene bank tegen hem aanwierpen, over eene krib viel; dat beklaagde toen, na driemaal gegeven last van gezegden korporaal om de bajonet af te geven, zulks heeft gedaan en rechteop is gaan staan, zeggende: „hier korporaal, hier heb je me, stop „me er maar in, want ik ben toch verloren”; dat S. tengevolge van den steek in de borst, die het hart heeft doorboord, terstond daarop is overleden;

Overwegende dat uit deze bewezen feiten blijkt dat beklaagde op S. verstoord is geworden en tegen hem in toorn is ontstoken zóó zelfs dat deze den indruk kreeg op zijn hoede te moeten zijn als beklaagde thuis kwam;

dat, hoezeer de handelwijze van S. ten aanzien van den kastelein G. in geen opzicht de verstoordheid van beklaagde kon rechtvaardigen, echter daardoor wel verklaard wordt dat beklaagde in den opgewonden toestand, waarin hij door het overmatig gebruik van sterken drank verkeerde, zijn drift en toorn niet meester is gebleven maar, daaraan steeds meer toegevend, het voornemen heeft opgevat om bij zijne terugkomst in de kazerne S. ernstig te mishandelen, en hij aan dat voornemen uitvoering heeft gegeven met het vermelde noodlottig gevolg;

dat in dezen loop der zaak niets onverklaarbaars is en ook de gedragingen van beklaagde na het bedrijven van het feit geen grond opleveren om een onderzoek naar beklaagdes geestestoestand door deskundigen te doen noodig schijnen;

Overwegende dat de door beklaagde tegen een der getuigen gebezigde uitdrukking: „als ik mijn kameraad krijg van avond, dan steek ik hem kapot” wel kan doelen op een bij hem reeds toen bestaand voornemen om S. te doodden, maar in den mond van iemand als dezen beklaagde evenzeer de strekking kan hebben van eene ruwe bedreiging die niet in de volle beteekenis der woorden is bedoeld, zoodat uit het uiten dier woorden het voornemen van beklaagde om S. van het leven te berooven, niet noodzakelijk volgt;

dat dit opzet ook niet blijkt uit de wijze waarop beklaagde zijn slachtoffer heeft mishandeld, vermits de eerste toegebrachte slagen of steken met de bajonet verwondingen van minder beteekenis hebben teweeggebracht;

dat echter het herhaaldelijk steken naar iemand met een zoo gevaarlijk voorwerp als eene bajonet noodzakelijk wijst op het opzet van den dader om zwaar lichamelijke letsel toe te brengen;

Overwegende dat mitsdien niet is gebleken dat beklaagde bij zijne daad het opzet heeft gehad om S. van het leven te berooven, maar wel om hem zwaar lichamelijke letsel toe te brengen en dat dit feit den dood van S. tengevolge heeft gehad, alsmede dat beklaagde bij die mishandeling heeft gebruik gemaakt van de hem verstrekte bajonet, zijnde een middel

hem als ambtenaar (tot de gewapende macht behoorend persoon) door zijn ambt geschonken;

dat derhalve wettig en overtuigend is bewezen wat den beklaagde in de eerste plaats subsidiair is ten laste gelegd en niet datgene wat hem onder I primair was ten laste gelegd en hij van dit laatste moet worden vrijgesproken;

Overwegende dat het onder II aan beklaagde ten laste gelegde wettig en overtuigend is bewezen door de verklaringen van de getuigen, korporaal n. H. en de miliciens M. en M., in het vonnis opgenomen en dat dit feit oplevert het door een soldaat met gebaren dreigen van zijn meerdere in rang, te beschouwen als op zich zelf staande handeling;

Gezien de artikelen 302, 84, 44, 57 en 27 van het Wetboek van Strafrecht, 13 en 99 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1, 2, 11 en 19 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64), 117 der Militiewet 1901 en 181 en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht;

Doet te niet het vonnis door den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement ter hoofdplaats Arnhem den 10^{den} Juni 1907 tegen beklaagde gewezen voor zooveel daarbij is bewezen verklaard het onder I primair ten laste gelegde en hij daarbij is vrijgesproken van het onder I subsidiair ten laste gelegde, en hij daarbij is schuldig verklaard aan doodslag en veroordeeld tot gevangenisstraf van vijftien jaren;

Verklaart gedaagde schuldig aan:

1e. zware mishandeling die den dood tengevolge heeft gehad, gepleegd door een ambtenaar, die daarbij gebruik heeft gemaakt van een middel hem door zijn ambt geschonken;

2e. het door een soldaat met gebaren dreigen van zijn meerdere in rang;

Veroordeelt hem te dier zake tot gevangenisstraf voor den tijd van tien jaren en tot militaire detentie voor den tijd van drie maanden;

Verklaart hem vervallen van den militairen stand;

Bepaalt dat de tijd, door den veroordeelde sedert twee en twintig April 1907 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der opgelegde straffen in vermindering zal worden gebracht, eerst van de militaire detentie en daarna van de gevangenisstraf;

Spreekt hem vrij van het onder I primair ten laste gelegde;

Bepaalt dat de kosten in hooger beroep zullen gedragen worden door den Staat;

Ontzegt allen anderen eisch.

Het vernietigde vonnis van den Krijgsraad te Arnhem is te vinden in het Paleis van Justitie n°. 638. Men vergelijk hierbij de arresten van den Hoogen Raad in Weekblad van het Recht nos. 7570, 7887 en 7891.

(Red. M. R. T.)

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Resolutie van 28 Februari 1908.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. BARON VAN ITERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ,
R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en
H. M. ENGELHARD.

Toelating van den verdediger en andere personen tot de zitting van den Krijgsraad, waar het eindonderzoek der zaak plaats heeft, is, hoewel niet met de wet in strijd, niet aan te bevelen zoolang geen regeling dienaangaande bij de wet is vastgesteld.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Voorgenomen het vonnis door den Zeekrijgsraad aan boord van Harer Majesteits Wachtschip te Amsterdam den 14^{den} Februari 1908 gewezen in de zaak tegen N. N., matroos 2de klasse met de daarbij behoorende processtukken;

In aanmerking genomen:

dat, blijkens de aantekening van het verhandelde in de vergadering van den Krijgsraad van 12 Februari 1908, door den Krijgsraad is besloten den raadsman van den beklagde, zoo hij dit wenscht, en anderen die in de zaak mochten belang stellen, tot de vergadering van den Raad toe te laten met uitzondering van die zitting waarin de Krijgsraad overgaat tot het houden der deliberatiën;

dat daarop in de vergadering van 14 Februari de beklagde op zijne verhooren is gerecoleerd en — nadat de Krijgsraad had geoordeeld dat de zaak voldoende geïnstrueerd was — de raadsman van den beklagde is binnengekomen, de Fiskaal heeft gediend van eisch en de raadsman van den beklagde zijne memorie van verdediging aan den Krijgsraad heeft voorgedragen, waarop de Fiskaal en de raadsman de vergadering hebben verlaten en de Krijgsraad is overgegaan tot de beraadslaging;

dat — hoezeer bij artikel 156 der Grondwet van 1848 is bepaald dat de terechtzittingen openbaar zijn behoudens de uitzonderingen, in het belang der openbare orde en zedelijkheid, door de Wet vast te stellen, welk voorschrift, onder eenigszins andere bewoordingen, in artikel 161 der Grondwet van 1887 is bestendigd — in artikel 3 der additioneele artikelen van laatstgenoemde Grondwet, is bepaald, dat alle op het oogenblik der afkondiging van de verandering in de Grondwet verbindende wetten worden gehandhaafd totdat zij door andere worden vervangen;

dat nu de Wet, waarbij in 1814 de Rechtspleging bij de Zeemacht is geregeld, nog niet door een andere wet is vervangen;

dat bij die rechtspleging eene eigenlijk gezegde terechtzitting, waarin de aanhangige zaak in haren vollen omvang wordt behandeld, niet bekend is vermits, volgens haar, in de vergadering van den Krijgsraad enkel de beklagde op zijne verhooren wordt gerecoleerd, alleen dan getuigen gehoord worden als de Krijgsraad nog nadere verhooren van getuigen noodig acht, terstond daarop de Fiskaal dient van zijn eisch en de Krijgsraad overgaat

tot de beraadslaging, die plaats heeft naar aanleiding van het voorafgegaan onderzoek en de door gehoorde getuigen afgelegde verklaringen, wier verhooren niet in het openbaar hebben plaats gehad;

dat derhalve de rechtspleging, zooals die krachtens de geldende wet moet geschieden, voor eene behandeling der zaak in het openbaar geen plaats laat en zelfs ter verdediging van den beklaagde geen andere gelegenheid biedt dan die waartoe het recolement van de ondergane verhooren hem aanleiding geeft en verder het indienen van zoodanige stukken als hij vermeent tot bewijs van zijn onschuld te kunnen dienen (artikel 169), waarop de Fiskaal dan weder in de gelegenheid gesteld wordt daarbij zijne consideratiën te voegen (artikel 170);

dat het nu wel eisch eener goede rechtsbedeeling zoude zijn om bij de geheele behandeling der zaak in den Krijgsraad een verdediger toe te laten en aan dezen te vergunnen zijne verdediging mondeling toe te lichten evenals de Fiskaal wel tot nadere toelichting van zijn eisch wordt toegelaten, alsmede om bij een en ander ook belangstellenden binnen te laten, maar dat daaraan in de practijk ernstige bezwaren verbonden zouden blijken zoolang de Wet geen enkelen regel stelt, waarnaar het doen hooren van getuigen, het aan dezen stellen van vragen en het voordragen der verdediging moet geschieden, zoodat alles wat het genoemde betreft uitsluitend zou afhangen van het inzicht van den President des Krijgsraads, die dientengevolge vaak niet zou weten hoe te handelen wil hij geen gevaar loopen 't zij de rechten der verdediging te zeer te beperken hetzij den ordelijken gang van zaken te zien belemmeren;

dat het derhalve — zoolang eene regeling als de bedoelde ontbreekt — geene aanbeveling verdient te handelen in den zin als door het vermelde besluit van den Krijgsraad aangegeven;

dat daardoor echter geen bepaald voorschrift der Wet is geschonden zoodat niet kan gezegd worden dat in deze zaak niet naar behooren is geprocedeerd;

Heeft besloten :

het voormelde vonnis te approbeeren.

En zal het vonnis alzoo, met de daarbij behoorende stukken, bij extract dezer, onder geleidende missive, ten fine van executie, aan voormelden Krijgsraad worden teruggezonden.

PENSIOENZAKEN.

Pensionneering van een intendant en kwartiermeesters van het Korps Mariniers.

Toen het vel, waarin blzn. 311 en 312 van de vorige Aflevering voorkwamen, reeds ter afdruk was verzonden en dus te laat om daarna te worden opgenomen kregen wij in handen het navolgend, door de Commissie van Rapporteurs uit de Tweede Kamer der Staten-Generaal omtrent het wetsontwerp betreffende het recht op pensioen van den luitenant-kolonel-intendant, de kapitein-kwartiermeesters en den luitenant-kwartiermeester van het Korps Mariniers uitgebracht

Voorloopig Verslag.

Bij het afdeelingsonderzoek verklaarde men het op prijs te stellen, dat de Regeering een wetsontwerp had ingediend om de officieren van administratie bij het korps mariniers het vrijwillig verlaten van den dienst met pensioen gemakkelijk te maken nu de afzonderlijke administratie bij het korps mariniers is opgeheven en opklimming tot den rang van luitenant-kolonel-intendant voor den vervolge niet meer mogelijk zal zijn.

Hoewel de wijziging in positie en promotiekans niet kan worden vergoed, meende men toch de door de Regeering voorgedragen regeling te mogen prijzen, terwijl toch ook de bevoegdheid van de titularissen om in dienst te blijven, krachtens de thans geldende pensioensbepalingen blijft bestaan.

Tegelijk echter waren sommige leden teleurgesteld, dat de getroffen regeling niet was uitgebreid tot de officieren der mariniers. In de Memorie van Toelichting behorende bij het wetsontwerp van 's Ministers ambtsvoorganger tot reorganisatie van het korps mariniers (1) werd toch wel degelijk toegezegd een wijziging der pensionneering voor al de officieren der mariniers.

Tijdens de behandeling der begrooting van Marine voor 1908 en ook in de Memorie van Antwoord op die begrooting werd door den Minister gezegd, dat het niet in zijn bedoeling lag het vooruitzicht op vervroegde pensionneering te openen voor *alle* officieren der mariniers, omdat van dezen Minister geen voorstellen tot *opheffing* van het korps te wachten zijn en er uit den aard der zaak van vervroegde pensionneering moeilijk sprake meer zoude kunnen zijn.

Met deze opvatting konden de hier bedoelde leden zich niet vereenigen. De toestand van onzekerheid blijft voor het korps officieren bestaan.

Het is zeer de vraag, of, indien het korps al voor de kustbatterijen zou worden gebruikt, een afzonderlijk korps officieren daarbij noodig zou blijken en mocht dit al het geval zijn, dan nog weet men niet hoe daarvan de organisatie

(1) Zitting 1906-1907, Gedrukte Stukken, no. 217.

zal zijn en zoude men toch hun die dezen overgang liever niet medemaakten, gelegenheid moeten geven den dienst met vervroegd pensioen te verlaten.

Dat de Minister die officieren voorshands gaarne zou willen behouden, kan toch, zoo meenden deze leden, geen motief zijn om de billijkheid daarom tegenover hen niet te betrachten.

De geheele toestand van het officierenkorps, zoo werd betoogd, staat op losse schroeven, en dat natuurlijk niet door de schuld van de officieren zelve, maar door de opvolgende handelingen van het marinebestuur; aan officieren, die een goed heenkomen wenschen te zoeken, moet men dat dus mogelijk maken.

Deze leden drongen er daarom alsnog bij den Minister op aan, deze aan gelegenheid op de een of andere wijze nader te willen regelen.

Aldus vastgesteld door de Commissie van Rapporteurs den 18^{den} December 1907.

DRUCKER.

VAN VUUREN.

ZIJLMA.

VERHEY.

BOS.

Naar aanleiding van dit verslag verscheen de navolgende, bij brief van 18 Februari 1908 ingezonden

Memorie van Antwoord.

Het was den ondergeteekende aangenaam te mogen vernemen, dat bij het afdelingsonderzoek verklaard werd, dat de indiening van dit wetsontwerp werd op prijs gesteld.

Ten opzichte van de door sommige leden uitgesproken teleurstelling, dat de getroffen regeling niet was uitgebreid tot de officieren der mariniers, terwijl door ondergeteekende's ambtsvoorganger eene dergelijke regeling wel was toegezegd, acht ondergeteekende het noodig de aandacht te vestigen op de omstandigheid, dat deze toezegging werd gedaan in verband met de plannen van Minister COHEN STUART tot reorganisatie (leidende tot opheffing) van het korps mariniers, neergelegd in de Memorie van Toelichting behorende bij het wetsontwerp tot wijziging en vermindering van het VI^{de} hoofdstuk der Staatsbegrooting 1907.

Waar echter van de plannen van den Minister COHEN STUART alleen de lotsverbetering de goedkeuring der Staten-Generaal heeft kunnen verwerven, vervallen uit den aard der zaak toezeggingen, welke met de niet doorgevoerde reorganisatie verband hebben gehouden.

Zooals bij de behandeling der begrooting van marine in de Tweede Kamer der Staten-Generaal duidelijk gebleken is, kon ondergeteekende de denkbeelden van zijn ambtsvoorganger met betrekking tot de reorganisatie van het korps mariniers niet deelen.

Eene reorganisatie in den door Minister COHEN STUART bedoelden zin is dan ook van ondergeteekende niet te verwachten; integendeel, het wordt door hem noodzakelijk geacht dat het korps als zoodanig bestendig blijft,

waarvoor het noodig is, dat het in hoofdzaak althans eigen officieren behoudt.

In de organisatie van het personeel der zeemacht, zooals de ondergeteekende die zich als noodig voorstelt, nemen de mariniers eene belangrijke plaats in; zoowel aan den wal als aan boord der schepen zullen zij, wellicht meer nog dan vroeger het geval was, een integreerend deel van het marinepersoneel uitmaken. De diensten der officieren kunnen voor het vervullen van de taak die ondergeteekende den mariniers toedenkt, niet gemist worden, en dit in aanmerking nemende, kan allerminst door hem beaamd worden, dat de toestand of de toekomst der officieren op losse schroeven zou staan.

Op grond van het vorenstaande kan van den ondergeteekende niet verwacht worden, dat hij zijne medewerking er toe zou kunnen verleenen om aan het aanhangige wetsontwerp eene uitbreiding te geven, waardoor den officieren der mariniers de gelegenheid zou worden geopend om na een korteren diensttijd dan nu daarvoor vereischt wordt, hun recht op pensioen te doen gelden.

De Minister van Marine,

J. WENTHOLT.

Blijkens het door de Commissie van Rapporteurs dd. 7 Maart 1908 uitgebracht Verslag was zij van oordeel dat het wetsontwerp door de daarentrent gewisselde schrifturen voor de openbare beraadslaging genoegzaam is voorbereid.

Overgang van een pensioengerechtigd militair in eene burgerlijke Rijksbetrekking.

Door den gewezen sergeant J. HARMSSEN, werd aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal bij request verzocht de intrekking van zijn militair pensioen ongedaan te maken.

Omtrent dit verzoek, dat tot het geven van inlichtingen aan den Minister van Oorlog was toegezonden, werd door dezen bewindsman het volgende medegedeeld.

Nadat de thans geldende militaire pensioenwetten voor de Zee- en Landmacht in de Tweede Kamer der Staten-Generaal waren aangenomen, zijn de toenmalige Ministers van Marine en Oorlog te rade gegaan om — in afwachting van de inwerkingtreding dier wetten — zoodanige maatregelen te nemen, als konden dienen om de onderofficieren en mindere militairen zoo spoedig mogelijk in het genot te doen treden van de voor hen voordelige pensioensbepalingen.

Toen de genoemde wetten op 24 April 1902 in de Tweede Kamer der Staten-Generaal waren aangenomen, werden dan ook de autoriteiten der landmacht aangeschreven voorloopig geene voordrachten tot het op pensioen stellen van officieren, onderofficieren en mindere militairen in of door te zenden, dan alleen in die gevallen, waarin zulks door de belangen van den dienst noodwendig gevorderd, dan wel door de betrokken personen bepaaldelijk verlangd werd, terwijl verder werd voorgeschreven, dat voorshands evenmin mindere militairen wegens lichaamsgebreken zouden worden *gepasporteerd*, indien zij onder de werking der nieuwe pensioenwet aanspraak op pensioen zouden kunnen doen gelden.

Verder werd bepaald, dat in elk bijzonder geval zou worden overwogen, in hoeverre het belang van den dienst zou toelaten, verlof te verleen en aan onderofficieren, die, in afwachting, dat zij op grond van art. 2, punt 6°, der nieuwe pensioenwet zouden kunnen worden gepensionneerd, reeds eene burgerbetrekking wenschten te aanvaarden.

Aanvragen om zoodanig verlof kwamen dientengevolge in de maanden, aan den datum van invoering van de nieuwe wet (1 Maart 1903) voorafgaande, in grooten getale bij het Departement van Oorlog in, en waar de belangen van den dienst zulks maar eenigszins toelieten, werden die verloven steeds toegestaan.

Ook van J. HARMSSEN, sergeant bij het 5de Regiment Infanterie te Amersfoort, kwam op 16 Februari 1903 bij het Departement van Oorlog een request in, houdende verzoek, hem, in afwachting van den datum, waarop, de „Pensioenwet voor de Landmacht 1902” in werking zou treden, 3 maanden verlof te verleen en, zijnde adressant, naar hij mededeelde, bij beschikking van den Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 3 Februari t. v., n°. 356, benoemd tot brievengaarder te Eemnes-Buiten.

Vermits de adviezen, nopens dit verzoek uitgebracht gunstig luiden, werd het verlof toegestaan, en wel — daar inmiddels bij Koninklijk besluit van 9 Februari 1903 (*Staatsblad* n°. 71) de datum van inwerkingtreding der wet was bepaald op 1 Maart 1903 — tot 1 April d. a. v.

Op 23 Maart kwam vervolgens de voordracht in om aan HARMSSEN met toepassing van het bepaalde bij art. 2, punt 6°, der wet van 9 Juni 1902 (*Staatsblad* n°. 90) een voortdurend pensioen te verleen en, welke voordracht aanleiding gaf tot het Koninklijk besluit van 18 April 1903, n°. 59, waarbij o. m. aan HARMSSEN — aan wien inmiddels door het korps eene verlovingsverlenging was toegestaan — met ingang van 1 Mei 1903 een voortdurend pensioen van f 332 's jaars werd toegekend. Krachtens het aangehaalde wetsartikel kwamen daardoor op HARMSSEN, tot op het tijdstip, waarop hij voor den leeftijd van 50 jaren zou bereiken, te rusten de verplichtingen, voortvloeiende uit de wet op de reserve voor de landmacht; aan die verplichtingen heeft HARMSSEN naar behooren voldaan.

Bij brief van 27 September 1906 n°. 67 R. T.² — welke in afschrift hierbij wordt overgelegd — deelde de Algemeene Rekenkamer aan den toenmaligen Minister van Oorlog mede, dat en waarom het aan HARMSSEN toegekende pensioen behoorde te worden ingetrokken.

De in dat schrijven bedoelde gevallen betreffende de pensioenen van DE BLÉCOURT en WILLEMSE waren met het geval-HARMSSEN analoog en hadden te voren tot eene uitvoerige briefwisseling tusschen de Algemeene Rekenkamer en de Departementen van Financiën en Oorlog aanleiding gegeven. Die briefwisseling had er toe geleid, dat de aan die gewezen onderofficieren, onderscheidenlijk bij de Koninklijke besluiten van 8 en 24 April 1903, n°. 50 en 56, verleende pensioenen, als in strijd met artikel 7 der wet van 9 Juni 1902 (*Staatsblad* n°. 90) toegekend, bij Koninklijk besluit van 21 Juli 1906, n°. 60, werden ingetrokken.

Op gelijke wijze werd daarop ten aanzien van HARMSSEN gehandeld; het hem in 1903 verleende pensioen werd bij Koninklijk besluit van 8 November 1906, n°. 59, ingetrokken, welke beslissing hem bij Ministerieele beschikking van 24 November d. a. v., werd medegedeeld.

Op een verzoek van HARMSSEN om de redenen te mogen vernemen, waarom het hem toegekende militaire pensioen was ingetrokken, werd hem bij Ministerieele beschikking van 17 December 1906, III^{de} afdeling, n°. 125, geantwoord, dat hij door het aannemen van eene burgerlijke Rijksbetrekking,

op grond van art. 7 der „Pensioenwet voor de Landmacht 1902”, zijne aanspraken op het hem toegekende militaire pensioen had verloren, en dat hij dat recht eerst weder kan doen gelden zoodra hij 's Rijks dienst voor goed gaat verlaten.

Waar vorenstaande mededeelingen er op wijzen, dat aan de toepassing van art. 7 der Pensioenwet bezwaren verbonden zijn, zou men geneigd kunnen zijn te vragen of het niet overweging verdienen zou, deze bepaling uit de wet te doen verdwijnen.

De ondergeteekende heeft zich reeds met zijne bij deze aangelegenheid betrokken ambtgenooten in verbinding gesteld, ten einde eventueel te geraken tot wettelijke of andere maatregelen welke ter voorkoming van de ondervonden moeilijkheden in deze behooren te worden tot stand gebracht.

Ten aanzien van adressant stelt ondergeteekende zich voor, hem na de behandeling van het adres in de Tweede Kamer der Staten-Generaal door de toekenning van eene herhaalde gratificatie voor het geleden verlies blijvend schadeloos te stellen. In hoeverre in gelijken geest ook ten aanzien van DE BLÉCOURT en WILLEMSE zal zijn te handelen, zal nader worden overwogen.

De Minister van Oorlog,

VAN RAPPARD.

Bovengemeld schrijven van de Algemeene Rekenkamer — dat ter griffie van de Tweede Kamer voor de leden dier Kamer ter visie was neergelegd — bevatte de mededeeling aan den Minister van Oorlog, dat de Kamer vernomen had dat, toen den sergeant HARMSSEN pensioen werd toegekend, deze reeds in eene burgerlijke Rijksbetrekking was benoemd en deze aanvaard had, met het oog waarop hem dan ook reeds verlof was toegestaan.

Op grond daarvan — zoo overwoog de Kamer verder — behoorde ook het aan HARMSSEN toegekende pensioen te worden ingetrokken, als zijnde verleend in strijd met art. 7 der „Pensioenwet voor de Landmacht 1902”, evenals zulks om geheel dezelfde reden en op geheel dezelfde gronden was geschied met de pensioenen toegekend aan den sergeant-majoor DE BLÉCOURT en den wachtmeester WILLEMSE.

De bovenvermelde uitvoerige briefwisseling tusschen de Rekenkamer en de Departementen van Oorlog en Financiën, uitgelokt door de Algemeene Rekenkamer, heeft tengevolge gehad dat ter voorkoming van herhaling van dergelijke gevallen, door het Departement van Oorlog eene aanschrijving in het Recueil Militair werd geplaatst dd. 27 Februari 1906 IIIe Afd. n°. 136, waarbij aan de autoriteiten der Landmacht nadrukkelijk wordt gewezen op de wenschelijkheid dat art. 7 der „Pensioenwet voor de Landmacht 1902”, wordt nageleefd, en dat in verband daarmee is bepaald dat geen militair tot het bekomen van pensioen mag worden voorgedragen, indien het bekend is dat zijn ontslag uit den dienst, gepaard gaat met of gevolgd wordt door, (m.a.w.) ten doel heeft overgang in een anderen Rijksdienst.

(Red. M. R. T.)

(Door omstandigheden van den wil der Redactie onafhankelijk konden in deze aflevering geen mededeelingen betreffende in pensioenzaken genomen beslissingen worden opgenomen. Wij hopen in de gelegenheid te worden gesteld de schade in te halen.)

(Red. M. R. T.).

BOEKAANKONDIGING.

Beginselen der Staathuishoudkunde. Handleiding naar de aantekeningen, ten gebruike bij de lessen van Mr. P. M. VON BAUMHAUER, doctor in de Staatswetenschappen te Leiden, bewerkt door Mr. J. A. EIGEMAN, doctor in de Staatswetenschappen te Rotterdam.

Mr. Dr. EIGEMAN, leeraar aan de Hoogere Krijgsschool, zond ons ter aankondiging zijn boekje, welks titel hierboven staat afgedrukt en dat hij ten behoeve van de lessen, die hij te Rotterdam aan de Hoogere Burgerschool geeft, samenstelde. Strikt genomen valt dit boekje buiten het kader van onderwerpen welke in ons Tijdschrift bespreking vinden, niet het minst omdat het geschreven is voor jongelieden, die veelal een gansch andere bestemming dan de militaire loopbaan hebben te volgen en goeddeels voor den handel worden opgeleid. Niettemin is de wetenschap der staathuishoudkunde ook van groot algemeen nut. De beginselen ervan behoort eigenlijk elk ontwikkeld staatsburger, en dus ook de officier, te kennen. Speciaal in den tegenwoordigen tijd, nu mannen uit alle standen der samenleving gedurende zekeren tijd aan de zorgen en de leiding der officieren worden toevertrouwd, mannen, die voor een groot deel in hun burgerbestaan dagelijks met de practijk van staathuishoudkundige vraag- en leerstukken in aanraking komen, is eenige theoretische kennis op dit gebied voor den leidsman, die zijne taak niet uitsluitend als die van een militairen drillmeester wenscht op te vatten, onmisbaar. De verhouding van kapitaal en arbeid; de eigenaardige opvattingen, die de aanhangers der socialistische school daaromtrent huldigen; de consequenties van deze opvattingen ten aanzien van tal van instellingen en verhoudingen in onze maatschappij in het algemeen en in het leger in het bijzonder, dit alles eischt — behoeft het verder betoog? — eenige kennis van den gedachtenkring waarin dergelijke vraagstukken theoretisch zijn gesteld en zich blijven ontwikkelen. Ook in het leger en bij de vloot zijn uitingen daarvan merkbaar en schijnt de tijd voorbij dat deze met een groot woord of een machtspreuk te bedwingen of te onderdrukken zouden zijn. Tegenover de in de oogen der belanghebbenden op goede gronden steunende opvattingen en beginselen past kalme en zaakkundige redeneering, op bevattelijke wijze voorgedragen. En niet alleen dit. Ook leiding behoort te worden gegeven aan de opvattingen in militaire kringen, welke aan de inwerking van de sociale theorieën van buiten niet ontkomen kunnen en mogen. Ook het leger, de legeraanvoering en de daartoe te bezigen middelen moeten met den tijd meegaan. In de twintigste eeuw moet handhaving der krijgstucht op andere wijze

en met andere middelen verkregen worden dan die welke honderd jaar te voren b.v. de beginselen onzer vigeerende militaire strafwetten verraden.

Militaire vakvereenigingen zijn in de oogen van tallooze officieren ondingen. Hetgeen zooveel beduidt als dat men zich van de uitingen daarvan niets heeft aan te trekken, tenzij wellicht tot rigoureuse bestraffing van de toevallige leiders als zij mistasten op den weg om tot verbetering te geraken van hetgeen in hunne oogen misstanden zijn.

Doch vraagt men zich wel eens af waarom en naar welk voorbeeld militaire vakvereenigingen zijn ontstaan, met welk doel, met welke middelen en met welke krachten zij werken, en of in dit alles niet soms eenige grond is te vinden om tot zich zelf in te keeren en eigen regelingen en gedragingen te herzien? Zouden er militaire vakvereenigingen zijn als alles in het militaire leven rozengeur en maneschijn was?

Grootendeels zijn het economische oorzaken, welke tot het ontstaan en de levensvatbaarheid van deze vereenigingen hebben bijgedragen. Al liggen deze oorzaken niet zelden aan de oppervlakte, toch zal eenige algemeene economische kennis bij de studie van dit vraagstuk van groot nut zijn.

Aan hen, die van dit ruime veld van studie eens een overzicht in vogelvlucht begeeren te erlangen, geven wij den raad, met dit weinig kostbare, geheel onpartijdig geschreven en gemakkelijk en aangenaam te lezen boekje kennis te maken. Het opent den weg tot het met vrucht raadplegen van standaardwerken op dit gebied. Dat van deze niet de voornaamste in eene systematische literatuuropgave in het boekje zijn vermeld, opdat de gebruiker ervan zich gemakkelijk zou kunnen oriënteeren in elk onderdeel van de behandelde stof, achten wij eene leemte, waarvan wij de vervulling aan den schrijver bij eene nieuwe uitgave met bescheidenheid aanbevelen. Wij hopen voor den schrijver dat het spoedig hiertoe moge komen.

MEDEDEELINGEN VAN DE REDACTIE.

Redactie Militair Rechtelijk Tijdschrift.

Aan de redactie van dit Tijdschrift is toegevoegd de officier van administratie der tweede klasse Mr. B. M. TAVERNE, die met 16 April 1908 bij het Departement van Marine is geplaatst.

Rechtsbijstand voor den Krijgsraad.

Tot ons groot genoegen is onze roepstem op pag. 6 van dezen jaargang geuit, om de wettigheid van een vonnis waarbij de verdediger tot mondelinge toelichting in de zittingen van den Krijgsraad was toegelaten, zoo mogelijk door het Hof te doen uitmaken, niet zonder gehoor gebleven. In de vorige aflevering toch konden wij reeds een resolutie van het Hoog Militair Gerechtshof produceeren, waarin dienaangaande — althans over de toelating van den raadsman tot de vergadering — een uitspraak is gedaan.

Intusschen is ons na het schrijven van die opwekking van welingelichte zijde gebleken dat het eenige jaren geleden reeds vele malen is voorgekomen dat de raadsman van een beklagde in de gelegenheid werd gesteld om zijne memorie van verdediging zelf in den Krijgsraad voor te dragen; bij het houden der deliberatiën verlieten dan de fiscaal en de verdediger gezamenlijk de vergadering.

In hoeverre deze gewoonte reeds vroeger aan het Hof is gebleken en hoe de notulen der zitting in dit opzicht waren ingekleed, weten wij niet. Wel is ons een geval bekend dat zich in 1903 of 1904 te Amsterdam heeft voorgedaan; de verdediging was daar reeds regel geworden doch tot een schriftelijke beperkt; de memorie werd door den Secretaris voorgelezen en hoe goed ook bedoeld, deed uit den aard der zaak dit voorlezen meestal schade aan den indruk dien de verdediger zelf zich van zijn stuk had voorgesteld. Bij een belangrijke zaak nu verkreeg de raadsman op zijn verzoek de vergunning om zijn memorie zelf in den Krijgsraad voor te dragen. Of hiervan echter uit de notulen iets is gebleken, valt te betwijfelen, daar de fictie werd volgehouden dat de raadsman er niet was. Geen woord, zelfs geen gebaar van den president gaf aan den verdediger te verstaan dat hij zich na zijn voordracht kon verwijderen. En dit niet uit onwillevendheid. Neen, men vreesde dat de wet de aanwezigheid van den raadsman niet toestond en trachtte zoo — in goeden zin — door de mazen van het net te sluipen. Zoo ziet men wat de militaire rechter deed om een goede rechtsbedeeling zooveel mogelijk te bevorderen.

Doch thans ligt de beslissing van het Hof voor ons. Bij de lezing

daarvan werden we met gemengde gewaarwordingen vervuld. Met groot genoegen lazen we dat ons hoogste rechtscollege als zijn meening kenbaar maakte dat „geen bepaald voorschrift der wet is geschonden, zoo „dat niet kan gezegd worden dat in deze zaak niet naar behooren is geprocedeerd.”

Tevens echter vroegen wij ons af: zullen de presidenten der krijgsraden nu wellicht huiverig zijn om in den vervolge den verdediger toe te laten waar het Hof zegt: „dat het derhalve — zoolang eene regeling als de „bedoelde ontbreekt — geen aanbeveling verdient te handelen in den zin „als door het vermelde besluit van den Krijgsraad aangegeven”?

Wij hopen van niet. Het besluit van den Krijgsraad ging dan ook verder, n.l. om den raadsman *en anderen die in de zaak mochten belangstellen* tot de vergadering van den raad toe te laten en wij ontveinzen ons geenszins dat de toepassing van dit beginsel, welke op een geheele openbaarheid der zitting kan neerkomen, *bij de tegenwoordige wetgeving* tot moeilijkheden kan leiden. Voorzichtigheid heeft dus hoogstwaarschijnlijk het Hof genoopt om voor de consequente toepassing van het besluit van den Krijgsraad voorshands te waarschuwen; waar het echter juist bij de krijgsraden, niet alleen door de omstandigheid dat niemand zich op een *recht* kan beroepen om de vergaderingen bij te wonen, maar ook met het oog op de plaats waar zij zitting houden, zoo gemakkelijk is om den toegang zooveel te beperken als noodig is, daar vreezen wij in de praktijk van de toepassing van het besluit van voornoemden Krijgsraad geen moeilijkheid en zeer zeker niet indien de toelating slechts den raadsman betreft.

Laten de presidenten het aandurven om te toonen dat het beleid in deze hun ten volle is toevertrouwd en dat zij de moeilijkheden welke zich zouden kunnen voordoen glansrijk weten te overwinnen of liever te voorkomen.

De hoofdzaak is deze: de wettigheid van de toelating van den verdediger in den Krijgsraad is door ons hoogste rechtscollege erkend; een groote stap in de goede richting.

En hiermede is o.i. ook de zaak der mondelinge toelichting van de memorie — alias pleidooi — gewonnen.

Verzwarende omstandigheden bij desertie.

Naar wij vernamen heeft de op pag. 320 van dezen jaargang (afl. 4) medegedeelde beslissing in een geval van pensioenaanspraken in verband met desertie tot de gevolgtrekking aanleiding gegeven dat voortaan het achterzeilen niet meer tot de verzwarende omstandigheden in den zin der wet (te weten in den zin van art. 144 C. W. Z.) zou kunnen worden gerekend. De leer echter volgens welke de verzwarende omstandigheden in art. 144 bedoeld uitdrukkelijk in de wet moeten zijn aangewezen is in het geheel niet nieuw en werd, zooals uit bovenbedoelde mededeeling blijkt, o. a. voorgestaan door POLS en andere schrijvers; zij werd blijkens de bij die beslissing gegeven beschouwingen door den toenmaligen Minister van Marine gedeeld. Dat echter het Hoog Militair Gerechtshof van meening zou zijn veranderd is nog geenszins gebleken; integendeel is, naar ons van zeer bevoegde zijde werd medegebeeld, evengenoemde leer verdedigd in een van het gevoelen der meerderheid afwijkende nota van een lid van het Hoog Militair Gerechtshof.

Ter voorkoming of herstel van misverstand vestigen wij hierop uitdrukkelijk de aandacht.

Ontheffing van militiedienst.

Bij Kon. besluit van 12 Maart 1901, n°. 32, is met toepassing van de derde zinsnede van art. 113 der Militiewet 1901 aan een achttal lotelingen der lichteningen 1904 en 1905 ontheffing van den werkelijken dienst verleend voor den tijd, gedurende welken zij aan den dienst van den Staat in de Koloniën of bezittingen des Rijks in andere werelddeelen verbonden zullen zijn. Hierbij werd het volgende overwogen:

dat de evenbedoelde militieplichtigen hetzij reeds werkzaam zijn in dienst van den Staat in de koloniën of bezittingen des Rijks in andere werelddeelen, hetzij bestemd zijn om in den dienst werkzaam te worden gesteld;

dat zij, wegens het eindigen van de hun door ons reeds eenmaal, krachtens art. 113, derde zinsnede, der Militiewet 1901, verleende ontheffing van den werkelijken dienst bij de militie of van de hun door onzen Minister van Oorlog overeenkomstig art. 114 van evenvermelde wet voor de tweede maal verleende verlenging van uitstel van eerste-oefening, alsnu tot het volbrengen van die oefening in werkelijken dienst moeten komen;

dat het in het belang van den dienst van den Staat in de koloniën en bezittingen des Rijks in andere werelddeelen dringend noodig is dat bedoelde militieplichtigen aan den dienst niet worden onttrokken;

dat er onder deze omstandigheden grond bestaat tot toepassing van art. 113, derde zinsnede, der boven aangehaalde wet.

Bij Kon. besluit van denzelfden datum, n°. 33, werd eveneens met toepassing van de derde zinsnede van genoemd art. 113 voor den tijd van één jaar ontheffing van den werkelijken dienst verleend aan een tweetal lotelingen, op grond:

dat zij zich bekwamen tot het afleggen van examens, ten einde, na te zijn geslaagd, door onzen Minister van Koloniën te worden werkzaam gesteld in dienst van den Staat in de koloniën of bezittingen des Rijks in andere werelddeelen en dat het in het belang van dien dienst dringend noodig is dat genoemde lotelingen hunne studiën ongestoord volbrengen, ten einde zoo spoedig mogelijk voor dien dienst ter beschikking te kunnen komen.

Adresseering van bezwaren volgens art. 83 Militiewet.

Aan het Weekblad voor de Burgerlijke Administratie, n°. 3065, ontleenen wij het volgende:

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland hadden afwijzend beschikt op de bij hen ingebrachte bezwaren tegen de loting voor de lichtening der nationale militie van 1908 voor de gemeente Hoorn.

Bij Koninklijk besluit van 11 Februari 1908, n°. 17, werd het tegen deze beslissing ingesteld hooger beroep ongegrond verklaard maar met deze correctie der uitspraak zelve dat, waar volgens art. 83, tweede lid, der Militiewet 1901 het verzoekschrift, dat de bezwaren inhoudt, moet worden ingebracht bij den burgemeester der betrokken gemeente, en het verzoekschrift in casu was toegezonden rechtstreeks aan Gedeputeerde Staten, die uitspraak had moeten inhouden eene niet-ontvankelijk-verklaring van de ingebrachte bezwaren.

**Pensionneering van den majoor-magazijnmeester van het leger
in Ned.-Indië Th. Kley.**

Betreffende het adres van bovengenoemden hoofdofficier omtrent het hem verleend eervol ontslag en houdende verzoek om herstel in recht en eer, verscheen van de betrokken Ministers de volgende nota van inlichtingen:

Bij het verstrekken van de inlichtingen omtrent het weder hiernevens-gevoegd adres van TH. KLEY, gepensionneerd majoor-magazijnmeester van het leger in Nederlandsch-Indië, meenen de ondergeteekenden zich te kunnen onthouden van eene uiteenzetting van den aard van alle meeningsverschillen op administratief gebied welke tusschen den toenmaligen luitenant-kolonel C. F. VAN DEN HOFF, commandant van het koloniaal werfdepot, en den adressant gaandeweg zijn ontstaan, en waaromtrent door dezen laatste in een der bijlagen van zijn request nadere mededeelingen worden gedaan.

Zij meenen zich te kunnen bepalen tot het geschilpunt, hetwelk de naaste aanleiding tot het aan den majoor KLEY verleende eervol ontslag is geweest, en dan ook in het adres aan de Tweede Kamer meer in het bijzonder op den voorgrond wordt gesteld.

Het ging daarbij om de vraag, of eenige voor een *milicien*-huzaar-paardenoppasser benoodigde kleeding- en uitrustingstukken zouden worden ontvangen uit het centraal magazijn van kleeding en uitrusting te Amsterdam, zooals de commandant van het koloniaal werfdepot wenschte, dan wel uit het korpsmagazijn van het 4de Regiment Huzaren, zooals de majoor-magazijnmeester vermeende dat behoorde te geschieden.

Majoor KLEY steunde zijne zienswijze op het gestelde in § 10 der „Regeling voor het aanwijzen van paardenoppassers ten behoeve van bereden officieren, niet tot bereden korpsen behorende”, vastgesteld bij Ministerieele beschikking van 19 Augustus 1903. II^{de} Afd., n°. 267 (R. M. bladz. 943), alwaar staat:

„De miliciens-paardenoppassers ontvangen de kleeding- en uitrustingstukken van het korps waarbij zij zijn ingelijfd.”

Oppervlakkig beschouwd en van het geheele stuk slechts deze enkele regels aanhalende, zou men tot het besluit kunnen komen, dat inderdaad majoor KLEY's zienswijze de juiste was; leest men echter het onderdeel der „Regeling”, dat onder het opschrift „kleeding, uitrusting en bewapening” twee paragrafen — nl. § 9 voor vrijwilligers en de zooeven aangehaalde § 10 voor miliciens — bevat, in zijn geheel, dan blijkt duidelijk, dat het onderwerpelijke Voorschrift *niets* bevat omtrent de wijze, waarop de verstrekking van kleeding aan paardenoppassers *in het algemeen* behoort plaats te hebben. Wel is waar is in § 9 voorgeschreven, hoe de vrijwilligers-paardenoppassers van onbereden korpsen aan hunne speciale rijbehoeften (handschoenen, beenstukken, sporen, mantel en rijbroek), welke zij zich voor eigen rekening hebben aan te schaffen, moeten komen, maar hoe deze categorie van militairen overigens hare kleeding en uitrusting moet ontvangen, is niet bepaald. In § 10 is dit evenmin ten aanzien van de miliciens-paardenoppassers voorgeschreven; aldaar heeft men alleen bepaald, dat deze tot de bereden korpsen behorende militairen de kleeding zullen ontvangen van het korps waarbij zij zijn ingelijfd, waarmede niet anders bedoeld is dan dat deze militairen geheel gekleed zullen zijn als de miliciens van cavalerie of bereden artillerie, en aangezien daardoor de noodzakelijkheid kwam te vervallen om nog eens afzonderlijk te bepalen van waar zij hunne rijbehoeften — welke immers van de kleeding der beredenen deel uit-

maken — zouden betrekken, kon in § 10 eene zinsnede, als tot dat doel in § 9 werd opgenomen, worden gemist.

Intusschen, de majoor KLEY heeft zich door het in § 10 voorkomende woord „ontvangen” ten aanzien van de bedoeling van het Voorschrift op een dwaalspoor laten brengen, maar nadat hem gebleken was, dat de korpscommandant zich met zijne opvatting van die § niet kon vereenigen, had hij zich bij diens beslissing behooren neer te leggen. In stede daarvan weigerde de majoor om de beslissing van den commandant van het koloniaal werfdepot ten aanzien van de wijze waarop de bedoelde goederen zouden worden ontvangen, op te volgen, en op de vraag van den luitenant-kolonel VAN DEN HOFF: „weigert U dus de goederen te ontvangen?” luidde het antwoord van majoor KLEY: „Ja, het moet nu maar uit wezen.”

Naast deze besliste weigering is van bijkomstig belang, dat de bewering van adressant, als zou de hoofdintendant de opvatting van den commandant van het koloniaal werfdepot later „in strijd met de voorschriften” hebben genoemd, geheel onjuist is.

De hoofdintendant voegde aan zijn advies, hoe ter zake behoorde te worden gehandeld, de volgende zinsnede toe:

„Ik teeken hierbij aan, dat de inhoud van § 10 der beschikking van Zijne Excellentie den Minister van Oorlog van 19 Augustus 1903, II^{de} afd., n°. 267 (*R. M.* 1903, bladz. 842), alleen de strekking heeft aan te geven de soorten en hoeveelheden kleeding- en uitrustingsstukken waarvan een milicienspaardenoppasser, als in vermelde paragraaf bedoeld, moet zijn voorzien.”

Hieruit volgt dus evenzeer, dat de opvatting van adressant, als zou genoemde § een voorschrift bevatten omtrent de wijze waarop de goederen behoorden te worden ontvangen, eene dwaling was.

Waar de majoor KLEY zich — zooals uit het voorafgaande is gebleken — alzoo schuldig heeft gemaakt aan een ernstig vergrijp tegen de krijgstucht, is het noodig, hier de gronden te vermelden welke er den commandant van het koloniaal werfdepot toe hebben geleid, dit vergrijp niet met het opleggen van eene disciplinaire straf te beantwoorden.

In een omstandig rapport van dien hoofdofficier, dd. 1 November 1905, komt dienaangaande het volgende voor:

„Hij verliet daarop” (dat wil zeggen na bovenstaand weigerend antwoord te hebben gegeven) „mijn bureel en liet mij niet verder uitspreken. Als hij gewacht had, totdat ik het sein gaf, dat hij kon vertrekken, had de majoor KLEY zeker van mij vernomen welken weg ik thans moest inslaan.

Het lag voor de hand, dat de majoor KLEY voor zijn wangedrag gestraft had moeten worden; het stuitte mij echter, om een man van 60 jaren, en nog wel een hoofdofficier, te straffen, te meer nog, daar ik voorzag, dat samenwerking met hem na het voorgevallene toch wel niet meer mogelijk zou zijn en ik pensionneering als voldoende gevolg van zijne handeling beschouwde.”

Daarenboven oordeelde de commandant, dat het doel, waarmede disciplinaire straffen worden opgelegd, nl. verbetering te brengen, hier niet zou worden bereikt.

Op grond van deze overwegingen rapporteerde de luitenant-kolonel VAN DEN HOFF het voorgevallene omstandig aan de Ministers van Oorlog en van Koloniën.

Na onderzoek bleek het den toenmaligen Ministers inderdaad, dat vruchtbare samenwerking van de beide genoemde hoofdofficieren voor den vervolge was uitgesloten. De majoor KLEY, wiens handelingen tot de gerezen moei-

lijkheden hadden geleid, kon, naar hunne meening, niet gehandhaafd worden in zijne positie, en ernstig werd daarom toenmaals de vraag overwogen, of hij niet aanstonds weder op pensioen moest worden gesteld, wat — met het oog op de moeilijke dienstverhouding tusschen hem en zijn chef — naar het oordeel van die bewindslieden, in het belang van den dienst stellig aanbeveling zou hebben verdiend.

Maar daardoor zouden de financieele belangen van den majoor KLEY zeer ernstig zijn geschaad.

Wat toch was het geval?

In activiteit hersteld, nadat hij meer dan een jaar buiten het leger had doorgebracht, zou hij — volgens de destijds geldende bepalingen — bij zijne hernieuwde pensionneering den diensttijd aan zijne vorige pensionneering voorafgegaan, slechts voor de helft in rekening hebben kunnen brengen. En nu was bij den Raad van State juist aanhangig gemaakt de sedert, bij Koninklijk besluit van 15 Juni 1905 (*Staatsblad* n°. 206a), tot stand gekomen regeling, waardoor alle bepalingen, krachtens welke de diensttijd, voorafgegaan aan dienstinterruptie, slechts voor de helft in rekening gebracht werd bij de vaststelling van den voor pensioen, onderstand of gagement geldenden diensttijd, buiten werking gesteld werden, van welke regeling nu het gevolg was, dat aan den majoor KLEY bij het weder verlaten van den dienst het volle bedrag van het aan zijnen rang verbonden pensioen van f 2800 's jaars ten deel viel.

Inmiddels waren de toenmalige Ministers van Koloniën en van Oorlog met elkander in overleg getreden omtrent de vraag, of het wenschelijk was, den majoor KLEY in de gelegenheid te stellen, om het pensioen opnieuw aan te vragen, maar de beide toenmalige Ministers waren van oordeel, dat de Regeering voldoende blijk had gegeven van welwillendheid tegenover majoor KLEY, wiens recalcitrant karakter — dat zich laatstelijk had getoond in het ten requeste met zooveel woorden erkende feit, dat hij „opzettelijk weigerde” een hem door zijn chef gegeven order uit te voeren — moest doen verwachten, dat eene mededeeling, waardoor een verzoek om hernieuwd ontslag uit den dienst zou zijn uitgelokt, slechts tot nieuwe moeilijkheden zou leiden.

Het was onder deze omstandigheden, dat hem, bij Koninklijk besluit van 14 Juli 1905 n°. 43, ongevraagd, met ingang van 1 Augustus d. a. v., het eervol ontslag werd verleend, met behoud van recht op (het hooger aangeduide) pensioen van f 2800 's jaars.

De Minister van Oorlog,

VAN RAPPARD.

De Minister van Koloniën,

D. FOCK.

Omtrent deze nota van inlichtingen werd uitgebracht het navolgend

Verslag der Commissie.

De Commissie, in wier handen de bovengenoemde inlichtingen zijn gesteld, heeft de eer het volgende te rapporteeren.

Adressant heeft op den 21sten Maart 1905 als administrateur der magazijnen van kleeding en nachtleger bij het koloniaal werfdepot te Harderwijk

geweigerd een hem door zijn toenmaligen chef gegeven order uit te voeren, niet alleen omdat hij meende dat die order in strijd was met een vroeger door den Minister van Oorlog gegeven voorschrift, maar opzettelijk met het doel een einde te maken aan meermalen voorkomende meeningsverschillen op administratief gebied, welke tusschen hem en zijn toenmaligen chef, luitenant-kolonel C. F. VAN DEN HOFF, commandant van het koloniaal werfdepot, gaandeweg waren ontstaan.

Adressant is na dit vergrijp *niet* disciplinair gestraft, doch hij werd, bij Koninklijk besluit van 14 Juli 1905 n°. 43, eervol en met behoud van recht op pensioen uit den militairen dienst ontslagen. Zooals adressant in een nader d.d. 13 December 1907, aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal gericht adres mededeelt, — en het komt der Commissie voor, dat in dat adres zijne verschillende grieven geacht kunnen worden wat de hoofdpunten betreft te zijn samengevat — meent hij op onwettige en krenkende wijze te zijn ontslagen. Onwettig, omdat hij is ontslagen om redenen, die niet zijn genoemd in art. 30 der regeling van de bevordering, het ontslag enz. van de officieren van het Nederlandsch-Indisch leger; krenkend, omdat hij is ontslagen, zonder zich te hebben mogen verantwoorden, zonder te zijn gehoord, zonder in de gelegenheid gesteld te zijn, zelf zijn ontslag te vragen.

Het moge aanvankelijk verwondering wekken, dat adressant na een zoo ernstig vergrijp, als daar is het opzettelijk en pertinent weigeren van het voldoen aan een hem door zijn chef gegeven bevel, niet disciplinair is gestraft, de door de thans afgetreden Ministers van Oorlog en van Koloniën verstrekte inlichtingen verklaren, waarom op inderdaad zeer humane wijze ten opzichte van den klager is gehandeld.

De Commissie meent het eigenlijke geschilpunt, dat tot de handelwijze van den gepensionneerden majoor-magazijnmeester aanleiding gaf, te kunnen laten rusten; op zich zelf beschouwd zou dit niet tot botsing aanleiding hebben gegeven; de weigering geschiedde om daardoor te verkrijgen „dat van hoogerhand paal en perk zou worden gesteld aan het door zijn chef willekeurig afwijken van- en in strijd handelen met de reglementen, voorschriften en bevelen van hoogerhand gegeven”. Intusschen zij opgemerkt dat in de Nota van Inlichtingen is aangegeven, dat in het onderwerpelijke geschilpunt de opvatting van den majoor-magazijnmeester niet de juiste was.

Uit de verschillende bijlagen tot het adres blijkt, dat er tusschen adressant en zijnen chef herhaaldelijk verschil van meening omtrent uitlegging van administratieve voorschriften bestond, een meeningsverschil, welk den majoor-magazijnmeester KLEY blijkbaar heeft geprikkeld en hem er toe heeft geleid een, naar het der Commissie voorkomt, vrijwel onbeduidende aanlegenschap tot uiting zijner grieven aan te grijpen en daardoor een zeer ernstige botsing tusschen hem en zijn chef in het leven te roepen.

Het valt niet te ontkennen, dat, ook wanneer men bij adressant een ernstig streven aanneemt om de bestaande reglementen en voorschriften nauwgezet uit te voeren, uit de verschillende door hem zelf, in de bijlagen tot zijn adres gedane mededeelingen een zucht valt waar te nemen om zich daarbij uitsluitend door eigen opvatting te laten leiden, een eigenaardigheid welke de moeilijke positie verklaart, waarin adressant gaandeweg ten opzichte van zijn chef is gekomen.

Is hij nu onwettig ontslagen? De Commissie beantwoordt deze vraag ontkennend. Zooals reeds is opgemerkt, is hij niet disciplinair gestraft; er is gebruik gemaakt van de wettelijke bevoegdheid om een officier niet

op verzoek te ontslaan na volbrachten 40-jarigen diensttijd. Dat hij niet aanstonds is ontslagen, vindt hierin verklaring, dat de Regeering, zooals in de Nota van Inlichtingen wordt medegedeeld, wilde afwachten het tot stand komen der toen juist voorbereide regeling (tot stand gekomen bij Koninklijk besluit van 15 Juni 1905, (*Staatsblad* n°. 206*a*), welke het mogelijk maakte, adressant een hooger pensioen toe te kennen dan anders had kunnen geschieden. Grond voor het ontslag was dus volbrachte 40-jarige diensttijd; aanleiding om dezen officier niet langer in dienst te houden, de, naar het oordeel der Commissie juiste, overweging, dat, na het voorgvallene en na de door den majoor-magazijnmeester KLEY aangenomen houding, handhaving in zijne positie niet in het belang van den dienst zou zijn geweest.

Waar nu de vraag of het ontslag wettig is verleend, beslist bevestigend moet worden beantwoord, meent de Commissie de andere vraag, of onder de gegeven omstandigheden het ontslag „krenkend” is verleend, eveneens ontkennend te moeten beantwoorden. Hoewel het een geheel persoonlijke opvatting is, of na het gebeurde, adressant in de gelegenheid had kunnen worden gesteld, zelf ontslag aan te vragen, komt het der Commissie voor, dat, waar de Regeering meende dit niet te moeten doen, haar daarvan geen verwijt kan worden gemaakt, vermits zij inderdaad getoond heeft groote welwillendheid te hebben betracht jegens den majoor KLEY, wiens opzettelijke weigering inderdaad ernstige disciplinaire bestraffing had verdiend.

Indien inderdaad adressant van het hem verleende eervol ontslag voor het eerst uit de dagbladen heeft kennis genomen, verdient het aanbeveling in den vervolge zoodanige maatregelen te nemen, dat de officieele mededeeling van een verleend ontslag den belanghebbende bereikt, vóór dit langs den weg der pers te zijner kennis komt.

De Commissie meent te mogen voorstellen aan de Ministers van Oorlog en van Koloniën, onder toezending van een afschrift van dit rapport, dank te betuigen voor de verstrekte inlichtingen. (1)

Vastgesteld 26 Maart 1908.

O. VAN NISPEN TOT SEVENAER.
MEES.
REYNE.
VAN CITTERS.
DE GEER.

Staatsambtenaren.

„L'ouvrier ou le petit fonctionnaire qui entre à l'Etat sacrifie l'espérance „d'un salaire plus élevé qu'une initiative toujours appréciée dans l'industrie „et un travail plus énergique lui donneraient certainement, contre les „avantages d'une place inamovible, avec avancement lent, mais certain, „et une pension assurée. Entrent donc à l'Etat ceux qui préfèrent ne pas „fournir un travail très intensif; il s'ensuit que l'Etat emploie un personnel „plus considérable que les Compagnies (de Chemins de fer) et, par consé- „quent, est incité à le rémunérer moins bien.”

„Le compromis est volontiers la sagesse du fonctionnaire: c'est un

(1) Het bovenstaande ter perse zijnde, meldt de Staatscourant van 10 en 11 Mei 1908, dat de majoor KLEY bij Kon. besluit van 14 Juli 1905 n°. 43 met ingang van 1 Augustus d. a. v. opnieuw eervol, in verband met volbrachten diensttijd en met behoud van recht op pensioen, uit den militairen dienst is ontslagen. (R. M. T.)

„résultat de son état d'âme, pour employer une formule qui a fait fortune dans la littérature moderne. Il craint de se compromettre, d'avoir une opinion ferme qu'il faudrait justifier par des arguments précis; il est toujours prêt à appliquer le proverbe latin: *In medio tutus*; il croit se mettre ainsi à couvert de toutes les responsabilités, et réunir dans un mélange hétéroclite les qualités diverses de solutions parfois nettement contradictoires.”

Behartenswaardige woorden voor allen, die, in welken rang ook, den Staat dienen, ontleend aan geschriften over Belgische en Fransche toestanden. Zijn zij ook in ons land van toepassing?

Fransche Marine-werven.

De wijze waarop het beheer gevoerd wordt over en gearbeid wordt aan de Fransche Marine-werven, waarover wij laatstelijk in de vorige aflevering een en ander mededeelden, ondervindt in de Fransche Economist bij voortdurende scherpe critiek. Thans weder in eene verhandeling van den heer DANIEL BELLET, handelende in het algemeen over „L'état et les constructions navales.”

Na gewezen te hebben op de weinige standvastigheid bij de achtereenvolgende plannen van aanbouw van nieuwe oorlogsschepen — gevolg van veelvuldige wisseling van Ministers — en waardoor achteruitgang van de gevechtswaarde moet worden geconstateerd, komt ook hij op de Marine-werven terug.

Nergens, zoo zegt hij, heerscht zoo weinig tucht, de werklieden arbeiden zoo min mogelijk, gebruiken een deel van den tijd waarop zij te werk zijn voor arbeid ten behoeve van particulieren, natuurlijk met gebruikmaking van Staatsmaterialen. Desniettemin blijft het werken op stuk afgeschafte „le nombre d'heures, nous ne dirons pas de travail, mais de présence à l'arsenal” is merkbaar verminderd. Zelfs dreigt men met algeheele sabotage ingeval van oorlog, dus in een tijd dat de geregelde voortzetting van dezen dienst het minst kan worden gemist. Er is daarenboven geen goed georganiseerde leiding van het geheele bedrijf. Zoo werken de Deutsche en Engelsche Marinewerven in verhouding tot het aantal gevechtseenheden 25 % goedkooper dan Frankrijk en met beduidend grooter snelheid. In het geheel gebruikt Duitschland aan de werven 18000 man tegen Frankrijk 27000. Het administratief personeel bestaat in Frankrijk uit 755 „agents” en 800 „commis”; deze getallen zijn voor Duitschland resp. 298 en 300.

Langzamerhand schijnt men tot het inzicht te zijn gekomen dat het zoo niet langer kan gaan. Men gaat den verloren tijd inhalen „et l'on a changé complètement „son fusil d'épaule” suivent une expression célèbre.” Men aanvaardde het beginsel der „navires mastodontes” en er werden zes pantserschepen, type *Danton*, op stapel gezet. „On paraît même avoir compris „que c'était une grosse faute, que cela entraînait une dilapidation d'argent, „que de maintenir trop longtemps les navires en construction; et l'on a décidé que ces cuirassés seraient terminés en quatre années. Si, bien entendu, MM. les ouvriers des arsenaux le veulent bien.” Overigens zegt de heer BELLET in dit in de *Economiste français* van 14 Maart 1908 opgenomen stuk, dat natuurlijk ook geschreven is van het standpunt der tegenstanders van Staatsbedrijven, zou de particuliere industrie dit werk zeker in de helft van den tijd volbrengen.

INGEKOMEN BIJDRAGE.

Opmerkingen over eenige voorschriften van de Wet op de Krijgstucht.

Alvorens mijne opmerkingen te geven, wensch ik te verklaren, dat het mijn doel is om aan te toonen op welke wijze verschillende bepalingen van de Wet op de Krijgstucht veranderd kunnen worden, opdat het aantal voorstanders van de invoering dier wet zal toenemen.

De strafdienst.

Het verrichten van — voor den gestrafte gewone — dienstwerkzaamheden als strafdienst wordt minder wenschelijk geacht; er moet verschil bestaan tusschen dienstwerkzaamheden en strafdienst. Men behoort uit te gaan van het denkbeeld dat het voor den militair eene *eer* is om de wapenen te mogen dragen, ten einde te kunnen medewerken aan de bescherming van de belangen van den Staat.

De strafdienst voor mindere militairen (beter misschien militairen zonder rang) bestaat gewoonlijk in het exerceeren met een geweer (op buiten-gewone uren); doch daardoor wordt te kort gedaan aan de straf; als straf behoort de exercitie uitgevoerd te worden met een wapen, dat voor militair gebruik ongeschikt is; zoo noodig nagemaakt doch van ongeveer gelijke vorm, zwaarte en grootte als het echte. De strafdienst voor onderofficieren kan bestaan in het geven van bevelen bij de exercitie van de strafdienst-gasten of in het doen van strafwacht, gepaard met beperking van de bevoegdheid als wachthebbende; de gestrafte moet gevoelen dat de strafwacht bovenal voor hem eene *straf* is.

Telkens moet meerdere of zwaardere dienst dan gewoonlijk van een militair worden gevorderd, en *niet* als straf; daarom is het verkeerd van die vermeerdering of verzwaring eene *straf* te maken.

De wet op de krijgstucht laat thans geene andere uitlegging toe dan deze, dat de exercities en de dienst bij strafdienst overeen moeten komen met de gewone exercities en den gewonen dienst.

De verplichting om ten hoogste 2 uur vóór het avondappèl in de kazerne of het kwartier of aan boord terug te zijn en aldaar te verblijven.

Deze straf is geschikt voor militairen zonder rang, die den leeftijd van

18 jaren nog niet hebben bereikt, maar niet voor onderofficieren en voor oudere militairen zonder rang.

In de 2e Kamer der Staten-Generaal is hierop reeds de aandacht gevestigd.

De straf is zelfs niet geschikt voor eenen korporaal van 17 jaren, want zij strookt niet met het standpunt, waarop hij door zijnen rang tegenover zijne ondergeschikten is gesteld; de straf haalt hem van dat standpunt af. Hierbij laat ik in het midden de wenschelijkheid om niet door zulke jeugdige militairen den korporaalrang te doen bekleeden en het aan dien rang verbonden gezag te doen uitoefenen; eene beperking tot militaire opleidingen, waardoor de jeugdige korporaal geene ondergeschikten hebben, zou misschien nog zoo kwaad niet zijn.

Mijn bezwaar tegen de straf is, dat zij niet geschikt is voor een *man* of voor iemand, die voor een *man* moet doorgaan.

Overigens kan men met vrouwen de practijk afwachten, hoewel vooruit kan gezegd worden, dat men in sommige gevallen de oplegging der straf liever niet had gezien; de straf toch is zacht en voornamelijk zal zij den gestrafte onaangenaam stemmen.

De verlaging van onderofficieren.

De verlaging is voor onderofficieren eene geduchte straf, want daardoor wordt de gestrafte teruggebracht tot den stand van matroos of soldaat.

In de maatschappij bekleedt een onderofficier nu eenmaal eene andere plaats dan een militair zonder rang; de onderofficier wordt gerangschikt onder eene andere klasse van staatsburgers.

Waarom geeft de wet aan den bevelhebber niet de bevoegdheid om een onderofficier met een of meer rangen te verlagen, zoodat deze toch onderofficier kan blijven; waarom is de bevoegdheid van den bevelhebber in deze beperkt tot een uiterste?

Is het in 's Lands belang dat een onderofficier eerst tot matroos of soldaat moet worden verlaagd, eer hij wegens wangedrag of liederlijkheid kan worden ontslagen?

Zou het niet in 's Lands belang zijn om een onderofficier in die gevallen eenvoudig uit den dienst weg te jagen en niet de verlaging op te leggen?

Met den maatschappelijken en moreelen invloed van de straffen moet in de wet ook rekening worden gehouden.

De inhouding van soldij.

Op bijzonder verzoek is de inhouding van soldij als bijkomende straf behouden voor de Zeemacht bij de straffen van licht en verzuwaard arrest. Bij de Landmacht bestond aan de straf van inhouding van soldij in deze gevallen geene behoefte. (De ontwerper der wet stelde eene gelijke regeling voor ten aanzien van Zee- en Landmacht). Het komt mij voor dat deze ongelijke regeling geen sieraad van de wet kan genoemd worden. Voor het verschil bestaat geen reden. Ook bij de Landmacht verkeerden de militairen wel eens in eene afzondering, gedurende welke eene uitvoering van eene der genoemde arreststraffen, voor den gestrafte geene waarde heeft, zooals aan boord van een schip in zee.

De inhouding van soldij is eene vage straf; vaag, in zoover dat de strafoplegger bij elk geval zou moeten nagaan, welke geldelijke gevolgen aan die straf verbonden zijn; hetgeen vrijwel onuitvoerbaar is bij de Marine;

het is natuurlijk wel uitvoerbaar, maar het kost voor elken gestrafte eene afzonderlijke berekening omdat de man bij schuld aan den Lande (en de jeugdige schepelingen hebben bijna allen schuld door aan hen verstrekte kleeding) slechts een gedeelte der soldij wordt uitbetaald; dan volgt de inhouding der soldij voor het meestal kleinste gedeelte vrij spoedig, voor het meestal grootste gedeelte somtijds veel later, ja somtijds gedeeltelijk: zelfs *niet*, namelijk als de man bij het opleggen der straf schuld heeft, steeds schuld behoudt en met schuld aan den Lande wordt ontslagen. Een schepeling, die slechts $\frac{1}{6}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{3}$ of $\frac{1}{2}$ zijner soldij uitbetaald krijgt, wordt voorloopig $\frac{1}{6}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{3}$ of $\frac{1}{2}$ gekort op de soldij, de inhouding van het overige volgt bij gelegenheid. Daar bij die volgende gelegenheid het meerendeel der schepelingen zich niet verdiept in de berekening der slotrekening van de soldij, wordt het grootste gedeelte der straf van inhouding niet eens gevoeld.

Men straft iemand met strafdienst, welke bestaat in oefeningen of werkzaamheden buiten den voor den gestrafte gewonen werktijd en voegt daarbij, zoo noodig, de straf van inhouding van een vierde gedeelte der soldij over den geheelen of gedeeltelijken straftijd (de berekening van het uitbetalen contant wordt eene prachtige puzzle); bij meer dienst alzo minder soldij, hetgeen oorzaak was dat een schepeling mij om inlichting vroeg, daar hij zoo iets niet goed begreep; beschouw die inhouding maar als een soort van geldboete, was mijn antwoord; (licht arrest zal voortaan gepaard kunnen gaan met strafdienst en onthouding van een vierde gedeelte der soldij).

Waarom kan de strafoplegger niet eenvoudig straffen met geldboeten? Dan is de straf precies afgebakend en wordt het beginsel niet aangetast dat de soldij, die verdiend is, aan den man toebehoort. Het is den Staat te doen om den gestrafte de beschikking over eenig contant geld te ontnemen; welnu, de wet bevele het, maar moet niet verder gaan dan noodig is. Welk een verschil zal men zeggen! Toch wel verschil! De geldboete wordt dadelijk ingehouden, zoodra de man geld in handen krijgt; de uitvoering der straf volgt dus zoo spoedig mogelijk op het krijgstucltelijke vergrijp.

Bij streng arrest gelden voor de inhouding van soldij — voor zoover mogelijk — dezelfde beschouwingen, omdat het ondergaan dier straf als dienst wordt beschouwd volgens de wet. (In de bepaling „de militair, die streng arrest ondergaat, is uitgesloten van het verrichten van dienst buiten de localiteit, waarin hij de straf ondergaat” wordt met „dienst” bedoeld „dienstwerkzaamheden”).

De strafbevoegdheid van den garnizoens- of plaatselijken commandant.

Aan dezen commandant is strafbevoegdheid toegekend ten aanzien van alle zich ter plaatse van zijn commandement bevindende mindere militairen en militairen van minderen rang of van minderen ouderdom in rang dan hijzelf:

- 1°. wanneer het vergrijp is begaan door een militair, behoorende tot eene troepenafdeeling, die tot handhaving of tot herstel van de openbare rust of orde is aangewezen;
- 2°. wanneer te kort is gedaan aan den eerbied aan zijn rang verschuldigd;
- 3°. wanneer zich in de plaats geen tot straffen bevoegde meerdere bevindt, onder wiens bevelen de militair staat, die het krijgstucltelijk vergrijp beging.

Een, van het standpunt der Marine bezien, onnoodig en verwarring stichtend voorschrift; en ik meen niet geheel onjuist te zijn met de bijvoeging: „ook van het standpunt der Landmacht”, doch daarover mogen meer bevoegden oordeelen.

Daar ook de militairen der Marine door de bijzondere bepaling plotseling onder de strafbevoegdheid van een bevelhebber der Landmacht kunnen vallen, veroorloof ik mij om er over te spreken.

Op zichzelf beschouwd is het niets bijzonders dat een bevelhebber der Landmacht strafbevoegdheid heeft over een militair der Zeemacht — allen behoorren tot de Nederlandsche Krijgsmacht — maar het bezwaar is dat de bevelhebbers der Zeemacht (voor de Landmacht geldt hetzelfde) verantwoordelijk zijn — men gelieve deze verantwoordelijkheid verstandig op te vatten — voor het gedrag der ondergeschikten, die door den garnizoenscommandant kunnen worden gestraft. Deze laatste grijpt dus met zijne strafbevoegdheid in in die van eenen anderen bevelhebber, die niet onder zijne bevelen staat.

Voor zoover bekend is een commandant van een schip of een vlootvoogd nog altijd volkomen in staat geweest om aan eenen militair der Marine, die zich tegenover een garnizoenscommandant aan een krijgstuchtelijk vergrijp had schuldig gemaakt (en zelfs terecht door dezen in arrest was gesteld) eene krijgstuchtelijke straf op te leggen; het kon wel eens zijn dat de gestrafte zijne opzending naar eene Marine-directie als een *bijzonder* onaangenaam gevolg van zijne verkeerde handeling zou beschouwen.

Een Majoor-garnizoenscommandant kan een hem overigens onbekenden militair straffen, die onder de strafbevoegdheid behoort en onder het bevel staat van eenen kolonel-regimentscommandant in eene aangrenzende gemeente. Den kolonel zal het waarschijnlijk niet duidelijk zijn om welke reden hij de zaak niet kan afdoen en de Majoor hem — bij wijze van spreken — eene vlieg afvangt.

Het beginsel, dat in het aangehaalde voorschrift der wet ligt opgesloten, wordt niet juist geacht.

Een militaire bevelhebber behoort slechts strafbevoegdheid te hebben ten aanzien van een militair, die onder zijn bevel is gesteld, omdat *hij*, bevelhebber, de man is die verantwoordelijk wordt gesteld voor het handhaven der tucht bij de onder zijn bevel staande krijgsmacht. De strafbevoegdheid is een noodzakelijk aanhangsel van het bevelvoeren. In de gevallen, waarin men zich niet aan dit beginsel heeft gestoord, is er verwarring ontstaan; nu heeft men in de wet een voorschrift gemaakt, dat eene oplossing zou moeten geven van de moeilijkheden, die uit de practijk waren gebleken; maar of het gelukt is, is eene tweede vraag. De oplossing moet in eene andere richting worden gezocht, namelijk door een militair niet te stellen onder de bevelen van twee van elkaar onafhankelijke bevelhebbers; of de een is zijn chef of de ander. En misschien volgt de eenvoudigste oplossing nog indien de betrekking van garnizoenscommandant wordt opgeheven.

De strafbevoegdheid ten aanzien van militairen, die niet onder het bevel van eenen meerdere in rang staan.

De militairen, die gewoon op non-activiteit zijn gesteld, kunnen, als zij naar het oordeel van den betrokken Minister gestraft behooren te worden, zonder meer onder het bevel van een tot straffen bevoegden bevelhebber

worden gesteld en zoodra de Minister bericht heeft gekregen dat de straf is afgelopen of geen straf is opgelegd, weder non-actief worden gemaakt. Wanneer administratieve bezwaren bestaan, moeten deze uit den weg geruimd worden. Maar ten aanzien van militairen, die krachtens de wet op non-activiteit zijn en zich aan krijgstuchtelijke vergrijpen schuldig maken, zal men moeten wachten totdat *deze* non-activiteit is geëindigd; er zit niets anders op.

De regeling van het beklag over krijgstuchtelijke straffen.

In de Memorie van Toelichting is vermeld dat deze regeling is gemaakt „in afwachting van de definitieve regeling”; kan het bevreemding wekken dat de Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof (anno 1814), die voor mij ligt, even wordt aangekeken?

Het beklag over eene krijgstuchtelijke straf is een onderwerp van het formeele militaire tuchtrecht, evenals de strafbevoegdheid; de regeling van het beklag is dus in de wet op de krijgstucht, waarin materieel en formeel militair tuchtrecht bijeen zijn gevoegd (1), geheel op hare plaats.

Toch meen ik dat de vaststelling van de regeling van het beklag gelijktijdig moet geschieden met de regeling van het formeele militaire strafrecht, want gedurende het geheele verloop van het beklag moet rekening worden gehouden met de wijze waarop het militaire strafproces wordt gevoerd.

Het hooren van den klager en den strafoplegger door dengene, die over het beklag beslist, zal als regel niet persoonlijk doch door tusschenkomst van eene commissie van officieren moeten geschieden; de wet wijst echter in plaats van eene commissie aan hetzij een tot straffen bevoegden meerdere hetzij eenige ambtenaren, die al heel moeilijk bij de Marine hunne diensten kunnen bewijzen, n.l. veld- en boschwachters, officieren en onderofficieren der maréchaussée, directeuren en commissarissen van politie en waterschouten, burgemeesters of in een bepaald geval hunne vervangers, kantonrechters en de ambtenaren van het openbaar ministerie, behalve die bij de kantongerechten; de wet geeft hier eene voor de Marine vrijwel onuitvoerbare regeling. De tot straffen bevoegde meerderen hebben genoeg aan hun eigen werk en het ondervragen van klager en strafoplegger verschaft heel wat werk, omdat de klager, zooals voor de hand ligt, in het algemeen lang van stof is. De tot straffen bevoegde meerderen zijn bij de Marine de commandanten van schepen en deze behooren niet, althans zoo min mogelijk, belast te worden met werk dat aan *hunne* bevelvoering vreemd is; de bevelvoering mocht er eens bij te kort komen. Eene regeling van het beklag, waardoor de kans bestaat dat de dienst in de war wordt gebracht, kan niet goed zijn. Het aanwijzen van de tot straffen bevoegde meerderen als ondervragers is volstrekt onnoodig, omdat hunne ondergeschikten daarvoor beschikbaar zijn.

De bewijsleer van het formeele strafrecht — zoowel van het gewone als van het militaire strafrecht — is niet voldoende voor het formeele militaire tuchtrecht, omdat de overtuiging van dengene, die de beslissing geeft, moet kunnen berusten op de verklaring van één geloofwaardig persoon, zelfs op ééne geloofwaardige doch onbeëdigde verklaring. Voor sommigen is deze vrijheid van bewijsvoering monsterachtig om te hooren, maar in de practijk is zij noodzakelijk. Men moet hier vertrouwen op de voorzichtigheid

(1) Naar onze meening is die samenvoeging geheel onjuist. Vandaar dat wij ten deze met den geachten schrijver van zienswijze verschillen, (Red. M. R. T.)

en rechtschapenheid van strafopleggers en van beslissers in beklagzaken; dit vertrouwen *moet* gegeven worden, wil men de handhaving der tucht bij de krijgsmacht niet op losse grondslagen stellen.

Het Hoog Militair Gerechtshof te Utrecht behoort niet het aangewezen college te zijn voor het geven van eindbeslissingen in beklagzaken, omdat het de voor den Staat meer belangrijke *strafrechtelijke* zaken moet behandelen; en met het voorschrift dat ook het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië voor de Marine tot het geven van zulk eene eindbeslissing bevoegd is, kan ik mij — afgescheiden van den verschuldigten eerbied voor dat College — volstrekt niet vereenigen, zoolang het Nederlandsche — en niet het Nederlandsch-Indische — strafrecht voor de Marine geldt en zoolang geene officieren van de Marine daarin zitting hebben.

Voor het geven van eindbeslissingen in beklagzaken is het Hoog Militair Gerechtshof te groot; het is voldoende dat uit de leden een „Raad van militaire tucht” wordt gevormd door een rechtsgeleerd lid en twee militaire leden van de Zee- of van de Landmacht, naarmate de klager tot de Zee- of de Landmacht behoort.

Daar bij een beklag de straf gewoonlijk toch wordt uitgevoerd en de klager niet meer in arrest zal zijn, kan deze Raad zonder bezwaar kennis nemen van elk buitenslands ingediend beklag.

De wet maakt het verschil tusschen straf- en tuchtrecht; het strafrecht betreft de meer ernstige strafbare feiten, waarop zware straffen zijn gesteld, die eerst na veel omslag opgelegd kunnen worden; het tuchtrecht betreft de minder ernstige vergripen, waarop minder zware straffen zijn gesteld, die met minder omslag opgelegd kunnen worden. Het verschil wordt gemaakt door eene bloote verdeling; straks wijzigd de wet de verdeling en maakt een misdrijf tot krijgstuchtelijk vergriep of omgekeerd. Zóó is mijn bescheiden inzicht ten aanzien van dit verschil; er zijn echter velen, die er meer achter zoeken.

Het beklag over een gegeven bevel.

Ten onrechte is het beklag over een gegeven bevel in de wet op de krijgswet vermeld; het is zuiver eene zaak van inwendigen dienst en staat nòch met het militaire straf-, nòch met het militaire tuchtrecht in verband. De ontwerper der wet wilde er dan ook niet van weten. Hoe eerder dit onderwerp uit de wet verdwijnt, hoe beter.

De wijze lessen in de wet.

Ook ten onrechte zijn in de wet een paar wenken opgenomen over het betrachten van rechtvaardigheid door strafopleggers; zij behooren thuis in een boek over de militaire opvoedkunde. Niet alleen bij het opleggen van straffen, maar voortdurend en bij alle dienstaangelegenheden moeten de meerderen in rang ten aanzien van hnnne ondergeschikten „rechtvaardigheid naast gestrengheid” betrachten en een juist gebruik maken van de bij de wetten toegekende bevoegdheden. Het kan geen kwaad als men dat nog eens in de strafwet kan lezen, zal men zeggen. Maar de vermelding heeft wel degelijk een verkeerden invloed, want de eerste vraag, die zich bij den lezer voordoet, is: waarom vond de wetgever het noodig deze wijze lessen in de tuchtwet op te nemen, vertrouwde de wetgever de strafopleggers niet erg? Overigens zullen de wijze lessen even weinig invloed

hebben als die van de bestaande reglementen van krijgstucht; en wijs ik in het bijzonder op de daarin voorkomende bepaling dat „alle buitensporigheden algemeen „vermijd” moeten worden”; de invloed van dit voorschrift kan men gemakkelijk nagaan.

Besluit.

In verband met het voorgaande meen ik bescheiden te mogen wijzen op de volgende veranderingen in de wet op de krijgstucht.

De voorschriften:

- 1^e. over den strafdienst worden aangevuld met de bepalingen:
  - „Indien mogelijk moet de als strafdienst te verrichten dienst „gepaard gaan met vermindering van de aan dezen dienst verbonden „bevoegdheden. De als strafdienst te verrichten exercitiën moeten „geschieden met wapenen, welke voor militair gebruik ongeschikt zijn”.
- 2^e. over de verplichting om vroeger terug te komen, worden beperkt tot militairen zonder rang, die den leeftijd van 18 jaren nog niet hebben bereikt.
- 3^e. over de verlaging worden aangevuld met de bepaling dat de onderofficier *ook* kan worden teruggebracht tot eenen lageren rang.
- 4^e. over de inhouding van soldij worden gewijzigd, zoodat:
  - a. de straf van licht arrest voor onderofficieren en militairen zonder rang gepaard kan gaan met eene geldboete, ten bedrage van ten hoogste een vierde gedeelte der gedurende den geheelen straftijd verdiende standsoldij.
  - b. de straf van verzuwaard arrest alsvoren, doch in plaats van „een vierde gedeelte der” te lezen „de helft der”;
  - c. de straf van streng arrest alsvoren, doch in plaats van „de helft der” te lezen „de”;
  - d. de inhouding der geldboete zal geschieden op de aan den gestrafte uit te betalen soldij en toelagen, hetzij in eens, hetzij in meerdere door den strafoplegger te bepalen termijnen.
- 5^e. a. over de strafbevoegdheid van den garnizoens- of plaaiselijken commandant,
  - b. over de plichten der strafbevoegden,
  - c. over het beklag over een gegeven bevel, vervallen.
- 6^e. over het beklag over opgelegde krijgstuchtelijke straf treden niet in werking vóór de herziening van het formeele militaire strafrecht en worden ook nog zelve herzien, zoodat:
  - a. slechts een persoon tegelijk bij een klager, die zijne straf ondergaat, wordt toegelaten (de wijziging spreekt voor zichzelf, reden waarom daarover niet eerder is gesproken);
  - b. het onderzoek der klachtzaak practisch uitvoerbaar wordt bij de marine;
  - c. de eindbeslissing aan den bovenbedoelden Raad van militaire tucht wordt opgedragen.

Ook nu heb ik het belang der Marine bij mijne opmerkingen voornamelijk in het oog trachten te houden, doch mogelijke gevolgtrekkingen ten aanzien van het militaire tuchtrecht voor de Landmacht zullen mij welkom zijn

WILLEMSOORD, 7 April 1908.

C. J. BLOK,
Inspecteur van Administratie.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 12 October 1906.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. BARON VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ,
R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en
H. M. ENGELHARD.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Verdediger: Mr. F. A. C. SCHRÖDER.

Wijziging der telastelegging in hooger beroep.

Uit winstbejag verborgen houden van gestolen goederen. Bewezen moet worden dat de voorwerpen gestolen zijn, niet het misdrijf der ontvreemding zelf en dan nog wel door een rechterlijk vonnis, anterior aan de in deze zaak te nemen beslissing. In casu is bewezen dat het verbergen der goederen uit winstbejag geschiedde en dat beklagde wist en moest geweten hebben dat de hem ter hand gestelde voorwerpen door misdrijf verkregen waren. Het verkoopen van de verborgen voorwerpen door beklagde is niet strafbaar.

Onjuiste qualificatie door den Krijgsraad gegeven.

Veroordeeling wegens heling. Verzwaring van de in prima opgelegde straf.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambts-
halve en als bij Resolutie van den 31sten Juli 1906 geautoriseerd aan den
Hove te provooceren van het vonnis door den Krijgsraad in het Vijfde
Militaire Arrondissement, standplaats Leeuwarden, den 12^{den} Juli 1906
gewezen in de zaak tegen een huzaar bij het 4de Regiment Huzaren, ond
25 jaren, geboren te Alphen en Riel, thans gedetineerd te Utrecht, die bij
gemeld vonnis met aanhaling der artikelen 416 en 27 van het Wetboek
van Strafrecht, 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te
Lande, 1, 12 en 15 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191),

9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64), en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan het opzettelijk uit winstbejag verbergen van door misdrijf verkregen voorwerpen en veroordeeld tot eene gevangenisstraf van vier maanden, met ontzegging van het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor den tijd van drie jaar, met bepaling dat de tijd, door den veroordeelde sedert zijn eerste verhoor als beklagde voor Officiëren-Commissarissen uit den Krijgsraad, zijnde den 8sten Juni 1906, in voorloopige verzekerde bewaariug doorgebracht, in mindering zal strekken van de straf die bij het vonnis is opgelegd, alsmede verwezen in de kosten en misen der Justitie en die van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad,

Welke Advocaat-Fiscaal met betoog:

dat voorschreven vonnis berust op de volgende daarbij aangenomen feiten en omstandigheden:

dat beklagde opzettelijk eenige door misdrijf verkregen voorwerpen uit winstbejag heeft verborgen door op Zondag 13 Mei 1906, 's namiddags omstreeks 6^{1/2} uur, op de binnenplaats der kazerne te Deventer, van A. v. L., die hem alleen riep, een kartonnen doosje in ontvangst te nemen onder de mededeeling dat het doosje goud bevatte, dat Maandag of Dinsdag iemand zou komen om te koopen, met opdracht om het te verkoopen voor f 40.— à f 50.—; dat beklagde heeft gezien dat het doosje negen gouden dames-remontoir horloges en twee gouden heeren-remontoir horloges bevatte; dat genoemde v. L. den volgende morgen is gekomen en nog vier horloges heeft gebracht; dat beklagde het doosje met inhoud in het kastje boven de krib heeft gesloten en later eenige horloges in den oven van het fornuis in de onderofficiërskeuken heeft verborgen; dat beklagde den 15^{den} Mei 1906, 's namiddags omstreeks 6 uur, in de wacht aan een persoon, die zeide uit Zutphen te komen, de bedoelde horloges te koop heeft aangeboden en verkocht voor f 60.—;

dat beklagde f 23.— op voorschot heeft ontvangen en aan dien persoon vijf gouden dames- en een gouden heeren-horloge heeft afgegeven; dat beklagde naar het logement van D. B. is gegaan om dien koopman te ontmoeten, hem de overige vier gouden dames-horloges en een gouden heeren-horloge heeft overhandigd en gevraagd heeft daarvoor de f 37.— te ontvangen; dat beklagde in den morgen van 15 Mei 1906, in de cantine van de cavalerie-kazerne te Deventer, aan den wachtmeester v. H. een van de gouden dames-horloges te koop heeft aangeboden en verkocht voor 10 gulden;

dat Vertoonner met 's Hofs toestemming, ter 's Hofs terechtzitting van 18 September 1906, aan beklagde nader heeft ten laste gelegd:

dat hij te Deventer, op 13 en 14 Mei 1906, opzettelijk in het geheel twaalf gouden dames-remontoirhorloges en drie gouden heeren-remontoir-horloges aan I. S. N. aldaar toebehoorende, doch aan dezen ontstolen, terwijl hij ook begreep en wist dat die voorwerpen door misdrijf verkregen waren, van A. v. L., eveneens te Deventer, aangenomen en uit winstbejag verborgen heeft;

dat deze nader ten laste gelegde feiten door de bewijzen, in eersten aanleg en in appell bijgebracht, wettig en overtuigend zijn bewezen, evenals de schuld van den beklagde daaraan;

dat zij behooren te worden gequalificeerd als „heling”;

dat beklagde voor die heling zwaardere straffen verdient dan de eerste Rechter hem oplegde, en

dat beklagde van hetgeen hem, boven het in hooger beroep nader

ten laste gelegde, nog meer ten laste is gelegd behoort te worden vrijgesproken;

Verzocht en bij Resolutie van den 25sten September 1906 verkregen hebbende 's Hof's mandament van appèl, ten dage in rechten beteekend ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot correctie van het vonnis, alleen voor zooveel de aan de gepleegde feiten gegeven qualificatie en den duur der aan den gedaagde opgelegde straffen betreft en dat de gedaagde alsnog, met aanhaling tevens van de artikelen 10 van het Wetboek van Strafrecht, en 2 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), zal worden schuldig verklaard aan heling en deswege veroordeeld tot een jaar gevangenisstraf, hem voorts het recht zal worden ontzegd om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor den tijd van vijf jaren, met vrijspraak van hetgeen hem nog meer is ten laste gelegd dan als bewezen aangenomen is, met instandhouding overigens van het beroepen vonnis, ook wat de toepassing van artikel 27 van het Wetboek van Strafrecht betreft, en verder veroordeeling van den gedaagde in de kosten en misen der Justitie en die van den processe in appèl gevallen desnoods ter taxatie en moderatie van den Hove of tot zoodanige andere straf als het Hof in goede Justitie verstaan zal te behooren, — alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ambtshalve, ter eenre, en, ten aanzien van den hierna te melden eisch à minima, tevens verweerder à minima,

en

bedoelden huzaar, gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde, tevens eischer à minima, voor wien voor antwoord in appèl en eisch à minima bij schrifture ter rolle is te kennen gegeven:

dat de gedaagde door den Krijgsraad is veroordeeld en thans tegen hem door den Advocaat-Fiscaal veroordeeling geëischt wordt „dat hij opzettelijk „eenig door misdrijf verkregen voorwerp heeft verborgen”;

dat voormeld vonnis zal behooren te worden vernietigd alsmede de eisch in appèl ontzegd en de beklagde moet worden vrijgesproken en wel op de volgende gronden:

1°. er is niet bewezen dat de zoogenaamd geheelde voorwerpen door *misdrijf* verborgen zijn;

2°. evenmin is bewezen dat de zoogenaamd door misdrijf verkregen voorwerpen uit *winstbejag* verborgen zijn;

dat wat punt 1 betreft moet worden opgemerkt:

dat, mocht ook al door de verklaringen der getuigen bewezen zijn, dat getuige v. L., van wien beklagde de goederen ontving, de voorwerpen door diefstal in zijn bezit had verkregen, hierdoor nog niet het *misdrijf* van diefstal geconstateerd is;

dat immers niet elke diefstal een misdrijf oplevert (b.v; diefstal tusschen man en vrouw);

dan, kan ook al het wegnemen van voorwerpen en daardoor de diefstal daarvan door getuigen waargenomen worden, het misdrijf van diefstal kan niet door hen, maar alleen door een uitspraak van den Rechter geconstateerd worden;

dat van zulk in kracht van gewijsde gegane uitspraak aan den beklagde geen voorlezing gedaan is;

dat dan ook in het dossier, dat den grondslag vormt van de te vestigen Sententie, geen vonnis noch een authentiek extract aanwezig is;

dat wat het tweede punt betreft beklagde opmerkt:

dat het „verbergen” van voorwerpen door misdrijf verkregen, als zoodanig niet het misdrijf van heling daarstelt, hetgeen reeds daaruit duidelijk blijkt, dat artikel 189 Wetboek van Strafrecht, strafbaar stelt het verbergen van goederen om aan de nasporing van Justitie en politie te onttrekken, in welk geval niet het delict van heling bedreven wordt;

dat derhalve bewezen moet worden, dat het verbergen plaats heeft gehad uit „winstbejag” en om geene andere redenen;

dat wat dit element betreft geen andere getuigen iets ook maar heeft medegedeeld dan getuige v. L.;

dat ook de in het vonnis waarvan appèl genoemde omstandigheden, zooals „de verklaringen dat sommige voorwerpen weggeworpen moesten „worden” geenszins er op wijzen dat het verbergen plaats vond uit „winstbejag” maar veeleer er op wijzen dat dit geschiedde om de goederen te onttrekken aan de nasporing der Justitie en Politie;

dat derhalve geenszins bewezen is, dat het verbergen plaats vond uit winstbejag en om geen andere redenen;

dat wat dit punt betreft nog moet opgemerkt worden:

dat, volgens verklaring van getuige v. L., beklagde geen winst zou behalen uit het *verbergen* der voorwerpen, doch alleen uit het *verkoopen* daarvan indien hij daartoe in staat zou zijn;

dat derhalve wel het *verkoopen* doch geenszins het verbergen der voorwerpen uit winstbejag heeft plaats gevonden;

dat het feit, waaraan beklagde zich dan ook heeft schuldig gemaakt, is het verkoopen van door misdrijf verkregen goederen, hetgeen echter geen strafbaar feit is;

dat derhalve de elementen van heling geenszins bewezen zijn;

en is geconcludeerd dat het den Hove moge behagen het vonnis, waarvan appèl, te vernietigen en, opnieuw recht doende, beklagde van het hem ten laste gelegde vrij te spreken, cum expensis.

HET HOF,

Gelet op hetgeen de beklagde bij zijn verhoor voor het Hof heeft in 't midden gebracht;

Gehoord de pleidooien;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat beklagde voor den Krijgsraad heeft terecht gestaan ter zake:

dat hij opzettelijk eenige door misdrijf verkregen voorwerpen uit winstbejag heeft verborgen door op Zondag 13 Mei 1906 's namiddags omstreeks half zeven uur op de binnenplaats der kazerne te Deventer van A. v. L., die hem alleen riep, een kartonnen doosje in ontvangst te nemen onder mededeeling dat het doosje goud bevatte, dat Maandag of Dinsdag iemand zou komen om te koopen, met opdracht om het te verkoopen voor f 40.— à f 50.—, onder waarneming dat het doosje negen gouden dames-remontoir-horloges en twee gouden heeren-remontoir-horloges bevatte; door den volgenden morgen van genoemden v. L. nog vier horloges in ontvangst te nemen, door dat doosje met inhoud in het kastje boven de krib te sluiten en later eenige horloges in den oven van het fornuis in de onderofficiers-keuken te verbergen; door den 15^{den} Mei 1906 's namiddags omstreeks 6 uur in de wacht aan een persoon, die zeide uit Zutphen te komen, de bedoelde horloges te koop aan te bieden en voor f 60.— te verkoopen, daarop f 23.— te ontvangen als voorschot en aan dien persoon vijf gouden

dames- en een gouden heeren-horloge af te geven, naar het logement van D. B. te gaan om dien koopman te ontmoeten, hem de overige vier gouden dames-horloges en een gouden heeren-horloge te overhandigen en te vragen daarvoor de f 37.— te ontvangen; door in den morgen van 15 Mei 1906 in de cantine van de Cavalerie-kazerne te Deventer aan den wachtmeeester H. een gouden dames-horloge te koop aan te bieden en te verkoopen voor tien gulden;

welk een en ander hem in hooger beroep nader is ten laste gelegd als volgt:

dat hij te Deventer op 13 en 14 Mei 1906 opzettelijk in het geheel twaalf gouden dames-remontoir-horloges en drie gouden heeren-remontoir-horloges aan I. S. N. toebehorende, doch aan dezen ontstolen, terwijl hij ook begreep en wist dat die voorwerpen door misdrijf verkregen waren, van A. v. L., eveneens te Deventer, aangenomen en uit winstbejag verborgen heeft;

Overwegende dat beklagde in eersten aanleg heeft bekend het hem toen ten laste gelegde te hebben gepleegd, er bijvoegende dat hij, bij het in ontvangst nemen der horloges van A. v. L., de toezegging had gekregen, dat deze hem iets zou geven als hij de horloges voor f 40.— à f 50.— verkocht, terwijl hij in hooger beroep heeft opgegeven de horloges wel te hebben geborgen om A. v. L. een plezier te doen maar niet uit winstbejag;

Overwegende dat de in hooger beroep als getuige onder eede gehoorde A. v. L. heeft verklaard:

dat hij den 13^{den} Mei 1906 te Deventer afspraak heeft gemaakt met zijn broeder H. om bij I. S. N., koopman te Deventer, die tegenover hem woont, horloges te stelen; dat zijn broeder dat op dien dag gedaan heeft en wel in twee reizen met tusschenruimte van een half uur; dat de eerste partij bestond uit zes gouden dames- en één gouden heeren-remontoir-horloges; dat hij zoowel deze als de tweede partij, nadat zijn broer ze gestolen had, van dezen heeft overgenomen en achtereenvolgens in de keuken der kazerne te Deventer aan beklagde heeft gegeven; dat beklagde de ontvangen horloges heeft gestopt in den turfbak en zeide ze te zullen verkoopen en dat was overeengekomen, dat beklagde een gedeelte van de opbrengst zou krijgen;

dat getuige dienzelfden dag (13 Mei) des morgens in de keuken der kazerne met beklagde had gesproken en toen het denkbeeld had geopperd om bij N. horloges te gaan stelen, welke hij zou brengen bij beklagde, die ze dan zou verkoopen, en dat hij, de eerste partij bij beklagde bringende, tot dezen zeide: „eindelijk hebben wij de horloges”;

Overwegende dat door de verklaring van den getuige I. S. N., in het vonnis weergegeven, in verband met de voormelde verklaring van getuige A. v. L. en de bekentenis van beklagde, wettig en overtuigend is bewezen dat vijftien gouden horloges, welke door beklagde op 13 Mei 1906 van A. v. L. zijn aangenomen, door H. v. L. waren gestolen bij den genoemden getuige N. en dus zoowel door A. als door H. v. L. door misdrijf verkregen, terwijl door de verklaring van getuige v. L. is bewezen dat deze zulks bij het overhandigen der horloges aan beklagde heeft medegedeeld, zoodat beklagde wist, dat het door hem aangenomene door misdrijf verkregen was en ook getoond heeft zulks te begrijpen door de wijze waarop hij die voorwerpen heeft verborgen;

Overwegende dat door de verklaringen der onder eede gehoorde getuigen M., W., H. en v. d. L., waarvan de zakelijke inhoud in het vonnis is

weergegeven, wettig en overtuigend is bewezen, dat beklagde één gouden dames-remontoir-horloge heeft verborgen in een speerij-trommel en één gouden heeren- en één gouden dames-horloge heeft verborgen in eene lade van het fornuis in de onderofficiers-keuken der kazerne te Deventer, terwijl door zijne bekentenis, in verband met de verklaringen der getuigen H., K. en A. S. N., alle in het vonnis opgenomen, wettig en overtuigend is bewezen dat hij op 15 Mei 1906 aan eerstgenoemde één gouden dames-horloge en aan laatstgenoemde eerst vijf gouden dames- en één gouden heeren-horloge en daarna nog vijf gouden dames-horloges heeft verkocht, welke hij, blijkens zijne bekentenis, op 13 Mei van den getuige v. L. had aangenomen en op de kamer der kazerne in zijn kastje geborgen;

dat daardoor en door de verklaring van getuige v. L. tevens wettig en overtuigend is bewezen, dat beklagde de door hem ontvangen horloges op die plaatsen, waar zij geheel buiten bereik van den bestolen eigenaar waren, heeft verborgen met het oogmerk om ze te verkoopen en een gedeelte van de opbrengst te verkrijgen;

Overwegende dat beklagdes beweren dat hij de horloges heeft verborgen om den getuige v. L. plezier te doen en niet met het oogmerk om daardoor voordeel te behalen, even onaannemelijk is als zijn beweren dat hij bij het in ontvangst nemen der horloges niet wist dat deze gestolen waren;

dat toch eerstgemeld beweren is in strijd met zijn eigen bekentenis en met de verklaring van getuige v. L. terwijl het laatste beweren ook door de verklaring van dien getuige wordt weersproken maar bovendien op zich zelf is onaannemelijk, daar beklagde moest begrijpen en zeer zeker ook begrepen heeft, dat een jongen als de getuige v. L. niet op eerlijke wijze in het bezit kan zijn gekomen van zoovele voorwerpen van waarde;

Overwegende dat derhalve door de bekentenis van den beklagde en de verklaringen der getuigen in het vonnis opgenomen, aangevuld met die van den in hooger beroep gehoorde getuige v. L. wettig en overtuigend is bewezen dat beklagde zich heeft schuldig gemaakt aan het hem in eersten aanleg ten laste gelegde, gelijk dat nader is beperkt en geformuleerd in hooger beroep en dus aan het opzettelijk uit winstbejag verbergen van door misdrijf verkregen voorwerpen, zoodat hij daaraan terecht bij het vonnis is schuldig verklaard;

dat echter de bij het vonnis aan de bewezen verklaarde feiten gegeven qualificatie niet is overeenkomstig de wet en de straf, bij het vonnis opgelegd, niet in goede verhouding staat tot het misdrijf, vermits hij, door zijne hulp te verlenen tot het te gelde maken van voorwerpen door zoo jeugdige personen als de beide v. L.'s omtvreemd en geheeld, een zeer ernstig misdrijf pleegde, weshalve hem eene zwaardere straf moet worden opgelegd dan bij het vonnis is geschied;

Overwegende dat beklagde van het in eersten aanleg meer ten laste gelegde, t. w. het verkoopen der horloges, moet worden vrijgesproken als zijnde zulks niet strafbaar

Overwegende dat beklagde bij het vonnis terecht uit de gewapende macht is verwijderd;

Gezien de bij het vonnis aangehaalde wetsbepalingen en bovendien de artikelen 10 van het Wetboek van Strafrecht, 2 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191) en 181 der Rechtspleging bij de Landmacht;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Verbetert het vonnis, den 12^{den} Juli 1906 door den Krijgsraad in het Vijfde Militaire Arrondissement, ter hoofdplaats Leeuwarden, tegen beklagde gewezen alleen voor zooveel betreft de daarbij aan de bewezen

verklaarde feiten gegeven qualificatie en den duur der opgelegde gevangenisstraf;

Verklaart beklaagde schuldig aan „heling”;

Veroordeelt hem te dier zake tot gevangenisstraf voor den tijd van acht maanden;

Bepaalt dat de tijd, door hem sedert acht Juni 1906 voorloopig in verzeerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der opgelegde straf in mindering zal worden gebracht;

Spreekt hem vrij van het hem in eersten aanleg meer ten laste gelegde;

Houdt overigens het vonnis in stand ook voor zooveel daarbij aan beklagde het recht is ontzegd om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen gedurende drie jaren;

Verwijst den beklagde in de kosten van het hooger beroep;

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 16 October 1906.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. BARON VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ,
R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en H. M.
ENGELHARD.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Verdediger: Mr. E. O. J. M. BARON VAN HÖVELL TOT WESTERFLIER.

Aanvulling der telastelegging in hooger beroep.

Ten eigen bate aanwenden van gelden, welke de beklagde zich ter belegging door de eigenaars had ter hand doen stellen.

Veroordeeling wegens verduistering. Vermindering van de opgelegde straf.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

een tweede luitenant bij het 7de Regiment Infanterie, oud 24 jaren, geboren te Winterswijk, thans gedetineerd te Utrecht, die bij vonnis van den Krijgsraad in het Vierde Militaire Arrondissement, standplaats Haarlem, gewezen den 7^{den} Augustus 1906, met aanhaling der artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 27 en 321 van het Wetboek van Strafrecht, 1, 2 en 12 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64) en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan verduistering, en veroordeeld tot eene gevangenisstraf van zes maanden, met ontzegging van het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor den tijd van vijf jaren, met bepaling dat de

tijd, door den veroordeelde voor de tenuitvoerlegging van dit vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde gevangenisstraf van 9 Juli 1906 in mindering zal worden gebracht, hebbende op genoemden datum plaats gehad zijn eerste verhoor als beklaagde voor Officieren-Commissarissen uit den Krijgsraad, alsmede verwezen in de kosten en misen van de Justitie en in de kosten van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad;

bij welk vonnis, op grond van de daarbij aangevoerde bewijsmiddelen, als wettig en overtuigend bewezen is aangenomen, dat beklaagde te Naarden ongeveer half October 1905, na vroeger reeds met de weduwe H., geboren S., in wier woning hij kamers bewoonde, besproken te hebben dat een bedrag van 800 gulden, door genoemde weduwe bij de Rijkspostspaarbank belegd, bij andere geldbelegging een grootere rente zou kunnen afwerpen, zich met de belegging van gemeld bedrag belast heeft en dat hij, toen de weduwe hem enkele dagen daarna de door haar op harer aanvraag van de Rijkspostspaarbank terug ontvangen 800 gulden had ter hand gesteld, dat bedrag niet belegd, maar ten eigen bate aangewend en alzoo verduisterd heeft;

van welk vonnis beklaagde zich beroepen heeft op het Hof, alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ter eenre, voor wien bij schrifture ter rolle is te kennen gegeven:

dat hetgeen appellant is ten laste gelegd en het misdrijf van verduistering zou opleveren niet is bewezen;

dat bovendien de handelingen van beklaagde niet opleveren het misdrijf van verduistering en dus niet strafbaar zijn;

en is geconcludeerd dat het den Hove moge behagen appellant vrij te preken van de hem ten laste gelegde verduistering, met eisch van kosten van deze en vorige instantie — en ten aanzien van den hierna te melden eisch à minima, tevens verweerder à minima

en

den Advocaat-Fiskaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij Resolutie van den 15^{den} Augustus 1906 geautoriseerd om dit appèl r. o. voor den Auditeur-Militair in het Vierde Militaire Arrondissement, standplaats Haarlem, te vervolgen, mitsdien gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde tevens eischer à minima, door wien voor antwoord in appèl en eisch à minima bij schrifture ter rolle is betoogd:

dat gedaagde, met 's Hofs toestemming, ter 's Hofs terechtzitting van 10 September 1906, aan den impetrant, met aanvulling van het hem in eersten aanleg ten laste gelegde, ook nog te laste heeft gelegd:

„immers en in ieder geval, dat hij, op tijd en plaats voornoemd, opzettelijk de voorschreven achthonderd gulden, die aan de gezegde weduwe „H., althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, toebehoorden en die „hij, als voormeld, anders dan door misdrijf onder zich had, wederrechtelijk „zich heeft toegesigend”;

dat door de bewijzen, zoo in eersten aanleg als in appèl bijgebracht, het aan den impetrant ten laste gelegde, met inbegrip van voorschreven aanvulling, rechtens voldoende is bewezen, evenals impetrants schuld daaraan;

dat die feiten als verduistering behooren te worden gequalificeerd;

dat zes maanden gevangenisstraf en ontzegging om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor den tijd van vijf

jaren als eene voldoende bestraffing voor die feiten kan worden beschouwd ;

en is geconcludeerd tot correctie van het vonnis voor zooveel de omschrijving der als bewezen aangenomen strafbare feiten betreft, en dat alsnog de impetrant en verweerder à minima aan de hem ten laste gelegde strafbare feiten, nader in appèl aangevuld, en die opleveren „verduistering”, zal worden schuldig verklaard, met instandhouding overigens van het vonnis waarvan appèl, alsmede veroordeeld in de kosten en misen der Justitie en die van den processe in appèl gevallen, desnoods ter taxatie en moderatie van den Hove.

HET HOF,

Gelet op hetgeen de appellant bij zijn verhoor voor dit Hof heeft in het midden ggebracht ;

Gehoord de pleidooien ;

Gezien de processtukken ;

Overwegende dat aan den beklagde bij den Krijgsraad is ten laste gelegd dat hij te Naarden ongeveer half October 1905, na vroeger reeds met de weduwe H. geboren S., in wier woning hij kamers bewoonde, besproken te hebben dat een bedrag van achthonderd gulden, door genoemde weduwe bij de Rijkspostspaarbank belegd, bij andere geldbelegging eene grootere rente zou kunnen afwerpen, zich met de belegging van genoemd bedrag belast heeft en, toen de weduwe hem enkele dagen daarna de door haar op hare aanvraag van de Rijkspostspaarbank terugontvangen achthonderd gulden had ter hand gesteld, dat bedrag niet belegd maar ten eigen bate aangewend en alzoo verduisterd heeft ;

Overwegende dat aan den beklagde in hooger beroep bij het Hof met aanvulling van het hem bij den Krijgsraad ten laste gelegde nader is ten laste gelegd: dat hij op tijd en plaats voormeld de voorschreven achthonderd gulden, die aan de weduwe H., althans aan een ander dan aan hem, beklagde, toebehoorden en welke hij als voormeld, anders dan door misdrijf, onder zich had, opzettelijk wederrechtelijk zich heeft toegeëigend ;

Overwegende dat de Krijgsraad te recht hetgeen aan den beklagde bij den Krijgsraad is ten laste gelegd wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard door de bewijsmiddelen, waarvan de inhoud in het vonnis is opgenomen, terwijl door gemelde bewijsmiddelen tevens wettig en overtuigend is bewezen hetgeen aan den beklagde in hooger beroep bij het Hof nader is ten laste gelegd ;

Overwegende dat de Krijgsraad terecht den beklagde heeft schuldig verklaard aan het misdrijf van „verduistering” ;

Overwegende dat de Krijgsraad terecht aan den beklagde voor den tijd van vijf jaren, heeft ontzegd het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen, zijnde hij tengevolge van het door hem gepleegde misdrijf ongeschikt om in den militairen stand te blijven ;

Overwegende echter dat de door den Krijgsraad aan den beklagde opgelegde gevangenisstraf voor den tijd van zes maanden eenigermate te zwaar is ;

Gezien de bij het vonnis aangehaalde wetsartikelen ;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin !

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen aan den beklagde in hooger beroep bij het Hof nader is ten laste gelegd ;

Verbeterd het vonnis door den Krijgsraad in het Vierde Militaire Arron-

dissement, standplaats Haarlem, 7 Augustus 1906 in de zaak tegen voornoemden beklaagde geweest, alleen wat betreft den duur der aan dezen opgelegde gevangenisstraf;

Veroordeelt den beklaagde tot eene gevangenisstraf voor den tijd van vier maanden ter zake van verduistering;

Houdt overigene het vonnis in stand, onder andere wat betreft de bepaling dat de tijd, door den beklaagde sedert 9 Juli 1906 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf zal worden in mindering gebracht, en voorts wat betreft de ontzegging voor den tijd van vijf jaren aan den beklaagde van het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen;

Bepaalt dat de kosten van het hooger beroep zullen worden gedragen door den Staat;

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 18 December 1906.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. BARON VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ,
R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en
H. M. ENGELHARD.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Verdediger: Mr. C. DE WILDE.

Aanvulling van de telastelegging in hooger beroep.

Vier der vijf beklaagden, die in eene door eene vereeniging afgehuurde balzaal vertoefden zonder lid dezer vereeniging te zijn, verwijderden zich niet aanstonds op de aanmaning daartoe, door meerdere leden tot hen gericht.

Aangenomen wordt dat de vijfde beklaagde niet tot vertrekken is aangemaand, en dat zij allen bij het binnentreden der balzaal niet wisten, dat die voor leden der vereeniging was gereserveerd.

In het vonnis a quo was ten aanzien van één feit op onvolledig bewijs recht gedaan. Verbetering in zoverre van de beslissing door als bewijs te bezigen één getuigenverklaring en de aanwijzing voortvloeiende uit de verklaring van een anderen getuige.

Gedeeltelijke veroordeeling van vier der appellanten wegens het hun ten laste gelegde.

Verlichting der opgelegde straffen op grond dat de feiten in opgewondenheid waren gepleegd.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

1°. A., oud 23 jaar, geboren te Groningen, huzaar bij het 2de Regiment,

eerst gedetineerd te 's-Hertogenbosch, doch ingevolge 's Hofs Resolutie van den 6^{den} November 1906, den 7^{den} November d. a. v. bij handtasting uit zijn arrest ontslagen, mitsdien thans gerequireerde in persoon;

2°. B., oud 24 jaar, geboren te Tilburg, huzaar bij gemeld Regiment, eerst gedetineerd te 's-Hertogenbosch, doch, ingevolge 's Hofs Resolutie van den 25sten September 1906, den 27sten September d. a. v. bij handtasting uit zijn arrest ontslagen, mitsdien thans gerequireerde in persoon;

3°. C., oud 24 jaar, geboren te Haarlem, huzaar bij gemeld Regiment, gerequireerde in persoon;

4°. D., oud 26 jaar, geboren te Breda, huzaar bij gemeld Regiment, gerequireerde in persoon;

5°. E., oud 22 jaar, geboren te Heder, milicien-huzaar bij gemeld Regiment, gerequireerde in persoon;

die bij vonnis door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, standplaats 's-Hertogenbosch, gewezen den 10^{den} Augustus 1906, met aanhaling der artikelen 117 der Militiewet 1901, 13, 99 en 100 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1, 7 en 19 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), 3 en 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64), 2 en 7 der Wet van 17 September 1870 (*Staatsblad* n°. 162), 10, 11, 27, 55, 56, 91, 138, 180, 300 en 304, 2°., van het Wetboek van Strafrecht en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, zijn schuldig verklaard:

alle vijf beklaagden, aan het in een besloten lokaal bij een ander in gebruik wederrechtelijk binnendringen,

der beklaagde A. bovendien aan:

1°. het zich met geweld verzetten tegen ambtenaren werkzaam in de rechtmatige uitoefening hunner bediening;

2°. mishandeling tegen een ambtenaar gedurende de rechtmatige uitoefening zijner bediening;

3°. het in tijd van vrede en niet voor den vijand plegen van een daad van geweld tegen een meerdere in rang, tweemaal gepleegd;

de beklaagden B. en C. ieder bovendien aan wederspanningheid, door zich met geweld te verzetten tegen ambtenaren werkzaam in de rechtmatige uitoefening hunner bediening;

en veroordeeld:

de beklaagde A. tot eene gevangenisstraf van drie maanden en eene militaire gevangenisstraf van twee maanden,

de beklaagde B. tot eene gevangenisstraf van twee maanden,

de beklaagde C. tot eene gevangenisstraf van twee maanden, en

de beklaagden D. en E. ieder tot eene gevangenisstraf van een maand;

met bepaling dat de tijd, door de veroordeelden A. en B. vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde gevangenisstraf voor ieder hunner van den 21sten Juli 1906 zal worden in mindering gebracht,

alsmede verwezen in de kosten en misen van de Justitie en in de kosten van den processe desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad, op ieder hunner voor een zevende te verhalen;

welk vonnis, aan het Hof ter voorziening toegezonden ten aanzien van de mede in de zaak betrokken personen van F. en G., beiden huzaar bij gemeld Regiment, den 15^{den} Augustus 1906, voor zooveel deze beklaagden betreft, met 's Hofs goedkeuring is bekrachtigd;

bij welk vonnis, op grond van de daarbij aangevoerde bewijsmiddelen, als wettig en overtuigend bewezen is aangenomen:

dat de beklaagden A., B., C., D. en E. voornoemd te Venlo op den 20sten Juni 1906 te zamen en in vereeniging in de balzaal van het café „de Poort van Cleef” aldaar, welke zaal op dien avond alleen toegankelijk was voor leden van de sociëteit „Burgerlust”, des namiddags te ongeveer elf uur, wederrechtelijk zijn binnengedrongen,

dat de beklaagde A. bovendien ten tijde en ter plaatse voornoemd:

1°. bij zijne arrestatie door den maréchaussée J. G. en bij zijne overbrenging naar de Cavalerie-kazerne door voornoemden maréchaussée en den agent van politie, tevens onbezoldigd Rijksveldwachter, A. M. v. O., den maréchaussée G. voormeld opzettelijk meermalen tegen de beenen heeft geschopt en zich door te stampen, te slaan en te rukken, hevig tegen zijne overbrenging heeft verzet;

2°. den agent van politie, tevens onbezoldigd Rijksveldwachter, K. T., heeft mishandeld, door toen hij (beklaagde) het lokaal weer wilde binnengaan en door voornoemden agent van politie werd tegengehouden, dezen een hevigen stomp tegen de borst te geven;

3°. tegen den brigadier der Koninklijke Maréchaussée N. K., zijnen meerdere in rang, een daad van geweld heeft gepleegd door dien meerdere een slag in het gezicht met de vuist toe te brengen;

4°. tegen den maréchaussée J. D. K., zijnen meerdere in rang, een daad van geweld heeft gepleegd, door dien meerdere een slag met de vuist in het gezicht toe te brengen;

dat de beklaagde B. bovendien ten tijde en ter plaatse voormeld, bij de overbrenging van den huzaar A. naar de kazerne door den agent van politie A. M. v. O. en den maréchaussée J. G. zich tegen dezen met geweld heeft verzet door aan A. te rukken en te trekken;

dat de beklaagde C. bovendien, ten tijde en ter plaatse voormeld, zich tegen zijne overbrenging naar de maréchaussée-kazerne heeft verzet tegen de maréchaussées A. T. en J. S., door zich vast te grijpen aan de zich aldaar bevindende balustrade;

van welk vonnis de beklaagden A., B., C., D. en E. zich beroepen hebben op het Hof, alzoo impetranten van mandament van appèl en eischers ter eenre, en, ten aanzien van den hierna te melden eisch à minima, tevens verweerders à minima

en

den Advocaat-Fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij Resolutie van den 15^{den} Augustus 1906 geautoriseerd om dit appèl r. o. voor den Auditeur-Militair in het Tweede Militaire Arrondissement, standplaats 's-Hertogenbosch, te vervolgen, mitsdien gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde, tevens eischer à minima, door wien voor antwoord in appèl en eisch à minima bij schrifture ter rolle is betoogd:

dat Vertoonster, met 's Hof's toestemming ter 's Hof's terechtzitting van 15 November 1906, met aanvulling van het aan de beklaagden A., B., C. D. en E. gezamenlijk ten laste gelegde, hun nog heeft ten laste gelegd: „en, wederrechtelijk aldaar vertoovende, zich niet, op de vordering van of „vanwege die rechthebbende, aanstonds te hebben verwijderd”;

dat Vertoonster voorts, met gelijke toestemming, onder aanvulling van het aan den beklaagde C. afzonderlijk ten laste gelegde, aan dien ruitster nog heeft ten laste gelegd: „dat hij zich op tijd en plaats onder de omstandigheden als voormeld, tegen zijne overbrenging naar de maréchaussée-kazerne

„door de maréchaussées A. T. en J. S., met geweld heeft verzet, door „zich aan eene in de nabijheid staande balustrade vast te klemmen”;

dat daarop de beklaagden, op het hun gezamenlijk ten laste gelegde, zijn gehoord en C. bovendien op het hem afzonderlijk ten laste gelegde is gehoord;

dat voorts als getuigen onder eede omtrent de gezamenlijke telastlegging zijn gehoord: 1°. J. M. S.; 2°. J. J. Z.; 3°. J. G.; 4°. J. D. K.; 5°. J. A. S.; 6°. C. H. v. H.; 7°. J. J. H. L.; 8°. J. H. J. en 9°. A. M. P. en, met betrekking tot de afzonderlijke telastlegging J. A. S., voornoemd;

dat nu het den beklaagden gezamenlijk ten laste gelegde, nader in appell aangevuld, evenals de schuld van de beklaagden daaraan wettig en overtuigend bewezen is door:

a. de in onderling verband en samenhang beschouwde beëdigde getuigenverklaringen van J. M. S., H. L. H., H. J. C., J. J. Z., N. K., J. G., I. D. K. en A. M. P.;

b. de bekentenis van de beklaagden, dat zij op 20 Juni 1906 geen lid van de Societeit „Burgerlust” waren, en

c. die van den beklaagde D., dat hij in de balzaal is geweest en, na aanmaning, er niet dadelijk uit is gegaan;

dat deze feiten opleveren:

in het besloten lokaal, bij een ander in gebruik, wederrechtelijk binnendringen en, wederrechtelijk aldaar vertoevende, zich niet, op de vordering van of van wege den rechthebbende, aanstonds verwijderen, door meer dan twee personen gepleegd;

dat het aan den beklaagde C. afzonderlijk ten laste gelegde, nader in hooger beroep aangevuld, evenals de schuld van C. daaraan, alsmede wettig en overtuigend is bewezen door de in onderling verband en samenhang beschouwde, beëdigde getuigenverklaringen van J. A. P. en A. T.;

dat in het vonnis a quo deze aan C. afzonderlijk ten laste gelegde feiten juist zijn gequalificeerd;

dat in dat vonnis, bij de resumptie van het bewijs van het aan den beklaagde B. afzonderlijk ten laste gelegde, blijkbaar vergeten is de daaromtrent door J. G. afgelegde beëdigde getuigenverklaringen ook aan te halen en dat dit verzuim alsnog behoort te worden hersteld;

dat voor het overige Vertooncr zich met het vonnis a quo wèl kan vereenigen ook wat den aard en den duur der opgelegde straffen betreft;

en is geconcludeerd tot correctie van het vonnis ten aanzien van de hiervoren genoemde appellanten gewezen, voor wat betreft:

a. het bewijs van de aan de beklaagden gezamenlijk ten laste gelegde strafbare feiten en de qualificatie der feiten, en

b. het bewijs der aan de beklaagden B. en C. afzonderlijk ten laste gelegde strafbare feiten en dat alsnog, met aanvulling van het bewijs der strafbare feiten hierboven sub a en b bedoeld, de impetranten en verweerders à minima ter zake van de hierboven sub a bedoelde strafbare feiten, zullen worden schuldig verklaard aan: „in het besloten lokaal bij een ander in „gebruik, wederrechtelijk binnendringen en, wederrechtelijk aldaar vertoevende, zich niet op de vordering van of vanwege den rechthebbende „aanstonds verwijderen, door meer dan twee vereenigde personen gepleegd”, met instandhouding overigens van het beroepen vonnis, de kosten van het hooger beroep te dragen door den Staat.

HET HOF,

Gelet op hetgeen de appellanten, bij hun verhoor voor het Hof, in 't midden hebben gebracht;

Gehoord de pleidooien;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat de appellanten voor den Krijgsraad hebben terechtgestaan beschuldigd: (met nog twee andere beklagden):

dat zij te Venlo op den 20sten Juni 1906 te zamen en in vereeniging de balzaal van het café „de Poort van Cleef” aldaar, welke zaal op dien avond alleen toegankelijk was voor leden van de Societeit „Burgerlust”, des namiddags te ongeveer elf uur wederrechtelijk zijn binnengedrongen;

welke telastlegging in hooger beroep is aangevuld,

zoodat daarbij is gevoegd:

en wederrechtelijk aldaar vertoevende, zich niet op de vordering van of vanwege den rechthebbende aanstonds hebben verwijderd;

dat bovendien was ten laste gelegd:

aan appellant A.:

A. dat hij ten tijde en ter plaatse voormeld bij zijne arrestatie door den maréchaussée J. G. en bij zijne overbrenging naar de Cavalerie-kazerne door voornoemden maréchaussée en den agent van politie, tevens onbezoldigd Rijksveldwachter, A. M. v. O., den maréchaussée G. voornoemd opzettelijk meermalen tegen de beenen heeft geschopt en zich, door te stampen, te slaan en te rukken, hevig tegen zijne overbrenging heeft verzet;

B. dat hij den agent van politie, tevens onbezoldigd Rijksveldwachter K. T. heeft mishandeld door, toen hij, beklagde, het lokaal weer wilde binnengaan en door voornoemden agent van politie werd tegengehouden, dezen een hevigen stomp tegen de borst te geven;

C. dat hij tegen den brigadier der Koninklijke Maréchaussée N. K., zijnen meerdere in rang, eene daad van geweld heeft gepleegd, door dien meerdere een slag in het gezicht met de vuist toe te brengen;

D. dat hij tegen den maréchaussée I. D. K., zijnen meerdere in rang, eene daad van geweld heeft gepleegd, door dien meerdere een slag met de vuist in het aangezicht toe te brengen;

aan appellant B.:

dat hij ten tijde en ter plaatse voormeld bij de overbrenging van den huzaar A. naar de kazerne door den agent van politie A. M. v. O. en den maréchaussée J. G., zich tegen dezen met geweld heeft verzet door aan A. te rukken en te trekken;

aan appellant C.:

dat hij zich tegen zijne overbrenging naar de maréchaussée-kazerne heeft verzet tegen de maréchaussées A. T. en J. S., door zich vast te grijpen aan de zich aldaar bevindende balustrade;

welke telastelegging in hooger beroep is aangevuld en gewijzigd als volgt:

dat hij zich op tijd, plaats en onder omstandigheden als vermeld tegen zijne overbrenging naar de maréchaussée-kazerne door de maréchaussées A. T. en J. S., met geweld heeft verzet door zich aan eene in de nabijheid staande balustrade vast te klemmen;

Overwegende ten aanzien van het aan al de appellanten gezamenlijk ten laste gelegde gelijk dat in hooger beroep nader is aangevuld;

dat onder eede is verklaard, zoo in eersten aanleg als in hooger beroep door: 1°. J. M. S.:

dat hij in den avond van 20 Juni 1906 ter contrôle was geplaatst aan den ingang van het achterlokaal van het gebouw „de Poort van Cleef” te Venlo in de Vleeschstraat, in welk lokaal dien avond een besloten bal werd gegeven van de Societeit „Burgerlust”; dat omstreeks elf uur eenige

huzaren de zaal wilden binnengaan die, als niet zijnde leden der Societeit, door hem werden gewaarschuwd dat zij niet mochten binnengaan, maar toch hossende naar binnen gingen en hem medesleurden; dat hij niet kan verklaren dat zijne waarschuwing tot een der appellanten was gericht; dat hij, toen zij binnen waren, een der huzaren bij de mouw heeft gevat om hem te verwijderen; dat daarna maréchaussées binnenkwamen door een andere deur van het lokaal en dezen hen onder groote herrie verwijderd hebben:

2°. H. L. H.:

dat het bal dat op 20 Juni 1906 in de balzaal van het gebouw „de Poort van Cleef” te Venlo werd gegeven door de Societeit „Burgerlust”, alleen toegankelijk was voor leden dier Societeit;

3°. H. J. C.:

dat de balzaal in zijn café „de Poort van Cleef” te Venlo in den avond van 20 Juni 1906 door hem was gereserveerd voor de leden der Societeit „Burgerlust” aldaar;

4°. J. J. Z., brigadier der Rijksveldwacht te Venlo:

dat hij in den avond van 20 Juni 1906 zich als lid der Societeit „Burgerlust” bevond in de balzaal van „de Poort van Cleef” te Venlo, alwaar een bal werd gegeven, dat alleen voor de leden dier Societeit toegankelijk was; dat omstreeks elf uur een aantal huzaren, wel twintig, die zaal binnenkwamen, van wie drie of vier door den eersten getuige waren aangemaand om de zaal te verlaten, welken eerste getuige hij hoorde zeggen: „je moogt hier niet binnenkomen, het is hier geen vrije „toegang”; dat onder die binnendringende huzaren ook waren de vijf appellanten; dat hij eenige huzaren heeft aangemaand de zaal te verlaten, in ’t bijzonder de vijf appellanten, zeggende tot hen: „jongens, het is hier „een besloten bal, gaat er nou uit, je moogt hier niet blijven”; dat de aangemaanden daaraan niet voldeden ofschoon en door hem (getuige) en op zijn verzoek, door den korporaal D. daartoe aangemaand, en dat zij ten slotte door hem, met behulp van intusschen binnengekomen maréchaussée’s met geweld uit de zaal zijn verwijderd;

5°. J. G., maréchaussée:

dat hij in den avond van 20 Juni 1906 door een der leden van „Burgerlust”, die een wit strikje droeg, uit de voorzaal van „de Poort van Cleef” werd geroepen om huzaren uit de balzaal te verwijderen; dat hij onder die huzaren de vier eerste appellanten heeft gezien die, ofschoon aangemaand de zaal te verlaten, daaraan niet voldeden en er met geweld uit verwijderd werden;

dat zij werden aangemaand om te vertrekken zowel door getuige Z. als door leden der Societeit „Burgerlust”, maar daaraan niet voldeden, ofschoon zij wel konden, daar de meeste huzaren weggingen; dat de vier eerste appellanten de aanmaning konden verstaan daar deze meermalen gedaan werd;

Overwegende dat door de verklaringen van deze getuigen in onderling verband en samenhang, wettig en overtuigend is bewezen, dat de vier eerstgenoemde appellanten zich op 20 Juni 1906, zonder daartoe gerechtigd te zijn, bevonden in de balzaal van „de Poort van Cleef” te Venlo, welk lokaal destijds in gebruik was bij de leden der Societeit „Burgerlust” aldaar; dat zij daarin zijn gebleven nadat hun door het lid Z. was medegedeeld dat zij daar niet mochten vertoeven en daarna zijn gebleven ook nadat zij door dat lid en andere leden zijn aangemaand om te vertrekken, weshalve de vier eerste appellanten zich hebben schuldig gemaakt aan het

hun gezamenlijk ten laste gelegde, gelijk dat in hooger beroep is geformuleerd;

Overwegende dat niet wettig en overtuigend is bewezen dat appellanten bij het binnengaan der balzaal van C. wisten, dat die dien avond niet voor hen toegankelijk was, weshalve zij van dit hun ten laste gelegde moeten worden vrijgesproken, en dat, ten aanzien van den beklaagde E., niet het wettig bewijs is geleverd dat hij tot vertrekken is aangemaand, weshalve hij van het hem ten laste gelegde moet worden vrijgesproken;

Overwegende ten aanzien van het den appellant A. bovendien ten laste gelegde onder A, dat hij heeft ontkend zulks te hebben gepleegd;

dat onder eede is verklaard door:

1°. J. J. Z.:

dat beklaagde A., dien hij bepaalt erkent, zich tegen den maréchaussée S., die hem uit de balzaal bij C. wilde verwijderen, heeft verzet, dezen meermalen tegen de beenen schopte, zich met geweld wilde losrukken en onder hevige verzet is weggebracht;

2°. J. G.:

dat hij, met den agent van politie v. O., den beklaagde A. heeft beetgepakt om hem uit de balzaal te verwijderen en hem naar de kazerne over te brengen; dat A. hem daarbij opzettelijk tegen de beenen trapte zoodat hij aan zijn rechterbeen verwond werd;

3°. A. M. v. O., agent van politie en onbezoldigd Rijksveldwachter te Venlo:

dat hij met getuige G. den beklaagde A., nadat deze den agent van politie T. een hevigen stomp tegen de borst had toegebracht, heeft vastgegrepen en geboeid naar de kazerne heeft overgebracht; dat A. op weg daarheen zich hevige verzet door te stompen, te slaan en te rukken en den getuige G. opzettelijk tegen de beenen te schoppen;

4°. N. K., brigadier-titulair der maréchaussée te Venlo:

dat hij heeft gezien dat A., overgebracht wordende naar de kazerne, den getuige G. meermalen opzettelijk een schop tegen diens rechterbeen toebracht;

Overwegende dat door de verklaringen dezer getuigen, in onderling verband en samenhang wettig en overtuigend is bewezen hetgeen den beklaagde A. onder A is ten laste gelegd;

dat de getuigen G., als maréchaussée, en v. O. als agent van politie, bevoegd en verplicht waren dien beklaagde, als zich schuldig gemaakt hebbende aan het strafbaar feit van huisvredebreuk en van na te melden mishandeling van T., aan te houden en voor een hulp-Officier van Justitie te geleiden en zij derhalve waren in de rechtmatige uitoefening hunner bediening;

Overwegende ten aanzien van het den appellant A. onder B ten laste gelegde:

dat hij heeft ontkend zulks te hebben gepleegd;

dat onder eede is verklaard door:

1°. K. T., agent van politie en onbezoldigd Rijksveldwachter te Venlo:

dat hij op 20 Juni 1906 ter assistentie geroepen aan „de Poort van Cleef” te Venlo, een volksoploop zag en een massa huzaren die het café wilden binnendringen; dat hij daarbij geholpen heeft om dat te beletten en trachtte den beklaagde A. tegen te houden, waarop deze hem een hevigen stomp tegen de borst gaf, waarop hij hem heeft vastgegrepen met bijstand van v. O. en G., om hem naar de kazerne te brengen;

2°. A. M. v. O. voornoemd:

dat hij op 20 Juni 1906, ter assistentie geroepen aan „de Poort van Cleef” te Venlo, een volksoploop zag en een massa huzaren die het café wilden binnendringen; dat hij geholpen heeft om dat te beletten en gezien heeft dat A., toen hij het lokaal weer wilde binnengaan en door hem en getuige T. werd teruggehouden, aan dezen met de vuist een hevigen stomp op de borst toebreacht;

Overwegende dat door de verklaringen dezer beide getuigen wettig en overtuigend is bewezen wat den appellant A. onder *B* is ten laste gelegd alsmede dat de getuige T., toen appellant hem dien stomp toebreacht, was in de rechtmatige uitoefening zijner bediening;

Overwegende ten aanzien van het den appellant onder *C* ten laste gelegde: dat hij heeft ontkend zulks te hebben gepleegd;

dat onder eede is verklaard door:

1°. N. K. in zijn op den ambtseed opgemaakt proces-verbaal van 23 Juni 1906 en als getuige:

dat, toen de huzaren in den avond van 20 Juni 1906 door de maréchaussées en politiebeambten buiten het lokaal van C. waren gebracht, sommigen van hen weer wilden binnendringen en A. hem, getuige, bij die gelegenheid met de vuist een slag in het aangezicht toebreacht;

2°. J. G. voornoemd:

dat hij gezien heeft dat de brigadier K. bij gelegenheid als door dezen vermeld, van A. een slag op het aangezicht ontving;

Overwegende dat door voormeld proces-verbaal en door de verklaringen dezer beide getuigen wettig en overtuigend is bewezen wat den appellant A. onder *C* is ten laste gelegd;

Overwegende ten aanzien van het den appellant A. onder *D* ten laste gelegde:

dat hij heeft ontkend zulks te hebben gepleegd;

dat onder eede is verklaard door:

1°. I. D. K., maréchaussée:

dat beklaagde A. op 20 Juni 1906, nadat deze buiten het lokaal „de Poort van Cleef” was gebracht en weder wilde binnendringen hem, getuige, met de vuist een slag in het aangezicht heeft gegeven;

2°. J. G. voornoemd:

dat hij heeft gezien dat, bij gelegenheid door den vorigen getuige aangegeven, A. aan D. K. een slag in het aangezicht heeft gegeven;

3°. A. T., maréchaussée te Venlo:

dat hij heeft gezien dat getuige D. K. op tijd en plaats voormeld, van A. een slag in het gezicht heeft gekregen;

Overwegende dat door die verklaringen wettig en overtuigend is bewezen het aan A. onder *D* ten laste gelegde en dat dit, evenals het onder *C* bewezen verklaarde, oplevert het misdrijf van het door een soldaat plegen van een daad van geweld tegen zijn meerdere in rang;

Overwegende ten aanzien van het den appellant B. bovendien ten laste gelegde:

dat deze heeft ontkend zulks te hebben gepleegd;

dat onder eede is verklaard door:

1°. v. O. voornoemd:

dat, bij het overbrengen van A., door hem en G., beklaagde B. zich tusschen G. en hem, getuige, indrong en trachtte A. te ontzetten door aan dezen te rukken en te trekken;

2°. G. voornoemd:

dat hij, bij de overbrenging van A. naar de kazerne, met v. O., A.

vast had en dat beklaagde B. toen hem, getuige, vast pakte en van hem een stomp tegen de borst kreeg om hem te doen loslaten;

Overwegende dat, hoewel bij het vonnis ten onrechte het aan beklaagde B. ten laste gelegde wettig en overtuigend bewezen is verklaard door de enkele verklaring van den getuige v. O., echter door die verklaring, in verband met de aanwijzing gelegen in de verklaring van den getuige G., wettig en overtuigend is bewezen wat aan dezen beklaagde in het bijzonder was ten laste gelegd;

Overwegende ten aanzien van het den appellant C. bovendien ten laste gelegde:

dat beklaagde heeft ontkend zich te hebben schuldig gemaakt zoowel aan het hem in eersten aanleg als aan 't hem in hooger beroep ten laste gelegde;

dat onder eede is verklaard door:

1°. J. S., maréchaussée te Venlo:

dat, terwijl hij een der huzaren vast had om dien naar de maréchaussée-kazerne te brengen, C. hem achterop kwam en hij, op 't geroep van het publiek, dat deze ook aan het tumult bij getuige C. had meegedaan, hem vastgreep om hem naar de maréchaussée-kazerne te brengen, waartegen C. zich verzette door rukken en trekken en door zich vast te houden aan een hek tegenover de maréchaussée-kazerne;

2°. A. T., maréchaussée te Venlo:

dat hij op tijd en plaats voormeld de getuige S. heeft geholpen om C. naar de maréchaussée-kazerne over te brengen; dat deze zich tegen die overbrenging verzette door zich vast te houden aan eene balustrade die vóór het kazernegebouw stond;

Overwegende dat door deze verklaringen niet wettig en overtuigend is bewezen dat beklaagde C. zich heeft schuldig gemaakt aan het hem in het bijzonder ten laste gelegde, zoodat hij daarvan moet worden vrijgesproken;

Overwegende dat uit het in hooger beroep gehouden verhoor is gebleken dat het lokaal, waarin het bal werd gegeven, de vorige avonden van de kermis toegankelijk was geweest voor ieder die aan den ingang van het gebouw het verschuldigde betaald had; dat de beklaagden dus in de meening hebben kunnen verkeerd, dat zij toegang hadden ook tot dat lokaal en dat hun gedrag in de balzaal meer door vroolijke opgewondenheid dan door kwaadwilligheid is veroorzaakt, zoodat er grond is om hun te dier zake eene lichte straf op te leggen;

dat de feiten waaraan A. en B. zijn schuldig bevonden, in opgewonden toestand gepleegd, ook lichter moeten worden gestraft dan bij het vonnis is geschied;

Gezien de bij het vonnis aangehaalde wetsbepalingen en bovendien de artikelen 181 der Rechtspleging bij de Landmacht, 23 van het Wetboek van Strafrecht en 3 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191);

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Verbetert het vonnis den 10^{den} Augustus 1906 door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, ter hoofdplaats 's Hertogenbosch, tegen de appellanten gewezen.

Verklaart A., B., C. en D. schuldig aan:

het, in het besloten lokaal bij een ander in gebruik wederrechtelijk vertoevende, zich niet op de vordering van en vanwege den rechthebbende aanstonds verwijderen, gepleegd door meer dan twee vereenigde personen;

Houdt het vonnis in stand voor zooveel A. daarbij is schuldig verklaard aan:

A. het zich met geweld verzetten tegen ambtenaren werkzaam in de rechtmatige uitoefening hunner bediening;

B. mishandeling, gepleegd tegen een ambtenaar gedurende de rechtmatige uitoefening zijner bediening;

C. het in tijd van vrede en niet voor den vijand plegen van een daad van geweld tegen een meerdere in rang, tweemaal gepleegd;

en voor zooveel B. daarbij is schuldig verklaard aan:

wederspanningheid, door zich met geweld te verzetten tegen een ambtenaar werkzaam in de rechtmatige uitoefening zijner bediening;

Spreekt de eerste vier beklaagden vrij van het hun meer ten laste gelegde, en den beklaagde C. van het hem in het bijzonder ten laste gelegde;

Spreekt den beklaagde E. vrij van het hem zoo in eersten aanleg als in hooger beroep ten laste gelegde;

Veroordeelt A. tot gevangenisstraf van zes weken en ter zake van hetgeen, waaraan hij onder C is schuldig verklaard tot militaire gevangenisstraf van zes weken;

Veroordeelt B. tot gevangenisstraf van eene maand;

Bepaalt dat de tijd, door A. en B. sedert een en twintig Juli 1906 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der hun opgelegde straffen in mindering zal worden gebracht;

Veroordeelt C. en D. ieder tot betaling eener geldboete van twee gulden, bij niet-betaling binnen twee maanden na den dag, waarop deze uitspraak kan worden ten uitvoer gelegd, te vervangen door hechtenis van twee dagen voor ieder van hen;

Houdt het vonnis in stand voor zooveel betreft de veroordeeling in de kosten;

Bepaalt dat de kosten in hooger beroep komen ten laste van den Staat;

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 26 October 1906.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. BRON VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ,
R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en H. M.
ENGELHARD.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Beklaagde wordt veroordeeld wegens openbare dronkenschap en desertie.

Hij wordt echter vrijgesproken van wederspanningheid omdat hij bij zijne arrestatie door twee onbezoldigd gemeenteveldwachters alleen op den grond was gaan liggen zonder dat gebleken is van enige andere daad van tegenweer. Daardoor is niet aanwezig zoodanig geweld of bedreiging met geweld als voor wederspanningheid noodig is, terwijl die daad ook niet eenig ander strafbaar feit oplevert.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambts-

halve en als bij Resolutie van den 21sten September 1906 geautoriseerd aan den Hove te provoceeren van het vonnis door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, standplaats 's Hertogenbosch, den 7^{den} September 1906 gewezen in de zaak tegen een huzaar bij het 2de Regiment Huzaren, oud 21 jaar, geboren te Dordrecht, eerst gedetineerd te 's Hertogenbosch, doch ingevolge 's Hofs Resolutie van den 21sten September 1906, den 29sten September d. a. v. bij handtasting uit zijn arrest ontslagen, mitsdien thans gerequireerde in persoon, die bij gemeld vonnis, met aanhaling van de artikelen 13, 134, 159 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, der Wet van 14 Februari 1887 (*Staatsblad* n°. 35), der artikelen 1, 3, 10, 19 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64), 10, 11, 23, 27, 62, 180 en 453 van het Wetboek van Strafrecht en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan:

a. het zich op den openbaren weg bevinden in kenlijken staat van dronkenschap,

b. wederspannigheid, door zich met geweld te verzetten tegen ambtenaren, werkzaam in de rechtmatige uitoefening hunner bediening;

c. eerste desertie in tijd van vrede, gepleegd door een soldaat, door langer dan twee dagen zonder verlof van zijn korps of garnizoen afwezig te zijn, zonder de reden van zijne afwezigheid ten genoegte des rechters te bewijzen, opgevolgd door arrestatie;

en mitsdien veroordeeld tot:

a. eene geldboete van drie gulden, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag, waarop de rechterlijke uitspraak kan worden ten uitvoer gelegd, te vervangen door drie dagen hechtenis,

b. eene gevangenisstraf van veertien dagen, en

c. eene militaire detentie van eene maand,

met bepaling dat de tijd, door den veroordeelde voor de tenuitvoerlegging van het vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde militaire detentie van 30 Augustus 1906 zal worden in mindering gebracht, alsmede verwezen in de kosten en misen der Justitie en in de kosten van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad,

Welke Advocaat-Fiscaal met betoog:

dat voorschreven vonnis berust op de volgende daarbij aangenomen feiten en omstandigheden:

dat beklagde:

A. zich in den avond van 13 Augustus 1906 op den openbaren weg, de openbare Tolbrugstraat te Dordrecht, heeft bevonden in kenlijken staat van dronkenschap;

B. zich, toen hij door de agenten van politie J. D. en A. v. S., ter zake van vermelde openbare dronkenschap, werd gearresteerd om overgebracht te worden naar het bureau van politie aldaar, zich tegen die agenten met geweld heeft verzet door op den grond te gaan liggen;

C. op den 10^{den} Augustus 1906 op het avondappèl in de kazerne, gelegen aan de Hamstraat te Roermond, heeft gemankeerd en zonder verlof, moedwillig en onafgebroken van zijn korps en garnizoen is afwezig gebleven, totdat hij op den 13^{den} Augustus 1906 des namiddags te ruim 10 uur is aangehouden in de Tolbrugstraat te Dordrecht door J. D., agent van politie 1ste klasse en A. v. S., agent van politie 2de klasse te Dordrecht, beiden tevens buitengewoon veldwachter der gemeenten Dordrecht, Papendrecht en Zwijndrecht;

dat de sub A en C omschreven feiten zoomede de schuld van den beklagde daaraan, door de bewijsmiddelen, waarvan de inhoud in het vonnis is opgenomen, wettig en overtuigend zijn bewezen en naar behooren gequalificeerd, terwijl de te dier zake opgelegde straffen in juiste verhouding staan tot de graviteit der feiten ;

dat echter de schuldigverklaring van beklagde aan en zijne veroordeeling wegens „wederspannigheid” Vertoon niet gereehtvaardigd lijkt ;

dat toch van het doen van tegenweer door beklagde, tegen de ambtenaren welke hem aanhielden, niet voldoende is gebleken en dat die ambtenaren dan ook geen proces-verbaal ter zake van „wederspannigheid” tegen beklagde hebben opgemaakt ;

Verzocht en bij Resolutie van den 28sten September 1906 verkregen hebbende 's Hofs mandament van appèl ten dage in rechten beteekend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot correctie van het vonnis voor zooveel de gedaagde daarbij is schuldig verklaard aan wederspannigheid en deswege tot veertien dagen gevangenisstraf veroordeeld en dat de gedaagde alsnog, met tenietdoening van het vonnis voor zooveel de opgelegde gevangenisstraf betreft, met weglating van de artikelen 1 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), 10, 11 en 180 van het Wetboek van Strafrecht en aanhaling van artikel 181 der Rechtspleging bij de Landmacht zal worden vrijgesproken van de hem ten laste gelegde beschuldiging van „wederspannigheid”, met instandhouding overigens van het beroepen vonnis, de kosten in appèl gevallen te dragen door den Staat, — alzoo impetrant van mandament van appèl en eis cher ambtshalve ter eenre

en

genoemden huzaar, gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde, voor wien bij schrifture ter rolle is te kennen gegeven dat de gedaagde zich volkomen vereenigt met den door den impetrant gedanen eisch.

HET HOF,

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi ;

Gezien de processtukken ;

Overwegende dat beklagde voor den Krijgsraad heeft terechtgestaan beschuldigd :

A. dat hij zich in den avond van den 13^{den} Augustus 1906 op den openbaren weg, de openbare Tolbrugstraat te Dordrecht, heeft bevonden in kennelijken staat van dronkenschap ;

B. dat hij zich, toen hij door de agenten van politie J. D. en A. v. S., ter zake van voormelde openbare dronkenschap, werd gearresteerd om overgebracht te worden naar het bureau van politie aldaar, zich tegen die agenten met geweld verzet door op den grond te gaan liggen ;

C. dat hij op den 10^{den} Augustus 1906 op het avondappèl in de kazerne, gelegen aan de Hamstraat te Roermond, heeft gemankeerd en, zonder verlof, moedwillig en onafgebroken van zijn korps en garnizoen is afwezig gebleven totdat hij op den 13^{den} Augustus 1906 des namiddags te ruim 10 uur is aangehouden in de Tolbrugstraat te Dordrecht door J. B., agent van politie 1ste klasse en A. v. S., agent van politie 2de klasse te Dordrecht, beiden tevens buitengewoon veldwachter der gemeenten Dordrecht, Papendrecht en Zwijndrecht ;

Overwegende dat de Krijgsraad terecht door de wettige bewijsmiddelen, waarvan de inhoud in het vonnis is opgenomen, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard wat den beklaagde was ten laste gelegd;

dat echter het onder B genoemde en bewezen verklaarde feit niet oplevert het bij artikel 180 van het Wetboek van Strafrecht strafbaar gestelde, vermits in het enkel op den grond gaan liggen zonder dat is gebleken van eenige daad van tegenweer tegen de door de politieagenten ondernomene aanhouding niet is gelegen zoodanig geweld noch bedreiging met geweld als het verzet strafbaar maakt, terwijl het bewezen verklaarde feit ook niet valt onder eenige andere strafbepaling;

dat mitsdien beklaagde van dit onderdeel der telastelegging moet worden vrijgesproken;

Overwegende dat de Krijgsraad den beklaagde, ter zake van de bewezen verklaarde feiten onder A en C ten laste gelegde, terecht heeft schuldig verklaard;

dat die feiten bij het vonnis met juistheid zijn gequalificeerd en de deswege opgelegde straffen in goede verhouding staan tot de zwaarte daarvan;

Gezien de bij het vonnis aangehaalde wetsbepalingen met weglating van de artikelen 10, 11 en 180 van het Wetboek van Strafrecht en gezien bovendien artikel 181 der Rechtspleging bij de Landmacht;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, ter hoofdplaats 's Hertogenbosch, den 7^{den} September 1906 tegen beklaagde gewezen alleen voor zooveel hij daarbij is schuldig verklaard aan wederspanningheid en deswege veroordeeld tot veertien dagen gevangenisstraf;

Spreekt beklaagde vrij van het hem onder B ten laste gelegde;

Houdt het vonnis overigens in stand voor zooveel hij daarbij is schuldig verklaard aan:

A. het zich op den openbaren weg bevinden in kenlijken staat van dronkenschap, en

C. eerste desertie in tijd van vrede, gepleegd door een soldaat, door langer dan twee dagen zonder verlof van zijn korps en garnizoen afwezig te zijn, zonder de reden van zijne afwezigheid ten genoegen des rechters te bewijzen, opgevolgd door arrestatie,

en hij deswege is veroordeeld tot

eene geldboete van drie gulden, bij wanbetaling te vervangen door drie dagen hechtenis, en tot militaire detentie van eene maand met toerekening van de voorloopige hechtenis sedert dertig Augustus 1906;

Heft op het verband waaronder beklaagde bij handtasting is ontslagen;

De kosten in hooger beroep te dragen door den Staat.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 30 October 1906.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. BARON VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ,
R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en
H. M. ENGELHARD.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Onvolledige telastelegging — waarin niet de plaats des misdrijs was opgenomen — voldoende gesordeeld omdat beklagde een stuk was voorgehouden waaruit van die plaats afdoende bleek en hij dus in zijne verdediging niet is benadeeld.

De plaats, waar het feit van niet voldoen aan eene oproeping in werkelijken dienst wordt gepleegd, is die waarheen de beklagde is opgeroepen,

Uit het vonnis blijkt niet met zekerheid op welke gronden de vrijspraak rust. Vernietiging daarvan wegens onvoldoende motiveering.

Beklaagde wordt beschouwd als deserteur als hebbende niet voldaan aan eene oproeping om onder de wapenen te komen. Aangezien in de plaats zijner inschrijving als verlofganger gebruikelijk is dat de veldwachter aan de ouders van opgeroepen verlofgangers een schriftelijke herinnering uitreikte en zulks in casu niet geschied is, worden termen gevonden, niet om de reden zijner afwezigheid ten genoegen des rechters bewezen te achten, doch om eene zeer lichte straf op te leggen.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambts-halve en als bij Resolutie van den 28sten September 1906 geautoriseerd aan den Hove te provoceeren van het vonnis door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, standplaats 's Hertogenbosch, den 21sten September 1906 gewezen in de zaak tegen een landweerplichtige bij het 43ste bataillon Landweer-Infanterie, oud 29 jaren, geboren te Someren, gerequireerde in persoon, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 21 der Landweernet en 181 der Rechtspleging bij de Landmacht, is vrijgesproken van de beschuldiging dat hij als dienstplichtige voor de Landweer, ingedeeld bij het 43ste bataillon Landweer-Infanterie, niet heeft voldaan aan eene te zijn aanzien gedane oproeping in werkelijken dienst tegen 25 Juni 1906, gegrond op artikel 11 der Landweernet, de kosten ten laste van den Staat;

Welke Advocaat-Fiscaal met betoog:

dat voorschreven vrijspraak, naar Vertooners meening, onjuist is;

dat toch beklagde, voor den werkelijken dienst, bij openbare kennisgeving behoorlijk is opgeroepen, aan welke oproeping hij niet heeft voldaan;

dat beklagde wel is waar ook nog persoonlijk, aan zijne ten aanzien van de vervulling zijner militieplichten geldende verblijfplaats, had kunnen zijn opgeroepen, doch zulk eene oproeping, als niet voorgeschreven, niet

verplichtend was, en dat beklaagde dan ook door niet te voldoen aan voorschreven bij openbare kennisgeving gedane oproeping, nadat tevens tot zijne afvoering als deserteur door den Minister van Oorlog de last was verstrekt, deserteur werd;

Verzocht en bij Resolutie van den 5^{den} October 1906 verkregen hebbende 's Hofs mandament van appèl, ten dage in rechten beteekend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot nullité van het vonnis en dat de gedaagde alsnog, met aanhaling der artikelen 3 der Wet van 24 Juni 1901 (*Staatsblad* n°. 159), 11, 21 en 36 der Wet van 24 Juni 1901 (*Staatsblad* n°. 160), 134 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, der Wet van 14 Februari 1887 (*Staatsblad* n°. 35), der artikelen 10 en 19 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64), 19 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, zal worden schuldig verklaard aan eerste desertie in tijd van vrede, gepleegd door een soldaat, door, als verlofganger der Landweer, niet te voldoen aan eene oproeping voor den werkelijken dienst en deswege veroordeeld tot drie dagen militaire detentie, en verder veroordeeling van den gedaagde in de kosten en misen der Justitie en die van den processe in eersten aanleg en in appèl gevallen desnoods ter taxatie en moderatie van den Hove, of tot zoodanige andere straf als het Hof in goede Justitie verstaan zal te behooren — alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ambtshalve, ter eenre

en

genoemden landweerplichtige, gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde.

HET HOF,

Gehoord de pleidooien;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat beklaagde voor den Krijgsraad heeft terechtstaan beschuldigd:

dat hij, als dienstplichtige voor de Landweer, ingedeeld bij het 43ste bataillon Landweer-Infanterie, niet heeft voldaan aan een te zijnen aanzien gedane oproeping in werkelijken dienst tegen 25 Juni 1906. gegrond op artikel 11 der Landweerwet;

Overwegende dat, hoewel bij deze telastelegging niet is aangegeven waar beklaagde het hem ten laste gelegde strafbare feit heeft gepleegd, niettemin kan worden aangenomen dat hij, — door de hem vertoonde openbare kennisgeving van 20 Mei 1906, waarin als plaats van opkomst is vermeld de Citadel-kazerne te 's Hertogenbosch — daaromtrent is ingelicht, zoodat hij in zijn verdediging niet is benadeeld;

Overwegende dat de Krijgsraad, na eerst te hebben overwogen dat het den beklaagde ten laste gelegde wel wettig doch niet overtuigend is bewezen, zoodat beklaagde daarvan behoort te worden vrijgesproken, vervolgens in een onderzoek treedt naar de reden van zijn afwezigheid en, deze billijkende, aanneemt dat hij niet kan geacht worden opzettelijk niet voldaan te hebben aan de op hem rustende verplichting;

dat derhalve niet blijkt op welken grond de vrijspraak van beklaagde berust en het vonnis, als niet voldoende gemotiveerd, moet worden vernietigd;

Overwegende dat beklagde heeft bekend zich aan het hem ten laste gelegde te hebben schuldig gemaakt, onder opgave, dat hij niet wist dat hij op moest komen; dat zijne ouders anders altijd eene aanschrijving van den burgemeester kregen wanneer hij op moest komen en dat zij hem die stuurden; dat zij dit jaar er geen hebben gekregen; dat hij te Urdingen in Duitschland werkt en daar een brief van zijn vader kreeg, dat de veldwachter zijn kleeren had opgehaald en dat deze had gezegd dat hij deserteur was; dat hij terstond, na het ontvangen van dien brief, zijn papieren in Duitschland heeft in orde gebracht en naar den Bosch is gegaan; dat hij zich op 18 September 1906 heeft gemeld bij den Commandant van het 44ste Landweer-district; dat, door zijn plotseling vertrek van Duitschland naar den Bosch, hij zijn werk kwijt is; dat hij rekende op eene kennisgeving, zooals de andere jaren de burgemeester ook rondzond;

Overwegende dat in de volgende ten processe overgelegde stukken, alle aan beklagde voorgehouden, staat vermeld:

1°. in het extract-stamboek: dat beklagde op den 1sten Augustus 1905 is overgenomen van het 6de Regiment Infanterie en bestemd is voor den dienst bij de Landweer en overgegaan naar het 43ste bataillon Landweer-Infanterie; dat hij op den 1sten Augustus 1905 met groot verlof is gegaan; dat hij den 30sten Augustus 1906 als deserteur is afgevoerd wegens het niet voldoen aan eene te zijnen aanzien gedane oproeping voor den werkelijken dienst;

2°. in het zakboekje: dat de beklagde zich op den 28sten Augustus 1905 heeft aangemeld bij den burgemeester der gemeente Someren, die zijn verlof pas voor „gezien” heeft geteekend;

3°. in het afschrift der openbare kennisgeving van den burgemeester der gemeente Someren, dd. 20 Mei 1906, welke kennisgeving, blijkens de op het afschrift gestelde verklaring van dien burgemeester, is gedaan bij aanplakking ter plaatse als algemeen gebruikelijk is; dat de in de gemeente Someren gevestigde dienstplichtige verlofgangers der Landweer, behorende o. a. tot de lichte 1905 van het wapen der Infanterie, voor den tijd van zes dagen, krachtens artikel 11 der Landweerwet, tot het houden van oefeningen onder de wapenen worden geroepen en dat zij zich daartoe op den 25sten Juni 1906 in de Citadel-kazerne te 's Hertogenbosch moeten aanmelden;

4°. in het afschrift van de missive van den Minister van Oorlog dd. 28 Augustus 1906, afdeling Militie en Schutterij (S. L. en V.) n°. 346, gericht aan den Commandant, aangewezen voor het bevel over de groep van landweerdistricten n°s. 43 en 44, dat ten ware beklagde zich inmiddels voor of op den datum van ontvangst dier missive alsnog mocht hebben aangemeld ter vervulling van de op hem, ingevolge artikel 11 der Landweerwet, rustende verplichting tot opkomst in werkelijken dienst, voornoemde Commandant wordt gemachtigd beklagde wegens het niet voldoen aan de te zijnen aanzien gedane oproeping voor den werkelijken dienst, als deserteur af te voeren;

Overwegende dat, blijkens eene aanschrijving van den Minister van Oorlog dd. 19 Februari 1906, IIe Afdeling, n°. 204, voorkomende in het Recueil Militair 1906, pagina 202 en volgende, o. a. de landweerplichtigen van het 43ste bataillon Landweer-Infanterie, ingevolge Koninklijk besluit van 3 Januari 1906, n°. 42, krachtens artikel 11 der Landweerwet, tegen 25 Juni 1906 onder de wapenen moeten komen tot het houden van oefeningen;

Overwegende dat door H. J. H., Luitenant-Kolonel-Commandant van het 44ste Landweer-district en plaatsvervangend Commandant in het

43ste Landweer-district, ter standplaats 's Hertogenbosch, onder eede is verklaard:

dat op 13 September 1906, des morgens te ongeveer 9 uur, zich bij hem een in burgerkleeding gekleed persoon aanmeldde opgevende te zijn . . . . .; dat deze hem mededeelde, dat hij als deserteur was afgevoerd en dat hij zich als deserteur kwam melden en dat hij niet geweten had, dat hij onder de wapenen had moeten komen; dat hij voorzien was van zijn zakboekje;

Overwegende dat door S. S., gemeente- en onbezoldigd Rijksveldwachter te Someren, onder eede is verklaard:

dat het in de gemeente Someren gebruik is, dat na de officieele oproeping bij aanplakking, hij, op last van den burgemeester, aan de ouders van de militieplichtigen eene nadere kennisgeving doet toekomen; dat ook dit jaar eene nadere kennisgeving aan de ouders van de landweerplichtigen zelf in de gemeente door hem is bezorgd; dat hij echter zeker weet, dat hij een dergelijke kennisgeving niet voor de ouders van H. heeft gekregen en dus ook niet aan hen heeft uitgereikt, noch aan hem persoonlijk, want hij wist dat beklaagde in Duitschland was; dat de jongens in de gemeente Someren, die op moeten komen, op zulk een nadere kennisgeving rekenen; dat hij in den hem vertoonden beklaagde herkent . . . . . uit de gemeente Someren;

Overwegende dat door beklaagdes bekentenis bevestigd door de verklaringen der getuigen en door den inhoud der stukken hierboven vermeld wettig en overtuigend is bewezen dat beklaagde, als den 1sten Augustus 1905 bestemd voor den dienst bij de Landweer, en in het genot zijnde van verlof, niet heeft voldaan aan eene oproeping tot den werkelijken dienst, weshalve hij, krachtens artikel 36 der landweerwet, als deserteur moet worden behandeld en, ingevolge het bepaalde bij artikel 159 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, gelijk dat is gewijzigd bij de Wet van 14 Februari 1887 (*Staatsblad* n°. 35), alleen te beslissen blijft of hij de reden van zijne afwezigheid ten genoegen des rechters heeft kunnen bewijzen;

Overwegende dat door beklaagdes opgaven, in verband met de verklaring van den getuige S. wel aannemelijk is, dat beklaagde alleen tengevolge van eene vergissing zijner ouders of, doordat dezen van de oproeping bij openbare kennisgeving niet hebben kennis genomen, is afwezig gebleven en zulks wel grond oplevert om hem een zeer lichte straf op te leggen maar niet om aan te nemen dat hij zijne afwezigheid voldoende heeft gerechtvaardigd;

dat toch de wijze, waarop de verlofgangers van de landweer in werkelijken dienst moeten worden opgeroepen, bij de wet niet is bepaald, hetgeen ook door de verschillende omstandigheden, waardoor die oproeping noodig kan wezen, niet mogelijk is, maar dat — in overeenstemming met hetgeen bij artikel 30 der landweerwet omtrent de jaarlijksche opkomst tot het onderzoek is bepaald — die oproeping in den regel geschiedt bij openbare kennisgeving waarbij — gelijk ook in de voormelde kennisgeving heeft plaats gehad — uitdrukkelijk wordt vermeld dat het niet ontvangen eener hoofdelijke oproeping den verlofganger geenszins ontheft van zijne verplichting tot opkomst in werkelijken dienst;

dat die oproeping van den 20sten Mei 1906 tegen 25 Juni 1906 tijdig is gedaan en hare kracht niet verloor door de, ook in de gemeente Someren gevolgde gewoonte om de dienstplichtigen ook nog persoonlijk te doen oproepen, zoodat het niet bezorgen van zoodanige oproeping aan de woning van beklaagdes ouders niet wegneemt dat hij behoorlijk tot den werkelijken dienst is opgeroepen;

Gezien de artikelen 3 der Wet van 24 Juni 1901 (*Staatsblad* n°. 159), 11, 21 en 36 der Landweeerwet, 17, 134 en 159 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, de Wet van 14 Februari 1887 (*Staatsblad* n°. 35), de artikelen 10 en 19 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64) en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, ter hoofdplaats 's Hertogenbosch, den 21sten September 1906 tegen beklagde gewezen;

Verklaart beklagde schuldig aan eerste desertie in tijd van vrede, gepleegd door een soldaat, door, als verlofganger van de Landweer, niet te voldoen aan eene oproeping voor den werkelijken dienst, gevolgd door vrijwillige aanmelding doch niet binnen vier weken, misdrijf wat 't misdadige betreft de meeste overeenkomst hebbende met eerste desertie gevolgd door arrestatie;

Veroordeelt hem te dier zake tot militaire detentie van één dag.

Verwijst hem in de kosten in eersten aanleg en in hooger beroep gevallen.

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 5 October 1906.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. BARON VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ, R. P. VERSPLJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en H. M. ENGELHARD.

Advocaat-Fisikaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Een korporaal, belast met het beheer van de manschappen-cantine, maakt zich schuldig aan toeëigening van onder hem berustende gelden van die cantine.

Dit misdrijf moet niet gequalificeerd worden als verduistering maar als ontrouw in het bewind van penningen waarin hij als militair gesteld was.

In verband hiermede wordt aan den beklagde eene zwaardere straf opgelegd en wordt degradatie uitgesproken.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fisikaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambts-halve en als bij Resolutie van den 4^{den} September 1906 geautoriseerd aan den Hove te provoceeren van het vonnis door den Krijgsraad in het Vierde Militaire Arrondissement, standplaats Haarlem, den 28sten Augustus 1906 gewezen in de zaak tegen een korporaal bij het Korps Pantserfort-Artillerie, oud 20 jaren, geboren te Middelburg, gedetineerd te Haarlem, die bij gemeld vonnis met aanhaling der artikelen 13 van het Crimineel Wetboek

voor het Krijgsvolk te Lande, 27, 321 en 322 van het Wetboek van Strafrecht, 1 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64) en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan verduistering, gepleegd door hem, die het goed uit hoofde van zijne persoonlijke dienstbetrekking onder zich heeft, en veroordeeld tot eene gevangenisstraf van veertien dagen, met bepaling dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde gevangenisstraf van 16 Augustus 1906 in mindering zal worden gebracht, hebbende op genoemden datum plaats gehad zijn eerste verhoor als beklagde voor Officieren-Commissarissen uit den Krijgsraad, alsmede verwezen in de kosten en misen van de Justitie en in de kosten van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad,

Welke Advocaat-Fiscaal, met betoog:

dat voorschreven vonnis berust op de volgende daarbij aangenomen feiten en omstandigheden:

dat beklagde te den Helder in de eerste zes dagen van Augustus 1906 terwijl hij belast was met den dienst van buffethouder in de manschappen-cantine in de kazerne „Oost-Batterij”, opzettelijk in verschillende keeren, bij gedeelten, een gezamenlijk bedrag van f 36.57, toebehoorende aan gezegde manschappen-cantine, althans aan een ander dan aan hem, beklagde, en welke goederen hij uithoofde van zijne voornoemde persoonlijke dienstbetrekking, alzoo anders dan door misdrijf, onder zich had, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend;

dat deze feiten, zoodra de schuld van den beklagde daaraan, door de bewijsmiddelen, waarvan de inhoud in het vonnis is opgenomen, wettig en overtuigend zijn bewezen, doch de daaraan gegeven qualificatie is onjuist;

dat beklagde had moeten zijn schuldig verklaard aan ontrouw, begaan door een militair, gesteld in eene militaire directie;

dat gevolgelijk beklagde had moeten zijn veroordeeld tot militaire gevangenisstraf, en wel, wegens de zwaarte van genoemd misdrijf, voor langeren tijd dan veertien dagen;

dat beklagde, ter zake van dat strafbaar feit, ook ongeschikt had moeten zijn verklaard om den graad van korporaal (onderofficier) te behouden;

Verzocht en bij Resolutie van den 14^{den} September 1906 verkregen hebbende 's Hofs mandament van appèl, ten dage in rechten beteekend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot correctie van het vonnis voor wat de qualificatie der bewezen strafbare feiten, den aard der opgelegde straf en haar duur en het niet degradeeren van den gedaagde betreft, en dat de gedaagde alsnog, met weglating der aanhaling van de artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), 321 en 322 van het Wetboek van Strafrecht, en met aanhaling der artikelen 2 en 200 van genoemd Crimineel Wetboek, 10 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en 7, 12 en 19 der genoemde Wet van 14 November 1879 zal worden schuldig verklaard aan: ontrouw, begaan door een militair, gesteld in eene militaire directie, en deswege veroordeeld tot vier maanden militaire gevangenisstraf, voorts gedegradeerd en mitsdien teruggebracht tot den stand van soldaat, met instandhouding overigens van het beroepen vonnis, en verder veroordeeling van den gedaagde in de kosten en misen der Justitie en die van den processe in appèl gevallen desnoods ter taxatie en

moderatie van den Hove, of tot zoodanige andere straf, als het Hof in goede Justitie verstaan zal te behooren, — alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ambtshalve ter eenre

en

genoemden korporaal, gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde.

HET HOF,

Gelet op de verklaring, van wege den gedaagde ter rolle gedaan, dat hij zich refereert aan 's Hofs dispositie en afstand doet van pleidooi;

Gelet op de verklaring, door den impetrant en eischer ambtshalve mede ter rolle gedaan, dat hij insgelijks afstand doet van pleidooi;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat beklaagde voor den Krijgsraad heeft terechtgestaan, beschuldigd:

dat hij te den Helder in de zes eerste dagen van Augustus 1906, terwijl hij belast was met den dienst van buffethouder in de manschappen-cantine in de kazerne Oost Batterij, opzettelijk in verschillende keeren bij gedeelten een gezamenlijk bedrag van zes en dertig gulden zeven en vijftig cents, toebehoorende aan gezegde manschappen-cantine, althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, en welke goederen hij uithoofde van zijne persoonlijke dienstbetrekking, alzoo anders dan door misdrijf, onder zich had, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend;

Overwegende dat de Krijgsraad terecht door beklaagdes bekentenis, bevestigd door de verklaringen der getuigen, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard wat aan den beklaagde was ten laste gelegd;

dat echter beklaagde — gelijk uit zijne opgave en door de verklaring van den getuige R. is gebleken — op den eersten Augustus 1906 voor eene maand was gecommandeerd voor den dienst in de cantine der kazerne Oostbatterij te den Helder, welke dienst, overeenkomstig het bepaalde bij artikel 142, 12^e lid, van het Reglement op den Inwendigen Dienst der Vesting-Artillerie, omvatte het bewaren der voor die cantine inkomende gelden, weshalve hij zich schuldig maakte aan ontrouw in een bewind van penningen waarin hij als militair gesteld was en — vermits op dit misdrijf een zwaardere hoofdstraf is gesteld dan op dat van artikel 322 van het Wetboek van Strafrecht — de bepaling van artikel 200 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande op hem moet worden toegepast, weshalve de qualificatie van het bewezen verklaarde feit behoort te worden gewijzigd.

Overwegende dat de bij het vonnis opgelegde straf niet in goede verhouding staat tot de zwaarte van het gepleegde misdrijf en dat beklaagde ter zake van het gepleegde feit ongeschikt is om den graad van onder-officier te behouden;

Gezien de bij het vonnis aangehaalde wetsbepalingen met weglating van de artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), 321 en 322 van het Wetboek van Strafrecht, en gezien bovendien de artikelen 2 en 200 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 55 en 91 van het Wetboek van Strafrecht, 7, 13 en 19 der gezegde Wet van 1879;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis den 28sten Augustus 1906 door den Krijgsraad in het Vierde Militaire Arrondissement, ter hoofdplaats Haarlem, tegen

beklaagde geweest, alleen voor zooveel betreft de daarbij aan de bewezen verklaarde feiten gegeven qualificatie en de opgelegde straf;

En in zooverre opnieuw recht doende:

Verklaart beklagde schuldig aan ontrouw in een bewind van penningen, waarin hij als militair gesteld was;

Veroordeelt hem te dier zake tot militaire gevangenisstraf van twee maanden en degradatie;

Stelt hem mitsdien terug tot den stand van soldaat;

Bepaalt dat de tijd, door hem sedert 16 Augustus 1906 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der opgelegde straf in mindering zal worden gebracht;

Houdt overigens het vonnis in stand;

Verwijst den veroordeelde in de kosten van het hooger beroep;

Ontzegt allen anderen eisch.

Tot onze verbazing is ons bij informatie gebleken, dat het vonnis van den Krijgsraad omtrent deze toch vrij voor de hand liggende vraag niets bevat. Wij hadden verwacht daar de noodige stof te vinden om onze lezers in te lichten, op welke gronden door dat College een andere qualificatie aan het feit gegeven is, doch kwamen geheel bedrogen uit. De telastelegging is overgenomen op blz. 1; blz. 2 van het vonnis bevat de bekentenis van den beklagde en twee zeer weinig uitvoerige getuigenverklaringen van twee officieren, hierop neerkomende dat de beklagde met het beheer van de cantine was belast, dat men zich overtuigd had van het bedrag van het tekort, zonder zelfs omtrent de wijze van onderzoek iets te vermelden en dat beklagde de schade vergoed had. Daarna volgt nog op dezelfde bladzijde, behalve de qualificatie, die boven aan blz. 3 staat:

Overwegende dat hetgeen den beklagde is ten laste gelegd evenals zijn schuld daaraan, wettig en overtuigend is bewezen door de bekentenis van den beklagde, bevestigd door de beëdigde verklaringen der getuigen, in onderling verband en samenhang, oplevert:

„Verduistering gepleegd door hem, die het goed uit hoofde van zijne persoonlijke dienstbetrekking onder zich heeft.”

Dan volgen de aangehaalde artikelen en het dictum. En hiermede is het uit.

(Red. M. R. T.).

Krijgsraad
in het 2de Militaire Arrondissement, standplaats
's Hertogenbosch.

Vonnis van 14 Augustus 1906.

President: Luitenant-Kolonel C. J. GREVEN.

Leden: Kapiteins J. J. M. A. MOMMERS en G. J. BLOM; Luitenants J. H. LAMOUR, Jhr. F. S. OP TEN NOORT, Jhr. W. A. C. SNOECK en M. DE BLOEME.

Auditeur-Militair: Mr. E. F. M. HANLO.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 26 October 1906.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. BAFON VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ, R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en H. M. ENGELHARD.

Advocaat-Fiscaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Verdediger: Mr. F. A. VAN ENGEN.

Aanvulling der telastelegging in hooger beroep.

Weigering door het Hof van een namens beklagde gedaan verzoek om drie getuigen te doen komen o. a. op grond dat die getuigen bij dat verhoor in tweestrijd zouden worden gebracht tusschen hun plicht en hun aan zelf-behoud grenzend eigenbelang.

Het vonnis waarvan appèl vernietigd omdat o. a. recht is gedaan op aanwijzingen voortvloeiende uit een rapport van deskundigen.

Het wettig en overtuigend bewijs niet aanwezig geacht. Vrijspraak.

DE KRIJGSRAAD IN HET TWEDE MILITAIRE ARRONDISSEMENT,
STANDPLAATS 's-HERTOGENBOSCH,

Overwegende dat de beklagde, oud 22 jaren, geboren te Meerssen, huzaar bij het 2de Regiment Huzaren, thans gedetineerd te 's Hertogenbosch, is beschuldigd: dat hij te Venlo op den 18^{den} Mei 1906, met het oogmerk om het als echt en onvervalscht door anderen te doen gebruiken, opzettelijk valschelijk heeft opgemaakt een met den naam J. K. onderteekend geschrift, luidende afs volgt: „Juffrouw, wees zoo goed en geeft den bringer „dezes mijn horloge en dat geld mede, want ik ben gestraft met 6 dagen „politiekamer. Groetend J. K.”, welk geschrift moest dienen tot afgifte

van een bedrag van twintig gulden en een zilveren horloge, toebehoorende aan den milicien H. K. en door voornoemden milicien in garnizoen te Venlo, aan de weduwe E. Z. aldaar in bewaring gegeven, uit gebruik van welk geschrift nadeel kon ontstaan;

Overwegende dat de beklaagde heeft ontkend zich aan het hem ten laste gelegde te hebben schuldig gemaakt, onder opgave, dat hij van het van valscheid verdachte stuk niets afweet; dat hij de hem ten processe vertoonde stukken, gemerkt I en II, heeft geschreven; dat van al hetgeen de getuige H. heeft verklaard, niets waar is; dat hij het van valscheid verdachte stuk niet heeft geschreven; dat hij wel heeft geschreven den hem ten processe vertoonde brief dd. 27-7-06;

Overwegende dat door de navolgende getuigen onder eede is verklaard:

1°. M. H., milicien-huzaar bij het 5de escadron, 2de Regiment Huzaren, gedetineerd in de strafgevangenis te 's Hertogenbosch:

dat hij heeft gezien, dat het hem ten processe vertoonde briefje, ondertekend met den naam J. K., op den 18^{den} Mei 1906 is geschreven door den beklaagde; dat het omstreeks 8 uur 's avonds was, althans dat de lamp brandde; dat hij het hem heeft zien schrijven in de cantine, aan het tweede vak van de schrijftafel van rechts gerekend; dat beklaagde hem dat briefje in handen heeft gegeven, nadat hij het geschreven had; dat direct nadat hij, beklaagde, het geschreven had, hij het liet zien aan den korporaal D.; dat deze zeide, dat het zoo goed was; dat hij daarop het briefje kreeg; dat D. daarbij tot hem, getuige, zeide: „K. heeft daar zooveel geld staan, „ga jij dat maar halen bij de weduwe Z.”; dat de hem ten processe vertoonde huzaar (beklaagde) dezelfde huzaar is, die op 18 Mei 1906 dat briefje ondertekend met den naam J. K. ondertekend heeft geschreven; dat hij, getuige, met dat briefje naar de weduwe Z. is gegaan en daarop dat bedrag van f20.— en het horloge heeft ontvangen;

2°. H. K., milicien-huzaar bij het 5de escadron van het 2de Regiment Huzaren, in garnizoen te Venlo:

dat hij op Donderdag 17 Mei 1906, te ongeveer 4^{1/2} ure des namiddags, bij de weduwe Z. geboren H., wonende in de Minderbroederstraat te Venlo, in bewaring heeft gegeven een som van twintig gulden en een zilveren horloge, een en ander hem toebehoorende; dat hij het hem ten processe vertoonde briefje niet heeft ondertekend; dat hij aan niemand de opdracht heeft gegeven het geld en het horloge te halen;

3°. E. H., weduwe Z., winkelierster, wonende te Venlo:

dat op Donderdag 17 Mei 1906, omstreeks 4^{1/2} uur des namiddags, de milicien K. bij haar kwam en haar vroeg om twintig gulden en een zilveren horloge voor hem in bewaring te nemen; dat op 18 Mei 1906, omstreeks 8 ure des namiddags, de milicien H. bij haar kwam met een briefje, ondertekend met den naam K., waarin verzocht werd het geld en het horloge aan den bringer mede te geven; dat zij dit gedaan heeft; dat het haar ten processe vertoonde briefje, ondertekend met den naam J. K., hetzelfde is, dat de huzaar H. haar heeft overhandigd op 18 Mei 1906 en waarop zij dat zilveren horloge en die twintig gulden heeft afgestaan aan den huzaar H.;

4°. H. J. T., opperwachtmeester en M. J. M., fourier, beiden van het 5de escadron, 2de Regiment Huzaren, in garnizoen te Venlo, gelijkloidend en elk voor zich:

dat hij zeker weet, dat in het notaboek de nota's van 17 April, 23 April (de eerste), 24 April (de eerste), 26 April, 27 April, 30 April (de eerste), 3 Mei (de eerste), 5 Mei, 8 Mei, 9 Mei, 11 Mei (de

tweede,) 14 Mei (de eerste), en 19 Mei (de eerste) door den beklaagde zijn geschreven ;

5o. J. v. d. B., Directeur, en J. G. O., Onderdirecteur van de Rijksnormaallessen, beiden wonende te 's Hertogenbosch, gelijkkluidend en elk voor zich :

dat naar hunne overtuiging en zonder eenig voorbehoud, — welke overtuiging is ontstaan na vergelijking van het van valsheid verdachte stuk met schrifturen van den beklaagde afkomstig — de beklaagde het van valsheid verdachte stuk heeft geschreven; dat de schrijver van het van valsheid verdachte stuk en de schrijver van de stukken van vergelijking, gemerkt in hun rapport met *c*, *d* en *e*, gepoogd heeft zijn hand te veranderen ;

Overwegende dat het feit den beklaagde ten laste gelegd, evenals diens schuld daaraan, wettig en overtuigend is bewezen door de beëdigde verklaringen van den getuige M. H. en door de aanwijzingen voortvloeiende uit de beëdigde verklaringen van de getuigen H. K., de weduwe E. Z., W. J. T., M. J. M., alsmede uit de beëdigde verklaringen van de deskundigen J. v. d. B. en J. G. O. ;

Overwegende dat dit feit oplevert :

het valschelijk opmaken van een geschrift, dat bestemd is om tot bewijs van eenig feit te dienen, met het oogmerk om het door anderen als echt en onvervalscht te doen gebruiken, uit het gebruik van welk geschrift nadeel kon ontstaan ;

Gezien de artt. 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 10, 11, 27, 225 1^e lid van het Wetboek van Strafrecht, 1 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64) en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht ;

Recht doende in naam der Koningin !

Verklaart den beklaagde schuldig aan :

het valschelijk opmaken van een geschrift, dat bestemd is om tot bewijs van eenig feit te dienen, met het oogmerk om het door anderen als echt en onvervalscht te doen gebruiken, uit het gebruik van welk geschrift nadeel kon ontstaan,

en veroordeelt hem tot eene gevangenisstraf van vier maanden ;

Bepaalt dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde gevangenisstraf van af den 4^{den} Juli 1906 in mindering zal worden gebracht ;

Condemneert den beklaagde eindelijk in de kosten en misen van de Justitie, alsmede in de kosten van den processe desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

een huzaar bij het 2de Regiment Huzaren, oud 22 jaren, geboren te Meerssen, thans gedetineerd te Utrecht, die bij vonnis van den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, standplaats 's Hertogenbosch, gewezen den 14^{den} Augustus 1906, met aanhaling der artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 10, 11, 27 en 225 eerste lid van het Wetboek van Strafrecht, 1 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191),

9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64) en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan het valschelijk opmaken van een geschrift, dat bestemd is om tot bewijs van eenig feit te dienen, met het oogmerk om het door anderen als echt en onvervalscht te doen gebruiken, uit het gebruik van welk geschrift nadeel kon ontstaan, en veroordeeld tot eene gevangenisstraf van vier maanden, met bepaling dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis voorloopig in verzeerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde gevangenisstraf van 4 Juli 1906 in mindering zal worden gebracht, alsmede verwezen in de kosten en misen van de Justitie en in de kosten van den processe, desnoods ter taxatie en moderatte van den Krijgsraad; bij welk vonnis op grond van de daarbij aangevoerde bewijsmiddelen, als wettig en overtuigend bewezen is aangenomen, dat beklagde te Venlo op den 18^{den} Mei 1906 met het oogmerk om het als echt en onvervalscht door anderen te doen gebruiken, opzettelijk valschelijk heeft opgemaakt een met den naam J. K. onderteekend geschrift, luidende als volgt: „Juffrouw, wees zoo goed en geeft den brenger dezes mijn horloge en dat „geld mede, want ik ben gestraft met 6 dagen politiekamer, Groetend „J. K.’’, welk geschrift moest dienen tot afgifte van een bedrag van twintig gulden en een zilveren horloge, toebehoorende aan den milicien H. K. en door voornoemden milicien, in garnizoen te Venlo, aan de weduwe E. Z. aldaar in bewaring gegeven, uit het gebruik van welk geschrift nadeel kon ontstaan;

van welk vonnis beklagde zich beroepen heeft op het Hof, alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer, ter eenre, voor wien bij schrifture ter rolle is te kennen gegeven:

dat impetrant, bij request aan het Hof dd. 27 September 1906, heeft verzocht in zijne zaak als getuigen te doen hooren:

1°. J. D., korporaal bij het 2de Regiment Huzaren,

2°. J. T. M. d. R., huzaar bij gemeld Regiment,

3°. C. v. d. H., huzaar bij gemeld Regiment,

dat de Advocaat-Fiscaal heeft in overweging gegeven het door impetrant verzochte getuigenverhoor niet toe te laten op de volgende gronden:

a. dat de zaak tegen den impetrant reeds afgeïnstrueerd is,

b. dat een nader getuigenverhoor in die zaak dan ook geen nut meer zou hebben en doelloos zou wezen,

c. dat, met D., d. R. en v. d. H., als getuigen onder eede te hooren, deze lieden in tweestrijd zouden worden gebracht tusschen hun plicht en hun, aan zelfbehoud grenzend, eigenbelang;

dat het Hof, bij Resolutie dd. 2 October 1906, zich vereenigd heeft met het door den Advocaat-Fiscaal gegeven advies en besloten heeft aan requestant te kennen te geven dat het Hof geen termen heeft gevonden om de oproeping van de in het request genoemde getuigen te bevelen;

dat de impetrant zich ten hoogste bezwaard gevoelt door deze Resolutie van het Hof;

dat hij zich niet kan vereenigen met de gronden, waarop de Advocaat-Fiscaal heeft in overweging gegeven het verzochte getuigenverhoor niet toe te laten en, voor zoover grond a betreft, van meening is dat zijne zaak niet afgeïnstrueerd is, daar slechts enkele en niet alle getuigen zijn gehoord; voor zoover b betreft, dat een nader getuigenverhoor het nut zal hebben, dat zal worden aangetoond de de getuige M. H., milicien-huzaar bij het 5de escadron, 2de Regiment Huzaren, onwaarheid gesproken heeft, toen hij verklaarde: „dat de hem ten processe vertoonde huzaar dezelfde huzaar is,

„die op 18 Mei 1906 dat briefje, ondertekend met den naam J. K., heeft geschreven”, en dat het doel van genoemd nader getuigenverhoor is, aan te toonen, dat hij (impetrant) onschuldig is aan het hem ten laste gelegde; en, voor zoover grond *c* betreft, dat D., d. R. en v. d. H. door als getuigen gehoord te worden, volstrekt niet in tweestrijd behoeven te worden gebracht tusschen hun plicht en hun, aan zelfbehoud grenzend, eigenbelang:

dat genoemde drie lieden dan ook reeds in een dergelijken tweestrijd zijn gebracht toen zij als getuigen gehoord zijn in de zaak tegen den huzaar . . . . . daar deze in zijn verhoor op 31 Mei 1906 in de artikelen 6 en 7 en eveneens in zijn verhoor op 2 Juni 1906 in de artikelen 4, 5 en 6, ad *c*, *e* en *f*, voor hen zeer bezwarende verklaringen aflegde, en dat op geen enkelen grond ook maar kan worden verondersteld, dat genoemde drie lieden, als getuigen in de zaak van . . . . ., toen hun plicht niet hebben gedaan ter wille van eigenbelang;

dat bovendien niet is uitgesloten dat D., d. R. en v. d. M., verklaringen afleggen die van het grootste belang voor impetrant kunnen zijn zonder in het minst hun eigenbelang te schaden;

dat verder aan de verklaringen van den getuige . . . . . niet die waarde gehecht kan worden, die de Krijgsraad daaraan heeft gehecht, daar in diens eigen zaak gebleken is dat zijne beweringen lijnrecht stonden tegenover die van D., d. R. en v. d. H.;

dat het den impetrant bovendien voorkomt dat de Krijgsraad ten onrechte het hem ten laste gelegde als wettig bewezen heeft verklaard;

dat toch het „opzettelijk valschelijk opmaken van het met den naam „J. K. geteekend geschrift” in gemeld vonnis uitsluitend kan worden afgeleid uit de verklaring van den getuige . . . . . en het rapport der deskundigen, daar geen der verklaringen voorkomende onder 2°, 3° en 4° eenig bewijs daarvoor opleveren;

dat het rapport der deskundigen slechts kan strekken tot inlichtingen der rechters en niet als bewijsmiddel kan dienst doen en hun oordeel in dat rapport het karakter draagt van eene bij redeneering opgemaakte gissing en niet van eene werkelijke getuigenis;

dat het den impetrant voorkomt dat ten onrechte het met den naam J. K. ondertekend geschrift slechts is vergeleken met nota's en brieven geschreven door den impetrant, terwijl verzuimd is het te vergelijken met geschriften van den getuige . . . . . zelf of van anderen, die, volgens de verklaring van dien getuige, bij het schrijven zouden zijn tegenwoordig geweest, daar toch, niettegenstaande de overtuiging van de deskundigen, welke, zooals gezegd, het karakter heeft van eene gissing en niet van eene getuigenis, de mogelijkheid niet is uitgesloten dat het bewuste geschrift door een ander is geschreven;

en is geconcludeerd dat het Hof mitsdien zal behooren terug te komen op zijne Resolutie dd. 2 October 1906 en alsnog toe te staan dat de meer-genoemden D. v. R. en v. d. H. zullen worden gehoord als getuigen;

voor het geval het Hof wederom geen termen mocht vinden het verzoek toe te staan, zal behooren te verklaren dat hetgeen den impetrant is ten laste gelegd niet wettig is bewezen en hij zal moeten worden vrijgesproken, — en ten aanzien van den hierna te melden eisch à minima tevens verweerder à minima,

en

den Advocaat-Fisikaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht ambtshalve en als bij 's Hof's Resolutie van den 21sten Augustus 1906 geautoriseerd

om dit appèl r.o. voor den Auditeur-Militair in het Tweede Militaire Arrondissement, standplaats 's Hertogenbosch, te vervolgen, mitsdien gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde, tevens eischer à minima, door wien voor antwoord in appèl en eisch à minima bij schrifture ter rolle is betoogd:

dat Vertoon, met 's Hofs toestemming, ter 's Hofs terechtzitting van den 25sten September 1906, aan den impetrant nader heeft ten laste gelegd: dat hij te Venlo op den 18^{den} Mei 1906, met het oogmerk om als echt en onvervalscht te gebruiken of door anderen te doen gebruiken, valschelijk heeft opgemaakt een met den naam J. K. onderteekend geschrift, luidende als volgt: „Juffrouw, wees zoo goed en geeft den bringer dezès mijn „horloge en dat geld mede, want ik ben gestraft met 6 dagen politiekamer, „Groetend J. K. . . .”, welk geschrift bestemd was om tot bewijs te dienen dat H. K., milicien-huzaar bij het 5de escadron, 2de Regiment, de weduwe E. Z., geboren H., te Venlo, verzocht om het geld en het horloge, dat zij van hem, K., in bewaring aangenomen had, aan den bringer van dat geschrift af te geven, uit welk gebruik nadeel kon ontstaan;

dat door de bewijzen, zoo in eersten aanleg als in appèl verkregen, waartoe ook behoort hetgeen de beklaagde heeft bekend, en onder voorbehoud dat het rapport van de deskundigen J. v. d. B. en J. G. O. alleen kon dienen tot inlichting des rechters, wettig en overtuigend is bewezen het den impetrant als voormeld nader ten laste gelegde, evenals impetrants schuld daaraan;

dat die feiten behooren te worden gequalificeerd als „valscheid in geschrift” en dat, wegens de wijze waarop en de omstandigheden waaronder de impetrant die valscheid pleegde, deze met vier maanden gevangenisstraf niet voldoende is gestraft,

en is geconcludeerd tot nullité van het vonnis en dat alsnog de impetrant en verweerder, met aanhaling der artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), 10. 11, 27, 225 eerste lid van het Wetboek van Strafrecht, 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64) en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, zal worden schuldig verklaard aan „valscheid in geschrift” en deswege veroordeeld tot zes maanden gevangenisstraf, met bepaling dat de tijd, door den impetrant vóór de tenuitvoerlegging van 's Hofs uitspraak voorloopig in verzeerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf van den 4^{den} Juli 1906 in mindering zal worden gebracht, alsmede veroordeeld in de kosten en misen der Justitie en die van den processe, in eersten aanleg en in appèl gevallen, desnoods ter taxatie en moderatie van den Hove.

HET HOF,

Gelet op hetgeen de appellant bij zijn verhoor voor het Hof heeft in 't midden gebracht;

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat aan den beklaagde bij den Krijgsraad is ten laste gelegd:

dat hij te Venlo op 18 Mei 1906, met het oogmerk om het als echt en onvervalscht door anderen te doen gebruiken, opzettelijk valschelijk heeft opgemaakt een met den naam „J. K. . . .” onderteekend geschrift,

luidende als volgt: „Juffrouw, wees zoo goed en geeft den bringer dezes „mijn horloge en dat geld mede, want ik ben gestraft met 6 dagen politie-„kamer, Groetend J. K”, welk geschrift moest dienen tot afgifte van een bedrag van twintig gulden en een zilveren horloge, toebehoorende aan den milicien H. K. en door voornoemden milicien, in garnizoen te Venlo, aan de weduwe Z. aldaar in bewaring gegeven, uit gebruik van welk geschrift nadeel kon ontstaan;

Overwegende dat aan den beklagde in hooger beroep bij het Hof nader is ten laste gelegd dat hij te Venlo op 18 Mei 1906, met het oogmerk om het als echt en onvervalscht te gebruiken of door anderen te doen gebruiken, valschelijk heeft opgemaakt een met den naam „J. K.” onder-teekend geschrift, luidende als volgt: „Juffrouw wees zoo goed en geeft „den bringer dezes mijn horloge en dat geld mede, want ik ben gestraft „met 6 dagen politiekamer, Groetend J. K.”, welk geschrift bestemd was om tot bewijs te dienen dat H. K., milicien-huzaar bij het 5de escadron, 2de Regiment, de weduwe E. Z. geboren H. te Venlo, verzocht om het geld en het horloge, dat zij van hem, K., in bewaring aangenomen had, aan den bringer van dat geschrift af te geven, uit welk gebruik nadeel kon ontstaan;

Overwegende dat het vonnis van den Krijgsraad behoort te worden vernietigd omdat daarin het feit, den beklagde ten laste gelegd, wettig en overtuigend bewezen is verklaard onder andere door de aanwijzingen, voortvloeiende uit de betedigde verklaringen van de deskundigen J. v. D. B. en J. G. O., niettegenstaande artikel 402 van het Wetboek van Strafvordering bepaalt dat de rapporten van deskundigen, van ambtswege benoemd om over de bijzonderheden of gesteldheid eener zaak hun oordeel en hunne bevinding te verklaren, alleen kunnen dienen om tot des rechters inlichting te verstrekken;

Overwegende dat de beklagde, zoowel bij den Krijgsraad als in hooger beroep bij het Hof, heeft ontkend zich te hebben schuldig gemaakt aan hetgeen hem is ten laste gelegd;

Overwegende dat, welke ernstige bezwaren ook tegen den beklagde mogen zijn gerezen door hetgeen te zijnen laste bij den Krijgsraad en in hooger beroep bij het Hof is verklaard daardoor echter niet voldoende is geleverd het wettig en overtuigend bewijs van de schuld van den beklagde aan hetgeen hem is ten laste gelegd;

Gezien artikel 181 der Rechtspleging bij de Landmacht;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, standplaats 's Hertogenbosch, 14 Augustus 1906 in de zaak tegen beklagde geweest.

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen hetgeen aan den beklagde bij den Krijgsraad en in hooger beroep bij het Hof is ten laste gelegd.

Spreekt den beklagde daarvan vrij.

Gelast dat hij zal worden ontslagen uit de voorloopige hechtenis, waarin hij zich thans bevindt.

Bepaalt dat de kosten in eersten aanleg en in hooger beroep zullen worden gedragen door den Staat;

Ontzegt allen anderen eisch.

PENSIOENZAKEN.

Militaire Pensioenwetten.

Omtrent het wetsontwerp met toelichting tot wijziging en aanvulling van de „Pensioenwet voor de zeemacht 1902” en de „Pensioenwet voor de landmacht 1902” (wetten van 9 Juni 1902, *Staatsblad* n°s. 87 en 90), opgenomen in dezen jaargang op blz. 303 v., verscheen van de Commissie van Rapporteurs uit de Tweede Kamer der Staten-Generaal het navolgend

Voorloopig Verslag.

Vele leden verklaarden de indiening van dit wetsontwerp met ingenomenheid te hebben gezien, omdat het huns inziens verschillende wezenlijke verbeteringen brengt. Dit geldt zoowel voor de wijziging, wier gebleken noodzakelijkheid volgens de Memorie van Toelichting de eigenlijke aanleiding van dit wetsontwerp is, als van andere, bij deze gelegenheid tevens aangebracht.

Naar het oordeel van verscheidene leden zullen echter, na het tot stand komen dezer wet, op het gebied van de pensioenen van land- en zeemacht nog een drietal voorzieningen dringend gewenscht blijven. Zij hadden het oog op de volgende punten:

1°. Art. 7 van beide pensioenwetten, bepalende, dat overgang uit den dienst in een anderen tak van Rijksdienst ten gevolge heeft, dat de betrokkene geen recht meer kan doen gelden op toekenning van pensioen vanwege het Departement van Oorlog of van Marine, bevat een niet te miskennen onrechtvaardigheid, wat het duidelijkst in het oog springt als men bedenkt, dat degeen, die niet direct in een anderen tak van Rijksdienst overgaat, maar eerst een korten tijd, misschien niet langer dan enkele weken, ambteloos burger wordt, voor zijn geheele verder leven wel recht op pensioen verkrijgt. Deze ongelijke behandeling, door niets gerechtvaardigd, is zóó grievend, dat het bevreemden moet, dat de Regeering van de onderwerpelijke wetswijziging geen gebruik heeft gemaakt om ook op dit punt verandering aan te brengen.

2°. De practijk brengt meer en meer aan het licht, dat de toepassing der bepaling van art. 2, sub 2°, der beide pensioenwetten, bepalende, dat recht op pensioen wordt verkregen ter zake van . . . ziels- of lichaamsgebreken, welke *het gevolg* zijn van verrichtingen of vermoeienissen, aan de uitoefening van den militairen dienst verbonden enz., tot groote onbillikheden voert. Herhaaldelijk doen zich gevallen voor, waarin het niet twijfelachtig is, dat gebreken door den dienst zijn ontstaan, maar waarin het juridisch bewijs van het in bovenstaande woorden uitgedrukt verband ontbreekt.

De bepaling vindt dan geen toepassing en personen, door den dienst voor hun leven gebroken, worden zonder pensioen naar huis gezonden. De leden, die op dit punt bij hernieuwing de aandacht vestigden, drongen er op aan, dat naar een andere regeling zou worden gezocht, welke niet tot zoo groote hardheid zou dwingen. Van andere zijde werd er op gewezen, dat het hier een zeer moeilijke zaak betreft en dat, blijkens de opgedane ervaring, een regeling, die voor de betrokkenen gemakkelijker is, tot schromelijke misbruiken dreigt te leiden. Dat dit gevaar inderdaad bestaat, werd door de eerstgenoemde leden niet ontkend, maar zij meenden toch, dat wel een regeling ware te bedenken, welke, zonder de gelegenheid tot bedrog al te wijd open te zetten, aan hen, die door den dienst gebreken hebben gekregen en dus billijkerwijze op pensioen aanspraak hebben, dat pensioen beter zou verzekeren dan de bestaande bepaling.

3°. Door verschillende leden werden maatregelen gevraagd tegen het misbruik, dat, vooral in de hoogere officiersrangen, wordt gemaakt van de gelegenheid op non-activiteit te worden gesteld, om zodoende zijn pensioenaanspraken te verhoogen. Telkens ziet men, dat officieren uit die rangen op hun verzoek op non-activiteit worden gesteld, tijdens hun non-activiteit tot hooger rang worden bevorderd en spoedig daarop, zonder weer in actieven dienst te zijn getreden of na slechts zeer korten tijd weer te hebben gediend, in hun hooger rang worden gepensionneerd. Het vermoeden ligt in die gevallen niet ver, dat de non-activiteit is aangevraagd om de bevordering niet te ontgaan, en zulks speciaal met het oog op de daardoor te verkrijgen hoogere pensioenaanspraken. Deze zaak is, zoowel wat Oorlog als wat Marine betreft, reeds herhaaldelijk het onderwerp van schriftelijke en mondelijke gedachtenwisseling geweest tusschen de Kamer en de Ministers. De Minister van Marine heeft daarbij laatstelijk te kennen gegeven, dat de gewraakte feiten het gevolg waren van een juiste wets-toepassing en daartegen dus niets viel te doen, maar de vorige Minister van Oorlog heeft toegestemd, dat de bedoelde praktijken niet verdedigbaar zijn en heeft een onderzoek toegezegd. Men drong er nog eens met kracht op aan, dat de leger- en vlootbesturen hunne medewerking aan bedoelde praktijken niet zouden verleen. Zij dienen er op bedacht te zijn, dat het stellen van een officier op non-activiteit steeds een maatregel moet zijn, die op dienstbelangen steunt, niet een, die zijn motief vindt in het particulier belang van den betrokkene. Van dat standpunt beschouwd, is het reeds niet te verdedigen een officier, van wien te verwachten is, dat hij voor den actieven dienst niet meer geschikt zal zijn, als non-actief in dienst te houden, maar allerminst, dat men dit doet om hem een hooger pensioengrondslag te verzekeren, wat uitteraard neerkomt op financieele schade voor het Rijk. Om het misbruik voorgoed onmogelijk te maken, zouden sommige der leden, welke deze opmerkingen maakten, in de wetten willen opnemen een bepaling van deze strekking: „Als diensttijd komt de „tijd, in non-activiteit doorgebracht, in aanmerking, voor zoover die is „gevolgd door minstens twee jaren actieven dienst”.

Echter verklaarden verschillende leden tegen zulk een bepaling wel bezwaar te hebben. Daardoor zouden, naar zij opmerkten, niet alleen de personen worden getroffen, die zich met bijbedoelingen op non-activiteit laten stellen, doch ook zij, die non-actief worden op gronden, welke het alleszins rechtvaardigen, dat zij niet den dienst verlaten. Bijv. wegens tijdelijke ziekte, wegens het tijdelijk ontbreken van een bestemming, wegens hun tijdelijk overcomplete-zijn, als gevolg van de opheffing der door hen bekleede betrekking. Dikwijls heeft zulk een op non-activiteitstelling

allerminst plaats op verzoek van den betrokkene, doch geheel buiten hem om, wat in het bijzonder bij de zeemacht zeer normaal is. Er is geen aanleiding om in de genoemde gevallen den tijd, in non-activiteit doorgebracht, niet ten volle voor het pensioen mede te laten rekenen. Bovendien zou de voorgestelde bepaling niets vermogen tegen het misbruik, dat non-activiteit wordt benut, niet om, met het oog op het pensioen, den diensttijd te verlengen, maar om de bevordering tot hooger rang af te wachten en zoodoende de pensioenaanspraken te verbeteren.

Overigens waren er ook leden, die meenden, dat van het hierboven gesignaleerde misbruik een overdreven voorstelling werd gegeven. Dat men een ambtenaar, die binnen korten tijd den dienst zal verlaten, ter wille is, in zooverre dat men hem de gelegenheid laat een op handen zijnde promotie af te wachten, is immers een, ook in de burgerlijke administratie wel voorkomende praktijk en het is naar de meening dezer leden niet gebleken, dat in dat opzicht juist bij de land- en zeemacht de belangen der schatkist te zeer werden voorbijgezien. Andere leden merkten hier weer tegen op, dat bedoelde praktijk slechts toepassing vindt waar het het hogere ambtenaarspersoneel betreft, maar dat de lagere ambtenaren van zulk gunstbetoon weinig plegen te bemerken. Daarom is het gewenscht, dat ook voor de hogere aan deze wijze van handelen een einde wordt gemaakt.

Sommige leden vonden voorts in dit wetsontwerp aanleiding er aan te herinneren, dat indertijd door het toenmalige lid der Kamer, den heer STAALMAN, amendementen zijn ingediend om de pensioenen voor het lagere personeel op hogere bedragen te brengen, welke amendementen na de verklaring van de zijde der Regeering, dat de toestand van 's Rijks financiën zulk een verhooging niet toeliet, zijn ingetrokken. Bedoelde leden stelden de vraag, of thans dat bezwaar niet vervallen is en tot de toen voorgestelde verhooging zou kunnen worden besloten.

Overigens gaf het wetsontwerp nog aanleiding tot de volgende opmerkingen:

Artikel 1.

§ *b*. Volgens het wetsontwerp zal het bepaalde onder 1°, letter *g*, in art. 13 der beide pensioenwetten, worden vervangen door twee bepalingen, *g* en *h*, waarin onderscheid wordt gemaakt tusschen den tijd, gedurende welken de militair deserteur is geweest en dien, aan de desertie voorafgegaan. Het motief dezer onderscheiding is, de gunstige bepaling, dat de Kroon tot niet-toepassing van het hier bepaalde kan besluiten, te beperken tot den tweeden genoemden diensttijd. Hoe juist dit denkbeeld in beginsel ook moge zijn, zoo werd er toch door enkele leden op gewezen, dat iemand geheel onopzettelijk deserteur kan zijn, ten gevolge van de niet-naleving van administratieve voorschriften, ja zelfs geheel zonder schuld, indien n.l. het verzuim in de naleving dier voorschriften door de autoriteiten zelf is gepleegd. Voor zulk een geval behoort huns inziens voornoemde gunstige bepaling ook met betrekking tot den tijd, gedurende welken de militair deserteur is geweest, te gelden. Zij drongen daarom aan op toevoeging aan het onder *g* voorgestelde van een bepaling van gelijke strekking als de slotwoorden onder *h*.

§ *d*. Naar aanleiding van de weglating van het derde lid van art. 22,

inhoudende een definitie van „ledematen”, werd gevraagd, of die weglating wordt voorgesteld in verband met de invoeging, in de eerste twee leden, van de woorden (handen of voeten).

Sommige leden stelden de vraag, of er geen aanleiding bestaat bij deze gelegenheid ook smartegeld in te voeren voor het gemis van één oog.

Artikel 4.

Sommige leden meenden, dat ook aan het bepaalde in § *d* van art. 1 van dit wetsontwerp terugwerkende kracht behoorde te worden verleend.

Aldus vastgesteld door de Commissie van Rapporteurs den 10^{den} April 1908.

TER LAAN.
VAN DE VELDE.
NOLENS.
ELAND.
VAN DOORN.

Pensioen Löscher.

Ontwerp van wet tot regeling van recht op pensioen van den oppertorpedomaker in het vaste korps onderofficieren der zeemacht C. LÖSCHER.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN,
PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, saluut! doen te weten:

Alzoo wij in overweging genomen hebben, dat de bepalingen der „Pensioenwet voor de zeemacht 1902” (*Staatsblad* n°. 87) niet in allen deele een billijken maatstaf opleveren tot vergelding met pensioen van de diensten, bewezen door den oppertorpedomaker in het vaste korps onderofficieren der zeemacht C. LÖSCHER.

Gezien artikel 55 van vorengemelde wet;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

EENIG ARTIKEL.

In afwijking van het bepaalde bij artikel 15, 1ste lid, der „Pensioenwet voor de zeemacht 1902” (*Staatsblad* n°. 87) wordt voor den oppertorpedomaker in het vaste korps onderofficieren der zeemacht C. LÖSCHER, ingeval hij, na in dien rang uit den zeedienst te zijn ontslagen, recht op pensioen kan doen gelden wegens een der redenen, vermeld onder 1°, 2°, 3° of 4° van artikel 2 dier wet, het „volle pensioensbedrag, zonder verhooging om bijzondere redenen”, vastgesteld op *achthonderd vijf en dertig gulden* (f 835) 's jaars.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministerieele Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

De Minister van Marine,

Memorie van Toelichting.

Toen in het jaar 1884 bij de zeemacht werd overgegaan tot invoering van de vischtorpedo's, werd ook aanstonds de behoefte gevoeld aan een korps werktuigkundigen, dat in staat zou zijn het nieuwe materieel naar behooren te behandelen.

Met het vooruitzicht dat een korps torpedomakers zou worden opgericht, werd omgezien naar een werktuigkundige, bekwaam en genegen om in den hoogsten rang van onderofficier de aan te werven torpodomakers van lagere rang op te leiden voor den dienst in de ateliers en op de oorlogsbodems.

In den toenmaligen commandeur der werktuigmakers bij 's Rijks werf te Willemsoord C. LÖSCHER meende men den geschikten persoon gevonden te hebben, en deze werd, na zich voor overgang in militairen dienst te hebben verbonden, in het najaar van 1884 gedetacheerd bij de fabriek van de firma WHITEHEAD EN Co. te Fiume, ten einde zich voor de hem wachtende taak voor te bereiden.

Na terugkeer uit Fiume werd hij op 26 December 1885 aangesteld tot oppertorpedomaker, met den rang van adjudant-onderofficier, onder niet ongunstige voorwaarden wat zijne geldelijke inkomsten betrof, doch met vermindering van zijne vooruitzichten ten aanzien van eventueel pensioen.

Nu de betrokkene, die sedert 12 Augustus 1867 onafgebroken in 's Rijks dienst is geweest, den leeftijd van 60 jaren heeft overschreden, is de vraag aan de orde gekomen, welk pensioen hem naar billijkheid behoort te worden toegekend.

Volgens de „Pensioenwet voor de zeemacht 1902” zou hem bij ontslag wegens langdurigen dienst toekomen een bedrag van *f*440, vermeerderd met $\frac{1}{5}$ wegens 12 jaren dienst in zijn rang (art. 24 der wet), alzoo te zamen *f*538. Omdat hij nimmer naar de koloniën werd uitgezonden en geen groote zeereizen heeft medegemaakt, kan het pensioen niet voor verhooging wegens verblijf tusschen de keerkringen (art. 26 der wet) in aanmerking komen.

Naar de meening van ondergeteekende zou een pensioen van dit bedrag geen billijke vergelding zijn van de door LÖSCHER bewezen diensten.

Inderdaad heeft deze onderofficier de van hem gekoesterde verwachting niet beschaamd.

Zonder zijne verdiensten in den breede uit te meten, kan gezegd worden, dat hij zeer veel heeft bijgedragen tot de vorming van het bekwame korps torpedomakers, dat thans in staat is, aan de hooge eischen der zich steeds meer ontwikkelende techniek te voldoen.

Werd hij thans nog in rang gelijkgesteld met den hoogste in rang bij het personeel der zeemacht beneden officier, namelijk met den hoofdmachinist, dan zou hij eerst na verloop van 2 jaren een pensioen kunnen bekomen van *f*750, zonder eenige verhooging volgens gemelde artt. 24 en 26.

Ook dit bedrag komt den ondergeteekende te gering voor. De hoofdmachinisten toch zullen juist door de bijkomende verhoogingen in den regel reeds bij het bereiken van den 45-jarigen leeftijd op veel hooger pensioen aanspraak kunnen maken, zoodat LÖSCHNER bij hen toch nog belangrijk ten achter zou staan.

Ondergeteekende heeft derhalve naar een anderen maatstaf gezocht.

Al geldt het hier toch uitsluitend de toekenning van een bijzonder pensioen als belooning voor uitstekende diensten, door een onderofficier der zeemacht bewezen, zoo behoeft niet te worden voorbijgezien, dat de betrokkene, wat zijn pensioen betreft, in eene zeer nadeelige positie is gekomen juist door eertijds gehoor te geven aan den drang om in militairen dienst over te gaan.

Ware hij bij 's Rijks werf in dienst gebleven, dan zou hij, naar verondersteld mag worden, thans als burgerlijk ambtenaar de betrekking van „baas der werktuigmakers” bekleeden, aan welke betrekking sedert 1 Januari 1905 een traktement van *f* 1100 à 1650 's jaars is verbonden, en men mag dus aannemen, dat hij bij ontslag op 65-jarigen leeftijd een pensioen zou verkregen hebben van niet minder dan *f* 1000.

Door het hiervoren aangeduide nadeelig gevolg van den overgang in dienst op te heffen, kan het doel worden bereikt. Een pensioen van ongeveer laatstgemeld bedrag mag inderdaad alleszins verdiend geacht worden.

Lettende op art. 55 der Pensioenwet 1902 is de ondergeteekende van oordeel, dat dit pensioen zou kunnen worden toegekend door middel van eene afzonderlijke wet.

In het ontwerp wordt voorgesteld, het zoogenaamde volle pensioensbedrag (standpensioen) vast te stellen op *f* 835, omdat dit bedrag, vermeerderd met $\frac{1}{5}$ verhooging volgens art. 24 der Pensioenwet, den belanghebbende een pensioen verzekert van *f* 1002 's jaars.

De Minister van Marine,

J. WENTHOLT.

Verslag.

Bij het afdeelingsonderzoek van het wetsontwerp werd hulde gebracht aan den Minister van Marine, die, zoowel in het geval van den gepensionneerden sergeant der mariniers J. TH. C. PESCHKE, als in het onderhavige, getoond heeft daar, waar toepassing van de bestaande wettelijke bepalingen tot onbillijkheid leidt, bedacht te zijn op maatregelen, waardoor die onbillijkheid kan worden weggenomen.

In overweging werd gegeven de beweegreden van het wetsontwerp in dier voege te wijzigen, dat daarin de woorden „niet in allen deele een billijken maatstaf” vervangen werden door de aan art. 55 der Pensioenwet voor de Zeemacht 1902 ontleende woorden „geen billijken maatstaf”.

De Commissie van Rapporteurs is van oordeel, dat door de mededeeling van het bovenstaande de openbare beraadslaging over het wetsontwerp genoegzaam is voorbereid.

Vastgesteld den 8sten April 1908.

VAN FOREEST.
VAN DE VELDE.
SMEENGE.
VAN GIJN.
KETELAAR.

Overgang van een pensioengerechtigd militair in eene burgerlijke Rijksbetrekking.

Aangaande het in de vorige aflevering medegedeelde request van den gewezen sergeant J. HARMSEN, verscheen het volgende verslag:

De Commissie in wier handen gesteld zijn de inlichtingen op het adres van den gewezen sergeant J. HARMSEN te Eemnes-Buiten, heeft de eer het volgende te rapporteeren.

Adressant, den 13^{den} Mei 1880 als milicien in dienst getreden, heeft onafgebroken ongeveer drie en twintig jaren als militair gediend en wel de laatste twintig jaren als sergeant bij het vijfde Regiment Infanterie te Amersfoort.

Bij beschikking van den Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid van 3 Februari 1903 n°. 356, werd adressant, nog in militairen dienst zijnde, benoemd tot brievenaarder te Eemnes-Buiten.

Den 16^{den} Februari daaraanvolgende diende hij bij het Departement van Oorlog een request in, houdende verzoek hem in afwachting van den datum waarop de Pensioenwet voor de Landmacht 1902 in werking zou treden, 3 maanden verlof te verleen, op welk adres goedgunstig werd beschikt. Den 23sten Maart daaraanvolgende kwam de voordracht in om aan adressant, met toepassing van het bepaalde bij art. 2, punt 6, van de wet van 9 Juni 1902 (*Staatsblad* n^o; 90) een voortdurend pensioen te verleen, en bij Koninklijk besluit van 18 April 1903 n°. 59, werd aan adressant, wien inmiddels verlenging van verlof gegeven was, met ingang van 1 Mei 1903 een voortdurend pensioen van f 332 's jaars toegekend, onder verplichting om op den voet van het bepaalde bij de wet op de reserve voor de landmacht ter beschikking van den militairen dienst te blijven tot hij den leeftijd van 50 jaar zou hebben bereikt.

Bij Koninklijk besluit van 8 November 1906 n°. 59, werd echter dit aan adressant verleende en door hem sinds 18 April 1903 genoten pensioen ingetrokken en hem bij ministerieele beschikking van 24 November 1906, zonder opgaaf van redenen, daarvan mededeeling gedaan.

Adressant die van zijn pensioen en zijn traktement als brievenaarder met zijn gezin fatsoenlijk kon leven, ziet zich door deze beslissing in moeilijke omstandigheden gebracht en verbaast er zich over, dat een gedurende drie jaren genoten pensioen plotseling zonder opgaaf van redenen wordt ingetrokken. Hij geeft te kennen, dat, indien hij geweten had, door de aanvaarding van eene andere Rijksbetrekking zijn aanspraak op militair pensioen te verliezen, hij in militairen dienst gebleven zou zijn.

Adressant verzoekt aan de Kamer het daarheen te willen leiden, dat het Koninklijk besluit van 8 November 1906 worde ingetrokken en hij weder in het genot van zijn pensioen worde gesteld.

Uit de inlichtingen van den Minister van Oorlog blijkt, dat de door adressant vermelde feiten juist zijn.

Als reden van intrekking van adressants pensioen wordt door den Minister opgegeven dat de Algemeene Rekenkamer tegen de toekening bezwaar maakte en haar in strijd achtte met art. 7 van de wet van 9 Juni 1902 (*Staatsblad* n°. 90), hetwelk blijkt uit den bij de inlichtingen van den Minister in afschrift overgelegden brief van dit college van 27 September 1906. n°. 67, R. T. 2.

De Commissie deelt het gevoelen van de Algemeene Rekenkamer.

Immers, genoemd art. 7 van de wet van 9 Juni 1902 (*Staatsblad* n°. 90) luidt als volgt:

„Overgang uit den dienst bij de landmacht in een anderen Rijksdienst heeft ten gevolge, dat de betrokkene geen recht meer kan doen gelden op toekening van pensioen ten laste van het Departement van Oorlog volgens de wet.”

De beteekenis dezer bepaling schijnt haar toe te zijn, dat, indien iemand zonder onderbreking in Rijksbetrekking blijft, hoewel hij van eene Rijksbetrekking ressorteerende onder één Departement, in casu dat van Oorlog, overgaat in eene Rijksbetrekking ressorteerende onder een ander Departement, hij geen aanspraak op pensioen ten laste van het eerste Departement kan doen gelden, doch eerst bij het eindigen van de betrekking waarin hij tot het Rijk stond, recht op pensioen heeft.

E contrario volgt hieruit dat indien er verbreking van den band tusschen den betrokkene en het Rijk plaats heeft, indien hij uit de eene Rijksbetrekking is ontslagen en daarna in eene andere Rijksbetrekking herplaatst wordt, hij wel aanspraak heeft op pensioen ten laste van het eerste Departement.

Slechts indien, zooals art. 7 voornoemd uitdrukkelijk zegt, „overgang” plaats heeft, heeft de betrokkene geen recht op pensioen, maar kan hij zijne aanspraken op pensioen eerst doen gelden, ook voor de jaren die hij in militairen dienst doorbracht, indien hij ophoudt in eene Rijksbetrekking werkzaam te zijn.

Adressant nu is overgegaan van de eene Rijksbetrekking in de andere. Nog sergeant zijnde op 3 Februari 1903 en mitsdien eene Rijksbetrekking bekleedende, ressorteerende onder het Departement van Oorlog, werd hij benoemd tot brievengaarder, en kwam derhalve in eene Rijksbetrekking ressorteerende onder het toenmalig Departement van Waterstaat, Handel en Nijverheid.

Er had geen ontslag plaats uit den militairen dienst vóór hij in burgerlijken Rijksdienst trad, er was overgang van den militairen in den burgerlijken Rijksdienst.

Ten onrechte werd aan adressant, op grond van voornoemd art. 7 der Pensioenwet voor de Landmacht, naar het der Commissie toeschijnt, pensioen verleend, en te recht is bij Koninklijk besluit van 8 November 1906 n°. 59, dit pensioen ingetrokken.

Het argument vermeld in het verslag der Algemeene Rekenkamer nopens hare werkzaamheden over het jaar 1906 (*Gedrukte Stukken, Zitting 1907/08, n°. 174*) op bladz. 47, dat aan de intrekking van het pensioen de omstandigheid, dat bij de voornoemde Pensioenwet de intrekking van pensioenen niet is geregeld, in den weg zou staan, gaat naar het gevoelen der Commissie niet op.

Te recht merkte de landsadvocaat op, dat, in geval van verkeerde wetstoepassing, de Kroon niet alleen bevoegd, maar zelfs verplicht is onwettige pensionneeringsbesluiten in te trekken.

Alhoewel de Commissie van oordeel is, dat adressant zich ten onrechte verzet tegen het Koninklijk besluit van 8 November 1906 n°. 59, spreekt zij als haar gevoelen uit, dat zij het onbillijk vindt dat adressant de dupe zou zijn van eene onjuiste wetsuitlegging van het Departement van Oorlog.

Uit de inlichtingen door den Minister van Oorlog aan de Kamer verstrekt blijkt, dat, nadat de Militaire Pensioenwetten van de zee- en landmacht in de Tweede Kamer der Staten-Generaal waren aangenomen, in afwachting van de inwerkingtreding dier wetten — en waarschijnlijk ook naar het

gevoelen der Commissie in afwachting van hare aanneming door de Eerste Kamer der Staten-Generaal en hare bekrachtiging door Hare Majesteit de Koningin — de Ministers van Marine en Oorlog te rade zijn gegaan zoodanige maatregelen te nemen welke konden strekken om de onderofficieren en mindere militairen in het genot te doen treden van de voor hen voordelige pensioenbepalingen.

Vandaar dat dezen militairen zoover de dienst het toeliet verlof verleend werd reeds eene burgerbetrekking te aanvaarden.

Tal van dergelijke aanvragen kwamen bij het Departement van Oorlog in en steeds werden die verloven toegestaan.

Ook adressant verkeerde in die conditie.

Onder goedkeuring en met medeweten van het Departement van Oorlog nam hij de betrekking van brievengaarder aan, niet anders wetende of daardoor verviel niet zijn recht op militair pensioen.

Ook het Departement van Oorlog verkeerde in die meening.

Adressant was dus volkomen te goeder trouw en handelde open en oprecht.

Daarenboven voldeed hij aan de verplichtingen welke tengevolge van zijne pensionneering op hem rustten, voortvloeiende uit de wet op de reserve van de landmacht, waaraan hij tot het tijdstip dat hij den leeftijd van 50 jaar zou bereiken, gebonden was.

De Commissie kan zich daarom volkomen vereenigen met het voornemen van den Minister om adressant door de toekenning van eene herhaalde gratificatie voor het geleden verlies blijvend schadeloos te stellen.

Zij heeft mitsdien de eer aan de Kamer voor te stellen:

- a. den Minister dank te zeggen voor de gegeven inlichtingen;
- b. Zijne Excellentie in overweging te geven adressant door eene herhaalde gratificatie blijvend schadeloos te stellen voor het geleden verlies;
- c. een afschrift van dit Verslag aan den Minister te doen toekomen.

Vastgesteld den 19^{den} Maart 1908.

VERHEY.

VAN ASCH VAN WIJCK.

ARTS.

Z. VAN DEN BERGH.

DE GEER.

Pensioen. Dubbeltelling. Indische verhooging.

Een militair was gedurende zijn diensttijd in Nederlandsch-Indië tot gevangenisstraf veroordeeld na zeven maanden in voorloopige verzekerde bewaring te hebben doorgebracht, welke tijd van voorloopig arrest niet in mindering is gebracht van de hem opgelegde straf.

De vraag of deze zeven maanden bij het bepalen van zijn diensttijd en het pensioensbedrag in aanmerking kwamen voor dubbeltelling en Indische verhooging werd door den militairen pensioenraad — o.i. volkomen terecht — bevestigend beantwoord, waarmede de Kroon zich heeft vereenigd.

Het punt waar het hier op aan komt is natuurlijk of die tijd moet worden beschouwd als te zijn doorgebracht in *actieven dienst* zooals in art. 13 sub 2° van de militaire Pensioenwet voor de Landmacht 1902 voor dubbeltelling wordt gevorderd. Dat het voorloopig arrest als *diensttijd*

geldt is duidelijk omdat die tijd i. c. daarvan niet is uitgezonderd (art. 13 1^e sub *f*) terwijl de vraag of hier kan worden gesproken van *verblijf in militairen dienst* (art. 25) niet behoeft te worden gesteld daar dit artikel naar evengenoemd artikel 13 sub 2° verwijst en het bovendien uit de beslissing over den dienstitijd zou voortvloeien.

Dat de tijd van voorloopig arrest, nu ze als *diensttijd* geldt, ook tijd is *in actieven dienst* doorgebracht, schijnt ons niet twijfelachtig; immers niet alleen staat de betrokken militair gedurende al dien tijd onder dadelijk militair verband en discipline, maar dat arrest kan zeer goed met geheele of gedeeltelijke waarneming van dienst gepaard gaan, in allen gevalle kunnen militaire diensten van hem worden gevorderd.

INHOUD.

	Blz.
Aanvaring. Geval van — op de Zuiderzee. Vrijspraak van den commandant van het aanvarende oorlogsschip door het Hoog Militair Gerechtshof	202
Achterzeilen. Verzwarende omstandigheid bij desertie? 320, 402,	430
Adres van den gepensioneerden majoor-magazijnmeester van het Ned.-Indische leger TH. KLEY	432
Alcoholisme en Strafrecht	232
Arrest. Ontslag uit het —, waarin een reclament zich volgens art. 16 C. W. L. bevond, door den krijgsraad	75
— Gearresteerde. Ontsnapping van een gearresteerde aan schuld te wijten. Art. 97 C. W. L.	152
Begrooting 1908. Militair Justitieel gedeelte	234
Belasting. Weerbelasting.	229
Betalingen. Zie leverantiën. (Art. 195 C. W. L.).	
Bevoegdheid. Zie onbevoegdheid	
Bevordering. Een bevorderingsquaestie	337
Bewijs. Beslissing omtrent het al of niet bewezene der telastegelegde feiten indien deze een krijgstuuchtelijke overtreding daarstellen . .	51
— door één getuige in een klachtzaak.	138
— In een klachtzaak, de schuld van een reclamant niet alleen overtuigend maar ook wettig bewezen. Nieuwe straf opgelegd . . .	158
— De verklaring van deskundigen mag niet als bewijsmiddel worden gebezigd. Vonnis vernietigd	263, 475
— Zie ook bij getuige, getuigenis	
Blok, C. J. Opmerkingen over eenige straffen in de nieuwe militaire strafwetten	362, 438
Boekaankondiging. Beginselen der Staathuishoudkunde door Mr. Dr. J. A. EIGENMAN	426
Breuk. Liesbreuken in verband met recht op maximum pensioen .	324
Compagniesgoederen. Kleine monteeringsstukken of zoogenaamde —. Art. 140 C. W. L.	7, 94, 382
Comparitie. Zie submissie.	
Conclusie Zie eisch.	
Cursus. Rechtsgeleerde cursus voor Land- en Zeemacht	131
Daad. Zich met de — verzetten tegen zijn meerdere in rang. Als zoodanig <i>niet</i> gequalificeerd het feit van een soldaat die met zijn sabel heeft gehouden in de richting van een korporaal-patrouillecommandant, tengevolge waarvan de gearresteerde was ontvlucht. Art. 179swb toegepast	38

Daad. Veroordeeling wegens wederspanningheid (Hof), niet wegens het plegen van daden van geweld tegen een meerdere in rang (krijgsraad) omdat niet vaststaat dat beklaagde, die dronken was, zijn meerdere heeft herkend.	58
Deelneming. Zie mededaderschap.	
Degradatie en tucht school.	375
Desertie van een milicien-korporaal die niet had voldaan aan een oproeping tot den werkelijken dienst terwijl hij reeds vóór dien tijd naar het buitenland was vertrokken met het oogmerk 's lands dienst voor goed te verlaten	41
— Een geval van desertie gepaard gaande met ontvreemding van goederen uit de kazerne. Eén straf opgelegd.	69
— Als voren. Voor beide misdrijven afzonderlijk straf opgelegd	270
— Kleine monteeringsstukken of zoogenaamde compagniesgoederen 7, 94,	382
— Vrijspraak door het Hof van een milicien omdat de oproeping krachtens art. 131 Militiewet 1901 niet was uitgegaan van den Minister van Oorlog	135
— Alsvoren omdat bij de oproeping krachtens art. 130 Militiewet 1901 geen behoorlijke termijn was gesteld.	145
— Herhaling komt alleen in aanmerking wanneer de vorige desertie in hetzelfde dienstverband plaats had.	170
— in verband met pensioenaanspraken. . . . . , 303,	320
— Termijn van twee dagen	382
— Verzwarende omstandigheid van achterzeilen 320, 402,	430
— Reden van afwezigheid niet ten genoegte des rechters bewezen doch zeer lichte straf opgelegd	467
Deskundige. Vonnis van den krijgsraad vernietigd omdat de verklaring van een — als bewijsmiddel is gebezigd 263,	475
Diefstal of verduistering? Het ten eigen bate gebruiken van vleesch door een korporaal-kok ten nadeele der soldaten-menage. Krijgsraad en Hof verschillend beslist	154
— van paardenhaar, door stalwachts uit de staarten van paarden gesneden	165
Diefstal op de chambree. De door den Krijgsraad opgelegde militaire gevangenisstraf met ontzegging veranderd in plaatsing in een tucht school	369
Dienstweigering. Een aan een militair gegeven order om ten bureele van zijn chef te komen om te worden gehoord over een te zijnen laste uitgebracht rapport is een dienstbevel (anders eisch auditeur-militair)	72
— Order om zich te versoonen en zijn werkpakje aan te trekken	391
— Weigering van een verlofganger der landweer om zijn uniform aan te trekken	172
Discipline. Zie krijgstucht.	
Doodslag, zware mishandeling of mishandeling?	414
Dwang volgens art. 179swb	38
Eerbaarheid. Openbare schennis der —	274
— Feitelijke aanranding der —	284
Eisch. De auditeur-militair mag zijne conclusie van eisch mondeling toelichten doch blijve objectief en onthoude zich van beleedigende qualificaties	288

	Blz.
Eigenman, Mr. Dr. J. A. Beginselen der Staathuishoudkunde. Boekaankondiging	426
Gamelle. Verduistering van gamellegelden door den gamellechef aan boord van een oorlogsschip, ambtsmisdrijf	402
Getuige. Bewijs door de verklaring van één getuige volgens art. 160 C. W. Z.	276
— Weigering van het Hof om getuigen te hooren op grond dat zij bij dat verhoor in tweestrijd zouden worden gebracht tusschen plicht en aan zelfbehoud grenzend eigenbelang	475
Getuigenis niet op eigen waarneming berustend, Vonnis vernietigd. 152,	265
Gewapende macht. De ontzetting van het recht om bij de gewapende macht te dienen volgens art. 28swb kan niet door den Krijgsraad aan een militair worden opgelegd	285
Gewoonte. Gewoonterecht. Zie Usances.	
Hoog Militair Gerechtshof. Personeel	338
Hamersma, G. H. Vergelijkende beschouwing over de eerbiediging van den particulieren eigendom in den landoorlog en in den zeeoorlog	339
Heling. Bewezen moet i. e. worden dat de goederen gestolen zijn, niet de ontvreemding zelve.	445
Huisvredebreuk.	386, 454
Herhaling. Zie recidive.	
Invoeringswet. De bepaling van art. 44 der Wet van 15 April 1886, <i>Stbl.</i> 64, bevat geen algemeen beginsel en heeft alleen betrekking op feiten vóór 1 September 1886 gepleegd	175
Internationaal recht. Zie Hamersma.	
Justitieele Voorschriften Landmacht	1
— Beschouwingen en beoordeelingen	116, 219, 335
Klacht. Zie reclame.	
Kazernes. Straflokalen in Fransche kazernes	132, 228
Kinderwetten. Geval van een beklagde die tusschen het wijzen en de pronuntiatie van het vonnis 18 jaar oud wordt	375
— aan jeugdige beklagden tusschen 16 en 18 jaar mag geen militaire detentie worden opgelegd	382
Kleij. Adres van den gepensionneerden majoor-magazijnmeester O.-I. leger Th. KLEIJ	432
Kosten. Gedeeltelijke veroordeeling in de — nl. voor zoover die gemaakt zijn ter zake van de vervolging van het feit waaraan schuldigverklaring is gevolgd	54, 386
Krijgsraad. Samenstelling van een — die over een reclame oordeelt met inachtneming van het beginsel van art. 39 R. L.	75
— Presidenten van krijgsraden bij de landmacht	131
Krijgstucht. Disciplinaire afdoening van krijgsraadzaken. Is daarna nog berechting voor den krijgsraad mogelijk? Twee tegenstrijdige beslissingen van het Hof	7, 48, 78
— De krijgsraad onthoude zich van een beslissing over het bewijs van feiten welke slechts een krijgstuchtelijk vergrijp opleveren doch verwijze eenvoudig naar de bevoegde militaire autoriteit.	51

	Blz.
Landweer. Wijziging der landweerwet	103
Lampion niet gelijk te stellen met den lantaarn bedoeld in art. 20 van het Motor- en Rijwielreglement	396
Leverantiën. Willens en wetens hooger opgeven van het getal manschappen dan het wezenlijk bedroeg. Art. 195 C. W. L.	62
Lichamelijk letsel. Het aandoen van pijn als zoodanig beschouwd bij wederspanningheid	276
Liederlijk gedrag. Reclame van een gedegradeerd onderofficier	133
Lijdelijk verzet. Dispositie van den krijgsraad die de klacht over een straf opgelegd wegens — ongegrond had verklaard in appèl vernietigd.	261
Marine. Rechtsgeleerde studie bij de —	130
Marinewerven. Toestanden op Fransche —	352, 437
Mariniers. Regeling der pensioenen van den intendant- en de kwartiermeesters van het Korps Mariniers.	310, 421
Mededaderschap bij een geval van feitelijke aanranding der eerbaarheid.	284
Militair recht. Hooger onderwijs in —	231
Militaire rechtspleging in West-Indië	127, 233, 331
Militaire rechter. Over afschaffing van den militairen rechter in Frankrijk.	246
Militaire Willemsorde. Onwettigheid van het Kon. Besluit van 9 September 1818 dat de Militaire Willemsorde ontnemt bij degradatie. De vordering van niet uitbetaalde riddersoldij behoort tot de kennisneming der rechterlijke macht. Verjaring	290, 335
Militie. Ontheffing van militiedienst aan aanstaande O.-I. ambtenaren. 11, ...	431
— Alsvooren wegens dubbele nationaliteit	12, 330
— Vrijstelling wegens broederdienst	12, 335
— Adresseering van bezwaren volgens art. 83 Militiewet	431
— Het zich opzettelijk de linkerpink doen afkappen om wegens lichamelijke ongeschiktheid van zijn vrijwillige verbintenis ontheven te worden valt niet onder art. 260swb. Vrijspraak daarvan	29
— Desertie korporaal-milicien. Zie onder Desertie.	41
— Vrijspraak door het Hof in een geval van desertie omdat de oproeping krachtens art. 131 Militiewet 1901 niet was uitgegaan van den Minister van Oorlog	135
— Alsvooren omdat bij de oproeping bedoeld in art. 130 Militiewet 1901 geen behoorlijke termijn was gesteld	145
Mishandeling. Doodslag, zware mishandeling of mishandeling?	414
— van een ambtenaar in functie	84
Motiveering. Vernietiging van een vonnis wegens onvoldoende —	62, 80, 467
Motor- en rijwielwet. Overtredingen der —	394, 396
— In verband met plaatselijke of provinciale verordeningen	175, 399
Non bis in idem in verband met krijgstucltelijke bestraffing	7, 48, 78
Officieren. Benoeming, enz. Wijziging van art. 42 van het Regeeringsreglement van Ned.-Indië	106
Onbevoegdheid van den militairen rechter. Beklaagde (landweerplichtige) was niet in werkelijken dienst. Vonnis van den Krijgsraad vernietigd.	172
Onderzoek aan den lijve. Maréchaussée gestraft wegens misbruik van zijn bevoegdheid daartoe. Klacht ongegrond	46

	Blz.
Ontoerekenbaarheid. Geval van imbecillitas gepaard gaande met epileptische toevallen en lichte schemertoestanden van het bewustzijn.	15
— Zie ook toerekenbaarheid.	
Ontrouw volgens art. 200 C. W. L.	252, 471
Ontsnapping van een gearresteerde aan schuld te wijten. Art. 97 C.W.L.	152
Openbaar. Openbare schennis der eerbaarheid. Een rijksverf is niet een voor ieder toegankelijke plaats. Wijziging der qualificatie . .	274
— Openbare zittingen van krijgsraden?	419, 429
Oplichting. Schuldigverklaring door den Krijgsraad. Vrijspraak door het Hof, daar de elementen van oplichting ontbreken. Beklaagde heeft niet de hoedanigheid van eigenaar aangenomen	54
Pensioenen. Toepassing van militaire en burgerlijke pensioenwetten. 14,	131
— Wijziging van art. 24 der burgerlijke pensioenwet	207, 312
— Transitoir pensioenrecht. Ontstaan van aanspraak op pensioen. Datum van ingang. Wachtgeld	214
— Non-activiteit doorgebracht gedeeltelijk vóór, gedeeltelijk na de invoering der wetten van 1902	217
— Wijziging der pensioenwetten voor de Landmacht en voor de Zeemacht	303, 320, 482
— Regeling der — van den intendant en de kwartiermeesters van het korps mariniers	310, 421
— Liesbreuken in verband met recht op maximum pensioen	324
— Overgang van een pensioengerechtigd militair in eene burgerlijke rijksbetrekking	423 488
— Regeling pensioen van den oppertorpedomaker C. LÖSCHER	485
— Dubbeltelling. Indische verhooging. Tijd in voorloopig arrest doorgebracht	490
— Pensionneering van den maj.-magazijnmeester O.-I. leger TH. KLEIJ	432
Persoonlijke comparitie. Zie submissie.	
Plaats des misdriafs. Veroordeeling hoewel uit de telastelegging die plaats niet blijkt	80, 467
Presidenten van krijgsraden bij de Landmacht.	131
Publiek recht. Vordering tot uitbetaling van riddersoidij een gewone schuldvordering?	290
Raadsmán. Taak van den — in het strafproces. Verslag van een lezing van prof. mr. D. SIMONS	3
— Toelating van den — in den Krijgsraad	6, 419, 429
Raden van onderzoek en appèl voor Zee- en Landmacht. Wijziging der reglementen.	331
Recht. Hooger onderwijs in militair —	231
Rechtmatige uitoefening der bediening. Aanhouding van een beschonken persoon ten einde hem voor eigen veiligheid tijdelijk te doen opsluiten. Bevel tot het brengen in een arrestantenlokaal gegeven door een inspecteur van politie	84
— Aanhouding om te onderzoeken of iemand zich aan vroeger ontdekte strafbare feiten heeft schuldig gemaakt door een politiebeampte.	179
Rechtsbijstand voor den Krijgsraad	6, 419, 429
Rechtsgeleerde studie bij Marine	130
— cursus voor Land- en Zeemacht	131
Rechtskennis van marine-officieren. Vaststelling van de eischen ter bekoming van de aanteekening voor bijzondere rechtskennis. . . .	241

	Blz.
Rechtspleging. Militaire — in West-Indië	127, 233, 331
Recidive komt bij desertie alleen in aanmerking wanneer de vorige desertie in hetzelfde dienstverband plaats had	170
Reclame. Gegrondverklaring van een — van een militair, die met verlof zijnde zich tot de bevoegde militaire autoriteit had gewend om een vervoerbiljet en deswege was gestraft	37
— Misbruik door een maréchaussée om iemand aan den lijve te onderzoeken. Klacht ongegrond	46
— van een marinier die wegens dienstweigering disciplinair was gestraft. — gegrond verklaard van een sergeant van de week die eigendunkelijk twee soldaten die met politiekamer waren gestraft had gecommandeerd voor kamerwacht	48 75
— over een straf opgelegd wegens „liederlijk gedrag”. Ongegrond verklaard doch niet zoodanig lichtvaardig dat nog een nieuwe straf moet worden opgelegd (anders advocaat-fiscaal)	133
— ontkenenis van klager tegenover één getuige onaannemelijk verklaard. Klacht ongegrond	138
— gegrond verklaard van een sergeant der mariniers die was gestraft wegens: „op onvoldoende wijze zijn dienst doen”	142
— van een wachtcommandant die gestraft was omdat hij niet in tenue was. Straf verminderd	148
— Waar schuld van klager niet alleen overtuigend maar ook wettig is bewezen eene nieuwe straf opgelegd	158
— Dispositie van den Krijgsraad tot ongegrondverklaring van een klacht, in appel vernietigd	261
— van een officier die was gestraft wegens het niet voldoende maatregelen nemen bij toelating van publiek aan boord. Klacht gegrond verklaard	269
— Art. 94 Regl. I. D. Inf. draagt blijkens de woorden „zoo eenigszins mogelijk” geen imperatief karakter. Klacht ongegrond verklaard	281
— Het te spreken vragen van den regimentscommandant zonder opgaaf van redenen. Klacht gegrond.	378
Redactie Militair Rechtelijk tijdschrift. Uitbreiding	429
Redenen van afwezigheid bij desertie. Volgens krijgsraad voldoende bewezen. Volgens hof niet	80
Regeeringsreglement N. I. Wijziging van art. 42.	106
Riddersoldij. De vordering tot uitbetaling van — behoort tot de kennisneming der rechterlijke macht.	290, 335
Rijksverzekeringbank. Aankondiging van het verslag over 1906.	331
Schennis. Openbare schennis der eerbaarheid	274
Schildwacht. Als — niet op zijn post bevonden worden (art. 98 C. W. L.). Veroordeeling door den Krijgsraad. Vrijspraak door het Hof. Verwijzing naar de militaire autoriteit	149
Staatsambtenaren.	436
Staatsbegrooting. Zie begrooting.	
Straffen. Opmerkingen over eenige straffen in de nieuwe militaire strafwetten door C. J. Blok	362 438
Straflokalen in Fransche kazernes	132, 228
Strafoplegging. Bevoegdheid tot — bij de korpsen der Landmacht.	327
Strafrecht. Alcoholisme en —	232
Submissie. Ontvangst in Submissie. Ontheffing van een beklagde van de verplichting tot persoonlijke comparitie voor den Hove	163

	Blz.
Telastelegging aangevuld in hooger beroep	56, 152, 265, 372,
	386, 451, 454, 475
— gewijzigd in hooger beroep	154, 165, 445
— in eersten aanleg van een nieuw feit	165
— onvolledige —. Plaats des misdrijs niet genoemd. In casu voldoende geoordeeld omdat beklaagde in zijn verdediging niet was benadeeld	80, 467
Toerekenbaarheid. Zie ook ontoerekenbaarheid.	
— Geval van verminderde toerekeningsvatbaarheid. Imbecillitas. Geringe straf opgelegd daar beklaagde niet in een Krankzinnigen-gesticht thuisbehoort en geen Asyl voor geestelijk gedesequibreerden bestaat	179
Tuchtschool. Militaire gevangenisstraf met ontzegging door het Hof veranderd in plaatsing in een —	369
— Beklaagde werd tusschen het wijzen en de pronuntiatie van het vonnis 18 jaar oud. Degradatie en tuchtschool	375
Usanses in de militaire jurisdictie. Invloed daarvan	288
Valschheid in geschrift. Vervalsching van cijfers in den staat van geschatte waarde der bovenkleeding in het zakboekje van den militair der Landmacht is niet strafbaar als —. Vervalsching van den kwartaalstaat is valschheid in een authentieke akte	33
— Een verklaring van een opperwachtmeester dat beklaagdes diensttijd was geëindigd en hij overging naar een ander wapen is geen geschrift dat bestemd is om tot bewijs te dienen	160
— Valschheid in de verantwoording van een gamelle aan boord van een oorlogschip is —	402
— Wettig en overtuigend bewijs niet geleverd. Verklaring deskundige.	475
Verandering van wetgeving. De voor den verdachte gunstigste straf-bepaling. Rijwielovertreiding. Krijgsraad en Hof verschillend beslist.	175
Verdediging. Verdediger. Zie raadsman, rechtsbijstand.	
Verduistering. Veroordeeling door den Krijgsraad. Vrijspraak door het Hof	56
— Voortgezette handeling	140
— of diefstal? Het ten eigen bate gebruiken van vleesch door een korporaal-kok ten nadeele der soldaten-menage	154
— Het opzet tot wederrechtelijke toeëigening niet aanwezig geacht.	160
— van cantinegelden. Toepassing van art. 200 C. W. L.	252, 471
— van gamellegelden aan boord door den gamellechef. Toepassing van art. 359swb.	402
— Ten eigen bate aanwenden van gelden welke beklaagde zich ter belegging door de eigenares had doen ter hand stellen	451
Verlaging. Zie degradatie.	
Verzwarende omstandigheid bij desertie.	320, 402, 430
Verminking. Zie Militie.	
Voortgezette handeling. Zeven verduisteringen door den Krijgsraad als één beschouwd; door het Hof niet.	140
Wachtgeld. Tijdstip van het ontstaan van het recht op pensioen bij opwachtgeldstelling.	214
Weerbelasting.	229

Wederspannigheid. Door den krijgsraad veroordeeld wegens het plegen van daden van geweld tegen een meerdere in rang; door het Hof wegens —	58
— Rechtmatige uitoefening der bediening.	84, 372
— lichamelijk letsel. Aandoen van pijn	276
— Vrijspraak omdat het op den grond gaan liggen zonder meer geen <i>daad</i> van tegenweer is.	463
Werven. Zie Marinewerven.	
West-Indië. Militaire rechtspleging in —	127, 233, 331
Willemsorde. Zie Militaire —	

